BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXII
D
50
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

COMMVNES I. V.

CONCLVSIONES

AD GENERALEM

Quorumcumq; Statutorum interpretationem accomodatæ, ac omnibus tàm in iudicando, quàm in conſulendo, & alijs in foro verſantibus perutiles, ac neceſſarię.

Cum ſuis Ampliationibus, & Limitationibus magis à Doctoribus receptis.

AVCTORE ALDERANO MASCARDO

IVR. CONSVL. SARZANEN. AC ÆQVITE,

& Lucanę prius poſtmodum verò Bononień. Rotę Auditore.

Summarijs vnicuique Concluſioni adiectis, & Indice rerum, ac ſententiarum locupletiſs.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D. D. BENEDICTO S. R. E. Presbytero Cardinali Iuſtiniano Bononiæ Legato, &c.

CVM LICENTIA, ET PRIVILEGIO.

FERRARIÆ M.DC.VIII.

Apud Victorium Baldinum Typographum Cameralem.

Sumptibus Simonis Parlaſchę Bibliopolæ Bononienſis.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO D. D. BENEDICTO IVSTINIANO, S. R. E. CARDINALI, AC BONONIÆ LEGATO.

ALDERANVS MASCARDVS S.

EA Sunt, Cardinalis Ampliſsime, tua, olimque Illuſtriſs. Cardinalis Vincentij pijſsimæ, & glorioſiſsimæ memoriæ, patrui tui in hanc familiam noſtram, & precipuè in Nicolaum Epiſcopum Marianen: ac in Ioſephum Prothonotarium Apoſtolicum fratres meos, beneficia, vt nos omnes tibi perpetuò deuinxerint, & adeò deuinxerint, quod illis iam defunctis, quo me tibi re gratum aliquando præbere poſſem haud locum relinquerunt. Hæc eadem fuerunt in cauſa, quod hos meos legales labores tuo potiſsimum nomini dicauerim. grati enim animi exiſtimaui, ſi vnde, tuis erga nos meritis, ſatisfacerem

non haberem, ſatisfaciendi ſaltem, quod poſſem, deſiderij argumentum oſtenderem. Et hæc eadem ratio me, non ambitiosè, aut temerè, quod inter omnes Doctores minimus, tanto Cardinali, tantorumque meritorum viro Illuſtriſsimo hæc leuia donauerim, ſed gratè, prudenterq; feciſſe demonſtrabit, quod, vt tu potiſsimum mihi concedas, obteſtor; Teq; etiam, atq; etiam rogo, vt hoc meum, qualecumque ſit, munus ex animi affectu ęſtimans, ex eodem animi affectu, qui maximus eſt, maximi muneris loco libenti animo accipias, illius exemplum imitatus, cuius Eccleſiæ cardines glorioſiſsimè ſuſtines, & cuius etiam vices in terris, vt credo aliquando ſuſtinebis, qui omnia ex voluntate metiens, non minoris humilium vota ſoluentium humiles tabellas, quam Summorum Regum precioſa munera facit: Et fœliciter Vale.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

QVÆ vides, Amice Lector, ſcripſi, & in vnum collegi, vt mihimetipſi ſtudendo conſulerem, laboremq́; in futurum leuarem in perquirendo ea, quæ ſparſim de Statutorum interpretatione ſcripſere Doctores. Scripta, & in vnum redacta multi amicorum voluerunt, vt ederem, ea ducti ratione, quod & alijs in ſtudio verſantibus prodeſse poſſent. Parui amicorum conſilio, ſed vtinam paruiſſe non pœniteat: noui etenim tum in omnibus, tum præcipuè in hac legali ſcientia ingenui mei tarditatem, tenuitatemq́; ſed vtcumq́; ſit: meam voluntatem æqui, bonique facito, qui vt tibi in ſtudiorum laboribus prouiderem. proprij honoris periculum ſubire non dubitauerim. Zoilum ne mihi te præbeas rogo; ſed humanæ conditionis memor, errata aut benignè condona, aut non ambitioſè, ſed beneuolè corrige. Et vale.

Fidem facio, & atteſtor Ego infraſcriptus, percurriſſe ſcripta per Excellentiſsimum Alderanum Maſcardum in XIII. Concl. Statut. & nihil adinueniſſe Sacris ſanctionibus, ſeu Canonibus, aut Orthodoxę Fidei, ſeu moribus Chriſtianis repugnans, ſed doctrinam iudicaſſe proficuam, & vtilem. In quorum, &c.

Franciſcus Odofredus Præpoſitus Eccleſiæ Bonon. Theol. & I. V. D. Bonon. in Almo Patrio Gymnaſio veſpertinus Decretorum Interpres

Io: Maria Bell. Vicar. Generalis.

Imprimatur.

Fr. Aloyſius de Vrceis Vic. Inquiſ. Bonon.

Die 3. Ianuarij 1607. attenta Approbatione S. Officij Inquiſitionis, & Curiæ Archiepiſcopalis Bonon. conceditur, vt imprimatur.

F. Ioannes Baptiſta Scarella Inquiſ. Ferr.

Albertus Superb. Ronchegallus Vic. Gen.

Digitized by Google

Ad Perilluſtrem Dominum

ALDERANVM MASCARDVM

Sarzanenſem I.C. Præclariſs. eiuſq; Concluſiones,

EPIGRAMMA.

Ioannes Baptiſta Maſcardus Trebianenſis. I.C. Patricius Romanus,
& Rotæ Ferrarienſis Auditor.

INclyta cum ſoboles Themidos tua dogmata vidit,
Alderane, hilari talia fronte dedit.
Tu legum decus, & cardo, Maſcardia proles,
Tuq; æqui ſplendor, deliciæq; meæ.
Iam tibi, iam debet Prudentia iuris: at illa
Quid referat? fama te ſuper aſtra vehet.

GNoſiuis tectum fallax fabricarat in oris,
Multiplicemq; noua Dædalus arte domum.
Atq; adeo ancipiti turbarat limina flexu,
Poſſet vt ingreſſus nemo referre pedem.
Inde dolos idem tecti, ambageſq; reſoluit,
Perplexum filo cum duce rexit iter.
Dædaleis turbata notis eſt ſemita legum,
Quas tulit obſcuro dogmate magna Themis.
At ſi Maſcardi filo veſtigia ducas,
Dædaleas legum fas erit ille vias.

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

ARGVMENTA
SINGVLARVM CONCLVSIONVM INDICANTIA PRINCIPALES QVÆSTIONES, QVAE IN QVALIBET CONCLVSIONES tractantur.

ARGVMENTVM PRIMAE CONCLVSIONIS.

Laicorvm Statutum, an, quando, quomodo, & in quibus compræhendat Eccleſiaſticas perſonas, & bona, & quid de Hoſpitale, & alijs pijs locis, & de Matrimonialibus, & quæ dicantur contra libertatem Eccleſiæ. fac. 1.

SECVNDAE CONCLVSIONIS.

Statuta recipiunt interpretationem à Iure Communi, & quid ab alijs ſtatutis, ab obſeruantia, à præfatione, à Rubrica, & ab alijs. fac. 85

TERTIAE CONCLVSIONIS.

A communi vſu loquendi, an, & à quo, & quomodo interpretationem ſumant ſtatuta. fac. 131

QVARTAE CONCLVSIONIS.

Quod ſtricta, & propria eſt ſummenda interpretatio in ſtatutis, & quando, & quomodo hoc procedat. fac. 153

QVINTAE CONCLVSIONIS.

Generalis diſpoſitio ſtatuti quando, & in quibus generaliter procedat, vel non.

INDEX

SEXTAE CONCLVSIONIS.

Statutum, an, & quando ligat foreníes, & eorum bona, & quid de Ciuibus, & eorum bonis extra territorium, ac de ignorantibus ſtatutum, ac de Principe ſuperiore. fac.239

SEPTIMAE CONCLVSIONIS.

Contractus ſtatuta, quãdo, & in quibus attendunt. & quid in forenſe, & perſona Eccleſiaſtica. fac.281

OCTAVAE CONCLVSIONIS.

De duobus ſtatutis contrarium adinuicem diſponentibus quodnam, & in quibus, & quomodo ſit attenden. fac.315

NONAE CONCLVSIONIS.

Actus factus contrà diſpoſitionem ſtatuti, an, & quando dicatur nullus. fac.343

DECIMAE CONCLVSIONIS.

Fictus caſus, an, & quando habeat locum in ſtatuto. fac.361

VNDECIMAE CONCLVSIONIS.

Abrogatum ſtatutum, an, & quãdo poſsit allegari, & ex eo argui. fac.377

DVODECIMAE CONCLVSIONIS.

Statuta debent ita interpretari, vt minus derogent Iuri cõmuni, & quando hoc procedat. fac.385

TERTIADECIMAE, ET VLTIMAE CONCLVSIONIS.

Præterita, an, & quãdo, & quæ comprehendere ſtatuta dicantur. fac.193

INDEX
ALFABETICVS RERVM
ET VERBORVM MEMORABILIVM.

A B

ABlatiuus abſolutus in ſtatuto importat formam concl. 9. num.6 fac.345

Abrogatum ſtatutũ non poteſt allegari, etiam ſi in totum non fuiſſet abrogatum concl. 11.nume. 1. & 2. Niſi, vt numero 3. 379

Abrogatum ſtatutũ poteſt allegari in argumentum d.concluſ. nume. 16. Niſi vt, nume. 17. 18.19. 380

Abrogati ſtatuti, pars non abrogata poteſt allegari d.concl.num.20 381

Abrogatum ſtatutum poteſt allegari quoad caſum præteritum ante abrogationem d. concluſione num.21 ead.

Abrogans ſtatutũ quoad ordinem, & proceſſum Iudicij, ſeruatur etiã in caſu ante abrogationem d. concl. num.24 382

Abrogatum ſtatutum poteſt allegari ad corroborationem ſtatuti noui d.concl.num .29 383

Abrogatum ſtatutum non in ſubſtantia, ſed in exemplis poteſt allegari d.concl num.30. ead.

Abrogata ſtatuta poterunt allegari quoad nõ ſubditos abrogantis, & exempla ponuntur d.concluſ.num.31 ead.

Abrogatum ſtatutum poteſt allegari ad corroborationem Iurium ſuorum d.concl.nu.32. ead.

Abrogatum ſtatutum poterit allegari, quando ſtatutum abrogans non fuit vſu receptũ d. concluſ.num.34 384

Abrogatum ſtatutum non præſumitur, niſi probetur, ſed cenſetur ſemper durare d.concluſione num.35 ead.

Abrogatis ſtatutis cenſentur abrogatæ reſſormationes eorum d. concl.nu.36 ead.

Vide infra in Verbo reſſormationes.

Abrogatum ſtatutum dicetur, & per vnicũ actũ vniuerſitatis vniuerſaliter, & in conſilio factum ſcienter in contrarium d.concl.nume.37. eadem.

Abſens ignorantiam ſtatutorum allegare poteſt concl.6.num.164 272

Abſens admittitur ad allegan. ignorantiam, ſi nunquam, aut modicum à tempore conditi ſtatuti fuit in Ciuitate, ſecus ſi diù d.concluſione num.166 ead.

Abſentia, vel aliud impedimentum perſonæ requiſitæ habilitat contra generalitatem ſtatuti concl.5.num.108 221

Abſurdi, vel ſuperfluitatis euitandi cauſa Iuris communis appoſitione veniunt ſtatuta Ciuitatis dominantis concl.2.num.98 105

Abſurdi euitandi cauſa reſtringitur generalitas ſtatuti, etiã ſi ſtatuta ſint intelligenda ad litteram, & etiam ſi verba ſtatuti eſſent improprianda, & etiam ſi ageretur de fauore publico concl.5.num.155.156.157.158 230

Abſurdum, vt euitetur extenditur ſtatutum etiã in correctorijs concl.4.num 67 169

Abſurdum quid dicatur d.concl.num.115 181

Abſurdum, vt euitetur, receditur etiam à propria ſignificatione vocabuli d.concl.nu.116. ead.

A C

Accuſationis nomine in ſtatuto intelligitur de rectè inſtituta concl.4.nu.30 162

Actus factus contra formam ſtatuti etiam non procedentis vltra annullando, eſt nullus concluſ. 9. num. 1. 345

De quo tamen dic, vt nume. 53. vſque ad numer. 81.

Actus factus non ſeruato ordine, de quo in lege à Diuo Pio, §. in venditione ff. de re iud. eſt nullus concl.9 num 4 345

Actus factus poſterius, qui debebat fieri ante ex ſtatuti diſpoſitione, dicitur nullus tamquam factus contra formam ſtatuti d. concluſione num.8 ead.

Actus factus contra ſtatutum non permiſſiuè loquens, non autem prohibitiuè non eſt nullus d. concl. num. 45 350
Idem ſi loqueretur diſpoſitiuè tantum, vt nu. 36
Quod declara, vt nu. 37
Actus factus contra diſpoſitionem ſtatuti ab eo, qui alias etiam talem actum facere poterat etiã ſine ſtatuto, nõ annullatur d. concl. nu. 53. 353
Et quando num. 54.
Actus factus etiam pater, vel circa formam diceretur nullus d. concl. nu. 56 355
Actus factus contra ſtatuti diſpoſitionem ab illo qui habet auctoritatem ſupra ſtatutum, non vitiatur d. concl. num. 66 357
Actus factus contra prohibitionem ſtatuti, nedum eſt nullus, ſed quicquid ex eo ſequitur d. concl. num. 35 350
Actus humani, & poteſtate, & voluntate reguntur d. concl. num. 17 347
Actus humani regulantur, & interpretantur à poteſtate facientis concl. 5. num. 147 229
Actus præſumitur factus, vt ius diſponit concl. 3. num. 8 133

A D

Additio poſita in fine ſtatuti pęnalis verificatur de pęna poſita in ipſo ſtatuto concluſione 4. num. 101 176
Adiuncti ratione recedit a generalitate ſtatuti, vt ſi in diſpoſitione adeſſet, ſi quis homo, vel nullus homo: Nam in ſolo maſculo verificabitur: licet alias terminus homo abſolutè poſitus ſit communis tam ad maſculum quam ad fęminam concl. 5 num. 171 235

A E

Aequalis bonitas, & ſufficientia diſtinguit generalitatem ſtatuti mandantis, medicum conductũ per ſe, non autem per alium curare debere concluſ. 5. num. 94 220
Aequiparatis à ſtatuto fit extenſio etiã ſi æquiparatio fuiſſet facta à ſtatuto antiquo, & eſſemus in pęnalibus, & in exhorbitantibus concluſ. 4. num. 189 194
Et nu. 190. 191. 192. De quo tamen nu. 197. 198. 199. & 200.
Aequitas potius, quàm rudis, figura ſtatuti attendi debet concl. 2. num. 263 129
Aequitas naturalis vincit generalitatem verborum ſtatuti, etiam ſi adeſſet clauſula, non aliter, nec alio modo, concl. 5. num. 150 229
Et etiam ſi æquitas præcederet ſtatutum vltimo loco compilatum generaliter diſponens, vt ibi num. 151
Aequiuocum verbum ſtatuti declaratur à diſpoſitione eiuſdem alibi de tali uerbo expreſſo concluſ. 2. num. 114 107

A F

Affectatio, ſiue ambitio reſtringit generalitatem ſtatuti contra affectantem aliquod officium, & reprehenduntur, qui procurãt mitti Ianuã pro rebus Communitatis concl. 5. num. 116 223
Affinitas, & parentella excuſat à generalitate ſtatuti imponentis pęnam receptatoribus bannitorum d. concl. num. 88 219
Affinitatis appellatione nõ venit affinitas per ſolam ſimplicem fornicationem concluſione 4. num. 23 161

A G

Agnati ſimpliciter à ſtatuto vocati intelligantur vocati eo ordine, quo ab inteſtato ſucceſſuri fuiſſent concl. 2. nu. 34 97
Agnatorum appellatione non veniunt illegitimè nati in ſtatuto concl. 4. num. 34 162

A L

Allegans ſtatutum abrogatum, & illo vtens incidit in pęnam falſi concl. 11. nu. 4 379
Allegari non poteſt ſtatutum vſu non receptum d concl. num. 5 ead.
Allegari poterit ſtatutum abrogatum, vt de eo notitia habeatur, & ad inſtructionem Iudicis, & ad alia, d. concl. nu. 33 383
Alienare domum in forenſem prohibitus non intelligitur de alienatione parua domus concl. 5. num. 50 213
Alienatio facta forenſi contra prohibitionem ſtatuti non valet, etiamſi forenſis, tempore rei alienatæ effectus fuerit Ciuis tempore rei traditæ concl. 6. num. 55 255
Alienationem prohibens ſtatutum in forenſes dicitur ſecundariò fauorabile, & principaliter odioſum concl. 4. num. 140 184
Alienationem prohibens ſtatutum in forenſes non comprehendit forenſes ipſos alienantes concl. 6. num. 8 247
Alienatione prohibita per ſtatutum laicorum in non ſubditum non comprehenduntur Eccleſiæ, neque Clerici concl. 1. num 2 9
Clerici, & pia loca ſunt à Principibus priuilegiata, vt eis liberè vendi, & donari poſſit, vt ibi.
Alimenta relicta à teſtatore, prout in vita præſtabat, alicui regulantur ſecundum vltimam teſtatoris conſuetudinem concl. 8. nu. 10. 230

A N

Animalium etiam Clericorum cuſtodibus ſtatu-

tum

tum pœnam imponens valet concluſione 1. num.152 47

Animæ fauorem conſtitutio reſpiciens reputatur fauorabilis; licet alias eſſet odioſa concluſio.4. numero 157 187

Antiani Sarzanæ curam, & officium non exercentes arma ferre non debent concluſione 5. num.115 223

Antianorum Sarzanæ authoritas circa declarationem ſtatutorum quid operetur concluſio.8. num.76 336

Antiqua ſtatuta declarantur à nouis concluſ. 2. num.109 107

Antiquum ſtatutum interpretatur modo antiquo d.concl.num 127 108

Annullans actum ex cauſa de præterito, ſtatutum porrigitur ad præterita concl.13.nu.47 406

Quod dic vt num.48

Vide infra in Verbo præterita.

A P

Appellare debens iuſtè excuſatur ſi non appellauit, quãdo Iudex conſueuit male tractare conſanguineos eorum, qui appellant ab ipſo, concluſ.1.num.148 47

Appellatio non datur à ſententia de exbrattando concl.5.nu.121 223

Appellationes extra Ciuitatem, vel dominium, ne committantur, ſtatutum diſponens dicitur concernere publicam vtilitatem concluſione 4. num.154 187

Appellatione generalitatem prohibita per ſtatutũ cenſetur, tam de deuolutiua, quàm de ſuſpenſiua concl 5.num 3 205

Appellatione prohibita in ſtatuto nõ cenſetur prohibita querela concl.4. num.35 162

Appellatione ab interlocutoria requiritur pro forma expreſſio grauaminis, nec ſatisfit per relationem ad acta concl.9.nu 63 356

Appoſtolicas litteras impetrare, vel ne publicentur in dominio prohibens ſtatutum laicorum non valet concl.1 num.51 19

Apothecam conducens, quod non poſſit expelli ſoluẽdo penſionem non ligat Ecleſiaſticos concluſ 1.num.12 12

Apothecam minimam poſſidens poterit perſonaliter capi, non obſtante ſtatuto prohibente generaliter poſſidentem apothecam pro ſuſpecto capi concl.5.num.60 214

A R

Arbiter extra locum compromiſſi non poteſt ſententiam ferre, niſi ſit dignitatis, vel præminentia excellentis concl.5. nu.41 212

Arbitrio Iudicis relinquitur, quando Clericus excuſatur, non intercedendò in habitu, & qui habitus conueniens: vel non ſit Clericus concl.1. num.112 37

Arbitrio Iudicis relinquitur, ex quibus actibus iudicatur conſuetudo interpretatiua concluſio. 2. num.163 112

Arbitrio Iudicis relinquitur, quæ dicatur propria ſignificatio verbi in ſtatuto poſiti, concluſio. 3. num.30 138

Arbitrio Iudicis relinquitur, quando forenſis poſſit ex diſpoſitione ſtatutorum puniri, concl. 6. num.68 257

Arbitrio Iudicis relinquitur, quando contrahens dicetur, ſtatim rediſſe, d.concl.nu.137 269

Arbitrio Iudicis relinquitur, quando non eſt præfixum tempus, intra quem terminum ſtatuta obligentur, ellapſis tamen duobus menſibus, nemo excuſatur d.concl 6.nu. 147 270

Arbitrium Iudici a ſtatuto conceſſum intelligitur de arbitrio regulato à Iure concluſione 2. num.47 99

Arbitrio generaliter conceſſo, dolus ſemper excipitur concl.4.num.133 183

Archidiaconi, & Præpoſiti dicto, ſicut nec aliorũ ſtabitur etiam cum iuramento, quando aſſerũt ſe vocem dediſſe pro tali concl.2.num.13 94

Argumentum à contrario ſenſu, an, & quando habeat locum in ſtatuto concl.4.nu.69 169

Argumentum de contractu ad teſtamenta valet concl.7.num.28 289

Ars alias vilis ex conſuetudine loci erat nobilis extimanda concl.4. num.204 197

A V

Aufugiens ad Hoſpitale eſt tutus, ſicut confugiẽs ad Eccleſiam concl.1.num.163 51

Aufugiens non habetur pro confeſſo non obſtante ſtatuto: quando habuerit iuſtam cauſam fugiendi, concl.2. nu.66 101

Auffugiens ad Cemeterium vide infra Cemeterium.

Authoritas Principum condendi leges vide infra in Verbo Principes.

B A

Baldi dicta aliquando contraria concordantur concl.2 num.204 118

Baldi opinio in l.1.num. 59.ver. hoc idem dico, C.de Sum.Trinit. reijcitur, concluſione 6. numero 28 252

Bartoli differentia, & diſtinctio in l. ſi quis pro

eo,

eo, ff. de fideiuſſ. reprehenditur, d. concluſ. 6. num.27 252
Bartoli diſtinctio inter ingredientem, & ingreſſum Monaſterij communiter reprobatur, concluſ.1.num.15 12

B E

Beneficij poſſeſſio, quod non poſſit capi abſque licentia domini temporalis non poteſt ſtatui à laicis concl. 1.num. 13 11
Benefitio ſtatutorum non poſſet forenſis gaudere, ſi ſtatutis hoc prohiberet, concl.6.nu.207. 279
Berroarios laici Superioris non poſſe armis ſpoliare Clericos ex ſe ipſis contra Couar.Clar.& alios concl.1.num.243 75
Beſtiarum appellatione quæ veniant, tam de Iure communi quam ſtatutario, concluſione 3. num.18 135

B O

Bona, adque Clericus fuit ordinatus tamquam ad titulum gaudent indiſtinctè priuilegio Eccleſiæ, concl. 1.nu.96 32
Quod intellige, vt num.97
Bona Clericorum, & Eccleſiæ etiam per laicos poſſint grauari, concl.6.nu.186 275
Bona Emphiteotica Eccleſiæ ſubiacent ſtatuto laicorum reſpectu vtilis dominij concluſio. 1. num.248 77
Quod declara, vt num.249
Bona non faciunt aliquem ſubditum, concluſ. 2. num.151 111
Bona forenſis ligantur à ſtatuto, præcipuè ſi per longum tempus, ita fuiſſet obſeruatum cōcl. 6. num.183 275
Bona forenſis tunc ſubiacent ſtatuto, quando ex ſtatuto præcedente prius tenebatur ad illa onera d.concl.nu.184 ead.
Bona forenſium apportata ad locum ſtatuti contra voluntatem eorum non ſubiacent ſtatuto d.concl.num.194 277
Bona habens in alieno territorio dicitur ſubditus illius aliquo modo, concl.6.num 49 254
Bona in Hoſpitale peruenta poſſunt grauari pro ſoluendis impoſitionibus per laicos priuſquam ad Hoſpitale peruenirent d.concl.nu.185. 275
Bona immobilia Eccleſiarum, & ſi non alienentur in laicos: benè tamen bona laicorum ad fauorem Eccleſiæ, neq; valet ſtatutum diſponēs criminum concl. 1.num.10 10
Bonorum mobilium appellatione, quæ veniant, tam de iure communi, quam de Iure ſtatutario, concl.3.num.15 135
non Bonum omne publicum approbatur, pro Iuſta cauſa prohibendi alienationem in perſonas Eccleſiaſticas, concl. 1.nu.8 9
Bona patrimonialia Clericorum non ſubiacent ſtatutis laicorum concl. 1.num.93 31
Nec ſubiacent foro laicali ibi num.95 32
Bona ſita in loco dicuntur ſubiecta ſtatuto illius concl.6.num.181 274
Bona ſubditi conſtituentis domicilium in loco bonorum non ſubiacent ſtatuto originis quomodocumque loquenti d.concl.6.num.133 268

C A

Canon ſi quis ſuadente diabulo, non habet locum in leui offenſa concl. 5.num.54. 213
Canonis pœna contra offendentes Cardinales, & ſimiles, non habet locum quoties id non hoſtiliter, aut iniurioſè, ſed neceſſaria deffenſione via fit, concl.1.num.211 65
Canonicus Eccleſiæ exemptæ delinquens in loco exempto non poterit puniri à Diœceſano, concluſ.6.num.34 253
Canonici Lunen. Sarzanen. admonentur pro concordia inita in cauſa Marinella cum Amelianis, concl.1.nu.144 46
Et admonētur pro partis, quæ quottidie dantur, & proponuntur in eorum capitulo concluſ. 2. num.11 94
Caſus dubius in ſtatuto iudicatur ex conſuetudine præcedenti concl.2.num.142 111
Caſus ſi occurreret non determinatus à ſtatuto, neque conſuetudine, quid ageretur, d. concluſ. num.175 114
Caſus mixtus non venit in ſtatuto, concluſione 4. num.20 160
Caſus in quibus etiam poſt cōcluſum in cauſa poſſit fieri probatio remiſſiuè, concluſione 13. numero 20 399
Cattaneorum de Sarzana emphyteuſis de menſa Epiſcopali concl.4 num.49 166
Cauſa Iuſta non ſufficit adeſſe ſtatuendi aliquid, niſi adſit, & auctoritas in ſtatuente concluſ. 1. num.180 54
de Cauſis pendentibus faciens mentionem ſtatutū non comprehendit pendentes per appellationē concluſ.4.nu.22 161
Cauſa efficientis virtus, & potentia reſpicienda eſt, vt poſſit operari in ſuſcipientem materiam concl.6.num.4 247
Cautela, vt Iudex laicus non cognoſcat etiam de facto cauſæ ſpiritualis, concl.1.num.66 21
Cautela ad euitandam ſententiam excommunicationis

Digitized by Google

cationis, contra cõtrahentes matrimonia clandeſtina per Epiſcopi ſtatutum latę concluſ 6. num 36 253
Cautela ad puniendos forenſes extra territorium in Ciues delinquentes d.concl.nu.73 258
Cautela Duran.de art.teſt.tit. 1.caut, 2.nume.5. reprobatur concl.6.nu.135 269

C E

ad Cemeterium Eccleſiæ fugiens eſt tutus ratione cohærentiæ, ſicut in Eccleſia concluſione 5. num.127 224
Cephal.conſ.644.num.39.lib.5.reprobatur, concluſ.13.nu.4 395

C I

Citatio ſi trina requiritur à ſtatuto nõ ſufficit vna pro omnibus, concluſ.9.num.59 355
Citatio ommittitur, vbi periculum eſt in mora concl.2.num.52 99
Citationis ignorantiam affectans habetur pro citato concl.6.num.154 271
Ciuis appellatione non venit ille, qui eſt Ciuis ſecundum quid, concl.4.num 7 159
Ciues cognoſcuntur ex muneribus, & honoribus, concl.6.num.108. 261
Ciues per priuilegium non ligantur ſtatuto preiudiciali d.concl.nu.172. 273
pro Ciuibus aliquos haberi mandans ſtatutum, intelligitur de Ciuibus originarijs concluſione 19. num. 2 363
Ciuilitas ex priuilegio non minus operatur, quàm originaria quoad commodum Ciuis concluſ.6. num.188 276
Ciuitas ipſa in vniuerſa à qua ſtatuta emanarũt non comprehenditur ſub illorum generalitate, concl.5.num.185 238
Ciuitas tunc poteſt tollere ſtatutum, quod tranſiuit in contractum ſi Superiorem non recognoſcit concl 8 num 64 229
Ciuitas poteſt facere ſtatutum abdicatiuum bonorum in præiudicium patronorum, iuſta cauſa ſuadente, ſi vicem Principis obtinetur d.concl. num 64 328
Ciuitatis dominantis ſtatuta veniunt appellatione Iuris communis cauſa abſurdi, vel ſuperfluitatis euitandę concl.2.num.98 105
Ciuitatis dominantis ſtatuta dicunt obſeruari in ſubditis, in deffectum propriorum ſtatutorum, concl 12.num.10 388
Ciuitatis dominantis ſtatuta dant intellectum ſtatutis ſubditorum, concl.2.num 85 104
ad Ciuitatis dominantis ſtatuta recurretur, non obſtante ſtatuto de recurrendo ad his commune, quando ita dies fuiſſet obſeruatum, d.concl. num.92 105
Ciuitate libera, facta ſubdita, quando ſtatuta ipſis reuocata cenſeantur, concl.8.nu.106. 341

C L

Clauſula reuocatoria ſtatuti, eatenus ſtatutum reuocat, quatenus cum ipſo reuocãte repugnat, concl.2.num.106 106
Clauſula poſita in priuilegio, vel alia conceſſione non ſubiacet generalitati ſtatuti concluſione 5. num.98 220
Clauſula, non obſtante, quid importet, concluſ.8. num.22 321
Clauſula, motu proprio, quid operetur in reſcriptis, & conſtitutionibus concl. 13.nu.37 402
Clericus poteſt eſſe procurator laici, & tenet Iudicium, licet ab hoc deberet Clericus abſtinere, concl 9.num.51 354
Clerici ligantur ſtatuto circa ſolemnitates in contractibus adhibendas diſponente, d. concluſio. num.40 291
Clerici non comprehenduntur à ſtatutis laicalibus etiam in fauorabilibus concl.6.num.43. 253
Clericus perſonæ Illuſtri æquiparatur, concluſ.5. num.65 214
Clericus vtens tonſura ſola, vel habitu ſolo, non gaudet priuilegio fori contra Rolan. à Vall. & Farinac.concl. 1.num.110 37
De quo tamen dic, vt num.111
Clericorum animalium cuſtodibus ſtatutum pœnam imponens valet concl. 1.num.152 47
Clericus non poteſt prohiberi per ſtatutum laicale declinare Iuriſdictionem Poteſtatis concluſ. 1. num.16 13
Clericus etiam volens non poteſt conſentire ad Iudicem laicum d.concl.num.17 ead.
Clericus quando ligatur ſtatuta diſponente, quod de contractu ſoluatur gabella d. concluſione num.26 14
Clerici volentes vti beneficio ſtatutum laicorum dicunt vti cum omnibus ſuis qualitatibus d. concluſ.num.27 ead.
Clericus quando teneatur ſtatuto laicorum de teſtamenti inſinuatione diſponente d. concluſ. 1. num.29 15
Clericus negligens apprehendere poſſeſſionem rei emptæ non excluditur à ſuo Iure, non obſtante ſtatuto laicali d. concl.num.31 ead.
Clericus licet vendat ſuum vinum, & oleum, nõ dicitur negotiari d.concl.nu.36 17

INDEX.

Clerici non tenentur ad ſolutionem pedagij ex ſtatuto laicorum d.concl.1.num.37. 17

Clericorum res debent reſtitui abſq; pretio ſi fuerint pignoratæ, domino inſcio, non obſtante ſtatuto laicorum generaliter in contrarium d.concluſ num.40 ead.

Clericus poterit locare domum ſuam alteri, non obſtante ſtatuto laicorum d.concl.nu.48 19

Clerici nunquam fuerunt ſub Iuriſdictione laicorum, d concl.num.74 22

Clericus ordinatus non poteſt alienare bona, ad quæ fuit ordinatus, niſi de licentia Epiſcopi, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens, vel aliunde vnde viuere habeat d.concl.nu.98. 32

Clericus ſcolaris non arctatur ſtatutis, & ordinationibus Rectoris laici d.concl.1.nu.103. 34

Clerici in minoribus conſtituti, nec ſunt de foro ſeculari, nec ſtatutis laicorum ſubijciuntur, idem de ordinatis ad primam tonſuram d. concluſ. nume.105. Quod intellige, vt num.106. 35

Clericus coniugatus non ſubiacet foro laicali d. concl.num.113 34

Quod declara vt nu.114.ad 117.

Clericus coniugatus quis dicatur, & qui habitus Clericalis, & an laicus Iudex poſſit de habitu Clericali cognoſcere remiſſiuè concluſione 1. num.116 39

Clericus depoſitus pro delicto quouſque non fuit degradatus non ſubiacet ſtatutis laicorum concluſ.1.num.118 39

Clerici tacentes condemnati a Judice laico remedia, & pęna quoad expenſas factas concluſ.1. num.160 50

Clerici nec etiam ſtatuto fauorabili laicorum ligantur d. concluſione nume.191.192.194.195.196 59

clericis poteſt denegari beneficium ſuorum ſtatutorum à laicis d.concl.num.194 60

Clericus litigans Coram Iudice ſeculari non arctatur ſtatuto deciſoria reſpiciente, etiam ſi cauſa principaliter promoueretur contra laicũ, & incidenter contra Clericum d. concluſione num.197.198 61

clericus non poteſt vti ſtatuto laicali contra Clericum in deciſiuis d.concl.1.num.199 62

clericus coram Iudice Eccleſiaſtico poteſt vti ſtatuto laicali contra laicum d.concl.nu.202 62

clerici non ligantur ſtatuto laicali etiam honeſto, & rationabili d.concl.num.203 ead.

clerici dato caſu, quod ſubiacerent in aliquo ordinatis à laicis, debent tamen ad illud obſeruancogi. per ſuum Iudicem Eccleſiaſticum non autem per laicum d concl 1.num.204 63

clericus ratione alicuius officij, vel adminiſtrationis ſubiacet in Ciuilibus ordinationibus laicalibus, ſecus in Criminalibus d. concluſione numero 233 71

clericus in ordinatorijs, & præparatorijs Iudicij ſubiacet ſtatuto laicorum d. concluſione 1. numero 234 ead.

clericus tempore ſtatuti exiſtens laicus ligatur à diſpoſitis à ſtatuto d.concl. nu.235.236.238. & 239 ead.

clericus non poteſt etiam ſponte ſoluere impoſitionem pro bonis tam Eccleſiaſticis, quàm ſuis, nec Communitas recipere concluſ.1. num.99. fol.32. N. ſi vt num.100. ad 102 33

C O

Codex fuit totus confirmatus eodem tempore concluſ.8.nu.1 319

Collectas ſoluere Eccleſiaſticos cogens ſtatutum non valet concl.1.num.50 19

Collegia pia, & fraternitates diſciplinatorum à quocumque fieri poſſunt nulla præcedente auctoritate Eccleſiaſtica d.concl num.172 52

coloni Clericorum non poßunt grauari propter ipſos Clericos, concl.1.nu.145 46

coloni Clericorum remanent ſub iuriſdictione laicali, d concl.num.150 47

coloni Clericorum ex propria perſona delinquentes puniuntur à ſuperioribus laicis, d. concluſ. num 151 ead.

coloni Clericorum quando etiam non obedientes ſtatuto laicorum non poſſunt a laicis puniri d. concl.num.157 48

coloni Clericorum non poſſunt etiam indirectè à laicis in præiudicio Clericorum puniri, concl 1. num.155 49

coloni Eccleſiarum tenentur ſoluere gabellas de parte fructuum eis contingentium, d. concluſ. num 47 46

colonorum Eccleſiæ immunitas tractatur remiſſiuè, & de portione dominicali, & eorum propria d.concl.nu.157 50

committenda quis magis delinquit, quàm ommittendo concl.2.num.224 121

compromitti ſtatutum mandans, an, & quando comprehendat Clericos concl.2.nu.34 16

de compromiſſis inter agnatos ſtatutum dicitur fauorabile, & comprehendit filium emancipatum, & nepotem, & alios ex eis, concluſio.4. num.142 185

de

de Compromiſſis ſtatutum non ligat forenſem, quoad bona ibi ſita, niſi ſit Ciuis oriundus ex eodem loco, & ibi reperiatur. concluſione 6 numero 209 — 273
Compromiſſum faciens, dicitur alienare concl 8. num. 102 — 339
communis opinio contra Bart. diſtinctionem in l. ſi quis proff. de fideiuſs. concl. 6. nu. 31 — 252
communitas non poteſt recipere à Clerico etiam ſponte ſoluente impoſitionem pro bonis Eccleſiaſticis, & ſuis, concl. 1. num. 99 — 32
Niſi, vt num. 100. ad 102
communis vſus omni regulæ, omnique conſtitutioni in exaudiendis ſermonibus, derogat, concl. 3. num. 9 — 134
communis vſus loquendi attenditur etiam in ſtatuto correctorio, & exorbitanti, & pœnali, concluſ. 3. num 22 — 136
Propriè ſignificationi vocabuli præfertur d. concluſ. num. 23 — ead.
Etiam ſi eſſemus in correctorijs cócl. 4. nu. 163. & 164 — 189
Attenditur in ſtatuto etiam mandante ſtatuta debere intelligi ad litteram, & prout iacent d. concl. nume. 24. fol. eadem, & concluſione 4. num. 109 — 178
Ille attenditur in interpretatione ſtatutorum, qui eſt frequentior, & vſitatior, d. concluſione num. 27 — 137
Non attenditur in ſtatutis, quando verba ſtatutorum deberent intelligi ſecundum propriam illorum ſignificatione. d. concl. num. 29 — 137
Quod declara vt num. 31
Non habet locum in ſtatuto, ſi mandaretur ſtatuta debere intelligi nullo extrinſeco intellectu addito, de quo tamen vide ibidem d. concl. 3. num. 32 — 138
Non habet locum in ſtatuto latino ſermone concepto, quando verba in eo prolatà non habent ſuum vulgare diſtinctum d. concl. nu 33. — 139
Ille ſeruit pro interpretatione ſtatutorum, qui eſt in loco ſtatutorum, d. concl num. 34 — ead.
Vt habeat locum in ſtatutis debet probari de tẽpore ſtatutorum, imò quod inoleuerit per decem annos antè, d. concl. num. 35. 36. — ead.
Ille dicitur qui erit frequentior in Ciuitate, concluſ. 2. num. 173 — 114
Modus probationis communis vſus loquendi antiquiſſimi concl. 3. num. 37 — 140
De aliquibus tantum hominibus, quando operetur in ſtatutis, d. concl. num 39 — 141
De quo communi vſu intelligatur d. concluſ. num. 44. 47. & 48 — 142
Allegans debet illum probare, & in ſpecie de re, de qua agitur, niſi in notorio, & publico, d. concluſ. num. 49. & num. 50. 51 — 147
Notorium, quæ faciãt, & releuent ab onere probandi remiſſiuè d. concl. num. 52 — 149
Doctori de eo atteſtanti, an ſit ſtand. d. concluſ. num. 53 — ead.
Et quouſque nu. 54. 55 & quid in gloſſa nu. 56. & iterum de Doctore num. 57. & 58
Reputatur inter ea, quæ ſunt difficilis probationis d. concl. num. 60 — 152
Non attenditur ſi vſi fuerunt Ciues per longum tempus aliquo modo ſtatuto, d. concluſione num. 40 — 141
Concluſio in cauſa in qua eſt præcluſa via Iudicij partibus, negotium dicitur finitum, concl. 13. num 22 — 399
Concluſio in cauſa, quæ dicatur d. concluſione numero 23. 24 — ead.
Concluſio in cauſa plures effectus operatur remiſſiuè d. concl. num. 25 — 400
concluſio in cauſa multa operatur contra generalitatem ſtatuti, concl. 5. num. 139 — 227
concluſioni ſtatuti ſtabitur potius, quàm præfationi concl. 2. num. 187 — 116
Niſi vt num. 188
concordia quouſque poteſt conſiderari inter ſtatuta non debet induci derrogatio, aut correctio & ſi in vno adeſſent dictiones taxatiuæ, & etiam ſi alternatiua deberet reſſolui in copulatiua, & etiam ſi vltimum ſtatutum haberet clauſulam derogatoriam generalem: niſi in contrarium appareat de mente ſtatuentium concluſione 8. num. 65. ad 69 — 329
concordia de ſtatuto ad Ius commune non curatur, cum quis indebitè damnum pateretur concluſ. 12. num. 13 — 389
concordis tunc eſt ſummenda præcipuè interpretatio cum Iure communi, in ſtatuto, ſi diſponeret in materia Iuris concl. 11. num. 6 — 387
concordari debent ſtatuta ad inuicem, quàm fieri poteſt d. concl. num. 11 — ead.
concordanda ſunt ſtatuta cum Iure communi regulari, & ordinario nõ autem extraordinario, d. concl num. 15 — 389
concubinas Clericorum ſtatutum puniens quando valeat concl. 1. num. 49 — 19
concurrente ſtatuto cum diſpoſitis à Iure communi quid operetur d. concl. num. 19. 21 — 390

Conditio in ſtatutis eſt pro forma non autem pro ſolemnitate concl.9.nu.30 355

Conditionem hanc tacitam habent ſtatuta, videlicet ſi moribus vtentium recipiantur, concl.8. num.28 323

de Confeſſo ſtatutum loquens intelligitur de verè confeſſo concl.10.num.8 364

confirmatis ſtatutis ab aliquo Principe non cenſentur confirmata ea, quæ ſunt illicita, & quæ ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam concl.2. num.270 129

confirmatorium ſtatutum trahitur ad præterita concl.13.num.63 412

Quod declara vt num.64.65.66

confiſcationem bonorum ſtatutum ordinans non comprehendit ea, quæ de Iure communi non veniunt in confiſcatione concl.2.num.43 98

conformari non debet ſtatutum cum Iure communi, quando nihil omnino operaretur concluſ.12. num.17 389

coniectura aliquando ſeruit loco expreſſæ voluntatis, & pro voluntate in diſpoſitione hominū, ſecus in ſtatutis concl.13.num.5 395

coniecturis nō eſt opus in claris, cōcl.2.nu.64. 100

Et concl.4.num.131 183

coniuncti vtrinque, vel ex latere patris tantum vocati a ſtatuto, quomodo admittātur concl.2. num.36 97

coniuncti appellatione non venit naturalis tantū, concl.4 nu 24 161

coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti, niſi ſit abſens concl.6.num.165 272

conſanguineos Clericorum puniens ſtatutum propter inobedientiam ipſorum Clericorum non valet concl.1.num.142 46

conſenſus, & non concubitus matrimonium facit concl.4.num.40 163

conſenſus requiſitus à ſtatuto intelligitur de vero non autem de conſenſu per taciturnitatem concluſ.10.num.6 263

conſenſum propinquorum ſtatutum requirens, in caſu intelligitur ſi ſunt præſentes, cōcluſione 5. num.109 222

conſilium extra terminum à ſtatuto præfixū redditum valet, licet pœna ſtatuti poſſit exequi contra conſultorem in tempore non reſpondentem concl.9.num.39 351

Conſtantini Imperat. exemplum circa Eccleſiaſticos accuſatos concl.1.num.205 63

cōſtitutio noua intelligitur, & diſtinguitur ſecundum antiquam concl.2.num.103 106

conſtitutio tunc dicitur confirmantis quando confirmatio eſt neceſſaria, ſecus ſi per ſe ſtare poteſt, concluſ.8.nu.88 336

per Conſtitutionem ſecundæ legis videtur receſſum à prima d.concl.num.4 319

conſuetudo non poteſt induci contra exemptionē Clericorum etiam ſi eſſet immemorabilis, & probaretur tollerantia Papæ concl. 1. nu.127. 129.130 42

conſuetudo poteſt tribuere merū, & mixtum Imperium d.concl.num.128 42

conſuetudo non coadiuuata ab auctoritate Eccleſiaſtica non operabitur etiam quoad aliquos caſus, vel cauſas particulares contra Eccleſiaſticos, non obſtantibus per Clar. Couar. & Farinac.adductis d.concl.1.num.131 42

conſuetudo mixta Clericorum, & laicorum maximam vim habet etiam in his, quæ Eccleſiaſtica ſunt in d.concl.num.133 43

conſuetudo quod quis ſoluat gabellam rerum ſui vſus cauſa delatarū nō valet concl.2.nu.21. 96

conſuetudo Ciuitatis dominantis ſeruabitur, deficiente conſuetudine ſubditorum in aliquo caſu d.concl.2.num.102 106

conſuetudo regionis vicinæ ſpectanda erit, quando defficit aliqua conſuetudo in aliquo loco vicino d.concl.num.124 108

conſuetudo, & obſeruantia tribuunt interpretationem ſtatutis d.concl.num.140 110

cōſuetudo interpretatiua dicitur ſtatutum ipſum d.concl.num.146 111

conſuetudo interpretatiua non requirit præſcriptionem, d.concl.num.159 112

conſuetudo interpretatiua dicitur potius aſſuetudo, d.concl.2.num.162 112

conſuetudo admittitur ad interpretationem ſtatutorum, quæ non aduerſatur ſtatuto, concl. 2. num.164 113

conſuetudo inducitur per decennium, d.concluſ. num.165 ead.

conſuetudo facit valere ſtatutum, quod alias non valebat d.concl.num.166 ead.

conſuetudo facit, quod ſtatuta obſeruentur licet ſit dubiū, an de Iure valeant d.concl.nu.168. 113

conſuetudo contra quam non extat memoria non indiget probatione, concl.2.num.169 114

conſuetudo reducens ad Ius commune dicitur fauorabilis, d.concl.2.num.170 ead.

conſuetudo interpretatiua inducitur ex duobus, vel tribus actibus, d.concl.num.171 ead.

cōſuetudo interpretatiua ex obſeruantia maioris

partis

partis populi, d.concl.num.172 ead.
Conſuetudo interpretatiua habet locum quouſque ſumus, in verbis dubijs ſtatuti d.concluſione 2. num.174 ead.
Conſuetudine deficiente in aliquo caſu poterit allegari ratio tacita ipſius conſuetudinis, concl.4. num.171 190
Conſuetudo eſt fortior, & potentior ſtatuto, & facit illud Silere, concl 6.num.89 260
in Conſuetudine attenditur quod frequentius accidit concl.6.num.90 260
in Conſuetudine introducenda contra ſtatutũ non requiritur ſcientia principis, quãdo non agitur de reſeruatis Principi d.concl.num.91 ead.
Conſuetudo, vt inducatur contra ſtatuta debet eſſe de vniuerſitate, quæ habeat ex ſe auctoritatem ſtatuti condendi, & abrogandi, d.concl.6. num 92 ead.
Conſuetudinem introducere non poteſt ſine Superioris auctoritate, qui & ſtatutum ſine eadem auctoritate condere non poteſt d. concluſione num.93 260
Conſuetudinem laudabilem in matrimonia contrahendo, ommittens peccat concluſ.7.num 5. Concurren. de quibus num.6 285
Conſuetudo, & ſtatutum æquiparantur, & quod dicitur de vno dicitur de alio, concluſione 8.numero 11 320
Conſuetudo vltima tunc attenditur ſi eſt introducta à maiori parte d.concl.num.12 ead.
Conſuetudine ad fauorem aliquorum, acquiſita, aut inducta, non poſſunt tolli per nouum ſtatutum, d.concl.8. num.52. maximè in non ſubditis, vt nu.53. Et quid de ſubditis nu.54. 327
Conſuetudo contraria non derogat ſtatuto præcedenti prohibenti tamẽ conſuetudinem poſſe induci, niſi cum expreſſa populi, & Principis ſcientia induceretur d.concl.num.74 331
Conſuetudine generali Italiæ pœna non habet effectum, niſi ſequatur effectus concl.10 nu.5. 363
Contractus ſecundum ſolemnitates ſtatuti loci minimè factus nullibi locorum valebit, ſicuti adhibitis ſolemnitatibus factus vbique obſeruabitur concl.6.num.24 250
Contractus locus inſpicitur quoad ſolemnitatem, concl.6.num.110 263
in Contractibus quoad habilitatem contrahentiũ ſpectatur tempus contractus d. concluſione num.54 255
Contractus minorum abſque propinquorum auctoritate valebunt non obſtante ſtatuto huiuſmodi auctoritate requirente, quando propinqui deficiunt concl.2.num.54 99
Contractus interpretatur ſecundum ſtatutum, & conſuetudinem loci, in quo fuit celebratus concluſ.7.num.3 274
Contractus poteſt eſſe verus, & inſtrumentũ falſum d.concl.num.10 286
Contractus forenſis non ſeruatis ſolemnitatibus ſtatuti loci contractus, nec etiam in propria patria valebit d.concl.num.37 290
Contractus factus à forenſe in territorio ſtatuti in loco tamen exempto tenet etiam non ſeruata forma ſtatuti d.concl.num.32.37 ead.
Contractus ſtatutum, non locus, in quo euenerunt accidentia poſt contractuum, ſeruatur; Niſi perſonæ illæ ſint de illo foro d.concl.nu.56. 300
Contrahens ſuper bonis etiam extra Territorium ſtatuti contractus exiſtentibus tenetur ſeruare ſolemnitates in cõtractu à d.ſtatuto diſpoſitas, vt valeat contractus concl.6.num.25 250
Contrahens cum aliquo, quem ſcit eſſe confeſtim receſſurum, nec habere ibi cauſam reſſidendi, non poteſt illum ibi conuenire d.concluſione num.41 253
Contrahere quando quis dicatur in aliquo loco, tamquam ad vna, & in tranſitu d. concluſione num.40 ead.
Cõtrahentes cenſentur ſe alligare ſtatutis, & conſuetudinibus loci, in quo contrahunt concluſ.7. num.2 284
Contrarijs duobus ſtatutis exiſtentibus vltimum eſt attenden.concl.8.num.1 319
Contrauenìens ſtatuto propter neceſſitatem, non dicitur contrauenire concl.5.num.123 224
Contumacia nimia facit recedere à generalitate ſtatuti concl.5.num.132 226
Contumaciam rei principalis, ſi diſponatur, nocere fideiuſſoribus per ſtatutum, debet intelligi de fideiuſſore non comparente concluſione 4. numero 97 175
Cõueniri quis poteſt pro poſſe bonorum Coram Iudice, in cuius territorio ſunt bona, concluſ.6. num.50 154
Conuentione facta inter aliquos nõ euitant ſolutionem gabellæ, licet ſe conferant extra territorium ad conficien. inſtrumentum, ſtante ſtatuto, quod de contractu ſoluatur gabella concluſ.7.num.11 286
Correctio Iuris cõmunis, & euitetur ſtatuta ſunt reſtringenda, concl.5.num.148 229
Correctio ſtatutorum, & contrarietas in iam di-

ſpoſitis, ne inducatur, generalitas ſtatuti eſt reſtringenda d.concl.num.159 231
Correcta lex dicitur falsò lex, d concl.nu. 14.ead.
Correcto ſtatuto non ſemper dicitur correcta eius ratio, licet ſecus è contra, concl. 11.nu 13. 380
Corrigere Ius commune quando poteſt ſtatutum in vno, vel duobus debet interpretari, vt in vna tantum corrigat, concl. 12.nu.2 387
Correlatiuorum ratio te ſtatuta extenduntur, concluſ 4. num. 193. Quod dic, vt numero 194. 195. & 196 195
Correlatiuorum argumentum ceſſat ſtante ſtatuto, quod debeant ſtatuta intelligi ad literam, concl.4 num 107 178

C V

Curator, vel tutor poteſt præiudicare minori in quærendis concl.1.num.253 79

D E

DEbitor non poteſt capi vigore ſtatuti, niſi præcedat citatio, concl.2 num 51 99
Decennij lapſus à tempore conditi ſtatuti ſufficit, vt dicatur vſu non receptum concluſione 11. num.6 379
Decimarum Iudicium non competit laicis concluſ.1.num 21 13
Deciſa quæ dicantur, concl.11.num.26 382
Deciſa non comprehendunt à ſtatuto quomodocunque ſint deciſa, dummodo legitimè, vt puta ſententia, tranſactione iuramento, ſolutione, quietatione, præſcriptione, & ſimilibus, concluſ.13.num 18 398
Deciſa comprehenderentur à ſtatuto quod mandaret omnia geſta prius haberi pro infectis d. concl.num.26.28 400
Quod declara, vt num 29 401
in Deciſiuis attenditur ſtatutum loci contractus concl 6.num.75 310
in Deciſiuis debet quis iudicari ſecundum leges Patriæ ſuæ d.concl.6.nu.196 277
Deciſoria, & ordinatoria, quæ dicantur d.concl. num 76 311
Declarare facilius eſt, quam tollere, quod eſt certum concl.2.num.161 112
Declaratoria cõſtitutio addens aliquid iudicatur, vt Ius nouum in eo, quod addit concluſione 13. num 9 396
Declaratorium antiqui ſtatutum ſi vteretur verbo promulgatorio noui Iuris trahitur ſolum ad futura d.concl.num.8 396
Declaratoriũ ſtatuti, vel Iuris antiqui nihil aliud addens ſtatutum porrigitur ad prœterita d.concluſ.num.41 403
Quod amplia, vt nu.42. Et limita, vt nu.43. & 46.
Defectus copiæ Superioris permittit, aliquē poſſe capi pro debito abſq; licentia non obſtante ſtatuto in contrarium, concl 9.nu.124 224
Deficiens in purgatione Canonica non dicitur conuictus vigore ſtatuti concl.10 nu.9. 364
in Delegatione veniunt ea, ſine quibus cauſa expediri non poſſet, non tamen ea, per quæ commodius expediretur concl.9.num.58 355
Delictum faciens ſtatutum aliquem actum, qui prius non erat, non comprehendit præterita, concl 13.num.2 395
Delicti ſtatutum attenditur concl.7.nu.16 287
Delinquens fit de foro loci delicti concluſione 6. num.61 256
Dependentibus à matrimonio non poteſt ſtatuti lex per laicos concl.1.num 182 54
Derrogatio ſtatuti non trahitur retro ad facta, ſcilicet in executionem ſtatuti nondum abrogati concl.11 num 22. N.ſi vt nu.23. 382
Derrogatoria ſpecialis, ſeu expreſſa, quæ, & quæ generalis dicatur concl.8.num.77 332
Deſtinatæ ſolutionis, non autem in loco contractus quis conueniendus eſt concluſione 7. numero 58 300
Deſuetudo contra ſtatutum inducitur ſpatio decem annorum concl.11.num 10 380
Deſuetudine ſtatuta ſublata non ligant concl. 11. num.9 379
Deſuetudine, vt dicatur ſublatum ſtatutum requiritur, quòd euenerit caſus ſtatuti, concluſ.8. num.34 324

D I

Dicere non debemus quod non dicit ſtatutũ concluſ.4.num.3 159
Dictiones quædam, & quæ reſtringunt generalitatem ſtatuti concl.5.num.163 232
Quod declara ut num.164 ad 166
Dicto Archidiaconi, & Præpoſiti, ſicut nec aliorum ſtabitur etiam cum iuramenta quando aſſerunt ſe vocem dediſſe pro tali, concluſione 2. num.13 94
Dignitas maior in concedente alterat ſtatutum de aliquo caſu generaliter diſponens concluſ. 5. num.134 216
Dignitatem, & officium tenetur quis potius dimittere, quàm ſententia contra Libertatem Eccleſiæ

cleſiæ adhærere, concluſ. 1. num 87 27

Diſpenſatus ab Epiſcopo, vt poſſit operari in die feſto, an poterit puniri à Iudice laico, a quo licentiam non feſtandi feſta non obtinuit, d. concluſ. num 256 81

Diſpoſita à Iure Ciuili ſuper matrimonio fuerũt ordinata tempore, quo Imperatores præerant etiam ſpiritualibus, qui ideo etiam de Epiſcopis, Abbatibus, & de quampluribus generibus Clericorum ordinauerũt, quæ hodiè ceſſant concl 1. num. 181 54

Diſpoſita à ſtatutis non extenduntur ad caſus nõ comprehenſos in eis, licet à Iure communi diſpoſitis concl. 2. nu. 236 123

Diſpoſitio caſus veri, verificatur in caſu ficto, ſi ſtatutum loquitur in materia Iuris, in qua caſus uerus, & fictus æquiparantur d. concluſione num. 72 101

Diſpoſitio omnis recipit regulam à conſuetudine d. concl. num. 127 111

Diſpoſitio ſequẽs à præfatione reſtringitur, & declaratur d. concl. 2. num. 178 115

Diſpoſitio quęlibet recipit interpretationem ab eo quod eſt conſuetum concl. 5. num. 162 232

Diſpoſitiones reſtringuntur, & regulantur ſecundum rationem ſcriptam, concl. 2. nu. 121. 108

Diſtinctio generalis, quando Clerici obligentur ſtatutis laicorum, concl. 1. num. 258 82

Diuerſa ſi continent ſtatuta inter ea non habet locum interpretatio, concl. 2. num 129 109

Diuerſitas rationis facit, vt omnia ſub generalitate ſtatuti minimè cõprehenſa dicantur concluſ. 5. num. 154 230

D O

Doctor per ſaltum promotus non venit in priuilegio conceſſo Doctoribus à ſtatuto, concluſ. 5. num. 76 116

Doctores abſque examine requiſito, & velo leuato promoti per aliquem habentem auctoritatẽ Doctores faciendi, non gaudent priuilegio Doctorali d concl. nu. 77 ead.

Doctores legum, & medicinæ non ſubiacent ſtatuto de capiendis debitoribus concluſione 2. num. 39 97

Doctori atteſtanti de communi vſu loquendi, an ſit ſtan. concl. 3. num 53 149

Et quouſque nu. 54. 55. & quid in gloſa nu. 56.

Item de Doctore num. 57. 58

Doloſus caſus, & euitetur reſtringitur generalitas ſtatuti etiam ſi ſit dolus præſumptus concluſ. 5. num. 168. & 169 234

Domicilium cõſtituens in pluribus partibus, plures patrias dicitur ſortitus, concluſione 6. numero 189 276

Domicilium duplex, quando concurrit, originis, ſcilicet, & incolatus d. concl. num. 190 ead.

Domicilium incolatus attenditur d. concluſione num. 192 ead.

Domus appellatione non veniat apotheca, concluſ. 3. num. 21 136

Donatio non reſcinditur pro leui offenſa concl. 5. num. 57 213

Donationes factas Eccleſiæ reuocare ſtatutum ſubditos minimè cogere poteſt, concluſione 1. num. 71 22

Donationis appellatione in ſtatuto venit ſolum propria donatio, concl. 4. num. 10 159

Dos propria non dicitur, niſi adſit matrimonium concl. 3. num. 10 134

Dos congrua quando, & ex quibus indicatur concluſ. 4. num. 138 184

Dotata excluſa à ſtatuto intelligitur de congruenter dotata concluſ. 2. num 14 94

Et concl. 4. num. 128 182

Dotata excluſa intelligitur ſolum ab hęreditate dotantis, niſi aliter appareat de mente ſtatuti d. concl. 4 num. 25 161

Dotationi indiſcretæ patris non ſtabitur non obſtante ſtatuto mandante filiam debere ſtare deſcrittioni patris quoad dotem, concluſione 4. num. 132 183

in Dote vel lucranda, vel reſtituenda attenditur ſtatutum domicilij viri concl. 7. nu. 57 300

Quod amplia, vt num. 61. 62. 63. Et limita ut num. 64. ad 72

de Dote data loquens ſtatutum non habet locum in promiſſa, concl. 4 num. 26 161

De quo dic vt num. 27. & 28

Dotis fauore, an, & quando excuſatur ommiſſio formæ, concl 9 num 80 360

D V

in Dubio ſtan. eſt verbis ſtatuti cõcl. 5. nu. 15. 207

Dummodo, dictio, in ſtatuto importat conditionem, & formam concl. 9. num. 7 345

E C

Eccleſia eſt autrix, & cultrix honeſtatis, & iuſtitiæ concl. 7 num. 46 294

Eccleſiarum bona immobilia, etiam ſi non alienentur in laicos, benè tamen bona laicorum ad fauorem Eccleſiæ; neque valet ſtatutum contrarium

trarium diſponens concl.1.num.10 10

Eccleſiasticæ perſonæ omnes eximuntur à Iuriſdictione laicorum, & quæ dicantur perſonæ Eccleſiaſticæ, & quid de Heremita d. concluſione num.126 41

Eccleſiaſtici non poſſunt obligari à ſtatuto laicorum ad venden. eorum vinum, vel oleum d.cõcluſ.num.19 13

Eccleſiaſtici in his quæ reſpiciunt communem vtilitatem Clericorum, & laicorum ſubiacent ordinationibus laicorum. Vbi multa exempla d.concl.num.240 72

Debent tamen cogi à ſuo Iudice Eccleſiaſtico, vt num.241 74

Et quando num.243.& 244 76

Eccleſiaſtici ſubiacent ſtatutis laicorum confirmatis à ſummo Pontifice, concl.1.num.246 76

Eccleſiaſtici obligantur conſuetudine mixta Clericorum, & laicorum, d.concl num.247. 77

Eccleſiaſtico vno videre negligente non ſtatim recurritur ad laicum, ſed ad alium Superiorem gradatim Iudicis Eccleſiaſtici d. concluſione num.220 68

Eccleſiaſtico Iudice negligente, an poſſit ſecularis ſuplere, & quando non, d. concluſ. num. 217. & ſeq. 67

Eccleſiaſticus ſuperior poſſet per ſe tollere ſtatutũ notoriè contra libertatem Eccleſiaſticã d. concluſ.1.num.80 25

E F

Effectus, & intẽtio magis quàm formalitas verborum inſpicitur concl.1.num.9 10

E L

Electi quando duo fuerunt, qui haberent voces æquales, ille obtinebit, qui pro ſe habuerit Priorem Sacriſtam, & ſimiles, qui ſunt in dignitate & præfertur ei, qui habuerit voces aliorũ Canonicorum ſimplicium dignitatem non habentium, concl.2.num.12 94

Electio ſola Ciuium ad condendam noua ſtatuta non facit vetera ceſſare concl.8.nu.105 341

Elemoſina diſtribuenda vigore ſtatuti inter pauperes intelligitur de pauperibus loci ſtatuti, concl.6.num.10 248

E M

Emens à principio vſu ſui cauſa, licet ex poſt facto eadem reuendat non tenebitur ad gabellam, remota tamen fraude, concl.2.num.26 96

Emens victualia in Ciuitate extranea ligatur lege illius Ciuitatis, concl.6.num.178 273

Emptores rerum Eccleſiarum non eximuntur à ſolutione Gabelle concluſ.1.num.28 14

non Entium, nulla ſunt qualitates, concluſio. 9. num.30 349

E P

Epiſcopus poteſt compellere laicos ad declaran. ſtatutum aptum comprehendere etiam Clericos, vt illos non comprehendat, concluſione 1. num.79 25

Epiſcopi ſtatutum non ligat extra territorium, concl.6.num.35 253

Epiſcopi ſtatutum non valet habilitans omnes filius illegitimos ad minores, & ſimplicia beneficia concl.13.num.58 411

E Q

Equites Hieroſolymitani nõ ſubiacent ordinationibus laicorum concl 1.num.123 40

Equitem Hieroſolymitanum percutiens incurrit ſententiam excommunicationis d. concluſione num.25 41

Equites Hieroſolymitani profitentur caſtitatem, paupertatem, & obedientiam d.concluſ.1. numero 124 ead.

E X

Excellentia perſonæ facit ceſſare generalitatem ſtatuti conclu.5.num.40 212

Exceptio rei iudicatæ in foro Eccleſiaſtico nõ poteſt reijci à ſtatuto laicorum concl.1.nu.53.19

Exceptio litis ingreſſum impediens non excluditur à ſtatuto exceptiones excludente concluſ. 2. num.56 100

Exceptione cauſæ ſpiritualis per vſurarium oppoſita Coram Iudice laico, non poteſt per ipſum præfigi tempus excipienti ad proban. cum Corani Iudice Eccleſiaſtico, concl 1.num.57 20

Exceptionem Iuramenti non poteſt reijcere ſtatutum laicorum d.concl.1.nu.54 ead.

Exceptiones probibens ſtatutum non intelligitur de exceptione prouenıente ab alio ſtatuto concluſ.2.num.119 108

Excommunicatio lata vigore ſententiæ non poteſt, niſi à Iudice, & eius Superiore abſolui, ſecus ſi fuiſſet lata ab aliqua lege, vel ſtatuto concluſ.7.num.24 288

Excommunicati ſunt ipſo Iure, qui faciunt ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, & quicumque faciunt ipſa obſeruari, & qui in eis conſiliũ, & operam præſtiterunt, & qui ſecundum ea iudicauerint, & qui iudicata redegerunt in publicam formam: immò ſcriptorem ipſorum ſtatutorum concluſ.1.num.83.84.fol.26. quod declara vt num.85

Excom-

INDEX.

Excommunicationis abſolutione autem de interdicto ſtatutum minimè diſponere poteſt, d. concluſ. num. 70 22

Excommunicationis exceptio non poteſt prohiberi per ſtatutum laicale d. concl. num. 24 14

Executio ſententiæ non ſuſpendetur, non obſtante ſtatuto, quando ex dilatione generaretur ſcandalum, concl. 5. num. 71 215

Executionem dans ſtatutum iſtrumentis puris nō vendicat ſibi locum in inſtrumentis conditionalibus etiam verificata conditione, concluſ. 10. num. 11 364

in Executiuis ſeruatur ſtatutū loci Iudicij etiam quoad forenſes, concl. 2. num. 78. 79. Quod intellige, vt num. 8 312

Exempla regulæ non reſtringunt concluſione 5. num. 19 207

Exempla non reſtringunt ſtatuti diſpoſitionem concl. 4. num. 206 197

Exemptio Eccleſiarum ab auctoritate laicorum eſt de Iure diuino concl. 1. num 73 32

Et num. 76. 77. 78 23

Exemptio Clericorum etiam primæ tonſura eſt de Iure Diuino d. concl. nu. 107 36

Exhæredatio facta à patre de filia eò quia nupſit contra eius voluntatem non valet d. concluſ. num. 178 53

in Exorbitantibus non habet locum fictio in ſtatuto concl. 10. num. 17 366

in Exorbitantibus ſtatutum debet concordari cum Iure communi quando fieri poteſt, concluſ. 12. num. 12 389

Expenſas litis tunc victus reſſicere tenetur quando non habuit iuſtam cauſam litigandi, concl. 2. num. 41 98

Extenſio conceſſa in correctorijs, multo magis cenſetur permiſſa in pœnalibus, & exorbitātibus, in quibus minus ſtrictè proceditur quàm in correctorij concl. 4 num. 207 197

Extrahi poſſe ab Eccleſijs vltra caſus exceptos delinquentes mādans ſtatutum, non tenet, concluſ. 1. num. 67 22

F A

FActa non præſumuntur concluſione 6. numero 95 261

Facta præſumuntur, quæ de Iure ſunt facienda d. concl. num. 97 ead.

Factum contra prohibitionem ſtatuti non poteſt tractu temporis cōfirmari concl. 9. nu. 32. 249

Et quando verum num. 33

Factum de partim de præterito, partim de futuro, vel etiam factum de præterito, ſi expectat perfectionem ſuam à facto futuro comprehenditur à ſtatuto nouo concluſ. 13. num. 51. Vbi exempla. 407

Quod declara vt num. 52. & 54.

Factum cōtra generalē diſpoſitionem ſtatuti, operatur ſaltem in tantum, prout in concluſio. 5. num. 142 227

Factum quod erat de Iure faciendum præſumitur concl. 3. num. 7 133

Falſum à ſtatuto punitum intelligitur de falſo, per quod incidit in aliquod caput l. Cornel. de falſis, concl. 2. nu. 46 99

Familiares Epiſcopi, qui dicantur concluſione 1. num. 138 45

Familiares Epiſcopi non ſubiacent ſtatutis laicorum, nec Iuriſdictioni eorum d. concluſione numero 135 44

Et quid de familiaribus Clericorum nume. 136. & 137.

Fauor publicus operatur largam interpretationē nedum in ſtatutis, ſed etiam in pactis, & ſtipulationibus concl. 4. num 151 187

Etiam ſi deberet intelligi ad litteram d. concluſ. num. 155 ead.

Fauor publicus præcipuè facit, quòd ſtatutum largè interpretetur d. concluſ. nu. 148 186

Fauorabile, non autem odioſum in dubio ſtatutum eſt præſumendum d concl. num. 147 ead.

Fauorabile, vel odioſum, quando, & ex quibus ſtatutum cognoſcatur d. concl nu. 146 ead.

Fauorabile ſtatutum extenditur etiam ad bona extra territorium d. concl. num. 144 185

Fauorabile ſtatutum quando dicatur remiſſiuè, concl. 5. num. 30 209

in fauorabilibus ſtatuta ſunt largè interpretanda concl. 4. num. 141 185

in Fauorabilibus dictio taxatiua non impedit extenſionem inter eaſdem perſonas, ita rationis identitate ſuadente d. concl. num. 158 188

Fauorabilius ſtatutum quamuis prius præfertur poſteriori, minus fauorabili concluſione 8. numero 96 339

Fauore quod introductum eſt in odium non debet retorqueri concl. 6. num. 21 249

Fauoris anima reſpectu etiam in pœnalibus ſtatutum extendetur concl. 4. nu. 156 ead.

Fauoris publici cauſa etiam in exorbitantibus extenditur ſtatutum concl. 4. nu. 153 187

Fami-

F E.

Feminarum ſtatutum excluſiuum operabitur ſecundum conſuetudinem præcedentem, concl.2. num.144 111
Feriæ iudicantur ſecundum locum iudicij concl.7. num.52 299
Feſtari permittens ſtatutum quemlibet cuius uis conditionis comprehendit etiam alios inhabiles, concl.5.num.25 208
Feudalia non veniunt appellatione bonorum confiſcandorum concl.2.num.44 98
Feudalia ſubiacent diſpoſitioni confiſcandorum, quando aliter diſpoſitio verificari non poteſt, concl.2 num.45 98
Feudi appellatione in ſtatuto intelligitur de feudo vero, & proprio concl.4.num.15 160
Feudi reſpectu Clericus dicitur de foro laicali, concl.1.num.245 26

F I.

Fictio habet locum in ſtatuto, quando eſſet omnino eadem ratio in caſu ficto, quæ in caſu vero d.concl.2.num.220 121
Fictio habet locum in ſtatutis, quæ ſunt ſecundũ, vel præter Ius commune d.concl.nu.218. 120
Fictio habet locum in ſtatuto, quando eſſet maior ratio, in caſu verò ſtatuti, quàm in ficto iuris communis d.concl.num.223 121
Fictio habet locum in ſtatuto, quando alias eſſet eluſorium d.concl.nu.225 ead.
Fictio non habet locum in ſtatuto, quando ſtatuta deberent intelligi ad litteram concluſione 10. num.16 366
Fictio non habet locum in ſtatuto, quando ſtatutũ ſuperueniens diſpoſuit ſolum ſuper caſu vero d. concl.num.20 367
Fictio in exorbitantibus, & correctorijs non habet locum in ſtatuto, d concl.num.23 ead.
Fictio non habet locum in odioſis, idem in pœnalibus d.concl.num.24 & 25 368
Fictio non habet locum in ſtatuto data, & ſimilitudine inter caſum verum, & fictum d. concl. num.26 ead.
Fictio non extenditur ad caſum verum in ſtatuto, quando ſtatutum loquitur diſcretiuè d.concluſ.num.27 ead.
Fictio non admittitur in ſtatuto limitatè diſponente d.concl.num 28 ead.
Fictio habet locum in ſtatuto in per omnia equiparatis d.concl.num.32 369
Etiam ſi eſſent de caſu contra Ius, vt num.33.
Quod intellige, vt nu.34
Fictio habet locum in ſtatuto, quando alias eſſet eluſorium d.concl.num.35 ead.
Fictio habet locum in ſtatuto quando alias induceretur abſurdum d.concl.10.num 36 371
Fictio verificatur in caſu vero ſtatuti, quando in omnibus eſſet eadem ratio, nec poſſet reddi aliqua cauſa differentiæ, & multò magis ſi ratio. eſſet maior in ficto, quàm in vero d. concluſione num.37.& 38 ead.
Fictio habet locum in ſtatuto in materia fauorabili, & etiam in materia partim fauorabili, & partim odioſa, & etiam in merè odioſa, quando ratio. eſt expreſſa in ſtatuto in caſu vero d.concluſ.num.40.41.42 373
Fictio habet locum in ſtatuto tribuenti eandem virtutem caſui ficto d.concl.num.43 374
Fictio extenditur in diſpoſitione ſtatuti ad caſum verum, quando per hoc redderetur ad ius commune d.concl.nu 44 ead.
Fictio habet locum in ſtatuto in eadem perſona d. concl.num.45 ead.
Fictio habet locum in caſu, de quo per Menoch.de præſumpt.l.3.præſumpt.66.num.12.d.concl. num.46 ead.
Fictio habet locum in caſibus ſubrogatis loco caſus veri d.concl.nu.47 ead.
Fictio habet locum in his quæ non ſunt de forma d.concl.num.48 ead.
Fictio habet locum in ſtatuto, quando ita apparet de mente ſtatuentium d.concl.nu.49 375
Fictio habet locum in ſtatuto, quando fictio ſuperuenit poſtquàm ſtatutum diſpoſuit de caſu illo, tamquàm de caſu vero d.concluſ.num.51 ead.
Fictio habet locum in ſtatuto fauore publicæ vtilitatis d.concl.num,52 ead.
Fictio quando, & ex quibus verbis dicatur inducti d.concl.nu.54 ead.
Fictus caſus, vt comprehendatur à ſtatuto debet ſpecialiter exprimi concl.2.nu.212 119
Fictus caſus non comprehenditur a generalitate ſtatuti concluſ.5.num.125 224
Fictus caſus præcipuè non habet locum in ſtatuto ſi ceſſaret ratio, de qua in caſu vero ſtatuti concluſ 10.num.15 365
Fictus caſus habet locum in ſtatuto loquente in materia Iuris, ſi de Iure verus, & fictus haberentur pro vno, & eodem caſu, idem in ſtatuto diſponente præter ius d. concluſione numero 29.30 369
Fideicommiſſarius non verè, ſed fictè dicitur hæres concl.2.num.235 123

INDEX.

Fideiuſſorem à præſtando excuſatur, qui fideiuſſorem non inuenit d.concl.num.53 99

Fideiuſſio ſi debet præſtari vigore ſtatuti intelligitur in perſona fideiuſſoris, qui ſit de loco, & non extraneus concl.6 num.12 248

Fidelitatem quis non cogitur in aliquo territorio iurare ratione ſolius poſſeſſionis bonorum concluſ.6 num 47 254

Fidem facere de Apodiſſia debet, & eã deſſignare, qui portat etiam exempta à Gabella concl.2.num.28 96

Filia excluſa multò magis nepotis excluſa dicetur concl.4.nu.58 167

Filia ſi prohibetur poſſe allegare ſe incompetenter dotatam limitatur, niſi appareat de indiſcreta dotatione concl.4.nu.134 183

Filiæ incongruenter dotatæ ſubuenitur congruenter arbitrio Iudicis concl 4.num 136 184

Filij fratrum admittuntur etiam vigore ſtatuti fratres ſimpliciter admittentis, concluſione 2. num.37 97

Filium exhæredare, vt Eccleſia inſtituatur reprobatur concl 1.num 46 18

Filijs rebellium prohibitis ſtare in Ciuitate intelligitur viuente patre, quomodo tempore propriè dicuntur filij concl 4.nu 41 163

Filijs extãtibus, ſi fœmina excludatur vigore ſtatuti intelligitur etiam de nepote d.concluſ.4. num.143 185

Filiorum appellatione non veniunt nepotes in ſtatuto, quando ita ſe habet communis vſus loquendi concl 3.num.14 135

Filiorum appellatione non veniunt adoptiui in ſtatuto concl 10 num.12 365

Filiusfam. extra territorium contrahens non ligabitur ſtatuto proprij territorij quoad ſolemnitates in contractu concl.6.num.112 263

Filius non reuocatur in poteſtatem pro leui offenſa concl.5.num.56 213

Fiſci procurator poterit etiam contra fiſcum, ſuã, vel ſuorum agere cauſam concl.5 nu.89. 219

F O

Forenſis etiam ſi contraheret, vel alias diſponeret in loco ſtatuti non comprehenderetur à ſtatuto habilitante, vel inhabilitante perſonas concl.6. num.14 248

Forenſis ligatur ſtatuto circa ſolemnitatem adhibendam in actu diſponente, d concl.nu 22 249

Forenſis comprehenditur à ſtatuto circa ſolemnitates diſponẽte etiam ſi loquatur in perſonam, d.concl.num.26 251

Forenſis faciens actum in loco exempto non ligatur ſtatuto etiam de ſolemnitate loquente d. concl 6.num.32 252

Forenſis perſonaliter repertus in loco contractus poteſt ibi conueniri d.concl.num.38 253

Forenſis contrahens tanquàm aduena, & viator, & in tranſitu non poteſt in loco contractus etiã perſonaliter repertus conueniri d. concluſione num.39 ead.

Forenſes comprehenduntur à ſtatuto etiam fauorabile habilitante, vel inhabilitante d.concl. num.42 ead.

Forenſis non ligatur ſtatuto etiam ſi poſſideret bona in loco ſtatuti, quia bona nõ faciunt aliquem ſubditum d.concl.num 44 254

Forenſis alibi delinquens non poteſt à Iudice puniri, licet in eius territorio habeat multa bona d.concl num 45 ead.

Forenſis habens bona in territorio, circa ea, quæ bona ipſa reſpiciunt, reputatur tamquàm ſubditus d.concl.nu.47 ead.

Forenſis non ligatur etiam ſtatutis quoad delicta d.concluſ.num.54 255

Forenſis offendens Ciuem extra tamen territoriũ non tenetur pœnam ſtatuti loci Ciuis offenſi d. concl.6.num.6. 256

Forenſis delinquens extra territorium non punitur in territorio etiam ſi in eo habeat bona d. concl.6.num.62 256

Forenſis delinquens in locis confederatis inuicem, poteſt puniri in eis d.concl num.65 257

Forenſis in eis, quæ ſunt prohibita etiam de Iure communi poteſt puniri etiam ſecundum diſpoſita à ſtatutis loci delicti d.concl.num 66. 257

Forenſis delinquens circa ſolita prohiberi ab omnibus poteſt puniri etiam ex diſpoſitione ſtatuti d.concl.num.67 ead.

Forenſis receptans bannitum non excuſatur à pœna ſtatuti, ſi eſt diu verſatus in loco d. concluſ. num.69 ead.

Forenſis poteſt puniri ex ſtatuto, quando alias ob negligentiam, vel impotentiam officialis loci del icti nõ fuiſſet punitum delictum commiſſum contra Ciuem d.concl.num.70 ead.

Forenſis ſubiacet pœnæ ſtatuti, quando ſtatutum puniret delinquentem alterius loci, proprium tamen territorium ingredientem d. concluſione num 72 258

Forenſis beneficio ſtatutorum etiam volens vti non poteſt d concl.num.74 ead.

Forenſes admittuntur ad beneficium ſtatutorum,

quando ita dici fuiſſet obſeruatum d. concluſ. num 76 259

Forenſis faciens actum in loco ſtatuti ligatur ſtatuto ſuper actu diſponente d. concluſione numero 175 273

Forenſis contrahens in loco ſi ignoranter læditur enormiter, reſtituitur d.concl.nu.179 ead.

Forenſis ligatur ſtatuto reſpectu bonorum ſitorũ in loco d.concl.nu.180 274

Forẽſis factus Ciuis, vel incola per domicilij Conſtitutionem cenſetur ſubditus ſtatuto loci d. concl.6.num.187 275

Forenſi ſucceditur à forenſe in bonis ſecũdum ſtatuta bonorum d.concl.num.204 278

Forenſi tunc præcipuè ſucceditur ſecundum ſtatutum loci bonorum, quando domicilium ibi contraxit d.concl.num.205 279

Forenſis oriundus tamen in loco ſtatuti ſi ibi reperiatur ligatur d.ſtatuto d.concl.nu.208. ead.

Forenſis quis dicatur d.concl.6.num.212 279

Forenſes ex quibus comprehendantur à ſtatuto de ſoluenda gabella de contractu concluſ. 7. num.12 286

Forenſes tenentur ſeruare ſolemnitates ſtatuti loci contractus d.concl.num.32 290

Forenſis contrahens in aliquo loco tamquàm aduena, & in tranſitu non poterit ibi conueniri, & quando præſumatur in tranſitu contraxiſſe d.concl.num.34 290

Forenſis, ſi ob non ſeruatam formã ſtatuti in contractu grauiter lederetur eſſet reſtituendus data probabili ignorantia d.concl.num.35 ead.

Forenſis prohibitus acquirere immobilia, poterit tamen acquirere domunculam concluſione 5. num.61 214

Forma neceſſaria conſtituens eſſe, nunquam poteſt ommitti d.concl.9.num.70 357

de Forma non eſt, quod poteſt interuenire poſt actum concl.9 num.46 353

Forma quando dicatur requiri ex ſtatuto d.concluſ.num.82 360

Formæ tranſgreſſio etiam pro faciliori actus expeditione vitiat.concl.9.num.57 355

Formæ etiam leuis ommiſſio etiam vitiat, cõcl.9. num.61 ead.

Forma data à ſtatuto, an per æquipollens poſſit ſatisfieri d concl.num.62 356

Formæ ommiſſio etiam in fauorabilibus vitiat d. concl.num.64 ead.

Formæ ommiſſio non vitiat, vbi adeſt de eodem confeſſio partis dicta concluſione numero 72. Quod declara vt numero 75. 358

Et vide infra in verbo ommiſſio formæ.

Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt concl.1 num.94 31

F R

Franciſcus Saluiatus Archiepiſcopus Piſanus contra Reip. quietem conſpirans ex Prætorijs feneſtris ſuſpenſus concl.1.num.212 65

Fraternitates diſciplinatorum, & ſimilia collegia pia à quocumque fieri poſſunt nulla præcedente auctoritate Eccleſiaſtica dicta concluſione 1. num.172 52

Fratris appellatione in ſtatuto venit frater Carnalis non autem Patruelis, concluſione 4. numero 72 160

Fratris appellatione non venit frater patruelis in præiudicialibus d.concl.num.120 181

Fraus vt euitetur, & præiudicium alterius, lata debet fieri interpretatio concl.5.nu.31 109

Fraus in contrahente præcipuè arguitur, ſi ſtatim finito contractu redierit intra territorium, & quando concl.6.num.136 269

Fraudis, & abſurditatis euitandi cauſa admittitur omnis interpretatio in ſtatuto cõcluſione 2. num 81 103

Etiam non obſtante ſtatuto de intelligendo ad litteram concl 4.num 110 178

ob Frequentiam caſuum, & delictorũ Iudex poteſt excedere pœnam ſtatuti, & admonentur Ciues arma Sarzana portantes concluſione 5. num.131 226

F V

Fugiens vide ſupra in verbo aufugiens.

in Funere in concernentibus Clerum, non poteſt quidquàm ſtatui à laicis, ſecus in reſpicientibus pompam concl.1.nu.23 13

Futura non autem præterita ſtatutum reſpicere dicitur concl.13.num.1. 395

Futura dicetur reſpicere ſtatutum, etiam ſi præteritorum effectus veniret poſt ſtatutum d. concluſ.num.21 397

Futura, & non præterita reſpicere dicetur ſtatutum præcipuè ſi ſequeretur aliqua iniquitas d. concl.num.15 398

Futura, & non præterita præſumitur ſtatutum reſpicere in dubio, ſecus ſi de eius mente appareret d.concl.num.15 390

G A

GAbella impoſita euntibus ad molendina per laicos non comprehendit Molendina Eccleſ.

cleſ. concluſione prima nu.18 13

Gabellam mandans ſtatutum ſolui pro rebus, an, & quando comprehendat Clericos concluſ. 1. num.35 17

Gabella legati pij nõ poteſt impoui per laicos concluſ.1.num.22 13

Gabella ſiue pedagium non eſt ſoluen.de equis, ſuper quibus equitant tranſeuntes vſu ſui cauſa concl.2.num.22 96

Gabella non eſt ſoluenda de frumẽto extracto ſui vſus cauſa, non obſtante ſtatuto de Gabella ſoluenda in extractione frumenti, d.concluſione 2. num.23 ead.

Gabella veſtimentorum, quæ quis portat in dorſo ſolui non debet, d.concl.2.num.24 ead.

Gabella victualium vſus ſui cauſa emptorum, & aliorum ſui vſus gratia generaliter ſolui nõ debet d.concl 2.num.25 ead.

Debet tamen fieri fidem de Apodiſia vide ſupra in verbo fidem.

Gabella tantum vnica de contractu, & illa in loco contractus eſt ſoluenda concl.2.nu.67. 101

Gabellæ ſtatutũ dubium declaratur per obſeruantiam præcedentem concl.2.nu.141 110

de Gabella ſtatutum loquens interpretatur prout de Iure, quod nihil ſoluatur pro his, quæ deferuntur pro vſu ſui gratia concl.2 num.20. 95

Gabella non ſoluitur pro libris ſcolaris vide infra in verbo ſcolaris.

à Gabella exemptus debet petere bulettam à daciario, vide ſupra in verbo ſcolaris, & in verbo Priuilegiatus.

Gabellæ ſtatutum eſt odioſum, & ſtrictè intelligen. contra Gabellas exigentes, & largè ad fauorem ſoluentium concl.4.num.124 182

Gabella ſoluenda de aliquo contractu vigore ſtatuti intelligitur de contractu valido, etſi fuerit ſolutum de contractu nullo poteſt repeti d.concluſ.num 126 ead.

Gabella de vẽditione non habet locum in promiſſione de retrouendendo, concl.4.nu.127 182

Gabella ſolutio regulatur ſecundum ſtatutum loci contractus, concl.7.num.7 285

Gabella ſoluenda de contractu ex forma ſtatuti, debet ſolui in loco, vbi naſcitur contractus, non vbi reſita eſt, & quid ſi ſtatutum dicat de ſolutione gabellæ inſtrumenti, d.concl.nu 8. ead.

Gabellam ſolui mandans ſtatutum de contractu dicitur reſpicere ſolemnitates contractus, non autem onus reale, aut perſonale, aut mixtum d.concl.num.13 286

Gabriel Falconius Romanæ Curiæ Aduocatus concl.4 num.50 166

G E

Geminatus actus magis operatur, quàm ſimplex concl.4.num.182 193

Generalia verba ſtatuti eò magis ſunt generaliter intelligenda, ſi alias ſtatutum nihil operaretur concl 5.num.4 205

Generalia verba ſtatuti, tunc præcipuè generaliter procedunt, ſi id ratio recti ſermonis ſuadet d. concl.num.24 ead.

Generalitas ſtatuti procedit etiam quoad caſum, in quo maior eſſet ratio, quàm in alio d. concl. num.5 ead.

Generalitas ſtatuti procedit etiam in materia odioſa, niſi aliter appareat de mente ſtatuentis, vel eſſet fruſtratorium ſtatutum d.concluſione nume.6 206

Generalitas ſtatuti indubitatè obſeruatur, quando in omnibus caſibus eſt eadem ratio d. concluſ. num.7 ead.

Generalitas ſtatuti in principio attenditur, licet poſtea loquatur per verba ſpecialia d. concluſ. num.18 207

De quo dic, vt num.22

Generalitas ſtatuti eò magis attenditur, ſi ſtatuta eſſent intelligenda ad litteram d. concluſione num.23 208

Generalitas ſtatuti extenditur etiam ad acceſſoria principalis diſpoſitionis d.concl.nu.26 ead.

Generalitas ſtatuti præcipuè obſeruatur in materia fauorabili d.concl.num.29 209

Generalitas ſtatuti non operatur in caſibus ex ſpeciali cauſa, & ratione diſpoſitis, concluſione 5. num.32 ead.

Quod intellige vt num.33.34.35

Generalitas ſtatuti non habet locum quando ſic quis indebitè damnum pateretur d.concluſione num.37 211

Generalitas ſtatuti non extenditur, quando quis indebitè ad lucrum admitteretur d.concluſione num.39 212

Generalitas ſtatuti reſtringitur generaliter ex veriſſimili mente ſtatuentium, concluſione 5.numero 160 231

Generalitas ſtatuti reſtringitur ad ſuam cauſam d.concl.num.173 236

Generalitas ſtatuti reſtringitur ſecũdum proprietatem verborum, ſaltem in materia reſtringibili d.concl.num.172 235

Generalitas ſtatuti accommodatur ſolum quoad

ſolita, & ordinata, ſecus quoad inſolita, & extraordinaria d.concl.num.161 232
Generalitas ſtatuti reſtringitur, ſi ſtatuti verba nihil alias operarentur d.concl.nu.175 236
Generalitas ſtatuti reſtringitur ſemper ad id quod rationis eſt d.concl.5.num.79 217
Genus quantum operatur ad genus tantum operatur ſpecies quoad ſpeciem, concluſione 7. numero 43 294
Gerentes actum in loco, cenſentur tacitè ſe accommodaſſe ad contrahen. ſecundum ſtatuta loci, concl.6.num.177 272
Gerere quis præſumitur prout de Iure tenetur concluſ.3.num.6 133
Gloſſæ authoritas ſuprema concl.3.num.45. 144
Gradus perſonæ limitat generalitatem ſtatuti, concl.5.num.63 214

H E

HAereditatis appellatione non venit fideicommiſſum in ſtatuto concl.4.nu.36.162

H O

Homicidium tunc eſt punibile pęna mortis, ſi dolo malo fuit commiſſum, concl.2.num.17 95
Homicidium ſine dolo non punitur pęna mortis vigore ſtatuti etiam diſponentis ſtatuta debere intelligi ad litteram concl.2.num.19 95
Homicidium puniens ſtatutum intelligitur, niſi habuerit iuſtam cauſam, & dolo interueniente, concl.5.num.81 217
Homicidium vide infra in verbo occidere.
Honeſtate aliqua ita ſuadente receditur à ſtricta, & propria ſignificatione vocabuli in ſtatutis concl.4.num.165 189
Honeſtatis cauſa prohibitum à ſtatuto non irritat actum in contrarium factum, concluſione 9. num.50 353
Hoſpitale an dicatur pius locus, & quando quoad exemptionem à Iuriſdictione laicali concluſ.1. num.171 52
Hoſpitale laicale non ſubiacet impetrationi ſummi Pontificis d.concl.num.170 ead.
Hoſpitale laicale, & merè profanum ex quibus iudicatur d.concl.num.169 51
Hoſpitale Sancti Lazari de Pontremolo probatur laicale, & merè profanum, nec ſubiacens impetrationi Apoſtolicæ d.concl.nu.167. ead.
Hoſpitale in dubium pręſumitur erectum auctoritate Epiſcopi d.concl.1.nu.166 ead.
Hoſpitale ordinatum, & erectum auctoritate Superioris Eccleſiaſtici ex quibus probetur concl.1.num.165 51
ad Hoſpitale aufugiens eſt tutus, ſicut confugiens ad Eccleſiam d.concl.num.163 ead.
Hoſpitale non ſubiacet ſtatutis laicorum concl. 1. num.161 ead.
Quod declara vt nu.164
Hoſpitalia æquiparantur quoad priuilegia Eccleſiæ concl.1.num.162 ead.
Hoſpitalia fieri poſſe in domibus Eccleſiarũ mandans ſtatutum non tenet, d.concl.nu.68 22
Hoſpitalium Gubernatores, Priores Confraternitatum, & officiales montis Pietatis, & ſimiles, an, & in quibus ſubiaceant ſtatuto laicorum concl.1.num.139 45

I A

IAcobus Iuanus medicus Sarznen. laudatur concl.5.num.95 210
Ianuæ ſtatuta, vide infra in verbo ſtatuta.

I G

Ignorantia prohibita allegari à ſtatuto intellectu de craſſa concl.2.num.40 97
Ignorantia iuſta excuſat à generali prohibitione ſtatuti concl.5.num.137 217
Ignorantia quando præſumatur d.concluſione numero 138 ead.
Ignorans non ligatur ſtatuto, idem de Ciue nouello, etiam ſi in ſtatuto adeſſet clauſula decreti irritantis, & etiam ſi ſtatutum loqueretur per verba generalia, & vniuerſalia concluſione 6. num.140 269
Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia, d. concl.num.142 270
Ignorantia ſtatutorum quoad Ciues non præſumitur d.concl.num.143 ead.
Ignorantia ſtatuti non præſumitur pręcipuè quando lapſum eſt tempus præfixum, vt ligare incipiat, d.concl.num.146 ead.
Ignorantia ſtatutorum tunc minus admittitur ſi ſtatuta eſſent de eis, quæ etiam ex vniuerſali conſuetudine aliorum locorum ſtatui ſolerent, d.concl num.149 271
Ignorantia non præſumitur de ſtatutis ex longiſſimo vſu obſeruatis d.concl.nu.150 271
Ignorãtia non poteſt allegari in ſtatuto prohibente, d.concl.num.151 ead.
Ignorãtia affectata comparatur ſcientię, d. concl. num.153 271
Ignorantia affectata illa dicitur, quando potuit ſcire, & noluit, diſſimulando, d.concluſione num.155 ead.

Igno-

Digitized by Google

Ignorantiam allegare prohibetur qui ex officio,aut ex aliqua cauſa tenetur inueſtigare, d.concluſ. num.156 ead.
Ignorantia etiam allegari poteſt ab eo,qui ratione officij fecit quod potuiſſet,vt ſciret,ad qua tenetur d.concl.num.158 272
Ignorantia ſtatuti allegare prohibetur, cui caſus ſtatuti alias euenit d.concl.num.161 ead.
Ignorantia allegatio admittitur de ſtatuto extrauagante, & extraordinario d. concluſione numero 168 273
Ignorantia quando, & ex quibus probetur d.concluſ.6.num.170 273
Ignorantia probata,quis reſtituitur d.concluſione num.171 ead.

I L

Illegittimi non poſſunt habilitari per ſtatutum ad ſucceſſionem, ne apperiatur via adulterijs, & copula illicita concl.13.num.57 410

I M

Immobilia Eccleſiarũ,vide ſupra in verbo bona.
Immunitas colonorum Eccleſiæ remiſſiuè tractatur, & de portione dominicali, & eorum propria concl.1.num.157 50
Immunitas conceſſa incolis alicuius loci porrigitur ad Hebreos concl.6.num.211 279
Immunitatem Ciuibus ſtatutum concedens, intelligitur de verè Ciuibus concl. 10.nu.7. 368
Imperio Romano omnes ſubiacent concluſione 1. num 94 105
Impoſitio non poteſt pro bonis Eccleſiaſticis, & ſuis etiam ſponte ſolui à Clerico,nec Communitas recipere concl.1 num 99 32
Niſi vt num.100.ad 102
Impropriandа ſunt potius verba,quàm admittenda repugnantia diſpoſitis à Iure in ſtatuto concluſ 12.num.7 388
Impropriantur verba, vt obſeruantia in ſtatutis obtineat concl.2.num.155 113
Impropriantur verba, vt habeat locum interpretatio proueniẽs à Iure communi concluſione 2. num 84 103
Impropriantur verba ſtatuti, vt euitetur damnũ indebitum alterius concl 4.nu.122 181

I N

Incommodum qui non ſentit,non debet etiam ſentire commodum concl.6.num.106 262
Incompetentia Iudicis non attenditur vbi periculum eſſet in mora concl.1.num.209 64
Indefinitè loquens ſtatutum indefinitè debet intelligi, maximè ſi verba indefinita ſunt admiſta perſonis,& nominibus collectiuis, & quãdo eſt eadem ratio omnium in ratione indefinita comprehenſorum concluſione 5. numero 11.12.13 206
Indulgens,& malefacta remittens ſtatutum non interpretatur de futuris concl.13.nu.56. 410
Inæqualitas, vt euitetur inter perſonas cõprehenſas in diſpoſitione receditur à generalitate ſtatuti, immò à proprietate verborum concluſ. 5. num.154 230
Inferior non poteſt reuocare ſtatutum confirmatũ à Superiore, maximè quando ſtatutum confirmatũ alias erat nullum, & quando in confirmatione adeeſſet clauſula derogatoria, et quãdo inferiores recepiſſent auctoritatem condendi ſtatuta à Superiore confirmãte concl 8.nu.81. 82.83.84 325
Inferiores qui non poſſunt ex ſe legem condere, nõ poterunt conditam auctoritate ſui Superioris ſoli interpretari d.concl.8.num.85 336
Inferiores poſſunt reuocare ſtatuta concernentia res, & adminiſtrationem negotiorum ſuorum comunium ſine Superioris auctoritate,d.concl. num.87 336
Prohibitionem obtinenti à Iudice Eccleſiaſtico ſtatutum non poteſt præfigere tempus ad ſe expedien. circa eam concluſ.1 num.59 20
Inimicitia facit diſcedere à generalitate ſtatuti,& quid de inimico reconciliato cõcl.3.nu.87.219
Iniquitas, vt euitetur Rubrica debet potius reddi ſuperflua,concl.2.num.207 119
Inobſeruantia vbi non repugnet directè legi contraria,vt quia non euenerit caſus legis non tollit legem concl.8 num.35 324
Inordinata promotio reſtringit generalitatem ſtatuti concl.5.num 75 216
Inſinuationem mandans ſtatutum, intelligitur de donatione ſimplici concl.4.num.11 159
Inſtitutio, vel exhæredatio filij eſt de forma in teſtamento,concl.9.num 23 348
in Inſtitutione hæredis tria tempora quoad habilitatem hæredis,requiruntur,concluſione 6.numero 53 255
Inſtrumentum quid differt à contractu concluſ.7. num.9 286
Inſtrumenta de nouo eſſe reperta,quomodo probetur remiſſiuè concl.5.nu.136 227
Intellectus ille ſummi debet, quem verum exitus verum demonſtrant,concl.2.nu.150 111
Intellectus bonitas,& peritia facit,ut recedatur à generalitate ſtatuti,concl.5.nu.66 214

Intelligi

Intelligi debet ſtatutum prout cantat, concluſ. 4. num. 6 159
Intelligenda ſunt ſtatuta ſecundum mentem ſtatuentium concl. 3. num. 4 133
Intentio, ac effectus magis, quàm formalitas verborum inſpicitur concl. 1. num. 9 10
Interpratatio larga, & ſtricta ſummenda eſt, prout magis, & minus delictum, & pœna inducitur concl. 4. num. 90 175
Interpratatio larga, & impropria ſumitur in ſtatuto, quando alias non operareutur etiam in pœnalibus, & etiam ſi per ſtatuta eſſet reiecta interpratatio concl. 4. num 184. ad 186 193
Interpratatio larga admittitur in ſtatuto, quando ſic minus derogaretur Iuri communi, d. concl. num. 187 ead.
Interpratatio larga ſumitur in ſtatuto, quando alias reſultaret aliquod irrationale, & iniquũ concl. 4. num. 201 196
Interpratacum largè ſtatutum, & fictè quando non poſſit verificari in caſu proprio, & vero, d. concl. nu. 202 ead.
Interpratatio ſtricta tum præcipuè admittitur in ſtatuto, quando alias quis indebitè damnum pateretur concl. 4. num. 118 181
Interpratatio ea eſt ſumenda, qua ſaluatur præiudicium tertij d. concl. num. 119 ead.
Interpratatio illa eſt ſumenda in ſtatutis ſtricta, vel larga, qua magis euitatur correctio Iuris communis concl. 12. num 3 387
Interpratatio ſtatuti, quando non ſit fictè, vide infra in verbo ſtrictè.
Interpratatio ſtatuti vide infra in verbo ſtatutũ.
Interpratatio legis procedit ſecundum ipſis rationem concl. 5. num. 8 206
ſide Interpratatione legis agetur in primis inſpicien. eſt, quo Iure Ciuitas retro in huiuſmodi caſibus vſa fuerit concl. 3. num. 41 141
Interpratatio non eſt accommodanda ad propriã, & ſtrictam ſignificationem verborum in ſtatuto, quando in contrarium apparet de mente ſtatuentium concl. 4. num. 162 187
Interpratatio ea eſt ſumẽda in ſtatutis, vt aliquid operentur vltra ſtatutum, concl. 2. nu. 42. 98
Interpratatio à Iure communi admittitur in ſtatuto etiam forma inducente cõcl. 2. nu. 73. 101
Interpratatio eadẽ ſit ad ius Municipale, de vna lege, quæ ſit de ipſa lege ad aliam, concluſ. 2. num. 74 101
Interpratatio admittitur in ſtatuto à Iure cõmuni etiam in alteratis per ipſum ſtatutum vltra Ius commune, d. concl. 2. num. 76 102
Interpratationem recipit ſtatutũ à Iure communi etiam ſi deberet intelligi ad litteram, vt num. 77 102
Quod intellige vt num. 78. 79. 80.
Interpratatio facilius admittitur, quàm inductio noui Iuris concluſ. 2. num. 87 104
Interpretationi ex obſeruantia prouenienti ſtan. eſt concl. 2. num. 96 105
Interpretatio à conſuetudine operatur etiam contra verba ſtatuti, concl. 2. num. 145 111
Interpratatio ex obſeruantia facit, quod ſtatutum habeat locũ in vno caſu, & non in alio concl. 2. num. 143 111
Interpretatio à cõſuetudine cęteris prefertur concluſ. 2. num. 156 112
Interpretatio à conſuetudine habet locum in ſtatutis, non obſtante diſpoſitione quod non poſſit allegari conſuetudo d. concl. 2. nu. 157 112
Interpretatio illa eſt ſummẽda, quæ eſt magis conſona rubricæ concl. 2. nu. 193 117
Interpretatio Iuris communis reijcitur à ſtatuto, quando repugnat ratio ipſius ſtatuti concluſ. 2. num. 251 126
Interpratatio Iuris communis non admittitur in ſtatuto, quando ſic interpratatum nihil omninò operaretur d. concl. num. 252 ead.
Secus ſi aliquid licet minimum vt num 253
Interpratatio Iuris communis vide infra in verbo Iuris communis.
Interpratatione ſtatutum, ne quis indebitè damnum patiatur, etiamſi nihil operaretur, & eſſent impropriãda verba d. concl. nu 255. 127
Interpratabitur ſtatutũ, vt rationabilem ſenſum contineat, & ne videantur ſtatuentes illa ex obrupto edidiſſe d. concl. nu 256 ead.
Interpratantur ſtatuta, ne abſurdum contineant d. concl. num. 258 128
Interpratatur ſtatutum non Iudaicę, & ſecundũ corticem verborum, ſed ſecundum rationem d. concl. num. 259 ead.
Interpratantur ſtatuta, prout erit veriſimile ſtatuentes fuiſſe reſponſuros d. concl nu. 260. ead.
Interpratãtur ſtatuta, vt preſumantur ſtatuentes illud ſolum ſtatuiſſe ſuper quibus habent poteſtatem d. concl num. 261 ead.
Interpratantur ſtatuta ſecundum æquitatem d. concl. nu. 262 ead.
Interpratatur ſtatutum, ne quis iniuſtè ad lucrũ admittatur d. concl. nu. 264 129
Interpratantur ſtatuta ſecundum ſuam cauſam, &

& materiam ſubiectam d.concl. nu.265 ead.

Interpratatur ſtatutum quàmuis generaliter loquens, vt non porrigatur ad illicita d. concluſ. num.267 ead.

Interpratari debent ſtatuta, vt minus, quàm fieri poſſit lædant Ius commune concl.4.nu.52.166

Interpratatio proueniens ex alio ſtatuto admittetur non obſtante ſtatuto ad litteram intelligendo. Idem de interpratatione naturali, & intrinſeca concl.4.num.111 178

Interpratari debent ſtatuta, vt minus corrigant, & vt concordent cum Iure communi, concl.12. num.1 387

Interpratatio conformis cum Iure communi tunc præcipuè ſummenda eſt in ſtatuto, quãdo aliàs quis indebitè damnum pateretur d.concluſione num.5 387

Inteſtabilis comprehenditur in ſtatuto de inteſtatis, vel ab inteſtato loquente, ſi ita comportat communis vſus loquendi concl.3.nu.13 134

Inualiditas actus facit recedere à generalitate ſtatuti: concl.5.num.111 222

Reuerendiſs. Ioannes Baptiſta Siluagus Epiſcopus Lunen. Sarzanen. laudatur concluſione 1. num.168 51

I V

Iudæi ligantur ſtatutis locorum tamquàm incolæ concl.6.num.210 279

Iudex ſecularis nec principaliter, nec incidenter poteſt iudicare Clericum concl.1.num.65 21

Iudex ſecularis, dormiente Superiore Eccleſiaſtico, an poſſit in Eccleſiaſtico animaduertere ratione periculi euitandi d. concluſione numero 215.217 67

Iudex ſecularis poteſt intelligere, in ſpectantibus ad Iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quando Eccleſiaſtici Superiores per ſe talia præſtare non poſſent, & contemnarentur à delinquentibus, concl.1.num.216 67

Iudex laicus, qui Iudicauit Clericum tacentem, poterit declarare ſenteutiam nullam prætextu incompetentiæ, concl.1 num.159 50

Iudex laicus quãdo ſupleat defectum Iudicis Eccleſiaſtici concl.6.num.71 258

Iudex laicus vide infra in verbo laici, & in verbo ſecularis.

Iudex appellationis ſuccedit loco primi, & tenetur iudicare ſecundum Ius, quod vigebat in prima inſtantia concl.13.nu.31 400

Iudex iurans obſeruare ſtatuta, non tenetur ſeruare ea, quæ de conſuetudine fuerunt abrogata concl.6.num.87 260

Iudex ſuſpectus minimè recuſari poterit ratione conſanguinitatis, ſi eſt pariter litigantium conſanguineus, concl.5.num 91 220

Iudex in dignitate poterit legere ſententiam per alium non obſtante l. 2. C.de ſent. ex breui recitan.concl.5.num.43 212

Iudex eliget tertiũ arbitrem diſcordantibus duobus in eligendo concl.2.nu.38 97

Iudices alij tenentur remittere delinquentem ad Iudicem loci delicti, ſi fuerit requiſitus, & ſi omnes ſunt ſubditi eiuſdem Principis concl. 7. num.20 287

Iudicij tela non indigemus, vbi viget confeſsio partis concl.9.num.73 358

Iuramentum non extenditur ad ſtatuta moribus non recepta, vel per contrariã conſuetudinem abrogata concl.6.nu.81 259

Iuramentum ſuper actu carente forma non vallidat illum, concl.9.num.71 358

Iuramentum officialis de ſeruando ſtatuta nõ extenditur ad ea, quæ in deſſuetudinem abierunt, concl.11.nu.8 379

Iuramẽto partis ſtatur, an victualia ſint ſui vſus cauſa, concl.2.num.27 96

Iuramento etiam contrauenitur, imminente neceſſitate ineuitabili concl.1.nu.206 64

Iuramenti exceptionem non poteſt reijcere ſtatutum laicorum concl.1.nu.54 20

Ius commune ſeruatur non ſtatutũ Ciuitatis Dominantiæ, ſtante ſtatuto, quod deſſicientibus ſtatutis recurratur ad Ius commune concl. 2. num 88 104

Ius commune erit ſeruan. non obſtante ſtatuto de recurrendo ad ſtatuta Ciuitatis dominantis, quando ita eſſet dici obſeruatum d. concluſione num.97 105

Ius commune ſicut ſe habet ad Ius commune, ita ſtatutum ad ſtatuta d.concl.num.111 107

Ius commune fictè aliquid diſponens non accommodatur ad interpratationem ſtatutorum, d. concl.2.num.211 119

Iuris communis concordia cum ſtatutis nõ attenditur, quando apparet de contraria mente ſtatuentium, concl.12.nu.14 389

Iuris communis interpratatio non admittitur in ſtatuto, quando illius verba remanerent ſuperflua, aut eſſent gẽminata, concl.2.nu.247.125

Iuris communis interpratatio admittitur in ſtatuto, quando non repugnat verbis ſtatuti, d. concl.nu.250 226

INDEX.

Iuris communis interpretatio, vide etiam ſupra in verbo interpretatio.

Iuris appellatione ſimpliciter uenit tam Ius commune, quàm Ius municipale, d. concluſione 2. num. 100 105

Iuris communis appellatione, quando venit Ius municipale d concl nu. 99 ead.

Iuris communis appellatione, non venit Ius præcipuum alicuius Ciuitatis, d. concl. nu. 90 104

Iuris communis appellatione, niſi aliter addatur, intelligitur de Iure Romanorum d. concluſione num 89 ead.

Ius quæſitum nunquàm cenſetur tolli per ſtatutũ, concl. 13 num. 27 400

Iuſta cauſa non ſufficit adeſſe ſtatuenti aliquid, niſi adſit, & authoritas in ſtatuẽte concluſ. 1. num. 180 54

L A

LAicis nulla eſt attributa poteſtas diſponendi de rebus Eccleſiæ concl. 1. nu. 1 5

Laicorum ſtatutum de ſucceſſ. ab inteſtato excludens fœminas propter maſculum non comprehendit hereditatem Clerici præcipuè in Dominio Sereniſſ. Reipub. Gen. concl. 1. nu. 43 18

Laicus Iudex quid facit, oppoſita exceptione cauſæ ſpiritualis, & præcipuè quando remiſſus ad Iudicem Eccleſiaſticum eſt moroſus in probanda exceptione, remiſſiue concl. 1. num. 58 20

Laicus Iudex cognoſcetur de cauſa ſpirituali, ſi quæſio erit facti concl 1. num. 61 21

Et quando nu. 62. & 64.

Et vide ſupra in verbo Iudex, & infra in verbo ſecularis Iudex.

Laici quando poſſint ſtatuere de acceſſorijs matrimonij concl. 1 num. 183 54

Laici in Iure indiuiduo cum Clericis non ſubiacẽt ſtatuto laicali concl. 1. num. 200 62

Laicus non poteſt exercere in Clericum ea quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, vt legitimare concl. 1. num. 221 68

Laicorum ordinationes operantur cõtra Clericos, ſi in aliquibus caſibus fuerit hoc conceſſum à ſummo Pontifice concl 1. num. 230 70

Laicorum ſtatutum excludens clericos à beneficijs ſtatutorum valet concl. 1. num. 250 78

Niſi vt num. 251

Laicorum ſtatutum ligat Clericos in quærendis, vbi exempla concl. 1. num 252 79

Laicorum ſtatutum diſponẽs id quod Ius commune, in materia, de qua in Iure canonico, modicum haberetur, in his in quibus deſſicit Ius Canonicum ligat Clericos, concl. 1. nu. 254. 79

Laicorum ſtat mandans obſeruatione dierum Feſtorum tenet, & ex eo ponuntur laici trãſgreſſores, concl 1. num. 255 79

Laicis permittitur ſtatuere circa obſernationem dierum feſtorum in augumentum non autem in contrauentionem concl. 1. num. 257 82

Laicus etiam merus poteſt elligi in Epiſcopum, ſi vita ſingulari, & exemplo reſplendet concl. 5. num. 42 212

Laicorum ſtatutum etiam præiudiciale Eccleſiaſticis quando valeat concl. 6. num 113 266

L E

Legatum factum vxori præſenti, & ſibi ſtipulanti tranſit in vim donationis cauſa mortis concluſ. 2. num. 75 101

Legatum factum forenſi quando valeat non obſtante ſtatuto probibitorio, concluſione 6. numero 51 254

Legati pij gabella nõ poteſt imponi per laicos concluſ. 1. num. 22 13

Et vide infra in verbo piæ cauſæ legatum.

Lex eſt omne quod ratione legis conſiſtit, concl. 5 num. 10 206

Lex Papalis, aut Imperialis ligat ſuos ſubditos quocumque ſe conferunt, concl. 6. nu. 117. 264

Et concl. 7. num. 44 294

Lex vbi repugnantia, ff. de reg. iur. declaratur concluſ. 8. num. 2 319

Lex generalis procedit etiam in præcedentibus etiam in Iudicium deductis concluſione 11. num. 27 382

Lex noua imponens aſperiorem vitam religioſis non obligat receptos ante legem, concluſ. 13. num. 53 409

Legem quam maluerit quilibet etiã priuatus proprijs bonis imponere poteſt etiam prohibendo ne tranſeant in Eccleſiam, concl 1. num 4 6

Legem tranſgreditur Magiſtratus metu periculi, vel ſcandali, d. concl. num 207 64

Leges Ciuiles generales, ſeu Ius commune quod comprehendat Clericos, & Eccleſiaſtica, & quando, & quomodo, d. concl. nu. 212 68

Leges omnes Ciuiles prohibentes matrimonia cõtrahi ex aliqua cauſa recipiunt correctionem à lege Canonica, d concl. num. 176 53

Legitima filiorum non minuitur per quæcumque legata ad pias cauſas, d. concl. nu 47 19

Legitimæ debitæ filijs ratione etiam legatum ad pias cauſas comprehẽditur à ſtatuto laicorum, d. concl. num. 45 18

Legiti-

Legittimatio eſt ſimilis alchimia concluſione 10. *num*.14 365

Lego verbum de legali ſenſu, & ſignificatione importat etiam inſtitutionem, concluſione 3. *num*.46 145

L I

Libertas Eccleſiaſtica intelligitur, tam de Eccleſia vniuerſali, quàm de qualibet ſingulari concluſ.1.*num* 89 30
Quod declara vt num.90.*ad* 92.

contra Libertatem Eccleſiaſticam quando dicantur eſſe ſtatuta laicorum lata d. concluſione numero 88 27

contra Libertatem Eccleſiaſticam ſtatutum non ſufficit corrigi per ſignaturam, ſine apoſtillam, ſed requiritur totalis illius abraſio, d. concluſ. num.81 26

contra Libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam ſtatutum non valebit etiam tacentibus Eccleſiaſticis d.concl num.158 50

Libri mercatorum quod faciant plenam fidem ſtatuto laicorum mandante non operatur contra Clericos d.concl.1 *num*.32 15

Libris mercatorum ſi eſt Creden. vigore ſtatuti intelligitur de concernentibus mercantiam, concluſ.2.*num*.266 129

Licentia dimittendi poſſeſſiones conductas ad libitum conceſſa à ſtatuto laicorum non extenditur ad Conductores rerum Eccleſiarum, & quid ſi Iudex laicus neglexerit prouidere in prædictis, concl.1 *num* 42 17

in Limitatorijs Iuris communis ex identitate rationis extenditur ad ſtatutum concluſione 4. *num* 75 178

ad Litteram ſtatuta intelligantur ſi ſtatutum diſponat quid importet d.concl.nu.103 176

Litterarum cambij locus contractus dicitur illæ, ad quem fuerunt deſtinata, & receptæ; non autem in quo fuerunt ſcriptæ, concl.7.*nu*.73. 210

L O

Locator indigens pro ſe re locata poteſt à locatione recedere concl.5.*num* 120 223

Locus contractus, non locus vnde quis eſt reſpectu formæ qua datur contractui, vel ſolemnitates attenditur, concl.6 *num* 29 252

Loci contractus ſtatutum attenditur, concluſ.7. *num*.1 284

Loci contractus ſtatutum attenditur etiam à dependentibus a contractu d.concl.7.*nu*.14. 286

Loci quaſi contractus etiam a ſtatutum attenditur d.concl.num.15 287

Loci contractus ſtatutum quod attendatur procedit quoad ſolemnitates, d.concl.num.30 289

Loci diſtractus cauſati, non autem loci contractus ſtatutum attenditur in diſtractu, d.concluſione num 55 300

Loci contractus ſtatutũ non attenditur, ſi res agitur in loco barbarorum, & non ſubiecto Romano Imperio d.concluſ.nu.54 299

Loci reſpectu recedimus à generalitate ſtatuti concl.5.*num*.82 217

L V

Lucrum dotis non conſideratur ſecundum ſtatutũ ſuperueniens in matrimonio ante ſtatutũ contracto, licet mors ſequatur poſt ſtatutum concluſ.13.*num*.12 397

M A

Magiſtratus legem tranſgreditur metu periculi, vel ſcandali, concl.1.*num*.207.64

Mala valetudo corporis excuſat à generalitate diſpoſitionum ſtatuti, concl 5 *num* 128 225

Malefactores capi mandante ſtatuto laicorum nõ intelligitur de Clericis, concl.1.*num*.38 17

Maleficia puniri expedit Reipubl. concluſione 4. *num* 149 187

Malo imminenti quoquomodo obuian. erit per viam facti, ſi Iudicis aditio eſt allatura periculum concl.1.*num*.213 65

Mandans fieri delictum, punitur ſecundum ſtatutum loci conſumati delicti, non mandati, concluſ.7.*num*.17 287

Mandatum non adimpletum, ſed remanens ſimplex mandatum, non obligat mandantem, d. concl.num.18 ead.

Maritus prohibitus à ſtatuto inſtituere vxorem, prohibitio extenditur etiam ad bona extra territorium concluſ 4.*num* 145 185

Mariti appellatione in ſtatuto non venit ſponſus d.concluſ.num.37 *Niſi, vt num*.39 162

Marito prohibito relinquere vxori non intelligitur econtra prohibita vxor relinquere marito d.concl.num.55 167

Marito prohibito relinquere vxori non intelligitur de marito forenſe, concl 6.*num*.16 248

Mariti legatum factum vxori ſtantibus liberis, quando valeat, non obſtante ſtatuto in contrarium diſponente d concl.num.52 254

Maſculi excludentes fœminas vigore ſtatuti non intelliguntur de legitimatis, concluſione 10. *num*.13 365

Maſculinum non comprehendit femininũ in ſtatuto

tuto ad litteram intelligendo, concluſione 4. numero 188 178
in Materia Iuris in ſtatuto caſus exceptus extenditur ad conſimilem caſum exceptum de Iure concl. 10. num 31 369
Matrimonium trahit uxorem ad originem viri concl. 7. num. 59 301
Matrimonium contrahenti pœnam imponens ſtatutum etiam ſi fuit factum ex iuſta cauſa non tenet contra Bart. & Baldum, concluſ. 1. num 184 54
ſuper Matrimonia diſpoſita à Iure Ciuili fuerunt ordinata tempore, quo Imperatores præerant etiam ſpiritualibus, qui ideò etiam de Epiſcopis, Abbatibus, & de quam pluribus generibus Clericorum ordinauerunt, quæ hodiè ceſſant, concl. 1. num. 181 54
Matrimonium contrahere poterit puella ante vigeſimumquintum annum, etiam ſine conſenſu propinquorum, non obſtante ſtatuto laicorum in contrarium d concl nu. 172 53
Matrimonium contrahi ſine conſenſu patris prohibens ſtatutum non valet, d. concluſione numero 177 53
Matrimonium cum forenſe prohibens ſtatutum non valet d. concl num. 175 ead.
Matrimonia tangentia, non poſſunt ſtatui per laicos, immò ſi quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos, anathema erit d. concl. nu. 174 53
à Matrimonio dependentibus non poteſt ſtatui lex per laicos d. concl. num. 182 54
Matrimonium contrahentis contra diſpoſitionem ſtatuti pœna, Vide infra in verbo nubenti.
de Matrimonij acceſſorijs laici quando poſſunt diſponere, d. concl. nu 183 54
Matrimonij fauore factum contra ſtatuti diſpoſitionem non redditur nullum concluſione 9. num. 52 354

M E

Membra in capite diſcedere non decet, concluſ. 12. num 9 388
Mens ſtatuentium, & ratio plus eſt atten. quàm verba, & diſpoſitio ſtatuti, concluſione 2. numero 185 115
Mens ſtatuentium magis quàm verba ſtatuti attenditur, etiam ſi ſtatuta eſſent intelligenda ad litteram concl. 4. num. 162 188
Menti ſtatuentium ſi eſt ſatisfactum non, curatur de ommiſſione formæ concl. 9. nu. 66 358
Mens alicuius præſumitur talis, qualis eſſe debet concluſ. 3. num. 50 133
Menſis intelligitur regulariter de triginta diebus concl. 3. num. 17 135
Menſuratio eſt facienda ſecundum locum contractus, non autem vbi res ſita eſt, concluſione 7. num. 26 288
Mercatorum libri quòd faciant plenàm fidem ſtatuto laicorum mandante non operatur contra Clericos, concl. 1. num. 32 15
de Mercatorum libris vide ſupra in verbo libri.
Mercatorum cauſæ in ordinatorijs tractantur ſecundum locum Iudicij, & quid in deciſiuis, concl. 7. nu. 53 299
Metus ſuſpicio reſtringit generalitatem ſtatuti concl. 5. nu. 96 220
Metu periculi, vel ſcandali Magiſtratus legem tranſgreditur concl. 1. num. 207 64
de Minimis non curat Prætor concluſione 5. numero 48 213
Minorum contractus abſque propinquorum auctoritate valebunt, non obſtante ſtatuto huiuſmodi auctoritatem requirente, quando propinqui deficiunt concl. 2. nu. 54 99
in Minorum obligationibus debent ſeruari etiam ſolemnitates Iuris vltra inductas à ſtatuto, concl. 2. num 59. Niſi, vt num. ſeq. 100
Minores furioſi, mulieres, abſentes, & ſimiles, quando à generalitate ſtatuti comprehendantur concl. 5. nu. 36 211
Minor non reſtituitur pro minimo damno d. concluſ. num. 58 213
Minor contrahens cum Prencipe Superiore obligatur etiam abſque ſolemnitatibus à ſtatuto loci ſubditi requiſitis concl. 5. nu. 178 237
Minor etiam forenſis tenebitur ſeruare ſolemnitatem ſtatuti loci, in quo contrahit concluſione 6. num. 111 263
Minor 25. ann. allegans ignorantiam auditur concl. 6. num. 162 272
Minores contrahentes debent tamquàm ignorantes ante omnia expreſsè certiorari de Iuribus ad eorum fauorem facientibus d. concluſione num. 163 ead.
Minoris, ſiue mulieris procurator tenetur in contrahendo obſeruare eandem ſolemnitatem, ad quam principales ipſius tenerentur concluſ. 7. num. 48 297

M O

Mobilium appellatione, quæ veniunt tam de Iure communi quàm Statutario concluſione numero 15 135

Molen-

Molendina Eccleſiarum etiam indirectè per laicos impediri non poſſunt, concl.1.num.33 15
Monaſterium ingredientem ſtatutum excludens à ſucceſſione non tenet, d.concl.nu.14 12
Monitio non requiritur, quando extat conſtitutio Synodalis de habitu, & tonſura, concluſione 1. num 109 37
Montis Pietatis officiales, Hoſpitalium Gubernatores, & Priores fraternitatum, & ſimiles, an, & in quibus ſubiacent ſtatuto laicorum, d.concluſ.num.139 45
Morantes in loco debent ſtatuti ignorantiam probare concl.6 num.144 270
ob Moræ periculum receditur à generali diſpoſitione ſtatuti concl.5.nu.64 216
Mortis pœna occidentem puniri mandante ſtatuto intelligitur, ſi dolo homicidium commiſerit concl.2.num.15 94

M V

Mulier nupta forenſi, non dicitur propriè forenſis, concl.4.num.16 160
Mulier in vilitate vitæ conſtituta propter meretricium poterit capi non obſtante ſtatuto prohibente mulierem capi poſſe, concl.5.nu.45 212
Mulier nupta extraneo ex perſona ſui viri pro forenſe reputatur concl.6.num.17 249
Mulier etiam alibi nupta retinet propriam originem ad illius fauorem, & commodum d. concl. num.18 ead.
Mulier alibi nupta poterit emere in loco ſuæ originis, non obſtante ſtatuto prohibente forenſem emere poſſe d.concl.nu.19 ead.
Mulier originaria nupta extra territorium ſuccedet, non obſtante ſtatuto prohibente forenſem ſuccedere poſſe, d.concl.num.20 ead.
Multitudo ſuperueniens excuſat à generalitate ſtatuti, & illam reſtringit concluſione 5. numero 130 225
Mutanda non ſunt, quæ diuturnam habuerunt interpretationem concl.2.num.93 105

N A

ex NAufragio capientes poſſunt puniri ex ſtatuto Iudicis perſonæ offenſæ, etiam ſi offendens eſſet forenſis, vel cepiſſet bona extra territorium concl.6.num.64 256

N E

Neceſſitas facit licitum, quod non eſt, concluſ. 5. num.103 221
Neceſſitas officij excuſat à generalitate ſtatuti, concluſione 5.num.117 223
Neceſſitas in perſona propria non ſubiacet generalitati ſtatuti, d.concl.num.119 ead.
Neceſſitas eximit à generalitate ſtatuti, d.concl. num.141 227
Negligentia in ſuperiore Eccleſiaſtico eſt probanda, & qualis, concl.1.nu.219 68
Negligentia, vbi non adeſt, non debet eſſe pœna, concluſ.2.num 69 101
Nepotis ſignificatione qui comprehẽdatur in ſtatuto, concluſ.3.num.20 135

N O

de Nocte euntem ſtatutum laicorum puniens, non includit Clericum concl.1.num.39 17
Nomina, & ſignificationes rerum, & verborum ſunt impoſitæ, & inuentæ ſecundum vſum loquendi concl.3.num.2 133
Non perſeuerantia facit, quod non ſtatur ſtatuto generaliter concedenti priuilegia his, qui aduocant, vel aliquas artes exercent, concluſione 5. num.113 223
Notarius forenſis non matriculatus non poterit facere inſtrumentum ſtante ſtatuto, quod Notarius non matriculatus non poſſit inſtrumenta facere, licet aliqui contra, concl.6.nu.23 250
Notarius vnus ſufficiet in confectione inſtrumenti, non obſtante ſtatuto duos requirente, ſi duo haberi non potuerunt, concl.2.num.55 99
Notorietas limitat generalitatem ſtatuti, concl.5. num.110 222

N V

Nubenti contra diſpoſitionem ſtatuti lucrum ſecundum ſtatutum nubenti conceſſum ſtatutum auferre poteſt, concl.1.num.187 56
Nubenti pœnas non eò, quia nubet, ſed quia antequàm nubat non facit ea, ad quæ iure tenetur ſtatutum imponere poteſt. Vbi exempla concluſione 1.num.178 53
de Nuptijs, & earum dependentibus ſtatuta, vide ſupra in Verbo Matrimonia.
Nullitas actus facti contra ſtatuti diſpoſitionem inducitur ipſo iure, concl.9.num.14 346
Nullitate reiecta intelligitur de ſimplici non autem geminata concl 4.num.21 161
Nullitate reiecta à ſtatuto non cenſetur reiecta euidens, & patens d.concl.num.17 160
de Nullitate proceſſus non poteſt opponi, vbi reus fuit ſponte confeſſus Crimen, concluſione 9.numero 74 358
Nullus eſt verbum vniuerſale negatiuũ, concl. 2. num.248 126

INDEX.

O B

OBlati nõ ſubiacent anctoritati laicorum, concluſ.1.num.121 40

Quod intellige vt num.122

Obligatus ad denuncian. delicta non tenetur denunciare commiſſa tempore ſui prædeceſſoris, concl.6.num.59 256

Et vide infra in Verbo ſyndici, ſi tenẽtur denunciare, & in verbo pœna.

in Obligationibus minorum debent ſeruari etiam ſolemnitates Iuris vltra inductas à ſtatuto, concl.2.num.59. Niſi *vt num.ſeq.* 100

Obſeruantia ſubſequuta declarat qualitatem moneta, de qua in ſtatuto concluſ.2.nu.140 110

Obſeruantia de aliquo non apparente recurritur, ſed patrias vicinorum, d.concl.nu.126 108

Obſeruantia facit, quòd ſeruetur, & non ſeruetur ſtatutum d.concl.2.num.152 111

Obſeruantia, & conſuetudo tribuunt interpretationem ſtatutis, concluſione 2.num.139 110

Obſeruantia facit actum de inualido validũ concluſ.2 num.167 113

Obſeruantiæ, & conſuetudinis requiſita, vt habeant locum in ſtatutis remiſſiuè, concluſ.3.num.43 141

Obſeruantia, & conſuetudo contraria, ſciente, & patiente Superiore ſufficit contra ſtatutum, etiam vſu receptum concl.6.nu.85 260

Obſeruantia exiſtente varia circa ſtatuta, ſtatur Iuri ſcripto ipſius ſtatuti, concluſione 11.numero 11 380

Obſeruantia vide ſupra in verbo conſuetudo.

O C

Occidens caſu pœnam mortis euitat concluſione 2.num.17 95

Occidere ſi permittatur, & vulnerari permiſſum eſt, concl.4.num.57 167

Occidere vide ſupra in verbo homicidium, & infra in verbo offendens.

O D

Odioſum ſtatutum præcipuè ſtrictè intelligen.concluſ.4.num.123 182

Odioſa, etiam ſi ſint ſecundariò fauorabilia, ſunt tamen ſtrictè intelligen, d.concl.nu.139 184

O F

Offendens de vno territorio exiſtente in alio, à quo Iudice punitur, concl.7.num.25 288

O M

Ommiſſio formæ excuſatur aliqua neceſſitate interueniente, concl.9.num.78 359

Ommiſſio forma vide ſupra in verbo forma.

O N

Onerum impoſitio eſt odioſa, ideo ſtrictè contra impoſitorem, & largè ad fauorem grauatorum interpretanda concl.4 num.125 182

O P

Operam præſtans ad delictum quomodo punietur vigore ſtatu imponentis eandem pœnam operã præſtanti, & delinquenti, concl.2.num.48. 99

Opinio illa, & intellectus ſequendus eſt, quem probauit conſuetudo concl.2.num.148 111

Opinio communis circa intelligentiam ſtatuti operatur ſecundum eam illius obſeruantiam concluſ.2.num.154 112

O R

Ordinata à ſtatuto correctorio, de caſu vero, non interpretantur à diſpoſitis a Iure de caſu ficto, concluſ.2.num.234 123

Ordinari poteſt etiam parum ſciens, ſi tamen eſt ſpes, quod poſſit proficere, concl 5.nu 68 215

in Ordinatorijs ſeruatur ſtatutum loci Iudicij etiã contra forenſes, ſecus in deciſiuis, concluſione 6.num.195 277

Ordinatorijs attenditur ſtatutũ loci Iudicij, etiã ſi ageretur de actu alibi geſto d cõcl.n.202. 278

Ordinatoria, & deciſoria iudicij, quæ dicuntur remiſſiuè d concl.num.201 ead.

in Ordinatorijs Iudicij inſpicitur locus Iudicij, & non contractus, ſiue agatur coram Iudice ordinario, ſiue Coram delegato num.51 298

in Ordinatorijs Iudicij ſtatutum nouum trahitur ad caſum pendentem per viam appellationis reſpectu actuum futurorũ, concl.13.nu.32. 401

P A

PAcem frangere dicitur qui, cum promiſerit non offendere Titium, offenderit eius conſanguineum concluſ.1.num.149 47

Pacis cauſa nõ attenditur generalitas ſtatuti concluſ.5.num.69 215

Papa poteſt delegare cauſas ſpirituales laicis concluſ.1 num 231 70

Papa in totum, & quoad omnes Clericos priuilegia fori derogare non poteſt, d.cõcl.nu.134 43

Parentum appellatione veniunt omnes in infinitum quando agetur de conueniendo aliquem in Iudicio concl 4.num.166 189

Parentellæ, vel familiæ nomine, qui veniant concluſ.3.num.19 135

Paria ſunt locum extra territorium eſſe, vel intra fines, ſed ipſum eſſe exemptum, concluſione 6.num.33 252

Paria ſunt forum ſortiri, & ſtatutis ligari.

in Paritate gradus, & affectionis praeſuppoſita, nõ attenditur generalitas ſtatuti prohibentis aliquem cõſanguineum dari poſſe pro confidente, vel pro Iudice concl.5.num.90 219

Pars vna ſtatuti ab alia declaratur concluſione 2. num.112 107

in Partitis dandis attenditur non tam numerus, quàm authoritas vocum, concl 2. nu.10 94

Paruitas rei limitat generalitatem ſtatuti concluſ.5.num.47 213

pro Paruis vitijs non datur redbibitoria, d concl. num.52 ead.

Parum, & nihil aequirantur, d. concluſione numero 49 ead.

Pater ſtatuto non obſtante tenetur dotare filiam ſine ipſius conſenſu nubentẽ, cõcl.1.nu.185. 55

Quod intellige, vt num.186

Pater non tenetur pro delicto filij ſpurij, non obſtante ſtatuto, quod pater teneatur pro filio concl.4.num.92 175

Pater ſi promiſerit pro filijs de non offendendo, non debet puniri, ſi filius naturalis tantum offendit concl.4.num.93 175

Pater non tenebitur pro nepote ex filio ſtante ſtatuto quod pater teneatur pro filio concluſ.4. num.94 ead.

Pater non tenebitur pro filio propter contumaciã condemnato, non obſtante ſtatuto quod pater pro delicto filij teneatur d.concl.nu.95 175

Niſi, vt num.96

Pater ſi tenetur pro filij delicto vigore ſtatuti, non habebit locum in delicto filij intra decimumquartum annum, d.concl.num.97 176

Pater obligatus vigore ſtatuti pro filio negotiante intelligitur de contractibus, & obligationibus factis in territorio ſtatuti, concluſione 4. numero 100 176

Pater praeſumitur capere conſilium pro filio melius, quàm alius d.concl.num.129 182

Pater qui decem aureos promiſerat ſe daturum filio ſingulo menſe pro victo, & omnibus impenſis, in ſtudio faciendis fauore ſtudiorum, qui dicitur publicus fauor tenetur augere ſtipendiũ, ſi illa ſumma non ſufficit d. concluſione 4. numero 152 187

Pater non tenetur pro filio, nec econtra concl.10. num.19 367

Pater ſi obligatur vigore ſtatuti pro filio mercatore intelligitur quoad negotia mercãtia tantum concl.5.num.174 236

Patri ſi permittatur etiam filio contradicente remittere iniuriam illatam filio, non intelligitur de patre, qui vitae vilitate ſordeſcit concluſ. 5. num.46 213

Paternum amorem nullus alius vincit concluſ.4. num 130 183

Pauli Apoſtoli dictum circa licentiam mulieris nubendi, cui vult, declaratur concluſione 1. num.189 57

Pauli Apoſtoli ad Romanos cap.13. declaratur contra Couar.d.concl.num 75 23

Paupertas perſonae limitat generalitatem ſtatuti concluſ.5 num.199 220

Paupertas non excuſat omninò in delictis licet mitius cum paupere agatur d.concluſione numero 101 221

Paupertatis ratione multa contra Iuris regulas inducuntur d.concl.5.num.102 ead.

P E

Pedagium vide ſupra in verbo Gabella.

Paena impoſita officiali non inquirenti intelligitur data ſcientia delicti concl.2.num.70 101

Vide ſupra in verbo obligatus ad denuntian. & infra in Verbo ſindici.

Paenam imponens ſtatutum contrahenti matrimonium etiam ſi fuerint factum ex iuſta cauſa non tenet cõtra Bart. & Bal.concluſione 1. numero 184 54

Paena impoſita à ſtatuto contra ferẽtem arma, & cõtrafacientem inſultum, & contra vulnerantem reſtringitur ad vnicam tantum, ſi quis cũ armis fecerit inſultum, & vulnerauerit concluſ.4.num.88 174

Paenas contra nubentem non eo, quia nubet, ſed quia antequam nubat non facit ea, ad quae iure tenetur ſtatutum imponere poteſt, & adducuntur exempla concl.1.num 188 57

in Pęnalibus ſtatuta ſunt ſtrictè intelligenda concluſ.4 num.176 173

in Paenis vbi lex figit pedem, non debemus nos vltra procedere d concl.nu.87 ead.

Paena ſtatuti punientis facientem maleficium extenditur ad fieri facientẽ d.concl.nu 150. 187

Pęna ſtatuti non habet locum contra ignorantem, qui non dicitur delinquere cõcl.6.nu.141. 270

Pęna non debet tranſgredi ſuos authores, concl 10. num.18 367

Pęna non habet effectum niſi ſequatur effectus vide ſupra in verbo conſuetudo.

Paena ſtatuti noui congruentior pęna antiqua attenditur etiam in his, qui deliquerunt ante ſtatutum,

tutum, & ſunt modo puniendi cõcluſione 13. num.59 411
Niſi vt num 60.& 61
in Pœnis, & puniendo quenam tempora attendantur d.concl.num.62. 412
Pœnitentiæ locus, an, & quãdo ſit in litteris cambij concl.7.num.74 210
Pœnitentialis fori reſpectu nõ attenditur locus delicti concl 7.num.21 287
Percutiens equitem, Vide ſupra in Verbo equitẽ.
Periculum ſi eſt in mora non attenditur aliquando authoritas Eccleſiaſtica in Eccleſiaſticis, concluſ.1.num.206 64
Periculum vbi eſt in mora citatio ommittitur concl.2.num.52 99
Perlis prohibitis non intelligitur de fictis concl.10. num.30 363
non Perſeuerantia facit quod non ſtatur ſtatuto generaliter concedenti priuilegia his, qui aduocant, vel aliquas artes exercent, concluſione 5. num.113 223
Perſona loquens non continetur in generali ſermone concl.5.num.179 237
Perſonæ mala qualitas eximit à generalitate ſtatuti concl.5.num 84 218
Perſonæ appellatione non venit generatio aut familia in ſtatuto, nec vniuerſitas, concluſione 4. num 9 159
Perſonam puniens ſtatutum non comprehendit vniuerſitatem, concl.10.num.4 363
Petrus Caballus Pontremolenſis laudatur concluſ.6num 61 256

P I

Piæ cauſæ legatum prohiberi non poteſt per ſtatutum laicorum, concl.1 num.20 13
Et vide ſupra in Verbo legatum
Pia loca eſſe, & Eccleſiaſtica, ant Religioſa differt d.concl.num.140 45
Pia loca non ſubiacent ſtatutis laicorum d. concl. num.173 53

P O

Poſſe illud dicimur, quod honeſtè poſſumus, concluſ.5.num.182 237
Poſteriores leges ad priores pertinent, niſi contraria ſint concl.2.num 130 109
Poſthumus habetur à Iure pro iam nato, concl.2. num.221 121
Poſthumi appellatione venit filius adoptiuus, quando teſtator erat eius conditionis quod nullos filios poſthumos habere poterat, concluſ.4. num.203 197
Potentia ſtatuti localis non ſe extendit vltra proprios terminos, concl.6.num 5 247

P R

Præcedentia, & ſequentia reſtringunt generalitatem ſtatuti, & econtra concl.5.nu.170.234
Præcedentia verba ſtatuti à ſequentibus interpretantur, concl.2.num 113 107
Præcepta negatiua obligant ſemper, & ad ſemper concluſ.1.num.132 43
Præfatio ſtatuti tribuit ei intellectum concluſ.2. num.176 115
Præfatio ſtatuti oſtendit illius cauſam finalem d. concl.177 ead.
Præfatio ſtatuti ſi eſt generalis generaliter etiam ſtatutum intelligitur d.concl.num.179 ead.
Præfatio præbet intellectum toti legi d. concluſ. num.180 ead.
Præfatio mentem diſponentis, & cauſam diſpoſitionis demonſtrat d.concl num.181 ead.
Præfatio vbi non habet locum, nec ſtatutum locũ habebit d.concl.num.182 ead.
Præferendi in aliquo honore vigore ſtatuti intelliguntur, ſi ſunt idonei concl.2.num 65 100
Præiudicatur potius tertio in aliquo modico, quàm quod reddatur ſtatutum ſuperfluum, concl.12. num.18 390
Prælatio ellicitur ex ordine rubricarum cõcluſ.2. num.194 117
Prælatus prohibitus alienare res Eccleſiæ nõ prohibetur alienare res modici pretij cõcluſione 5. num.59. 214
Præſcriptio debiti per quinquennium vigore ſtatuti laicalis non habet locum contra Clericos, concl 1.num.41 17
Præſcriptio non habet locum, non obſtante ſtatuto, niſi data facultate agendi, concluſione 2.numero 68 101
Præſcriptio procedit ſuper re certa ad illam tollen. concl.2.num.160 112
de Præſcriptione ſtatutum loquens ſemper intelligitur interueniente mala fide, concluſione 5. num.70 217
Præſens compilationi ſtatutorum, illorũ ignorantiam allegare non poteſt. concl.6.nu.159 272
Præſentis temporis uerbis vtens ſtatum nihilominus intelligetur de futuris concl.13.nu.14.398
Præterita quando ſtatutum reſpicere dicatur concluſ.2.num.131 109
Et num.132.ad 137
Præterita deciſa ſtatutum non comprehendit concluſ.11.num.25 382

Præteriti temporis verbis vtens ſtatutum, ſi tamen verba, & ratio poſſent adaptari futuris de futuris diceretur concl.13. num.10 397

Præterita etiam expreſsè comprehendens ſtatutũ non intelligitur de præteritis deciſis, d. concl. num.16 ead.

Præterita deciſa retractare eſſet equitatẽ de medio tollere, & calumniam excitare d. concluſ. num.17 ead.

Præteritorum appellatione in ſtatuto non veniũt ea, ſuper quibus, licet non eſſet lata ſententia eſt tamen concluſum in cauſa d. concluſ. numero 19 399

Quod declara, vt num.21

Præteritorum etiam mentionem faciens ſtatutũ non comprehendit pendentia per viam appellationis d. concl. num.30 401

de Præteritis loquens ſtatutum, quando non comprehendat pendentia in prima inſtantia d. concluſ num.33 ead.

Et num.35.36.38

de Præteritis etiam ſtatutum diſponens non comprehendit ea, quæ ſunt diuturnitate temporis comprobata d. concl. 13 num.39 403

De quo dic vt num.40

in Præteritis, & in pendentibus quoad ordinatoria Iudicij ſtatutum ſuperueniens obſeruatur etiam ſi proceſſus eſſet incohatus: Nam in his, quæ reſtant ſeruabitur nouum ſtatutum d. concluſ. num 49. & 50 406

Præterita ſubiacent ſtatuto nouo in his, quæ ſtatutum dat, vel tollit, & quæ ortũ habuerunt poſt ſtatutum; & exempla adducuntur d. concluſ. num 55 409

Præterita vide ſupra in verbo annullans.

Pretium ſi quis tenetur inueſtire pro ſecuritate emptoris non poterit inueſtiri extra Territoriũ concluſ. 6 num 13 248

Princeps ſiue dominus loci non comprehenditur à generalitate ſtatuti, vbi dictum concluſione 5. num.176 236

Princeps confirmans ſtatuta omnia ſubditorum non dicitur confirmare ea, quæ ſunt contra ſe d. concl. num.177 ead.

Princeps vtens aliquo ſtatuto pro ſe, debet vti cum ſuis qualitatibus d. concl. num.180 237

Et concl.7 num 50 298

Princeps non præſumitur vti plenitudine poteſtatis, immò peccaret, niſi iuſta, & legitima cauſa, ita ſuadente illam exerceret, d. concluſione num 181. 237

Princeps à Deo conſtitutus eſt, vt Iuſtitiam faciat, & Iudicium, d. concluſ. num.187 238

Princeps etiam contra non ſubditum habentem, tamen bona in eius territorio poteſt quoad ea bona ſtatuere d. concl.6. num.48 254

Principis poteſtas licet ſuprema, tamen intra fines Iuſtitiæ ſemper concluſa manere debet, d. concl. num.184 238

Princeps ſiue Dominus loci ſtatuti non adſtringitur ad ſolemnitates à ſtatuto introductas, concluſ.7. num.49 298

Princeps ſuperior non ligatur ſtatutis ſubditorum d. concluſ. num.174 273

Princeps non poteſt etiam de plenitudine poteſtatis rumpere commiſſiones, & contractus cum ſuis ſubditis concl.8 num.48 326

Princeps, Reſpublica, & quicumque alius Superior obligatur ex contractu, ſicut quilibet alius priuatus d. concl. num.49 ead.

Principum ſecularium qui ſatagunt contra libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam admonitio, & maledictio concl 1. num.156 49

Princeps faciendo ſtatutum priuilegiatum erga nõ ſubditum dicitur cum eo contractum, & conuentionem inire d. concl. num 55 327

Princeps non præſumitur ob generalem derogationem tollere ſtatuta in priuilegium cõceſſa maximè quando non haberent cauſam ſucceſſiuã, d. concl. num.50 326

Princeps à cõtractu recedens, debet tamen reſtaurare læſum, d. concl. num 60 328

Princeps multa poteſt authoritatis publicæ fauore d. concl. nu.61 328

Princeps non præſumitur in dubio vti plenitudine poteſtatis, & quando ſecus, concluſione 8. numero 63 329

Principis contractus habet cum legis d. concluſ. num.56 327

ad Principem recurren. eſt in dubijs ſtatuti, concluſ.2 num.146 111

Principis ſtatuta dicuntur Ius commune ſubditis concl.2. num.92 105

Principi quod placet legis habet vigorem, cõcl.2. num.91 104

Principes inferiores non poſſunt tollere priuilegia maximè à Superioribus conceſſa, maximè Eccleſiæ, concl 1. num.30 5

Authoritas cõdendi leges tributa Principibus inferioribus cenſetur, ſine præiudicio locorum piorum, & Eccleſiaſticarum perſonarum.

Principale quod eſt attenditur, non id quod eſt per acci-

accidens d.concl.nu.5 7
Principaliter quod diſponitur, & quod eſt per ſe, non autem quod eſt per accidens, vel ſecundario de aliquo actu conſideratur concluſione 6. numero 122 266
Primum ſtatutum minus derogans iuri communi præfertur etiam poſteriori concl.8.nu.26. 323
Priores fraternitatum, Hoſpitalium Gubernatores, & officiales Montis Pietatis, & ſimiles, an, & in quibus ſubiacent ſtatuto laicorum, concl.1 num 139 45
Prioritatem, aut poſterioritatem non debet Iudex attendere vbi apparet de maiori æquitate, concluſ.8 num.17 320
non Priuilegiatus defenditur propter perſonam priuilegiati, concl.1.num.201 62
Priuilegiatus à Gabellis, tenetur, tamen conſignare bona Datiario concl.2.num.29 96
Priuilegiatus à gabella, vide ſupra in verbo Gabella.
Priuilegiatus caſus quando comprehendatur à ſtatuto concl.2.num.222 121
Priuilegium iudicandi in aliquibus cauſis Eccleſiaſticis iuriſdictionis probatur per poſſeſſionem immemorabilem cum allegatione ipſius priuilegij concl.1.num.232 70
Priuilegium nunquam tollitur per non vſum, niſi euenerit caſus priuilegij, concl 8.num.76 324
Probatio debiti non poteſt per ſtatutum laicorum prohiberi fieri per teſtes in præiudicio Clericorum concl.1.num.25 14
Probatio omnis reſſidet in arbitrio Iudicis concluſione 3.nu.61 152
Probationes requiſitæ à ſtatuto non adimplentur per præſumptiones, & coniecturas, concluſ.4. num.42 163
De quo tamen vide num.43.ad 48
Probatio ignorantiæ admittitur contra præſumptionem ſcientiæ concl.6.num 169 273
Procurator qui alias non admitteretur in cauſa criminali, propter perſonę gradum admittetur concl 5.num 64 214
Produci non oportet ſtatuta etiam in foro alieno, quæ continent id quod ius commune concl. 12. num.22 391
Prohemij, ſine præfationis verba attenduntur in intelligentia ſtatuti, concluſ.5.num 21 207
Prohibitio de nullitate, vel de appellatione in ſtatuto non comprehendit, niſi tunc litigantes, concluſ.4 num.31 162
Prohibitiuè, & negatiuè loquens ſtatutum præfertur affirmatiuè loquenti nullo conſiderato ordine in volumine ſtatutorum concluſione 8. num.97 379
Prohibitio generalis impugnans libertatem Eccleſiaſticam dicitur, ac eſt non minus odibilis, quàm reprobabilis, concl.1.num.6 7
Prohibitiua diſpoſitio neceſſitatē inducit, concl 9. num 19 347
Prohibitio, & prouiſio hominis concurrens cum prohibitione, & prouiſione legis concluſione 12. num.20 390
Propinquos Clericorum, ſeu alias perſonas intuitu ipſorum grauans ſtatutum dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam concl.1 nu.141 45
Propria ſignificatio à cognoſcatur concluſione 4. num.209 189
Proteſtatio non ſufficit, quòd ſtatuentes non intelligunt aliquid ſtatuiſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed debent omninò huiuſmodi ſtatuta deleri à volumine ſtatutorum concluſ. 1. num 82 26
Prouiſio ſtatuti eſt potentior prouiſione pacti priuatorum concl.7.num.41 293
Proximiores vocati ad ſucceſſionem à ſtatuto quomodo ſuccedant concl.2.num.35 97

P V

Publicatio perficit legem, concl.8 nu 44 325
Publicus fauor præfertur vtilitati priuatæ d. concluſ num.62 328
Pupillus, vel alius inteſtabilis comprehenditur in ſtatuto de inteſtatis, vel ab inteſtato loquente, ſi ita comportat communis vſus loquendi concluſ.3.num.13 134

Q V

QVæſtiones facti non iuris veniunt in compromiſſo vigore ſtatuti faciēdo, concl.2. num.50 99
Quæſtio Iuris, aut facti, quando dicatur remiſſiuè concl. 1 nu.63 21
Qualitates omnes in ſtatutis interprętaturis cenſentur repetitæ in ſtatutis interprętatis concluſ 2.num.128 108
Qualitas perſonæ facit, vt recedamus à propria, & ſtricta ſignificatione uocabuli concluſione 4. num.160 188
Quilibet etiam priuatus legem quam maluerit proprijs bonis imponere poteſt etiam prohibendo, ne tranſeant in Eccleſiam concl.1.nu.4. 6

Rati.

INDEX.

R A

Ratificans delictum punitur ſecundum ſtatutum commiſſi delicti, non loci ratificationis, concl 7.num 19 — 287
Ratio ſtatuti etiam abrogati poteſt allegari concluſ.11.num.12 — 380
Niſi, vt num.15
Ratio ſtatuti, licet vigeret ante conditum ſtatutū, non tamen illud trahit ad præterita concluſ.12. num.3 — 395
Ratio ſi eadem eſt in vtroque ſtatuto eandem debet eſſe interpretatio, concl.2.nu.120 — 108
Ratio prohemij cenſetur in ſequentibus repetita, concl.2.num.184 — 115
Ratio motiua ſtatuti vbi ceſſat, ceſſat, & ſtatutum d.concl.num.186 — 116
Ratio ſcripta in ſtatuto facit, vt extendatur etiā in correctorijs ex maioritate rationis concl.4. num.59 — 167
Ratio legis dicitur anima legis, dicta concluſione num.60 — ead.
Ratio quando eſt ſcripta in lege generaliter ex ea infertur ad quemlibet caſum, ſecus in ratione tacita d.concl num.61 — 168
Ratio vnica quando aſſignari poteſt in ſtatuto, facit quod ſtatutum extendatur etiam in correctorijs d.concl.num.62 — ead.
Rationes plures, an vera præſumatur in ſtatuto d. concl.num 63 — ead.
Ratio etiam ſcripta in ſtatuto, ſi tamen ſumus in correctorijs, & pœnalibus non facit illud extendi d.concl.num.64 — ead.
Ratio vnica quando allegari poteſt in ſtatuto tunc de ea Iudicatur, prout de expreſſa concluſ.4. num.105 — 177
Ratio ſimilis in ſtatuto non facit illud extendi ad caſum ſimilem concl 4.num.106 — 178
Ratio expreſſa in ſtatuto facit recedere à propria ſignificatione vocabuli etiam in correctorijs, & etiam ſi ſtatutum deberet intelligi ad litteram concl.4.num.167.168.169 — 189
Ratio vnica quando reddi poteſt in ſtatuto indicatur de illa ſicut de expreſſa d. concluſione 4. num.170 — 190
Ratio ſtatuti tunc dicitur certa quando eſt vnica, & quando vnica à Doctoribus aſſignatur d. concl.4.num 172 — ead.
Ratio prohemij, & præfationis, quæ præſumitur finalis reſtringit, & ampliat ſtatutum d.concluſ.4.num.176 — 192
ex Ratione vnica ſtatuti, licet non ſcripta extendetur ſtatutum etiam ſi deberet intelligi ad litteram contra Curt.Iun.conſ.6.nu.30.concl.4. num.174 — 191
Ratio impulſiua, quæ dicatur, & quæ finalis concluſ.4.num 180 — 192
Ratio adiuncta in ſtatuto illud nō extendit, quando eſſet ex pluribus capitibus correctorium d. concl.num.181 — 193
Ratio ſcripta in ſtatuto non operatur illius extenſionem, quando ex alia ratione aliud ſuadetur d.concl.4.num.183 — ead.
Ratio expreſſa in ſtatuto, tunc illud extēdit, quando eſt finalis, ſecus ſi tantum impulſiua d.concluſ.num.179 — 192
Ratio finalis ſtatuti ex prohemio colligitur, concluſ.5.num.20 — 207
Ratio generalis in ſtatuto ampliat ſtatutum ad caſus à tali generalitate comprehenſos, cōcl.5. num.27 — 209
Ratio ſiue cauſa demonſtrationis ſtatuti adiecta diſtinguit generalitatem ſtatuti, immò facit recedere à propria ſignificatione verborum etiā ſi non eſſet expreſſa, ſed coniecturata vnica concl.5.num.241.244 — 228
Ratio ſtatuti vbi militat, ibi, & ſtatutum eſſe dicetur d.concl.num.28 — 209
Ratio vbi eſt eadem, caſus pro expreſſo reputatur concl.5.num.9 — 206

R E

Recurſus ad Iudices Eccleſiaſticos in cauſis, ad eos pertinentibus non poteſt impediri per ſtatutum laicorum concl.1.num.52 — 19
Refferens à relato regulatur concl.2.nu.115 — 107
Reſformatio etiam cum clauſula aliquo alio ſtatuto non obſtante recipit interpretationem à ſtatutis reſformatis, d.concl.num 105 — 106
Reſformationes ſtatutorum magis recipiunt interpretationem à ſtatutis reſformatis, quàm à Iure communi d.concl.num 104 — ead.
Reſformatio non tollit ſtatutum præcedentia, ſi nō fuit vſu recepta concl 8.num.32 — 323
Vide ſupra in verbo abrogati.
Regula, quod eadem ſolemnitas requiratur in deſtruendo, quæ in conſtruendo quomodo procedat d.concl.num.89 — 337
Regulæ omnes negatiuæ neceſſitatem inducunt concl.9.num.18 — 347
Religionem ingreſſus etiam intra annum profeſſionis eximitur à Iuriſdictione laicorum concluſ.1.num.119 — 39
Religioſi ſub nomine non veniunt Clerici puri concl.4.num.37 — 162

Digitized by Google

à Republica miſſus, quouſque infirmus manet dicitur Reipub. cauſa abeſſe etiam finito officio concluſ. 5 num. 129 — 225

Reipublica vtilitate, ita ſuadente non curatur generalitas ſtatuti concl. 5. nu. 8 — 216

Remedia proſenninis deceptis in renunciationibus erga parentes, & alios concl. 8. num. 137. — 184

Renouatum ſtatutum non cenſentur nouum, concluſ. 8. num 46 — 325

Renunciatio facta propter liberationem ſui fratris de carcere non valet, concl. 1 num. 143 — 46

Renunciationis cauſa reſtringit generalem diſpoſitionem ſtatuti, contra quam ideo multa permittuntur concl. 5. num. 133 — 226

Renunciare, an, & quando poſſint partes ſtatuto danti formam in aliquo actu, concluſione 9. numero 15. 20. 21. 22. 28. 31. & 60 — 347

Repraſaliæ non ſunt concedendæ Ciui non ſuſtinenti onera realia, concl. 2. num. 107 — 262

Reſcriptum contra legem non valet, niſi legi fuerit derrogatum, concl. 8. num. 71 — 330

Reſcripti forma præciſè eſt ſeruanda, concluſ. 9. num. 68 — 357

Reſcriptum cum clauſula non obſtante reſtringitur ſolum ad eum actum, contra quem loquitur reſcriptum concl. 8. nu. 10 — 340

Reſtitutio ad læſionem ob non ſeruatam formam ſtatuti in cōtractu petitur in loco cōtractus non autem in loco iudicij, vel deſtinatæ ſolutionis concl. 7. num. 36 — 290

Reſtrictio per aliud ſtatutum facta admittitur contra generale diſpoſitionem alterius ſtatuti ſicut econtra concl. 5. num. 167 — 233

Reuocantes ſtatuta iurata, an, & quando efficiantur periurij concl 8. num. 79 — 332

Reuocari quando etiam poſſit ſtatutum ſine Superioris auctoritate concluſ. 8. nume. 91. 92. 93. 94 — 637

Reuocatis ſtatutis intelliguntur etiam reuocatæ reſſormationes circa illa d. concl nu. 104 — 341

R O

Rotæ Romanæ deciſ. 442. p 1. erratum concluſ. 7. num. 77 — 311

R V

Rubrica dat interpretationem ſtatuto, concluſ. 2. num 189 — 116

Rubricarum ex diuerſitate oſtenditur diuerſitas ſenſus ſtatutorum, d. concl. num. 190 — ead.

Rubrica declarat textum dubium, d. concluſione num. 191 — ead.

Rubrica oſtendit mentem ſtatuentium d. concluſ. num. 192 — ead.

Rubrica diſpoſitiuè loquens, prout nigrum indicatur d. concl. num 195 — 117

Rubrica ſine textu allegatur ad deciſionem cauſarum, ſi habet orationem perfectam, d. concluſ. num. 196 — ead.

Rubrica ob generalitatem ampliatur ſtatutum d. concl. num 197 — ead.

Rubrica ſi eſt generalior nigro attenditur non obſtante quod nigrum limitatè loquatur d. concl. num. 200 — ead.

Quod dic vt num. 201

Rubrica quando dicatur habere perfectam orationem d. concl. num. 202 — ead.

Rubrica magis, quàm ſtatutum quando attendatur d. concl. num. 203 — 118

Rubrica particulares caſus exprimens non dicitur generaliter loqui d. concl. num. 205 — ead.

Rubricæ generalitas reſtringitur, vt iniquitas euitetur, d. concl. num. 206 — 119

Rubrica operatur interpretationem in obſcuris, nō autem in contrarijs d. concluſ. num 209 — ead.

Rubrica ſi eſt contraria diſpoſitis in ſtatuto ceditſtatuto d. concl. num. 208 — 119

S A

Sacerdotis proprij intereſt cognoſcere vultus Parochianorum concl. 7. num. 22 — 288

Salicet. à Curt. Iun. allegatus conſ. 6. nume. 10. declaratur concl. 4. num. 175 — 192

Sarzanen. deputati aliquando ſuper exactione cenſus Marchiæ admonētur concl. 1. nu. 146. — 46

Sarzanæ ſtat. conſideratur concl. 1. num. 101. 106

Sarzanę ſtatutū quod de bonis cōib. nō poſſit donari remitti, &c. interpretatur, cōcl. 5. n. 100 — 220

Sarzanæ ſtatutum de ſoluenda Gabella de contractu declaratur, concl. 5. num. 112 — 222

Sarzanæ ſtatutum quod pater non poſſit ſine veniа filio vocari in Iudicio declaratur d. concluſ. num. 118 — 223

Sarzanæ ſtatutum ſub rubr. de lit. & quæſt. propinquorum per arbitr. term. lib. 3. c. 20. §. & ſi arbiter declaratur d. concl. num. 122 — 124

Sarzanen. aduocati habent vnde cognoſcere, an forenſes gaudent beneficio ſtatuti de inſtrumentorum executione concl. 7. num. 81 — 314

Sarzanen. non poſſunt inducere conſuetudinem contra ſtatuta concl. 8. num. 40 — 325

Sarzanen. capitulatio cum Sereniſſima Republica Ianuen. circa auctoritatem condendi ſtatutà declaratur d. concl. num. 99 — 337

Sarzanæ ſtatutum de pœna furti declaratur concluſ. 10. num. 39 — 372

Scan-

INDEX.

S C

Scandalum quid dicatur, concluſ.5.nu.72 215

Scandali euitandi cauſa non eſt ſtan. in generalitate ſtatuti concl.5.num.70 ead.

Scandali euitandi cauſa actus factus contra ſtatuti diſpoſitionem tenet concl 9.nu.67 357

Quod declara vt num.69

Scientia eſt probanda, quando præſumptio militat pro ignorantia, concl.6.num.145 270

Scientia tunc præſumitur cum quis tenetur ratione ſui officij indagare, concl.6.num.157 271

Scientia ſtatuti non ſufficit, niſi, & publicatio interueniat concl.8.num.45 325

Scolaris licet non teneatur ſoluere pedagium de libris, tamen debet petere bullettam à Gabellario concl.2.num.30 97

Scolaris optimi intellectus, & peritiæ præfertur Doctori imperito concluſ.5.num.67 214

Scolaris recedens ab exercitio ſtudij non gaudet priuilegijs d.concl.num 114 223

Scolares ſi per ſtatutum habeantur pro Ciuibus non tamen ligantur ſtatutis de ſoluendis Gabellis, & alijs præiudicialibus d.concluſione 6.num.173 273

Scolaris Clericus, vide ſupra in verbo Clerici.

S E

Secularis iudex, Vide ſupra in verbo Iudex, & in verbo Laici.

Secundum ſtatutum non reuocat primum, niſi de eo faciat expreſſam mentionem concluſione 8.num.72 331

Quod declara, vt num.73.75.76

Secundum ſtatutum non tollitur per primum iuratum d.concl.num.78 332

Quod tamen dic vt num.15.ſeqq.

Secundum ſtatutum non tollitur primum confirmatum a Superiore d concl.num.80 335

Secundum ſtatutum non tollit primum, ſi eſt validum, & legitimum d.concl.num.95 339

Secundum ſtatutum tollit primum ſolum in his, quæ ſunt priori contraria, dicta concluſione numero 99 340

Secundum ſtatutum non inſertum in volumine ſtatutorum non tollit primum d.concluſione num.101 340

Immò non valet, quod declara, vt num.102.

ob Senectutē receditur à generalitate ſtatuti concluſ.5.num.140 227

Sententia perſonam afficiens aliquo vinculo, vt puta interdictionis excommunicationis, vel infamiæ etiam in alio territorio afficit, concluſione 6.numero 118 264

Sententiæ intimatio poteſt fieri in alio loco veriſimilis notitiæ propter metum, non obſtante ſtatuto quod fiat perſonaliter, aut ad domum concluſ.5 num.97 220

Sententiæ appellatione in ſtatuto venit ſolum ſententia valida concl.4.num.29 162

Sententiæ tempus ſpectatur quoad pœnam concluſ.2 num.138 110

Seruientes Eccleſiæ, qui eximantur à Iuriſdictione laicorum concl.1.num.120 40

S I

Si dictio in ſtatutis importat formam concluſ.9.num.5 345

Significatio dubia verbi in ſtatuto quomodo declaretur concl.2.num.83 103

Simbulum in habentibus facilior eſt tranſitus d.concluſ.num.117 107

Et concl.3.num.26 137

Simonia non inducitur per exiguam quantitatem muneris concl.5.num.55 213

Sindici ſi tenentur denunciare percuſſiones, non tenentur denunciare vbi eſt ſolum leuis ſciſſura cutis concl.5.num.51 213

Sindicus ſi tenetur denunciare delicta, non tenetur ad commiſſa extra territorium concluſ.6.num.58 255

Et vide ſupra in verbo obligatus ad denuncian.

S O

Socio rixoſo reperto poteſt recedi à ſocietate concluſ.5.num.86 218

Solemnitates alias de Iure communi introductæ non cenſentur reiectæ a ſtatuto nouas ſolemnitates in eodem actu adhiberi mandante concluſ.2.num.58 100

Solemnitates in contractu requiſitæ à ſtatuto non habent locum in actu tacito, aut reſciſorio concluſ.4 num.33 162

Solemnitas actus tota pertinet ad Iuriſdictionem eius, in cuius territorio actus geritur concl.6.num.30 252

Solemnitatibus à ſtatuto requiſitis non ſeruatis contractus, nec in illo, nec in alio loco valebit, nec quoad bona alibi ſita concluſione 7.numero 31 289

Solemnitates in contractibus fuerunt introductæ ad euitandas fraudes concluſione 7.numero 45 294

Solemnitas actus tota pertinet ad Iuriſdictionem eius in eius territorio actus geritur concluſ.7.num.47 294

Solemnitatem dans ſtatutum ad actum por-

rigitur ad illum qui licet ſit inchoatus, non eſt tamen adhuc perfectus concl. 13. nu. 67 413
Quod dic vt num ſeq.
Solemnitas quod eadem adhibeatur in deſtruendo, quæ in conſuetudo vide ſupra in verbo regula.
de Solutione ſtatutum loquens verificatur in confeſſione de ſolutione, & de recepto concluſ. 10. num. 50 375
Sorore à ſucceſſione fratris excluſa per ſtatutum non habet locum verſa vice, concluſione 4. numero 32 162

S P

de Spe ſtatutum loquens debet intelligi de ſpe probabili concl. 2. num. 49 99
Specialia 33. ob euitan. ſcandala remiſſiuè concluſ. 5. num. 73 216
Specialitas in principio ſtatuti non officit, quin generale in fine generaliter ſit intelligen. concl. 5. num. 17 207
Specialius ſtatutum attenditur poſtpoſita prioritate, vel poſterioritate concl 8. num. 19 321
Speciale ſtatutum facit ceſſare generale concl 8. num. 20 321
Specialius ſtatutum præualet generali etiam poſteriori habenti clauſulam generalem derogatiuam, non obſtante, &c. d. concl. num. 21 321
Speciale ſtatutum poſponitur generali ſequenti, quando generale alias nihil operaretur d. concluſ. num. 23 322
Specialia inter duo ſtatuta attenditur ſpecialius d. concl num. 24 ead.
Specialius ſtatutũ quomodo cognoſcatur, & quod dicatur d. concl. num. 25 ead.
Spirituales cauſæ quæ dicantur concluſione 1. numero 56. 60 20
in Spiritualibus cauſis non poteſt quis cogi comparere Coram Iudice laico concl. 1. nu. 55 ead.

S T

Statim iudicatur ex arbitrio iudicis concluſione 1. num 86 27
Statutum permittens filiasfam. teſtari interpretatur prout de Iure, vt ſcilicet non per hoc poſſit diſponere de dote profectitia, quæ fuit ſtipulata reddi patri concl. 2. num. 4 93
Statuta laicorũ non poſſunt aliquo prætextu vtilitatis, ſeu neceſſitatis Reipub. prohibere, ne res, & bona profana in Eccleſiaſticos, ſeu pia loca transferantur concl. 1. num. 86 27
Statuta laicorum quando dicantur contra libertatem Eccleſiaſticam latè concl. 1. nu. 88 27
Statutum retractus non ligat Clericos, & quando remiſſiuè concl. 1. num. 72 22
Statuta recipiunt interpretationem paſſiuam, & declarantur à Iure communi, concluſione 2. num 1 93
per Statutum quando inducitur aliquod munus perſonale omnes leges, quæ de muneribus perſonalibus ſubeundis poſſunt ad talis ſtatut. interpretationem adaptari d. concluſione numero 2 93
ſi Statutum confirmat aliquod teſtamentũ, quod alias de Iure communi non valeret, tunc leges omnes loquentes de teſtamentis habebunt locũ circa interpretationem diſpoſitionis talis ſtatuti loquentis de huiuſmodi teſtamento d. concluſ. num. 3 ead.
ſi Statuto cauetur quod mulier poſt mortem viri poſſit eius domum inhabitare, & ibi habere alimenta, & nihil vltra etiam ſi maritus eam relinquerit dominam, & vſufructuariam omnium bonorum interpretabitur ex eo, quòd in tali caſu diſponit ius commune d. concluſione 2. num. 5 ead.
Stante ſtatuto quod executiones debitorum fiant contra hæredem ſicut contra defunctum, cum defunctus poſſit inſolidum conueniri, tamen ſi hæres confecerit inuentarium, non poterit iuxta Iuris communis diſpoſitionem fieri executio contra eum, niſi quatenus importabunt facultates hæreditatis concl. 2. nu. 7 94
Statutum quando loquitur ſuper aliqua diſpoſitione à Iure communi interpretata vtputa de debito, debitore, & creditore, quæ verba à Iure communi interpretata important ne dum principalem debitorem, ſed etiam eius ſucceſſorem, ſemper, & de debitore, & de eius ſucceſſore, & prout Ius commune ipſum intelligit, interpretabitur pariter, & ſtatutum concluſione 2. num. 8 ead.
Stante ſtatuto, quod ille Doctor aggregetur collegio, qui plures albas habuerit, quàm nigras, ſi voces fuerint pares, ille tamen admittitur, ſi maioris erunt auctoritatis illi, qui pro eo voces dederint d concl. 2 nu. 9 ead.
Statutum mandans quomodocunque committentem homicidium pœna mortis punire, intelligitur dolo interueniente concluſione 2. numero 16 95
Statutum quaſdam exceptiones admittens interpretabitur de eis, prout de Iure communi eſt diſpoſitum d. concl. 2. num. 31 97

Digitized by Google

INDEX.

Statuta debet reduci ad concordiam cum Iure communi d.concluſ 2.num 62 ead.

Statuto inhæren. eſt nullo alio attento, quando ita apparet de mente ſtatuentium d.concluſione 2. num.63 ead.

Statutum diſponens id, quod ius commune recipit omnes limitationes amplitationes, & declarationes, quas recipit Ius ipſum commune, concluſ 2 num 71 101

Statutum nouum ab antiquo declaratur, non obſtante dictione taxatiua concluſione 2. numero 107 106

Statuta vno, & eodem contextu condita ad inuicem declarantur concluſ.2.nu.110 107

Statuta antiqua declarantur à nouis, concluſ. 2. num 109 ead.

Statuta recipiunt interpretationem potius ab aliis ſtatutis quam à Iure concl 2.num.116 107

Statuti vna pars ab alia declaratur concluſione 2. num.112 107

Statutum præſumitur ſe conformare cum aliis ſtatutis potius, quàm cum Iure communi concl. 2. num.118 107

Statutum vnum ab alio interpretabitur, non obſtante diſpoſitione quod ſtatuta debeant intelligi ad litteram concluſ.2.num.122 108

Statuentes præſumuntur ſe accommodaſſe conſuetudini locorum vicinorum concluſione 2. numero 125 108

Statutum de reductione laudi ad arbitrium boni viri obſeruatur ex conſuetudine concluſione 2. num.153 112

Statutum aliàs ſtrictè interpretandum ob præfationem largè interpretabitur d.concluſione numero 183 115

Statutum exorbitans propter generalia verba diſpoſitiua rubrica generaliter intelligitur d.concluſ.num.198 117

Statutum quod extantibus maſculis fœmina non ſuccedat declaratur d.concl.num.199 117

Statuta in materia proportionata interpretantur in omnibus, vt mens teſtatoris d.concluſione num.210 119

Statutum puniens committentem delictum non comprehendit attentantes ſolum d.concluſione num 213 ead.

Statutum de portantibus perlas non intelligitur de fictis d.concl.num.214 120

Statuta non deuiantia à diſpoſitione Iuris recipiũt omnes Iuris interpretationes, & limitationes d.concl.num.219 ead.

Statutum derogatorium iuris communis ab eo non recipit interpretationem dicta concluſione numero 226 121

Quod dic vt num.227.ad 233.

Statuta ſunt ſtricti Iuris dicta concluſione numero 237 124

Statuta extenduntur quando in eis diſpoſita non poſſunt commode ſortiri effectum d.concluſione num.238 ead.

Statuta extenduntur ad alios caſus, in quibus eſt eadem ratio, quando non ſunt caſus illi, per Ius commune deciſi d.concluſ.num.239 ead.

Statutum generaliter loquens non recipit interpretationem a diſpoſitis à Iure limitatè de eadem re loquente d concl.num.240 ead.

Statutum prohibens appellationem ab interlocutoriis declaratur d.concl.num.241 ead.

Statutum prohibens appellationem in cauſa poſſeſſionis declaratur d.concluſ.num.242 125

Statutum diſponens in aliquo caſu idem, quod Ius commune militabit etiam in caſibus exceptuatis ab ipſo Iure communi in illa materia d.concluſ.num.243 ead.

Quod tamen dic, vt nu.244.245.246.

Statutum interpretatur à Iure communi ordinario, non autem irregulari, & extra ordinario, & ſpeciali cauſa inducto dicta concluſione numero 249 126

Statutum quando potius à Iure communi, quàm à Canonico, & econtra interpretationem ſumat d.concl.num.254 ead.

Statutum debet eſſe ſtatutũ, honeſta iubens, prohibensque contraria d concluſ.num.257 128

Statuentes non præſumuntur voluiſſe diſponere ea tacitè, quæ expreſsè non poſſunt d. concluſ. num.268 129

Statuendi facultate conceſſa non venit poteſtas ad iniqua d.concl.num 269 ead.

Statuta illicita quando dicantur d. concluſione num.271 130

Statuta recipiunt interpretationem à communi vſu loquendi concl.3.nu.1 133

Statuentes præſumuntur ſe accommodare vſui loquendi loci ſtatutorum dicta concluſione 3 numero 3 ead.

Statuta ſunt propriè intelligenda concluſione 4. num.1 159

à Statuti verbis recedere non debemus d concluſ. num.2 ead.

Statutum tantum diſponit quantum loquitur d. concl.num.4 ead.

Statuta dicuntur ſterilia, tamquàm mulę d. concl. num. 5 ead.
Statutum prohibens lucrum ex actibus legitimus non comprehendit acquiſitionem ex teſtamento d concl num. 13 160
Statuta contra ius cõmune ſunt accipienda, prout littera iacet d concl. num 51 166
Statutum contra Ius commune non trahitur vltram caſum expreſſum etiam ex maioritate rationis, d. concl. num. 53 ead.
Statutum extenditur ad caſum, in quo concludit maioritas, & paritas rationis, quoquomodo ex latiſſima ſignificatione vocabuli d. concluſione num 56 167
Statutum licet correctorium, dicitur tamen fauorabile, quando nos reducit ad Ius antiquum conjunctum, & ideo extenditur d. concluſione num 66. 168
Statutum pœnam imponens alicui pro altero debet ſtrictè interpraetari dicta concluſione numero 91 175
Statutum obligans vnum pro alio reſtringitur ad territorium ſtatuentium d. concl 4 nu. 99. 176
Statuta eò magis ſunt ſtrictè intelligenda, ſi extaret ſtatutum quod deberent intelligi ad literam d. concl. num. 102 ead.
Statuta Terrarum conſiſtunt ſæpe in ſic volo, & ſic iubeo d. concl. num 104 177
Statuta ſunt propriè intelligẽda, & ſtrictè, ſi alias ſequeretur abſonus intellectus d. concluſione num. 114 180
Statuta ſtrictè tunc magis interpretantur, ſi alias ſibi ipſis contrariarentur dicta concluſione numero 117 181
Statutum excluſiuum fœminarum declaratur d. concl. num. 173 190
Statutum de Gabellis vide ſupra in verbo Gabella.
Statutum de vectigalibus vide ſupra in verbo vectigalium.
Statutum fauorabile vide ſupra in verbo fauorabile.
Statutum de compromiſſis vide ſupra in Verbo compromiſſum.
Statuentium mens vide ſupra in verbo mens ſtatuentium.
Statuti ratio vide ſupra in Verbo ratio.
Statutum quando non ſtrictè interpretatur, vide infra in verbo ſtrictè.
Statuti interpratatio vide ſupra in verbo Interpratatio.
Statuti extenſio quando fiat in æquiparatis, vide ſupra in verbo æquiparata.
Statuta ratione correllatiuorum quomodo extendantur vide ſupra in verbo correllatiuorum.
Statutum Ianuæ lib 3. cap 1. §. qui de nullitate allegatur. concl. 4. num. 19 160
Statutum Ianuæ lib. 5. c. 2. de ſam. dotan. declaratur d. concl. num. 135 183
Statutum Ianuæ ſub rubr. de extrinſeco intellectu declaratur concl. 2. num. 82 103
Et num. 158 112
Statutum Ianuæ lib. 2. c. 3. ſub rubr. de cauſ. execut. interpratatur concl 2 num 57 100
Statutum Ianuæ lib. 4. cap. 20 §. his vero ponderatur d. concl 2. num 61 ead.
Statutum Ianuæ ſub rubr. de domibus ad penſio. locat. non auffer. declaratur concl. 5. nu. 85. 218
Statutum Ianuæ lib. 1. capit. 1. §. in his quæ per Senatum interpretatur d concl. num 93 220
Statuta habent hanc tacitam conditionem videlicet ſi moribus vtentium recipiantur concluſ. 8. num. 28 323
in Statutorum confirmatione quæ non veniunt, vide ſupra in verbo confirmatis.
ſi Statutum extat, quod maritus ſtantibus filijs nõ poſſit relinquere quicquàm in vltima voluntate eius vxori, ſi tamen maritus eam reliquerit Dominam, & vſufructuariam, & filij, qui extabant tẽpore legati defecerint, habebit uxor integrum vſurfructum concl 2. num. 6 93
Statutum ciuitatis dominantis, uide ſupra in verbo Ciuitatis dominatis.
Statutum generaliter loquens generaliter debet intelligi concl. 5. num 1 205
Statutum vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus d concl. num. 2 ead.
Statutum etiam dubium generaliter eſt intelligen. d. concl. num. 14 207
Statutum etiam durum debet generaliter intelligi d. concl. num. 16 ead.
Statutũ Sarzanæ, vide ſupra in verbo Sarzanæ.
Statuentes non præſumuntur corrigere quod eſt diſpoſitum à Iure communi concluſione 5. numero 149 229
Statuti generalitas, vide in verbo generalitas ſtatuti.
Statutum non ligat forenſes concluſione 6. numero 1 247
Statutum prohibens à duabus ſententijs poſſe appellari non comprehendit forenſes appellantes d. concl. num. 2 ead.

Statuta

Digitized by Google

INDEX.

Statuta in non ſubditos diſponere non poſſunt d. concluſ.num.3 ead.

Statuentes præſumuntur voluiſſe ſuis ſubditis, non autem exteris prouidere d.concl num 7 ead.

Statutum loquens de aliquibus perſonis, vtputa de agnatis, intelligitur de ſubditis d concluſione num 9 248

Statutum loquens de moneta intelligetur de vſuali, & expendibili in loco ſtatuti d. concluſione num.11 248

Statutum ſimpliciter loquens de delictis, non habet locum in commiſſis extra territorium d. concl.num.57 255

Statutum pœnale de eo, quod de Iure communi nō eſt punibile non comprehendit forenſem delinquentem, niſi ſcientem, vel ignorantem ſupinè d concl.num.63 ead.

Statuentes non præſumuntur ſtatuere incommodū illorum quibus pariter, & incommodum præſtare non poſſunt d.concl num.75 259

Statutum vſu non receptum, nec forenſes, nec ciues ligat d.concl.num.77 ead.

Statutum vſu non receptum non eſt ſeruan. d. concl.num.78 ead.

Statutum vſu non receptum eſt nullum, & in eo nullum eſt facien. fundamentum d. concluſione num.79 ead.

Statutis non dicitur contrauenire, qui ſtatutum vſu non receptum non obſeruet d.concluſione 6. num.80 259

Statuta vſu non recepta, vel per contrariam conſuetudinem abrogata, non dicuntur ſtatuta d. concl.num.82 ead.

Statutum vt dicatur vſu non receptum ſufficit lapſum decennij d.concl.num.83 ead.

Statuta habent in ſe tacitam conditionem, ſi moribus vtentium recipiantur d. concluſione numero 84 ead.

Statutum non præſumitur vſu receptum concl. 6. num.94.

Quod declara vt num 97 261

Statuta inferiorum, & Ciuitatis ſubditæ confirmata à Principe præſumuntur vſu recepta d. concl num 96 ead.

Statutum eo ipſo præſumitur vſu receptum, quod fuit publicatum d.concl.num.99 ead.

Statuto ſtante, quod bona perueniant ad primogenitum, de omnibus erit Iudican ſecundum conſuetudinem vbi res ſituatæ erant d. concluſione num.101 ead.

Statutum loci, in quo res ſita ſunt ſemper inſpicitur quoad ipſas res dicta concluſione nu.102. eadem.

Statutum excluſiuum fœminarum quando non extendatur ad bona extra territorium d. concluſ. num.103 262

Statutum, ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam, quoad fœmininitates non comprehendit ſtatutū extra Iuriſdictionem contrahentem d. concluſ. num.113 263

Statuendi poteſtas inter ſuos ſubditos territorium non arctatur d.concl.num.116 264

Statutum tunc indubitàter ligat ſubditorum perſonas quando de eis expreſsè diſponit d.concluſ. num.119 ead.

Statutum fauorabile, & in perſonam loquens extenditur etiam quoad bona ſubditi extra territorium exiſtentia d.concl.num 120 ead.

Statutum quādo eſt fauorabile ad bona extra territorium exiſtentia extenditur d.concluſione 6. num.121 265

Statutum fauorabile, & in perſonam loquens, quando trahatur extra territorium d. concluſ. num.128.129.130.131. 267

Statutum ſi expreſſe diſponat de bonis extra territorium ſitis quod illa comprehendet d. concluſ. num.132 268

Statutum mandans, quod non poſſit appellari à duabus ſententijs conformibus non ligat ſubditum extra territorium d.concluſ.nu.139. 269

Statutum prohibens ignorantiam allegari intelligitur de Craſſa, & non probabili d.concluſione num.152 271

Statutum, de quo eſt publica vox, & fama ignorari non præſumitur dicta concluſione numero 160 272

Statutum licet extrauagans ſi tamen eſt publicè notum ignorari non præſumitur d. concluſione num 168 273

Statutum de bonis loquens illa afficit, ſiue poſſideantur à Ciue, ſiue ab aduerſa d. concluſione num.182 274

Statutum quod forenſes poſſint grauari pluſquàm Ciues in bonis valet d.concl.nu 192 277

Statutum limitatum ad Ciues, vel ad perſonas Ciuitatis non poterit extendi ad forenſes d.concluſ 6.num.193 ead.

Statutum loquens de Inſtantia concernit ordinatoria, & comprehendit Clericum, & forenſem, ſecus ſi ageretur de deſertione cauſa d.concluſ. num.197 278

Statutum diſponens de effectu probationum non com-

Digitized by Google

tutum, & ſunt modo puniendi cõcluſione 13. num.59 411

Niſi vi num 60.& 61

in Pœnis, & puniendo quęnam tempora attendantur d.concl.num.62. 412

Pœnitentiæ locus, an, & quãdo ſit in litteris cambij concl.7.num.74 210

Pœnitencialis fori reſpectu nõ attenditur locus delicti concl 7.num.21 287

Percutiens equitem, Vide ſupra in Verbo equitẽ.

Periculum ſi eſt in mora non attenditur aliquando authoritas Eccleſiaſtica in Eccleſiaſticis, concluſ.1.num.206 64

Periculum vbi eſt in mora citatio ommittitur concl.2.num.52 99

Perlis prohibitis non intelligitur de fictis concl.10. num.30 363

non Perſeuerantia facit quod non ſtatur ſtatuto generaliter concedenti priuilegia his, qui aduocant, vel aliquas arces exercent, concluſione 5. num.113 223

Perſona loquens non continetur in generali ſermone concl.5.num.179 237

Perſonæ mala qualitas eximit à generalitate ſtatuti concl.5.num 84 218

Perſonæ appellatione non venit generatio aut familia in ſtatuto, nec vniuerſitas, concluſione 4. num 9 159

Perſonam puniens ſtatutum non comprahendit vniuerſitatem, concl.10.num.4 363

Petrus Caballus Pontremolenſis laudatur concluſ.6num 61 256

P I

Piæ cauſæ legatum prohiberi non poteſt per ſtatutum laicorum, concl.1 num.20 13

Et vide ſupra in Verbo legatum

Pia loca eſſe, & Eccleſiaſtica, aut Religioſa differt d.concl.num.140 45

Pia loca non ſubiacent ſtatutis laicorum d.concl. num.173 53

P O

Poſſe illud dicimur, quod honeſtè poſſumus, concluſ.5.num.182 237

Poſteriores leges ad priores pertinent, niſi contraria ſint concl.2.num 130 109

Poſthumus habetur à Iure pro iam nato, concl.2. num.221 121

Poſthumi appellatione venit filius adoptiuus, quando teſtator erat eius conditionis quod nullos filios poſthumos habere poterat, concluſ.4. num.203 197

Potentia ſtatuti localis non ſe extendit vltra proprios terminos, concl.6.num.5 247

P R

*Præcedentia, & ſequentia reſtringunt generalitatem ſtatuti, & econtra concl.5.nu.170.*234

Præcedentia verba ſtatuti à ſequentibus interpręt antur, concl.2.num 113 107

Præcepta negatiua obligant ſemper, & ad ſemper concluſ.1.num.132 43

Præfatio ſtatuti tribuit ei intellectum concluſ.2. num.176 115

Præfatio ſtatuti oſtendit illius cauſam finalem d. concl.177 ead.

Præfatio ſtatuti ſi eſt generalis generaliter etiam ſtatutum intelligitur d.concl.num.179 ead.

Præfatio præbet intellectum toti legi d. concluſ. num.180 ead.

Præfatio mentem diſponentis, & cauſam diſpoſitionis demonſtrat d.concl num.181 ead.

Præfatio vbi non habet locum, nec ſtatutum locũ habebit d.concl.num.182 ead.

Præferendi in aliquo honore vigore ſtatuti intelliguntur, ſi ſunt idonei concl.2.num 65 100

Præiudicatur potius tertio in aliquo modico, quàm quod reddatur ſtatutum ſuperfluum, concl.12. num.18 390

Prælatio ellicitur ex ordine rubricarum cõcluſ.2. num.194 117

Prælatus prohibitus alienare res Eccleſiæ nõ prohibetur alienare res modici pretij cõcluſione 5. num.59. 214

Præſcriptio debiti per quinquennium vigore ſtatuti laicalis non habet locum contra Clericos, concl 1.num.41 17

Præſcriptio non habet locum, non obſtante ſtatuto, niſi data facultate agendi, concluſione 2.numero 68 101

Præſcriptio procedit ſuper re certa ad illam tollen. concl.2.num.160 118

de Præſcriptione ſtatutum loquens ſemper intelligitur interueniente mala fide, concluſione 5. num.70 217

Præſens compilationi ſtatutorum, illorũ ignorantiam allegare non poteſt.concl.6.nu.159 272

*Præſentis temporis uerbis vtens ſtatum nihilominus intelligetur de futuris concl.13.nu.14.*398

Præterit a quando ſtatutum reſpicere dicatur concluſ.2.num.131 109

Et num.132.ad 137

Præterita deciſa ſtatutum non comprehendit concluſ.11.num.25 382

Præte-

Digitized by Google

Præteriti temporis verbis vtens ſtatutum, ſi tamen verba, & ratio poſſent adaptari futuris de futuris diceretur concl. 13. num. 10 397

Præterita etiam expreſsè comprehendens ſtatutū non intelligitur de præteritis deciſis, d. concl. num. 16 ead.

Præterita deciſa retractare eſſet equitatē de medio tollere, & calumniam excitare d. concluſ. num. 17 ead.

Præteritorum appellatione in ſtatuto non veniūt ea, ſuper quibus, licet non eſſet lata ſententia eſt tamen concluſum in cauſa d. concluſ. numero 19 399

Quod declara, vt num. 21

Præteritorum etiam mentionem faciens ſtatutū non comprehendit pendentia per viam appellationis d. concl. num. 30 401

de Præteritis loquens ſtatutum, quando non comprehendat pendentia in prima inſtantia d. concluſ num. 33. ead.

Et num. 35. 36. 38

de Præteritis etiam ſtatutum diſponens non comprehendit ea, quæ ſunt diuturnitate temporis comprobata d. concl. 13 num. 39 403

De quo dic vt num. 40

in Præteritis, & in pendentibus quoad ordinatoria Iudicii ſtatutum ſuperueniens obſeruatur etiam ſi proceſſus eſſet incohatus: Nam in his, quæ reſtant ſeruabitur nouum ſtatutum d. concluſ. num 49. & 50 406

Præterita ſubiacent ſtatuto nouo in his, quæ ſtatutum dat, vel tollit, & quæ ortū habuerunt poſt ſtatutum; & exempla adducuntur d. concluſ. num. 55 409

Præterita vide ſupra in verb. annullans.

Pretium ſi quis tenetur inueſtire pro ſecuritate emptoris non poterit inueſtiri extra Territoriū concluſ. 6 num. 13 248

Princeps ſiue dom nus loci non comprehenditur à generalitate ſtatuti ſubditorum concluſione 5. num. 176 236

Princeps confirmans ſtatuta omnia ſubditorum non dicitur confirmare ea, quæ ſunt contra ſe d. concl. num. 177 ead.

Princeps vtens aliquo ſtatuto pro ſe, debet vti cum ſuis qualitatibus d. concl. num. 180 237

Et concl. 7 num 50 298

Princeps non præſumitur vti plenitudine poteſtatis, immò peccaret, niſi iuſta, & legitima cauſa, ita ſuadente illam exerceret, d. concluſione num 181. 237

Princeps à Deo conſtitutus eſt, vt Iuſtitiam faciat, & Iudicium, d. concluſ. num. 187 238

Princeps etiam contra non ſubditum habentem, tamen bona in eius territorio poteſt quoad ea bona ſtatuere d. concl. 6. num. 48 254

Principis poteſtas licet ſuprema, tamen intra fines Iuſtitiæ ſemper concluſa manere debet, d. concl. num. 184 238

Princeps ſiue Dominus loci ſtatuti non adſtringitur ad ſolemnitates à ſtatuto introductas, concluſ 7. num. 49 298

Princeps ſuperior non ligatur ſtatutis ſubditorum d. concluſ. num. 174 273

Princeps non poteſt etiam de plenitudine poteſtatis rumpere commiſſiones, & contractus cum ſuis ſubditis concl. 8 num. 48 326

Princeps, Reſpublica, & quicumque alius Superior obligatur ex contractu, ſicut quilibet alius priuatus d. concl. num. 49 ead.

Principum ſecularium qui ſatagunt contra libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam admonitio, & maledictio concl 1. num. 156 49

Princeps faciendo ſtatutum priuilegiatum erga nō ſubditum dicitur cum eo contractum, & conuentionem inire d. concl. num 55 327

Princeps non præſumitur ob generalem derogationem tollere ſtatuta in priuilegium cōceſſa maximè quando non haberent cauſam ſucceſſiuā, d. concl. num. 50 326

Princeps à cōtractu recedens, debet tamen reſtaurare læſum, d. concl. num 60 328

Princeps multa poteſt authoritatis publicæ fauore d. concl. nu. 61 328

Princeps non præſumitur in dubio vti plenitudine poteſtatis, & quando ſecus, concluſione 8. numero 63 329

Principis contractus habet cum legis d. concluſ. num. 56 327

ad Principem recurren. eſt in dubijs ſtatuti, concluſ. 2 num. 146 111

Principis ſtatuta dicuntur Ius commune ſubditis concl. 2. num 92 105

Principi quod placet legis habet vigorem, cōcl. 2. num. 91 104

Principes inferiores non poſſunt tollere priuilegia maximè à Superioribus conceſſa, maximè Eccleſiæ, concl 1. num. 30 ſ

Authoritas cōdendi leges tributa Principibus inferioribus cenſetur, ſine præiudicio locorum piorum, & Eccleſiaſticarum perſonarum.

Principale quod eſt attenditur, non id quod eſt per acci-

Digitized by Google

accidens d.concl.nu.5 7
Principaliter quod diſponitur, & quod eſt per ſe, non autem quod eſt per accidens, vel ſecundario de aliquo actu conſideratur concluſione 6. numero 122 266
Primum ſtatutum minus derogans iuri communi præfertur etiam poſteriori concl.8.nu.26. 323
Priores fraternitatum, Hoſpitalium Gubernatores, & officiales Montis Pietatis, & ſimiles, an, & in quibus ſubiacent ſtatuto laicorum, concl.1 num 139 45
Prioritatem, aut poſterioritatem non debet Iudex attendere vbi apparet de maiori æquitate, concluſ.8 num.17 320
non Priuilegiatus defenditur propter perſonam priuilegiati, concl.1.num.201 62
Priuilegiatus à Gabellis, tenetur, tamen conſignare boua Datiario concl. 2.num.29 96
Priuilegiatus à gabella, vide ſupra in verbo Gabella.
Priuilegiatus caſus quando comprehendatur à ſtatuto concl.2.num.222 121
Priuilegium iudicandi in aliquibus cauſis Eccleſiaſticis iuriſdictionis probatur per poſſeſſionem immemorabilem cum allegatione ipſius priuilegij concl. 1.num.232 70
Priuilegium nunquam tollitur per non vſum, niſi euenerit caſus priuilegij, concl 8.num.76 324
Probatio debiti non poteſt per ſtatutum laicorum prohiberi fieri per teſtes in præiudicio Clericorum concl. 1.num.25 14
Probatio omnis reſſidet in arbitrio Iudicis concluſione 3.nu.61 152
Probationes requiſitæ à ſtatuto non adimplentur per præſumptiones, & coniecturas, concluſ.4. num.42 163
De quo tamen vide num.43.ad 48
Probatio ignorantiæ admittitur contra præſumptionem ſcientiæ concl.6.num 169 273
Procurator qui alias non admitteretur in cauſa criminali, propter perſonę gradum admittetur concl 5.num 64 214
Produci non oportet ſtatuta etiam in foro alieno, quæ continent id quod ius commune concl. 12. num.22 391
Prohemij, ſiue præfationis verba attenduntur in intelligentia ſtatuti, concluſ.5.num 21 207
Prohibitio de nullitate, vel de appellatione in ſtatuto non comprehendit, niſi tunc litigantes, concluſ.4 num.31 162
Prohibitiuè, & negatiuè loquens ſtatutum præfertur affirmatiuè loquenti nullo conſiderato ordine in volumine ſtatutorum concluſione 8. num.97 379
Prohibitio generalis impugnans libertatem Eccleſiaſticam dicitur, ac eſt non minus odibilis, quàm reprobabilis, concl.1. num.6 7
Prohibitiua diſpoſitio neceſſitatē inducit, concl 9. num 19 347
Prohibitio, & prouiſio hominis concurrens cum prohibitione, & prouiſione legis concluſione 12. num.20 390
Propinquos Clericorum, ſeu alias perſonas intuitu ipſorum grauans ſtatutum dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam concl.1 nu.141 45
Propria ſignificatio à cognoſcatur concluſione 4. num.209 189
Proteſtatio non ſufficit, quòd ſtatuentes non intelligunt aliquid ſtatuiſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed debent omninò huiuſmodi ſtatuta deleri à volumine ſtatutorum concluſ. 1. num 82 26
Prouiſio ſtatuti eſt potentior prouiſione pacti priuatorum concl.7.num.41 293
Proximiores vocati ad ſucceſſionem à ſtatuto quomodo ſuccedant concl.2.num.35 97

P V

Publicatio perficit legem, concl.8 nu 44 325
Publicus fauor præfertur vtilitati priuatæ d. concluſ num.62 328
Pupillus, vel alius inteſtabilis comprehenditur in ſtatuto de inteſtatis, vel ab inteſtato loquente, ſi ita comportat communis vſus loquendi concluſ.3.num.13 134

Q V

QVæſtiones facti non iuris veniunt in compromiſſo vigore ſtatuti faciēdo, concl.2. num.50 99
Quæſtio Iuris, aut facti, quando dicatur remiſſiuè concl. 1 nu.63 21
Qualitates omnes in ſtatutis interpretaturis cenſeutur repetitæ in ſtatutis interpretatis concluſ 2.num.128 108
Qualitas perſonæ facit, vt recedamus à propria, & ſtricta ſignificatione uocabuli concluſione 4. num.160 188
Quilibet etiam priuatus legem quam maluerit proprijs bonis imponere poteſt etiam prohibendo, ne transeant in Eccleſiam concl.1.nu.4. 6

Rati.

INDEX.

R A

Ratificans delictum punitur ſecundum ſtatutum commiſſi delicti, non loci ratificationis, concl 7. num 19 — 287

Ratio ſtatuti etiam abrogati poteſt allegari concluſ. 11. num. 12 — 380

Niſi, vt num. 15

Ratio ſtatuti, licet vigeret ante conditum ſtatutū, non tamen illud trahit ad præterita concluſ. 12. num. 3 — 395

Ratio ſi eadem eſt in vtroque ſtatuto eundem debet eſſe interpretatio, concl. 2. nu. 120 — 108

Ratio prohæmij cenſetur in ſequentibus repetita, concl. 2. num. 184 — 115

Ratio motiua ſtatuti vbi ceſſat, ceſſat, & ſtatutum d. concl. num 186 — 116

Ratio ſcripta in ſtatuto facit, vt extendatur etiā in correctorijs ex maioritate rationis concl. 4. num. 59 — 167

Ratio legis dicitur anima legis, dicta concluſione num. 60 — ead.

Ratio quando eſt ſcripta in lege generaliter ex ea infertur ad quemlibet caſum, ſecus in ratione tacita d. concl num. 61 — 168

Ratio vnica quando aſſignari poteſt in ſtatuto, facit quod ſtatutum extendatur etiam in correctorijs d. concl. num. 62 — ead.

Rationes plures, an vera præſumatur in ſtatuto d. concl. num 63 — ead.

Ratio etiam ſcripta in ſtatuto, ſi tamen ſumus in correctorijs, & pœnalibus non facit illud extendi d. concl. num. 64 — ead.

Ratio vnica quando allegari poteſt in ſtatuto tunc de ea Iudicatur, prout de expreſſa concluſ. 4. num. 105 — 177

Ratio ſimilis in ſtatuto non facit illud extendi ad caſum ſimilem concl 4. num. 106 — 178

Ratio expreſſa in ſtatuto facit recedere à propria ſignificatione vocabuli etiam in correctorijs, & etiam ſi ſtatutum deberet intelligi ad litteram concl. 4. num. 167. 168. 169 — 189

Ratio vnica quando reddi poteſt in ſtatuto iudicatur de illa ſicut de expreſſa d. concluſione 4. num. 170 — 190

Ratio ſtatuti tunc dicitur certa quando eſt vnica, & quando vnica à Doctoribus aſſignatur d. concl. 4. num 172 — ead.

Ratio prohemij, & præfationis, quæ præſumitur finalis reſtringit, & ampliat ſtatutum d. concluſ. 4. num. 176 — 193

ex Ratione vnica ſtatuti, licet non ſcripta extenditur ſtatutum etiam ſi deberet intelligi ad litteram contra Curt. Iun. conſ. 6. nu. 30. concl. 4. num. 174 — 191

Ratio impulſiua, quæ dicatur, & quæ finalis concluſ. 4. num 180 — 192

Ratio adiuncta in ſtatuto illud nō extendit, quando eſſet ex pluribus capitibus correctorium d. concl. num. 181 — 193

Ratio ſcripta in ſtatuto non operatur illius extenſionem, quando ex alia ratione aliud ſuadetur d. concl. 4. num. 183 — ead.

Ratio expreſſa in ſtatuto, tunc illud extēdit, quando eſt finalis, ſecus ſi tantum impulſiua d. concluſ. num. 179 — 192

Ratio finalis ſtatuti ex prohemio colligitur, concluſ. 5. num. 20 — 207

Ratio generalis in ſtatuto ampliat ſtatutum ad caſus à tali generalitate comprehenſos, cōcl. 5. num. 27 — 209

Ratio ſiue cauſa demonſtrationis ſtatuti adiecta diſtinguit generalitatem ſtatuti, immò facit recedere à propria ſignificatione verborum etiā ſi non eſſet expreſſa, ſed coniecturata vnica concl. 5. num. 243. 244 — 228

Ratio ſtatuti vbi militat, ibi, & ſtatutum eſſe dicetur d. concl. num. 28 — 209

Ratio vbi eſt eadem, caſus pro expreſſo reputatur concl. 5. num. 9 — 206

R E

Recurſus ad Iudices Eccleſiaſticos in cauſis, ad eos pertinentibus non poteſt impediri per ſtatutum laicorum concl. 1. num. 52 — 19

Refferens à relato regulatur concl. 2. nu. 115 — 107

Refformatio etiam cum clauſula aliquo alio ſtatuto non obſtante recipit interpretationem à ſtatutis refformatis, d. concl. num. 105 — 106

Refformationes ſtatutorum magis recipiunt interpretationem à ſtatutis refformatis, quàm à Iure communi d. concl. num. 104 — ead.

Refformatio non tollit ſtatutum præcedentia, ſi nō fuit vſu recepta concl 8. num. 32 — 323

Vide ſupra in verbo abrogati.

Regula, quod eadem ſolemnitas requiratur in deſtruendo, quæ in conſtruendo quomodo procedat d. concl. num. 89 — 337

Regulæ omnes negatiuæ neceſſitatem inducunt concl. 9. num. 18 — 347

Religionem ingreſſus etiam intra annum profeſſionis eximitur à Iuriſdictione laicorum concluſ. 1. num. 119 — 39

Religioſi ſub nomine non veniunt Clerici puri concl. 4. num. 37 — 162

c d Repu-

à Republica miſſas, quouſque infirmus manet dicitur Reipub. cauſa abeſſe etiam finito officio concluſ.5 num.129 225
Reipublica vtilitate, ita ſuadente non curatur generalitas ſtatuti concl.5.nu.8 216
Remedia pro fœminis deceptis in renunciationibus erga parentes, & alios concl.8.num.137. 184
Renouatum ſtatutum non cenſentur nouum, concluſ.8.num 46 325
Renunciatio facta propter liberationem ſui fratris de carcere non valet, concl.1 num.143 46
Renunciationis cauſa reſtringit generalem diſpoſitionem ſtatuti, contra quam ideo multa permittuntur concl.5.num.133 226
Renunciare, an; & quando poſſint partes ſtatuto danti formam in aliquo actu, concluſione 9.numero 15.20.21.22 28.31.& 60 347
Repraſaliæ non ſunt concedendæ Ciui non ſuſtinenti onera realia, concl.2.num.107 262
Reſcriptum contra legem non valet, niſi legi fuerit derrogatum, concl.8.num.71 330
Reſcripti forma præcisè eſt ſeruanda, concluſ. 9. num.68 357
Reſcriptum cum clauſula non obſtante reſtringitur ſolum ad eum actum, contra quem loquitur reſcriptum concl.8.nu.10 340
Reſtitutio ad læſionem ob non ſeruatam formam ſtatuti in cōtractu petitur in loco cōtractus non autem in loco iudicij, vel deſtinatæ ſolutionis concl.7.num.36 290
Reſtrictio per alind ſtatutum facta admittitur contra generale diſpoſitionem alterius ſtatuti ſicut econtra concl.5.num.167 233
Reuocantes ſtatuta iurata, an, & quando efficiantur periurij concl 8.num.79 332
Reuocari quando etiam poſſit ſtatutum ſine Superioris auctoritate concluſ.8. numc. 91.92. 93.94 637
Reuocatis ſtatutis intelliguntur etiam reuocatæ reſſormationes circa illa d.concl nu.104 341

R O

Rotæ Romanæ deciſ.442.p 1. erratum concluſ.7. num.77 311

R V

Rubrica dat interpretationem ſtatuto, concluſ. 2. num 189 116
Rubricarum ex diuerſitate oſtenditur diuerſitas ſenſus ſtatutorum, d.concl.num.190 ead.
Rubrica declarat textum dubium, d. concluſione num.191 ead.
Rubrica oſtendit mentem ſtatuentium d. concluſ. num.192 ead.
Rubrica diſpoſitiuè loquens, prout nigrum indicatur d.concl.num 195 117
Rubrica ſine textu allegatur ad deciſionem cauſarum, ſi habet orationem perfectam, d. concluſ. num.196 ead.
Rubricæ ob generalitatem ampliatur ſtatutum d. concl.num 197 ead.
Rubrica ſi eſt generalior nigro attenditur non obſtante quod nigrum limitatè loquatur d. concl. num.200 ead.
Quod dic vt num.201
Rubrica quando dicatur habere perfectam orationem d.concl.num.204 ead.
Rubrica magis, quàm ſtatutum quando attendatur d.concl.num.203 118
Rubrica particulares caſus exprimens non dicitur generaliter loqui d.concl.num.205 ead.
Rubricæ generalitas reſtringitur, vt iniquitas euitetur, d.concl.num 206 119
Rubrica operatur interpretationem in obſcuris, nō autem in contrarijs d.concluſ.num 209 ead.
Rubrica ſi eſt contraria diſpoſitis in ſtatuto cedit ſtatuto d.concl.num.208 119

S A

SAcerdotis proprij intereſt cognoſcere vultus Parochianorum concl.7.num.22 288
Salicet.d Curt. Iun. allegatus conſ. 6. nume. 20. declaratur concl.4.num.175 192
Sarzanen. deputati aliquando ſuper exactione cenſus Marchiæ admonētur concl.1.nu.146. 46
Sarzanæ ſtat. conſideratur concl. 1. num. 101. 106
Sarzanę ſtatutū quod de bonis cōib. nō poſſit donari remitti, & c. interpretatur, cōcl. 5. n.100 220
Sarzanæ ſtatutum de ſoluenda Gabella de contractu declaratur, concl. 5. num. 112 222
Sarzanæ ſtatutum quod pater non poſſit ſine venia filio vocari in Iudicio declaratur d. concluſ. num.118 223
Sarzanæ ſtatutum ſub rubr. de lit. & quæſt. propinquorum per arbitr. term. lib.3.c.20.§. & ſi arbiter declaratur d.concl.num.122 124
Sarzanen. aduocati habent vnde cognoſcere, an forenſes gaudent beneficio ſtatuti de inſtrumentorum executione concl.7.num.81 314
Sarzanen. non poſſunt inducere conſuetudinem contra ſtatuta concl.8.num.40 325
Sarzanen. capitulatio cum Sereniſſima Republica Ianuen. circa auctoritatem condendi ſtatuta declaratur d.concl.num.99 337
Sarzanæ ſtatutum de pœna furti declaratur concluſ.10.num.39 372

Scan-

S C

Scandalum quid dicatur,concluſ.5.nu.72 215

Scandali euitandi cauſa non eſt ſtan. in generalitate ſtatuti concl.5.num.70 ead.

Scandali euitandi cauſa actus factus contra ſtatuti diſpoſitionem tenet concl 9.nu.67 357

Quod declara vt num.69

Scientia eſt probanda,quando præſumptio militat pro ignorantia,concl.6.num.145 270

Scientia tunc præſumitur cum quis tenetur rationē ſui officij indagare,concl.6.num.157 271

Scientia ſtatuti non ſufficit, niſi, & publicatio interueniat concl.8.num.45 325

Scolaris licet non teneatur ſoluere pedagium de libris, tamen debet petere bullettam à Gabellario concl.2.num.30 97

Scolaris optimi intellectus, & peritiæ præfertur Doctori imperito concluſ.5.num.67 214

Scolaris recedens ab exercitio ſtudij non gaudet priuilegijs d.concl.num 114 223

Scolares ſi per ſtatutum habeantur pro Ciuibus non tamen ligantur ſtatutis de ſoluendis Gabellis,& alijs præiudicialibus d. concluſione 6. num.173 273

Scolaris Clericus, vide ſupra in verbo Clerici.

S E

Secularis iudex, Vide ſupra in verbo Iudex, & in verbo Laici.

Secundum ſtatutum non reuocat primum, niſi de eo faciat expreſſam mentionem concluſione 8. num.72 331

Quod declara,vt num.73.75.76

Secundum ſtatutum non tollitur per primum irratum d.concl.num.78 332

Quod tamen dic vt num. 15.ſeqq.

Secundum ſtatutum non tollitur primum confirmatum a Superiore d concl.num.80 335

Secundum ſtatutum non tollit primum,ſi eſt validum,& legitimum d.concl.num.95 339

Secundum ſtatutum tollit primum ſolum in his, quæ ſunt priori contraria,dicta concluſione numero99 340

Secundum ſtatutum non inſertum in volumine ſtatutorum non tollit primum d. concluſione num.101 340

Immò non valet, quod declara, vt num.102.

ob Senectutē receditur à generalitate ſtatuti concluſ.5.num 140 227

Sententia perſonam afficiens aliquo vinculo, vt puta interdictionis excommunicationis, vel infamiæ etiam in alio territorio afficit, concluſione 6. numero 118 264

Sententiæ intimatio poteſt fieri in alio loco veriſimilis notitiæ propter metum, non obſtante ſtatuto quod fiat perſonaliter, aut ad domum concluſ.5 num.97 220

Sententiæ appellatione in ſtatuto venit ſolum ſententia valida concl.4.num.29 162

Sententiæ tempus ſpectatur quoad pœnam concluſ.2 num.138 110

Seruientes Eccleſiæ, qui eximantur à Iuriſdictione laicorum concl.1.num.120 40

S I

Si dictio in ſtatutis importat formam concluſ.9. num.5 345

Significatio dubia verbi in ſtatuto quomodo declaretur concl.2.num.83 103

Simbulum in habentibus facilior eſt tranſitus d. concluſ.num.117 107

Et concl.3.num.26 137

Simonia non inducitur per exiguam quantitatem muneris concl.5.num.55 213

Sindici ſi tenentur denunciare percuſſiones, non tenentur denunciare vbi eſt ſolum leuis ſciſſura cutis concl.5.num.51 213

Sindicus ſi tenetur denunciare delicta, non tenetur ad commiſſa extra territorium concluſ. 6. num.58 255

Et vide ſupra in verbo obligatus ad denuncian.

S O

Socio rixoſo reperto poteſt recedi à ſocietate concluſ.5.num.86 218

Solemnitates alias de Iure communi introductæ non cenſentur reiectæ a ſtatuto nouas ſolemnitates in eodem actu adhiberi mandante concluſ.2.num.58 100

Solemnitates in contractu requiſitæ à ſtatuto non habent locum in actu tacito, aut reſciſorio concluſ.4 num.33 162

Solemnitas actus tota pertinet ad Iuriſdictionem eius, in cuius territorio actus geritur concl. 6. num.30 252

Solemnitatibus à ſtatuto requiſitis non ſeruatis contractus, nec in illo, nec in alio loco valebit,nec quoad bona alibi ſita concluſione 7. numero 31 289

Solemnitates in contractibus fuerunt introductæ ad euitandas fraudes concluſione 7. numero 45 294

Solemnitas actus tota pertinet ad Iuriſdictionem eius in eius territorio actus geritur concluſ. 7. num.47 294

Solemnitatem dans ſtatutum ad actum por-

vigitur ad illum qui licet ſit inchoatus, non eſt tamen adhuc perfectus concl. 13. nu 67 413

Quod dic vt num ſeq.

Solemnitas quod eadem adhibeatur in deſtruendo, quæ in conſuetudo vide ſupra in verbo regulæ.

de Solusione ſtatutum loquens verificatur in confeſſione de ſolutione, & de recepto concluſ. 10. num. 50 375

Sorore à ſucceſſione fratris excluſa per ſtatutum non habet locum verſa vice, concluſione 4. numero 32 162

S P

de Spe ſtatutum loquens debet intelligi de ſpe probabili concl. 2. num. 49 99

Specialia 33. ob euitan. ſcandala remiſſiuè concluſ. 5. num. 73 216

Specialitas in principio ſtatuti non officit, quin generale in fine generaliter ſit intelligen. concl. 5. num. 17 207

Specialius ſtatutum attenditur poſtpoſita prioritate, vel poſterioritate concl 8. num. 19 321

Speciale ſtatutum facit ceſſare generale concl 8. num. 20 321

Specialius ſtatutum præualet generali etiam poſteriori habenti clauſulam generalem derogatiuam, non obſtante, &c. d. concl. num. 21 321

Speciale ſtatutum poſponitur generali ſequenti, quando generale alias nihil operaretur d. concluſ. num. 23 322

Specialia inter duo ſtatuta attenditur ſpecialius d. concl num. 24 ead.

Specialius ſtatutũ quomodo cognoſcatur, & quod dicatur d. concl. num. 25 ead.

Spirituales cauſæ quæ dicantur concluſione 1. numero 56. 60 20

in Spiritualibus cauſis non poteſt quis cogi comparere Coram Iudice laico concl. 1. nu. 55 ead.

S T

Statim indicatur ex arbitrio iudicis concluſione 1. num 86 27

Statutum permittens filiasfam. teſtari interpratatur prout de Iure, vt ſcilicet non per hoc poſſit diſponere de dote profectitia, quæ fuit ſtipulata reddi patri concl. 2. num. 4 93

Statuta laicorũ non poſſunt aliquo prætextu vtilitatis, ſeu neceſſitatis Reipub. prohibere, ne res, & bona profana in Eccleſiaſticos, ſeu pia loca transferantur concl. 1. num. 86 27

Statuta laicorum quando dicantur contra libertatem Eccleſiaſticam latè concl. 1. nu. 88 27

Statutum retractus non ligat Clericos, & quando remiſſiuè concl. 1. num. 72 22

Statuta recipiunt interpratationem paſſiuam, & declarantur à Iure communi, concluſione 2. num 1 93

per Statutum quando inducitur aliquod munus perſonale omnes leges, quæ de muneribus perſonalibus ſubeundis poſſunt ad talis ſtatut. interpratationem adaptari d. concluſione numero 2 93

ſi Statutum confirmat aliquod teſtamentũ, quod alias de Iure communi non valeret, tunc leges omnes loquentes de teſtamentis habebunt locũ circa interpratationem diſpoſitionis talis ſtatuti loquentis de huiuſmodi teſtamento d. concluſ. num. 3 ead.

ſi Statuto cauetur quod mulier poſt mortem viri poſſit eius domum inhabitare, & ibi habere alimenta, & nihil vltra etiam ſi maritus eam relinquerit dominam, & vſufructuariam omnium bonorum interpratabitur ex eo, quòd in tali caſu diſponit ius commune d. concluſione 2. num. 5 ead.

Stante ſtatuto quod executiones debitorum fiant contra hæredem ſicut contra defunctum, cum defunctus poſſit inſolidum conueniri, tamen ſi hæres confecerit inuentarium, non poterit iuxta Iuris communis diſpoſitionem fieri executio contra eum, niſi quatenus importabunt facultates hæreditatis concl. 2. nu. 7 94

Statutum quando loquitur ſuper aliqua diſpoſitione à Iure communi interpratata vtputa de debito, debitore, & creditore, quæ verba à Iure communi interpratata important ne dum principalem debitorem, ſed etiam eius ſucceſſorem, ſemper, & de debitore, & de eius ſucceſſore, & prout Ius commune ipſum intelligit, interpratabitur pariter, & ſtatutum concluſione 2. num. 8 ead.

Stante ſtatuto, quod ille Doctor aggregetur collegio, qui plures albas habuerit, quàm nigras, ſi voces fuerint pares, ille tamen admittitur, ſi maioris erunt auctoritatis illi, qui pro eo voces dederint d concl. 2 nu. 9 ead.

Statutum mandans quomodocunque committentem homicidium pæna mortis punire, intelligitur dolo interueniente concluſione 2. numero 16 95

Statutum quaſdam exceptiones admittens interpratabitur de eis, prout de Iure communi eſt diſpoſitum d. concl. 2. num. 31 97

Statuta debet reduci ad concordiam cum Iure communi d.concluſ 2.num 62 ead.

Statuto inhæren. eſt nullo alio attento, quando ita apparet de mente ſtatuentium d.concluſione 2. num.63 ead.

Statutum diſponens id, quod ius commune recipit omnes limitationes ampliationes, & declarationes, quas recipit Ius ipſum commune, concluſ 2 num 71 101

Statutum nouum ab antiquo declaratur, non obſtante dictione taxatiua concluſione 2. numero 107 106

Statuta vno, & eodem contextu condita ad inuicem declarantur concluſ.2.nu.110 107

Statuta antiqua declarantur à nouis, concluſ. 2. num 109 ead.

Statuta recipiunt interpretationem potius ab alijs ſtatutis quam à Iure concl 2.num.116 107

Statuti vna pars ab alia declaratur concluſione 2. num.112 107

Statutum præſumitur ſe conformare cum alijs ſtatutis potius, quàm cum Iure communi concl. 2. num.118 107

Statutum vnum ab alio interpretabitur, non obſtante diſpoſitione quod ſtatuta debeant intelligi ad litteram concluſ.2.num.122 108

Statuentes præſumuntur ſe accommodaſſe conſuetudini locorum vicinorum concluſione 2. numero 125 108

Statutum de reductione laudi ad arbitrium boni viri obſeruatur ex conſuetudine concluſione 2. num.153 112

Statutum alias ſtrictè interpretandum ob præfationem largè interpretabitur d.concluſione numero 183 115

Statutum exorbitans propter generalia verba diſpoſitiua rubrica generaliter intelligitur d.concluſ.num.198 117

Statutum quod extantibus maſculis fœmina non ſuccedat declaratur d.concl.num.199 117

Statuta in materia proportionata interpretantur in omnibus, vt mens teſtatoris d.concluſione num.210 119

Statutum puniens committentem delictum non comprehendit attentantes ſolum d.concluſione num 213 ead.

Statutum de portantibus perlas non intelligitur de fict.s d.concl.num.214 120

Statuta non deuiantia à diſpoſitione Iuris recipiũt omnes Iuris interpretationes, & limitationes d.concl.num.219 ead.

Statutum derogatorium iuris communis ab eo non recipit interpretationem dicta concluſione numero 226 121

Quod dic vt num.227.ad 233.

Statuta ſunt ſtricti Iuris dicta concluſione numero 237 124

Statuta extenduntur quando in eis diſpoſita non poſſunt commode ſortiri effectum d.concluſione num.238 ead.

Statuta extenduntur ad alios caſus, in quibus eſt eadem ratio, quando non ſunt caſus illi, per Ius commune deciſi d.concluſ.num.239 ead.

Statutum generaliter loquens non recipit interpretationem a diſpoſitis à Iure limitatè de eadem re loquente d concl.num.240 ead.

Statutum prohibens appellationem ab interlocutorijs declaratur d.concl.num.241 ead.

Statutum prohibens appellationem in cauſa poſſeſſionis declaratur d.concluſ. num.242 125

Statutum diſponens in aliquo caſu idem, quod Ius commune militabit etiam in caſibus exceptuatis ab ipſo Iure communi in illa materia d.concluſ.num.243 ead.

Quod tamen dic, vt nu.244.245.246.

Statutum interpretatur à Iure communi ordinario, non autem irregulari, & extraordinario, & ſpeciali cauſa inducto dicta concluſione numero 249 126

Statutum quando potius à Iure communi, quàm à Canonico, & econtra interpretationem ſumat d.concl num.254 ead.

Statutum debet eſſe ſtatutũ, honeſta iubens, prohibensque contraria d concluſ.num.257 128

Statuentes non præſumuntur voluiſſe diſponere ea tacitè, quæ expreſſè non poſſunt d. concluſ. num.268 129

Statuendi facultate conceſſa non venit poteſtas ad iniqua d.concl.num 269 ead.

Statuta illicita quando dicantur d. concluſione num.271 130

Statuta recipiunt interpretationem à communi vſu loquendi concl.3.nu.1 133

Statuentes præſumuntur ſe accommodare vſui loquendi loci ſtatutorum dicta concluſione 3 numero 3 ead.

Statuta ſunt propriè intelligenda concluſione 4. num.1 159

à Statuti verbis recedere non debemus d. concluſ. num.2 ead.

Statutum tantum diſponit quantum loquitur d. concl.num.4 ead.

Statuta dicuntur ſterilia, tamquàm mulę d.concl. num.5 ead.
Statutum prohibens lucrum ex actibus legitimis non comprehendit acquiſitionem ex teſtamento d concl num 13 160
Statuta contra ius cōmune ſunt accipienda, prout littera iacet d concl.num 51 166
Statutum contra Ius commune non trahitur vltram caſum expreſſum etiam ex maioritate rationis, d.concl.num.53 ead.
Statutum extenditur ad caſum, in quo concludit maioritas, & paritas rationis, quoquomodo ex latiſſima ſignificatione vocabuli d. concluſione num 56 167
Statutum licet correctorium, dicitur tamen fauorabile, quando nos reducit ad Ius antiquum conſuetum, & ideo extenditur d. concluſione num 66. 168
Statutum pœnam imponens alicui pro altero debet ſtrictè interpratari dicta concluſione numero 91 175
Statutum obligans vnum pro alio reſtringitur ad territorium ſtatuentium d.concl 4 nu.99. 176
Statuta eò magis ſunt ſtrictè intelligenda, ſi extaret ſtatutum quod deberent intelligi ad literam d.concl.num.102 ead.
Statuta Terrarum conſiſtunt ſæpe in ſic volo, & ſic iubeo d.concl.num 104 177
Statuta ſunt propriè intelligēda, & ſtrictè, ſi alias ſequeretur abſonus intellectus d. concluſione num.114 180
Statuta ſtrictè tunc magis interpretantur, ſi alias ſibi ipſis contrariarentur dicta concluſione numero 117 181
Statutum excluſiuum fœminarum declaratur d. concl.num.173 190
Statutum de Gabellis vide ſupra in verbo Gabella.
Statutum de vectigalibus vide ſupra in verbo vectigalium.
Statutum fauorabile vide ſupra in verbo fauorabile.
Statutum de compromiſſis vide ſupra in Verbo compromiſſum.
Statuentium mens vide ſupra in verbo mens ſtatuentium.
Statuti ratio vide ſupra in Verbo ratio.
Statutum quando non ſtrictè interpretatur, vide infra in verbo ſtrictè.
Statuti interpratatio vide ſupra in verbo Interpratatio.
Statuti extenſio quando fiat in æquiparatis, vide ſupra in verbo æquiparata.
Statuta ratione correllatiuorum quomodo extendantur vide ſupra in verbo correllatiuorum.
Statutum Ianuæ lib. 3.cap 1.§.qui de nullitate allegatur.concl.4.num.19 160
Statutum Ianuæ lib.5.c.2.de fæm.dotan.declaratur d.concl.num.135 183
Statutum Ianuæ ſub rubr.de extrinſeco intellectu declaratur concl.2.num.82 103
Et num.158 112
Statutum Ianuæ lib.2.c.3. ſub rubr. de cauſ. execut.interpratatur concl 2 num 57 100
Statutum Ianuæ lib.4. cap.20 §. his vero ponderatur d.concl 2.num.61 ead.
Statutum Ianuæ ſub rubr. de domibus ad penſio. locat.non auffer.declaratur concl.5.nu.85. 218
Statutum Ianuæ lib. 1. capit. 1.§.in his quæ per Senatum interpretatur d concl.num 93 220
Statuta habent hanc tacitam conditionem videlicet ſi moribus vtentium recipiantur concluſ.8. num.28 323
in Statutorum confirmatione quæ non veniunt, vide ſupra in verbo confirmatis.
ſi Statutum extat, quod maritus ſtantibus filijs nō poſſit relinquere quicquàm in vltima voluntate eius vxori, ſi tamen maritus eam reliquerit Dominam, & vſufructuariam, & filij, qui extabant tēpore legati defecerint, habebit uxor integrum vſum fructum concl 2.num.6 93
Statutum ciuitatis dominantis, uide ſupra in verbo Ciuitatis dominatis.
Statutum generaliter loquens generaliter debet intelligi concl.5.num 1 205
Statutum vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus d concl.num.2 ead.
Statutum etiam dubium generaliter eſt intelligen. d.concl.num.14 207
Statutum etiam durum debet generaliter intelligi d.concl.num.16 ead.
Statutū Sarzanæ, vide ſupra in verbo Sarzanæ.
Statuentes non præſumuntur corrigere quod eſt diſpoſitum à Iure communi concluſione 5.numero 149 229
Statuti generalitas, vide in verbo generalitas ſtatuti.
Statutum non ligat forenſes concluſione 6.numero 1 247
Statutum prohibens à duabus ſententijs poſſe appellari non comprehendit forenſes appellantes d.concl.num.2 ead.

Statuta

Statuta in non ſubditos diſponere non poſſunt d. concluſ.num.3 ead.

Statuentes præſumuntur voluiſſe ſuis ſu d tis,non autem exteris prouidere d.concl.num 7 ead.

Statutum loquens de aliquibus perſonis, vtputa de aguatis, intelligitur de ſubditis d. concluſione num 9 248

Statutum loquens de moneta intelligetur de vuali, & expendibili in loco ſtatuti d. concluſione num.11 248

Statutum ſimpliciter loquens de delictis, non habet locum in commiſſis extra territorium d. concl.num.57 255

Statutum pœnale de eo, quod de Iure communi nō eſt punibile non comprehendit forenſem delinquentem, niſi ſcientem, vel ignorantem ſupinè d concl.num.63 ead.

Statuentes non præſumuntur ſtatuere incommodū illorum quibus pariter, & incommodum præſtare non poſſunt d.concl num.75 259

Statutum vſu non receptum, nec forenſes, nec ciues ligat d.concl.num.77 ead.

Statutum vſu non receptum non eſt ſeruan. d. concl.num.78 ead.

Statutum vſu non receptum eſt nullum, & in eo nullum eſt facien. fundamentum d. concluſione num.79 ead.

Statutis non dicitur contrauenire, qui ſtatutum vſu non receptum non obſeruet d.concluſione 6. num.80 259

Statuta vſu non recepta, vel per contrariam conſuetudinem abrogata, non dicuntur ſtatuta d. concl.num.82 ead.

Statutum vt dicatur vſu non receptum ſufficit lapſum decennij d.concl.num.83 ead.

Statuta habent in ſe tacitam conditionem, ſi moribus vtentium recipiantur d. concluſione numero 84 ead.

Statutum non præſumitur vſu receptum concl. 6. num.94.

Quod declara vt num 97 261

Statuta inferiorum, & Ciuitatis ſubditæ confirmata à Principe præſumuntur vſu recepta d. concl num 96 ead.

Statutum eo ipſo præſumitur vſu receptum, quod fuit publicatum d.concl.num.99 ead.

Statuto ſtante, quod bona perueniant ad primogenitum, de omnibus erit Iudican ſecundum conſuetudinem vbi res ſituatæ erant d. concluſione num.101 ead.

Statutum loci, in quo res ſitæ ſunt ſemper inſpicitur quoad ipſas res dicta concluſione nu. 102. eadem.

Statutum excluſiuum fœminarum quando non extendatur ad bona extra territorium d. concluſ. num.103 262

Statutum ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam, quoad ſolemnitates non comprehendit ſtatutū extra Iuriſdictionem contrahentem d. concluſ. num.113 263

Statuendi poteſtas inter ſuos ſubditos territorium non arctatur d.concl.num.116 264

Statutum tunc indubitäter ligat ſubditorum perſonas quando de eis expreſſè diſponit d.concluſ. num.119 ead.

Statutum fauorabile, & in perſonam loquens extenditur etiam quoad bona ſubditi extra territorium exiſtentia d.concl.num 120 ead.

Statutum quādo eſt fauorabile ad bona extra territorium exiſtentia extenditur d.concluſione 6. num.121 265

Statutum fauorabile, & in perſonam loquens, quando trahatur extra territorium d. concluſ. num.128.129.130.131. 267

Statutum ſi expreſſè diſponat de bonis extra territorium ſitis quod illa comprehendet d. concluſ. num.132 268

Statutum mandans, quod non poſſit appellari à duabus ſententijs conformibus non ligat ſubditum extra territorium d.concluſ.nu.139. 269

Statutum prohibens ignorantiam allegari intelligitur de Craſſa, & non probabili d.concluſione num.152 271

Statutum, de quo eſt publica vox, & fama ignorari non præſumitur dicta concluſione numero 160 272

Statutum licet extrauagans ſi tamen eſt publicè notum ignorari non præſumitur d. concluſione num 168 273

Statutum de bonis loqueres illa afficit, ſiue poſſideantur à Ciue, ſiue ab aduerſa d. concluſione num.182 274

Statutum quod forenſes poſſint grauari pluſquàm Ciues in bonis valet d.concl.nu 192 277

Statutum limitatum ad Ciues, vel ad perſonas Ciuitatis non poterit extendi ad forenſes d.concluſ 6.num.193 ead.

Statutum loquens de Inſtantia concernit ordinatoria, & comprehendit Clericum, & forenſem, ſecus ſi ageretur de deſertione cauſæ d.concluſ. num 197 278

Statutum diſponens de effectu probationum non com-

comprehendit niſi ſubditos d. cõcl. nu. 198. ead.
Statutum Vniuerſitatis Mercatorum quoad ſcriptura priuata faciat plenam fidem ſeruabitur à quolibet foro inter perſonas tamen ſubditas Statuentibus, ſecus inter alias d. concluſione num. 199 ead.
Statutum ordinatorium Iudicij comprehendit forenſes tam Coram ordinario, quàm delegato d. concl. 6. num. 200 278
Statuto de aliquo caſu non exiſtente quid ſeruan. concl. 7. num. 83 314
Statuentes non habent Iuriſdictionẽ in loco exempto, quamuis intra territorium d. concluſione num. 38 291
Statutum dicitur pars Iuris Ciuilis d. concluſione num 42 294
Statutum nunquàm tollitur per non vſum, ſed per contrarium vſum ſic concl. 8 num. 37 324
Statutum in eſſe deductum ſemper præſumitur in dubio durare, & eſſe in viridi obſeruantia, d. concl. num. 41 325
Statutum non publicatum licet poſterius nõ præualet primo d. concl. num. 42 ead.
Statutum ſicut ſe habet ad ſtatutum, ita conſuetudo ad conſuetudinem concl. 8. num. 13 230
Statutum permittens probationem etiam per teſtes, dicitur Iuſtius altero ſolum per inſtrumenta fieri poſſe concedente concl. 8. num. 15. eadem.
Statutum poſterius non præualet primo ſi eſt Iuſtius d. concl. num. 14 ead.
Statutum fœminarum excluſiuum donec exiſtant maſculi eſt Iuſtius eo, quod excludit perpetuo d. concl. num. 16 ead.
ad Statuti eſſe tria requiruntur d. concluſione 8. num. 43 325
Statutum diſponens conditionaliter in aliquo actu dicitur dare formam, & actus in contrarium factus non valet concl. 9. num. 2 345
Statutum diſponens quod aliter actus fieri nõ poſſit dicitur dare formam d. concl. num. 9 346
Statutum prouidens ſuper actu faciendo aliter quam fuerit prouiſum de Iure communi quando dicatur dare formam d. concl. nu. 13 ead.
Statuto quod in contractu mulieris adſit conſenſus propinquorum, & quod aliter contractus non valeat non poteſt renunciari d. concluſione num. 20 347
Statuto continenti etiam ſecundario fauorem publicum poteſt renunciari d. concluſione numero 24 348
Statutum aliquid diſponens, & pœnam contrafacienti imponens non importat actus inualiditatem d. concl. num. 38 350
Quod declara, vt num. 41. ad 44
Statutum præfigiens tempus inſtantiæ, facit quod ſententia poſt illud tempus lata non valet d. concl. num 40 351
à Statuto quod requiritur poſt actum iam factum non dicitur de forma d. concl. num. 45 352
Quod dic vt num 47. 48. 49
Statutum quando dicatur prohibitorium, ad effectum, vt actus in contrarium factus ſit nullus d. concl. num. 55 354
Statutum loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto concl. 10. num 1 363
Statutum quãdo tranſiuit in contractum non ſubditi non poteſt abrogari, & abrogatum poteſt allegari concl. 11. num. 28 382
Statuentes in dubio non præſumuntur velle corrigere diſpoſita à Iure communi concluſione 12. num. 4 387
Statutum de agnatis non erit conformandum cũ Iure communi quoad ſpurium legitimatum concl. 12. num. 16 389
ob Sterilitatem ſuperuenientem non ſtatur generali diſpoſitioni ſtatuti, concl. 5. num. 83 218
Strictè non interpretantur ſtatuta quando poteſt procedi vigore ſtatuti de ſimilibus ad ſimilia concl. 4. num 186 194
Strictè, & largè interpretantur ſtatuta, prout conſuetudo loci ſuadet, d. concl. nu. 204 197

S V

Subditus quis non dicitur reſpectu bonorum in ſtatuto concl 4. num. 8 159
Subditorum ſtatutis deficientibus recurritur ad ſtatuta Ciuitatis dominantis concluſione 2. numero 86 104
Subditi Parochiæ exemptæ non ligantur ſtatutis Epiſcopi, in cuius Dioceſi d. Parochia ſita eſt concl. 6. num. 37 253
Subditi, quibus neceſſe eſt parere mandatis ſuperiorum cenſentur recepiſſe ſtatuta illorum d. concl num. 98 261
Subditorum res, extra tamen territorium exiſtentes non ſubiacent ſtatuto Ciuitatis d. concluſ. num. 100 261
Subditus conſtituens domicilium extra territoriũ dicitur ſortitus diuerſas patrias d. concluſione num. 104 262
Subditus conſtituens alibi domicilium, & deſinẽs ſuſtinere onera in propria originis Ciuitate priuatur

natur beneficio ſtatutorum originis d. concluſ. num. 105 ead.

Subditi non ligantur ſtatuto propriæ Ciuitatis diſponente circa ſolénitates in contractibus adhibendas, quando contrahunt extra Iuriſdictionem d. concl. num. 109 ead.

Subditus volens poteſt vti ſtatuto fauorabili patriæ ſuæ d. concl. 6. nu. 114 263

Subditus ligatur etiam extra Iuriſdictionem ſtatuto Patriæ inhabilitante præcisè perſonam d. concl. num. 115 ead.

Subditus contrahens data opera extra territorium in fraudem ſtatuti nulliter contrahit d. concl. 6. num. 134 269

Subditus litigans extra territorium non ligatur ſtatuto propriæ Ciuitatis in his etiam, quæ deciſionem important d. concl. num. 138 ead.

Subditus ligatur ſolemnitate ſtatuti etiam in loco exempto, intra tamen territorium concluſ. 7. num. 39 291

Sed dic remiſſiuè, vt ibi

non Subditus ſit ſubditus reſpectu rei in territorio exiſtentis concl 8. num 37 238

Subditorum ſtatuta debent ita interpretari, vt nō diſcordent ſi fieri poteſt à ſtatutis ſuperiorum concl. 12. num 8 388

in Succeſſione bonorum forenſes ſubiacent ſtatuto loci bonorum concl. 6. num. 203 278

in Succeſſione bonorum per forenſem non conſideratur, aut præiudicium, aut fauor ipſius d. concluſ. num. 206 279

de Succeſſionibus ſtatutum loquens intelligitur prout de Iure, quòd vocans fratres ſit de vtrinque coniunctis concl. 2 num. 32 & ſeq. 97

Summus Pontifex in totum, & quoad omnes Clericos priuilegia fori derogari non poteſt concl. 1. num. 134 43

Superflua debent potius reddi ſtatuta, quam quod quis indebitè damnum patiatur concluſ. 5. numero 38 211

Superfluum debet potius reddi ſtatutum, quàm quod iniquitatem iniuſtitiam, abſurditaté, aut damnū indebitum alterius contineat concl. 12. num. 23 392

Superiori præcepto non obedire non ſemper malum, & quando, concl. 1. num. 154 48

Superuenientia rei facit, vt recedatur à ſtatuto generali concl. 5. num 135 226

Suſpicio omnis ceſſat in Imperatore concluſio. 13. num. 34 401

T A

TAxatiua, dictio, non operatur in caſus concordes, vel concordabiles concluſione 2. numero 108 106

Si reperiretur in ſtatuto correctorio non poſſet ſtatutum extendi etiam ex ratione expreſſa in ſtatuto correctorio, & penali concluſione 4. num 177. 138 192

In diſpoſitione fauorabili excludit ſolum caſus habentes diſſimilitudines rationis d. concluſ. 4. num. 159 188

In ſtatuto excludit caſum fictum cōcluſione 10. num 21 367

Taxatiua verba implicitam in ſe negatiuam habent d. concl. num. 22 ead.

T E

Tempus compoſitionis, non autem confirmationis attenditur in prælatione ſtatuti concluſione 8. num. 5 319

Tempus appoſitum, vel præfixum à ſtatuto dicitur continere formam concl. num. 10 346

Declara tamen, vt num. 11 & 12

Termino ad obligationem ſtatuti elapſo, nedum nuda ſcientia ſtatuti promulgati, ſed etiam cognitio diſpoſitionis eius præſumitur concluſ. 6. num. 148 271

Termino à ſtatuto præfixo ad dicen. de nullitate elapſo quæcumque nullitas excluditur concl. 4. num. 18 160

extra Territorium quilibet cenſetur ad inſtar priuati concl. 6. num. 6 247

Tertij ius ſeruan. eſt potius, quàm inhærere ſtatuto concl 4. num. 121 181

Teſtamentum fieri poteſt per Clericos etiā abſq; præſentia Parochi non obſtante ſtatuto laicorum in contrarium, concl 1. num. 30 15

Teſtamentum eſt de Iure gentium, licet de Iure Ciuili approbatum concluſ 4. num. 14 160

Teſtamentis in conficiendis attenditur ſtatutum loci in quo conficiuntur concl. 7. nu. 27 289

Teſtandi facultas data intelligitur ſecūdum conſuetudinem loci, vbi fit teſtamentum d. concl. num. 29 ead.

Teſtari ſi prohibetur filiusfam à ſtatuto, non intelligitur de filiofam. forenſe concluſione 6. numero 15 248

Teſtari prohibitus, niſi ſeruata certa forma à ſtatuto laicorum nō intelligitur de ſtatuto ad pias cauſas concl 1. num. 44 18

Teſtis pariter conſanguineus non repellitur à teſtimonio

ſtimonio

ſtimonio inter conſanguineos concluſione 5. num. 92 220

Teſtes, vt communem vſu loquendi probent quomodo deponere debeant, concl. 3. num. 59. 151

T I

Tyberij Gracchi exemplum in imminenti Reip. periculo concl. 1. num. 214 65

T O

Tonſura ſola, vel habitu ſolo vtens Clericus non gaudet priuilegio fori contra Roll. à Vall. & Farinac. concl. 1. num. 110 37

De quo tamen dic, vt num 111

T V

Tutelas laicorum aſſumere cogens Clericos ſtatutum non valet concl. 1. num. 69 22

Tutor, vel Curator poteſt præiudicare minori in quærendis concl. 1. num. 253 79

Tutor quis eſſe poterit debitor modicæ quantitatis non obſtante ſtatuto quod debitor non poſſit eſſe tutor concl. 5. num. 62 214

Tutor ſimpliciter datus à Iudice pupillo habenti bona in diuerſis territorijs ad omnia bona datus cenſetur concl. 6 num. 125 267

Tutor principaliter datur perſonæ non rei d. concl. num. 126 ead.

Tutoris datio facta à Iudice expreſsè quoad bona alterius territorij eſt nulla ipſo Iure concluſ. 5. num. 124 266

V A

VAriatio qualitatum, vel differentia in aliqua facit recedere à generalitate ſtatuti, & exempla concl. 5 num 104. ad 107 221

V E

de Vectigalibus ſtatutum loquens interpretatur prout de Iure, quod nihil ſoluatur pro his, quæ deferruntur pro vſu ſui gratia concluſione 2. num. 20 95

Et vide ſupra in Verbo Gabella.

Venditionis appellatione non venit præſumpta in ſtatuto concl. 10. num. 10 364

Verbum ſi reperitur in ſtatuto habens plures, omnes tamen proprias ſignificationes, quid agen. concl 4. num. 208 197

Verbum ſolitum præferri ex conſuetudine alicuius loci intelligitur ſecundum communem vſum concl. 3. num. 25 107

Verbum æquiuocum ſtatuti declaratur a diſpoſitione eiuſdem alibi de tali verbo expreſſo concluſ. 2. num. 114 107

Verba ſtatuti præcedentia à ſequentibus interpretantur concl. 2. num. 113 ead.

Verba impropriantur, vide ſupra in verbo impropriantur.

Verba ſtatutorum interpretantur ſecundum communem vſum loquendi illorum hominū, quos reſpiciunt, & de quibus diſponunt concluſ. 3. num. 38 141

à Verbis ſtatuti recedere non debemus concluſ. 4. num. 2 159

Verba ſubiunctiui modi, quæ poſſunt importare præteritū, & futurum tempus in ſtatutis, importabunt ſolum futurum, ſicut de omni alio verbo apto importare dd. duo tēpora concl 13. num. 6. & 7 396

Verecundia eſt maxima pars pœnitentiæ concluſ. 7. num. 23 288

Verus caſus ſtatuti habet locum in præſumpto d. concl. num 53 375

Veſtimētorum, quæ quis portat in dorſo non debet ſolui gabella concl. 2. num. 24 96

Veſtis appellatione venit regulariter quicquid tegit corpus concl. 3 num. 12 134

V I

Vicinæ Ciuitatis ſtatuta dant interpretationem alijs ſtatutis concl. 2 num. 123 108

Vicinitas actus perſonæ, vel loci limitat generalitatem ſtatuti concl. 5. num. 126 224

Victualium vſus ſui cauſa emptorum, & aliorum ſui vſus gratia generaliter non debet ſolui gabella concluſ. num 25 96

Vidua etiam dicitur, quæ nunquam maritum habuit concl. 3. num. 11 134

Viduæ, pupilli, Ruſtici, & aliæ perſonæ huiuſmodi an excuſantur in ommiſſione formæ concl. 9. num. 65 356

Villa ſi tenetur ex ſtatuto capere malefactorū ſub pęna ſi plures fecerint vnum homicidium, & Villa non ceperit illos, non per hoc tenetur, niſi vnica pœna concl. 4. num. 89 174

Vilitas perſonæ facit, quòd recedatur à generalitate ſtatuti concl. 5. num 44 212

Vinculum iniectum ante Clericatum, vel poſt, vt cognoſcitur, vide remiſſiuè concluſione 1. numero 237 72

Vino extra territorium collecto prohibito conduci ad Ciuitatem per ſtatutum non comprehenditur vinum Clericorum d. concl. num. 11 11

V L

Vltimo capitulo ſtatur inter multa contraria in eodem ſtatuto concl. 8. num 7 320

INDEX.

Vltimum ſtatutum ſpecialius præfertur primo etiam pleniſſimè diſponente d.concl.nu.8 ead.
Vltima conſuetudo attenditur d. concl.nu 9. ead.
Vltimum ſtatutum tunc attenditur ſi eſt vltimũ in compilatione non autem ſolum in ordine ſtatutorum d.concl.num.18 ead.
Vltimum ſtatutum non præfertur primo, quando non fuit vſu receptum d.concl.num.27 323
Vltimum ſtatutum non tollit prius, quod tranſiuit in contractu concl.8.num.47 325
Vltimum ſtatutum non præualet primo, ſi primũ eſſet derogatorium contrariæ diſpoſitionis alterius ſtatuti d.concl.num.70 330
Vltimum ſtatutum quando deroget etiam factis in executionem primi ſtatuti, tunc vigentis d. concl.num.103 341
Vltima derogant Prioribus concl.8.num.3 319

V N

Vnica tantum gabella de contractu, & illa in loco contractus eſt ſoluenda concl 2.num.67 101
Vniuerſitatis appellatione in merè fauorabilibus veniunt etiam Clerici, idem ſi ſit mentio de diſtrictualibus, & de Ciuibus concluſione 1.numero 193. 59

V S

Vſus communis loquẽdi vide ſuper in verbo communes vſus.
Vſi ſi fecerint Ciues per longum tempus aliquo modo ſtatuto, in eo caſu non conſideratur communis vſus loquendi, concl.7.num.40 141
Vſu non receptum ſtatutũ non attenditur in contractibus concl.7 num.82 314
Vſu non receptum ſtatutũ non obſeruans non peccat concl.8.num.29 323
Vſu non receptum ſtatutum non habetur in conſideratione d.concl num 30 ead.
Vſu non receptum, vt dicatur ſtatutum ſufficiunt decem anni a die conditi ſtatuti d. concluſione num.31. ead.
Vſu receptum non præſumatur ſtatutum remiſſiuè d. concl.num.33 ead.
Vſus contrarius, vt operetur debet eſſe de maiori numero caſuum d.concl.num.38 324
Vſus ſeu conſuetudo contraria ſtatutis, non poteſt induci per populum non habentem facultatem legis condendæ d.concl.num.39 ead.
Vſu receptum ſtatutum non poteſt allegari, ſi per contrarium vſum fuit ſublatum concluſione 11. num.7 379

V T

Vtilitate publica, ſuadente ſtatutum etiã in vim contractus poteſt tolli concl 8.num.58 328

V V

Vulnuſculum non venit appellatione vulneris in ſtatuto concl.5.num.53 213

V X

Vxoris appellatione an veniat ſponſa per verba de præſenti concl.3 num.16 135

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGENDA.

PAg. 1. lin. 10 ad pro in. & l. 19. gabelle pro gabella. & l. 21. legatur pro ligatur. p. 3. l. 16. per pro puta. & l. 17. ipſum præfigi pro ipſe præfigere. p. 5. l. 9. coadiuuantur pro coadiuuata. & l. 10. obſtantibus pro non obſtantibus, & l. 15. priuilegia pro priuilegio, & l. 35. offendere, pro non offendere, & l. 40. obediens pro obediendo, & l. 43. præiuditio pro præiudicium. p. 6. l. 7. quando pro quo ad. & l. 14. dubium pro dubio, & l. 35. depoſitæ pro depoſita, & l. 38. dependentibus pro De dependentibus, & l. 46. & pro ea. p. 7. l. 14. poteſt pro non poteſt, & l. 24. Eccleſiaſtico pro Eccleſiaſticos. & l. 26 hoſtiliter pro non hoſtiliter, & l. 38. videre pro Iudice. p. 8. pro l. ... Laicorum ſtatuum quæ ad ſolemnitatem actus ligat Clericos, & n. 253.

Concl. prima pag. 5. lin. 2 Eccleſia pro Eccleſiæ. l. 16. Capreol. pro Capra. p. 7. l. 40. læſa pro leſam. p. 14. l. 41. ſint pro ſit. p. 15. l. 5. Barth. pro Bart. & lin. 9. ſenſibus pro cenſibus. l. 10. teſtamento pro teſtamentum. l. 22. 10: Imol: & Io. Imol. l. 23. ſequens pro ſequentes. p. 16. l. 6. ingreſſu pro in ingreſſu, & l. 36. patis pro puris. p. 17. l. 7. quæ pro quæ. l. 10. preſenti, præſenti, l. 14. vir. vit. l. 18. compoſiti, impoſiti. l. 18. iudicem, vidicem fuit coercendi. l. 31. viurarios, vſurarius. p. 18. l. 11. ac eo. p. 19. l. 21. concubica, concubina p. 20. l. 25. depoſita, diſpoſita. p. 21. diſpirituales. ſpirituales. l. 44. ſpiritulle, ſpirituali. p. 22. l. 5. poterant, poterunt. l. 27. aut, quod. p. 23. l. 5. nec, non. l. 31. noluerat, noluerint l. 37. materialem, naturalem. p. 24. l. 6. &. eo. l. 9. cum, vim. p. 25. l. 22. per, per cap. l. 30. nec, ne. p. 27. l. 23. alias, eas. p. 28. l. 12. Burſat. Bart. l. 28. quia qui. p. 29. l. 13. idem, ideſt. l. 16. priuilegio, priuilegium. p. 31. l. 2. vbi, ibi. l. 13. immanes, immunes. l. 12. &, eo. l. 17. ſingillis, ſingularis. p. 32 l. 29. inclit, milit. p. 34 l. 25 rem, non, p. 38 l. 34 nnb. non Francri: Franc: p. 39 l. 24, intedentibus illam, incidentibus illam, p. 40 l. 6 eis, eius. p. 41 l. 1 ad, ad tract. l. 9. de, fide, l. 12. vbi, ibi, p. 42 l. 36 viſi, niſi, p. 43 l. 44. quod, quo. ad, p. 44 l. 2, caius, cauſa, l. 13. relaction; relection: l. 28 &, obligati. & l. 29 immunitas, immunitatis, l. 30 iudic, iudicatum, l. 31 Cler. Clerricum. p. 45 l. 3. quid, quod, 14 canelaria, cancellariæ, 26 quod, quoad. p. 48 l. 1. præſupponantur, præſupponant, 5 ſuppoſito ſuppoſiti, 6 in auth. ſalue in, 25 incideret, inciderent, in pœna, in pœnas, p. 50 l. 25 Marbrun: Marcabrun, p. 51 l. 21 Ro: Bal: p. 52 l. 29 quo, quod, 26 alia, alias, p. 54 l. 52 laicus, laicis, p. 55. l. 24 qua, quæ, p. 56 l. 13 pœna, pœnæ, p. 57 l. 3 perſonas, pœnas, 46 agitaretur, cogitauerim, p. 58 l. 10 qua, quæ, p. 60 l. 12 generaliter ſi generaliter, p. 64 l. 24 fauentia, facientia, 24 ibi, vbi, 36 Eccleſiaſticos, Eccleſiaſticus, 42 Eccleſiæ, contra Eccleſiæ, p. 65. l. 14 quidem, quendam, p. 66. l. 22 cum, vim p. 68 l. 23 tenet, tenens, 26 vbi, ibi, 42 calc. calum: p. 69 l. 37 n. 16. verſ. 30. ſeruanda, ſeruandæ. p. 71. l. 2. iur: rit: s'alcini comet ſimple, latrocin. l. 17 quod, quo ad, 19 Decian: Decius, 21 illis. illius. p. 73 l. 21 cumulet; cumular; 24 feciſſe, fuiſſe. p. 74 l. 42 Rip. rip. p. 75 l. 24 reſtauratione, reſtaurationi, p 78 l. 37 primam, primum, p. 79 illam, illa, 5 introductam, introductam, 10 Canonicum, Canonico, p. 80 l. 13 quo, qui, p. 82 l. 35 poſsit, poſsit ſubditus conthraere, cum non, 38 Capreol: Capra, 39 nata, nulla nata; p. 83 l 30 tamen, tantum, 33 Capreol: Capra; 38 Capreol: Capra. Concl. 2 p. 93 l. 20 depoſitis, diſpoſitis, p. 95 l. 10 limita, limitat, 14 quomodo, quoquomodo, 17 tenetur, tenetur, 18 homicidia, homicida, 40 fiue, ſine, p. 101 l. 42 tranſit, nunquã tranſit, p. 102 29 reſtituta, reſtriſtina, p. 104 l. 28 interrotem, inferiorum, 42 tract: tract: de int. p. 106 l 24 Decian: Dec: p. 109 l. 38 Capreol: Capra. p. 112 l. 17. ſublimita, ſubamplia, p. 113 l. 1. quod, quoad, p. 114. l. 26 varietatem, varietate, p. 115 l. 7 ſi, ſic, p. 116 l. 32 num. 1. Bertaz: conſ. com; 35 ou: 1. p. 120 l. 9 quas, quod, 13 vt, &, p. 122 l. 29 vis, ius, p. 125 l. 1 Capreol: Capra; Concl. 3 p. 134 l. 13 Oldrad: Oldrad: in conſ: 125 num: 7. l. 22 das, dns, 37 alteratio, altercatio, p. 136 l. 16 Germanet. Hormanet. p. 141 l. 3 caſum, vſum, 24 contigere, raro contigere, p. 146 l. 22 conſuetudinem conſuetudini. p. 149 l. 32 procedat, non procedat. Concl. 4 p. 154 l. 23 quod, quid, p. 163 l. 3 Rom: Dom: 28 probationis, probationes, p. 164 præſumptiones, per præſumptiones, p. 171 l. 45 communica communia, p. 173 l. 16 mandato, mandans, p. 176 l. 7 nob. num: 6 p. 182 l. 19 ſenſerit, ſenſerint, p. 183 l. 39. fundamentum fundatum, p. 184 l. 3 potiſsimum, peſsimum, l 13 filius filias, p. 186 l. 34 præfationis, præfationes, p. 188. l. 19 eadem, eaſdem, p. 190 l. 43 Bal: Paul: p. 195 l. 45 ſuper, ſupra, p. 196 l. 4 &, etiam, p. 206 l. 1 hac, hoc, p. 208 l. diſpoſitio, diſpoſito, p. 209 l. 17 15 14 p. 210 l. 29 exceptuatio, excepiuaro. 211 l. 42 Doui: Dec: 214 l. 44 imperitio, imperito, p. 220 l. 4 omnes omnem, p. 224 l. 26 fint, font. p. 226 l. 27 remaneret remuneret, p. 227 l. 8. 23. ¶. 23. 225 l. 30 delictum, debitum, 238 l. 14 ſingulis ſingulos. Concl. 6, p. 247 l. 1 ligat, non ligat, 250 l. 15 Bartolum Bart. l. 21. latera, late, 255 l. 25 inteſtinos, inter viuos, 256 l. 6 cuius, ciuis, l. 18 ipſam ipſum, vocaſſe, votaſſe, l. 37 ſuperia, ſupina. 258 l. 30 Ciues, Ciuitatis ciues, 260 l. 16 talia, tali, l. 45 ciuita, ciuitas. 261 l. 1 &, vt, 262 l. 10 ſcire, ſiue, l. 29 condende, concedendæ, l. 34 ſub, ſubſit, 266 l. 6. punitus, punctus, 269 l. 25 illi, illis, 270 l. 27 habilitatione, habitatione. 272 l. 3 viribus, iuribus, 275 l. 6 prouidere, prouideret, 276 l. 28 alios, alias, 279 l. 16 Ciues, Ciuis. Concl. 7 284 l. 39 contractum, contractus, 283 l 13 fin: fin: legand. l. 15 primam, primum, l 30 coue: conue: 291 l. 8 locorum, locum, l. 14 extra, intra, l. 40 nullas, nullus, l. 41 perſone, per ſe, 292 l. 4 aliqua, aliquo, l. 44 cap: cap. 1. 293 l. 17 reper. in reper. l. 23 nullas, nullus, 294 l. 38 ſtatutam, ſtatutum, 296 l. 12 ſe ipſa, ſi ipſa, l. 40 faciendum, fauendum, l. 44 faciendum, fauendum, 297 l. 8. diſpoſitis, de diſpoſitis, l. 36 generales, generaliter, l. 44 inſultis, multis, 301 l. 5. reſpondit, reſpondet, l. 30 &, ea, 302 l. 34 facient, fauent, l. 36 conſuetudinem, conſuetudinũ, 304 l. 24 fartam, forſam, l. 26 alia, alio, l. 45 hominibus, omnibus, 305 l. 34 ſe, ſcilicet, 306 l 33 eſſe, extra, l. 55. ex extra 309 l. 12 opinione, opinionis, l. 18 alias, aliter, 311 17 cauſaris, cauſarus, Concl. 8 320 l. 38 eſt, eſſe, 322 37 viribus iuribus, 324 l. 21 vir, iur. 325 l. 31 reuocato reuouato, 326 l. 9 vim, cum, 328 l. 32 poſti. port: 333 l. 1 dici, diu, l. 4 tolit, tollitur, 334 l. 21 ſolem, ſolam, 335 l. 1 fecit, fuit, l. 7 factam, factum, l. 30 ab, nb, 348 l. 39 publica, publicæ, 356 l. 1. oratio, omnino, 23 manifeſtam, manifeſtum, 31 appoſitione, appellatione, 35 habet, habetur, 358 16 parti, pacti, 14 ſolemus, ſolemnis, 21 quæreret, quæreretur, 28 Deus, reus, 32 poſsit, poſſet, 359 l. 3 verborum, verbum, l. 16 vnquem, vnguem, l. 33 Mano, mente, 41 alijs, alius, paucipe, feciſſe, 360 l. 10 penit. parr: l. 17 edicta, dicta, 20 requiſita, requiſitus. 26 diſcurſa, diſcurſus. Concl. 10 363 l. 17 mulieris, mulieres, 46. Iudex, vide. 365 l. 17 equiparare, equiparari, 366 31 ſtaturum, ſtatutorum, 367, l. 16 tantum, totum, 370 16 quid, quod, 35 militaretur, militaret, 374 l. 2 vnicui, vnica, 9 cui, caſui. 13 fictum, ad caſum fictum, Concl. 11 383 27 ſarzanella, ſarzanelli, Concl: 12: 388: 23 C. qui de mente Bal: in l. 1. ſub n. 8: Concl: 13: 397: 42 recitandi, mutandi, 400 l. 5: modo, multo, 406. 30 ceſſatio, caſſatio, 411 l. 1 ſimplia, ſimplicia.

Digitized by Google

ALDERANI MASCARDI SARZANENSIS,

COMMVNES IVRIS VTRIVSQ.

CONCLVSIONES

Ad generalem quorumcumq; Statutorum Interpretationem accommodatæ.

ARGVMENTVM.

Laicorum ſtatutum an, quando, quomodo, & in quibus comprehendat Eccleſiaſticas perſonas, & bona, & quid de Hoſpitale, & alijs pijs locis, & de Matrimonialibus, & quæ dicantur contra libertatem Eccleſiæ.

1 *LAICIS nulla eſt attributa poteſtas diſponendi de rebus Eccleſia.*
2 *Alienatione prohibita per ſtatutum Laicorum in non ſubditum non comprahenduntur Eccleſia, neque Clerici.*
Clerici, & pia loca ſunt à principibus priuilegiata, vt eis liberè vendi, & donari poſſit.
3 *Principes inferiores non poſſunt tollere priuilegia à Superioribus conceſſa, maximè Eccleſia.*
Auctoritas condendi leges tributa Principibus inferioribus cenſetur ſine praiudicio locorum piorum, & Eccleſiaſticarum perſonarum.
4 *Quilibet etiam priuatus legem, quam maluerit proprijs bonis imponere poteſt, etiam prohibendo ne tranſeant in Eccleſiam.*
5 *Principaliter quod eſt attenditur, non id, quod eſt per accidens.*
6 *Prohibitio generalis impugnans libertatem Eccleſiaſticam, dicitur, ac eſt non minus odibilis, quam reprobabilis.*
7 *Statuta Laicorum non poſſunt aliquo pratextu, vtilitatis, ſeu neceſſitatis Reipub. prohibere, ne res, & bona profana in Eccleſiaſticos, ſeu pia loca transferantur.*
8 *Non omne bonum publicum approbatur pro iuſta cauſa prohibendi alienationem in perſonas Eccleſiaſticas.*
9 *Intentio, ac effectus magis, quam formalitas verborum inſpicitur.*

10 Immobilia Eccleſiarum, & ſi non alienentur in Laicos, bene tamen bona Laicorũ ad fauorem Eccleſiæ, nec valet ſtatutum diſponens contrarium.

11 Vino extra territorium collecto prohibito conduci ad Ciuitatem per ſtatutum, non comprehenditur vinum Clericorum.

12 Apothecã conducens quod nõ poſſit expelli ſoluendo penſionẽ non ligat Eccleſiaſticos.

13 Beneficij poſſeſſio, quod nõ poſſit capi abſq; licẽtia Dom. tẽporalis nõ põt ſtatui à Laicis.

14 Monaſterium ingredientem ſtatutum excludens à ſucceſſione non tenet.

15 Bartholi diſtinctio inter ingredientem, et ingreſſum monaſteriũ cõiter reprobatur.

16 Clericus non poteſt prohiberi per ſtatutum laicale declinare Iuriſdictionẽ Poteſtatis.

17 Clericus etiam volens non poteſt conſentire ad Iudicem Laicum.

18 Gabella impoſita euntibus ad molendina per Laicos, non cõprahendit molẽdina Eccl.

19 Eccleſiaſtici nõ poſſunt obligari à ſtatuto laicorũ ad vẽdendũ eorũ vinum, vel oleum.

20 Piæ cauſæ legatum prohiberi non poteſt per ſtatutum Laicorum.

21 Decimarum iuditium non competit Laicis.

22 Legati pij gabella non poteſt imponi per laicos.

23 In funere in concernentibus Clerum non poteſt quidquam ſtatui à Laicis, ſecus in reſpicientibus pompam.

24 Excommunicationis exceptio non poteſt prohiberi per ſtatutum laicale.

25 Probatio debiti non poteſt per ſtatutum Laicorum prohiberi fieri per teſtes in præiudicium Clericorum.

26 Clericus quando legatur ſtatuto diſponente, quod de contracta ſoluatur gabella.

27 Clerici volentes vti beneficio ſtatuti Laicorũ debent vti cũ omnibus ſuis qualitatibus.

28 Emptores rerum Eccleſiaſticarum non eximuntur à ſolutione gabellæ.

29 Clericus quando teneatur ſtatuto Laicorum de teſtamenti inſinuatione diſponente.

30 Teſtamentum fieri potuit per Clericos etiam abſque præſentia Parrochi non obſtante ſtatuto Laicorum in contrarium.

31 Clericus negligens apprahendere poſſeſſionem rei emptæ non excludetur à ſuo iure non obſtante ſtatuto laicali.

32 Mercatorum libri, quod faciant plenam fidem ſtatuto laicorum mandante, non operatur contra Clericos.

33 Molendina Eccleſiarum etiam indirectè per Laicos impediri non poſſunt.

34 De compromittendo ſtatutum an, & quando comprahendat Clericos.

35 Gabellam mandans ſtatutum ſolui pro rebus an, & quando comprahendat Clericos.

36 Clericus licet vendat ſuum vinum, & oleum non dicitur negotiari.

37 Clerici non tenentur ad ſolutionem pedagij ex ſtatuto Laicorum.

38 Malefactores capi mandante ſtatuto Laicorum non intelligitur de Clericis.

39 De nocte euntem ſtatutum Laicorum puniens non includit Clericum.

40 Clericorum res debent reſtitui abſque pretio, ſi fuerint pignorata Domino inſcio, non obſtante ſtatuto Laicorum generaliter in contrarium.

41 Præſcriptio debiti per quinquen. uigore ſtatuti laicalis non hẽt locum contra Clericos.

42 Licentia dimittendi poſſeſſiones conductas ad libitũ conceſſa à ſtatuto Laic. non extẽditur ad cõductores rerũ Eccleſ. & qd ſi Iudex laic. neglexerit prouidere in pręd.

43 Laicorum ſtatutum de ſucceſſione ab inteſtato excludens fœminas propter maſculos non comprahendit hæreditatem Clerici, præcipuè in Dominio Ser. Reip. Genuen.

44 Teſtari prohibitus, niſi ſeruata certa forma à ſtatuto Laicorum non intelligitur de teſtante ad pias cauſas.

45 *Legittimæ debita filijs ratione etiam legatum ad pias cauſas comprahenditur a ſtatuto Laicorum.*

46 *Filium exhæredare vt Eccleſia inſtituatur, reprobatur.*

47 *Legitima filiorum non minuitur per quacumque legata ad pias cauſas.*

48 *Clericus poterit locare domum ſuam alteri non obſtante ſtatuto laicorum.*

49 *Concubinas Clericorum ſtatutum puniens quando valeat.*

50 *Collectas ſoluere Eccleſiaſticos cogens ſtatutum non valet.*

51 *Apoſtolicas litteras impetrare, vel ne publicentur in dominio prohibens ſtatutum laicorum non valet.*

52 *Recurſus ad Iudices Eccleſiaſticos in cauſis ad eos pertinentibus non poteſt impediri per ſtatutum laicorum.*

53 *Exceptio rei iudicatæ in foro Eccleſ. non poteſt reÿci a ſtatuto laicorum.*

54 *Iuramenti exceptionem non poteſt reÿcere ſtatutum laicorum.*

55 *In ſpiritualibus cauſis non poteſt quis cogi comparere coram Iudice laico.*

56 *Spirituales cauſæ quæ dicantur, & num. 60.*

57 *Exceptione cauſæ ſpiritualis, per vſurarum oppoſita coram Iudice laico non poteſt ipſum præfigi tempus excipienti ad probandam cauſam coram Iudice Eccleſiaſtico.*

58 *Laicus Iudex quid faciet oppoſita exceptione cauſæ ſpiritualis, & præcipuè quando remiſſus ad Iudicem Eccleſiaſticum eſt moroſus in probanda exceptione remiſſiuè.*

59 *Inibitionem obtinenti a Iudice Eccleſiaſtico ſtatutum non poteſt præfigere tempus ad ſe expediendum circa eam.*

61 *Laicus Iudex cognoſcet de cauſa ſpirituali ſi quæſtio erit facti, et quando, numero 62. & 64.*

63 *Quæſtio Iuris, aut facti quando dicatur remiſſiuè.*

65 *Iudex ſæcularis nec principaliter, nec incidenter poteſt iudicare Clericum.*

66 *Cautela, vt Iudex laicus non cognoſcat etiam de facto cauſæ ſpiritualis.*

67 *Extrahi poſſe ab Eccleſiis vltra caſus exceptos delinquentes mandans ſtatutum non tenet.*

68 *Hoſpitia fieri poſſe in domibus Eccleſiarum ſtatutum mandans non tenet.*

69 *Tutelas laicorum aſſumere cogens Clericos ſtatutum non valet.*

70 *Excommunicationis abſolutionem, aut de interdicto ſtatutum minimè diſponere poteſt.*

71 *Donationes factas Eccleſiæ reuocare ſtatutum ſubditos minimè cogere poteſt.*

72 *Statutum retractus non ligat Clericos, & quando remiſſiuè.*

73 *Exemptio Eccleſiaſticorum ab auctoritate laicorum eſt de iure diuino, de quo etiam num. 76. 77. 78.*

74 *Clerici nunquam fuerunt ſub Iuriſdictione laicorum.*

75 *Diui Pauli Epiſtola ad Romanos, cap. 13 declaratur contra Couar.*

79 *Epiſcopus poteſt compellere laicos ad declarandum ſtatutum aptum comprahendere etiam Clericos, vt illos non comprahendat.*

80 *Eccleſiaſticus ſuperior poſſet per ſe tollere ſtatutum notoriè contra libertatem Eccleſiaſticam.*

81 *Contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatutum non ſufficit corrigi per ſignaturam, ſiue apoſtillam, ſed requiritur totalis illius abraſio.*

82 *Proteſtatio non ſufficit quod ſtatuentes non intelligunt aliquid ſtatuiſſe contra liber-*

tatem Eccleſiaſticam, ſed debent omninò huiuſmodi ſtatuta deleri a volumine ſtatutorum.

83 *Excommunicati ſunt ipſo Iure qui faciunt ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, & quicunque faciunt ipſa obſeruari, & qui in eis conſilium, & operam præſtiterunt, & qui ſecundum ea iudicauerint, & qui iudicata redegerunt in publicam formam: Immò ſcriptorem ipſorum ſtatutorum, vt numero 84. quod declara, vt numero 85.*

86 *Statim iudicatur ex arbitrio Iudicis.*

87 *Dignitatem, & officium tenetur quis potius dimittere, quam ſententiæ contra libertatem Eccleſiæ adhærere.*

88 *Contra libertatem Eccleſiaſticam quando dicantur eſſe ſtatuta laicorum latè.*

89 *Libertas Eccleſiaſtica intelligitur tam de Eccleſia vniuerſali, quam de qualibet ſingulari quod declara, vt num. 90. 91. & 92.*

93 *Bona patrimonialia Clericorum non ſubiacent ſtatutis laicorum.*

94 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari a pari procedunt.*

95 *Bona patrimonialia Clericorum non ſunt de foro laicali.*

96 *Bona ad quæ Clericus fuit ordinatus tanquam ad titulum gaudent indiſtinctè priuilegio Eccleſiæ quod intellige, vt num. 97.*

98 *Clericus ordinatus non poteſt alienare bona ad quæ fuit ordinatus niſi de licentia Epiſcopi, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens, vel aliundè, vnde viuere habeat.*

99 *Impoſitio non poteſt pro bonis Eccleſiaſticis, & ſuis etiam ſpontè ſolui a Clerico, nec communitas recipere, niſi vt num. 100. & 101. & 102.*

103 *Clericus ſcolaris non arctatur ſtatutis, & ordinationibus Rectoris laici.*

104 *Clerici in minoribus conſtituti, nec ſunt de foro ſæculari, nec ſtatutis laicorum ſubijciuntur, idem de ordinatis ad primam tonſuram, vt numero 105. quod intellige, vt numero 106.*

107 *Exemptio Clericorum etiam prima tonſura eſt de Iure diuino.*

108 *Monitio trina non requiritur, vt Clericus amittat priuilegium fori non incedens in habitu, & tonſura contra Farinac. & Couarruu. ſtante Concil. Tridentini. diſpoſitione.*

109 *Monitio non requiritur quando extat conſtitutio Synodalis de habitu, & tonſura.*

110 *Tonſura ſola, vel habitu ſolo vtens Clericus non gaudet priuilegio fori contra Rolā. a Vall. & Farinac. de quo tamen dic vt num. 111.*

112 *Arbitrio Iudicis relinquitur quando Clericus excuſatur non incedendo in habitu, & qui habitus conueniens, vel non ſit in clericis.*

113 *Clericus coniugatus non ſubiacet foro laicali, quod declara, vt numero 114. 115. & 117.*

116 *Clericus coniugatus quis dicatur, & qui habitus clericalis, & an laicus Iudex poſſit de habitu clericali cognoſcere remiſſiuè.*

118 *Clericus depoſitus pro delicto quouſque non fuit degradatus non ſubiacet ſtatutis laicorum.*

119 *Religionem ingreſſus etiam intra annum profeſſionis eximitur a Iuriſdictione laicorum.*

120 *Seruientes Eccleſiæ qui eximantur a iuriſdictione laicorum.*

121 *Oblati non ſubiacent auctoritate laicorum quod intellige, vt num. 122.*

123 *Equi-*

123 *Equites Hieroſolymitani non ſubiacent ordinationibus laicorum.*

124 *Equites Hieroſolymitani profitentur caſtitatem, paupertatem, & obedientiam.*

125 *Percutiens equitem Hieroſolymitanum incurrit ſententiam excommunicationis.*

126 *Eccleſiaſticæ perſonæ omnes eximuntur a iuriſdictione laicorum, & quæ dicantur perſonæ Eccleſiaſticæ, & quid de heremita.*

127 *Conſuetudo non poteſt induci contra exemptionem Clericorum, etiam ſi eſſet immemorabilis, & probaretur tolerantia Papæ, vt num. 129. & 130.*

128 *Conſuetudo poteſt tribuere merum, & mixtum Imperium.*

131 *Conſuetudo non coadiuuatur ab auctoritate Eccleſiaſtica, non operabitur etiam quoad aliquos caſus, vel cauſas particulares contra Eccleſiaſticos, obſtantibus per Clar. Couar. & Farinac. adductis.*

132 *Præcepta negatiua obligant ſemper, & ad ſemper.*

133 *Conſuetudo mixta Clericorum, & laicorum maximam vim habet etiam in his, quę Eccleſiaſtica ſunt.*

134 *Summus Pontifex in totum, & quoad omnes Clericos priuilegia fori derogare non poteſt.*

135 *Familiares Epiſcopi non ſubiacent ſtatuto laicorum, nec iuriſdictioni eorum, & quid de familiaribus Clericorum, num. 136. & 137.*

138 *Familiares Epiſcopi qui dicantur.*

139 *Hoſpitalium gubernatores, Priores fraternitatum, & officiales Montis pietatis, & ſimiles, an & in quibus ſubiacent statuto laicorum.*

140 *Pia loca eſſe, & Eccleſiaſtica, aut religioſa differt.*

141 *Propinquos Clericorum, ſeu alias perſonas intuitu ipſorum grauans ſtatutum diceretur contra libertatem Eccleſiaſticam.*

142 *Conſanguineos Clericorum puniens ſtatutum propter inobedientiam ipſorum Clericorum non valet.*

143 *Renunciatio facta propter liberationem ſui fratris de carcere non valet.*

144 *Canonici Lunen. SarZanen. admonentur pro concordia inita in cauſa Marinellæ cum Amelianis.*

145 *Coloni Clericorum non poſſunt grauari propter ipſos clericos.*

146 *SarZanenſes deputati aliquando ſuper exactione cenſus Macchiæ admonentur.*

147 *Coloni Eccleſiarum tenentur ſoluere gabellas de parte fructuum eis contingentium.*

148 *Appellare debens iuxtè excuſatur ſi non appellauit, quando Iudex conſueuit male tractare conſanguineos eorum, qui appellant ab ipſo.*

149 *Pacem frangere dicitur, qui cum promiſerit offendere Titium, offenderit eius conſanguineum.*

150 *Coloni Clericorum remanent ſub iuriſdictione laicali.*

151 *Coloni Clericorum ex propria perſona delinquentes puniuntur a ſuperioribus laicis.*

152 *Animalium etiam Clericorum cuſtodibus ſtatutum pęnam imponens valet.*

153 *Coloni Clericorum quando etiam non obediens statuto laicorum non poſſunt a laicis puniri.*

154 *Superiori præcepto non obedire non ſemper malum, & quando.*

155 *Coloni Clericorum non poſſunt etiam indirectè a laicis in pręiudicio Eccleſiaſticorum puniri.*

156 *Principum ſæcularium qui ſatagunt contra libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam admonitio, & maledictio.*

157 *De im-*

157 *De immunitate Colonorum Eccleſiæ remiſſiuè; & de portione dominicali, & eorum propria.*
158 *Contra libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam ſtatutum non valebit etiam tacentibus Eccleſiaſticis.*
159 *Iudex laicus, qui iudicauit clericum tacentem poterit declarare ſententiam nullam prætextu incompetentiæ.*
160 *Clerici tacentis condemnati a Iudice laico remedia, & pœna, quando expenſas factas.*
161 *Hoſpitale non ſubiacet ſtatutis laicorum, quod declara, vt num. 164.*
162 *Hoſpitalia æquiparantur quoad priuilegia Eccleſiæ.*
163 *Aufugiens ad hoſpitale eſt tutus ſicut confugiens ad Eccleſiam.*
165 *Hoſpitale ordinatum, & erectum auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, ex quibus probetur.*
166 *Hoſpitale in dubium præſumitur erectum auctoritate Epiſcopi.*
167 *Hoſpitale ſancti Lazari de Pontremulo probatur laicale, & merè prophanum, nec ſubiacens impetrationi Apoſtolicæ.*
168 *Reuerendiſſimus Ioan. Baptiſta Saluagus Epiſcopus Lunen. Sarzanen. laudatur.*
169 *Hoſpitale laicale, & merè prophanum ex quibus iudicatur.*
170 *Hoſpitale laicale non ſubiacet impetrationi ſummi Pontificis.*
171 *Hoſpitale an dicatur pius locus, & quando quoad exemptionem a iurisdictione laicali.*
172 *Fraternitates diſciplinatorum, & ſimilia Collegia pia a quocunque fieri poſſunt nulla præcedente auctoritate Eccleſiaſtica.*
173 *Pia loca non ſubiacent ſtatutis laicorum.*
174 *Matrimonia tangentia non poſſunt ſtatui per laicos, immò ſi quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos anatema erit.*
175 *Matrimonium cum forenſi prohibens ſtatutum non valet.*
176 *Leges omnes ciuiles prohibentes matrimonia contrahi ex aliqua cauſa recipiunt correctionem a lege Canonica.*
177 *Matrimonium contrahi ſine conſenſu patris prohibens ſtatutum non tenet.*
178 *Exhæredatio facta a patre de filia eo, quia nupſit contra eius voluntatem non valet.*
179 *Matrimonium contrahere poterit puella ante vigeſimumquintum annum, & ſine cõſenſu propinquorum non obſtante ſtatuto laicorum in contrarium.*
180 *Iuxta cauſa non ſufficit adeſſe ſtatuendi aliquid, niſi adſit, & auctoritas in ſtatuente.*
181 *Dispoſita a iure ciuili ſuper matrimonio fuerunt ordinata tempore, quo Imperatores præerant etiam ſpiritualibus, qui ideo etiam de Epiſcopis, Abbatibus, & de quãpluribus generibus Clericorum ordinauerunt quæ hodie ceſſant.*
182 *Dependentibus a matrimonio non poteſt ſtatui lex per laicos.*
183 *Laici quando poſſint ſtatuere de acceſſorijs matrimonij.*
184 *Pœnam imponens ſtatutum contrahenti matrimonium, etiam ſi fuit factũ ex iuxta cauſa non tenet contra Bart. & Bald.*
185 *Pater ſtatuto non obſtante tenetur dotare filiam ſine ipſius conſenſu nubentem, quod intellige vt num. 186.*
187 *Nubenti contra diſpoſitionem ſtatuti lucrum ſecundum ſtatuti nubenti conceſſum ſtatutum auferre poteſt.*
188 *Pœnas contra nubentem non eo quia nubet, ſed quia antequam nubat non facit, & ad quæ*

Digitized by Google

& ad quæ iure tenetur ſtatutum imponere poteſt vbi exempla.

189 *Pauli Apoſtoli dictum contra licentiam mulieris nubendi, cui vult declaratur.*

190 *Clerici nec etiam ſtatuto fauorabili Laicorum ligantur, de quo tamen dic, ut numero 191. 192. 194. 195. 196.*

193 *Vniuerſitatis appellatione in merè fauorabilibus, veniunt etiam Clerici, idem ſi fit mentio de diſtrictualibus, & de ciuibus.*

194 *Clericis poteſt denegari beneficium ſuorum ſtatutorum à Laicis.*

197 *Clericus litigans coram Iudice ſæculari non arctatur ſtatuto deciſoria reſpiciente etiã ſi cauſa principaliter promoueretur contra Laicum, & incidenter contra Clericum, vt num. 198.*

199 *Clericus non poteſt vti ſtatuto laicali contra Clericum in deciſiuis.*

200 *Laici in iure indiuiduo cum Clericis non ſubiacent ſtatuto laicali.*

201 *Non priuilegiatus defenditur propter perſonam priuilegiati.*

202 *Clericus coram Iudice Eccleſiaſtico poteſt vti ſtatuto laicali contra laicum.*

203 *Clerici non ligantur ſtatuto laicali etiam honeſto, & rationabili.*

204 *Clerici dato caſu, quod ſubiacerent in aliquo ordinatis a Laicis, debent tamen ad illud obſeruandum cogi per ſuum Iudicem Eccleſiaſticum non autem per Laicum.*

205 *Conſtantini Imperatoris exemplum circa prædicta.*

206 *Periculum ſi eſt in mora non attenditur aliquando auctoritas Eccleſiaſtica in Eccleſiaſticis.*

207 *Metu periculi, vel ſcandali Magiſtratus legem tranſgreditur.*

208 *Iuramento etiam contrauenitur imminente neceſſitate ineuitabili.*

209 *Incompetentia Iudicis non attenditur vbi periculum eſſet in mora.*

210 *Secularis Iudex dormiente ſuperiore Eccleſiaſtico an poſſit in Eccleſiaſtico animaduertere ratione periculi euitandi, & num. 215. & 217.*

211 *Canonis pœna contra offendentes Cardinales, & ſimiles non habet locum quoties id hoſtiliter, aut iniurioſè, ſed neceſſaria defenſionis fit.*

212 *Franciſcus Saluiatus Archiepiſcopus Piſanus contra Reipublicæ quietem conſpirans ex Prætoris feneſtris ſuſpenſus.*

213 *Malo imminenti quoquomodo obuiandum erit per viam facti, ſi Iudicis additio eſt allatura periculum.*

214 *Tiberij Gracchi exemplum in imminenti Reipublicæ periculo.*

216 *Sæcularis Iudex poteſt intelligere in ſpectantibus ad Iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quando Eccleſiaſtici Superiores per ſe talia præſtare non poſſent, & contemnerentur à delinquentibus.*

217 *Eccleſiaſtico Iudice negligente, an poſſit ſæcularis ſupplere, & quando, num. 218.*

219 *Negligentia in ſuperiore Eccleſiaſtico eſt probanda, & qualis.*

220 *Eccleſiaſtico vno videre negligente non ſtatim recurritur ad Laicum, ſed ad alium ſuperiorem gradatim Iudicis Eccleſiaſtici.*

221 *Laicus non poteſt exercere in Clericum ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, vt legitimare.*

222 *Leges Ciuiles generales, ſeu ius commune, quod comprahendat Clericos, & Eccleſiaſtica, & quando, & quomodo, num. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229.*

230 *Laicorum ordinationes operantur contra Clericos, ſi in aliquibus caſibus fuerit hoc conceſſum à Summo Pontifice.*

231 *Papa poteſt delegare cauſas ſpirituales Laicis.*

232 *Pri-*

232 *Priuilegium iudicandi in aliquibus cauſis Eccleſiaſticis iuriſdictionis probatur per poßeßionem immemorabilem cum allegatione ipſius priuilegij.*

233 *Clericus ratione alicuius officij, vel adminiſtrationis ſubiacet in ciuilibus ordinationibus laicalibus, ſecus in criminalibus.*

234 *Clericus in ordinatorijs, & preparatorijs Iudicij ſubiacet ſtatuto laicorum.*

235 *Clericus tempore ſtatuti exiſtens laicus ligatur a diſpoſitis a ſtatuto, quod intellige, vt num. 236. 238. 239.*

237 *Vinculum iniectum ante clericatum, vel poſt, vt cognoſcatur vide remiſſiuè.*

240 *Eccleſiaſtici in his, quæ reſpiciunt communem vtilitatem clericorum, & laicorum, ſubiacent ordinationibus laicorum; vbi multa exempla, debent tamen cogi a ſuo Iudice Eccleſiaſtico, vt num. 241. & quando num. 243. & 244.*

242 *Berroarios laici ſuperioris non poſſe armis ſpoliare clericos ex ſe ipſis contra Couar. Clar. & alios.*

245 *Feudi reſpectu, clericus dicitur de foro laicali.*

246 *Eccleſiaſtici ſubiacent ſtatutis laicorum confirmatis a Summo Pontifice.*

247 *Eccleſiaſtici ligantur conſuetudine mixta clericorum, & laicorum.*

248 *Bona emphiteotica Eccleſiæ ſubiacent ſtatuto laicorum reſpectu vtilis dominij, declara tamen, vt num. 249.*

250 *Laicorum ſtatutum excludens clericos a beneficijs statutorum valet, niſi vt numero 251.*

252 *Laicorum statutum ligat clericos in quærendis vbi exempla.*

253 *Tutor, vel curator poteſt præiudicare minori in quærendis.*

254 *Laicorum statutum diſponens idem quod ius commune in materia de qua in iure Canonico modicum haberetur in his, in quibus deficit ius Canon. ligat Clericos.*

255 *Laicorum ſtatutum mandans obſeruationem dierū feſtorum tenet, & ex eo puniuntur laici tranſgreßores.*

256 *Diſpenſatus ab Epiſcopo, vt poſſit operari in die feſto, an poterit puniri à Iudice laico, a quo licentiam non feſtandi feſta non obtinuit.*

257 *Laicis permittitur ſtatuere circa obſeruationem dierum feſtorum in augmentum, non autem in contrauentionem.*

258 *Diſtinctio generalis quando clerici obligentur ſtatutis laicorum.*

CONCLVSIO PRIMA.

1 CVM Laicis, quamuis Religioſis, diſponendi de
rebus Eccleſia nulla ſit attributa poteſtas, quos
obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas im-
perādi, c. cū laicis de reb. Eccl. alien. c. benè quidē,
c. cū ad verum c. deniq; 96. diſt. c. ſi Imper. eadem
diſt. c. placuit il 2. 11. quæſt. 1. c. nullus iudicum,
& c. clericum ead. quæſt. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ
de conſtit. cum ſimilibus, determinant vbique
Docto. quod ſtatuta laicorum ex defectu poteſta-
tis, neque ad Eccleſiaſticas perſonas, aut Eccleſię
facultates porrigūtur, vt eſt videre ex not. in l. om-
nes populi, ff. de iuſt. & iur. & in authen. caſſa. C.
de ſacroſanct. Eccleſ. latè in dicto cap. Eccleſia
Sanctæ Mariæ, & in cap. ſi clerici de iudic. & in cap. quamquam de cenſibus in
ſexto, in cap. 2. de maior. & obed. & in l. cunctos populos, C. de ſumm. Trinit.
& fid. Cathol. Couarru. abundè pract. quæſt. cap. 31. Capreol. concluſ. 15. per
tot. Petr. Duen. reg. 100. Lap. alleg. 180 & alibi paſſim Doct.
2 PRIMO infertur ex regula, quòd ſtatuta † laicorum prohibentia alienationem
in non ſubditum non comprehendunt Eccleſias, neq; Eccleſ. perſonas, contra quas
prohibere laici nullam habent auctoritatem ad not. in c. à nobis de ſent. excomm.
& in cap. finali, de immunit. Eccleſ. in 6. & in cap. non minus, &c. aduerſus eod.
tit. & in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ: Legiſtæ communiter in l. filiusfamilias §. Di-
** ui, ff. de legat. primo, vbi Iaſ. num. 82. teſtatur hanc eſſe magis communem opi-
nionem, & in concludendo, & in iudicando ſequendam, & ibidem Crott. num. 80.
* verſ. 2. ſit concluſio appellat hanc eſſe communem, & ita communiter ferè omnes
* ſcribentes tenere, & communem eſſe inter Doctor. opinionem probat Clar. in
pract. criminal. quæſt. 82. Statutum quintum circa alienationes, verſ. ſed quæ-
ro, & hanc eſſe veritatem ipſam, quicquid alias dixerit affirmauit Bald. in l. fina-
li, num. 17. C. de ſacroſanct. Eccl. & hoc hodie remanere deciſum per cap. final.
de immunitate Eccleſ. in ſexto: dixit Angel. in dicta l. filiusfamilias, §. Diuus
Seuerus il 2. ff. de legat. primo. Et hæc opinio eſt ſine dubio tenenda, quia pia lo-
ca ſunt à Principibus priuilegiata, vt liberè eis donetur, & vendatur l. prima, l.
3 gñali, & l. illud, & l. finali, C. de ſacroſanct. Eccleſ. Igitur laici inferiores † non
poſſunt tollere leges, & priuilegia tributa per ſuperiores maximè Eccleſiæ, capit.
cùm inferior de elect. & 25. quæſt. ſecunda per totum, & etiam quia hoc eſſet con-
tra libertatem Eccleſiæ vniuerſalis, quæ conſiſtit in poſſe facere ea, quæ ſibi com-
petunt, & ſunt conceſſa de iure communi, Canonico, vel Ciuili, & in poſſe liberè
agere, & liberè pati tam in his, quæ ſunt de iure naturali, quàm iure gentium, &
de iure ciuili vniuerſali, vt per Doct. in d. cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, vbi præci-
puè Felyn. Ant. de Butr. Imol. ac Dec. & Bald. in repet. d. l. cunctos populos, &
auctoritas condendi leges data inferioribus, de qua in d. l. omnes populi cenſetur
tributa ſine præiudicio priuilegij conceſſi per ipſum Imperatorem locis, & perſo-
nis Eccleſiaſticis, de quibus in dicta lege prima. l. generali. l. illud & l. final. C.

 de ſa-

de ſacroſanct. eccleſ. quia generi per ſpeciem derogatur, vt in cap. veniens de præſcript. & in reg. generi de reg. iur. in ſexto. Et hanc opinionem etiam communem fatetur Felyn. in dicto cap. eccleſia Sanctæ Mariæ num.89. verſ.9.quæro, prout illam quoque communem appellat Burſat.conſ.93. numer. 25. libro primo: nec contra eam eſt hodie recalcitrandũ cum reperiatur etiam probata multorum ſummorum Pontificum conſtitutionibus, vt præcipuè legitur de Innocentio Papa Tertio, qui mandauit irritari, & inanem decerni quandam conſtitutionem Henrici Imperatoris Conſtantinopolitani, qua cauebatur ne quis de ſuis poſſeſſionibus inter viuos, vel in vltima voluntate aliquid eccleſijs relinqueret, vel donaret, & de Gregorio Nono, qui pariter reuocari mandauit quaſdam conſtitutiones Regis Caſtellæ, quibus diſponebatur ne quis donare, aut vendere poſſet de ſuis poſſeſſionibus eccleſiæ Cathedrali, aut Monaſterijs, aut alijs pijs locis Diæceſis Calaguritanæ, idem in ſimilibus ſtatuit Martinus Quartus contra quaſdam ſimiles conſtitutiones, quibus erat cautum, ne quis eccleſiaſticis perſonis, vel eccleſijs donare poſſet, vel vendere, & illas inualidas declarauit, & pœnis, ac Cenſuris eccleſiaſticis deleri à volumine aliarum conſtitutionum coegit. Adeſt vlterius de eodem Concilium Conſtantienſe, per quod huiuſmodi prohibitio de diſponendo de bonis in eccleſiaſticos damnatur.

Nec debent prędicta adeò mirabilia Laicis ſuperioribus videri, vt quaſi de onere inſoportabili, ac minus rationi conſentaneo continuò exclament, ac dolcãt,
4 ſub eo pręcipuè prætextu, quod vnuſquiſq; † priuatus poſſit legem quam voluerit proprijs bonis imponere, etiam expreſsè prohibendo ne tranſeant in eccleſiam, vt per Signor. à quo & Bald. & Barbat. & alij in hac materia fundamentum ſumũt conſ. 21. num. 10. Barbat. conſ.30. in princip. lib.4. & Bald. ibidem ab eo citatus, & quod tamen hoc prætendatur prohibitum ſuperioribus, & Dominis temporalibus, quibus quicquid placet debet eſſe loco legis in re profana ſibi ſubdita, & ad ipſos omni iure ratione dominij, & iuriſdictionis ſpectante. Quia reſpondetur, quod non eſt mentis, nec etiam poteſtatis ſuperioris Eccleſiaſtici, & Summi Pontificis impedire auctoritatem, & iuriſdictionem, quàm habent ſuperiores laici in bonis ſuorum ſubditorum, ita quod non valeant de eis, & circa ea ſtatuere liberè, & quicquid magis ipſis placebit, & videbitur, ſed quod ſuperiores laici velint, quod ſtatutum ab ipſis, ſecundum eorum arbitrium, & liberam voluntatem, in bonis propriorum ſubditorum, extendatur etiam ad eccleſiaſticas perſonas, ita ut ex eo ſtatuto etiam eccleſiaſtici afficiantur, hoc eſt, quod reprobatur à Summis Pontificibus, tanquam alienum à iure, & repugnans, diſpoſitioni ſacrorum Canonum, cum nullo modo, & in quacunque re ſtatuant Laici, non poſſint prætendere eorum legem, & ſtatutum extendi etiam ad eccleſiaſticos, & illos amplecti ex defectu iuriſdictionis, quam nullam penitùs habent in eos, ita quod defectus, ne eorum ſtatuta comprehendant etiam eccleſiaſticas perſonas circa prohibitionem alienationum, acquiſitionum, & ſimilium de bonis eorum ſubditorum, non eſt impedimentum nouum Summorum Pontificum, ſed vetus, & penitùs adhærens oſſibus ipſorum Laicorum, qui à principio ſemper fuerunt prohibiti aliquid de eccleſiaſticis ſtatuere, vt in d.c.cum laicis, c. eccl. S. Mariæ cum ſimilibus.

Nec ſuffragatur conſideratio, quòd dum ſtatuunt de rebus profanis ſubditorum non ſtatuunt, nec intendunt ſtatuere de eccleſiaſticis, & quod per conſequens, non debent eccleſiaſtici dolere dę illis ſtatutis, quę tam reſpectu ſtatuentium, quàm reſpe-

reſpectu rerum, circa quas ſtatuuntur, nihil quoad ipſos Eccleſiaſticos, quia replicatur, quòd ſi eſſet verum, in facto quod dum ipſi ſuperiores Laici ſtatuunt de rebus ſubditorum circa prohibitionem alienationis, & acquiſitionis, & ſimilium non ſtatuerent, nec intelligerent ſtatuere de eccleſiaſticis, non eſſet vnde dolerent ſi eccleſiaſtici allegarent ſe huiuſmodi ſtatutis minimè comprehendi, cum potius huiuſmodi allegatio eſſet conformis menti ipſorum ſtatuentiū, quā præſupponunt non fuiſſe ſtatuere de eccleſiaſticis, nec ſtatuiſſe, ſed si verè volunt, quod etiam de rebus proprijs per viam legis ſtatuendo effectus, & obligatio eorum legis, & ſtatuti aſtringat etiam eccleſiaſticos, & illos arctet, non debent egrè ferè si hoc a ſuperioribus eccleſiaſticis impugnetur, quia non zelus Summi Pontificis in defendendo eccleſiaſticos in eorum libertate, ſed exceſſus ipſorum Laicorum in extendendo limites eorum iuriſdictionis, auctoritatis, & legis etiam vltra metas, ad eccleſiaſticę poteſtati, & iuriſdictioni ſuppoſitos, reprobandus eſt. Nec ponderatio quod iſtud, quod euenit Eccleſiaſticis in ſtatuto Laicorum de re propria ſubditorum, & ex iuſta cauſa diſponente, eſt in conſequentiam, & per accidens non autem principaliter, atque ex prima intentione ſtatuentium, qui ſolum de re propria, & pro publico bono ſtatuere intellexerunt, vnde non debet attendi, quoniam
5 id, quod eſt † per ſe, & principaliter iudicandū eſt etiam in moralibus, non autem ſecundum id, quod eſt per accidens, & ſecundario per l. primam in princ. ff. de auct. tutor. l. si quis ff. si cert. pet. & in terminis Signorol. dicto conſil. 21. numer. 13. & Bald. inter Conſilia Ancharani conſil. 11. incip. factum ſuper quo petitur, quia quicquid ſit, et poteſt dici in alijs, quoad tamen effectum poteſtatis, iuriſdictionis, & auctoritatis Laicorum in Eccleſiaſticos, & quoad illos obligando, virtute legis laicalis huiuſmodi conſideratio de ſecundario, aut principaliter, ſiue in conſequentiam non poteſt admitti de iure, quia principaliter, ſecundario, & in conſequentiam, & quocumque alio modo directè, vel indirectè Laicis de Eccleſiaſticis ſtatuere, aut ad illos eorum legem extendere interdictum eſt, vt in iuribus ſupra à principio concluſionis allegatis. Nec quod priuatis hoc fieri permittatur pactis inter ipſos initis aliquo modo infert quod idem, & multo magis hoc poſſint facere ſuperiores Laici per ſtatutum, quia quicquid ſit in alijs, in hoc caſu noſtro non procedit huiuſmodi argumentum de pactis ad ſtatutum. Primò, quia ex pacto iſtius, vel illius priuati circa prohibitionem alienationis rerum ſuarum etiam in Eccleſias, non reſultat illa conſiderabilis offenſio, & præiudicium libertatis, & immunitatis eccleſiaſticæ, quod reſultat ex ſtatuto, & lege generali Laicorum, cū per pacta non inducatur illa generalis prohibitio alienationis omnium bonorum ſtabilium, quæ mandatur ex ſtatuto, & poſsit eccleſia æquè, & ſufficienter ab alijs acquirere, emere, & ſimilia, vt in ſimili ponderauit Federic. de ſen. conſ. 85. incip. ſtatuto Ciuitatis Peruſinę, de prohibitione Laicali circa contractus cum certo genere perſonarum tantum, & inquit quod poſtquam non eſt prohibitio generalis, quoad omnes perſonas, non poterat eccleſia ex ea pretendere ſe læſa in eius liber-
6 tate, & ſequitur Alex. conſ. 93. nu. 4. lib. 2. generalitas † prohibitionis erga eccleſiaſticos, eſt quæ eſt odibilis, & reprobabilis, & quæ impugnat libertatem eccleſiaſticam, & reprobat ſtatutum, prout in terminis hoc conſuluit, & admiſsit idē Signor. d. conſ. 21. nu. 25. & 26. & Feder. de ſen. & Alex. locis ſupra citatis, igitur tanquam ex diuerſis non poteſt inferri ex particulari prohibitione, particularis alicuius priuati, ad generalem diſpoſitam per ſtatutum vulg. l. Papinianus ff. de minor.

B 2 Secun-

Digitized by Google

Secundo, Reſpondetur quòd non procedit illatio, quia priuati paciſcendo de rebus ſuis non procedunt auctoritatiuè contra Eccleſiaſticos, vnde licet in eorum pactis poſſit conſiderari aliqua læſio erga Eccleſiam, non conſideratur tamen vſurpatio auctoritatis, & iuriſdictionis talia ſtatuendi contra Eccleſiaſticos; & quæ auctoritas, & iuriſdictio conſideratur in huiuſmodi ſtatuto, & quæ (vt dicebamus) eſt, quæ potiſſimum impugnat libertatem Eccleſiæ, & reprobat conſtitutionem, & ſtatutum prohibens alienationem in Eccleſiaſticos iuxta ponderata per Docto. in d. c. cum Laicis. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, c. fin. & alijs, de quibus ſupra.

Tertiò, Dicitur, quo d non procedit argumentum de pacto ad ſtatutum quando aliter eſt depoſitum in iure, nam tali caſu poterit fieri pacto, quod fieri non poterit ſtatuto, ita Barbat. conſilio quadrageſimoſeptimo, columna quarta, verſicul. nec obſtant allegata libr. 3. de mente, Bald. in l. ſi quis ita C. de pact. inter empror. & vendit. Sed à iure exprimitur quòd poſſit fieri pactum ne res aliqua tranſeat in Eccleſiam, vel in ea Eccleſia ædificetur d. l. ſi quis ita, & l. ſi ita quis, §. calegæ, ff. de verb. oblig. cum alijs, de quibus per Signor. d. conſ. 21. num. 10. Barbat. dicto conſilio 30. columm. prima. Bald. in capit. Clerici de iudic. ſed non reperitur conceſſum in iure, quod idem poſſint facere generaliter ſtatuentes, imò per omnia iura Canonica, & per ius Ciuile apertum in dicta Authen. caſſa, & irrita C. de ſacroſanct. Eccleſ. annullantur omnia ſtatuta lędentia libertatem Eccleſiæ, & alia ſimilia in futurum fieri prohibetur, ceſſat igitur per conſequens inſtantia de vno ad alium.

Quarto, poteſt etiam conſiderari quod priuati tanquam moderatores, & Arbitri rerum ſuarum, poſſunt in eis apponere legem eiſdem magis benè viſam, quod non licet Dominis temporalibus in rebus etiam ſubditorum ipſorum, & quæ non dicuntur in dominio ipſorum, ſed benè ſubditorum, vt ferè in eiſdem terminis argumentatus eſt Barbat. conſ. 1. col. 12. verſ. ſi ergo tranſiuerunt lib. 3. ex doctr. Bart. in l. 1. ff. de rei vendicat.

7 Nec poſsũt † Laici ſe in huiuſmodi ſtatutis tueri ſub prætextu boni publici, ac ratione Reipublicæ conſeruandæ, videlicet quia ſi bona ſtabilia prohibentur alienari in Eccleſiaſticos remanebunt ſubditorum Laicorum, ſuper quibus poſt modum poterunt Domini temporales onera, & collectas imponere ad ſubleuandas occurrentes neceſſitates Reipublicæ, & ſimilia iuxta conſiderata per Signorol. dicto conſ. 21. Barbat. d. conſ. 30. Bald. in d. c. Clerici de Iudic. & per alios.

Primo, quia ſit quodcunque bonum publicum Laicorum, & vtilitas, ac commoditas Reipublicę, non tamen ex ea poterunt Laici ſibi aſſumere auctoritatem ſtatuẽdi contra Eccleſiaſticos, ac tueri hanc eorum prætenſionem, vt velint quod eo intuitu eorum ſtatuta, & leges porrigantur etiam ad Eccleſiaſticos, & illos afficiant, quia etiam, ſi daremus huiuſmodi bonum publicum, & vtilitatem, ac neceſſitatem Reipublicæ iuſtè mouere poſſe ſtatuentes ad ita diſponendum, & ſanciendum, tamen quia in lege nedum requiritur iuſta cauſa legis introducendæ, ſed etiam auctoritas ſtatuendi, vt per Felyn. d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 81. & 86. vbi etiam Dec. num. 53. & nos infra latè non poſſent ſub publici boni, & neceſsitatis Reipublicæ prætextu velle earum lege ligare etiam Eccleſiaſticos contra quos, & de quibus (vt ſæpiùs fuit dictum) nullam habent auctoritatem ſtatuendi; hinc Doct. nõ obſtante huiuſmodi boni publici vtilitatis, & neceſsitatis Reipublicæ conſideratione, talia ſtatuta magis communiter quoad Clericos, reprobauerunt, & ſic conſulen-

ſulendum,& iudicandum affirmauerunt, vt ſupra ex Felyn. Iaſ. Clar. Crot. & Burſat. qui omnes de communi, & de magis communi atteſtantur vidimus, poſſet benefacere huiuſmodi bonum publicum vtilitas, & neceſſitas Reipublicæ, quod Laici poſſent reccurrere ad Summum Pontificem pro obtinendo, vt eo caſu etiam Eccleſiaſtici dictis prouiſionalibus conſtitutionibus ſubiacerent, ſecundum conſiderata per Hoſtienſ. in d. ca. cum Laicis num. 10. verſ. nec obſtat de rebus Eccleſ. non alienā. & poſſet Summum Pontifex ad id requiſitus facillimè moueri ad confirmādum talia ſtatuta etiam quoad Clericos, qua confirmatione ſtante Laici etiā quoad ipſos illorum executionem liberè conſequentur, vt per omnes in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ vbi præcipuè Abb. num. 5. & Dec. num. 56. & nos latè infra, ſed quòd Laici ex ſe, & ex eorum propria auctoritate ſub quouis boni publici prætextu hoc poſſint, nequaquam tenendum eſt, maximè quia, huiuſmodi conſideratio publici boni, & Reipublicæ conſeruandæ ſemper viguit, & habuit locum etiam ab initio quando per leges, & Imperatores fuit ſtatutum, & conceſſum, vt Eccleſijs, & Eccleſiaſticis perſonis poſſet liberè vendi, donari, & alienari, & tamen non retinuit concedentes à tali conceſſione, & ſtatuto, vnde poſt tot ſæcula non debet eſſe ſufficiens, vt deſtruantur tot leges, decreta, & Canones, vt optimè conſuluit, & ponderauit Albenſ. conſ. 8. nume. 12. cum ibi. imò quia huiuſmodi conſideratio etiam antiquitus allegabatur paſſim à ſecularibus, qui ideò volebant ſub illius prætextu poſſe ſtatuere, & ordinare etiam præiudicialia Eccleſiaſticis, fuit in rimedium factum d. c. aduerſus de immunit. Eccleſ. per Concilium Lateranenſe, vt per Abb. in conſ. 3. incip. caſus ſuper quo conſilium petitur num. 1.

8 Et maximè prędicta vera ſunt, quia non omne bonum † publicum approbatur pro iuxta cauſa talia ſtatuta condendi etiam ab his, qui in totum adulantur Principibus ſęcularibus, nam & ipſi requirunt, quod tale bonum publicum verſetur circa merè neceſſaria Reipublicę: quod ſi eſſet tantummodo circa ea, quæ reſpiciunt bonum eſſe, & quę ſolent fieri ad magnificentiam, ad pompam, & ad ornatum, vtiq; & ipſi fatentur quod Eccleſiaſtici ex eis minimè ligarentur, vt per Barbat. conſ. 1. col. 13. & 14. lib. 3. de mente etiam Bald. in tit. de pace Conſtant. in 6. col. verſ munitio Ciuitatis, & Iac. Butrig. in l. ad inſtructionem C. de ſacroſanct. Eccleſ. vbi etiā
* Salic. & Cum vbi hanc magis cōem opinionē teſtatur, & idem ſequitur Rebuff. de ſenc. prouiſio. art. 6. glo. 6. nu 4. & 6. vbi ita fuiſſe iudicatum affirmat, vnde etiā dato bono publico, non poſſet ſtatim ſub eo prætextu ſtatui per Laicos, quid tale, quod eſſet præiudiciale etiam Eccleſiaſticis, & quod illos afficeret, ſed deberet prius cognoſci an caſus eſſet de tali bono publico, quod neceſſaria Reipublicæ reſpiceret ad affectum, vt etiam Eccleſiaſticos ligaret, nec cognoſci poſſet de hoc, libertatē, & immunitatem Eccleſ. reſpiciente, niſi à Summo Pontifice, & ſuperiore Eccleſia. ad quem ideò recurrendum eſſet, vt eſt de hoc certa, & communis omnium doctrina in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, vbi præcipuè Felyn. numer. 107. & ſeq. Ioan. And. in d. c. fin. de immun. Eccleſ. in 6. vbi etiam Dominicus num. 9. Franch. num. 2. verſ. vnde facit Ancharan. in repetit. cap. ea, quæ verſicul. 26. Quero de reg. iur. in ſexto, & in rubrica eiuſdem tituli Anton. de Butr. conſilio 40. in princip. licet ſecundum veritatem etiam pro quocunque, quamqis neceſſario bono publico ſemper recurrendum erit per Laicos ad Summum Pontificem ſi voluerint ad illius contributionem, & ſubuentionem etiam Eccleſiaſticos teneri, vt per Ioannes Andr. in dicto capitolo finali de immunitate Eccleſ. & Abbas in dicto conſilio 3. & de hoc

ad ſunt tex. aperti dicto cap. non minùs, & dicto cap. aduerſis, & faciunt, quæ nos
lariſſimè diximus infra de recurrendo ad ſuperiores Eccleſiaſticos pro cogẽdis Ec-
cleſiaſticis etiam in his, ad quæ aliquando tenentur erga laicos, & erga contributio
nem operum publicorum, & neceſſariorum ad ſtatum Reipublicæ.

Nec velamen ſub quo ſe tegere nituntur Laici illos tueri poteſt, videlicet, quòd
ex quo nullum verbum de Eccleſiaſticis in eorum ſtatutis fuerit factum non debet
poſſe conqueri tanquam de ſtatutis contra eos diſponentibus aut loquentibus, quia
etiam ſi expreſſè de Eccleſiaſticis in ſtatutis mentio facta non eſſet ſi tamen tacitè,
& per indirectè, & ſub inuolucro verborum illis præiudicaretur idem iudicium de
eis fieret, quòd de ſtatutis expreſsè de Eccleſiaſticis diſponentibus, quia non eſt cu-
randum, quomodo, & cum quo quis loquatur, ſed in quem voluntas, & loquentis
9 intentio, † & effectus dirigatur, l. cum pater §. donationis ff. de leg. 3. gloſ. in ca-
pitulo finali in verb libertatis de immunit. Eccleſ. in ſexto. Ancharan. conſ. 55. nu-
mero ſeptimo in fin. Calderin. conſ 12. numero 3. verſ. 3. dico, inter conſ. Anchara.
Iac. Mandel. conſilio 80. numero ſexto, Alexander conſilio 211. numero decimo,
libro ſecundo.

Et propoſita bona intentio, qua Laici moueri aſſerunt ad huiuſmodi ſtatuta con
denda, vt ſcilicet principaliter bono eorum publico conſulant, non autem vt liber
tatẽ Eccleſiæ præiudicent, non poteſt talia ſtatuta in præiudicium Eccleſiastico-
rum difendere, quia intentio ſtatuentium, ſiue bona, ſiue mala, & qualiſcunque
ſit non poteſt eos tueri in ſtatuendo circa ea, quæ ſunt vltra metas eorum iuriſdi-
ctionis, vt ſunt Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ: vnde etiam ſi eorum mens, &
propoſitum principale eſſet quid tale ſtatuere quod ſaperet, & concerneret ipſam
pietatem, & Religionem erga Deum, nedum erga bonum Reipublicæ non tamen
poſſent in eorum ſtatuto de Eccleſiaſticis intelligere, ex quo quoad ipſos in omni
caſu militat defectus iuriſdictionis, & auctoritatis, vltra quod etiam antiquitus ta-
lis excuſatio de bona eorum intentione, & fine proponebatur à Laicis, & tamen
non fuit à Summis Pontificibus admiſſa, ſed reprobata, vt per Hoſtienſ. in dicto
capitulo cum Laicis, numero ſexto, verſiculo ſed contra de rebus Eccleſiæ non
alienand.

Quod autem vlterius à Laicis allegatur, quod ſcilicet ſicut Eccleſia putauit
æquum in ſe quod res immobiles Eccleſiæ non poſſint alienari in Laicos, vt toto ti-
tulo de rebus Eccl. non alienan. cap. Sine exceptione & cap. alienationes 12. quęſt.
2. debet ęquum pariter putare in perſonã Laicorum, quod non poſſint in Clericos
alienare, ſicut eſt diuerſiſſima ratio de vno caſu ad alium, ita non poteſt idẽ ius de
10 vno ad aliũ inferri; nam ſi Eccleſia prohibet alienationem ſtabiliũ in Laicos non
prohibet indiſtinctè, & generaliter ſicut præſupponitur de ſtatutis Laicorũ, & ge-
neralitas, & in diſtincta prohibitio alienationis, vt dicebamus, eſt quæ eſt odibilis,
& reprobabilis, non autẽ quæ ſit ſub certa forma, & limitata, ideſt ſeruata quadam
ſolemnitate, vt in terminis ſic argumẽtatur Signorol. dicto cõſ. 21. nu. 25. imò pro-
hibitio Eccl. circa ſtabilia eſt potius dicenda generalis conceſſio de illis alienandis,
cũ ſeruata illa ſolemnitate non ſit, qui regulariter prohibeatur talia ſtabilia acqui-
rere prout acquiruntur paſſim, & quotidie, quia illa ſolemnitas facillimè adimple-
tur, & fuit introducta non ad impediẽdos Laicos in huiuſmodi acquiſitione, ſed ſo-
lũ ad iuſtificandã alienationem ne fieret non ſolum in damnũ Eccleſiæ, ſed ne ma-
gis ex ea etiam illaquearentur animæ Laicorum, qui ſatagentes circa acquiſitio-

nem

nem bonorum Eccleſiaſticorum continuè ſollecitabant Eccleſiaſticos ad illorum alienationem, & Eccleſiaſtici, eò quia non agebatur de re propria ipſorum, ſed de re Eccleſiæ, cuius erant tantummodò adminiſtratores, & vſufructuarij, facilè obtemperando amicis, & propinquis, illos de eis ditabant, dilapidando hoc modo bona Eccleſiarum in diſpendium animæ, tàm dantium, quã recipientium, vnde neceſſe fuit inuenire tot leges, Canones, ac Pontificias Cõſtitutiones in remedium indemnitatis Eccleſiarum, de quibus in l. iubemus, & aliæ ſequent. C. de ſacroſanct. Eccl. & in toto titulo de reb. Eccleſ. non alienand. & in bullis Summorum Pontificum, quod vtique non euenit de rebus Laicorum, qui ſicut habent illas proprias, & tranſmiſſibiles ad hæredes, ita circa eas ne dum non ſe profusè, ſed etiam nimis parcè gerunt accumulando potiùs quotidie, vt locupletiores hæredes relinquat, ac magis familias, & domos ditent, ac dilatent, quàm illas inconſideratè diſtrahendo donent, ac relinquant eſternis.

Et aliud fundamentum, quo nituntur Laici ad tuenda huiuſmodi ſtatuta, videlicet, quia poſſunt Domini temporales etiam per viam legis præiudicare Eccleſiaſticis in quærendis, non debet admitti, niſi etiam admittere velimus ad eorum fauorem, id, de quo diſputatur, nam ſi daremus Laicos per legem poſſe præiudicare Eccleſiaſticis in quærendis, fruſtra poſtmodum diſputaretur, an poſſent facere Statuta prohibentia alienationem bonorum ſtabilium in illos, cum hoc totum reſpiciat ius, & bona acquirenda, vnde, quia (vt ſuprà vidimus) magis communiter per Doct. tenetur, talia Statuta non ſubſiſtere, magis communiter, pariter tale fundamentum reprobari concludendum eſt.

11. Secundò, Infertur, quod ſtatuta † prohibentia conduci ad Ciuitatem vinum collectum extra Territorium Principis, non extenduntur ad Clericorum, & Eccleſiarum vina percepta ex eorum vineis, prout nec ſtatutum ordinans triticum molendum deferri ad molendinum Principis, perſonas Eccleſiaſticas ligat, vt ex communi, ait Grammat. deciſ. 100. numero decimoſexto, & illum ſequitur Couarruu. 2. par. relect. in capit. Alma mater, §. 4. numero ſeptimo, in fin. Boer. deciſ. 125. Ancharanus conſilio decimotertio, & conſilio 133. quos omnes referendo, ſequitur etiam *Burſat.* dicto conſilio *93.* numero vigeſimoſexto, vbi de communi.

12. Tertio, Infertur, quod ſtatutum, quo cauetur, quod † conducens apothecam non poſſit expelli ſoluendo ſolitam penſionem non tenet in præiuditium Clericorum, Dec. in dicto capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ numerò 182. vbi etiam Abbas & in ſimili caſu reſpondet Alexand. conſilio decimoſeptimo, viſo inſtrumento, numero decimotertio, libro quarto, vbi voluit, quod Statutum Laicorum mandans, quòd ſi per aliquam partium non fuerit proteſtatum per tres menſes ante finem locationis, quod non intendit vlterius perſeuerare in locatione, intelligatur facta relocatio pro eodem tempore, & cum eiſdem pactis, & condictionibus, non comprahendit, ſeu ligat Eccleſiam, aut Eccleſiaſticos, quod nota pro noſtro Statuto Sarzanæ ſub Rubrica de penſion. non perpet. libro tertio, capit. trigeſimoquarto, vbi habetur, quod ſi conductor rem locatam vltra terminum locationis per vnum menſem tenuerit, iudicatur rem conduxiſſe, ac ſi de nouo de re illa prædicta locatio facta foret, nam quoad Clericos non operabitur.

13. Quarto, Infertur, non valere ſtatutum, quod † poſſeſſio beneficij non poſſit capi abſque licentia Domini Temporalis quoad Clericos, ita Dec. in dicto capitulo

Eccle-

Eccleſia Sanctæ Mariæ, numero 185. & Abbas in conſilio octuageſimotertio præſens dubium, vbi nominat huiuſmodi Statutum contra libertatem Eccleſiaſticam, & quod tam ſtatuentes, quàm talia Statuta ſeruare facientes ſunt ipſo facto excommunicati, & licet tale Statutum videatur factum bona ratione, vt ſcilicet ſcandala euitentur, & pericula etiam Rempublicam tangentia, vt in tali Statuto conſuluit Angel. conſilio vigeſimotertio, incip. nulla perſona, vbi appellat huiuſmodi Statutum commendabile in Ciuitate Florentiæ præcipuè eo quod fuerit inductum in remedium ad ſcandala, & diſcenſiones Ciuiles euitandas, per quas poterat de facili contendi ad exitium Reipublicæ, tamen quia diſponit de materia ad ſe non pertinente, & eſſet mittere falcem in meſſem alienam hoc non facit, quod valeat, quia in Statuto non ſolum iuſta cauſa ſtatuendi, ſed etiam poteſtas ſuper re ſtatuenda requiritur, vt infra nos latè, & hoc modo etiam reſpondit Dec. loco proximè citato, & ſequitur Felin. ibidem numero nonageſimoſexto, verſiculo vndecimo, quæro, vbi ideò dicit, quod appræhendens poſſeſſionem ſine licentia non incidit de iure in pœnam Statuti, nec Notarius de ea rogatus, nec Teſtes, exclamans etiam contra Principes, & Dominationes, qui per generales prohibitiones ſtatuunt, vt quis non impetret beneficium à Papa ſine eorum licentia, ideò videntur incurrere excommunicationem ipſo facto per iura ibi per eum, de quo nos etiam infra.

14 Quintò, infertur, non valere Statutum † excludens ingredientem Monaſterium à ſucceſſione, vt Dec. dicto capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ, numero 188. qui ita Doctor. tenere communiter teſtatur, idem ſenſit Paul. de Caſtro conſilio 305. incip. Chriſti nomine primum dubium libro primò numero quarto, & in l. ſi quis, id quod ff. de iuriſdictione omn. Iudic. Bald. in l. omnes populi, verſiculo ſed quid ſi Statutum dicat, quod Monacus ff. de iuſtitia, & Iur. & Angel. pulchrè in diſputatione ſua incip. nobilis quædam genere, verſiculo ad vnum tamen diligenter dominic. poſt Imol. in capit. quamuis de pact. in ſexto. Roman. per multas rationes in l. ſtipulatio hoc modo concepta, verſiculo circa Illud vero exemplum, ff. de uerb. obligat. Felin. dicto capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ, numero 77. uerſiculo ſexto, quæro quod multo magis procederet ſi Statutũ excluderet Moniales, & ſic iam ingreſſas, Barthol. in l. final. columna ſecunda C. de pact. ubi Angel. col. penult. Matteſill. in ſing. 143. nota mirabile dictum Alexand. conſ. 139. col. final. ubi communem teſtatur uol. 2. Abbas in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ col. 20. uerſicul. circa illum caſum, Crott. in d. l. omnes populi, numero 82. rationem prædictorũ adducens, quia etiam per tale ſtatutum mulier efficietur timidior ad ingrediendum Monaſterium, à quo non debet arceri, §. ſed hac præſenti in Authen. de Sãct. Epiſ. col. 9. & ideò dicit idem eſſe, ſiue Statut. dicat ingrediens, ſiue ingreſſa, contra Bar.

15 † ita deſtinguentem, quem dicit communiter reprobari, & inter alias etiam ratio eſſe poteſt, quia licet ingrediens importat tempus, quoadhuc mulier eſt laica. & in quam ſtatutum per conſequens poteſt ſuum producere effectum, tamen quia ſubiſigitur in ſtatuto, non ſuccedat, quod eſt uerbum futuri temporis reſpiciens tempus ſucceſſionis, quo tempore mulier reperitur Monaca, & exempta a Iuriſdictione ſtatuentium, Statutum in illam etiam per uerbum ingrediens aliquid minimè operari poterit, ita Paul. de Caſtr. dicto conſ. 305. num. 4. & Felin. d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 78. uerſ. limitant hoc, & hanc magis communem opinionem teſtatur Socin. conſ. 241. incip. circa primam difficultatem col. 2. verſ. ſecunda eſt opinio ma-

gis communis lib. 2. quod nota pro noſtro ſtatuto Ianuæ de ſucceſſ. ab inteſt. §. maſculus, & fœmina.

16 Sextò. Infertur, nō valere ſtatutum, quod † ſi Clericus declinauerit Iuriſdictionem Poteſtatis, ſit extra protectionem communis, & ius ei non reddatur, immo taliter ſtatuentes ſunt excommunicati, cum expreſsè diſponant de Clerico d. c. nouerit de ſent. excomm. ſi autem non expreſſe fuerit dictum de Clericis, ſed generaliter ſtatutum poni extra protectionem Communis hominem declinantem forum Poteſtatis, non extenditur ad Clericos, cum tale ſtatutū in ſua generalitate ita debeat reſtringi, vt Clericos non comprehendat, ne videantur ſtatuentes diſpoſuiſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, & ſic ſuper illicitis, ita Dec. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ vbi ſupra, & ibi etiam Abb. in rept. & Felin. nu. 70. verſ. 4. quæro Bald. in d. authen. caſſa, & irrita col. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. vbi etiam Paul. de Caſtr. in fin. & in authen. ſtatuimus col. fin. C. de Epiſ. & Cler. Ang. in d. l. filiusfamilias §. Diui. ff. de leg. 1. Ant. de Butr. in d. c. tua in princip. de decim. lap. alleg. 30. in cip. conſilium fuit, & in hoc vide omnino Felin. loco proxime citato, qui latè, & pulchrè loquitur Cagnol. in l. 3. ff. de reg. Iur. nu. 2. alia ratione, quia ſcilicet Cle-
17 ricus † etiam ſi vellet conſentire non poſſet in poteſtatem, & coram eo litigare c. ſi deligenti de for. compet.

18 Septimò. Infertur, quod † ſi Eccleſia haberet molēdina, ad quæ fuiſſet liberum ire, ſi ſtatueretur generaliter, quod euntes ad molendina ſoluerent puta decem, nō porrigeretur ſtatutum ad molendina Eccleſiarum, ad quæ fuiſſet liber acceſſus, ne impediretur per talia ſtatuta vtiliats Eccleſiæ, & libertas circa res ipſius per Laicos Anchar. conſ. 156. & Bald. in l. 1. in repet. C. de Summ. Trinit. & fid. Cath. Io. Bapt. de Sancto Seuer. in d. l. omnes populi nu. 96. Dec. illos refferrendo in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ loco proximè citato.

19 Octauo. Infertur, non valere ſtatutum, quod † Eccleſia, vel Hoſpitale teneatur vendere tantum ſingulis annis de ſuo vino, & oleo, &c. vt not. Bald. in authen. hoc ius porrectum col. 3. verſ. & propterea non valet ſtatutum C. de Sacroſ. Eccleſ. Io. Bapt. de Sanct. Seuer. vbi ſupra, & Dec. in eodem loco nu. 192. ſed de hoc infra.

20 Nono. Infertur, quod † non valet ſtatutum prohibens legatum ad pias cauſas Card. conſ. 66. in dubio præmiſſo circa fin. quia inquit, diſponeret ſuper Eccleſiaſticis, & illum ſequitur Dec. vbi ſupra nu. 193. & facit c. 2. vbi gloſ. 2. de ſepultur. niſi fuiſſet factum fauore filiorum reſpectu portionis ipſis debitæ ratione ſuæ legitimæ, de quo infra.

21 Decimo. Infertur, quod † non valet ſtatutum, quod Iudex poſſit iudicare ſuper decimis, ita Fulgoſ. conſ 156. viſis col. pen. quem reffert, & ſequitur Dec. vbi ſupra num 194.

22 Vndecimo. Infertur, quod † non valet ſtatutum, quod de legatis ad pias cauſas ſoluantur duo denarij pro libra, ita Ant. de Burt. conſ. 40. incip. nulla eſt dubitario. & conſ. 45. ſtatuto Ciuitatis Parmæ Abb. conſ. 25. lib. 1. quos ſequitur Dec. vbi ſupra num. 195. & Felin. ibidem num. 94. quo in loco ampliationes, & intelligentias ad materiam adducit.

23 Duodecimo. Infertur, quod † non valet ſtatutum, quod in funere ſit taxatus certus numerus Clericorum, & Cereorum Abb. in cap. fin. per illum tex. de reb. Eccleſ. non alien. & in conſ. 26. & conſ. 63. lib. 1. Rom. ſing. 358. Reuerendus Dominus, quod ſequitur Dec. vbi ſupra nu. 196. & Felin. nu. 49. & ratio eſt, quia licet

non

non ſit factum ſtatutum ſuper ſpiritualibus, tamen dicitur factum ſuper connexis eiſdem arg.l.quod ſi nollet in fin.ff.de ædil.ædi.in d.c.cum Laicis de rebus Eccleſ. non alien. licet Felin.vbi ſupra num.95. verſ.nemini tamen limitet, niſi ſtatutum eſſet circa limitationem impenſe funeris concernentis pompam inutilem Clericis, puta circa veſtes lugubres, & ſimilia, ſecus in concernentibus Clerum, vt in cera, & ſimilibus, quam diſtinctionem etiam tenuit Abb.in d.c.cum laicis,& in d. conſ. 26.quædam,& conſ.63.lib.1.Dec.vbi ſupra col.18.verſ.11. non valet

24 XIII. Infertur, quod † non valet Statutum, quod exceptio excommunicationis non poſſit opponi in iuditio ſæculari, ita Sanct. Seuer. in dicta l. omnes populi num.102.per Bald.in tit.de ſtat. contra libert. Eccleſ.in vſib. feud. circa fin. libri, & idem Bald.in l.placet in fin.C.de Sacr.Eccl.Io.de Anan. in c. poſtulaſti de hom. & Dec.vbi ſupra num.197.latè Tiraq.de retract.p.1.§.1.gloſſ.9.ad fin. num.275.

25 XIIII. Infertur, quod † ſtatutum mandans ſolutionem debiti probari non poſſe per teſtes, ſed ſolum per inſtrumenta, non compræhendit Clericos, nedum ſi debitum erit contractum poſt Clericatum, ſed etiam ſi ante, dummodo euenerit caſus probādi debitum, poſtquam quis effectus erit Clericus,quia cū tali caſu probationes habeant principium,quando fiunt coram Iudice, dicitur ſtatutum diſponere de re erga ſolutionem debiti probare debentē in tempore, quo eſt factus alienæ Iuriſdictionis, & non eſt amplius ſuæ, eò quia tunc reperitur factus Clericus, igitur ad illum non porrigitur eius diſpoſitio,ita Marſil.in l. ſi quis viduam, num. 32.ff.de quęſt.de mente Io.Cal. in diſputatione ſua incip.ſtatuto Ciuitatis cauetur, quod ſi ab actore in ſolutione vlt. dub.Anchar.in c.ea, quæ de reg. Iur. in 6. in fin. Alex.conſ.210.num.13 lib.2.& in conſ.211.num.4.eod.vol. Dec.vbi ſupra num. 206.Cuman.conſ.239.col.2.& 3.

26 XV. Infertur, quod † Clericus non ligatur ſtatuto diſponente, quod de contractu ſoluatur gabella, & ideò ſi extat ſtatutum huiuſmodi, & Clericus vellet vti dicto contractu, & opponatur contra Clericum, quod non ſoluit gabellam, non

27 procedet contra eum exceptio, niſi † vellet etiam vti adminiculo ſtatuti diſponentis de gabella ſuper contractu, nam tunc eo vti non poſſet, niſi obſeruat ſtatutum, a quo Clericus, ſicut & omnis alius inuitatur ad illius commodum participandum ſub illa lege, ſcilicet vt ſoluatur gabella, quod fieri poteſt,nec dicetur contra libertatem Eccleſiæ,cum etiam Clerici debeant vti beneficio ſtatuti Laicorum cum omnibus ſuis qualitatibus, & eo modo, quo loquitur, ita Bald. in l.1.in verſ.6. quæro nunquid Clerici C.de contr.empt.alleg.Ioan.Andr.in cap.1.de oper. nou.nunt. & illos etiam ſequitur Alex.conſ.210.num.5. libr.2. Grat.conſ.162.num.11. vol.2. cum latè ibi per eum Dec.in d.c. Eccleſia,num.225.& 269.Ant.de Butr.in ca. non minus col.fin.de immunit.Eccleſ. & in c.1. de cenſib. in fin. Felin.in d. c. Eccleſia num.104. verſ. ſextum, & vltimum exemplum, quicquid dixerit Bart.in l.omnes populi,ff.de iuſt. & Iur. idem voluit Cephal.conſ.385. num.5. libr. 3. ſecus tamen quoad illationē eſſet, ſi quis negaret ſoluere velle gabellam ſub prætextu quod res cū emptæ erant Clericorū, vel Eccleſiæ,à qua emit,& quæ cum ſint exempta à tali ſolutione, res etiam ipſius licet alijs venditæ deberent gaudere eodem Priuilegio, nam non procederet talis exceptio, quia communis eſt Doctorum opinio, quod

28 † emptores rerum Eccleſiaſticarum non eximuntur à ſolutione gabellæ, & vectigalium;prout hanc communem teſtatur Tiraq.de retract.conſang. §.1.gloſ.13.nu. 12.quicquid dixerit Bald. conſ.31.circa med.lib.1.& conſ.496. col. 2. verſic. interdum

dum ſtatutum non grauat libr. 4. vbi dicebat, quod ſi onus gabellæ ſit annexum contractui, ſtatutum iubens eam ſolui ex venditione ab emptore, non comprehendet venditiones factas ab Eccleſia, quia licet Eccleſia non ſoluat hoc modo gabellam, tamen in hoc grauaretur, quod rem minoris venderet ob id, quod emptor, teneretur eam ſoluere, & quod teneantur tales emptores expræſsè tenuit Barth. in l. licitatio, §. fin. de public. & vectigal. ubi dicit, quod licet Eccleſia ſit immunis à ſolutione gabellæ pro fructibus à ſe proprijs in prædijs percæptis non tamen ſunt immunes ipſorum fructuum emptores, quod etiam comprobauit Archid. & alij in dicto cap. ult. de ſenſib. in 6.

29 XVI. Infertur, quod † ſi ex forma Statuti Laicorum teſtamento debeat inſinuari per hæredem intra ſex menſes, aliàs non ualeat, ſi Clericus eſt hæres inſtitutus in Teſtamento, nec fecit illud inſinuari infra tempus ſtatutum à ſtatuto, quod tamen poterit ex illo adire hæreditatem, ita Bald. in authen. caſſa num. 6. C. de Sacroſ. Eccleſ. ubi etiam Fulgoſ. Abb. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 39. & idem ſenſit Anchar. in repet. d. c. Canonum ſtatuta de conſtit. ante med. in 2. queſt. uerſ. iuxta prima occurrit declaratio plurium quæſtionum ſuper ſtatutis Laicorum, & illos etiam referendo ſequitur Alex. dicto conſ. 210. proximè ſupra citato, num. 6. ubi ſubiungit, quod eadem ratione uidetur idem dicendum, ſi eſſet inſtitutus Laicus in Teſtamento Clerici, & uerba ſtatuti diſponentis inſinuationem non dirigerentur in hæredem, ſed in ipſum Teſtamentum, ut quia diceret, quod ultima uoluntas alicuius Teſtatoris non ualeret, niſi fuerit inſinuata, &c. quia Teſtamentum Clerici non ſubiacet ſtatuto, ut uoluit Ant. de Butr. num. 20. Io. Imol. in d. c. Eccleſia Sã
* ctæ Mariæ, ubi ſequens Io. de Ligna. dicunt, quod communiter damnatur opinio Bart. qui contrarium uoluit in l. cunctos populos in 5. quæſt. C. de Summ. Trinit. & fid. Cath. & hoc modo poteſt intelligi, quod dixit Capiz. deciſ. 201. num. 5. & Bald. in d. authen. caſſa diſtiuguendo, ut per Alex. de quo tamen infrà in fin. concluſ. uerſ. & generaliter.

30 XVII. Infertur, quod † non operatur ſtatutum diſponens, quod per Clericos non poſſit fieri Teſtamentum abſque præſentia Parrochi, quamuis illud ſtatutum uideretur inductum ad falſitates, & fraudes tollendas, ita Salic. in dicta authen. caſſa, quem ſequitur Alex. in d. conſ. 210. num. 9. & facit text. in c. fin. de uit. & hon. Cleric. & in c. fin de reb. Eccleſ. non alienan. ubi Ant. de Butr. & Ioan. de Imol. & Bald. in d. l. cunctos populos in lectura, in 4. col. & in 20.

31 XVIII. Infertur, quod † ubi Statutum diſponit, quod ſi emptor non appræhendet poſſeſſionem intra annum, & ſic patiatur uenditorem poſſidere, contractus præſumatur ſimulatus, tale ſtatutum, nec in foro ſæculari, nec in foro Eccleſiaſtico ligabit Clericum, qui neglexerit appræhendere poſſeſſionem, tanquam non ſuum ſubditum, ita Abb. in dicto c. quod Clericis de for. compet. & illum ſequitur Alex. conſ. 211. num. 5. lib. 2.

32 XIX. Infertur, quod Statutum diſponens, quod probatio mutui non poſſit fieri per Teſtes, ut ſupra etiam dicebamus, uel quod libri mercatorum faciant plenam fidem, non ſeruabitur contra Clericum etiam in foro ſæculari, Abb. in dicto cap. quod Clericis num. 32. & Alex. ubi ſupra, Capr. concluſ. 15. num. 62.

33 XX. Infertur ad caſum, † de quo per Anchar. in repet. dicto c. Canonum ſtatuta 2. q. princ. in uerſ. ego quæro in quæſtione, quam conſului, ubi dixit, quod accidit quæſtio, quod Archiepiſcopus Spoletanus habebat extra Ciuitatem aliqua

molen-

molendina ex largitione Regis Vngarię,& Commune Spoleti habebat etiam alia
molendina extra dictam Ciuitatem , omnes Spoletani poterant ire quo volebant
ad molendina,& ſoluebant certam menſuram ad molendinum, Commune Spole-
ti ſtatuit,quod omnes Ciues , qui cauſa molendi irent extra Ciuitatem tenerentur
ſoluere in ingreſſu Portę mēſuram,de qua ſupra,& quod volentes accedere ad mo-
lendinum dicti Communis non ſoluerent ingreſſu dictam ſummam , omnes ibant
ad molendinum Communis, vbi aliquam menſuram ſoluere non tenebātur,& non
ibant ad molendina Archiepiſcopi, & ideò Archiepiſcopus dicebat ſtatutum non
valere inquantum ſibi præiudicat,& Anchar. decidit, quod non valet , quia licet
verba ſtatuti cautè dirigantur ad ſubditos, tamen ex eò apertè,& ſtudioſè grauatur
Archiepiſcopus, vnde non eſt curandum , cum quo loquatur quis, ſed intentio,in
quem dirigatur,l. cum pater,§.donationis,ff.de leg.2. multotiès enim euenit, quod
in diſpoſitione vnum exprimatur,& ad aliud effectus dirigatur,& hoc debet conſi-
derari,ita dixit Alex. ſequendo Anchar.in dicto conſ.211.nu.11.lib.2.quod etiam
placuit Abbati d.ca. Eccleſia in rep.& idem Anchar.dicto conſ.13.In Dei nomine
Amen,ſuper dubio tranſmiſſo,& ita conſuluit totum Collegium Iur. Conſ. Bonon.
vt apparet in d.conſ. Ancha.& in conſ.154.In Dei nomine,amen,optimis rōnibus
Iaſ.in conſ.161.col.fin.lib.2.& cū iſtis tranſit Fel.in d.c. Eccl.nu.104.verſ.primum
exēplum,& Boer.dec.125.per tot.qui etiam citat,qui conſuluerunt pro Ciu. Spol.
34 XXI. Infertur, quod † ſtatutum Laicorum aſtringens litigantes coniunctos
ad compromittendum , non aſtringit, nec ligat Clericos, & ideò non poterunt vi-
gore talis ſtatuti aſtringi ab affinibus ſuis ad faciendum compromiſſum cum eis,
ita Bald.in conſ.107.dictat ſtatutum in fin. vol.6.quem refert,& ſequitur Marſil.in
l.ſi quis viduam num.20. ff.de quæſt. & idem Bald. in conſilio 5. numquid Cleri-
cus agens lib.2.ea ratione,quia compromittere non eſt de mero ordine iuditiorum,
ſed tangit ſubſtantiam cauſæ, & tendit ad deciſionem, ibi tamen diſtinguit de bo-
nis patrimonialibus, & Eccleſiaſticis, & de compromiſſo de Iure tantum,& de Iu-
re,& de facto, quem vide, & illationem ſequitur Alex.dicto conſ.210.nu.3.libr.2.
Dec.in d.c.Eccleſia,num.20.& nu.161.& Roch.de Curt.in dicto tract.de ſtatut. de-
fecti.8.q.11.num.68.& de hoc vide eundem Bald.in c.fin.vt lit.pend.& in ca. cum
veniſſent de eo,qui mitt.in poſſ.rei ſeru.cauſ.4. col. & Capic. deciſ.66.per tot. vbi
contrarium ſentientes refert,& concludit,quod præſens illatio eſſet vera , ſi Statu-
tum compromiſſum mandans vlterius procederet alterando deciſionem cauſæ, vt
quia diceretur in eo, quod non poſſet appellari, ſeu peti reductio, vel quod laudum
faciendum haberet executionem paratam, vel talia in ſumma , per quæ non poſſet
dici , quod ſtatutum ſe contineret in paris terminis ordinatorij Iuditij , ſed tange-
ret etiam mareriam deciſorij,vt etiam per Dec. vbi ſupra,ſecus ſi ordinaret tantū-
modò cauſam eſſe compromittendam, quia tunc diceretur ſtatutum reſpicere ordi-
nem,& proceſſum,ad quæ Clericus ligatur,vt per omnes in dicto c. Eccleſia Sāctæ
Mariæ , & pręcipuè per Dec. nu.126. cum plur.ſeq.vbi dicit hanc opinionem ve-
ram,& illam ſequitur etiam Socin.conſ.71.circa præſentem conſultationem num.
** 12.vol.4.& hanc opinionem magis communem teſtatur nouiſſimè Borrel.de com
promiſſ. §. 1. gloſſ.3.num.225.An autem,è contra cōiuncti Clericorum poſſint ab
eis cogi virtute talis ſtatuti ad compromittendum cum illis , & dicendum videtur,
quod ſic , vt per eundem Borel. ibidem numero 262. allegans rationem , quia
ſcilicet Clerici poſſunt vti Statutis Laicorum pro ſe licet contra ſe, non iuribus

ibi

ibi per eum. De quo tamen ego dubito, tum quia in iuditijs debet ſeruati æqualitas,l.fin.C.de fruct.& lit.expenſ.l.non debet, ff de reg.iur.vbi Doct. in c. non licet actori eod.tit.in 6.tùm etiam quia ſtatuta videntur ædita,vt ſint lex communis ſecundum diſpoſita,vnde non videtur fuiſſe de ſtatuentium mente, vt pro vna parte ſeruiant, ſi contra eandem pariter procedere non poterant prout ſic reſpondet,Socinus dicto conſilio 71. numero 19. cum 162. & faciunt infra in ampliat. 26.

35 XXII. Infertur, quod ſtatutum de ſolutione gabellæ pro rebus, qua transferuntur, non comprehendit Clericos,ita Barthol. in l. prima.C.de mulier.& in quo loco,lib.10. quem ſequitur Dec.in d.c.Eccleſia, num.271. Felin. ibidem num. 106. & 105.Clement. præſent. de Cenſib. niſi deferant res alienas, & niſi Clericus negotietur.Federic. conſil.207.Abb.conſil.6.in 2.dub.vbi dixit, quod Clericus non

36 dicitur negotiari † licet vendat vinum, & oleum ſuum idem Federic. conſil. 121. incipit quæſtio talis eſt, ſi tamen alia negotiationis cauſa venderet ad gabellam teneretur, & ſubijceretur alijs ordinibus ſicut laicus c. vlt. de iur. & honeſt. Cler. Archid. Ioan. Andr.& Franc. in c.quamquam de cenſib. in 6. Teſſaur. deciſ. 116. num.10.Marcabrun.conſil.18.num.237.

37 XXIII. Infertur; quod † Clerici non tenentur ad ſolutionem pedagij per ſtatutum laicorum compoſiti,ita Abb.in c. Innouamus,de cenſibus,& in cap. ex litteris de vit. & honeſt. Cler. Angel. conſil. 14. incip. Eccleſia, & Dec. vbi ſupra numero 270.

38 XXIV. Infertur, quod ſtante ſtatuto † quod homines villæ teneantur capere malefactores, non intelligitur de Clericis malefactoribus, ita Bald. in c. cum non ab homine de iudic. quem referendo ſequitur Felin. in d. c. Eccleſia numero 104. verſic. adde etiam hic.

39 XXV. Infertur, quod † ſtatutum laicorum factum pro communi vtilitate,quod vadens de nocte ſoluat tantum, non includit Clericos,ita Ioan. Andr.in c. graue ſuper verb. ſed banno de ſent. excommun. vbi etiam Abb. & Ant. de Butr. & poſt alios Felin. in d.c.Eccleſia vbi ſupra verſ.quintum exemplum,dicens tamen,quod per ſuum iudicem, c.benè quidem 96.diſt.

40 XXVI. Infertur ad caſum ſtatuti † de quo per Abb.in d. c. Eccleſia in repetit. verſ. ex hoc infero, vbi infert ad ſtatutum, quod vbi in loco ſunt Iudæi fœnerato, res,& viget ſtatutum inter eos,& populum,quod non teneatur uſurarios reſtituere pignus ei, qui probauerit ſe dominum rei pignoratæ, niſi prius reſtituto debito, pro quo res fuit pignorata domino inſcio, non comprehendit Clericos, aut res illorum pignori datas,& idem repetit in c.quod Clericis de for. compet.& illum ſequitur Felin. ubi ſupra uerſ. quartum exemplum dicens hoc eſſe notandum.

41 XXVII. Infertur,quod ſtante ſtatuto, † quod debitum præſcribatur per quinquennium,non habet locum contra Clericum, uel Eccleſiam, ita Felin. ubi ſupra uerſ. tertium exemplum, quod fuit etiam de mente Anchar. conſ. 258. incip. ſupradictum ſtatutum per totum rationibus,& auctoritatibus ibi per eum, idem uoluit Alex.conſ.169. num.1.lib.2.

42 XXVIII. Infertur, quod ſtatutum laicorum † dans licentiam conductoribus poſſeſſionum, vt liberè poſſint eas dimittere, non extenditur ad conductores rerum Eccleſiaſticarum, ita conſuluit Bartholus in conſilio 187. incip. Domini Priores artium per text.in dicto capit.Eccleſia de conſtitut.& in Clemen. in Eccleſiarum eodem titul. et illum refert, et ſequitur Felin. ubi ſupra nume. 104. uerſic.

Digitized by Google

ſecundum exemplum, qui ſubiungit, quod licet Barthol. loquatur quando ſtatu-
tum nominat Eccleſiam expræſsè, vt euenit in caſu ſuo, tamen idem eſt, quando
generaliter loquitur, tùm per rationes ab ipſo Bart. adductas, tùm per ea, quæ dixit
idem Felin. in dicto c. Eccleſia in quarta quæſtione iu princ. & ſi contra tales con-
ductores Iudex ſæcularis fortè repugnante ſtatuto, prouidere non poſſet, habebunt
Clerici requirere Priores populi, vt de Iudice ſibi prouideant, quibus negligenti-
bus Eccleſiaſticus prouidebit, & cognoſcet contra dictos conductores iuxta not.
in capit. ex tenore, & in c, licet ex ſuſcepto de for. comept. & hoc Felin. ibidem, &
ante eum voluit idem Bart. dicto conſil, 187, num. 4. & Abb, in dicto cap, Eccleſia,
num. 30. in repet. qui ſubiungit, quod tali caſu Eccleſiaſticus Iudex procedet, ac
modo, & forma in cauſa, quibus procederet Iudex ſæcularis iuribus ibi per eum,
idem voluit Dec. in dicto cap. Eccleſia, num, 181. & Anchar. in c. 1, verſ. quæro
etiam de quæſt. de conſtit.

43 XXIX. Infertur, quod ſtatutum laicorum † de ſucceſſione ab inteſtato exclu-
dens fœminas propter maſculos, non compræhendit hęreditatem Clerici, ita Ber-
** taz. conſil. ciuil. 63, num. 23. vbi hanc veriorem, & communiorem ſententiam te-
ſtatur iuribus, & auctoritatibus ibi per eum adductis, idem voluit Dec. in dicto ca.
Eccleſia ſanctæ Marię, num. 218. & hoc indubitatum eſſe arbitror in Dominio no-
ſtro Ianuenſi, in quo vigore ſtatuti ſub rubr. de priuileg. Cleric. libr. 6. cap. 4. non
poſſunt Clerici uti ſtatutis, & eorum diſpoſitione pro ſe in cauſis laicorum, ſed eis
debet reddi ius ſolum ſecundum ius commune, unde ceſſat fundamentum, ſuper
quo potiſſimum fundatur ſententia contrarium affirmantium, uidelicet quod ex
quo, & Clerici excludunt fœminas ſtante ſtatuto, quod extantibus maſculis fœ-
mina non ſuccedat, ita & in eorum hæreditate ius idem, quoad laicos ſeruari de-
bet, de quo fundamento latè per Burſat. conſil. 93. num. 22. & 27. & plur. ſequent.
libro primo, cum ibi per eum, & ſecundum hanc illationem bis fuit iudicatum in
partibus noſtris.

44 XXX. Infertur, quod ſtatutum in genere prohibens † aliquem teſtari, niſi ſer-
uata certa ſolemnitate non compræhendit teſtantem ad pias cauſas, vt puta ſi mu-
lier non poſſit teſtari ſine conſenſu propinquorum, ita ſtatuto mandante, tamen po
terit inſtituere pium locum, & ualebit ſine illa ſolemnitate teſtamentum, ita Crot.
in d. l. omnes populi, num. 80. ſecundum Bald. in l. generali circa fin. uerſ. Quæro
quinimò dictum ſtatutum. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Alexand. conſ. 105. uiſo diligē-
ter numer. 11. uolum. 4. pro quo facit, quia iſte, qui inſtituit pium locum, uidetur
moueri nutu Dei aguntur, non ſubſunt poteſtati legis, c. licet de regul. c. duæ ſunt le
ges 19. quæſt. 1. alias 2. Idem uoluit Dec. conſil. 504. num. 3.

Benè uerum eſt, quod ſi ſtatutum prohiberet legatum, uel teſtamentum reſpectu
45 portionis debitę filijs ratione legitimæ, † quoad illam porrigitur ſtatutum, & cō-
pręhendit teſtamentum factum etiam ad piam cauſam, ita ut inquantum deficeret
filio pro legitima non ualeret legatum, ſiue teſtamentum etiam ad pias cauſas, ita
conſuluit in terminis talis ſtatuti. Abb. in conſil. 63. incip. uidetur primò dictum le
gatum in prima par. ex Diui Auguſtini ſententia, de qua in cap. fin. 17. quæſt. pri-
46 ma, in quo habetur, quicunque uult † exhęredato filio hęredem facere Eccleſiam,
quærat alium, qui ſuſcipiat nō Auguſtinum, imò Deo propitio neminem inueniet,
& hanc partem multis rationibus affirmat, & comprobat, idem uoluit Ancharan.
in conſil. 30. incip. uidetur prima facie dicendum, quem referendo ſequitur Crot,

in dicta

47 in dicta l.omnes populi, num. 81. & quod legitima † filiorum non diminuatur per quæcunque legata ad pias cauſas teſtatur Cuch. in ſuo tract.de legit. fol. 22. num. 28. cum ibi allegatis, quod nota etiam pro noſtro ſtatuto Sarzan.ſub rubric. de ultim. uolunt.

48 XXXI. Infertur,quod non ualet ſtatutum † in pręiuditium Clericorum,quo cauetur, quod non poſſit locator domum ſuam locare alteri, ſed teneatur ſtare primę locationi, niſi prius per tres menſes ante finem locationis denuntiauerit inquilino, quod non uult eum perſeuerare in locatione, quia de Iure communi eſt libera facultas locatoris finita locatione ſuam rem alteri locare,& ideò in pręiuditium libertatis Clericorum non poteſt tale quid ſtatui, ita Crot. in dicta l. omnes populi numero 83. per l. ſi cui. C. loca & per ea, quæ ſcribuntur in capit. nouerit, de ſenten. excommunic. & idem ſenſit Alexand. conſil. 160. numero 8. libro 6. conſilio 17. numero 13. lib.4.

49 XXXII. Infertur quod ſtatutum † imponens pœnam concubinis Clericorum, niſi aliàs notorium eſſet Clericos concubinas tenere,non ualeret ob infamiam,quę de facili poſſet reſultare de eis ſaltem de facto ex pœna imponenda concubinis propter criminis connexitatem quod fieri non debet in tam graue pręiuditium Clericorum,ita Crot. ubi ſupra de mente Anchar. cunſil. 97. incip. magnifica, & illuſtris Princeps,& in repet. capit. &,quæ in 24. quæſt. de reg.iur.libr. 6. & illum ſequitur Ioan. de Ana. in rubr.de adul.& Felin.in d.c.Eccleſ. nu.102. ubi idem tener etiam ſi eſſet notoria concubina iuribus ibi per eum.

50 XXXIII. Infertur, non ualere ſtatutum † tanquam contra libertatem Eccleſiaſticam, quod mandaret Eccleſiaſticos cogi debere ad collectas, uel impoſitas, ut habetur in c. Clericis de immun.Eccleſ.lib.6.& in cap. non minus,& in cap.aduerſus eod. tit.& in cap. quanquam de cenſ. eodem tit. & in cap. quia iuſta. 16. quęſt. prima,& in cap. ſecundum, 23.quæſt.8.pręcipuè ſi collectę imponerentur ratione munerum perſonalium, a quibus Eccleſiaſticę perſonæ penitus immunes,& exemptę reperiuntur, ad not. in l.placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ. & in cap. 1.de immunit. Eccleſ.lib.6.Natt.conſil.280.num.5.Burſat.conſil.42. col.1. libr.1. Lancellot. Gallia.conſ.59.num.3.45.& ſeq. qui loquitur de ſolutione ſalarij Prętoris, medici, & aliorum offitialium, & de alijs, quæ diſtribuuntur per capita, & per buccas.

51 XXXIV. Infertur ſtatutum dici contra † libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam, ſi prohiberet, ne quis in caſu occurrenti litteras Apoſtolicas impetraret, uel nè litteræ Apoſtolicę in eorum dominijs ſine eorum licentia publicarentur,ſeu alicui traderentur iuxta not. in c.Quoniam de immun.Eccleſ.lib.6.in princ. Mart. Laur. in tractat. de princip. quęſt. 492. & uide Lap. alleg.92. ubi add. in littera P. Capiz. deciſ.132.num.6.& ſeq.Boſſ.in ſua Pract.Crim.tit.de Princip.& Priuilegio eius, num.21. Pariſ. conſil.41. poſt num.35.lib 1.

52 XXXV. Infertur, quod ſi ſtatutum mandaret † ne ad Iudices Eccleſiaſticos in cauſis,quæ ad eos ſpectant, habeatur reuerſus non tenebit Lap.ubi ſupra per d.cap. quoniam de immun. Eccleſ. lib.6.

53 XXXVI. Infertur, quod non ualeret ſtatutum, ſi prohiberet † ne apud Laicos admitteretur exceptio rei iudicatę in foro Eccleſiaſtico, quia a Deo Papę, & a Papa alijs Prelatis conceſſum eſt iudicare, capit. per Venerabilem, qui filij ſint legitimi, capit. ſecundo, de except. libro ſexto, cap. adminiſtratores, ubi gloſſ. 23. quęſtione quinta.

Digitized by Google

54 XXXVII. Infertur, & idem erit ſi exceptionem † Iuramenti reijceret per text. in cap. licet de iureiur. lib. 6. c. quamnis de pact. & facit c. 2. de for. compet. & lap. vbi ſupra, numero 5.

55 XXXVIII. Infertur, quod ſi ſtatutum mandaret † per laicos cognoſci, vel decidi, vel partes coram ſe comparere cogi in cauſis ſpiritualibus, ſiue principaliter, ſiue incidenter, non valeret c. tuam de ordin. cognit. c. decernimus, c. quanto de Iudi. c. lator, & c. cauſam quæ qui filij ſint legit. latè Vant. in tit. de nullit. ex defect. Iuriſd. num. 54. Clem. diſpendioſam de iudic. Viu. comm. opin. verb. Iudex laicus vbi * de communi, & notatur in cap. ſi iudex laicus, de ſent. excomm. in 6. vbi Dec. in c. at ſi Clerici, num. 30. in fin. de Iudic.

56 Spirituales autem cauſæ † quoad prædicta intelliguntur quæcunque de ordinibus, gradibus, & ſacramentis, obſeruationibus, alijſque Eccleſiaſticis rebus tractãt, & quicquid ortum habeat ex aliquo, quod ſpecialiter ad Eccleſiam legem, fidemvè Chriſtianam pertineat, item cauſæ hæreſis, ſacrilegij, vſurarum, adulterij, ſimoniæ, periurij; item cauſæ electionum, poſtulationum, prouiſionum, dignitatum offitiorum, Canonicatuum, aut quarumuis rerum Eccleſiaſticarum, vel ad Eccleſiam pertinentium, vt ſuper decimis, matrimonijs, cauſis natalium, Iuriſpatronatus, & alijs, de quibus ex alleg. per Vant. vbi ſupra, & de quibus in d. Clem. diſpendioſam, & per gloſſ. in ſumma 11. in quæſt. 1. & in cap. ex tenore de for. compet. c. vt inquiſitioni, §. prohibemus de hęret. in 6. c. cum tu de vſur. cap. fin. de for. compet. in 6. cap. nouit in fin. de Iud. gloſſ. in cap. 1. de offic. ord. in cap. quanto de iud. cum ſimil.

57 Amplia prædicta, quod quando opponitur coram † Iudicibus ſæcularibus aliqua exceptio vſurarum, vel aliter ſpiritualis, propter quam ſpiritualitatem cauſa ſit remittenda ad Iudicem Eccleſiaſticum iuxta depoſita in dicto cap. tuam, ca. lator cum alijs iuribus ſupra allegatis, nedum non obſtante ſtatuto in contrarium diſponente non poteſt iudex laicus de ea ſe intromittere, ſed nec etiam poteſt praefigere tempus excipienti, infra quod oppoſitam coram ipſo exceptionem probare debeat coram Iudice Eccleſiaſtico, hoc enim eſſet in alienam iuriſdictionem manum immittere, & legem ſuperiori imponere, quod non licet c. ex inſinuatione de * appellat. Iaſ. in l. 2. num. 12. ff. de re iud. & ibidem num. 15. te ſtatur hanc eſſe communem opinionem, & ibidem hoc idem affirmat Barthol. & cęteri Doct. & poſt eos Dominus Ioſephus frater meus de probat. vol. 2. concluſ. 689. in princ. vbi etiam
58 determinat, quid agendum per ipſum Iudicem † ſæcularem, coram quo fuerit oppoſita huiuſmodi exceptio, præcipuè quando remiſſus ad iudicem Eccleſiaſticum eſt moroſus in probanda exceptione, & ad prædicta facit quod voluit Felin. in d. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ num. 110. verſ. & adde dum notauit, quod non valet ſtatu-
59 tum laicorum, † quod ille, qui obtinuit inhibitionem à Iudice Eccleſiaſtico fiendã ſæculari debeat ſe expediuiſſe circa eam intra certum tempus, vt etiam notauit Abbas poſt Card. ibi in cap. 2. in fin. De eo, qui mitt. in poſſeſſ. ampliationem ſecutus eſt etiam Decian. in ſuo tract. crim. vol. 1. lib. 4. cap. 12. nu. 10. de mente etiam Part. in l. pręſes, C. de appellat.

Animaduertendum tamen eſt pro declaratione ſupradictorum, quod de prędi-
60 ctis cauſis ſpiritualibus † de quibus ſupra, quædam ſunt męrę ſpirituales, & Eccleſiaſticæ, & nullo modo ad laicos ſpectantes, prout eſt cauſa excommunicationis, hęreſis, & ſimoniæ, & etiam ſunt quædam talis naturæ, vt nullo modo cadant in lai-

cum,

cum, ſed earum Eccleſiaſtici ſolum ſunt capaces, prout eligere ad dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica, ordinem conferre, Eccleſias poſſidere, et de ipſis diſponere, & his ſimilia, quædam autem ſunt cauſę, quę licet ſpiritualis ſint, cadunt tamen in laicos, prout eſt cauſa matrimonij, ſacrilegij, periurij, vſurarum, & ſimiles, & in primis duabus ſpeciebus cauſarum, videlicet in merè ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, item & in illis, quæ nullo modo cadunt in laicum iudex ſęcularis non poteſt co

61 gnoſcere, etiam quod quæſtio incidat ſuper facto. †In tertia verò ſpecie, earum ſcilicet, quæ & in laicos cadere poſſunt, ſi quæſtio erit facti, ſicut iudex ſæcularis de eo cognoſcere poterit, ita ſtatutum quoad hoc diſponens ſuſtinebitur ita Felin. in dicto cap. decernimus in fin. de Iud. Albert. in tractat. de agnoſcend. aſſert. cathol. & hæret. quæſt. 25. num. 54. & ſeq. quem ita diſtinguentem refert, & ſequitur Farinac. var. quæſt. lib. 1. de inquiſit. quæſt. 8. num. 20. & latiùs numero 25. vbi tamen

62 intelligit hoc procedere, dummodò etiam factum, de quo ſupra incidens in † cauſa ſpirituali, ſit ab omni ſpiritualitate abſtractum iuxta etiam ea, quæ animaduertit Vant. vbi ſupra num. 54. verſ. quamuis si eſſet quæſtio non iuris per ea, quę declarauit Bart. in l. omni nouatione. C. de ſacroſanct. Eccleſ. in l. quoties, vbi etiam Bald. Alex. & Iaſ C. de iud. Alex. & Roma. in l. Titia. ff. ſolut. matrim. Capiz. deciſ. 7. num. 2. & 3. Afflict. deciſ. 209. col. fin. Grauet. conſ. 273. num. 2. Roland. conſ. 12. num. 23. vol. 2. Menoch. de retinend poſſeſſ. remed. 3. numero 336. & quando dica

63 tur queſtio † iuris, & quando facti vide remiſſiuè apud Albert. in d. tractat. de agno ſcend. aſſert. cathol. & heret. q. 25. num. 51.

64 Et hoc vltimum † quod de queſtione facti dictum eſt declara, vt habeat locum quando queſtio facti in cauſa ſpirituali vertitur, vt habeat locum quando queſtio facti in cauſa ſpirituali vertitur, aut inter laicos, aut inter Clericum actorem, & laicum conuentum, ſecus ſi ſolum inter Clericos queſtio oriretur, nam etiam ſi eſſet facti, tamen per Iudicem Eccleſiaſticum, non autem ſęcularem terminanda foret, ita Rol. à Vall. conſ. 23. à num. 6. vſque ad finem iuribus, & auctoritatibus ibi per eum, lib. 2. & ibi num. 14. de mente ſpecul. in tit. de compet. iud. in princ. & in verſ. & breuiter ſcias, tenuit quod Clericus trahens alium Clericum coram Iudice ſęcu lari rem petitam perdit, & dabitur conuento, & priuabitur communione ſacramen torum, vel etiam fidelium, quia excommunicabitur, niſi ſuper hoc ſatisfacere vellet, etiam ſi in prędictis voluntas aduerſarij acceſſerit, & proprium iuramẽtum interuenerit per text. in c. ſi diligenti de for. compet. & in iſta opinione fuit Menoc. dicto remedio tertio, de retin. poſſeſſ. num. 324. & ſequent. Farinac. vbi ſupra num. 25. verſ. ſublimita, primo & eſt ratio, quia Iudex ſęcularis † nullo modo, nec prin

65 cipaliter, nec incidenter poteſt eſſe iudex contra Clericum, iuxta ea, quę notauit Abbas in dicto cap. ſi diligenti col. penul. de for. compet. & Roland. à Vall. dicto conſ. 12. num. 38. & plur. ſeq. Farinac. ibidem, qui etiam alias declarationes numero 38. & plur. ſeq. Farinac. ibidem, qui etiam alias declarationes adducit, & pręcipuè quando per iudicem Eccleſiaſticum fuiſſet inhibitum iudici ſęculari, ne ſe intromitteret in quæſtione ſpirituali etiam ſuper ſolo facto conſiſtente, nam ſi hęc inhibitio emanauerit immediatè, & antequam iudex ſęcularis inciperet cognoſce re ſuper illa facti queſtione, non poteſt ſe in ea amplius intromittere, & ideò dat

66 pro cautella † vt oblata incidenti ſuper ſpirituale cauſa queſtione etiam facti corã ſęculari iudice, is, cuius intereſt, ſtatim Eccleſiaſticum iudicem adeat, ab eoque pę tat, vt illius queſtionis cognitionem aſſumat, laicoque inhibeat, qua inhibitione

emana-

emanata, antequam iudex laicus de cauſa facti cognoſcere incipiat illa terminanda erit per Iudicem Eccleſiaſticum, non autem ſæcularem, vt hanc eandem cautellam adnotauit Gerard. ſing. 69. notant Barthol. & Doctor. vbi affirmat ita ſemel fuiſſe ſeruatum in quadam cauſa, & Gerard. ſequitur Couar. de matrim. capit. 8. §.12. numero 5.

67 XXXIX. Statutum diceretur contra libertatem Eccleſiaſticam, † quando ordinaret perſonas, vltra caſus exceptos, ab Eccleſijs extrahi poſſe, ſiue ab atrijs earum capit. inter alia, & cap. fin. de immun. Eccleſ. & in cap. reum, & in cap. ſi quis contumax 17. quæſt. 4. & in cap. quicquid, & in cap. diffiniuit, & in cap. id conſtituimus eodem titul.

68 XL. Statutum diceretur nullum † tanquam contra Eccleſiaſticam libertatem, ſi permitteret, & mandaret, quod etiam in domibus Eccleſiarum poſſent fieri hoſpitia, cap. 1. de immunit. Eccleſ.

69 XLI. Si compelleret Clericos † ad tutellas laicorum aſſumendas, cap. generaliter 16. quæſt. 1.

70 XLII. Si ſuper excommunicationis abſolutione, † aut reuocatione, aut de interdicto remouendo diſponeret, c. vnico quod met. cauſ. lib. 6.

71 XLIII. Si donationes factas Eccleſiæ † cogeret ſubditos reuocare c. ſunt qui opes & c. ſingularum 17. q. 4.

72 XLIIII. Infertur, quod ſtatutum retractus, † ſeu ius congrui non arctat Clericos, qui non poſſunt impediri à laicis ſuper re empta, Bald. conſ. 300. ſtatuto cauetur in ſecundo dubio, vol. 1. Iaſ. conſil. 152. vera, & iuridica col. vlt. vol. 4. Abb. & Imol. in cap. conſtituens de reſtit. in integr. Alexand. conſil. 27. viſo themate in princ. vol. 6. Afflict. de iur. protom. §. vlt. num. 11. Marant. latè diſputans in ſua diſput. 8. qui diſtinguit, & ſecundum illius diſtinctiones poterant concordari inter ſe in hoc contrariæ opiniones.

73 Primo. Amplia concluſionem, † aut talis exemptio Clericorum, & Eccleſiaſticorum à ſtatutis, & ordinationibus, ac auctoritate laicorum ſit de Iure Diuino, Ioã. Lup. in tractat. de libert. Eccleſ. quæſt. 2. num. 3. vbi dicit ita obſeruatum, & declaratum fuiſſe per quamplures Imperatores ſæculares, & Villab. in comm. opin. in
74 verb. Clericus, num. 69. dixit, quod Clerici nunquam fuerunt † ſub iuriſdictione laicorum, & quod Conſtitutiones de hoc loquentes ſunt potius declaratoriæ, quã de nouo promulgatoriæ, quia, vt inquit gloſſ. in cap. ſi Imperator in verb. & diſcut. 96. diſtinct. antequam ab Eccleſia aliqua conſtitutio ædita fuiſſet, Clerici non erãt de Iuriſdictione ſæculari, vnde omnes Conſtitutiones, quæ emanauerunt, quod Clerici non ſunt iudicandi, niſi ab Epiſcopis, non ſunt niſi iuris declaratio, idem voluit Abb. Felin. & Dec. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, & in cap. 2. de maiorit. &
* & obed. vbi communiter Doct. & hanc communem opinionem etiam teſtatur Card. in d. c. perpendimus in 7. oppoſit. de ſent. excommun. in repet. idem tenuit Oldrad. conſ. 83. num. 5. Abb. & Felin. in d. cap. ſi Clerici de Iudic. Aluar. de pelag.
* de planct. Eccleſ. lib. 1. cap. 54. Alciat. qui communem dicit in cap. cum non ab homine numero ſecundo, de iudic. & licèt de hac opinione ibi dubitet per epiſtolam primam Petri, cap. 2. relatam in cap. magnum 11. quæſtione prima: tamen ad tale obiectum reſpondet ibi benè Ioan. de Turrecrem. quem ſi vidiſſet nihil dubitaſſet, hanc etiam ſententiam ſequutus eſt Nauar. in cap. nouit in 6. notab. num. 6.
* & 30. de Iudic. vbi etiam communem tàm ſacrarum, quàm Pontificiarum legum

* Peritorum affirmat, prout illam etiam communem fatetur Ferdinand. Vaſqu. de ſucceſs.lib.3.S.22. num.58.& 59. vbi etiam plures alios adducit Roma.ſing.419. incip. ſed an poteſt facere Papa. Aufrer. in clem.2.de offic.ordin.verſ.ad quæſtionem, & hanc opinionem ſequendam, nec ab ea recedendum tanquam à communi, & à communiter recepta arbitror, nec obſtantibus auctoritatibus adductis in contrarium à Couar. pract. quæſt.capit.31.numero 2. verſ.contraria opinio, nam Innoc. in d.cap.2.de maior. & obed. adductus pro contraria parte à Couar. nedũ ab iſta opinione non diſſentit,quin potius videtur eam affirmare ibi,vnde dicimus quod exempti ſunt a Deo, vel ſaltem reſoluit, quod indebitè tenebantur de facto ſubiecti ab Imperatoribus, & quòd ideò iuſtè Papa illos tanquam res ſpirituales, & ex toto in ſeruitium, & ſortem Chriſti datos ad ſuam,& Eccleſiæ iuriſdictionem etiam non conſentientibus Imperatoribus reſtituit,& Petr. de Ferrar. & Molin.ab eodem Couarruuia citati, tanquam ab Eccleſia reprobati, & minus catholici non debent allegari, præcipuè in his,quæ Eccleſiæ libertatem, & iuriſdictionem reſpiciunt, vt ipſemet Couarruu. ibidem fatetur, & Alciato optimè reſpondet, vt ſupra diximus,Ioan. de Turrecrem. & Medin. licet contrarium teneat, fatetur tamen ad imitationem legis diuinæ id ſtatutum eſſe,& valde rationi conſentaneum fuiſſe ita ſtatuere,& S.Thom.ad Roman.13. lect.1. licet dicat Clericos eſſe exemptos Priuilegio Principum ab illo tributo,non tamen negat id etiam ante Iure Diuino factũ fuiſſe, cum poſſit ſtare ſimul,& Priuilegium Principum,& conſtitutio de eadem re de iure diuino,& Eccleſiaſtico, c. cum laicus de reb. Eccleſ. non alien. ibi quã non tantum Sancti Patres,ſed etiam Principes ſæculares priuilegijs multis munierunt, ſicut poteſt etiam ſtare ſimul,quod dicatur dari aliquid ab aliquo,& concedi,quod etiam primo eſſet eidem datum,& conceſſum,& tunc dare intelligetur,ideſt,vel datum oſtendere gloſſ. in cap.Synodo diſtinct.63. in verb. confirmamus, & expreſsè in cap.remittuntur 34.queſt.5.ibi da. hoc eſt datam ſibi pronunciã, vel iam datum confirmare, quia qui confirmat etiam pro ſui parte dat d.c.in Synodo,& c.ego Ludouicus vbi gloſſ.63. diſtinct.& cap.in nomine 23.diſtinct. & ideò dum S. Thom. dicit exemptos priuilegio Principum, non tamen intellexit eſſe exemptos, quaſi inferens, quod antea non eſſent, ſed eſſe exemptos intellexit etiam quoad ipſos Principes ſæculares, quia & ipſi noluerunt, & ita declarauerunt talia tributa ab eis impoſita Clericos comprehendere,illos in hac re reſeruatos,& Priuilegiatos agnoſcentes, prout ſemper fuerunt iuxta auctoritatem ab eodem Diuo Thoma ibi adductam apud Geneſ. 47. vbi Ioſeph ſubiecit Pharaoni totam terram Aegypti præter terram ſacerdotum,& infra etiam dicitur,quod in vniuerſa terra Aegypti quinta pars ſoluitur abſque terra ſacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit,& ideò ſubiungit Diuus Thomas, quod hoc materialem æquitatem habet, & omninò æquum eſt, quia ſicut Reges ſollicitudines habent de bono publico in bonis temporalibus, ita miniſtri Dei in bonis ſpiritualibus, & per hoc eximuntur à tributis, ad quæ cæteri laici tenentur iuxta epiſtolam Diui Pauli ibi ad Roman. capit. 13.
75 quæ de omnibus poteſtatibus † ſæcularibus ſcilicet, & Eccleſiaſticis promiſcuè, non autem de ſæcularibus ſolum,aut præcipuè,prout intendit Couarruu. loquitur, & non eſt, qui non concedat,quod omnis anima,& ſic etiam Sacerdotes, Poteſtatibus ſublimioribus ſubditi eſſe debeant, prout argumentatur Couarruu. ex traditis ibi per D.Paulum. ſed negatur per hoc,quod ex eadem auctoritate D.Pauli Eccleſiaſtici ſæcularium etiam Poteſtatibus ſubijciantur,ſed intelligendum eſt,quod

Eccle-

Eccleſiaſtici, & laici, & ſic omnis anima ſuis reſpectiuè tamen poteſtatibus ſublimioribus ſubditi ſint. Eccleſiaſtici ſcilicet ſuis poteſtatibus ſublimioribus Eccleſiaſticis, & laici pariter ſublimioribus ſuperioribus laicis, & in hoc conuenit contra interpretationem Couar. circa dictam epiſtolam Sancti Pauli, quod reſcripſit Gregorius Imperatori Conſtantinopolitano in cap. ſolit. de maior. & obed. dum & quia Beatus Petrus ordinauerat ſacerdotibus, quod ſubditi eſſent omni humanæ creaturæ propter Deum, intelligebat Imperator Patriarcham Conſtantinopolitanum iuxta pedes ſuos in parte ſiniſtra ſedere debere; vnde Gregor. reſcripſit, quod ſi perſonam loquentis, & eorum, ad quos loquebatur, & cum loquutionis diligentius attendiſſet ſcribentis non expræſſiſſet taliter intellectum, nam non per hoc, ꝙ Petrus dixit, ſubditi eſtote omni creaturę, voluit Sacerdotibus imponere iugum ſubiectionis erga laicos, & eius prælationis auctoritatem auferre, ſed illa verba omni humanæ creaturæ, ſunt accipienda ciuiliter, & prudenter ſecundum ſubiectam materiam ſtatus, & conditionis perſonarum, & prout latius perſcribentes in eodem loco, & prout etiam de alio dicto Diui Pauli differens Abbas in dicto capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ, numero 20. & ſeq. dixit illud rationabiliter, & cum grano ſalis, non autem ruditer, & iudaicè eſſe intelligendum, dum generaliter declarauit, quod mulier viro ſuo mortuo ſoluta eſt à lege viri ſui, & nubendi cui vult in domino liberam habet licentiam; nam inquit Abbas illa libera licentia non adeò latè interpretanda eſt, vt etiam aliquid mali, aut ſcandali contineat, ſed potius eius dictum debet diſtingui per ius humanum ad ea, quæ iuris ſunt, & ius diuinum in multis caſibus diſtinguitur. Et hanc partem reperimus confirmatam in Concilio Lateranenſi ſub Leone Decimo Seſſ. 9. vbi tàm diuina, quàm humana ratione laici ab omni in Eccleſiaſticas perſonas ſuperioritate, & poteſtate reijciunt. Et idem habetur in Concilio Calcedonenſi par. 9. capit. 20. & nouiſſimę in ſacro Concilio Tridentino Seſſ. 25. cap. 20. ibi Eccleſię, & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonibus ſanctionibus conſtitutam, vnde nimis temerarium foret contra hanc determinatam veritatem inſurgere.

76 Intellige ampliationem, † vt vera ſit, quoad ea, quę verè, ac propriè ſpiritualia, & Eccleſiaſtica ſunt, vt puta quoad ordines, gradus, ſacramenta, obſeruationes, aliaſque de rebus Eccleſiaſticis quęſtiones, & differentias, & ea, quę generaliter cõtingunt circa id, quod ſpecialiter Eccleſiam, fidem, & legem Chriſtianam tangit, ſecus quoad res temporales, & quoad criminalia, nam in his etiam Clerici non dicuntur iure diuino, ſed per leges Canonicas, & Conſtitutiones Pontificias exempti à iuriſdictione ſęcularium, ita Couarruuias dicto cap. 31. pract. quæſt. numero 2. verſic. prima concluſio, & verſ. ſecunda concluſio, & illum etiam ſequitur Farinac. titul. de inquiſit. quęſt. 8, num. 2. verſ. limita primo, qui ſecundam hanc limitationem, & intelligentiam dicit poſſe concordari opiniones inter ſe diſſidentes, an exemptio iſta ſit de iure diuino, an potius poſitiuo, & humano, vt prima procedat quoad verè ſpiritualia, & propriè Eccleſiaſtica, ſecunda verò quoad temporalia, & criminalia.

Et licet Ioan. de Turrecrem. in dicto capit. ſi Imperator in ſecunda concluſione affirmet, quòd immò bona, & res Clericorum quoad iſtam immunitatem à pari procedunt cnm ipſis Clericis, eò quia bona veniunt ad perſonam, & ideò eius conditionem ſequuntur, & maius dignum trahit ad ſe minus dignum, ſubiungẽs quod grauiter peccarent Principes ſi in hoc turbarent iuriſdictionem Eccleſiaſticam, tamen

tamen iſta poſſent intelligi, & concordari, vt ſcilicet à pari procedant dicta bona Clericorum cum ipſiſmet Clericis, ideſt, quod omnia æquè ſint exempta à Iuriſdictione Laicorum, ſed non ex eodem Iure, ſcilicet diuino, rationibus, de quibus ſupra, & per Couar. ſupracitato loco.

77 Vel potius dicas, quod etiam † res temporales Eccleſiæ ſunt exemptæ Iure diuino ab auctoritate, & diſpoſitione laicali, non obſtantibus ſupra allegatis iuxta eã, quæ apertè habentur in dicto cap. benè quidem 96. diſtinct. vbi Symmac. Papa reuocat omnia, quæ præcipuè de alienatione prædiorum Eccleſiaſticorum ſtatuerat Baſilius Patritius, qui gerebat vices Odoardis Regis reddens rationem, ne ſcilicet exemplum remaneret præſumendi quibuslibet laicis, quamuis Religioſis, vel potentibus in quacunque Ciuitate quolibet modo aliquid decernere de Eccleſiaſticis facultatibus, quarũ ſolis Sacerdotibus diſponendi indiſcuſsè à Deo cura commiſſa docetur, quod etiam probatur in cap. quamquam de cenſibus in 6. ibi cũ igitur Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſarum non ſolũmmodò Iure humano, quinimò, & diuino à ſæcularium perſonarum exactionibus ſunt immũnes, & ibi etiam gloſſ.

78 Si tamen aliam priorem † ſententiam ſequi malueris, illam tamen intellige, quod licet Iure tantum humano, & Pontificijs Conſtitutionibus Clerici in prædictis dicerentur exempti, non tamen poteſt Princeps ſæcularis vtcumque ſummus huiuſmodi exemptioni, ac immunitati proprijs legibus, aut propria auctoritate derogare per d.c. benè quidem, & d.c. Eccleſia Sãctæ Mariæ, & alia, de quibus in principio Concluſionis, & præcipuè per fin. de rebus Eccl. non alien. vbi conſtitutionẽ laicalem contra prædicta diſponentem, non conſtitutionem, ſed deſtitutionem, ſeu potius deſtructionem, nec non vſurpationem Iuriſdictionum appellat Greg. idem tenuit Couar. ſupracitato loco, num. 4. verſ. 4. Concluſio per not. in c. nouit de Iud. & in cap. nouerint de ſent. excom.

79 Secundò, Amplia principaliter concluſionem, quod † ſi ſtatutum laicorum generaliter loqueretur, ita vt poſſet ex aliqua ratione dubitari, quod intelligat etiam de Eccleſiaſticis, poteſt Epiſcopus compellere ad quos ſpectat, vt declarent ipſum ſtatutum non extendi ad Clericos, nec Clerici inquietarentur de facto, dum de Iure ex eo moleſtari non poſſent, nec deberent, ita Ioan. Andr. in c. fin. de immun. Eccleſ. lib. 6. & illum ſequitur Roch. de Curt. vbi ſupra, pro quo etiam adducit text. in c. peruenit de arbitr. ibi quoniam tale arbitrium poſſet Eccleſiæ in poſterum perniciosum exiſtere, idem tenet Capr. d. concl. 15. num. 38. Felin. in d.c. Eccleſia S. Mariæ, num. 107. vbi ait, quod quotieſcunque Epiſcopus videt, quod aliquod ſtatutũ generaliter loquitur, & poteſt veriſimiliter dubitari, ne ex ea generalitate inferatur aliquando præiuditium Clericis, uel Eccleſiæ poteſt cogere ſtatuentes, uel ad quos pertinet, ut illud, adeò declarent, ne Clericis efficere poſſit, aut ad illos extendi idem Domin. in d.c. fin. de immun. Eccleſ. Ant. & Imol. in d.c. 1. de conſuet. Anchar. in repet. c. ea, quæ uerſ. 26. quęro de reg. iur. in 6. & in rub. eiuſdem tituli, ubi dicit hoc eſſe menti tenendum, & idem Ant. conſ. 40. in princ.

80 Tertio, Amplia concluſionem, † quod ſi certum eſſet, & notorium, quod ſtatutum laicorum diſponeret de Eccleſiaſticis in præiuditium ipſorum, & in detrimentum libertatis Eccleſiaſticæ, poſſet ipſemet Epiſcopus illud idem tollere, & ex ſe ipſo illius obſeruantiam prohibere etiam nullo citato, aut audito, ita Felin. in d.c. Eccleſia S. Mariæ, nũ. 108. de mente Archid. in c. quæ Lothar. propè fin. 2. queſt. 1.

D Domi-

Digitized by Google

Dominic.in d.c.fin.de immunit.Eccleſ.Bald.in l. presbiteri, la prima, num. 11. C. de Epiſc. & Cler.

81 Primo, Subamplia, quod non ſufficeret tali caſu † ſi laici in remedium huiuſmodi ſtatuti illud corrigerent per ſignaturam, ſiue per apoſtillam, quæ denotaret illud non tenere, ſed requireretur totalis abraſio, adeò quod de re nulla appareret veſtigia, vt notat Felin. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 109. vbi ideò dixit, quod licet in alijs caſibus, in quibus requiritur cancellatio, non refert, quod illud, quod eſt cancellatum adhuc legi poſſit, vt per Bart.in l.hoc, la prima, ff.de adimen. leg.& per alios, de quibus ibi, tamen in hoc requiritur totalis abolitio in odium criminis, & ne detur occaſio, quod tale ſtatutum de facto obſeruaretur, vel poſteris relinquatur eius memoria, idem cenſuit Barth. in d.authen.caſſa circa fin. Ant. de Butr. dicto conſ.40.in princ.Lap.alleg.21.Feder.de Sen.conſ.37.Abb. in c. nouerit in princ.de ſent. excom.

82 Amplia ſubampliationem, † vt idem ſit, etiam ſi in fine voluminis ſtatutorum reperiretur vnum ſtatutum proteſtans, quod ſtatuentes non intelligunt aliquid ſtatuiſſe contra libertatem,& perſonas Eccleſiaſticas, vel quod ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam habeantur pro irritis, quia iura volunt, quod hi, ad quos ſpectat faciant talia ſtatuta omninò deleri à volumine ſtatutorum, ne aliquando de facto ſeruentur, ita Abb. in conſ.83.incip.præſens dubitatio in fin.Bart. & Bald.in dicta authen.caſſa in fin. & qui Bart.inquit menti tenendum, & quod ita vidit in Ciuitate Piſarum obſeruari, & notatur in d.c.nouerit in princ. vbi præcipuè Abb. Ancha. in reper.d c.primi, verſ.an ab iſtis pœnis de conſtit.Lap.allegat.92.incip. an Conſtitutio in fin. quos etiam referendo ſequitur Felin.in d.c.Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.109. quo in loco tamen ſubiungit, quod licèt dicta proteſtatio non ſufficiat ad euitandas cenſuras, de quibus in d.c.nouerit,& in c.grauem de ſentent. excommunic. tamen ſufficit quoad hoc, videlicet quod contrafaciens ſtatuto, quod eſt cõtra libertatem Eccleſiaſticam, non incurrit pœnam ſtatuti, quod idem ſenſit Abb. d. conſ. 83. in fin.

83 Secundo, Subamplia, quod ne dum † Epiſcopus poſſet mandare, vt talia ſtatuta tollerentur, ſed qui illa fecerunt, ſunt ipſo iure excommunicati per text.in d.c.nouerit,& in d.c.grauem de ſent.excom. & in c.non minus, & in c. aduerſus de Immun. Eccleſ. &, in c.eos eod. tit. lib.6, vbi communiter Doct.

84 Amplia ſubampliationem, † vt nedum excommunicationis ſententiam incurrant, qui ſtatuta fecerunt, ſed etiam quicunque fecerint ipſa obſeruari, immò Scriptores ipſorum ſtatutorum, nec non Poteſtates, Conſules, Rectores,& Conſiliarij locorum, quorum tempore conſilio, & opere hæc ſtatuta ædita, vel ſeruata fuerint, & qui ſecundũ ea iudicauerint,& qui talia iudicata redigerint in publicam formã, vt eſt de hoc apertus text, in dicto cap. nouerit, & ſi aliqui prædictorum haberent feuda Eccleſiaſtica remanerent illis ipſo iure priuati, vt in dicto cap. grauem, vbi omnes ſcribentes.

85 Declara, vt licèt † Scriptores dictorum ſtatutorum dicantur ſtatim excommunicati, vt per Ant. de Butr.in d.c.nouerit, num.11.tamen illud intelligerem, ſi percipiunt quid faciunt, aliàs ſi ignoranter fecerunt, non incurrunt, ſicuti non incurrunt ignorantes talia ſtatuta ſecundum c. nemo, 11.q.2.& c.2.de conſtit. Innoc. in d.c.nouerit in fin. & per eundem Ant. ibidem quo in loco vnà cum eod. Innoc. & alijs declarat, quod Poteſtates, & alij Superiores Laici, de quibus ſupra, tunc incur-

incurrunt, ſi erunt negligentes in ſtatutis declarandis, & negligentes dicentur arbitrio Iudicis, quod eſt verum in illis ſuperioribus laicis, qui non interfuerunt æditioni talium ſtatutorum, ſed ſi interuenerunt æditioni ſtatim fuerunt ligati, & quod
86 dicitur, quod ſuperior ſtatim debeat talia delere, intelligitur illud ſtatim † arbitrio Iudicis per text. in cap. ad Apoſtolicæ de donat. in l. ratum, ff. de ſolut. prout idem Ant. vbi ſupra, & Innoc. ibidem, qui Ant. ſubiungit, quod Conſiliarius, qui dedit conſilium contrarium talibus ſtatutis, ſi aliàs non erat in poteſtate ſua impedire talia ſtatuta, non incurrit excommunicationem, ſed alij conſulentes ſic, ſecus ſi dictus Conſiliarius, vel tacuit, hoc pacto tacitè conſentiendo huiuſmodi ſtatutorum ordinationi, eò quia qui tenetur loqui, & tacet, habetur pro conſentiente, vel ſaltem vltra conſilium contrarium datum, poterat etiam impedire, ne procederetur ad æditionem ſtatutorum, quia tunc ipſe quoque illaquearetur † cum potius deberet dimittere dignitatem, & offitium, quàm prædictis aliquo modo adhærere, vel illa ſufferre per text. in dicto cap. aduerſus de immunit. Eccleſ. & in Clement. ex grandi de vſur. & conferunt ea, quæ ſcripſit Felin. in cap. cum omnes, numero 11. in fi. de conſtitut. vbi voluit, quod licet minor pars capituli non poſſit appellare, quando aliquid fit à maiori in præiuditium tertij, quia eorum non intereſt, tamen tenentur cõtradicere, aliàs illaqueantur tacendo, peccato, qui videntur conſentire iniuſtè geſtis, quod etiam prius voluit Innoc. in cap. 1. de his, quæ fiunt à maior. per ca. vbi etiam Abb. Et quod ſit arbitrarium Iudici tempus, intra quod ſuperiores, & illi ad quos ſpectat poſſint, & debeant facere deleri, & abrogari ſtatuta contra libertatem Eccleſiæ tenuit etiam Socin. Sen. in dicto cap. nouerit, num. 13. de ſent. excom. & illũ referendo ſequitur. Menoch. in ſua cent. 6. nouiſſimè ædita alias 596. qui dicit, quod in hoc Iudex etiam conſiderabit, an ſit in poteſtate ipſorum Superiorum abſque populi conſenſu abrogare, & deleri facere ſtatuta, & ſi ſoli hoc præſtare nõ poſſint, concedendum erit eis tantum temporis, quo populum conuocare, & ei oſtẽdere poſſint ſtatutum lædere Eccleſiaſticam libertatem, & ob id delendum, & abrogandum eſſe, prout ſi eſſent infirmi, vel alio iuſto impedimento detenti, de his etiam habenda eſſet ratio.

87

88 Verùm quia ſolet dubitari † quando, & quomodo dicantur ſtatuta, aut ordinationes laicorum eſſe, & tendere in præiuditium, & contra libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam generaliter.

Dic primo, quod tunc Eccleſiaſticæ libertati, aut immunitati contrariari dicentur, quando ſtatuta directè, aut indirectè erunt contraria, aut derogatoria, aut obſtãtia Priuilegijs, & Prærogatiuis Eccleſiæ, & Eccleſiaſticis conceſſis à Deo, ita Lap. dicta alleg. 92. num. 1. & ante eum idem tenuit Innocent. in dicto cap. nouerit, vbi etiam Abb. num. 2. & Ant. de Butr. num. 9. Ioan. Andr. & Hoſtien. & Dec. in dicto cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ num. 6. Cyn. Bart. & Sal. in d. authen. caſſa, & alibi paſſim omnes.

Secundo, erunt contra libertatem Eccleſiaſticam, quando item directè, aut indirectè erunt contra Priuilegia, & Prærogatiuas conceſſas Eccleſiæ, & Eccleſiaſticis perſonis à Papa Lap. Abb. Innoc. Ant. de Butr. Ioan. Andr. Hoſtien. Dec. & alij omnes in ſupracitatis locis. Bart. in conſ. 187. incip. Domini Priores in dicta l. 1. verſ. 5. quæro, C. de ſumm. Trinit. Bald. in rubr. de conſtitut. in princ. verſ. ſed quæro, & in authen. ſtatuimus in fin. C. de Epiſc. & Cler. Abb. in conſ. 63. incip. videtur primo in princ. lib. primo.

Tertio, tanquam libertati Eccleſiaſticæ, ac immunitati repugnantia ſtatuta laicorum iudicabuntur, & ideò delenda erunt, ſi Priuilegijs,conceſſionibus,& prærogatiuis conceſſis Eccleſiæ,& Eccleſiaſticis perſonis ab Imperatore, aut ab alijs Regibus, qui etiam in his, quæ ad eos ſpectant huiuſmodi Priuilegia Eccleſiaſticis dare poſſunt directè, vel indirectè contrarientur, ita ijdem omnes ſupracitati Doctores communiter in locis ſupra allegatis, & in his non eſt, qui diſcrepat.

Vel quarto dicas,quod tunc ſtatuta, & ordinationes laicorum dicentur contra libertatem Eccleſiaſticam,quando ex eis Clerici efficerentur timidiores,& laici audaciores contra eos, vt exemplum communiter allatum à ſcribentibus, ſi extaret ſtatutum, quod occidens laicum puniatur grauiter, occidens autem Clericũ quadam tantùm leui pœna mulctetur,ita Abbas in dicto cap.nouerit num.2.& ante eũ idem voluit Burſat.in d.authen.caſſa,& irrita C.de ſacroſ.Eccleſ.vbi etiam Bald.numer.4.& cæteri ſcribentes communiter Bart.& Ang,in l.1.§.quę oneranđæ ff. quarer.act.non dat.Anchar.in repet.Canonum ſtatuta, verſ. quęro circa hoc, quæ dicantur de conſtit.Abb.in conſ.88.incip.præſens dubium in princ.lib.1.Paul.de Caſtro conſ.335.incip. primum dubium col.5.Dec.in d.c.Eccleſia Sanctæ Mariæ nu. 11.Barbat.conſ.23. col.pen. lib.3.

Vel quinto dicas, quod illa ſtatuta dicantur contra libertatem Eccleſiarum, & Clericorum, ex quibus impediuntur directè, vel indirectè Clerici facere ea,quę ſibi competunt,& ſunt conceſſa de iure communi,Canonico,vel Ciuili, vel per quæ prohibetur Clericis non prohibitum à lege Canonica, vel Diuina,ita Doct. in dicto cap.Sanctæ Mariæ, vbi præcipuè Felin.Ant. de Butr.& Imol.& in cap. cum terra de elect, Fulgoſ.in d.authen.caſſa,& Bald.latè in repet.d.l.cunctos populos, verſic.nunc de tertio membro C.de ſumm.Trinit.& fid.cathol.& facit quod ſi,vt dicimus, cenſetur contra libertatem Eccleſiæ ſtatuere contra ea, quæ ex particulari priuilegio illi competunt, multò magis erunt contra eandem libertatem diſponere contra ea, quæ eidem Eccleſiæ permittuntur de Iure communi,quia magis videtur offendi,quia ſpecialiter remouetur,& impeditur in his, quæ omnibus communiter,& vniuerſaliter competũt,quàm qui ab his, quæ ex aliqua cauſa ſpeciali permittuntur,abſtinere mandatur,cum fortius dicatur acquiſitum, quod competit de Iure communi, & vniuerſali, quàm quod competit de Iure ſpeciali, & ideò in his magis aggrauari, & offendi libertas Eccleſiaſtica dicitur,ita Felin. vbi ſupra num. 69.& facit text.in §.quia verò veriſimile in authen. de non alien. & in l.eius militis §.militia miſſus ff.de milit.teſtam.Dec.in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ nu. 8.Alex.in l.filius familiàs §.Diui col.7.ff.de leg.1.& in conſ.209.& 210.col.4. & penult. lib.2. Barbat. conſil.31. vbi latè lib. 4. Doct. in dicto cap. nouerit de ſent. excommun.

Vel ſexto, & vltimo ad cognoſcenda ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam vtere notabili theorica Baldi in repet.d.l.cunctos populos C.de ſumm.Trinitat. & fid.Cathol. quę repetitio cum paſſim non habeatur in eius lecturis,hic ferè ad verbum illam adducere placuit, inquit igitur Bald. quod iſta verba,libertas Eccleſiaſtica, poſſunt accipi dupliciter, vno modo diſcretiuè, ideſt in eo,in quo Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ ab alijs diſcernuntur, ita quod ſit libertas Eccleſiæ, & nõ alterius,& tunc iſta ſupponit de Prerogatiuis, & Priuilegijs Eccleſiarum,quæ alijs non competunt, ſed priuata lege Eccleſijs, & in quibus Eccleſiæ præiudicare eſt Eccleſiaſticæ libertati contrauenire; Alio modo accipitur, non diſcretiuè, ſed in

abſtra-

abſtracto, & communi ſignificatu, & tunc dicit, quòd libertas ſtat in liberè agere, ſicut libertas hominis, quę eſt naturalis facultas, vt l. 3. ff. de ſtat. homin. Vnde quiſquis onerat talem libertatem, ſinę dubio Eccleſiaſticæ libertati contradicere dicetur, onerare autem ex eo erit, ſi Eccleſiam, vel Eccleſiaſticas perſonas in aliquo ex prædictis modis ſub ſeruiture rediget. Vnde ſtatutum, quod impedit Eccleſiam vti iure naturali, & ſua defenſione, dicetur libertati contrariam, Clem. paſtoralis de re iud. ſic pariter omne ſtatutum quod impedit Eccleſiam vti Iure gentium, puta dominio rei ſuæ directè, vel indirectè, vt in dicto cap. fin. de immun. Eccleſ. lib. 6. ſi ſtatutum impediret Eccleſiam vti Iure ciuili, tunc aut loquimur quando impeditur Iure Ciuili communi, & tunc intelligitur contra libertatem Eccleſiaſticam, aut loquimur, quando impeditur vti Iure Ciuili ſpeciali, & tunc aut de Iure ſpeciali, ideſt municipali intelligimus, & uidetur, quod ſtatuta poſſint ſuam prouiſionem, & beneficium Eccleſijs negare ab initio, idem quando fit ſtatutum, ſed ex poſt facto poſtquam dedit, auferre non poteſt l. perfecta C. de donat. quæ ſub modo, & l. priuilegia C. de ſacroſanct. Eccleſ. niſi, vt infra, aut loquimur de Iure ſpeciali, ideſt in Priuilegio conceſſo, & tunc ſi eſt Priuilegium vniuerſalis Eccleſię, ſtatutum illud auferre non ualet, ſi autem Priuilegium eſt unius Capellæ, uel Eccleſiæ, & tunc aut eſt ei conceſſum à Principe, & habente auctoritatem, & ſtatutum factum in cōtrarium, dicetur contra libertatem Eccleſię, aut ab ipſis ſtatuentibus, & tunc si per modum contractus, uel legis tranſeuntis in contractum, idem dicendum erit; Si uerò ſimpliciter, & sic non in modum contractus, aut non in modum legis tranſeuntis in contractum, ſed per modum ſimplicis legis municipalis, & merè uoluntarię diſpoſitionis ſtatuentium, & tunc dicit, quod ſtatuentes poſſunt illam legem reuocare, & priuilegium ſuum tollere, quia ideò lex ſemper operatur, quia habet cauſam ſucceſſiuam; nam ſemper uult, & ſemper loquitur. ut l. Arrianus C. de hæret. ita quod ſemper eſt in fieri, & ceſſat ceſſante cauſa ſua, ergo ceſſante uoluntate legis per legem contrariam poſtea editam finitur, & priuilegium cap. generaliter 16. q. 1. l. qui ſub prætextu C. de ſacroſ. Eccleſ. cui theoricę in hoc ultimo optimè conueniunt dicta per Alex. in conſ. 209. num. 14. libr. 2. ubi tenuit, quod ſi Ciuitas debeat Religioſis certam quantitatem frumenti ſingulo anno pro elemoſina, & poſtea fecerit ſtatutum, per quod reuocata fuerit dicta elemoſina, si talis elemoſina deberetur ex contractu, uel fuiſſet dictis Religioſis conceſſa in Priuilegium, non poſſet reuocari, nec tale ſtatutum illam reuocans ualeret, ſecus si fuiſſet dictis Religioſis aſſignata per modum ſimplicis elemoſinæ, uel ſtatuti, & deliberationis Ciuitatis, quæ ſimplex, & uoluntaria præſtatio non conſueuit inducere obligationem, l. ſi certis annis C. de pact. cum ſimil. & ſtatuentes ſimpliciter non cenſentur ſibi legem impoſuiſſe neceſſariam, à qua recedere non poſſent, & id etiam fuiſſe teſtatur de mēte Fulgoſ. in l. Priuilegia C. de ſacroſ. Eccleſ. Cyn. & Ioan. de Imol. in l. nō amplius, §. 1. ff. de leg. 1. & Paul. de Caſtr. in l. ſi quis curialis C. de Epiſc. & Cler. & ſecundū prædicta concordabuntur opiniones in hoc diſcedentes, dum ſunt qui aſſerunt Ciuitatem poſſe dictam elemoſinam reuocare, ut habeat locum, quando elemoſina fuit determinata per ſimplicem uoluntariam diſpoſitionem, ſecus ſi per priuilegium, & modum contractus.

Contra modo priuilegia à Deo conceſſa Eccleſiæ ſtatuta laicorum dicentur iuxta diſtinctionem, de qua ſupra, si aliquid diſponeretur per ea obſtans auctoritatę ligandi, & ſoluendi à peccatis, cum inter priuilegia à Deo Eccleſię conceſſa illud

potiſſi-

Digitized by Google

potiſſimum enumeretur, ſcilicet quodcunque ligaueris, &c. Item aliud de decimis, & primitijs; Item quod Eccleſia ſola res Eccleſiaſticas adminiſtret, & quod de ſpiritualibus ſola iudicet, & de alijs, de quibus in ca. 18. Matth. Quodcunque, & Ioan. cap. 20. accipite Spiritum ſanctum c. quodcunque 24. q. 1. c. ſolitæ ante fin. de maior it. & obed. & in cap. 22. & 23. Exod. & Leuit. cap. vlt. in cap. veſtimini 16. quæſt. 1. in cap. a nobis de decim. in cap. tua, & in cap. ſi Imperator cum plur. præcedent. & ſeq. 96. diſtinct. & in alijs locis tàm veteri, quàm ex nouo Teſtamento.

Contra Priuilegia, et Pręrogatiuas à Papa ad fauorem Eccleſiarum emanata ſtatuta iudicabuntur, ſi aduerſabuntur Priuilegio, ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. in quo prohibetur iniectio manus violentis in perſonas Eccleſiaſticas ſub pœnis, & cenſuris, de quibus in eo; Item ſi contrariarentur text. in cap. relatum, & in cap. cum eſſes de Teſtament. in eo, quod priuilegiata eſt pia cauſa, vt etiam ob eius fauorem teſtamentum cum duobus teſtibus ſufficiat, & in multis alijs diſpoſitis, & ordinatis à ſummo Pontifice ad fauorem, & Priuilegium Eccleſiaſticorum.

Tandem contra priuilegia ab Imperatore Eccleſię, & Eccleſiaſticis cōceſſa erūt ſtatuta, ſi repugnabunt immunitatibus ab eodem Imperatore tàm Eccleſijs, quàm Eccleſiaſticis perſonis conceſſis, de quibus inter cæteras in l. placet, & in l. illud, & in l. 1. 2. cum pluribus alijs C. de Epiſcop. & Cleric. & in titul. de pact. Conſtant. verſ. hoc quidem res, vel noſter acceſſor, & per Ioan. Andr. in c. fin. num. 2. de immunit. Eccleſ. lib. 6. & per Card. in conſ. 144. incip. ſtatuit Ciuitas num. 3. verſ. ſecus dicit.

89 Et quod dictum eſt † de libertate, & immunitate Eccleſiæ, intellige tàm de Eccleſia vniuerſali, quàm de qualibet ſingulari, quia cū vniuerſalis Eccleſia ſit vnū corpus, cuius membra ſunt alię eccleſię ſingulares c. ſignificaſti de elect. impediēdo Eccleſiæ ſingularis libertatem dicetur Eccleſiæ vniuerſalis in ſuis membris libertatem impedire, vnde ſcribitur, quod qui facit iniuriam vni Eccleſiæ, totā Dei Eccleſiam offendit, ſicut etiam in vno Clerico, qui coram Iudice ſæculari conuenitur, omnis ordo Clericorum, & immunitas illorum alteratur c. ſi diligenti de fōr. compet. ſicut ex læſione vnius Epiſcopi omnis Eccleſia læditur, eſto quod non lędantur omnes Epiſcopi, vt in cap. olim de iniur. Lap. dicta alleg. 92. num. 6. Felin. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 69. verſ. ſed quod coniungi, ponens exemplum, ſi extaret ſtatutum laicorum, quod non reddatur Ius tale Prælato cōtra ſuos debitores, & dicit, quod tale ſtatutum dicetur contra libertatem Eccleſiæ, etiam ſi vnum tantum Prælatum compręhendat, prout etiam impediretur libertas Eccleſiaſtica, etiamſi ab vna tantum Eccleſia collectæ exigerentur, idem ſenſit Card. in dicto repet. c. perpendimus in 4. & 5. quæſt. verſ. ex prædictis conclud. de ſent. excommun. Salic. in d. authen. caſſa in 2. quæſt. Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctę Mariæ num. 12. Barbat. in conſil. 23. col. pen. lib. 3. & conſ. 31. in princ. lib. 5.

90 Quod intellige, quando † præiudicatur Eccleſiæ ſingulari de his, quæ competunt ei de Iure vniuerſali, & communi cum alijs Eccleſijs, ſecus quando præiudicatur Eccleſię ſingulari in his, quæ ex Iure ſingulari, & conceſſione, aut priuilegio particulari eidem fuerunt conceſſa per ea, quæ exprẽſsè voluit Innoc. in dicto cap. nouerit num. 3. vbi dixit, quod ſi quis venerit contra priuilegia data ſingularibus Eccleſijs, non credit, quod incidat in Canonem, & quia non dicitur facere contra libertatem Eccleſiaſticam, licèt faciat contra libertatem huius Eccleſiæ, vel illius ſingularis, quod dictum Innoc. communiter eſſe approbatum, quicquid alij in contrarium

trarium

trarium dixerint teſtatur Barbat. dicto conſ. 23. col. pen. prout idem tenuit in dicto conſ. 31. in princ. Anchar. in conſ. 12. num. 3. Lap. d. alleg. 92. num. 6. vbi vnius ſcilicet Eccleſiæ circa id, quod competit omnibus, & ante eos idem voluit Card. in dicto cap. perpendimus, verſ. examinanda eſt 2. quæſt. de ſent. excom.

91 Quod ego tamen † ſublimitatem, vel ſubdeclararem, ſi aliter quàm ſtatuendo, & diſponendo Laici venirent contra ius ſingularis Eccleſiæ, aliàs ſi per modum ſtatuti, aut legis, quamuis de Iure particularis Eccleſiæ diſponerent, contra tamē Eccleſiæ libertatem facere, & in pęnas, ſi admoniti non deſiſterent, incidere arbitrarer, tùm quia Laicis eſt omninò prohibitum poſſe per modum auctoritatis aliquid contra Eccleſiaſtica diſponere, & ordinare, vt in dicto cap. benè quidem 96. diſtinct. dicto cap cum Laicis de rebus Eccleſ. alien. cap. decernimus de Iudic. dicto cap Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitut. cum alijs, de quibus ſupra, tum quia hoc, vt ſcilicet Eccleſiaſtici, & Eccleſiæ ſint immanes à Iuriſdictione Laicorum, & ipſorum ordinibus, ipſis competit ex Iure vniuerſali tangente vniuerſalem Eccleſiam, & totum ordinem Clericalem, ut in dictis Iuribus modo citatis, & hinc dicebat Anchar. in dicto conſ. 12. num. 3. quod licèt rem Eccleſiæ, ſeu conceſſam per Principem, aut Regem auferre Eccleſiæ ſingulari non ſit facere contra Eccleſiaſticam libertatem ſecundùm Innoc. in dicto cap. nouerit, tamen ſtatuere ſuper illis, uel auferendis, uel non liberè utendis, eſt contra Eccleſiaſticam libertatem, quia ut dicebamus, eſt contra immunitatem ipſius, & quomodocumque uiolatur immunitas, libertas uiolari neceſſe eſt, ut per Felin. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 69. uerſ. 2. decidit, & Lap. d. alleg. 92. nu. 3. dicit, quod & ipſo ſit contra libertatem Eccl. quo ſit cōtra eius immun. & contra immun. fieri dicitur, ſi per laicos ſtatuatur de rebus, perſonis, uel iuribus ſuis, à quibus Laici ſunt prohibiti, & ſolum Prælatis Eccleſiæ eſt conceſſum.

92 Vel etiam dicas, quod † ad incurrendam pœnam Canonis, de quo in dicto cap. nouerit, & alijs ſimilibus, requiritur, quod Ius, ſiue priuilegium, contra quod ſtatuitur, ſit uniuerſalis Eccleſiæ, non autem ſingulis, ut dixit Innoc. & illum ſequent. Si autem ageretur de ſtatuto Laicorum concernente rem particularem Parochialis Eccleſiæ, habebit locum ſola pœna nullitatis ſtatuti, tanquàm facti contra immunitatem Clericis à Iuriſdictione, & ordinibus laicalibus tributam à Iure, ita diſtinxit Salicet. in dicta authent. caſſa, num. 2. in fin. ubi rationem adducit, uidelicet quia quando Priuilegia uniuerſalis Eccleſiæ uiolantur, delictum cenſetur grauius, ideò grauius punitur ſecundum l. ſancimus, C. de pen. l. Clerici, C. de Epiſcop. & Cler. c. ſicut dignum de homicid.

Sed ex ſupra per me conſideratis de hoc ualdè dubito, quia licèt non uioletur Ius uniuerſalis Eccleſiæ in eo, in quo ſtatuta rem particularem ſingularis Eccleſiæ tangunt, uiolaretur tamen, ut ſupra dicebamus in eo, in quo laici de re Eccleſiaſtica, & ſpirituali, licèt particularis Eccleſiæ, diſponerent, & ſtatuerent contra immunitatem uniuerſaliter, & de Iure uniuerſali omnibus Eccleſijs conceſſam, ideò cogita.

93 Tertio, Amplia, ut procedat concluſio † etiam quoad bona patrimonialia Clericorum, quæ quid ſit in alijs, in hoc gaudent Priuilegio bonorum Eccleſiaſticorū, ne ſcilicet ſubiaceant ſtatutis laicorum, nec ad ea ſtatuta porrigantur, quia cum à
94 pari procedant † forum ſortiri, & ſtatutis ligari Doct. in l. fin. ff. de Iuriſdict. omn. Iud. ubi præcipuè Dec. in fin. Alex. conſ. 210. libr. 2. Boer. deciſ. 12. num. 14. Innoc. in rubr.

Digitized by Google

in rubr. de conſtitut.ubi etiam Ant. de Butr. uerſ. unam regulam habetis, ſicut ta-
95 lia bona non ſubiacent †, nec ſunt de foro laicali, Dec.in cap. Eccleſia Sanctę Mariæ,num.66. Rolan. à Vall.conſ.23.num.13.lib.2.notatur in cap. ſi Clericus laicũ, & in cap.ſanè,vbi Socin. & alij de for.compet. Abb. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 21. ita nec laicalibus conſtitutionibus ligabuntur, prout hoc modo argumentatus eſt Dec.vbi ſupra,num.176.& ibi Abb.num.21.& num.22.teſtatur, quod ita ſeruatur in Curia, & illum referendo ſequitur Felyn.in eodem cap. num. 9.verſ. & de hoc eſt gloſſ.in cap.fin.de vit.& honeſt.Cler.in verb.ſuis facultatibus, & in dicto cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ, in verb. perſonis Eccleſiaſticis, & hoc idē ſimiliter infert Roch.de Curt.in ſuo tract.de ſtatut. ſect.8.quæſt.11. numer.56.per not.in dicto cap.fin.vbi præcipuè Abbas de vita,& honeſt. Clericorum, & inquit, quod iſte eſt vnus de caſibus, in quibus Clerici habent Priuilegium in Patrimon. & faciunt not. per Abb. & alios in dicto cap. ſi Clericus laicum de for. compet. & idem tenuit Anton.de Butr.in dicto cap.fin.num.3.de vit.& honeſt.Cler.vbi etiam Inol. num. 2.

96 Quartò, Amplia, vt ideò multo magis procedat Concluſio,quoad bona,ad quæ Clericus fuerit ordinatus tanquam in titulum ſui patrimonij, nam illa indiſtinctè gaudent Priuilegio Eccleſiæ,nec ſubiacent ſtatutis Laicorum,ita Nauar.conſil.12. num.1.de Cenſibus: & ita Dec.in dicto cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ,num.70.& per gloſſ.not. in cap. Epiſcopus in gloſſ. fin. in fin. de præbend. Bald. in titulo de pace conſtant. gloſſ. 6. in princ. in verſic. ex his apparet Felin. in dicto c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 10.

97 Intellige, vt hoc procedat, quoad fauorem ipſius ordinati ad dicta bona, ſecus ſi eſſemus in caſu, in quo eſſet damnoſum Clerico, quod dicta bona reputarentur Eccleſiaſtica, puta reſpectu teſtandi, vel alienandi,nam tunc non obſtante intitulatione poterunt huiuſmodi bona alienari, tàm inter viuos, quàm in vltima voluntate argumento regulæ, quod ob gratiam de reg.Iur.in 6. Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.71.vbi etiam Felin.num.10.& faciunt not. per Bart.in l.3. §.ſi emancipatus,ff.de contratab. & Bald.in l.ſi Ruffinus C.de teſtam.inclit,& Anton.de Butr.in cap.fin.de for.compet.cum concor.in quibus dicitur, quòd Priuilegium datum alicui, vt habeatur pro Ciue, intelligitur præterquàm in oneroſis; & quoad illud, quod dicta bona poſſint alienari per Clericum ad ea ordinatum teſtatur Abb. in cap. tuis in fin.de præben. hanc eſſe veriorem opinionem,quam etiam tenuit Innoc.in cap.cum Epiſcopus de præben.licet in eodem loco Abb. opinionē tenentem dicta bona non poſſe alienari abſque ſaltem conſenſu Epiſcopi, appellet benigniorem,& æquiorem, ne mendicent Clerici in opprobrium Cleri, fatetur tamen, quod ſi ordinatus ad titulum patrimonij conſequeretur benefitium licitè poterit diſponere de patrimonio, prout voluerit,quia hoc caſu ceſſat ratio, ob quam prohibetur patrimonium alienari poſſe, ex quo ſcilicet vnde viuat habet,cum quo
98 concordat hodie † Sacrum Concilium Tridentinum ſeſſ.21.cap.2.vbi prohibet huiuſmodi patrimonium ſine licentia Epiſcopi alienari,aut extingui, vel remitti poſſe, donec benefitium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, ordinati, vel aliundè habeant, vnde viuere poſſint.

99 Subamplia, quod etiam ſi Clericus vellet pro bonis Eccleſiaſticis,& ſuis, vt ſupra in titulum conceſſis ſponte ad formam ſtatuti impoſitionem ſoluere, non poſſet tamen ſine peccato, nec Communitas deberet recipere,quia hoc Priuilegium eſt in-

eſt inductum in fauorem totius Cleri, prout in dubio præſumitur, & ideò illi renũtiari non poteſt, vt in cap. ſi diligenti de for. compet. cum alijs ſimilibus, vt habetur in cap. exigit de cenſ. lib. 6. & per Nauar. dicto conſ. 12. de cenſib. nume. 2. Petr. Duen. reg. 100. num. 1. Thom. Parpa. in repet. l. placet, verſ. & teſtium, C. de ſacroſ. Eccleſ. Egid. Thomat. de collect. fol. mihi 114. vbi concordando opiniones dicit hanc procedere in caſibus expræſsè prohibitis à lege, in quibus etiam ſpontanea ſolutio, & receptio prohibetur, ſi autem eſſet aliquis caſus, in quo ſpecialiter de Iure teneretur Eccleſia onus ſuſtinere per indictionem collectæ, & auariæ, tunc ſolutio ſpontanea fieri poſſet, & illis receptio admitteretur tanquam facta ſecundum diſpoſitionem Iuris, & permiſſionem, & faciunt ſequentes limitationes. Et ad prędicta, nota quod dixit Euerard. conſ. 42. num. 25. & ſeqq. quod licet olim laici recipientes collectam à Clericis etiam voluntariè ſoluentibus, pœnam excommunicationis incurrerent, hodie tamen non incurrunt, niſi duobus concurrentibus, ſcilicet quod ab inuitis petantur, & extorqueantur collectæ, & quod moniti, vt deſiſtẽt, non obtemperent, & ſubijcit vnicam monitionem ſufficere, & extorqueri eo ipſo dici, quod præcedit laicorum petitio, & ſubſequitur ſolutio Clericorum, ex quo vltimo dicto temperatur, quod priùs minus iuſtè dixerat, dum monitionem requirebat ad incurrendam excommunicationem in extorquentibus collectas à Clericis, cum extorquentes nulla præcedente, aut interueniente monitione ſint excommunicati tanquam grauantes immunitatem Eccleſiaſticam præcipuè per c. quamquam de cenſibus in ſexto, & cap. primo de immun. Eccleſ. eod. lib. 6.

100 Primò, Limita ſupradictam ſubampliationem, vt procedat, niſi ſuper dictis bonis fuiſſet appoſita conditio, & onus aliquod ad formam ſtatuti etiam ab initio, quando peruenerunt in eccleſiam, vtputà ſi fuiſſet facta donatio, vel translatio in eccleſiam de aliquibus bonis cum conditione tamen, quod de illis ſoluerentur ſolitæ, & ordinariæ auariæ, ac impoſitiones à ſtatuto ordinatæ, quia tunc ſicut eccleſia acceptando dicta bona cenſetur acceptaſſe cum onere ſuo, prout tenetur, ita Clericus, & Eccleſia ſecundum dictam conditionem ſoluens, licitè ſolueret, & Communitas exigeret per cap. cum verum vbi notatur de condit. appoſ. & facit text. in Clemen. 1. de Cenſibus, & ita Anchar. conſ. 303. & conſ. 117. num. 1. vbi reſpondet ad quæ in contrarium facere poſſent, & conuenit ad prædicta, quia eſt naturæ conſonum, eum non recuſare onera, qui acceptat commoda dicta Clem. 1. de Cenſib. & dixit lex, quod non eſt ferendus is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem annexum contemnit l. 1. §. pro 2. C. de cad. tollen. poterat enim eccleſia, & Clericus non acceptare dicta bona, ſed acceptando debet conditiones adimplere, quia eccleſia eſt cultrix, & auctrix Iuſtitiæ, nec debet voluntates diſponentium defraudare iuxta not. in cap. 1. §. inde poteſt de alien. feud. cola. 10. idem voluit Felin. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 77. vbi dicit, quod hoc eſt adeò verum, quod ſi bona transferantur in eccleſiam ſub conditione prædicta ſoluendi onera, & Eccleſia recuſet ſoluere, licet laico propria auctoritate illa capere per text. in dicto capit. verum de condit. appoſ. & per not. à Ioan. Andr. & Hoſtienſ. in capit. verum de for. compet. & idem ſenſit Anchar. vbi ſupra num. 2. Bello. conſ. 4. num. 4. Duen. dicta reg. 100. num. 6. Iaſ. in l. placet in ſecunda lect. in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. idem voluit Ang. conſ. 192. incip. pro deciſ. huius puncti præmitto, vbi dixit quod de Iure, & ſalua conſcientia poterat quoddam Hoſpitale aſtringi ad ſoluendum quaſdam præſtationes per Commune Florentiæ impoſitas, & decretas, antequam illa bona

tranſirent à Laicis ad dictum Hoſpitale,& illum referendo etiam ſequitur Barbat. conſ. 1.col. 10.in fin.lib.3.vbi latè, idem cenſuit Calder.conſ.2.col.3. verſic.quædam ſunt munera merè realia, vbi dixit, quod ſi ad Eccleſiam veniat poſſeſſio, ex qua debet præſtari munus perſonale,ſeu militare, puta exercitum, vel hoſpitium, Eccleſia ad illud tenetur iuribus, ibi vſque ad finem conſilij, ad quod conſilium recurre in contingentia onerum imponendorum bonis Clericorum, & Eccleſiæ, nam procedit per diſtinctionem, & deciſionem multorum caſuum.

101 Secundo, Limita, niſi ageretur de bonis in caſu, quo poſt ordinationem Laicorum de ſoluendo per tantum tempus auariam, ſiue collectas, antequam eſſet completum dictum tempus, dicta bona à Laicis tranſijſſent in Clericum, vel in Eccleſiam, quia pro reſiduo temporis, vt ſupra ordinato,antequam bona eſſent Eccleſię; vel Clerici, teneretur Eccleſia, vel Clericus iuxta ordinationem,& ſtatutum laicale, ad dictam auariam, & collectas,ita Felin.in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.77.verſ. tertio nota, reddens rationem, quia ſcilicet licet Eccleſiæ non poſſit imponi collecta de nouo pro re in eam translata,tamen ſi iam fuit impoſita,tranſit ad Eccleſiam cum onere illo, ſicut ad quemcunque ſucceſſorem per l.Incola,ff. ad municp. & idem ante Felin. conſuluit Ang.conſ.206. incip.inter ordinamenta,ea potiſſimum ratione, quia bona dicuntur ex dicto præcedenti ordine, ſiue ſtatuto laicali obligata ad dictam auariam, & bona obligata ad quemcunque, aut qualeſcumque manus ambulent, vel decurrant quocumque alienationis titulo inter viuos, aut in vltima voluntate, ſemper ambulant, & diſcurrunt cum ſua cauſa,l.alienatio,ff.de contrahen.empt.l.ſi cum venerit,§.ſi fundus,ff.de pigno.actio.l.ſi debitor,ff.de diſtract.pign.l.debitore, ff. de pign.l.ſi prædium,C.de euict. & ibidem dicit etiam procedere, ſi poſtquam Eccleſia acquiſiuit, declaretur ſingillatim portio cuiuslibet poſſeſſionis, quia per hoc rem dicitur noua impoſitio, quod etiam placuit Felin.vbi ſupra per text.in l.hæredes palam, verſ.ſed ſi notum,ff.de teſtament. hanc eandem limitationem ſequutus eſt Bello. dicto conſilio 40. num.4. & Duen. vbi ſupra,num.7.Egid.Thomat.de collect.fol.mihi 146. verſ.ſupereſt,& hanc magis communem opinionem teſtatur Burſat.conſ.16.num.11.cum ibi per eum libr. 1.& hanc veriſſimam ſententiam dicit Theſaur.dec.Pedam.234. num.8. quicquid in contrarium dixerit Ruin.conſ.117.num.7.lib.4.

102 Amplia limitationem, quod imò ſi de decurſo Laicus tunc poſſeſſor, & dominus non ſoluiſſet, poſſet illud ab Eccleſia modò poſſidente exigi,ita Imol. in c. fin. num.16.de vit.& honeſt.Cleric. vbi Abb.num.12.& Ant.de Butr.num.16. Duen. dicta reg.100.num.14.pro quo facit tex.in l.Imperatores,ff.de public.vbi innuitur quod quiſquis poſſeſſor eſt obligatus ad ſoluenda onera præteriti temporis, & antequam poſſeſſio peruenerit ad eum,cum hoc videatur onus annexum rei,quod trãſit in quemcumque ſucceſſorem arg.text.in c.ex litteris,de pign. idem tenuit Egid. Thomat. vbi ſupra fol.mihi 117.verſ.quid ſi poſſeſſor,& ibi notat, quod Eccleſiæ tali caſu datur actio contra ſuum auctorem.

103 Quinto, Amplia,vt concluſio procedat etiam in Clerico ſcholare,qui non arctatur ſtatutis, aut ordinationibus Rectoris Laici,cuius iuriſdictioni minimè ſcholares Clerici ſubſunt Bart in l.fin.num.13.ff.de colleg. illicitis,vbi ſubiungit, quod non eſt nouum, quod inter vniuerſitatem ſcholarium aliqui ſint exempti,& priuilegiati,vt in l.1.ff.ad munic.vbi gloſſ.& hoc idem approbauit Decia.d.tract. crim. lib.4.c.9.num.65.& Barbat.in c.ceterum,num.20.de Iud.

Sexto,

104 Sexto, Amplia principaliter Concluſionem, vt procedat etiam quoad Clericos in minoribus conſtitutos,qui cum non ſint de foro ſæculari, nec ſtatutis Laicorum ſubijciuntur, vt Felin.in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nume. 110. vbi etiam Dec.num.19.Roch.de Curt. dicta ſect.8. quęſt.11.num.54.Alexand.conſ.210. nu. 1.& 2.libr.2.Bald.in cap.cum veniſſent col.4.de eo,qui mitt. in poſſeſſ. & alijs, de quibus in ſeq. ſubampl.

105 Subamplia, vt idem ſit, quoad Clericos primæ tonſurę, qui, &;ipſi veniunt appellatione Clericorum, & veri Clerici exiſtimantur, gaudentque Priuilegijs Laicalibus,& pręcipuè fori, prout hanc communem Canoniſtarum ſententiam dicit Mandoſ.in prima quęſt.reg.24.de malè pronot. & hoc notauit Dec. in dicto capit. Eccleſia Sanctæ Marię, num.21.per gloſſ.in c.nullus in verb.tonſura de temp.ord. in 6.Hoſtienſ. in c.cum contingat de ætat. & qualit.Abb. in cap.cum non ab homine de Iud.Couar.pract.q.Cap.31.num.5.in fin.et ibidem num.9.hanc communem & ab omnibus approbatam ſententiam appellat, ſicut eandem communem teſtatur in eodem loco,cap.32.num.1.& idem communiter Doct. notant in cap.vnico de Cleric.coniug.in 6.& in l.Presbyteros,C.de Epiſcop.& Cler. & ſicut illā etiam communem opinionem affirmat Gomez.variar.reſol. tom.3.tit. quando res gaud. immun.Eccleſ.num.3.& Farinac.variar.quæſt.lib.1.titul. de Inquiſit. quæſt. 8. numero 5.Barbat.in conſ.45.mandato,& iuſſu num.2.vol.2.vbi plura Marſil. conſil. 67. num.58.& ſeq.

106 Intellige, vt procedat, dummodo in eis verificentur requiſita à Sacroſancto Concilio Tridentino ſeſſ.23. cap.6. quo cauetur, quod Clericus primæ tonſuræ, aut etiam minoribus ordinibus conſtitutus fori Priuilegio non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſię de mandato Epiſcopi inſeruiat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua ſchola,vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos verſetur, si autem prædictis carerent, nec in Ciuilibus, nec in Criminalibus fori benefitio, aut Priuilegio iuxta dicti Concilij decreta gauderent, & ex eodem Sacro Concilio nota propter illam dictionem,aut quod ſi Clericus haberet benefitium eccleſiaſticum, etiamſi non incederet in habitu,& tonſura,verificabitur tamen in eo,& habebit locum Priuilegium fori, quia Concilium non coniunctim, ſed diſiunctim benefitium,aut habitum, ac tonſuram requirit,prout hoc etiam tenuit Clar.in dicta quęſt.36.ſub verſ. hęc autem in fin.& in verſ.regulariter autem, & ita fuiſſe iudicatum Mediolani teſtatur, prout etiam iudicatum Romæ affirmat Farinacius dicta quęſtione octaua, numero 45. dummodò Clericus nedum habeat titulum benefitij, ſed etiam illius poſſeſſionem, & de illa conſtet, aliàs ſecus, ſicut etiam præſupponit idem Sacroſanct. Concil.vbi ſupra in illis verbis,niſi benefitium Eccleſiaſticum habeat, nam habere benefitium eſt,cum effectu illud poſſidetur, & quidem pacificè iuxta not.in cap. commiſſa,de elect.libro ſexto. Abbas in cap.dudum. il 2. de elect.in 6.& in cap. quia nonnulli de Cler.non reſid. in vlt. not. & Rebuff.in §.1.in verb.habentem de mandat.in concord.& licet Farinac.vbi ſupra num.5.verſ.limita hanc quartam ampliationem de mente Couar. dicto cap. 32.num.1. aſſerat Clericos primæ tonſuræ de generali conſuetudine in Criminalibus tantùm, non autem in Ciuilibus fieri Priuilegio gaudere, tamen,ſi meam licet in hoc proferre ſententiam, arbitror, pace tantorum virorum, haud tenendam eſſe illorum opinionem, tum quia talis conſuetudo non eſt vera,quia apud nos, &

alibi Clerici, qui verè ſecundùm requiſita à Sacro Concilio Tridentino Clerici ſunt, quamuis primę tonſurę, coram ſuo Iudice Eccleſiaſtico conueniuntur ciuiliter,& puniuntur criminaliter indiſtinctè,tùm etiam quia talium verè Clericorum
107 quamuis † primę tonſurę exemptio à poteſtate, & Iuriſdictione laicali eſt de Iure
* diuino ſecundum communem,& approbatam opinionem,de qua per eund. Farin. in ſupracitato loco,num.2.verſ.limita 2. & idem Couar. cap.31. num.5. verſ.tertio illud eſt obſeruandum, contra quod non decet conſuetudinem allegare,vt nos infra, vnde quicquid poſſet dici de Clericis primę tonſurę coniugatis,de quibus per Doct.in d.c.unico de Cler.cõiug.& per Couar.d.c.31.nu.7.& per eund.Farin.ibid. nu.7.& per nos infra, de his tamẽ Clericis primę tõſurę, qui incedunt in habitu,& tonſura cum alijs, de quibus in Concilio Tridentino,& qui verè Clerici ſunt,tenẽdum eſt, quod gaudent Priuilegio fori, & quod debent coram eorum Iudice, tàm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus conueniri, reiecta quacumque conſuetudine, quę, non obſtantibus, quę diſtinguendo notauit idem Farinac. vbi ſupra nume.3. uerſ. limitando,de mente Couar.d.c.31.nu.5.uerſ.quamobrem,& Clar.§.fin.q.36. uerſ.ſed ea retenta, in nullo caſu poterit uerificari, niſi aut in illis Cleric. deſineret eſſe Clericus, & Priuileg. fori gaudere ex aliquo eius defectu, & contrauen. requiſitis à Sacris Canonibus, aut niſi ex permiſſu Summi Pontificis Ius diuinum circa dictam immunitatem in hoc declarantis,aut ex ipſorum Canonum diſpoſitione dictis caſibus Laicis hoc permitteretur, & tunc non ex conſuetudinis virtute, ſed ex Iuris permiſſione Laici in Clericos cognoſcere dicentur, aliàs eſſet nimis incongruum,vt ſolo vſu, qui iniquiſſimus abuſus dici potius deberet iuxta text. in capit. fin. de rebus eccleſ.non alien. Laici ſuper Clericos propria aliqua ipſorum ſuperioritate intuitu conſuetudinis in aliquo caſu intendere vellent,dum ab eorum auctoritate,& Iuriſdictione præterquàm in Caſibus ab eodem Iure permiſſis,ex omni Iure tùm humano, tùm diuino penitus eximuntur; Nec ſuffragatur, quod prædicti Doctores præſupponunt conſuetudinem,de qua per eos,non eſſe merè Laicorum, ſed mixtam etiam Clericorum, quia mixta conſuetudo poterit operari in aliquibus, vt infra, ſed in ſubijciendo Clericos Laicorum poteſtati nequaquam, quia Clericis eſt prohibitum etiam volentibus expræſsè in Laicorum Iuriſdictionem conſentire, capitulo cum non ab homine, & capitulo at ſi Clerici de Iudic. capit. ſi diligenti, de foro competen. vbi Scribent. ideò multo magis tacitè iuxta not. in leg. de quibus, ff de legibus, & in l.cum quid, ff. ſi cert. pet. cum ſimilibus, & iſta conſuetudo reducit caſum, ac ſi de eodem fuiſſet idem prouiſum per legem ſæcularem,& per legem eccleſiaſticam, vnde eueniente aliquo caſu mixtæ conſuetudinis Clericorum dicentur in eo arctari ex conſuetudine, aut lege laicali, quæ in nullo caſu, & nullo pacto contra illos poteſt operari, ſed ideò tenebuntur tali caſui obedire, & ſubijcientur, quia, vt dicebamus mixta conſuetudo præſupponit,ac ſi de eodem adeſſet lex, & eccleſiaſtica,& laical. & virtute,ac vigore Eccleſiaſticæ diſpoſitionis obedient,non autem laicalis: et hanc partem, quod Clerici primæ tonſuræ conueniri nequeant tàm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus coram quocumque Superiore Laico, ſed quod debeant vocari coram eorum Iudice
* Eccleſiaſtico tenuit, & communem dixit Villalb. comm. opin. in verb. Clerici à poteſtate.

Et quia quod de priuatione Priuilegij fori dictum eſt, quando Clericus non incedit in habitu,& tonſura, Farinac. ubi ſupra num.60. & Couar.loco citato, num. primo,

** primo, & alij, de quibus ibi per eos, qui de communi, & magis communi teſtantur, intelligant, dummodo trina monitio præceſſerit, quidquid poſſet dici de iſta eorum ſententia de Iure communi per cap. in audientia, & cap. contingit de ſentēt.
108 excommun. † poſt tamen Concilium Tridentinum dictas trinas monitiones minimè requiri arbitror, nam Sacrum Concilium indiſtinctè nullis requiſitis, aut præſuppoſitis monitionibus non incedentes in habitu, & tonſura priuat fori Priuilegio, & illius conſtitutio, cum ne dum ſit Synodalis, ſed Synodalis Tridentina, id eſt, vniuerſalis iamdiù nota, & publicata inter Chriſtifideles alias non deſiderat monitiones iuxta not. per eoſdem Clar. Farinac. & alios ibi per eos, qui teſtantur
* communiter Doct. tenere, quod monitio non requiritur, quando de prædictis extaret conſtitutio, & hinc dixit Clar. dicta quæſt. 36. verſ hæc autem, quod indiſtinctè abſque alia monitione ſi Clerici non habentes benefitium, nec in ſacris conſtituti non incedant in habitu, & tonſura puniuntur à Iudice ſæculari, & eodem modo, ni fallor, debent etiam intelligi ea, quæ dixit Rol. à Val. conſ. 4. num. 28. lib. 1. & idem Farinac. cum alijs per ipſum allegatis, vbi ſupra num. 64. & ſeq. quod ſcilicet etiamſi Clericus vtatur tātummodò habitu, & non tonſura, vel altero ipſorū,
110 ſufficiat, vt poſſit Priuilegio fori gaudere, vt hoc ſcilicet † procedat forſan de Iure communi, ſecus poſt Concilium Tridentinum, quod omninò requirit delationem
111 habitus, & tonſuræ coniunctim. Benè verum eſt, † quod non quælibet omiſſio delationis habitus, & tonſuræ priuabit Clericum Priuilegio fori, ſed requiritur multa perſeuerantia, & tanta, vel quod contrarius animus in ea diſcernatur, vel quod publicè exiſtimetur Laicus, vt per eundem Farinac. vbi ſupra num. 68. & faciunt alleg. in deciſ. 104. Capellæ Tholoſan. in qua fuit Clericus remiſſus à Iudice ſæculari ad Iudicem Eccleſiaſticum, non obſtante, quod opponeretur, quod tempore capturæ erat carens tonſura, quia replicatum fuit per Iudicē Eccleſiaſticum, quod hoc euenit ex accidenti propter infirmitatem, cum ante, & poſt eſſet ſolitus illam gerere, quod, & approbauit Decian. dicto ſuo Tract. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 109. vbi voluit quod tunc Clericus ſi incedat in habitu laicali, dicatur priuatus fori, & exemptionis Priuilegio, niſi aliqua fuerit iuſta cauſa, vel neceſſitate coactus ad mutandum habitum, & ad vtendum habitu laicali per text. cum gloſſ. in cap. Clerici, de vita, & honeſt. Cler. in Clem. fin. vbi gloſſ. in verb. rationabilis, vbi etiā Imol. eodem titulo gloſſ. in capit. 2. in verb. temerè per illum text. ne Cler. vel Monaſt. gloſſ. in capit. nullus, 21. queſtione 4. Ideò ſi Clericus propter paupertatem portaret veſtes laicales, vel vteretur veſtibus coloratis, excuſaretur, vt per Imol. &
112 alios in dicta Clement. final. de vit. & honeſt. Cleric. † Ideò hoc ex arbitrio boni Iudicis iudicandum relinquerem, qui etiam in diudicando habitu conuenienti, uel non, in Clericis, debebit ponderare potiſſimum conſuetudinem loci, quæ attendenda eſt in his, ut per Fulgoſ. conſ. 24. in primo dubio, & Abb. in cap. tranſmiſſam, de elect. col. 2. Rebuff. in tract. de Priuileg. Schol. Priuile. 94. & Decian. ubi ſupra numero 97. & duobus ſeqq.

113 Amplia ſubampliationem, ut uerificetur etiam in Clericis primæ tonſuræ coniugatis, qui non dicuntur de foro laicali, & per conſequens laicorum ſtatutis non ſubijciuntur, ita habetur in dicto cap. unico de Cler. coniug. in 6. Couar. dicto cap. 31. num. 5. uerſic. tertio illud, & uerſ. hinc Clar. in dicta quæſt. 36. uerſic. quæro an Clericus coniug. ubi teſtatur de com. Capr. concl. 97. nu. 85. Farin. d. q. 8. nu. 6.

114 Limita ampliationem, ut procedat ſolummodò quoad cauſas criminales, non autem

autem quoad ciuiles, quia in his ſubiacent Iuriſdictioni laicali, etiamſi tonſuram, & ueſtes deferant clericales, ita Couar dicto cap. 31. num. 7. ubi teſtatur hanc communem opinionem, à qua licet nonnulli diſcedere auſi ſint, tenentes text. in dicto capit. vnico eximere Clericos coniugatos à Iuriſdictione laicali etiam in Ciuilibus propter illa verba, trahi non poſſe criminaliter, aut ciuiliter ad iuditium ſæculare, tamen prædicti quaſi mutilantes ipſum textum contra ipſius apertam diſpo-
* ſitionem inſurgentes communiter reprobantur, inquit enim text. pro commiſſis à Clericis coniugatis exceſſibus, vel delictis illos trahi non poſſe criminaliter, aut ciuiliter ad Iuditium ſæculare, & ſic prohibet, quod quando agitur de delictis, & exceſſibus Clericorum coniugatorum, ſiue ex eis agatur criminaliter, ſiue ciuiliter ad Iuditium ſæculare minimè trahi poſſunt, non autem diſponit textus, quod ſi extra delicta, & exceſſus agatur contra Clericos coniugatos, ciuiliter non poſſint coram Iudice ſæculari conueniri, immò textus ipſe, exceptis illis duobus particularibus Priuilegijs, de quibus in eo, Canonis ſcilicet, & pro commiſſis ab eis exceſſibus,
* ſiue delictis, ſtatuit illos Priuilegio Clericali minimè gaudere, prout ita communiter dict. text. intelligi teſtatur idem Couar. vbi ſupra numero 7 & ita illum etiã intelligit Clar. dicta quæſt. 36. verſ. quæro an Clericus coniugatus, & Capr. ſupradicta concl. 97. num. 85, & Farinac. d. q. 8. num. 7.

115 Secundò, Limita, vt non procedat Ampliatio, niſi in Clerico coniugato, qui cũ vnica, & quidem virgine contraxit, & tonſuram, & veſtes deferat Clericales iuxta diſpoſita in dicto cap. vnico, & per Capr. vbi ſupra num. 84. vbi diſtinguendo dixit, quod ſi Clericus contraxit cum vidua, licet deferat habitum, & tonſuram, non tamen gaudet Priuilegio Clericali, ſicut ſi contraxit cum virgine, non tamen incedit in habitu, & tonſura, quia nec tunc Priuilegio Clericali fruetur, prout etiam ſiquidem cõtraxit cum virgine, & in habitu Clericali etiam incedet, ſed non tamẽ in tonſura, vel è contra, quia in effectu ad hoc vt gaudeat Priuilegio Clericali etiã quoad ea, de quibus in dicto cap. vnico requiruntur illa tria copulatiuè, quod ſcilicet contraxerit cum virgine, & quod incedat in habitu, & tonſura, vt in dicto textu, hinc dicebat Couar. vbi ſupra num. 7. verſ. tertio, vt locus ſit, quod ad effectum vt locus ſit conſtitutioni de Clericis coniugatis, de qua in dicto ca. vnico, tria ſunt ab eiſdem Clericis probanda. Primò quod tonſuram. Secundò, quod, & veſtes detulerint Clericales. Tertiò ſe cum vnica, & virgine contraxiſſe, quod fuit ante eum deciſum in Rota, vt conſtat ex deciſione tertia, de ſentent. excommunic. in nob. & idem ſenſit Mil. in repert. verſ. Clericus coniugatus, & Dominic. ac Franciſc. in capit. si iudex, §. primo, de ſentent. excommunicat. in ſexto. & licet Rip. in repet. c. decernimus col. 21. uerſ. 11. dubitatur de Iud. repræhendit quod ſupra dictum eſt inquantum quod Clericus coniugatus debet probare ſe contraxiſſe cum virgine, quia ipſe dicit, quod hoc videtur durum, quia præſumitur virgo, niſi probetur oppoſitum ſecundum Abb. in cap. primo, nu. 5. de adulter. Bertran. conſ. 135. & conſ. 157. lib. 2. tamen non eſt recedendum à ſupradictis, quia ex quo eſt fundamentum intentionis allegantis ſe contraxiſſe cum uirgine, debet nõ præſumptiuè, ſed concludenter ſecundum ſubiectam materiam ſuam intentionem facere apparere, aliàs ſuccumbit iuxta not. in l. qui accuſare C. de eden. l. ei, qui dicit, ff. de probat. tùm etiam quia admittitur allegatio uirginitatis, ac illius præſumptio, quando allegatur ab ipſa muliere, quæ ideò ſubleuatur ab onere illam probandi, & cui præſumptiuè creditur, cum ipſa certò ſciat, an ſit uirgo, necne ſecus quando allegatur

gatur

gatur à tertio, quia tunc non admittitur, quia de ea talis tertius certus non eſt, nec eſſe poteſt, nec ideò quoad ipſum operatur præſumptio naturalis, ita Crauet. dicto conſ. 176. num. 5. verſ. etſi dicatur allegata fuit virginitas, vel etiam dicas, & melius, quod licet Clericus coniugatus teneatur hoc tertium requiſitum probare, nẽpè cum virgine contraxiſſe, tamen in eo non ita exigetur præciſa probatio, prout animaduertit Couar. dicto cap. 31. num. 7. verſ. tertio, vt locus ſit, limitationem ſequutus eſt & Clar. Couarr. & Farin. laiè in ſupracitatis locis, in quibus reperies,
116 quiſnam dicatur † Clericus coniugatus, & quinam dicatur habitus Clericalis, & quinam iudex debeat cognoſcere de huiuſmodi habitu Clericali, an ſcilicet laicus, an verò Eccleſiaſticus, & quid de Clerico coniugato immiſcente ſe negotiationibus, & armis, & quid ſi fuerit controuerſia, an Clericus Clericale Priuilegium amiſerit, & quid interim ſit agendum per Iudicem laicum, quando per Iudicem Eccleſiaſticum cognoſcetur de Priuilegio, & habitu Clericali, & an ad talẽ cognitionem debeat vocari, & citari Iudex laicus, & quid ſi notorium, & ſtatim ad oculum poteſt apparere de non habitu, & non tonſura, ad quos adde etiam Dominum Ioſephum fratrem meum de probat. libr. 2. concl. 689. & concluſ. 961. & concluſ. 302. libro 1. & Fulgoſ. conſ. 123. præſuppoſitis ſtatutis numero primo, quo in loco etiã voluit, quod etiam ſi extaret conſuetudo generalis in contrarium, quod ſcilicet Clerici coniugati ex veſtibus, & tonſura non incedant, non tamen eis prodeſſet, niſi fortè proponeretur etiam generalem conſuetudinem eſſe, vt Clerici coniugati quoad forum Priuilegio gauderent Clericali, quamuis veſtibus, & tonſura forſan non vterentur, tunc enim fatetur, quod conſuetudo talis ipſos Clericos coniugatos non incedentes in veſtibus, & tonſura tueretur per Iura per eum ibi allegata, & omnibus ſupra adductis adde Decian. dicto ſuo tract. crimin. lib. 4. c. 9. vbi laiè de habitu, & de incedentibus circa illam.

117 Tertiò, Limita prout ſupra etiam annuimus, quod licet Clerici coniugati gaudeant, ſicut alij Clerici in ſacris ordinibus conſtituti Priuilegio fori in Criminalibus, ac etiam Canone, ſi quis ſuadente, tamen his duobus Priuilegijs exceptis in cæteris eos gaudere nolumus Priuilegio Clericali, ſcriptum reliquit Bonifacius Octauus in dicto cap. vnico de Cleric. coniug. lib. 6. & laicos quoad reliqua cenſeri dixit Couar. dicto cap. 31. num. 9. per gloſſ. communiter acceptam in dicto capit. vnico in verb. cæteris. Vnde infert, quod talibus etiam cum vnica, & virgine coniugatis, & qui ueſtibus, & tonſura utuntur, negatur Priuilegium immunitatis, quoad gabellas, munera ſæcularia, Indictiones, collectas, alia quæuis regalia obſequia cenſuum, & his ſimilia, quæ ſubire tenentur, ſicut ſubeunt, & præſtant omninò laici, prout idem Couar. ibidem hanc eſſe communem, & ab omnibus approbatam opinionem teſtatur in cap. ex parte de Cleric. coniugat. & illam etiam communem affirmat Farin. ubi ſupra nu. 9. & ſequitur Capr. dicta concluſ. 97. nu. 85.

118 Septimò, Amplia concluſionem, ut procedat etiam quoad Clericum depoſitũ pro delicto, puta pro homicidio, quia ſicut non perdit Priuilegium fori, ita non poterit alligari ſtatutis laicorum donec degradetur, ſi degradandus erit, ita declarat Abb. in cap. non poteſt de re iud. in cap. tuæ in ult. not. de pœn. & in cap. cum non ab homine, ubi Dec. num. 6. de Iud. quos etiam referendo ſequitur Decian. in dicto ſuo tractatu criminali, lib. 4. c. 9. num. 19.

119 Octauò, Amplia idẽ eſſe de eo, qui licet ſit ingreſſus religionem, eſt tamen adhuc in anno profeſſionis, quia, quicquid ſit quoad reliqua, quoad tamen Iuriſdictionem

nem

nem conſetur etiam intra illum annum perſona Eccle. ita apertè Iaſ. in dicta l. cum quædam puella, num. 13, ff. de Iuriſdict. omn. Iud. quòd priùs dicit fuiſſe de mente Ang. in l. 1. ff. de pœn. per text. quem appellat optimum in l. ſtatu lib. ff. de quæſt. & illos nouiſſimè ſequitur Decian. vbi ſupra, num. 24.

120 Nonò, Amplia, vt eadem habeant locum in illis, qui inſeruiunt Eccleſiæ, & ſe obligarunt eis ſeruitio animo, vt fierent poſtea Clerici, nã etiam ſi verè in ordine aliquo Eccleſiaſtico non exiſtant, tamen tanquam de Eccleſiaſticis, quoad Iuriſdictionem, iudicandum erit, ſtante quod hoc pacto dicuntur aſtricti ſeruitio Eccleſiæ, ſicut in ſimili de oblatis proximè dicemus, ita gloſſ. 2. in cap. 2. de foro compet. vbi etiam Abb. num. 5. & ibi Barbat. num. 29. quod eſt intelligẽdum de verè aſtrictis, & deputatis Eccleſiæ ſeruitio, ita vt adueniente ætate promoueantur ad ordines, ſecus ſi ſolum intereſſent celebrationi diuinorum, nam licet etiam incederent in habitu, & tonſura, & viuerent inter Clericos, non tamen gauderent Priuilegio Eccleſiæ reſpectu immunitatis, & exemptionis illorum perſonæ, ita Abb. vbi ſupra, & ſequitur Decian. loco ſupracitato, num. 27. quod nota pro Seminariſtis illis, qui licet ſint in habitu, & tonſuram gerãt, & viuant in Seminario, & aliquando aſſiſtant in ſeruitio Eccleſiæ, tamen quia non ſunt eidem ſeruitio aſtricti omninò, non erunt prout alij Clerici ordinati à Iuriſdictione Laicorum exempti ex prædictis Iuribus.

121 Decimò, Amplia, vt concluſio procedat etiam in oblatis, qui ſe, & ſua obtulerunt Religioni, nam, & hi perſonæ Eccleſiaſticæ dicuntur, & Priuilegio Eccleſiaſtico gaudent cum bonis per ipſos oblatis, quia per oblationem purè factam de ſe ipſis dicuntur tranſijſſe in poteſtatem Eccleſiæ, ita vt quaſi Eccleſiæ ſint; & per quandam conſequentiam dominium, et poſſeſſionem illorum bonorum in Eccleſiã tranſtuliſſe cẽſentur, ita Abb. in conſ. 53. ſciente, & concluſiuè procedam, numero primo, & 2, vbi etiam num, 3. ſubiungit, quod iſta nullam habent difficultatem, aut dubietatem, idem tenuit Gramat. conſil. ciuil. 102. numero ſeptimo, Duen. dicta reg. 100. num. 4.

122 Intellige, vt procedat Ampliatio in tali oblato, qui mutato habitu differenti ab habitu ſæculari in totum ſe tranſtulit Religioni renuntiando ſeculo, ita Bald. in authen. ingreſſi, num. 24. C. de ſacroſ. Eccleſ. ſecus ſi habitum ſæcularem retineret, quia tunc remanet ſuppoſitus foro ſæculari, & per conſequens ſtatutis ita fuit deciſum in Capella Tholoſan. deciſ. 8. vbi lata additio, & idem tenuit Clar. in pract. crimin. §. fin. quæſt. 35. verſ. ſed pone quod aliquis, facit text. in cap. fin. de ſepult. in ſexto, & in cap. per exemptionem de Priuileg. in ſexto, Gramat. dicto conſ. 102. numero 14. & 16.

123 XI. Amplia, vt idem ſit quoad equites, ſiue fratres Hieroſolymitanos Sancti Ioannis, quia & ipſi Religioſi, & Eccleſiaſticæ perſonæ dicuntur, & ſunt de foro Eccleſiaſtico, nec ſubiacent per conſequens ordinationibus laicorum, c. quiſquis, & ibi gloſſ. 17. quæſt. 4. quam ad hoc notat Gemini. in ca. 2. §. Laici, verſ. quarto quę dicentur perſonæ Eccleſiaſticæ de rebus Eccleſ. non alien. in 6. facit text. in c. quia coniungit, §. pen. & ibi gloſſ. in verb. militiarum de relig. dom. & in cap. ex parte, il primo, de decim. vbi nominantur tanquam fratres, & connumerantur inter perſonas Religioſas, gloſſ. in cap. ſciant cuncti in verb. Eccleſiaſticas de elect. in 6. Abb. in cap. cum deputari in primo not. de Iud. Felin. in c. 2. numer. 8. verſ. item ſubdunt moderni de foro compet. vbi expræſſè dicit Religionem Sancti Ioannis Hieroſolymi-

ſymitani ſine dubio eſſe de foro Eccleſiaſtico dicens modernos poſt Ioan. Mona.
124 ita tenere, & facit, quia etiam in profeſſione illius ordinis profitentur † caſtitatem paupertatem, & obedientiam, vnde dicuntur Regulares Religioſi, quia iſta tria ſubſtantialia ſunt veræ, & Regularis Religionis, cap. cum ad Monaſterium de ſtat. Monac. & Can. reg. Abb. in rubr. de reg. num. 1. Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ col. 7. de conſtit. & apertiùs oſtenditur ex textu in cap. Canonica de ſenten. excommun. in quo Papa præſupponit, quod propter percuſſionem inter ipſos fra-
125 tres incurrant ſententiam excommunicationis † quæ ſolum in Eccleſiaſticis habet locum, vt in cap. ſi quis ſuadente 17 quæſt. 4. cum ſimilibus hanc eandem ſententiam tenuit Rot. deciſ. 591. num. 5. part. 1. Nauar. conſ. 21. num. 1. libr. 3. in tit. de regular. Menoch. conſ. 54. num. 17. libro primo, & nouiſſimè in addit. ad..... de arb.
* Iud. lib. 2. cap. 58. num. 16. & 17. vbi teſtatur hanc opinionem veriorem, & receptam ſententiam quidquid dixerit Afflict. in cap. 1. §. qui Clericus, num. 9. de feud. fuer. controuerſ. inter dom. & agna. vaſal.

126 XII. Amplia, vt generaliter procedat in omnibus perſonis Eccleſiaſticis, vt dicit expreſsè text. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, vbi ſuper Eccleſijs, & Eccleſiaſticis perſonis, perſonæ autem Eccleſiaſticæ illæ dicuntur, quæ gaudent Priuilegio fori, de quibus per Doct. in dicto cap. 2. de foro compet. gloſs. in cap. quiſquis 17. quæſt. 4. cap. vt lex 17. quæſt. 2. cap. duo ſunt 12. quæſt. 1. & Gramat. dicto conſil. 102. num. 7. vbi etiam loquitur de Religioſis perſonis, vt ſunt Monaci cuiuſcumque ordinis approbati, & fratres, qui gaudent omnes Priuilegijs Clericalibus, & de conuerſis etiam, qui tamen aliquam profeſſionem fecerunt, vtputa obedientiæ, vel paupertatis, vel caſtitatis, Calder. pulchrè in conſ. 30. incip. an conuerſi ſub titul. de reg. Crauet. conſ. 303. num. 10. Menoch. in addit. vbi ſupra caſ. 58 num. 12 & not. in cap. parochianos, & in cap. ex tenore, & in cap. non dubium de ſentent. excômun. & in cap. Religioſa eodem titulo in ſexto, & in Moniali potiſſimum hoc ſeruari teſtatur Lambert. in ſuo tractatu de contract. in verb. mulierum, nume. 58. vbi etiam habebis quid tenendum ſi Monialis nondum profeſſionem feciſſet, vel eſſet ſolùm tertij ordinis Sancti Franciſci, & quid de hominibus viuentibus ſub regula tertij ordinis Sancti Franciſci, Rot. deciſ. 591. num. 7. par. 1. & de militibus Sancti Stephani ibidem, Ampliationem ſequutus eſt Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 25. & 26. Decian. in dicto ſuo tractat. crimin. lib. 4. cap. 9. numero 29. vbi de cômuni, & quoad Eremitam diſtinguit, quod aut erat Clericus, vel Monachus, quando ſumpſit habitum Eremitæ, & tunc gaudet, ut ante Priuilegio Clericorum, aut non erat Clericus, nec Religioſus, & tunc aut fuit, & eſt approbatus à Papa, uel ab Epiſcopo, & datus ei modus uiuendi, cui ſe obligauit, & tunc pariter gaudet Priuilegio fori, aut uerò ſua ſponte, & nemine authorante, cum eſſet purus laicus, ſumpſit habitum, & tunc aut habet locum in Eremi ſolitudine, ubi continuè ſtat in oratorio præſtans operas Deo, orationibus, & diſciplinis, macerans carnem, & tum etiam gauderet Priuilegio Clericali, quia hoc pacto uerè poſſunt dici Religioſi, donec in eo ſtatu perſeuerant, aut uagantur hinc, & inde, & tunc ſemota contraria conſuetudine non gaudent Priuilegio Eccleſiaſticorum, Iuribus, & auctoritatibus ibi per eum, quod nota pro illis, qui pietatem ſummam ſimulantes in habitu, uiſu aſperrimo Eremitarum quotidie hinc, & inde percurrunt uictum mendicantes, & ſecum quandoque pediſſequam in charitate ducentes cum maximo ſcandalo uerę noſtræ Chriſtianæ Religionis, ut ſine ſcrupulo aliquo, euenien-

F te caſu,

Digitized by Google

te caſu, poſſitis uos quoque Domini Iudices ſæculares ad Triremes illos in charitate, & in Domino condemnare, niſi conſuetudo eos foro tantùm Eccleſiaſtico reſeruaret.

127 XIII. Amplia, vt nec conſuetudo in contrarium valeat, ita communiter Doct. in c.Cler.de iud.prout hanc etiam cõem opinionem teſtatur Couar.d.c.31.nu.5.& illam etiam communem dicit Clar.d.q.36.verſ.ſed ea reten.Farin.d.q.8.nu.3. qui etiam de immemorabili loquitur Rot.deciſ.10.aliàs 840. de conſuetud. in antiqu. Alexand. conſ.8.nume.1.libr.1. vbi dicit, quod damnatur huiuſmodi conſuetudo Rolan.à Vall.conſ.23.num.9.vol.2.& conſ.4.num.11.libro 1. Socin.in cap. ſi quis

128 Clericus in 19.Fallen.de foro compet. † Nam licet conſuetudo regulariter tribuere poſſit merum, & mixtum Imperium, & Iuriſdictionem altam,& inferiorem, vt inquit Bald in l.etiam, col 3.C.de except. rei iud.cap.Clericus, Laicum, vbi gloſſ. & alij de foro compet.& Cepol conſ.40.Decian.in ſuo tractat.crimin.lib.4.cap.9. num.10. tamen non poteſt tribuere Laicis in Clericos ex improbata incapacitate ab omni Iure, vnde talis conſuetudo eſſet irrationabilis,vt not. in dicto cap,Clerici de Iud.& in dicto cap.Clericus laicum vbi præcipuè gloſſ.& Abb.& in cap. qualiter,& in cap.nouit,de iud.& in cap.poſtulaſti, vbi Innoc. de foro compet. Beltra. conſ.22.num.2. vol.1.

129 Subamplia, vt prædicta vera ſint,etiamſi conſuetudo foret præſcripta tanto tẽpore, de cuius initio non extaret memoria, quia tanquam contra Ius diuinum,quo Clerici ſunt exempti à Iuriſdictione Laicorum,vt ſupra probauimus, non ſubſiſteret,maximè quia præſcriptio Iuriſdictionis præſupponit capacitatem, & habilitatem aliquo modo in præſcribente, ſed laicus, vt laicus, eſt omninò, vt dicebamus incapax,& inhabilis iuriſdictionis in Clericos, Abb. in cap. quanto de conſuetud. Curt. de conſuet. num.mihi 300. Rot.dicta deciſ.10.numero 4. vbi nedum habetur, quod nullo quantumcumque tempore fuerint tali conſuetudine vſi Laici excuſantur, ſed quod potius in eis tali caſu haberet locum, quod habetur in cap.finali de conſuet. videlicet quod ſunt tantò grauiora peccata, quantò diutius infœlicem animam detinuerunt allegatam, Felin. in cap. ſi quis in princ. de maiorit. & obed. Abb.in repet.dicto capit.Eccleſia Sanctæ Mariæ in princ.de conſtitut. & in capit. ſolitæ notab. ſexto, de maiorit. & obed. Decian. loco ſupra citato num. 14. & 17.

130 Secundò, Subamplia, etiamſi hoc Papa ſciuerit, & ſemper tolerauerit, quia nõ ſufficeret tollerantia ſola, niſi etiam approbatio ex tollerantia conijceretur, & ſic quod tolerauerit,quia in his caſibus approbauerit:Nam ſicut potuerit toleraſſe,fortè ob maius ſcandalum, vel ob aliquam aliam iuſtam cauſam, & non ad conſuetudinem inducendum ita, niſi conſenſus illius ex alio reſultaret, non eſt præſumendum in dubio, quod voluerit derogare exemptioni ſuorum Clericorum à Iure diuino prouenienté abſque rationabili cauſa,vt dixerunt Domini de Rota dicta dec. 10.num.4. Decian.loco ſupracitato,num.16.qui loquitur quando Papa fuit cõſcius de tali conſuetudine, & nihil dixit.

131 Et licet per Clar. Couarruu. &Farinac. locis ſupra citatis teneatur, quod iſtud ſit verum, quod de conſuetudine diximus, in generali, & vniuerſali conſuetudine, quæ non poteſt in totum, & generaliter Clericorum exemptioni præiudicare, ac derogare, ſecus in particulari, quod ſcilicet in aliquibus caſibus, vel cauſis, & quod aliqui Clerici ſubijciantur Laicorum poteſtati, per quam particularem conſuetudinem legitimè præſcriptam inquiunt, exemptionem

nem ſupradictam Eccleſiæ, & ordinis Clericalis poſſe reſtringi, & limitari rationibus ibi per eos, tamen eorum opinionem, vt etiam ſupra in alio propoſito diximus haud admitterem, ſi ſuper ſola conſuetudine remaneret fundata, quia ſi laicis, vt ſupra viſum eſt, ſuperioritatem exercere in Clericos expreſsè non licet, quomodo illam tacitè per ſimplicem uſum ex ſe exercere poterunt, in vtroque enim caſu neceſſe eſt, quod operetur auctoritas, & ſuperioritas, quam nullo pacto Laici ſuper Eccleſiaſt. habent, aut habere poſſent, ſecundū omnes ſupracitatas opiniones: nec ſuffragatur, quod dicatur hoc procedere ſolū in aliquibus caſib. quia reſpondetur, ꝙ aut in illis caſib. Iura Can. & Conſtit. Pont. aut Sūmi Pont. ipſi concurrunt, & conſentiunt expræſsè, vel per tacitam approbationem, & eis hoc permittunt, & tunc non ex conſuetudine laicorum, ſed ex Iuris, & Pontificū diſpoſitione, & permiſſione, talem facultatem exercebunt, aut Iura prædicta non conſentiunt, & tunc cum defectus Iuriſdictionis, & poteſtatis, propter quam laici arcentur à Iuriſdictione in Clericos, equè militer in caſibus particularibus, prout in vniuerſalibus, ſiue de particularis, ſiue de vniuerſalis Eccleſiæ perſonæ Priuilegio fori agetur, conſuetudo illos minimè defendet, maximè quia talis conſuetudo eſſet contra præceptū
132 prohibitiuum, & negatiuum, ut in dicto cap. 2. de foro compet. † & præcepta negatiua obligant ſemper, & ad ſemper, & per conſequens omni tempore, in omnibus caſibus, ut animaduerterunt in terminis DD. de Rota deciſ. 11. num. 2. de conſuet. ſicut nec obſtabit, dum præfati Doct. præſupponunt, quod loquendo de conſuetudine, intelligunt de conſuetudine mixta Laicorum, & Clericorum, & per conſe-
133 quens, quod debeat poſſe operari circa prædicta ſub ea ratione, † quod conſuetudo mixta procedens ſcilicet à tacito conſenſu Clericorum, & Laicorum maximam uim habet etiam in his, quę Eccleſiaſtica ſunt, cap. cum ueniſſent, & ibi Abb. de eo, qui mitt. in poſſ. cau. rei ſeru. & in cap. cum cauſa de re iud. gloſſ. & Doct. in cap. uir autem de ſecund. nupt. quia reſpondetur, quod mixta conſuetudo Clericorum, & Laicorum, quicquid ſit in alijs, ut dicebamus, non poteſt operari quoad ſubiectionem erga Laicos, & erga illorum ſtatutum; Nam data inhabilitate Laici, & illius ſtatuti ſuper Clericos, ex omni Iure ſic determinata in uniuerſale Priuilegium, & prærogatiuam totius ordinis Clericalis, impoſsibile eſt, quod tacitus conſenſus aliquorum Clericorum in contrarium operari ualeat, quia ex eorum uoluntate etiam expræſſa hoc non dependet, cum etiam uolentes expręſsè in hoc capite exceptionis totius ordinis Clericalis minimè præiudicare poſſunt, ideò multo minus tacitè, ut per eundem Farinac. ubi ſupra num. 10. & per Couar. pract. quæſt. ca. 32. numer. 2. Clar. dicta quæſt. 36. uerſic. 2. infertur DD. de Rota ubi ſupra, numero 3. Barbat. conſ. 65. col. 10. uerſ. nec eſt uera reſponſio aliquorum libro quarto adducēs in ſimili ibi iura, & auctoritates, & concludit, quod contra tenentium opinio eſt peſſima, nec eſt auditu digna, & contra ueritatem, erit igitur concludendum, quod aut in nullo caſu operabitur conſuetudo ſupradicta in præiuditium exemptionis ordinis Clericalis, & Eccleſiaſtici, aut ſi in aliquibus caſibus aliquid, & aliquando operari apparebit, apparebit etiam, quod in illis; aut Iura ipſa ſuffragantur, aut quod tacitus conſenſus non Clericorum ſolùm, ſed Summi Pontificis ex aliqua
134 iuſta cauſa prętenſam conſuetudinem admittet: Nam certum eſt † quod Summus Pontifex licet in totum, & quod omnes Clericos Priuilegio fori derogare nō poſſit, vt per Couar. dicto cap. 31. num. 4. uerſ. primum etenim Farinac. dicta quęſtione octaua, numero 4. Roman. Sing. 418. Gram. deciſ. 29. num. 11. Boſſ. de for. cōp.

Digitized by Google

num.130. Rolan. à Vall. conſ.54.num.15. vol.1. Doct. in cap. 2.de maio.& obed.
tamen quoad quoſdam Clericos, & quoad quaſdam caſus, ita aliqua rationabili,
& iuſta cauſa ſuadente, poterit declarare, & tacitè, & expræſsè dictam exemptio-
nem Clericis minimè ſuffragari, ita idem Couar. vbi ſupra, vbi etiam Farinac.
verſ.limita hanc tertiam ampliationem, cum ibi alleg.& nos etiam infra.

135 XIV. Amplia, vt idem ſit quoad familiares, ſeu ſeruos, & famulos Epiſcopo-
rum, qui ſicuti fori priuilegio gaudent cum Epiſcopo, ita & à ſtatutis Laicorum
ſunt exempti etiam ſi ſint laici ex ſæpiùs repetita reg. quod paria ſunt forum ſorti-
ri, & ſtatut.ligari, ita Maran.in ſuo Spec.part.4.diſt.11.nu.4.per gloſſ. in c.eos 23.
diſt.& gloſ.in c.Cler.il primo.11.q.1.Bal.in l.2.C.de Epiſ.& Cler.& licet tã dictus
Maranta, quàm Calcan.in conſ.71. poſt numerum tertium, ac alij voluerint indi-
ſtinctè prædicta etiam extendi ad familiares,& famulos Clericorum, quos dixerũt
cum Clericis Clericali priuilegio gaudere ita vt Couar.2.par.relation.§.4. num.5.
ſub hoc prætextu tenuerit familiarem Clerici etiam Laicum admittendum eſſe ad
officia diuina tempore interdicti, modò ipſe familiaris non ſit in ſpecie, nec in ge-
nère interdictus, tamen eorum opinio quoad hoc de Priuilegio fori, & ſic quoad
* ſtatuta communiter reprobatur, cùm communis opinio teneat, quod huiuſmodi
* Priuilegium ſit ſolùm famulorum.& familiarium, non Clericorum indiſtinctè, ſed
Epiſcoporum, prout ita teſtatur Clar.dicto §.fin.quæſt.35.verſ.quæro nunquid fa-
miliares, & illam ſequitur Burſat.conſ.25.num.13.qui dixit hos ſeruos.& famulos
Epiſcopi, ſeu familiares frui etiam Priuilegio immunitatis onerum, Theſſaur. di-
** cta deciſ.22. nume.6. & prout hanc etiam magis communem opinionem affirmat
Capizz.deciſ.12.num.1.& 2. Abb. in dicto cap.2.num.6.de for. compet. ibi Felin.
col.1. appellat hanc opinionẽ tutiorem, licet Io.Ant.Niger in extrau. vnica.nu.90.
in fin. de vita, & hon. Clericorum, poſt Alber. & Soc. Sen. intelligit prædicta non
procedere. quando etiam ſerui, & famuli Epiſcoporum ſeruirent dietim tantùm.

136 Pro concordantia tamen prædictorum poſſet dici, quod aut agitur de famulis,&
ſeruis, qui ſint perpetuò Clericis,& Eccleſię,& hoc caſu tenendũ eſt eos eodẽ Iure,
quoad Priuilegiũ fori ſtatutorũ,& immunitas cũ Cler. & cum Eccl. iudicari, etiã ſi
non ſint Epiſcoporum ex gloſſ.in c.iudic. 89. diſt. & in c. Cler. 11. quæſt.1. Felin.
in cap.2.num.2.de for.compet. Theſſaur. deciſſ.22. num. 5. & hanc receptam om-
nium ſententiam teſtatur Menoch.in ſua vlt.cent.caſ.562.nume.3.& nume.20. de
mente etiam Bald. in l.1.nu.2.& in l.2.num 4.C.de Epiſc. & Cler. Feder. de Sen.
* conſ.111.num.10. Abb.in ca.non minus, num.14 de immunit.Eccleſ. Gramat.conſ.
102.num.15.in ciuil.Theſſaur.deciſ.116.num. 12.& probatur in l.2.C.de Epiſc.&
Cler. & in c. continua 11.quęſt.1.

Aut agitur de famulis,& ſeruis ſeruientibus annua, vel alia ad tempus mercede
conſtituta,& ad iſtos, quidquid ſit in famulis Epiſcoporum, ſecundum magis rece-
** ptam opinionem Doctorum non porriguntur Priuilegia Clericis, aut perſonis Ec-
cleſiaſticis conceſſa, prout ſic tenuit vltra ſupra allegatos etiam Couar. pract. quęſ.
cap.35.num.2.verſ.5.non video, Gramat.dicto conſ.102.num.14.Ciuil. Natt.con-
ſil.576.nu.3.6.& 17.& ita pluries iudicaſſe Senatum Taurinenſem teſtatur Theſ-
ſaur.dicta deciſ.22.verſ.verum; Niſi fortè,& hæc erit loco ſecundæ concordię ſer-
ui, & famuli Clericorum ſi remanerent excluſi à Priuilegio puta fori conceſſo do-
minis ita impediti detinerentur, vt in eorum ſeruitio etiam domini ipſorum impe
direntur cum graui eorum damno, & incommodo, ſecus ſi leui, ita diſtinguendo
pro-

probauit Menoch. vbi ſupra dicto caſ.562.num.11.affirmans hanc opinionem eſ-
ſe alijs fortè probabiliorem,& ita tenere Felin. in dicto cap.num.2. verſ.tene iſtam
concluſionem de foro competen. ibidemque declarat quid erit in arbitrio Iudicis
diudicare, quando dominus Eccleſiaſticus dicetur impediri ſeruitio famuli, ſerui,
& coloni.

137 Declara etiam, vt tunc Priuilegium fori proſit etiam ſeruo famulo, & colono
Clericorum, quando Clericus, vel Eccleſia veniret ad defenſionem ſerui, famuli,
vel coloni, & lis hoc reſpectu intentaretur contra Eccleſiam, ita Menoch. vbi ſu-
pra num.15. de mente Prępoſ. in cap. Clericum il primo, 11.quæſtione prima, &
Rip. in cap.decernimus num.2.& 4. de Iud. Theſſaur. dicta deciſ.22.in fin.verſic.
fallit ſeptimo.

138 Qui autem dicantur familiares ad effectum, vt poſſint familiaritatis Priuilegio
gaudere, vide apud Dominum Ioſephum fratrem meum de probat. libr.2. concl.
755. vbi latè, & latè etiam per Mandoſ. in regula Cancellaria 32.q.10.& regul.3.
q.18. Rot.deciſ.378. lib.3. in nouiſſ.

139 XV. Amplia, vt idem habeat locum quoad Priores, & Gubernatores hoſpita-
lium, in his ſcilicet, quæ ad eorum offitium, & res, aut bona hoſpitalium pertinent
ſecus quoad perſonas ipſorum,& bona propria, quod ſicut in primis ſubiacent foro
Eccleſ. & per conſequens ſunt extra diſpoſitionem ſtatutorum laicorum, ita in ſe-
cundis remanent ſubiecti primo ſuo eorum Iudici Laico, & ſub lege laicali, prout
* ita ſe habere communem Doctorum ſententiam affirmat Decian. in ſuo tracta.cri-
min.lib.4.c.9.nu.37. quidquid aliter ſenſerit Barb. in c.2. de for. compet qui ſub
num.68, cum plur.ſeqq. tenet, quod iſti gaudeant priuilegio fori Eccleſiaſtici indi-
ſtinctè, vti inſeruientes pio loco, qui habet Priuilegia Eccleſiæ, prout infra, dum
in ſpecie de hoſpitali dicemus, ſecundum quæ, hic poſita intellige, & diſtingue,
imò quod offitiales Montis Pietatis laicos, & etiam quoad Priores Fraternitatum,
& aliorum huiuſmodi locorum, in quibus pietas, & religio per laicos aliquo mo-
do exercetur idem Decian. vbi ſupra num.38. tenuit, quod ſubiacent laicali iudi-
tio etiamſi deliquerint in his, quæ ad eorum offitium ſpectant, quia licet in dictis
locis pietas exerceatur, non tamen huiuſmodi loca pia propriè dicuntur, ita vt pij
loci priuilegio gaudeant, prout de Confraternitatibus hoc dicit Bald. in l. illud, nu.
2. verſ.quid de eo C. de ſacroſ.Eccleſ.& in authen. hoc Ius porrectum, num.12. ver
140 ſic.20. quæro eodem titulo, vel ſaltem † licet pia loca etiam propriè appellari poſ-
ſint, non tamen ſunt, aut Eccleſiaſtica, aut religioſa, aut ſacra, ita vt perſonas lai-
corum in eis adminiſtrantium à Iuriſdictione originali laicali eximant, cum aliud
ſit, locum eſſe pium ad effectum prædictum, aliud Eccleſiaſticum, vt latè per Tira-
quel. de priuileg. piæ cau. in præfat. verſ.ſed alij indiſtinctè,& quod tales Guber-
natores,& Rectores non eximantur à Iuriſdictione laicali, cum nō poſſint dici Re-
ligioſi, tenuit Rot.deciſ.591.numero 6. par.1. Afflict. in c.1.§.qui Clericus, num.9.
ſi de feud. fuer.controuerſ. inter domi.& agna. Menoch. in addit. ad tractat. de arb.
Iud.caſ.58.num.13.

141 XVI. Amplia, vt idem ſit, non ſolùm quando ſtatutum reſpiceret ipſos Cleri-
cos, ſed etiam quando propinqui, ſeu aliæ perſonæ intuitu Clericorum opprime-
rentur à ſtatuto, quia etiam in tali caſu ſtatutum diceretur contrà libertatem Ec-
cleſiæ, nec valeret, ita Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.179. & ſeq.
per ea, quæ not. Angel. per gloſſ. ibi in l.1. ff. vt in Ius voc. ea vbi gloſſ. dixit, quod

nemo vnquam carnem ſuam odio habuit iuxtà text.in cap. non extimemus 13. quæſt.2.& ideò Angel.ibi not. quod ſtatutum grauans conſanguineum Clericorũ eorum intuitu eſt contra libertatem Eccleſiæ, quia Clerici efficiuntur timidiores, Barthol.in l.1.in fin.ff.de his, quæ pęn. nom. & in l.ſi penès, C. de agricol. & cenſit. lib.11.facit text.in cap.ſciant cuncti de elect. in ſexto, & in cap. quicumque de ſent.excom. in ſexto,Bal.in l.fin.in fin. C.de indiuid.tollen.vbi ideò voluit, quod non valet ſtatutum mandans Clericorum conſanguineos in pœnam incidere, ſi Clerici ipſi declinauerint Iuriſdictionem, quod & confirmauit Crott. in d.l. om-
142 nes populi, num.94. vbi dixit, quod ſtatutum † imponens pœnam conſanguineis Clericorum propter Clericorum ipſorum inobedientiam, non valet, per ea etiam quæ not.Bal.in l.1. in princ.C.de Epiſc. & Cler. & facit Rot.deciſ.7.dubitatur, an
143 valet de renuntiat. in nou. vbi renuntiatio † facta propter liberationem ſui fratris de Carcer. non valet,etiam ſi eſſet iurata,quod notent Illuſtr. & multũ Reuer. DD. mei Canon. Lunenſ. Sarzan. aliqñ pro cauſa Marinellę cõtra Amelian. & rõ Am-
144 pliationis eſt etiam † quia contumelia fratri meo illata, mihi illata dicitur & metus conſanguineorũ meorũ dicitur meus iuſtus metus, l.præterea ff. de libr.cau. Clem. vnica de homicid.d.c.ſciant cuncti de elect.lib.6.& not.in dicto cap. quicunque de ſentent.excommun.imò Barr. in dicta l.ſi qui penès, C.de agricol.& cenſit.libr.11.
145 dixit quod nec etiam contra Colonos † Clericorum poteſt quidquam ſtatui propter ipſos Clericos, vnde appellat iniquum, & iniuſtum ſtatutum Peruſij,quo ca-
146 uebatur, quod coloni teneantur prò Clericis † quod videant noſtri Sarzanenſes,hi qui tanquam de re præclarè geſta gloriabantur de carcere, & perſequutione aliquando procurata contra conſanguineos, & colonos Clericorum propter terras Macchiæ, antequam pro cenſu illarum ſoluendo à Sede Apoſtolica eſſet Breue obtentum, qui, dum bono publico ſe conſulere dicebant, priuatam animæ ſalutẽ deſeruerunt,cum periniquum ſit, propter inobedientiam,& contrauentionem Clericorum vexare alios , alteri enim per alterum non debet iniqua inferri conditio, l. non debet, ff.de reg. Iur.l.tranſactio muneris, C.de tranſactio.l.cohæredibus, C.famil. herciſcund. l.ſi vnus,§.ante omnia,ff.de pact.ſic Deus illorum miſereatur,ampliationem etiam ſequutus eſt Felin. dicto cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ, numer.99. & Feder. de Sen. conſ.111.incip.quæſtio talis eſt, an Dioceſanus,numero 9. dixit,
147 quod licet Coloni, qui Eccleſiarum prædia ad medium, † vel ad affictum colunt teneantur ſoluere gabellas de parte fructuum eis contingentium,& alia onera,quæ imponantur per Dominum temporalem, ſicut ſi Clericus affictat Eccleſiam ſuam, vel vendit fructus, emptor non gaudebit priuilegio Eccleſiæ, tamen ſi Dominus temporalis videns,quod non poteſt grauare Eccleſiam directè,& expræſsè pro parte Eccleſiæ contingente, grauaret indirectè, grauando nimis ruſticos ſuos, ne careret omni eo, quod non poſſet exigi ab Eccleſia, in iſto caſu hæc Epiſcopus non debet tollerare, ſed debet ei reſiſtere, quia eſt contra cap.fin.de immunitat.Eccleſ.in ſexto, & idem ſenſit Teſuar.deciſ.Pedam.116.num.9.vbi dixit,quod ſi Coloni Eccleſiæ per ſtatutum compellerentur ad aliqua onera,ad quæ Coloni Laicorum non tenerentur, tunc ſicut eſſet per indirectum grauare Eccleſiam, & diceretur fieri in fraudem Eccleſiæ, ita ſtatutum prædictum non valeret, prout hoc idem ſenſit Iaſ. in l.1.num.10.C.de indict.uidui. tollen.Silua.conſ.9.num.7.Burſat.conſ.42. num. 16. lib.1. & Gemin. in cap. quamquam de cenſib.in fin. Barbat. conſ.29. in princ. libr.4.vbi ad propoſitum dixit, quod paria ſunt committere aliquid in aliquem,

vel in

vel in illos de domo ſua, & cum prædictis concordat Lap.alleg.29.num.7. vbi additio in littera K. dicit ex hoc etiam procedere,quod nec valet ſtatutum,quod quocumque condemnato appellante eius conſanguineus puniatur ſecundum Bald. in l.hæres meus §. quod in hæredem, ff.de condit. & demonſtr. vbi etiam Imol. qui per illum text. notauit, quod ſicut non poteſt imponi pœna contrahenti matrimonium,ita nec patri, nec alteri, cuius timore deſiſtat à contrahendo, & benè facit, quod not. Barthol. in l.de pupillo, §. ſi quis ipſe Prætori in nona quæſt. ff. de nou. op.nunc. vbi dixit, quod ſi Iudex † conſueuit malè tractare conſanguineos eorum,
148 qui appellant ab ipſo, vel laboratores terrarum ſuarū, iſte erit iuſtus metus,quoad excuſandum non appellantem, vt eſt pro prædictis notabile dictum Roman.in rubric.de arbitr. verſ.quid autem ſi compromiſſum, vbi voluit,quod vulnerans conſanguineum Clerici, quia Clericus aliquid ei fecit, eſt excommunicatus, ſicut ſi vulneraſſet ipſum Clericum, licet hoc dictum non approbat Felin. in dicto capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ,numero 98.verſ.ſed iſtud de vulnerante, ad Ampliationē facit dictum Petri de Anchar. in dicto cap.ſciant cuncti,dum voluit, quod ille di-
149 citur † frangere pacem, qui cum promiſiſſet Titium non offendere, offendit conſanguineum ſuum, & ampliationem ſequutus eſt etiam Curt.Sen.conſ.27.numero 30. verſ.ſicut omnia,vbi voluit,quod ſicut omnia ſtatuta laicorum ſunt nullius valoris, ſi ſunt contra Clericos,& Eccleſiaſticam libertatem, ita ſi pœnam adijciant conſanguineis Clericorum propter Clericos ipſos, quia veriſimile eſt, quod Clerici nollent ſuos conſanguineos laqueari pœnis ſtatutorum, & ideò impedirentur in eorum libertate, & in liberè agendo.

150 Benè verum eſt,quod ſi Coloni, & ruſtici Eccleſiarum, & Clericorum, de quibus ſupra facta eſt mentio, delinquerent,& eſſent Superioribus laicis inobedientes circa eorum præcepta minimè libertati Eccleſiæ contraria, poſſent ab eiſdem Laicis validè puniri, & carcerari,quia perſeuerant,& remanent ſub eorum iuriſdictione,& foro licet ſeruiant Clericis, aut Eccleſiæ in eorū bonorum cultura, ita Gabr. conſ.37.num.4.& 5. lib.2.Gramat.conſ.102.num.8.9.& 14.Decian.in tract. crim. lib.4.cap.8.num.58.Clar.in pract.crim.§.fin.quæſt.35. verſ.quæro nunquid familiares Proſp. Carauit. in comment.rit.magnæ Curiæ, rit.66. num.27. & 28. Theſſaur.deciſ.Pedam.22.num.4.verſ.verum vbi dicit,quod ita ſæpius vidit iudicatum per Senatum, Natt. conſilio 576. numero tertio, ſexto, & ſeptimo, & de hoc etiam ſupra.

151 Quod eſt etiam verum, ſi Coloni, & Ruſtici delinquerent cum rebus Eccleſiæ, vel Clericorum,dummodo delictum nō procederet ex facto Clericorum ipſorum, aut Eccleſię, ſed ex propria perſona ruſtici, & ſeruientis Eccleſiæ, & Clericis, & ex culpa, negligentia, & malitia ipſius, vt in pœna damni dati per animalia Clericorum, & Eccleſiæ, reſpondet Gramat.dicto conſ.102. vbi ideò concludit,quod
152 valet,& ſubſiſtit ſtatutum imponens pœnam † cuſtodibus animalium etiam Clericorum,& Eccleſię ob damnum datum in terris alienis, nec hoc dicetur contra libertatem Eccleſiaſticam, quia de Eccleſia, aut Eccleſiæ bonis non diſponit, ſed de perſonis, & de facto perſonarum ſibi ſubditarum ob delictum proprium ipſarum, in quo caſu nullus poteſt conſiderari reſpectus Eccleſiaſticæ libertatis, etiam ſi delinquens delinqueret cum rebus Eccleſiæ, aut Clericorum, quia non res cum quibus delinquitur, ſed perſonæ delinquentium laicis ſubditorum puniuntur, & ponderantur; Nec poſſunt Iudices Eccleſiaſtici prætendere ad ipſos ſpectarę de hoc

Digitized by Google

hoc iudicare, quia huiuſmodi delinquentes, ex quo præſupponantur Laici, non ſubſunt illorum Iuriſdictioni, & licet animalia, aut alia, cum quibus delinquitur ſint Eccleſiæ, tamen factum, ideſt delictum damni, ſuper quo Iudex laicus ſe fundat, & quod punire intendit, eſt extra rem, & factum Eccleſiæ, cum proueniat ex culpa, aut malitia ipſius laici delinquentis Iudici laico ſuppoſito, vt dicebamus; Idem intellexit in authen.caſſa,num. 12. verſ.& primo quæro de ſtatuto, C.de Sacr. Eccleſ. dum voluit, quod Inquilini, & Coloni Clericorum poſſent puniri per Iudicem laicum; Nam hoc intelligitur in caſu, de quo ibi per dictum Salicet. videlicet quando Coloni, & Inquilini proijciunt immunditias, & alia in vijs contra formam proclamatis, quia licet hoc proijciant de domo, & de re Clericorum, & Eccleſiæ, tamen poterunt puniri, cum eo, quia domus, aut res ſit Clericorum non importat, vt ſupra dicebamus libertatem ad malum, & ad præiudicialia, ac nociua abſque rationabili cauſa alijs, ſed talia facere eſt delinquere, non autem manutenere libertatem Eccleſiæ, quæ nunquam porrigitur, vt dicebamus, ad illicita in præiuditium aliorum, & præcipuè circa ea, quæ non repugnant libertati Eccleſiaſticæ.

153 Intellige tamen, quod ſi coloni, & alij ruſtici Eccleſiarum verè cum rebus, vel in rebus Eccleſiæ non delinquerent dando operam rei illicitæ, ſed ſolùm tranſgrederentur præcepta laicorum Superiorum fortè prohibentium indebitè aliquid circa bona, & res Clericorum, vtputà quod non cultiuarētur agri in tali parte, in qua reperiuntur terrena Eccleſiarum, & Clericorum, non poſſent à Laicis etiam Superioribus puniri, tanquam inobedientes, tùm quia aliàs hoc pacto dicerentur laici indirectè impedire Clericos, & Eccleſiam in rebus ſuis, & eorum immunitate, & libertate contra Iura ſupra allegata, & contra præcipuè not. in dicto cap.fin.de immun.Eccleſ.in 6. & ſic incideret in pœna libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam impedientibus impoſitas, tum quia ex eadem cauſa coloni, & ruſtici non poſſent dici delinquere, cum agros Eccleſiæ, & Clericorum colere nedum generaliter non ſit de iure illicitum, ſed illicitum eſt potius laicis illorum culturam impedire quoquomodo, nec ſaltem quia non obediunt dictis proclamatibus etiam à ſuperioribus laicis emanatis, cenſendi ſunt delinquentes, aut ideò de Iure puniendi, quia non obedire † præcepto ſuperioris non eſt ſemper malum, cap. non ſemper 11. qu.3. ſed tunc eſt ei parendum, quando non repugnat, aut Dei, aut Eccleſiæ, aut Sacrorum Patrum inſtitutis, quod ſi contrariatur, ſpernenda eſt poteſtas imperantis, inquit text. in cap.qui reſiſtit poteſtati, eadem quæſt.3.& in cap.ſi dominus, ibidem ſtatuitur, quod ſi Dominus ea iubeat, quæ non ſunt aduerſa Scripturis ſanctis ſubijciatur Domino ſeruus, ſi verò contraria præcipit, magis obediet ſpiritus, quàm corporis Domino, & ſubiungitur, ſi enim bonum eſt, quod Imperator præcipit iubentis exequere voluntatem, ſi malum, reſponde, oportet magis Deo obedire, quàm hominibus; ex quo igitur laici directè non poſſunt de bonis, & rebus Eccleſiæ, & Clericorum ſtatuere, non poterunt etiam hoc pacto per indirectè ſe de eis intromittere, quia ſi prohibere, ne propria bona, & alia laici vendant Clericis eſt contra immunitatem Eccleſiæ, ita vt eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant dicto cap. fin. de Immunit. Eccleſ. in ſexto, & tamen de perſonis, & rebus ſibi ſuppoſitis tali caſu diſponerent, multo magis eandem excommunicationem incurrent ſi etiam in proprijs bonis, & rebus Clericorum, & Eccleſiæ immunitatem, & libertatem eorum laicos cultores, & ſeruiendos impedien-

143 (margin number beside "di, quia non obedire †")

155 pediendo læderent. Nec refragatur, † ſi fortè tacito nomine, non expreſsè colonos à rebus Eccleſiæ arcerent, & ſolum generaliter aliquid laicis ſuperiores ſeculares prohiberent, quia vt ſupra vidimus, nedum expræſsè, & directè, ſed tacitè, & indirectè, & omni modo quo prçiudicant, aut rationabiliter dubitari poſſet præiudicare Eccleſiæ, & Clericorum libertati ſemper ſtatuta, & ordinationes Laicorũ prohibentur, & remoueri debent ad trad. per Felin. in dicto capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 107. Ioan. Andr. & Dominic. in dicto cap. fin. de immun. Eccleſ. lib. 6. Ant. & Imol. in dicto cap. 1. de conſuet. cum alijs, de quibus ſupra, ſicut nec conſideraretur, quod ſtatuta loquerentur in perſonam, non autem in rem, quia ſicut finis, & principalis intentio ſtatutorum, & çditorum eſſet in hoc caſu prohibere ſemina, & cultiuationem illorum agrorum licet Eccleſiaſticorum, ita iſta, quæ eſt principalis, attenderetur in diudicando validitatem, vel inualiditatem ſtatutorum, nec in aliquo conſideraretur locutio in perſonam, quæ eſt in conſequentiam intentionis prohibentis ſemina, & cultiuationem, iuxta latè per nos in ſimili adducta, & allegata in concluſ. quando forenſes ligantur ſtatuto in ſecunda ampliatione ad intelligentiam primæ ampliationis, & facit etiam regula generalis, quod in iudicando actu, & diſpoſitione attenditur quod principaliter agitur l. 1. in princ. ff. de auct. tut. l. ſi quis, ff. ſi cert. pet. Et licet talis etiam poſſet dari caſus, in quo aliqua iuſta cauſa ita ſuadente poſſent ordinata per laicos etiam videri exequenda in bonis Clericorum, & Eccleſiarum, tamen in hoc quoque caſu ſeruandus eſſet modus, ideſt eſſet adeundus Superior Eccleſiaſticus, qui, re perpenſa, & examinata, ea quç Iuris erunt etiam, quoad Clericos, & Eccleſias, & earum bona deliberabit, non autem hoc poterit Iudex laicus ex ſe ipſo prouidere ex defectu poteſtatis, prout ſupra diximus, & prout etiam infra dicemus de Clericis aſtringendis per ſuos Iudices, & ſuperiores etiam in illis caſibus, in quibus, & ſtatuta, & ordinata per laicos
156 exequantur, aliqua æquitas, aut rationabilis cauſa ſuadet. Et mirandum eſt, † quomodo hodie ſatagant quidam Domini temporales, vt ſemper in aliquo libertatẽ, & immunitatem Eccleſiæ ſibi vſurpent à ſeipſis poſt modum quaſi de re præclarè geſta triumphantes, & gloriantes, dum potius illam augere, ſi verè Chriſtiani sũt, & fidem Dei habent defendere, & manutenere, pro omni eorum poſſe deberent, memorantes boni Principis eſſe, ac Religioſi, Dei Sacerdotes honorare, ac Eccleſiaſtica tueri, non autem eiſdem deberi fieri perſequutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laboribus in agro Dominico, nec expellere æterni Regis diſpenſatores, capit. boni Principis, diſt. 96. & pariter Dominos temporales debere eſſe Aduocatos, & defenſores, non autem vſurpatores, & oppugnatores Eccleſiæ, aut eius immunitatis, cap. Eccleſiæ meæ 97. diſtinct. & deberent in eorum corde ſemper habere, ac ſibi ipſis ad imitandum proponere ſacroſanctum Ottonis Imperatoris iuramentum his admirandis, & Catholico Principe dignis verbis expoſitũ per eius Nuntium, de quo in cap. tibi Domino, diſt. 63. Tibi Domino iurauit Rex Otto Ioanni Papç, ego Rex Otto promittere, & iurare facio per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per lignum hoc viuicæ Crucis, & per has reliquias Sanctorum, quod ſi permittente Domino Romam venero, Sanctam Romanam Eccleſiam, & Rectorem ipſius exaltabo ſecundum meum poſſe, & vitam, aut membra nunquam, neque ipſum honorem, quem habes mea voluntate, aut meo conſilio, aut meo conſenſu, aut mea exhortatione perdes, & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent ſine

tuo conſilio, & quidquid de terra Sancti Petri ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam, & cuicumque Italicum Regimen commiſero, iurare faciam illum, vt adiutor tui ſit ad defendendum terram Sancti Petri ſecundum ſuum poſſe, alias caueant, ne omnipotentis Dei iram contra ſe ipſos prouocantes, & Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, quorum Eccleſiam præſumunt confundere, in hac vita, & in futura furorem ſentientes ſuper ipſos cadat maledictio, de qua in capit. in nomine Domini, diſt. 23. vt ſcilicet fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet, & fiant filij eorum orfani, & vxores eorum viduæ, commoti commoueantur, ipſi, & filij eorum mendicent, & eijciantur de habitationibus ſuis, ſcrutetur etiam fœnerator omnem ſubſtantiam eorum, & diripiant alieni labores eorum, orbis terrarum pugnet contra eos, & cuncta elementa ſint eis contraria, & omnium Sanctorum quieſcentium merita illos confundant, & in hac vita ſuper eos apertam vindictam eorum oſtendant.

157 Et de immunitate, & exemptione colonorum Eccleſiæ, & quouſque extendatur videre poteris apud Burſat. conſ. 25. lib. 1 Natt. conſ. 409. Lancellot. Galli. conſ. 159. Alba. conſ. 441. Decian. reſp. 51. Doct. in cap. non minus de immun. Eccleſ. & latiſſimè per Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. cent. 6. caſ. 562. vbi diſtinguit inter portionem dominicalem, & propriam ipſorum colonorum, & de prima non eſt dubiũ quod ſunt exempti coloni, ſicut tenentur ſoluere de ſecunda, ideſt de propria, & ** hanc magis communem opinionem teſtatur, & contrarios allegat, & illis reſpon- ** det, & limitat etiam talem magis communem, vt non procedat, primò quando coloni Eccleſiæ magis, ſeu etiam nimis grauarentur, adeò quod ex eo Eccleſia ipſa ferret non leue detrimentum. Secundò, quando colonus paciſceretur cum ipſa Eccleſia, vel Clerico, quod etiam hæc portio fructuum eſſet immunis, & ſequitur Mar. Brun. conſ. 18. num. 39.

158 XVII. Amplia, vt Concluſio procedat, datò etiam quod Clerici, & Eccleſiaſtici tacerent, nec opponerent inualiditatem ſtatuti, aut legis laicalis, quia nihilominus ſtatutum contra eos non operabit, & quidquid fuerit iudicatum contra Clericos vigore ſtatuti erit ipſo Iure nullum, & ratio eſt, quia Priuilegium exemptionis Eccleſiaſticorum, quoad laicos non eſt Priuilegium illius, aut iſtius Clerici, & Eccleſiaſtici ſingularis, ſed totius ordinis Clericalis, cap. ſi diligenti de for. compet. ideò nemo Clericorum, aut tacendo, aut etiam expreſsè conſentiendo præiudicare poteſt, nec laico Iudici Iuriſdictionem præbere prout eſt in omni actu a Iure improbato, & qui non dependet à mera ſua voluntate, & auctorit. facientis, ita Bar. in conſ. 225. incip. Cler. Soc. in d. c. 1. de foro comp. 23. declarat Barb. in d. c. 2. de for. cõp. num 100. Fertr. conſ. 209. num. 2. in 3. part. & conſ. 182. nu. 3. verſ. fortè ve

159 rò dicet vol. 1. vbi etiam concludit, quod imò, & ipſe † Iudex laicus, qui vt ſupra iudicauit Clericum tacentem, poterit declarare ſententiam nullam prætextu incompetẽtiæ, prout poſt prædictos hoc idem ſenſit Decian. dicto ſuo tract. crimin. libr. 4. cap. 9. num. 61. & num. 115. qui ſubiungit, quod Clericus, vt ſupra tacens,

160 & præiudicatus à Iudice laico, † habet duplicem viam reparandi grauamen, quia vel poteſt appellare ad ſuperiorem ipſius Iudicis laici, & docere de nullitate, vel recurrere ad Eccleſiaſticum, qui inhibeat laico, ne exequatur ſecundum ea, quæ dixit Anchar. in cap. ea, quæ in quinta quæſtione de reg. Iur. in ſexto, & in capit. nullus de foro compet. vbi etiam Barbat. num. 100. tenebitur tamen talis Clericus tacens ad expenſas factas coram Iudice laico licèt incompetenti ſecundum Bel-

Bellamer.deciſ.227.incip. in cauſa mea,& Felin. cap. exceptionem, num. 1. de ex-
cept. quos etiam ſequitur Decian. vbi ſupra num. 115. in fin.
161 XVIII. Amplia, vt idem ſit de Hoſpitali, quod non ſubiacet ſtatutis laicorum,
nam licet non veniat appellatione Eccleſiarum, vel Clericorum, Clem. per litte-
ras de præben. Bald. in conſ.205.num.1.lib.3.tamen dicitur propriè locus pius, &
tanquam talis remanet extra Iuriſdictionem, & ſtatuta, ac ordinationes laicorum,
Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ,num.28. Ant. de Butr. conſ.40.incip.nul
la eſt dubitatio, Abb. conſ.26.incip.videtur, quod ſic lib.1. Alex. conſ.209. num.
primo, & plur. ſeqq. & præcipuè,num. 12.lib.2.Bald.conſ.465.lib.1.Dec.conſilio
162 488. num.4. Abb.conſ.14. videtur primo numero 2. & quod Hoſpitalia † æquipa-
rantur quoad Priuilegia Eccleſię notatur in l.omnia, C. de Epiſc. & Cler. & hanc
* communem dixit Farinac. de carcer. quęſt.28.num.36. cum ſeq. vbi ideò conclu-
163 dit, quod aufugiens ad hoſpitale ſit tutus, ſicut † confugiens ad Eccleſiam, iuribus
ibi latè per eum, & Dec. conſ.504.num.1.dixit, quod ita ſunt exempta hoſpitalia,
ſicut Eccleſia, & idem cenſuit D. Ioſephus frater meus de probat. lib.2. concl.869.
num.13. vbi in eadem concluſione infert ad multa, in quibus Hoſpitale, & Eccle-
ſia de pari procedunt.
164 Intellige Ampliationem, vt ſit vera, dummodo ſit auctoritate ſuperioris erre-
ctum, ſiue ordinatum, aliàs ſecus, quia ſi eſt auctoritate Epiſcopi fabricatum, di-
cetur locus pius, ſi autem ex mera voluntate laicali, erit tanquam locus propha-
nus, nec gaudebit Priuilegijs pię domus, ita Roman. conſ.477. in caſu propoſitæ
conſultationis num.6. Rol.conſ.5.per tot. lib.3.& d.conſ.465. libr.1. & in authen.
hoc Ius porrectum, num.11. C. de ſacroſ. Eccleſ. Ant. de Butr. dicto conſ.40. & hanc
** magis communem opinionem teſtatur Gabr. in ſuis communibus concluſionibus
ſub titul. de pia cauſa concl.2.num.4. vbi latiſſimè more ſolito concordantes addu
* cit, & hanc etiam communem dixit Farin. vbi ſupra num. 37. prout illam etiã ſe-
quitur Benintend.deciſ.13.num.2 & 3. vbi ideò voluit, quod tali caſu quando Ho-
ſpitale eſt auctoritate ſuperioris errectum, eadem auctoritas ſit adhibenda in alie-
natione rerum Hoſpitalis, quæ requiritur in alienatione rerum Eccleſię, & hoc ab
165 omnibus teneri teſtatur. † Quando autem dicatur, & quibus probetur Hoſpitale
ordinatum, & errectum auctoritate Superioris, Epiſcopi, vide per Rom. d. cõſ.477.
per tot. & ſcriben in cap. de quarta, vbi præcipuè Felin. de pręſcript. & per eundẽ
Gabr. dicta concluſ.2.& per D. Ioſephum fratrem meum latè d. concl.869. & per
166 Benintend. d. deciſ.13. vbi etiam quod in dubio † pręſumitur errectum auctorita-
te Epiſcopi, maximè ſi Hoſpitale habet faciem, & formam Eccleſię, & in hoc erit
etiam animaduertendum ad diſtinctionem, de qua per Dominos de Rota dec. 106.
lib.1.par.2. vbi dixerunt, quod ſi Hoſpitale habet Eccleſiam, & Eccleſia eſt princi-
palis, & Hoſpitale acceſſorium, tunc dicetur, & pręſumetur Eccleſiaſticum, ſi autẽ
è contra Hoſpitale erit principale, & Eccleſia acceſſoria, tunc habetur tanquam
laicale, & ſi ſumus in dubio, ſi apparet poſſeſſio, per quam poſſumus alterum prę-
ligere eam ſequemur. Hinc dicebam in cauſa Dominorum de Galbiatis ex vna
167 agen[illegible]um, & Magnificę Communitatis † Pontremuli ex alia ſe defendentis corã
168 Reuerendiſſ. † & integerrimo, ac Religioſiſſimo D. D. meo Io. Bapt. Saluago Epiſ.
Lunenſ. Sarz. & Comite tanquã Apoſt. Sedis Delegato, Hoſpitale S. Lazari de Põ-
169 tremulo laicale, & merè prophanum, non autem eccleſiaſt. cenſendum eſſe † quia
à memoria hominum ſemper à laicis fuit poſſeſſum, & adminiſtratum iuxta conſi-

derationem Rotę in d.deciſ.106. cum ibi allegatis; accedebat quod Conſtitutio, & deſtitutio Gubernatorum, Adminiſtratorum, ac Rectorum illius ſemper fuit facta à Laicis ex immemorabili tempore, vnde laicale præſumendum erat Rot. deciſ.275. num.1.par.1.& d.deciſ.106.nu.4. poſt Calder. conſ.4.verſ.item conſtitutio de religioſ. dom. Tertio faciebat, quia fructuum illius diſtributio eſt ordinata in alimoniam, & nutritionem pauperum, quod non conuenit, niſi hoſpitali laicali, Rot.deciſ.714. num.6.ſeq.par.1.& deciſ.114.nu.1.& 2.par.2. Quarto, addebatur, quod D. Galbiatus non ſupplicaſſet illud ſibi committi in regimen, & gubernium cum onere expreſſo conuertendi fructus dicti Hoſpitalis in ſubſtentationem pauperum, & infirmorum, ſi tãquam Eccleſiaſticum, & religioſum potuiſſet illud obtinere in titulum, faciendo fructus ſuos. Quinto, quia ipſa impetratio, & conceſſio de dicto Hoſpitale præſentata per dictum D. Galbiatum hoc apertum manifeſtabat, quia in ea Summus Pontifex mandabat dictum Hoſpitale regẽdum, & gubernandum dicto D.Galbiato committi, quod verbum, committere, eſt propriè hoſpitalis laicalis, cum in laicalibus fiat cõmiſſio ſicut in beneficialibus, & Eccleſiaſ. ſit collatio, prout ita argumentati ſunt in terminis DD.de Rot.d. deciſ.714. nu.3.
170 & 4.& ex alijs concludebam hoſpitale prædictum † non ſubiacere impetrationi Summi Pontificis, cum ab eo hoſpitale laicale non impetretur, & quod per conſequens impetratio d. D. Galb. non ſubſiſtebat Ant.de Butr.in c.dilectos, num.15.ad fin. verſ. vidi maximam quæſtionem de donat.ibique teſtatur ita fuiſſe iudicatum Florentiæ, & illum in eodem loco ſequitur Imol. num.18.& hanc tanquam cõem concluſ. approbauit Rot.d.dec.725.nu.2.par.1.prout & ita indubitanter in illo caſu tenendum exiſtimo ex alijs etiam, de quibus in meis iuris allegationibus.

Sed circa ſupra adducta in intelligentia animaduerte, quod licet non defuerint multi, qui indiſtinctè tenuerunt, quod hoſpitale dicatur pius locus, ſiue ſit inſtitutum auctoritate Epiſcopi, ſiue non, de quibus per Tiraq.de priuil.piæ cauſæ in pręfat. verſ. ſed alij indiſtinctè, tamen quoad caſum noſtrum, in quo tractatur de iuriſdictione laicali in Eccleſiaſticos, erit veriſſimè ſupra adducta intelligentia com
171 muniter approbata, quo † hoſpitale tunc erit à Iuriſdictione laicorum ſolum exemptum, quando non tãquam prophanum priuatim à laicis, ſed tanquam Eccleſiaſt. ab Epiſcopo, ſiue eo authorizante erectum fuerit, nec ſequitur, eſt pius locus, ergo Eccleſiaſticus, religioſus, aut ſacer, & per conſequens à iuriſdictione laicorũ exemptus, quia vt alia dicebamus, datur pius locus, & tamen non Eccleſiaſticus, non religioſus, & non ſacer, vt latè per eundem Tiraq.loco ſupracitato, & erit pius locus non propriè, ſed reſpectu, quod in eo aliqua pietatis opera exercentur, ſed non per hoc erit à laicorum auctoritate liberum, aliàs eſſet ſummè inconueniens, ſi vbicunque pia aliqua exercerentur, ibi laicalis iuriſdictio ceſſaret, cum vbiq; locorum inter Chriſtifideles pietas, religio, & pia, ac Chriſtiana opera vigeant, & adminiſtrẽtur, ideò licèt ſecundum præallegatos per Tiraq.hoſpitale poſſet etiam dici locus pius, reſpectu operum, quæ in eo exercentur, nunquam tamen erit de foro Eccleſ. & à laicali auctoritate, & ſuperioritate alienũ, niſi etiam Eccleſiaſt. appareat iuxta ſuperius conſiderata, quibus conueniunt dicta per Bart.in l.fin.nu.6.ff.de colleg.il-
172 licit. vbi diſtinxit † quod aut fiunt collegia, cauſa religionis, & vt in eis pia opera frequententur, vt ſunt Collegia diſciplinatorum, Collegia miſericordię, & Collegia iuuantium oppreſſos, & ſimilia, ita tamen quod remaneant perſonæ ſæculares, & tunc ẽt de Iure cõi à quocũq; fieri poſſent, nec in hoc Eccleſiaſt. auctoritas conſideratur,

deratur, aut ſit Collegium cauſa quidẽ religionis, & pietatis, ſed ita quod perſonæ Eccleſiaſticæ efficiantur, & iſtud non poteſt fieri, niſi auctoritate Sũmi Pontificis.

173 XIX. Amplia, vt idem ſit generaliter de omnibus pijs locis, cum ſint de foro Eccleſiaſtico, & eccleſiæ æquiparentur, ita Dec. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nu. 27. & not. in d. c. de quarta, de preſcript. Abb. in c. fin. in 3. not. de teſtam. & in c. accedentibus in 2. not. de Priuileg. & faciunt omnes ſupracitati in proxima ampliatione de hoſpitali, qui ideò illud eximunt à conſtitutione, & Iuriſdictione laicali, quia dicitur locus pius, & quod hic de pio loco dicimus, intellige ſecundum ea, quæ ſupra conſiderauimus.

174 XX. Amplia, vt idem ſit circa tangentia matrimonium, in cuius materia laici quidquam nequeũt ſtatuere, cum non ſit ciuilis, ſed Canonica, et ſpiritualis, ideò ſpectat ad Eccleſiam, eſt enim vnum ex ſeptem Sacramentis Eccleſię, ideò non Iure fori, ſed poli, ideſt non ſecundum leges, ſed ſecundum Canones regi debet, imò ſi quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos anathema ſit, inquit Can. 12. in ſacr. Conc. Trid. de Sacramento matrim. ſeſſ. 24. & facit text. in c. Euphemium, §. hinc colligitur 2. q. 3. Feder. de Sen. conſ. 36. per tot. Abb. in conſ. 12. nu. 1. & 2. lib. 1. Cephal. conſ. 319. num. 12. lib. 3. not. communiter ſcrib. in c. fin. de ſecund. nupt. & in c. 1. de ſponſal. vbi præcipuè Abb. & Ant. de Butr. in c. ** ſtatutum, il primo, de hæret. in 6. Curt. Sen. conſ. 27. num. 2. vbi hanc veriorem,
175 & magis cõmunem teſtatur, ſubiungens, quod ideò non valebit ſtatutum † prohibens matrimonium cum forenſi, & Feder. de Sen. d. conſ. 36. dixit, quod mulier nubens etiam intra annum luctus, non per hoc perdit vſumfructum eidem relictum à marito, non obſtante l. 1. & 2. C. de ſecund. nupt. cum ſimil. niſi tamen per mari- * tum de viduitate conſeruanda aliter fuerit diſpoſitũ, & Doct. communiter in d. c.
176 fin. vbi præcipuè Io. Andr. & Hoſtienſ. notant, † quod omnes leges ciuiles prohibentes matrimonia contrahi ex aliqua cauſa recipiunt correctionem à lege Canonica, vnde nec laici ex tali ſtatuto de matrimonio diſponente ligabuntur, prout idem notauit Abb. & Butr. in dicto cap. 1. de ſponſal. Ruin. conſ. 44. num. 2. vol. 5. Curt. Iun. conſ. 94. num. 1. Doctor. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, & Io. Andr. in dicto cap. ſtatutum de hæret. lib. 6. dixit, quod non valet ſtatutum impo
177 nens pœnam mulieri contrahenti matrimonium † ſine conſenſu patris, quod etiã comprobauerunt alij ſcriben. & præcipuè Anton. de Butr. in dicto capit. primo, de ſponſal. & in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, Calcan. conſ. 12. Abb. dicto con-
178 ſil. 12, numero 1. vbi etiam dixit, quod non valet exhæredatio † facta à patre de filia, eo quia nupſit contra eius voluntatem, quia hoc eſſet impedire libertatem matrimonij, vt Curt. Sen. dicto conſ. 27. num. 3. affirmat, quod opinio Calder. in cap. 2. de clandeſt. de ſponſ. dicentis, quod valet, & tenet ſtatutum diſponens, con-
179 trahentem matrimonium cum puella ante vigeſimumquintum annum † ſine conſenſu propinquorum incidere in pęnam, reprobatur à Doct. præcipuè ab Abb. & Ant. de Butr. d. cap. 1. de ſponſ. quia per tale ſtatutum intimidaretur matrimonium, quod debet eſſe liberum, cap. cum locum de ſponſal. & ſuper quo laicis eſt prohibitum diſponere, & licet tàm iſtud ſtatutum, quàm aliud ſuprapoſitum, quod filia non valeat ſine conſenſu patris contrahere matrimonium ſub pœna, non vtique Iuris præſidio, æquitatiſque munimine carere videatur, eo quod per talem prohibitionem arceantur, & deſſidia, & ſimultates, & aſſiduæ rixæ, contentiones, iurga, cædes, & ſcandala, quæ oriuntur, vt plurimum ex furtiuo, & inaſpectato ali-

quo

Digitized by Google

quo matrimonio, quod inuitis parentibus contrahitur, & quibus ideò malis occurrere non modo ęquum, ſed neceſſarium videri deberet, & licet etiam ex ſupradictis conſiderationibus non defecerint aliqui acerrimi ingenij, ſummęque auctoritatis viri, qui talia ſtatuta valere affirmarint, vt Bald. in l. omnem ad fin. C. ad Tertul. & in rubr. de conſt. col. 5. & in c. tenor in fin. de reg. Iur. Calder. in cap. 2. de cland. deſponſ. Rom. in rubr. ff. ſol. matr. in 7. col. vbi inquit admirari de tenentibus in oppoſitum, & Paul. de Caſtr. in l. ſi filiam, C. de inoff. teſtam. tamen à priori opinione minimè recedendum erit, quia non ſufficit, vt pluries dictum fuit, quod in
180 aliquo caſu adſit iuſta, † rationabilis, imò neceſſaria cauſa aliquid ſtatuendi, niſi & à ſtatuere debentibus ſtatuatur, & eo modo, quo ſtatuendum eſt, nec æquitas facit, quod laici, qui de ſpiritualibus nullo modo ſe intromittere poſſunt, ſpiritualē etiam auctoritatem ſibi aſſumant, ſed benè ęquitate ſuadente, vt pro remedio ad ſuperiores Eccleſiaſticos recurrant, conſentiendum eſt, & hanc partem etiam ſequutus eſt Felin. in d. c. 1. num. 22. in fin. non obſtantibus ibi oppoſitis. Ampliationem etiam ſequutus eſt Ang. in conſ. 29. incip. Titius exiſtens de nobili progenie, num. 3. vbi dixit, quod ſuper matrimonio diſpoſita à Iure Ciuili contra diſpoſita
181 à Iure Canonico, vel pręter, non valent, † & licet olim fuerit factum contrarium, id fuit temporibus, quibus Imperator præerat etiam ſpiritualibus, nedum temporalibus ſecundum Odo. l. qui contra legum pręcepta, C. de inceſt. nupt. & ideò il lo Iure prohibitę erant nuptiæ per Senatus Conſultum inter tutorem, & pupillam, l. 1. C. de interdict. matrim. & per legem Iuliam inter Senatorem, & libertam, & Senatoris filiam l. lege Iulia, ff. de rit. nupt. cum alijs ſimilibus, ſicut etiam reperitur diſpoſitum à ſæculari poteſtate de Epiſcopis, & Abbatibus, atque Monachis, & de quampluribus generibus Clericorum, quę omnia hodie ad eccleſiaſticam auctoritatem tranſlata, & reſeruata reperiuntur, vt in d. c. eccleſia Sanctæ Mariæ, & in c. nouit de iud. cum alijs, de quibus ſupra in principio Concluſionis.

182 Subamplia, vt idem ſit de dependentibus à matrimonio, vtputa in repudijs, diuortijs, & impedimentis matrimonialibus, quid enim ſciunt leges, quod compater cum commatre, vel cum filiola ſua ſpirituali non poſſit contrahere, vel cum ſponſa ſui conſanguinei, etiam mortuo illo, ita Feder. de Sen. d. conſ. 36. num. 1. quem ſequitur Abb. in dicto c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 19.

183 Secundò, Subamplia, quod licet laicus ſit regulariter permiſſum diſponere de acceſſorijs matrimonij, puta de dotibus, & ſucceſſionibus, & de inuitando certum tantum numerum perſonarum ad nuptias, vt omnes in d. c. 1. de ſponſal. vbi Felin. nu. 16. dicit communem, & num. 23. Bald. in rubr. de conſtit. in fin. tamen ſi laici eo modo de pręd ictis ſtatuerent, quod timidaretur matrimonium, & impediretur illius libertas, nec quoad prædicta eorum ſtatutum valeret, ne quod vna via prohiberi non poteſt, altera via præcluderetur, ſeu timidaretur, ca. cum quid de reg. Iur.
* in 6. prout hanc eſſe communem Doct. opinionem teſtatur Cur. Sen. d. conſ. 27. nu. 3. verſ. quod intelligendum per ea, quæ not. Ioan. Andr. in d. c. ſtatutum, & idem voluit Bald. in l. nemini, C. de nupt. & in l. cum qui, ff. de ſtat. hom. Iac. Butrig. in l. 1. ff. de conſtitut. Princip.

184 Tertio, Subamplia, vt ſtatutum imponens pęnam contrahenti matrimoniū, non valet, etiamſi ſtatuentes ex aliqua iuſta cauſa adita ſtatuendū fuiſſent moti, quia, vt alias diximus, in condendis Statutis nedum cauſa iuſta, ſed iuriſdictio, & auctoritas ſtatuendi requiritur, qua Iuriſdictione, & auctoritate circa matrimonium, laicos

laicos omninò carere ſupra viſum eſt, vnde erroneam, & communiter damnatam appellat Curt. Sen. in dicto conſ.27.num.7. opinionem Bart. in l. edicimus, C. de murile lib.11. dum uoluit reſpectu pęnæ valere ſtatut. quod inter homines diuerſarum ſectarum non contrahatur matrimonium, quando honeſtè mulier nubere poſſet ſeruata forma ſtatuti, & opinionem Bald. in l.1. §. ius naturale, ff. de iuſt. & iur. dum voluit valere ſtatutum, quod Guelfus non accipiat Gibellinam propter publicam vtilitatem, & eiuſdem Bald. in rubr. de conſuetud. vbi dixit, quod conſuetudo poteſt ponere pœnam rei licitæ, vt matrimonio, ſi ex eo ſequatur illicitum, puta ſi ſeminatur diſcordia, & tumultus in Ciuitate, & eiuſdem Bald. in l. omnem, C. ad Tertul. dum approbat ſtatutum imponens pœnam nubenti ſine conſenſu patris, eo quia nubere ſine dicto conſenſu ſit contra bonos mores, maximè prudentum, & contrariam opinionem tenentem huiuſmodi ſtatutum non valere appellat ** magis communem, & ab ea in iudicando non recedendum idem Curt. Sen. in ſupracitato loco, num.3. & 4. ex quo malè ſenſiſſe videtur Decian. dicto tractat. crim. cap.34. num.161. libro ſecundo, dum per eum ibi allegata in contrariam ſententiam deſcendit.

Quartò, Subamplia, quod nedum non valet ſtatutum, aut pœna in eo appoſita
285 contra † libertatem matrimonij, vt puta contra nubentem ſine conſenſu patris, quod imò pater dicto ſtatuto non obſtante, tenebitur dotare filiam, ita Abb. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.20. per gloſſ. in cap. fin. 33. quæſt.2. & in ca. de raptoribus, 36. quæſt. prima, & idem Abb. conſ.12. numero 1. & faciunt addita ad Bar. in l. obligamur, ff. de action. & oblig. in addit. fin. & hoc idem ſenſerunt Anchar. conſ.21. numero quarto, & quinto, Calcan. & multi alij, qui cum eo conſuluerunt in conſilio tertio, quarto, quinto, & ſexto, & ſuadetur ratione, quia ſi leges ipſæ, qua aliàs contra liberam contrahendi voluntatem diſponebant, ſunt correctæ, & redactæ ad diſpoſitionem Iuris Canonici, vt in cap. fin. de ſecund. nupt. & in cap. primo de ſponſ. impub. & per Cyn. in l. ſi vt proponis, C. de nupt. multò magis corrigi, & non valere ſtatutum contra prædicta dicendum eſt, eò quia ſtatutum dicitur ſolùm pars Iuris, Anchar. conſ.303. num.3. Nec obſtat ratio, qua contraria opinio fulciri videtur, videlicet quod ſæculari poteſtati nemo Iure prohibere poteſt, quominus Rempublicam ſuam ſeruet, ac tueatur, & quod ideò pro conſeruanda in populo concordia, & ad ſcandala euitanda, poſſunt prohiberi matrimonia inter aliquos; & ſub certo modo iuxta conſiderationem Baldi in dicto §. Ius naturale, & aliorum vbi ſupra, quia reſpondetur, quod cuique certè licet ſuā Rempublicam ſeruare, ac tueri, & ſcandala remouere, ac ſedare, ſed tamen eſt modus in rebus, & ideò debent prædicta fieri ſeruatis ſeruandis, & cum debitis medijs, non autem ſubuertendo Iura, & faciendo de voluntate rationem, vnde ſi forſan concederemus, quod eſſet bonum remouere matrimonia inter aliquos præcipuè abſque conſenſu parentum, & occaſione euitandi ſcandali, & diſcordiæ in Ciuitate, & ob publicam Reipublicæ quietem, nunquam tamen concedemus id fieri potius debere ex ipſorum laicorum auctoritate, & ordinatione, qui caret in prædictis omni Iuriſdictione, quam ex Summi Pontificis, ad quem ſolum de Iure ſpectat circa prædicta diſponere, ac diſpenſare; Nam in hoc nullum poteſt conſiderari periculum Reipublicæ, quia contra eam effectus coniunctionum, & matrimonij inter illos ſuſpectos, non autem modus, & auctoritas talem effectum diſpenſandi, & remouendi vrgere poteſt, & ſi intereſt Reipublicæ quietis, vt inter aliquos

matri-

Digitized by Google

matrimonium non ſequatur, nihil tamen refert, ſi talis de eo contrahendo prohibitio proueniat à Superiore competente, & ideò ſaluando opiniones, dicerem, quod imminente maximo ſcandalo in Republica, poſſent huiuſmodi matrimonia prohiberi, hoc tamen Summo Pontifice, & non alio approbante, & ex eius auctoritate fieri deberet, non autem aliquo pacto ex mera Laicorum ordinatione, prout etiam infra dicemus de his, ad quæ, vt Clerici teneantur aliqua ſuadet rationabilis cauſa, & tamen ad ea per ſuos ſuperiores Eccleſiaſticos adſtringendos eſſe probauimus, & ratio, inter alias, eſt, quia, vt ſæpè diximus dato defectu poteſtatis in ſtatuente, nihil operari poteſt rationabilitas, vel aperta iuſtitia ſtatuti, Felin. in cap. primo, num. 13. in fin. de ſponſ. vbi hanc opinionem veriorem, & communem dicit, ibique ad contraria reſpondet, & hinc apparet, haud Iure ſubſiſtere quod dixit Anchar. dicto conſ. 21. num. 6. dum voluit ſtatutum poſſe imponere pœnam priuationis hereditatis filiæ nubenti contra voluntatem patris cum infami, vel turpi perſona, eo quia ex quo per hoc patrem offenderit, & famam eius læderit, videtur in hoc iuſta exhæredationis cauſa reſultare per l. non tantum, §. ſic emãcipatus, ff. de contratab. quia vt fuit dictum non ſufficit iuſta cauſa in ſtatuto, niſi etiam adſit auctoritas talia ſtatuendi, & per Apoſtolum conceditur filijs, & filiabus libera poteſtas nubendi, cui voluerint, quæ non poteſt metu pœna coarctari ad aliquos caſus per laicos, cum ſoli Pontifici datum fuerit diſtinguendi in ſpiritualibus, & limitandi prohibita, vel conceſſa de Iure diuino ſecundum Doctor. in capit. final. de conſuetud, & per Ioan. Andr. & alios in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtitut.

186 Intellige prædicta vera, quando filia nubendo ſine conſenſu patris dotem promiſiſſet, ſecus ſi ſine dotis conſtitutione nupſiſſet, Abb. in dicto cap. Eccleſia Sanctę Mariæ, num. 20. de mente Bart. in dicta l. obligamur in fine, vbi dixit, quod ſi filia maritauerit ſe, & promiſiſſet dotem, licèt pater eam non maritauerit, illam tamen dotare teneretur; ſecus ſi eſſet maritata ſine promiſſione dotis, & tunc, inquit Abbas, vbi ſupra imputandum eſſet marito, qui duxit vxorẽ ſine dote, & nihilominus eam alere tenetur iuxta allegata in cap. per veſtras de dot. poſt diuort. reſt. idem voluit Abbas d. conſ. 12. num. 3. verſ. limita tamen hoc.

187 Limita quod ſupradictum eſt de nullitate ſtatuti imponentis pęnam contrahenti matrimonium, vt non habeat locum, ſi ſtatutum non quidem pœnam imponeret, ſed ſolum aliquod lucrum nubenti eo modo, quo ſtatutum ordinat, conceſſum, non eo modo nubenti auferret, ita Ant. de Butr. in dicto cap. primo, numero 12. de ſponſal. vbi voluit, quod quando ſtatutum apponit pœnam lucrum legis, vel à lege datum tollendo, valet per gloſſ. in cap. cum ſecundum in verb. certoque caſu de hæret. lib. 6. & licet Abb. in eodem cap. 1. num. 9. teneat contrarium, tamen ab opinione, Ant. de Butr. non recederem, ex illa potiſſimum ratione, quod ſicut eſt permiſſum laicis beneficium ſuorum ſtatutorum generaliter Clericis prohibere, & non per hoc dicentur contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatuere, iuxta not. per ſcriben. & præcipuè Felin. & Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, & alios, de quibus nos infra, ita nec contra libertatem matrimonij dicetur ſtatutum, per quod à beneficio prouenięte ſolum ex ipſorum ſtatutorum diſpoſitione quis in aliquo caſu amouebitur, qui enim non dat de ſuo, non facit iniuriam, aut rem prohibitam, ſed qui aufert de alieno Felin. vbi ſupra num. 81. verſ. 2. declara vbi etiam Dec. num. 226. & hanc opinionem dicit veriorem contra Abb. Felin. in dicto c. 1.

num.

num.15.de ſponſ. & illam etiam approbauit Io. de Ana. in c.cum cauſa in 5.col. de rapt. & Salic. in l.vnica poſt argumenta ad partes col.6 C.de rapt. virg.

188 Secundò, limita, vt non procedat quoad perſonas defectum, aut culpam circa aliquod mulieris nubentis punientes, nam quoad illas ſtatutum valet, & ad illas porrigitur, etiam quod illas imponeret occaſione matrimonij, aut ſecundarum nuptiarum, vtputa ſi ſtatutum priuaret tranſeuntem ad ſecundas nuptias non petito tutore filijs iuxta text. in l. omnem matri, C. ad Tertull. Nam tunc ſtatutum non diceretur impedire, quin quiſque liberè poſſet nubere, & tranſire ad ſecunda uota, ſed ſolum puniret defectus illius, qui antequam nuberet, non adimpleuit ea, quæ Iuris ſunt, & ad ea, ad quæ tenetur, ita Abb. in d.cap. Eccleſia S. Mariæ, nu.20. vbi dixit, quod ſunt per Canones ſublatæ pœnæ illæ, quas mulier incurreret ex eo ſolo, quod tranſiuerit ad ſecundas nuptias, de quibus in l.1.& in l.fœminæ, & in l.hoc edictali, & l.fin.C.de ſecund.nupt. & confert alia communis Doctorum ſententia, qua habetur, quod nec etiam per Canones ſunt ſublatę pœnę contra nubentes impoſitæ iure Ciuili, quæ reſpiciunt, & ſunt fundatæ ſuper fauore filiorum primi matrimonij, de qua communi teſtatur idem Abb. vbi ſupra, & in cap. fin. de ſecund. nupt. nam tales pœnæ non fuerunt impoſitæ, vt impediretur libertas matrimonij, eò quia quis nubit, ſed quia nubit antequam adimplet ea, quæ lex in fauorem ipſorum filiorum primi matrimonij derelictorum ob tranſitū ad ſecunda uota diſpo

189 ſuit, † nec dictum Apoſtoli, de quo in cap. fin. & cap. præcedenti de ſponſ. in cap. Euphemium, §.hinc colligitur 2. quæſt.3. ſuper quibus Capitulis videntur fundati, qui aliquando contrarium tenuerunt, repugnat; Nam licet Apoſtolus generaliter dixerit, quod mulier uiro ſuo mortuo ſoluta eſt à lege uiri ſui, & nubendi, cui uult, in Domino liberam habet licentiam, non tamen tam latè eſt accipienda illa licentia, ut etiam incongruo tempore, & omiſſis his, ad quę mulier de Iure tenetur, illam nubere poſſe Apoſtolus intellexerit, ſed potius ad inſtar aliarum legum, dictum quamuis generale Apoſtoli interpretabitur rationabiliter, & piè, ut ſcilicet nubat cui uelit, tempore tamen congruo, & modo, quo nemini noceat, aut præiudicium afferat, & prius adimpletis de Iure adimplendis, ſicut non obſtante ſupradicta generali licentia mulier non poſſet nubere ex certa cauſa, & quodam tempore, utputa quadrageſimali, & alijs, de quibus in cap. non oportet cum tribus Capitulis ſequentibus, 33. quęſtione quarta, & in cap. ad eius uerò quinta diſtinct. cum ſimilibus, & dictum Apoſtoli in ſumma tribuit libertatem nubendi, quoad perſonas, ut ibi, cui uult, non autem quoad modum, & tempus incongruum indiſtinctè, & quod ſupradictum Apoſtoli generale ſit intelligendum cum grano ſalis, & rationabiliter dixit Abb. in dicto ca. Eccleſia Sanctæ Marię, numero 20. ubi ideò infert, quod pęna infamiæ, & alię pęnæ contra tranſeuntes ad ſecunda uota ſunt correctæ tanquam contrarię libertati matrimonij, de quo per Apoſtolum in ſupradictis Iuribus, niſi tamen ex magna feſtinatione ad ſecunda uota reſultaret turbatio ſanguinis, & incertitudo prolis, puta quia naſceretur ex muliere partus in nono menſe poſt mortem uiri ſui, ita quod poſſet eſſe primi uiri, quia natus in nono menſe, & etiam ſecundi, quia in ſeptimo menſe naſci poteſt, & eſſe perfectus, ut l. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. hom. & hoc caſu mulier deberet pati omnes pœnas impoſitas contra ſecundo nubentes; Nam licet Apoſtolus dicat, & nubendi, cui uult, in Domino licentiam habet, non tamen eſt uerisimile, quod ſub tali generalitate licentię Apoſtolus agitauerit permittere ſecundas nuptias,

propter quas poſſet reſultare incertitudo prolis, uel aliquod aliud malum, & ſcandalum apud bonos, & graues, ſed eius dictum debet diſtingui per Ius humanum ad ea, quæ Iuris ſunt, ſicut Ius diuinum in multis alijs caſibus diſtinguitur, vt not. in cap. primo, & in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtit. quod placuit, & Bald. in l. liberorum, ff. de his, qui not. infam. vbi affirmat ſecundum hoc etiam Paul. de Leaz. & Ray. conſuluiſſe, & ſupradicta ſuadent etiam verba illa, de quibus in ſupradictis cap. penult. & fin. de ſponſ. videlicet nubendi, cui vult in Domino, nam in Domino nubet, ſi nubet ſecundum charitatem potiſſimum erga proprios filios, illis ante omnia, & ſic antequam ſecundo nubat, prouidendo, & alia erga illos gerendo, qua indemnitatem, ac vtilitatem illorum reſpiciunt, aliàs, ſi poſtpoſita charitate prædicta, & ſoli libidini conſulens, nimis feſtinanter nuberet, non eſſet in Domino nuberet, ſed ſi hoc dicere licet in aduerſario, ex quo charitatem erga proprios filios beſtiali ipſius concupiſcentię poſtponere non erubeſceret, vnde omnes pœnas ſupradictas ſubiret impoſitas quidem non ſecundo nubentibus ex eo, quod ſecundò nupſerint, ſed quia ſecundo nubentes ea, qua decet, pietate erga filios minimè ſe geſſerint, & quibus ideò Apoſtolus minimè derogare intellexerit, & hanc eandem ſententiam ſequutus eſt Felin. in dicto cap. 1. num. 14. de ſponſ. & Bald. in l. 1. ff. de conſtit. Princip. & in l. Paulus, ff. de ſtat. hom. Anchar. in repet. d. cap. 1. fol. mihi 8. verſ. quædam verò leges de conſtitut. Innoc. in dicto capit. final. de ſecund. nupt. Socin. conſil. 34. col. 2. verſ. nec obſtant legata, volum. primo, vbi * hanc communem teſtatur, ibique conſuluit, quod omnes pœnæ, quæ fuerunt impoſitæ matri tranſeunti ad ſecunda vota habent etiam locum in patre, & viro, & auctoritates adducit.

190 XXI. Amplia, etiamſi ſtatutum eſſet fauorabile Clericis, ac tenderet ad illorum fauorem; Nam ſi tamen de eis expræſsè diſponeret, non valeret, nec ab Eccleſia permitteretur per text. expræſſum in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, ibi quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & fauorem, vbi cõmuniter Doct. & præcipuè Abb. nu. 26. & 37. Dec. num. 88. verſ. prima concluſio, qui loquitur etiã de ſtatuto, vel lege Imperator. & ratio eſt ex defectu poteſtatis, quę nullo modo cõpetit laicis ſuper, & de Clericis ſtatuendi, & ſicut etiam poteſtas ſtatuendi à Iuriſdictione regulatur Bart. in d. l. omnes populi, 1. q. princ. ff. de iuſt. & iur. Bald. in l. final. per illum text. C. de Iuriſdict. omn. Iud. gloſſ. in l. 1. & in l. fin. ff. eod. tit. Dec. in d. ca. quæ in Eccleſiarum, numer. 38. de conſtit. & Imperator, aut alius Princeps laicus nullam habent Iuriſdictionem in Clericos, aut Eccleſiaſticos dicto cap. benè quidem, c. cum ad verum, 96. diſtinct. c. ſi Imperator, c. placuit, 11. quæſt. 3. c. ſi diligenti de for. comp. ita nec ſtatuendi auctoritatem habere potuit, ca. à nobis de ſentent. excommun. c. vt animarum de conſtit. in 6. Ideò Dec. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 91. infert, quod omnes leges, quæ habentur in titulo, C. de ſacroſan. Eccleſ. & in tit. de Epiſc. & Cler. non valent, cum de laicis, & alijs Eccleſiaſticis licet fauorabiliter aliquando ſpecialiter tamen loquantur. Idem voluit Calder. in conſilio ſecundo, de cenſ. verſ. ratio quia leges, ſicut ſolemnitas introducta per Imperatorem, vt in alienatione rei Eccleſiaſticæ, de qua in authen. hoc Ius porrectum, C. de ſacroſanct. Eccleſ. non attenditur, vt voluit Innoc. in dicto capitulo primo, de rebus Eccleſ. non alienand. in ſexto, vbi etiam Dominicus in gloſſ. in verb. tractatus in fine, Abbas in capitulo nulli, columna prima, in fine, de rebus Eccleſ. non alienand. & in capitulo in præſentia, columna ſexta, verſicul.

& in

& in hoc dubito de probat. vbi eadem ratione concludit, quod Iura Ciuilia loquentia de emphiteuſi Eccleſiæ non debent ſeruari, ſicut nec etiam text. in l. ad inſtructionem, C. de ſacroſan. Eccleſ. de quo tamen per Calder. dicto conſ. 2. col. 3. de cenſ. Abb. conſ. 3. caſu ſuper quo per tot. libr. 1. Barthol. & Doctor. in dicta l. ad inſtructionem, & Andr. Barbat. conſ. 1. col. 10. lib. 3. & nos infra, Ampliationē etiam ſequutus eſt Alexander conſ. 210. num. 1. lib. 2. Abb. conſ. 83. num. 2. Ioan. Andr. & Hoſtienſ. in cap. fin. de ſolut. Ioan. de Lign. & Anton. de Butr. in cap. quod Clericus de for. compet.

191 Limita Ampliationem, vt non procedat, quando ſtatutum eſſet à Summo Pontifice approbatum, nam tunc valeret, & ſuſtineretur, ita Capr. dicta concluſ. 15. numer. 29. per text. in c. nouit, de Iud. & c. Can. il 1. 17. q. 1. Abb. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nu. 5. vbi notabiliter dixit, quod talis approbatio eſt reſeruata ſolo Pontifici, nec Epiſcopi, aut alij Prælati poſſunt talia ſtatuta ſpecificè de rebus Eccleſiæ, ſiue Eccleſiaſticis perſonis etiam fauorabiliter diſponentia approbare, qui non poſſunt hanc Iuriſdictionem laicis demandare, ſed hoc Summo Pontifici reſeruatur, vt in cap. decernimus, de Iud. vbi licet hoc dicatur ratione fori, & reſpectu poteſtatis iudicandi, idem tamen eſt, quoad poteſtatem ſtatuendi, quia à pari procedunt, vt ſupra pluries dictum eſt, prout & hoc etiam adnotauit Dec. in dicto ca. Eccleſia Sanctæ Mariæ, numer. 56. & hoc idem voluit Barbat. in conſ. 65. col. 11. verſ. dat etiam aliam reſponſionem, lib. 4. exemplificans etiam in legato, & de hoc etiam infra latiùs in limitationibus.

Secundo, Limita, vt non procedat Ampliatio quando ſtatutum eſſet rationabi-
192 le, † & fauorabile Clericis, nec diſponeret de eis expræſsè, vel eorū bonis, ſed generaliter ſtatueret, non faciendo mentionem de illis, nam tunc porrigetur etiam ad Clericos ad hoc, vt eo vti poſſent, non autem quod eis inuictis illo obligarētur, Alexander dicto conſilio 210. num. 2. lib. 2. Carpan. in Prælud. ad ſtatut. Mediol. num. 573. Capr. vbi ſupra num. 32. Anton. de Butr. in dicto cap. quod Clericus de for. comp & not. per Scriben. in d. l. 1. C. de Summ. Trinit. & fid. Cath. vbi habetur, quod ſtatutum generaliter includens Clericos incluſione fauoribili valet, vt idem Ant. in capitul. quæ in Eccleſiarum de conſtit. & ita communiter teneri teſtatur Capr. vbi ſupra num. 35. quem refert, & ſequitur Burſat. dicto conſ. 93. num. 22. libro primo, qui item de communi teſtatur ex mente Socin. conſ. 230. num. 8. verſ. 1. nota, & quod ſtatutum fauoribile diſponens tamen in genere comprætendat
193 Clericos, dixit Lap. dicta alleg. 101. num. 6. vtputa ſi ſtatutum loqueretur de † Sarzanenſibus generaliter, & facit, cap. dilecti de for. comp. & ibi Ioan. Andr. in cap. ſine culpa, col. pen. verſ. ſuaderent de reg. Iur. in 6. Idem ſi fiat mentio de vniuerſitate, nam tunc etiam porrigetur ad Clericos, ſi ſit fauorabile. Oldra. conſ. 32. incip. quæſtio eſt, vtrum Sacerdos, Ancharan. conſ. 155. incip. optimis rationibus col. 1. verſ. 2. principaliter, Idem ſi fiat mentio de diſtrictualibus, Bald. in l. 1. §. huius ſtudij in fin. ff. de iuſt. & iur. Anchar. in cap. fin. in 4. notab. de offic. Deleg. in 6. Idem ſi fiat mentio de Ciuibus, vt ita communiter Doctores tenere teſtatur Mandoſ. ad Lap. in allegat. 101. in verb. in genera littera G. & latè de eodem, vide Horat. Mandoſ. ad Rom. conſ. 180. verb. comprætenduntur lit. B. & per Burſat. d. conſ. 93. lib. primo, qui dicit limitationem iſtam vbique ſeruari in practica, & ab Aduocatis, nempè Clericum venire in ſtatuto laicorum honeſto, ſi non diſponat de Clericis in ſpecie, & ſit eiſdem fauorabile, & hanc communem etiam dicit Dec. conſ. 282.

num. 8. & illam ſequitur in dicto cap. Eccleſia, num. 107. vbi reſpondet obiecto, quod fieri poterat de poteſtate laicali in Clericos, & Eccleſias, ſi teneremus conſtitutione generali laicorum Clericos ligari, ſi eſt fauorabilis, & dicit, quod talis conſtitutio laicalis nō aſtringet Clericos virtute ipſius, ſed virtute approbationis, quæ colligitur ex Canonum diſpoſitione circa plures leges laicorum fauorabiles Clericis, & Eccleſijs, de illis tamen non ſpecificè, ſed generaliter diſponentes, ex quo formatur regula per Doct. quod ſicut in pluribus caſibus particularibus fauorabilibus Clericis, & Eccleſijs, licet de eis minimè ſpecificè diſponentibus per Canones fuerunt approbatæ leges laicorum etiam quoad Clericos, & Eccleſias, ità regulariter ex eo omnes etiā ſi leges Ciuiles approbatæ cenſentur ab Eccleſia, generaliter loquentes fauorabiles ſint Clericis, & Canonibus non contradicant, & virtute talis approbationis præſumptæ obſeruabitur illarum diſpoſitio non virtute ipſarum legum, & per conſequens poteſtas legis laicalis in hoc tantùm operari dicetur, quantum approbata ab Eccleſia reputabitur, vltra quod tale ſtatutum, cum præſupponatur ſimpliciter fauorabile, non diceretur ligare, & imperare, ſed priuilegiare Clericos, quod eſt permiſſum laicis, vt ſupra, & in dicto cap. finali, de reb. Eccleſ. non alienan. ſecus ſi ſtatutum priuilegiando arctaret, & prohiberet, vt infra proximè.

194 Sublimita, vt non procedat quando ſtatutum laicorum caueret, ne Clerici gauderent Priuilegio ſtatutorum ipſorum laicorum; nam tunc Clerici etiam volentes illis minimè vti poſſent, ita Roch. de Curt. in d. ſuo tract. de ſtat. ſect. 8. num. 73. & 85. Felin. in d. c. Eccleſia, col. 40. verſ. 2. declara, & Dec. ibid. num. 226. vbi dicūt quod poſſunt facere ſtatuentes, nec dicetur contra libertatem Eccleſiaſticam, quia qui non impendit benefitium, nullam tamen facit iniuriam, & facit, quod not. Bal. in repet. l. 1. verſ. ſuper 5. C. de ſacroſ. Eccleſ. dum dicit in ſimilibus terminis, quod quis poteſt ſuum benefitium remouere ab aliquo, quod nota pro noſtro ſtatuto Ianuenſi, ſub rubr. de Priuil. Cler.

195 Tertiò, Limita, vt procedat, quando ſtatutum eſſet prohibitiuum, vel arctatiuū, vel inductiuum grauaminis, nam tunc non ligat Clericos, vel Eccleſias etiamſi in effectu concernat eorum fauorem, vtputa, quia ſunt impeditiua dilapidationis, vel ſimilium, & ratio eſt, quia imperare, & vetare non poteſt fieri, niſi quadam auctoritate ſuperioritatis, quam nullatenus habent laici in Clericos, etiam fauorabilia diſponendo, cum quolibet modo laici de rebus Eccleſiaſticis aliquid decernere prohibeātur iuxta text. in dicto cap. benè quidem, 96. diſtinct. & in dicto cap. eccleſia Sanctæ Mariæ, ſecus ſi ſtatuta ſunt merè priuilegiatiua, vel fauorabilia perſonarum, vel rerum eccleſiaſticarum, vt ſupra per l. omnia Priuilegia, C. de epiſc. & Cler. cap. 2. de conſuetud. cap. primo, eodem titul. quia conſulere, & permittere, & Priuilegia præſtare poteſt lex etiam non ſuppoſito l. prima. C. de emancipat. liber. l. conuentionem, ff. de pact. & facit, quia ſicut laicis permittitur poſſe beneficia conferre, & benefacere eccleſiæ, & eccleſiaſticis perſonis, & huiuſmodi actus priuilegiant, vt l. 1. l. illud, & l. final. C. de ſacroſ eccleſ. ita per ſtatuta laicalia, & per conſuetudines poteſt conferri benefitium Clericis facta æquiparatione poteſtatis contrahentis ad poteſtatem ſtatuentis, l. non impoſſibile, ff. de pact. l. nec eſt mirum, ff. de pignorat. act. & idem tenuit Lap. dicta allegat. 101. num. 14. cum ſeq. & alleg. 100. nu. 5. qui dicit, quod ſic intelligitur text in d. c. benè quidem 96. diſt. idem voluit Gemin. in c. fin. nu. 1. de off. del eg. lib. 6. Alex. conſ. 200. ponde

ratis

* ratis col.fin. verſ. accedat id, quod not.lib.2.& iſtam magis communem, & veriorem ſententiam teſtatur Mandoſ.ad eundem Lap. in dicta allegat. 101. numer.15. lit. R. in verb.perſonas de mente Alex.in conſ.211.num.3.lib.2.qui Mandoſ. etiã * affirmat Matthesil. & alios cum eo contrarium tenentes in sing.111. communiter reprobari, prout etiam inquit Socin. conſ. 241. circa primum, num. 2. libro 2. idem ſenſerunt Abb. & Dec. in dicto cap. ecleſia Sanctæ Mariæ, num.106.& 201. vbi cæteri ſcriben.

196 Sublim. quod diximus de ſtatuto prohibitiuo, arctatiuo, & vetante fauorabilia, tamen, vt verum ſit, quando expræſsè de Clericis mentionem facit, ſecus ſi ſolum vtatur verbis generalibus ex ſuo ſignificatu tamen Clericos implicantibus, vt ſi diceret omnes Florentinos, omnes Hiſpanos, & ſic de ſimilibus, ita Lap.d.alleg.100. num.5.& Alex.dicto conſ.211.num.2.& alibi Iuribus ibi per eos, tunc enim Clerici ex eo compræhenderentur, quamuis eſſet arctatiuum, ex quo eſt fauorabile, & expreſsè de Clericis non diſponit, vt diximus ſupra in 2. limitatione, de quo tamẽ ego ſummoperè dubito, ratione præcipuè, de qua ſupra in limitatione, quia ſcilicet vetare, & imperare Clericis eſt omninò prohibitum laicis etiam priuilegiando, vt iuribus in dicta limitatione adductis, & certum eſt, quod etiam ſi expræſsè de Clericis non ſtatuant, ſi tamen per eorum verba generalia Clericos etiam compræhendi intelligemus, & diximus ideò ſtatutum valere, de Clericis etiam illos ſtatuere poſſe tacitè ſaltem neceſſariò fateremur, & permitteremus eos tacitè hoc pacto Clericis imperare, & prohibere poſſe, & tamen ſi hoc expræſsè fieri denegatur, vt ſupra, ratione defectus capacitatis, Iuriſdictionis, & ſuperioritatis in eis, non video, quo Iure huiuſmodi defectus, & incapacitas ſanetur ex generalitate verborum importantium tamen ſuperioritatem, & Iuriſdictionem, de quo enim quis in ſpecie deponere non poteſt, nec in genere de eodem diſponere permittitur, prout ſic in terminis argumentatus eſt Hipp.Rimin.in conſ.15.num.88.libr.1.per text.in l.Lucius, §.penult.ff.ad municip.cap.à nobis de ſent.excommun.Barth.in l. ſi quis ſub conditione, ff.de condit.& inſtitut.Bald.in l.fin.§.in computatione ad finem, C.de Iur. delib. benè verum eſt, quod ſi Clerici vellent vti priuilegio, & beneficio in ſtatuto, quamuis arctatiuo, & prohibitiuo compræhenſo non poſſent, niſi ex toto eodem ſtatuto vterentur, & cum omnibus ſuis qualitatibus, & cum ſua forma, ſecundum Bald.in dicta l.de quibus, col.16.ff.de legib. vbi etiam Iaſ.col.4. Roch.de Curt.de ſtatut.d.ſect.8.q.11.num.62.Felin.in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, quæſt. 8. verſ. ſed hunc primum caſum, vbi etiam Dec. num. 225. & Bal. in l.in legatis, C.ad leg. Falcid. Decian.dicto tract.crim.lib.2.cap.35.num.7.verſ. fallit 2.cum ibi per eum.

197. XXII. Amplia etiam ſi Clericus litigaret coram Iudice ſęculari, quia contra eum non ſeruabitur ſtatutum, ſeu conſuetudo laicorum in deciſiuis, & quoad deciſionem cauſæ, ita Roch. de Curt. dicta ſectio 8. quæſt. 11. num. 59. qui ita omnes Doctores tenere teſtatur in d. capitul. Eccleſia Sanctæ Mariæ, & in dicto capitulo quod Clericis.

198 XXIII. Amplia etiam ſi cauſa promoueretur principaliter contra laicum, & incidenter contra Clericum, quia nihilominus conſuetudo, & ſtatutum laicorum in deciſiuis, vt ſupra non ligaret Clericum, ita idem Roch. de Curt. vbi ſupra num. 60. de mente Abb. ac aliorum in dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, & arg. text. in cap. tuam de ord. cogn.

XXIIII.

199 XXIIII. Amplia etiamſi conſuetudo, & ſtatutum laicorum adduceretur pro
Clerico contra Clericum, quia non per hoc inter eos valeret, aut aliquis ex eis li-
garetur, ita idem Roch.de Curt. vbi ſupra, num.61. iuribus ibi per eum.

200 XXV. Amplia etiam reſpectu laicorum habentium ius indiuidum cum Cleri-
cis, quia tunc ſtatutum laicorum, nec ipſos laicos ligaret, ſed poſſent vti benefitio,
& Priuilegio Clericorum, cum quibus Ius indiuiduum habent, ita Aret. conſ. 25.
viſo themate, num.3. verſ. circa ſecundum dubium, ea potiſſimũ ratione, quia pro-
201 pter perſonam priuilegiati defenditur † etiam non priuilegiatus, & quod eſt maius
trahit ad ſe, quod eſt minus, l. ſi communem, ff. quemad. ſeru. amitt. l. 1. C. ſi com.
ead. cau. in integr. reſtit. l. tutor, §. 1. ff. de mino. gloſſ. in capit. 1. de Iur. patr. lib. 6.
Abb. & poſteriores in c. dilectus de offic. leg. idem cenſuit Roch. in dicto tractat. de
ſtatut. vbi ſupra, num. 62. Decian. dicto tract. crimin. lib. 2. ca. 35 num. 6. verſ. Am-
plia, quod imò, & latiùs lib. 4. cap. 9. num. 44. Iuribus, & auctoritatibus ibi per eum
qui etiam num. 46. tenuit, quod nedum Clericus habens Ius indiuiduum cum lai-
co poteſt recuſare diſpoſitionem, & iuditium laicale, ſed etiam ipſo tacente, nec
Priuilegium, aut exceptionem opponente, vel etiam opponere nolente, hoc idem
poterit ipſe laicus ius indiuiduum cum Clerico habens, & Ampliationem ſequu-
tus fuit Spec. in tit. de Cler. coniug. verſ. ſed quid ſi Clericus, vbi dicit, quod ſecus
eſt, quando materia eſſet diuidua inter Clericum, & laicum, quia vbi ſeparatum eſt
intereſſe Eccleſiæ, ab intereſſe laicorum, non poſſunt laici ſe tueri Iure Eccleſiæ,
Natt. conſ. 280 num. 3. vbi ideò dixit, quod fratres Clerici non poſſunt fratris im-
munitare defendi indiuiduis.

202 XXVI. Amplia, vt procedat è contra etiam quoad laicos ipſos litigantes cum
Clericis in foro Eccleſiaſtico, etiamſi ſtatutum ipſum adduceretur in fauorem Cle-
ricorum, vel Eccleſiæ, quia ſicut laicus non poſſet vti ſtatuto laicali contra Cleri-
cum in eodem Iuditio fori Eccleſiaſtici, ita nec ſtatutum laicale poteſt Clericus in
eodem foro Eccleſiaſtico allegare contra laicum, quia lex debet eſſe communis
omnibus, vt ſit æqua, & in iuditijs debet ſeruari æqualitas, ita Roch. de Curt. vbi
ſupra, num. 64. per ea, quæ voluit Abb. in dicto cap. quod Clericis, col. 9. verſ. ſi ve-
rò, de for. compet. & hoc idem firmat Aret. conſ. 45. viſis articulis per totum, vbi
conſuluit, quod conſuetudo laicorum, vt credatur libris mercatorum, non ſeruatur
in foro Eccleſiaſtico contra laicum, etiam in fauorem Clericorum, quia nec con-
tra Clericum laicus illa vti poſſet.

203 XXVII. Amplia etiamſi ſtatutum eſſet de per ſe honeſtum, & rationabile; Nã
tunc nec etiam Clericos ligaret, ita Bald. in d. l. 1. C. de Summ. Trinit. & ita com-
muniter tenere Doctores teſtatur Capr. d. concluſ. 15. num. 41. quidquid in contra-
** rium dixerit Barth. in d. l. 1. quem in hoc magis communiter repræhendi teſtatur
etiam Burſat. conſ. 93. num. 22. lib. 1. Neuizan. conſ. 39. num 10. Dec. in dicto cap.
Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 53. ubi etiam Felin. num. 81. Abb. in cap. tua, il 1. de
decim. Calder. conſ. 11. de conſtit. Gemin. in c. Romana, §. 1. de ſent. excom. in 6.
& ratio eſt, quia, vt fuit ſæpiùs dictum, in ſtatutis, quoad illorum validitatem, ne-
dum requiritur honeſta, & rationabilis cauſa, ſed etiam auctoritas, quam laici in
Clericos minimè habent, Bald. in dicta l. prima, & Felin. dicto numero 81. & 96.
Socin. Iun. conſ. 8. num. 22. vol. 4. Couarruu. pract. quæſt. cap. 8. numero quin-
to, & non ſequitur, ſtatutum, & ordinatio laicorum eſt æqua, & honeſta, igitur per
eam laici poſſunt grauare Clericos, quia tali conſequentiæ repugnat, vt diceba-
mus,

Digitized by Google

mus, defectus Iuriſdictionis in laicis in quocumque caſu etiamſi reſpiceret commodum, & fauorem ipſarummet Eccleſiarum, & Clericorum, vt per nos ſupra, & infra, ſed bene forſan ſequeretur, eſt æquum, & honeſtum ſtatutum, igitur ex tali æqua, & honeſta cauſa, debet induci ſuperior Eccleſiaſticus ad declarandum quod Clerici eidem obedire debeant, & ſubiacere, ut ſupra fuit dictum, & ut proximè dicetur.

204 XXVIII. Amplia, quod dato etiam caſu, in quo ex aliqua rationabili, & iuſta cauſa Clerici ligarentur ſtatutis laicorum, deberent tamen ad illa obſeruanda cogi per ſuum Iudicem Eccleſiaſticum, & non per laicum, ita expreſsè gloſſ. in c. generaliter, 16. q. 1. in uerb. neceſſitatis, Salicet. dicta authen. caſſa, num. 12. ubi dat conſilium, quod Iudex laicus recipiat licentiam ab Epiſcopo, & eius auctoritate Clericos cogat, idem uoluit Ambr. de Opiz. in repet. l. filiusfamilias, §. Diui, num. 89. ff. de leg. 1. Calder. conſ. 2. de cenſ. col. 3. verſ. adhoc tamen Clerici, Barbat. conſ. 1. col. 12. uerſ. & dicit, quod ſtatuta lib. 3. Abb. in dicto cap. non minus, col. fin. ubi docuit, quod quando Clerus nollet conſentire ordinatis ex iuſta, & rationabili cauſa per laicos, poſſet populus offitium ſuperioris Eccleſiaſtici implorare, ut compellat Clerum ad conſentiendum, & contribuendum, idem cenſuit Paul. de Caſtr. in l. ad inſtructionem, C. de ſacroſanct. Eccleſ. vbi dicit, quod tali caſu non cogentur Clerici per Iudicem ſæcularem, ſed per Epiſcopum, & illum referendo ſequitur Natt. conſ. 311. num. 4. & ad Iudicem Eccleſiaſticum pertinere hoc caſu coactionē dixit Guliel. Bened. in c. Raynutius in verb. & vxorem nomine Adelaſiam, num. 70. de teſtam. Bellam. conſ. 45. in princ. & fin. & Innoc. inter conſ. eiuſdem Bellam. conſ. 46. num. 4. & conſ. 47. verſ. ſuper 6. artic. & facit ad prædicta optimum, & nun
205 quam ſatis laudatum exemplum Conſtantini Principis, † de quo in c. Sacerdotib. 11. q. 1. cui cum in ſcripto oblatæ accuſationes contra Eccleſiaſticos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, ſed eoſdem, qui accuſati fuerant, conuocās in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens; Ite, & inter vos cauſas veſtras diſponite, quia dignum non eſt, vt nos iudicemus Deos, innuens verbo, Deos diuinis eloquijs, quibus Sacerdotes aliquando Dij vocantur, vt in eo, Dijs ne detrahes, ſcilicet Sacerdotibus, vt idem in eodem textu, Ampliationem ſequutus eſt etiam Iſern. in c. 1. §. illicitas de pac. Iuram. form. vbi dixit, quod quando Clerici tenentur ut propter acris ſalubritatē, taxantur per Epiſcopos conſulto Papa, non autem per Superiores Laicorum, & idem ſenſit Rip. in tract. de peſt. in tit. de remed. ad conſeru. vbert. num. 234. vbi voluit dum Clerici ad aliqua tenentur, vt vniuerſali ratione, & neceſſitate Ita ſuadente, auctoritate ordinarij Eccleſiaſtici, non autem per Laicos, debent adſtringi, quia notum eſt, ſubiungit quod laici nullam coactionem habent in Clericos, & hoc idem apertè probatur in dicto cap. non minus, de immun. Eccleſ. vbi in illis caſibus, in quibus aliquando Concilium Lateranenſem arbitratus eſt Clericos debere contribuere cum laicis, ſtatuit tamen id abſque vlla laicorum exactione, ſed iuditio Eccleſiaſticorum fieri debere, & clarius etiam idem habetur in cap. aduerſus eodem tit. vbi etiam in caſibus, in quibus aut neceſſitas, aut vtilitas perſuadebit, Clericos ſubuenire laicis, & ſubſidia per Eccleſias conferrenda, laici, nulla coactione præcedente, ſed humiliter, & deuotè recipiant à Clericis cum gratiarum actione, conſulto prius Romano Pontifice, & in cap. ſi Imperator, 96. diſt. ſcribitur, non legibus publicis, non à Poteſtatibus ſæculi, ſed à Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotens Deus Chriſtianæ Religionis

nis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & diſcuti, & Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre.

206 Limita tamen ſupraſcriptam Ampliationem, vt procedat, niſi periculum eſſet in mora, expectando conſenſum, & approbationem Superiorum Eccleſiaſticorum, nam tali caſu ſi ageretur de his, quæ non poſſent exequi, niſi conſulto Romano Pontifice, tunc quilibet conſenſus Superioris Eccleſiaſtici ſufficeret, ſi autem ageretur de his, in quibus ſoli inferiores Eccleſiaſtici conſentire poſſent, tunc verum, non autem affectatum, & verè, non autem affectatè imminens periculum, talē conſenſum non expectaret, ſic colligitur ex his, quæ tradit Abb. in dicto cap. non minus, num. 9. verſ. poteſt tamen eſſe Anchar. in dicto cap. 1. num. 5. de immun. Eccle. in 6. verſ. ſed ego vlterius circa hoc quæro, vbi de mente Oldrad. fatetur Summū Pontificem eſſe conſulendum, niſi mora eſſet periculum allatura, nam illa ſtante, ſufficeret deliberatio Epiſcopi, & Clericorum, idem voluit Oſaſc. deciſ. 68. nu. 21. & faciunt omnia ea, quæ tradunt Doct. in cap. 2. de Iudic. ad idem optimè facit tex. in cap. Præſidentes de hęret. in ſexto, vbi neceſſitate vrgente, quando ſine moræ periculo, vel negotijs diſpendio recurſus ad competentem Superiorem haberi nō poteſt, qui Iudex non eſt, & eſſe prohibetur, & ſolum de facto Iuriſdictionem exercet, rectè tamen iuriſdictionalia, & iuſtitiam exequetur, conuenit etiam quod dixit Bald. in l. ſi quis filio, §. hi autem, ff. de iniuſt. teſt. quod propter metum peri-

207 culi, † vel ſcandali poteſt Magiſtratus legem tranſgredi, & in cap. obertus qualiter olim feud. alien. pot. notauit, quod propter caſum terribilē licitum eſt tranſgre di leges, & Innoc. in c. venerabilem de elect. dixit, quod etiam in Iuramento lici-

208 to † poteſt quis contrauenire propria auctoritate imminenti neceſſitate ineuitabili, & alia ad id optimè fauentia allegat Felin. in cap. 1. num. 49. & ſeq. de conſtit. &

209 facit, quod voluit Roman. conſ. 242. vnum eſt, num. 2. vbi dixit, quod † incompetentiæ Iudicis allegatio non admittitur, quando is, qui captus eſt, fuerit captus, vt ſuſpectus, & ſic eſſet periculum in mora, & hanc mirabilem, & ſingularem concluſionem appellat, quod placuit etiam prius Anchar. conſ. 134. aliàs 192. incip. in auxilium veritatis, & quod ibi periculum eſt in mora, non conſideratur incompetentia Iudicis magis communiter à Doctoribus teneri teſtatur Mandoſ. ad Roman. vbi ſupra cum latè ibi per eum adductis, Marſ. in repet. l. fin. num. 54. verſ. 2. limitat, ff. de Iuriſd. omn. Iud. Hinc ratione periculi euitandi quandoque per quoſdā

210 dictum fuit † ſæcularem ipſum ſuperiorem etiam in Eccleſiaſticos animaduertere poſſe, quando Eccleſiaſtici Iudices ita dormirent, vt Clerici ſurſum, & deorſum omnia voluentes, & graſſantes effrenatè in aliorum, & Reipublicæ perniciem ſe gererent, quaſi illos Eccleſiaſticos non caſtigando, & ab iniurijs non cohibendo, aut quia nolit, aut quia non poſſit, hoc liceat ſæculari magiſtratui, non quidem auctoritatiuè, ſed defenſionis cauſa, vt ſcilicet ſuorum ſubditorum perſonas, & bona, ac Reipublicæ quietem ſeruaret, & tueretur laicus ſuperior; Nam ſi ad vim repellendam licet, vt ſeruus in Dominum, & filius in patrem inſurgat, idem, & ſæcularis Iuris adminiſtratoribus licebit, vt cohibeant Eccleſiæ miniſtros, ne eorum immunitate Eccleſiæ intentionem malè vtentes in præiuditium proximi temerè pergant, ciuilem ſocietatem moleſtare, & ſummoperè differt gladium auferre, reſiſtere, & impedire, atque id genus alia, & iſta facere auctoritatiuè; Nam hoc ſuperiori tantum licet, illa verò cuilibet, cum vnicuique licita ſit defenſio, vt per Gaet. de auctor. Pap. cap. 27. pro quibus etiam faciunt not. per gloſſ. & Doct. in l. adictos,

C.de

Digitized by Google

211 C. de Epiſc. audien. & confert, quod † Canonis pœna, quę contra inuaſores, aut quouis modo Epiſcoporum, aut Cardinalium offenſores infligetur, nullatenus locum habet, quoties id non hoſtiliter, aut iniurioſè, ſed neceſſaria defenſionis via fit ita gloſſ. & communiter Doct. in c. fęlicis in princ. in verb. percuſſerit de pęn. in 6. & in Clem. 1. in verb. temerè eod. tit. & notatur in cap. 1. & in cap 3. vbi Abb. & in c. ex tenore de ſent. excom. & ſic etiam ſi dolus iniuriandique animus abſit Canon ſi quis ſuadente nullatenus locum habebit Abb. per text. ibi in d. c. 1. & d. c. ex tenore de ſent. excom. & quod magis eſt prædicti etiam auſi ſunt dicere, quod licet hęc permiſſo, ſiue defenſionis remedium fieret iuditiali ordine per laicos, ſemper tamen defenſio diceretur; Nam quæ ad tutionem auctoritate propria fieri valent, multo potiori iure per Iudicem etiam incompetentem adminiſtrabuntur teſte glo. in §. Serui verò in verb. tranſitu inſtitut. de libert. Nec tali caſu teſtium examinatio iuditiarium ordinem præſefert, ſed inſtructionem potius, vt facti veritas perpendatur, & ſæculares Magiſtratus intelligant, quid in ea re agendum ſit, vt in ſimili animaduertit Ant. de Butr. conſ. 81. incip. quidam Clericus Archid. in cap. frequens, diſtinct. 54. & pro primo dicto facit etiam optimè text. in dicto capit. perpendimus, de ſentent. excommunic. vbi Comes quidam minimè abſolutione indigere declaratur, etiam ſi quidem ſacerdotem acceptis armis ſeditionem facientem iuſſit fuſtigari, & qui poſtea etiam eius mandato traditus patibulo expirauit, eò quia talis ſacerdos non propulſando, ſed inferendo iniuriam prędicta commiſerat, cui caſui, & textui optimè etiam conuenit conſilium Curt. Sen. 20 & aliorum Doctor.

212 Florentinorum, qui reſponderunt optimo Iure † Franciſcum Saluiatum Archiepiſcopum Piſanum captum, repentè ex Prætoris feneſtris unà cum alijs ſuſpenſum fuiſſe, eò quia cõtra Rempublicam conſpirando omnia perturbabat, & multuabat, & ut ſedarentur, & ne coniurati, interfecto illorum Principe ulterius ſperarent, & ab incepto deſiſterent, talem in dictum Archiepiſcopum deliberationem uti rectiſſimam prædicti Doctores comprobauerunt, non quia auctoritate laicali factam, ſed quia ad ſuam, & Reipublicæ defenſionem geſtam demõſtrarunt, pro quo facit etiam dictum Iaſ. in d. l. de pupillo, §. præterea, ff. de nou. oper. nunciat. ubi uoluit, quod propter imminens periculum poteſt recedi à regulis Iuris etiam prohibitiui,

213 nec poteſt Iudicis incompetentia allegari, † & malo imminenti quoquomodo obuiandum eſſe dixit Anchar. conſ. 277. num. 10. & quod per uiam facti reſiſti poſſit, ſi mora interpellandi, uel adeundi Iudicem eſt allatura periculum, & quod poteſt contemni ſtatutum legis, & Canonis, ſi in eius obſeruantia mora afferat periculum, & adducit ad prædicta, quod ſcribit Valer. libr. 3. cap. de fortitud. ubi cum Tibe-

214 rius Graccus † profuſiſſimis largitionibus fauore populi occupato, Rempublicam oppręſſam teneret, conuocatis patribus conſcriptis in ędem fidei à Conſule Mutio Sceuola, quidnam in tali tempeſtate faciendum eſſet deliberabant, cunctis cenſentibus, ut Conſul armis Rempublicam tueretur, Sceuola negauit, ſe quicquam ui eſſe acturum, tunc Scipio Naſica, quoniam, inquit Conſul, dum Iuris ordinem ſequitur, illud agit, ut cum omnibus legibus Romanum Imperium corruat, ego memet priuatus uoluntari ueſtrę ducem offero, ac deinde leuam apertè manum togę circumdedit, ſublataque dextera proclamauit, qui Rempublicam ſaluam eſſe uolunt, me ſequantur, eaque uoce cunctatione ciuium bonorum diſcuſſa, Graccum cum ſcelerata factione, quas meruerat pœnas, perſoluere coegit, & ex iſto exẽplo Anchar. dicit notandum, quod ubi quies patriæ infeſtari timetur, omiſſo Iuris

ordine ad arma, recurritur, quibus delatis ruere Imperium facilè eſſet, uoluit etiã Theſſaur.deciſ.110.ratione ſcandali euitandi,& ne partes deueniant ad arma,poſſe Iudicem, & ſuperiorem laicum mandare aſſociari beneficiatum ad poſſeſſionem benefitij, obmiſſa etiam citatione contra quoſcumque intereſſe prætendentes, vel cum clauſula,niſi quis ſe opponat,& ita fuiſſe iudicatum,& ſeruatum per Senatum Pedamontanum,Imo.in dec.131.teſtatur fuiſſe iudicatum,& ſeruatum Dominum ſæcularem poſſe facere reductionem beneficij vacantis ad manus ſuas, donec de beneficio à Summo Pontifice fuerit prouiſum, vt ſcandala, & rixæ euitentur.

Benè verum eſt, quod ſupradicti voluerunt talem animaduerſionem per ſuperiores laicos minimè fieri poſſe in perſonas Clericorum, ſed ſolùm in eorũ bona, & temporalitates eis illos priuando,& à Republica reijciendo per glo.& Io.Fabr. in d.l.addictos,C.de Epiſc.audi.& in l.3.ff.de offic.Præſid. Bald. in c.ſi Clericus, de pac.tenen.& eius violat.c.quo Iure,80.diſtinct.Oldra.conſ.17.& conſ.63. Aufrer. de poteſt. ſæcul. ſecunda, & quarta regula, & pro hoc l. quicunque, C. de Epiſc. & Cleric. vbi Epiſcopus ab Epiſcopatu eiectus fuit, quod contra quietem publicam moliretur.

315 Sed quidquid prædicti ſenſerint,non obſtantibus ſupracitaris,haud eorũ opinio admittenda eſſet, niſi quæcunque per ſæculares agi contigerit in Clericos in actu ipſo defenſionis,& ita contra eos mera neceſſitate cogente fierent, vt ſupra in principio limitationis, tali enim caſu prædicta, & maiora permittuntur,cum defenſionis conceſſio non excepruat perſonam priuatè quomodocumque offendentem ad trad.in l.vt cum,ff.de iuſt. & iur.& in d.c. ſi quis ſuadente,& in d.c.fœlicis,& in d. c.cum non ab homine,& in cap.ſi verò,il primo, de ſentent.excommun. & in d.c. perpẽdimus,& ſi priuatis id conceditur,multo magis,& Principibus, & Magiſtratibus licebit,& tali caſu,nedum in bona,vt ſupra,& temporalia agi poterit per laicos ſe defendendo impunè, ſed etiam in perſonas contra quoſcumque Eccleſiaſticos, vt in dicto cap. perpendimus, & in alijs ſupra allegatis,& iuxta trad.per Cur. Sen. d. conſ.20. cum alijs ibi per eum.

Ceterum ſemota neceſſitate defenſionis,& ceſſante,aut ſubito,aut irremediabili periculo, etiam contra Clericos quæcunque grauia committentes, debere Iuris ordine ſeruato, & per ſuos Iudices competentes procedi, vt in ipſo crimine læſæ Maieſtatis hoc determinant Bart. in d.ſtrauag.ad reprimendum, verſ. conditionibus, Doct. in d. c.cum non ab homine, Gigi in tract.de crim.læſ.maieſt. lib.1.in q. illa, quis de crimine læſæ Maieſtatis cognoſcere poteſt,num.12.& plur. ſeq. Clar. in pract.crim.§.læſæ Maieſtatis,verſ.hinc infertur, & in §.fin.q.36. verſ. nunquid Clericus; & hanc tutiorem,& com munem ſententiam teſtatur Farinac.de inquiſit. q.8. nu.30. verſ. ſed his non obſtant:& ideò Felin.in c.1.de conſt. nu.50. de mente Rom. in d. l.ſi verò, §.ſi viro,fol.12.ff. ſol.matrim. tenuit,quod etiam in quocunque caſu inopinato, & periculoſo, & terribili, ſi id fieri poteſt, ſemper debet adiri ſuperior proprius, & conſuli, vt facit text.in l. Diuus, la vltima, ibi Imperatori reſcribitur,ff.de falſ.Nec releuat, quod ſi licet priuato propriam iniuriam ſe defendendo, proſequi proprijs manibus, multò magis hoc licebit Principi etiam per Iudicem incompetentem per d.gloſſ. in dicto §. ſerui, verſic. tranſitu, inſtit. de libert. quia potius poteſt retorq ueri argumẽtum in contrarium, quod ſicut ex interallo, & ceſſante periculo, non licet priuato abſque excommunicationis incurſu, manus in Clericos inijcere per Iura ſupra adducta,& præcipuè per d. cap. ſi verò, defen-

de ſentent. excommun. ita nec idem per alium quemlibet Iuriſdictione in Clericos carentem licebit; nam, ut dicebamus,& ut omnes indiſtinctè fatentur,non auctoritas, quæcumque illa ſit in ſæculari facit, quod poſſit animaduertere in Clericos etiam ex quocunque delicto,ſed ſolùm propriæ defenſionis neceſſitas, & periculi euaſio, qua ceſſante, ceſſant etiam omnia ſub eo prætextu conceſſa, & defenſio non poteſt conſiderari, dum non incontinenti,ſed ex interuallo agitur,quia tūc ad uindictam potius, quàm ad defenſionem fieri diceretur iuxta conſiderata per Carer.in ſua pract.§.circa nu.110. cum ibi latè per eum Bart.in l.1.col. fin. in uerſ. tertium moderamen in fin.C.unde ui Dec.in d.l.ut cum num.10. uerſ.ſecus tamen eſt D.Ioſephus frater meus,de probat.uol.1,concl.490.num.13.

Ideò reſtringendo omnia ſupradicta ad caſum merę neceſſitatis, & ſubiti pericu
216 li euitandi,prout in principio limitationis; Amplia eandem limitationem eſſe ueram, etiam quando Eccleſiaſtici Superiores ad ſuam iuriſdictionem ſpectantia exercere non poſſent, & in his à delinquentibus contemnerentur, nam etiam in illos per Iudicem ſæcularem intelligi poſſet,& prouideri,& tali caſu non in contemptum, aut læſionem, ſed in adiutorium Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis fieri prædicta dicerentur, iuxta trad.in cap.Princeps,& tribus ſequentibus,23.q.5. ubi præcipuè gloſſ.& in cap. adiutorium 10.diſtinct. & in cap.1. de nou. oper. nunciat. & Iudicem ſæcularem etiam in rebus eccleſiaſtici fori adiri poſſe, cum Iudex Eccleſiaſticus deeſset, uel per Iudicem eccleſiaſticum prouideri non poſset, dixit gloſſ. in c. filijs, 16. quęſt. 7. & in cap.nec licuit 17.diſtinct.quod etiam fieri permittitur ipſo
217 Iudice Eccleſiaſtico prouiſionem, † & remedium negligente, ut apertè probatur in dicto cap. filijs,ibi, quod ſi talia Epiſcopus agere tentet, Metropolitano eius hęc inſinuari procurent, ſi autem Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auribus intimare, non differant, & pro hoc facit, quod conſuluit Ancharan. conſil. 196. magnificæ, & illuſtris,num.7.& 8. ubi determinauit,quod Iudex laicus etiam ab Eccleſiaſtico præuentus in aliquo delicto, quod eſt mixti fori,poteſt tamen Eccleſiaſtico Iudice per negligentiam, uel dolum, non puniente, ſupplendo talem punire rationibus ibi per eum, & quod negligente, & quod, renitente Superiore Eccleſiaſtico, poſſit ſæcularis Iudex adiri, latè comprobat ex Iure Diuino, Canonico, & Ciuili,Rebuff.reſponſ.135. per tot. & facit in fortioribus, quod ſupra in alio propoſito diximus, quod etiam propria auctoritate poſſunt laici contra Clericos exequi, quando indebitè, quod ad illos ſpectat, retinent, vt per Felin.in dicto cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ,num.77.& Ang.in dicto conſ.102. & hanc eandem opinionē ſequutus fuit Menoch.de retin. poſſ. remed.3. num.354. vbi amplius dixit, quod Clerici ipſi poſſunt adire Iudicem laicum, ſuperioribus Eccleſiaſticis illis iuſtitiam miniſtrare negligentibus circa eorum bona, eò quia in realibus poteſt Iudex, & ſuperior laicus ſupplere negligentiam Iudicis Eccleſiaſtici,& repręhendit Abb. & Socin.tenentes contrarium, 1. in capit. qualiter, numer.7. de Iudic. & 2. in cap. ſi quis Clericus,num.28.& cap.ſanè,num.10 de for.compet.in quibus locis volunt non poſſe per Iudicem laicum ſuppleri negligentiam Iudicis Eccleſiaſtici iuſtitiam non adminiſtrantis, & quod text.in dicto cap.filijs,16.q.7.ſit correctus, & ſuæ opinionis dicit etiam fuiſſe Couar.pract.quęſt.c.35.nu.3.verſ.2.probatur,& ante eum Nauar.in c.cum contingat,pag.152.verſ.& quamuis de reſcript. & Aufrer. in d.tract.de poteſt.ſæcular. ſuper Eccleſiaſt.perſon.reg.2.fallen.30.& Bened.in c. Raynut. in verb. Adelaſiam,num.454.de teſtam.

Verùm quia contra prædicta tenuerunt Abb.Soc.& alij,de quibus ſupra, & per Franc. Marc.deciſ.1091.part. prima, poſſent conciliari ex declaratione Decian. in
218 tractat. crim.lib.4.cap.9. num.83. & 108. vbi tenet, & ipſe, quod † Iudex ſæcularis poſſit ſupplere negligentiam, & defectum Iudicis Eccleſiaſtici in adminiſtranda iuſtitia hoc declarauit verũ,quando, probata negligẽtia, & defectu in ſuperiore
219 Eccleſ. per † probationem coarctatã tãquam de negatiua tempore, & loco,& quod requiſitus fuerit Iudex, & quod in ſpecie ſic requiſitus neglexerit, & quod pote-
220 rat facere,& non fecit, non per hoc ſola negligentia primi Iudicis, † ſæcularis Iudex deberet, aut poſſet ſupplere, ſed primo negligente deberet prius recurri ad alium ſuperiorem, & tandem ad Papam, & data in omnibus negligentia, defectũ ſæcularis ſupplebit, non quidem auctoritatiuè, cum nullam Iuriſdictionem habeat in Eccleſiaſticos, ſed quaſi proprios ſubditos ſubleuans, & defendens à denegata iuſtitia, & à damno illis ex hoc iniuſtè illato, iuxta ſuperius conſiderata, quæ ſpecies defenſionis cum ſit de Iure naturæ,non poteſt recuſari, prout ſupra probatum fuit, etiam contra perſonas nedum contra bona, & Iura quorumcumque Eccleſiaſticorum, vt in dicto cap. perpendimus, & cap. ſi verò, de ſentent. excommunic. cum alijs, de quibus ſupra.

221 XXIX. Amplia, vt concluſio procedat etiam in his,quæ ſunt voluntariæ Iuriſdictionis, vt in legitimando; nam nec ea poterunt exerceri à laico erga Clericum etiam in minoribus conſtitutum, quia etiam illa,quæ ſunt voluntariæ Iuriſdictionis debent fieri coram Iudice competenti,ita latè Dec. conſ.150. per tot. Anchar. conſ.320.Alex.conſ.67.num.8.verſ.non etiam poteſt lib.1.

222 Primò,limita generaliter Concluſionem quoad leges Ciuiles generales,ſeu ius commune, quod ſeruandum eſt etiam quoad Clericos, & perſonas Eccleſiaſticas, & eorum bona, & in cauſis ipſorum,cap.1.de oper.nou.nunciat. & ibi per gloſſ. & apertiùs in c.inter alia de immunit.Eccleſ. vbi iuxta ſacrorum Canonum ſtatuta,& traditiones legum Ciuilium,& hanc veriorem, & regularem ſententiã dicit Capr. in d.concl.15.nu.4.& concl.16.nu.3 etiamſi non deficerent Canon.nã vnà cum eis poterunt allegari leges,vt ibi per eum,& Dec.in d.c.Eccleſ. nu.104. vbi etiã Abb. & patet in omnibus legib.quæ de contractibus loquuntur, nã omnes, quæ Canonibus non contradicunt,vt infra dicetur,ſeruari debent,vt dixit Dec.vbi ſupra,& ibidem Abb.& Anchar.in d.c.1.verſ.circa illam tamen dictionem eod.tit.de Conſtit. Abb.in d.c.1.de oper.nou.nuntia.& in c.dilecti,& in c.innotuit de arbitr. & in c.1. de Iur.cal.Butr.in d. c.Eccleſia, col.3.verſ. dic ſi quæritur,facit c.ſi in adiutorium, 10.diſt.Decian.reſp.43.nu.9.lib.1.& facit text.in c.fin.16.q.3.ibi venerandæ Romanæ leges diuinitus per ora Principum promulgatæ,& text.in cap. ſuper ſpecula de Priuileg.vbi dicitur Sancta Eccleſia legum ſæcularium non reſpuit famulatum, & hinc eſt,quod Romani Pontifices in decidendis cauſis, & in negotijs Eccleſiarum, & Clericorum ſæpiſſimè fundant ſuas deciſiones in dictis legum, vt patet in cap. ex antiquis 54.diſtinct.in cap.cum accuſatores,& ca. cuius agendo,3.q.8.cap. legibus,cap.cum deuotiſſima,12.q.2.c.2.de alien.Iud.mut.cau.fact.in d.c.innotuit, & cap.dilecti de arbitr. cap.nouit de Iud. cap.1.de Iur.calc.cap.1.de confeſſ.cap.ad vltimum, & cap.paſtoralis de cauſ. poſſ. cap.in cauſis, cap. cum à nobis de teſtam. cap.venientes de iureiuran.c.1.de re iud.cum ſimil.Vnde Beatus Thomas in 2.2.q. 16. quem ſequitur Summa Piſan. in verb. lex,§.vtrum leges humanæ, dixit,quod leges humanę ſi iuſtæ ſunt, habẽt vim obligationis in foro conſcientię à lege ęter-

na, à

na, à qua deriuantur ſecundum illud Prouerb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.

223 Sublimita, vt non procedat, quando leges, ſiue Ius commune contradiceret Canonibus; nam tunc lex ipſa ſeruanda erit in foro Ciuili, non in foro Canonico, in quo ſeruari debent Canones, vt in d. c. 1. de nou. oper. nunciat. vbi Doct. in c. oẽs de teſt. & ita limitat Capr. in dictis concl. 15. & 16. ſub nu. 5. & 4. & ſublimitationẽ ſequitur Dec. in d. c. Eccleſia, nu. 104. & 110. vbi etiam Abb. & Ant. de Butr. facit c. non ſine de arbitr. Bart. in d. l. priuilegia, C. de ſacroſ. Eccleſ. Abb. in c. Clerici, de * Iud. & in d. c. 1. de oper. nou. nunciat. & hanc communem opinionem teſtatur Felin. in dicto cap. Eccleſia, num. 43.

224 Intellige ſublimitationem, vt non procedat quando ageretur de foro ſæculari, exiſtente tamen de temporali Iuriſdictione Eccleſiæ; nam in eo ſeruabuntur Canones non attentis legibus Ciuilibus contrarijs, ita Capr. d. concl. 15. ſub num. 5. & d. concl. 16. ſub nu. 4. per text. in c. ſi duobus de appellat. & c. quod Clericis de for. compet. & latè Felin. in d. c. Eccleſia S. Mariæ, nu. 43. & nos alibi.

225 Secundò, Sublimita, quando lex eſſet præiuditialis eccleſiæ, vt eſt quando ſimpliciter infertur onus, & præiuditium ſine cauſa, quia tunc non valet, c. dignam, 3. q. 8. Io. Andr. poſt Hoſt. in c. fi. de ſolut. Capr. vbi ſup. nu. 7. Dec. in d. c. Eccl. nu. 104.

226 Tertiò, Sublimita quando lex ipſa diſponeret, ſtatuendo, vel præſumendo expræſsè ſuper re ſpirituali, vel Eccleſiaſt. perſona, nam vt ſupra diximus, tunc non valet ex defectu poteſtatis, cum diſponat ſuper materia non ſubiecta, nec videtur Papa probare eam, imò potius improbare, cum alias denotaretur ſuperioritas in Imperatore, ita dixit Capr. vbi ſupra nu. 11. ſubdens, quod ideò talis lex in foro Eccleſiaſt. non erit de honeſtate ſeruanda, cum ſit res mali exempli, cum ex hoc Imperator, qui debet obedire Eccleſiæ, vſurparet eius Iuriſdictionẽ, pro quo alleg. quod habetur in c. ſingula, 88. diſt. & quod not. per Innoc. & Io. Andr. in c. 1. de reb. Eccl. non alien. nu. 16. & per Feder. de Sen. conſ. 35. & conſ. 110. apparet quædam lex, Abb. & Dec. in d. c. Eccleſia, nu. 88. cum plur. ſeq. vbi Felin. nu. 66. & prius nu. 40. verſ. recipit, vbi dicit, quod licet tales leges non eſſent in damnum Eccleſiarũ, nec repugnarent Canoni, tamen non ſunt etiam de honeſtate ſeruanda propter argumentum ſuperioritatis, quod denotaret obſeruantia illarum legum, & ideò Innoc. in d. c. 1. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. dicit, quod ſolemnitas inducta per Imperatorem in alienatione rei Eccleſiaſticæ, de qua in authen. hoc Ius, C. de ſacroſ. Eccleſ. non valet, nec eſt ſeruanda, quia non potuit diſponere ſuper hac ſolemnitate, ponendo falcem in alienam meſſem, quod dictum ſequitur etiam Abb. in c. inter alia de immunit. Eccleſ. & Felin. vbi ſup. num. 40. & nos etiam ſupra.

227 Amplia ſublimitationem, vt procedat, & ſit vera, etiamſi tales leges eſſent incorporatæ in decretis, quia niſi aliqui Canon. faciant de ipſis mentionem, non dicuntur canonizatæ ex eo ſolo, quod Grat. eas inſeruerit, ita Feli. vbi ſupra, nu. 40. per gloſſ. in d. c. 1. de reb. Eccleſ. non alien. lib. 6. in verb. tractatus.

228 Sublimita ſublimitationem, vt vera ſit, quando lex principaliter diſponeret circa actum ſpiritualem, & Eccleſiaſticum, ſecus ſi ſuper actu temporali, cui eſt annexus ſpiritualis, & Eccleſiaſt. ita Abb. in d. c. Eccleſia, num. 18. in lectura, qui dicit ita debere intelligi Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iur. dum dixit valere ſtatutum laicorum, ſi in certo caſu præſumit contractum ſimulatum, licet ſit appoſitum iuramẽtum in contractu, ſecus autem ſi ſtatutum irritaret iuramentum principaliter non præſu-

præſumendo ſimulationem contractus, vel aliam contractus annullationem, idem voluit Dec. in d. c. Eccleſia, nu. 145. vbi Felin. nu. 65. verſ. hanc declaratiõē, Capr. vbi ſupra, num. 16. Rim. conſ. 12. Alex. conſ. 196. nu. 4. lib. 6. & conſ. 151. lib. 7.

229 Sublimita, & intellige limitationem, vt quotieſcumque, & in quibuſcumque caſibus dicitur, quod leges Ciuiles habent locum etiam quoad Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſt. intelligitur non virtute propria, & ex ea auctoritate conditorum illarũ, ſed ex tacita approbatione Iuris Canonici, & Summorum Pontificum, qui in illis caſibus, ex alijs, in quibus ſimiles leges ab eis approbatæ expreſsè fuerunt, & in illis ipſis approbatæ cenſentur, & præſumantur adiuncta longa patientia, ita cõiter Doct. & præcipuè Dec. in d. c. Eccleſ. S. Mariæ, nu. 107. & licet Abb. in eodem loco requirat, quod debeat interuenire ſpecialis, & expreſſa approbatio Summi Pontif. ad effectum, vt in aliquibus caſibus leges Imperatorum locum habeant quoad Eccleſiaſt. perſonas, tamen ne vniuerſalis machina huius materiæ deſtruatur, quoties lex eſt fauorabilis, & Canonibus non contradicat ex generali Eccleſiæ patientia, & approbatione comprobata ſatis eſſe dicetur ex ſententia Dec. & aliorum vbi ſupra, ad quos accedit Luc. de Pen. in l. fi. col. 6. C. de incol. lib. 10. per text. in c. nemo, 16. q. 3. quæ approbatio tunc etiam magis ineſſe dicetur, ſi aliquando Principes ſæculares ita requirentibus, & inſtantibus ſuperioribus Eccleſiaſtic. in adiutoriũ Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticorum aliquid etiam expreſsè de Eccleſia mentionem faciẽtes ſtatuerunt, & tunc tãtum abeſt, quod improbatum dici queat, quod potius ſummè laudandum ſit tanquam in obſequium, & ſuffragium Eccleſiæ factum iuxta, c. quoniam, 10. diſt. in d. c. 1. de nou. oper. nũciat. & in c. 1. de rer. permut. cum ibi not. & alijs, de quibus ſupra.

Secundò, limita concluſionem, vt non procedat quotieſcumque per Sum. Pont.
230 fuiſſet per gratiam, † & ex aliqua iuſta cauſa conceſſum alicui Regi, aut Reipublicæ, ut poſſet etiam contra Clericos ſua ordinamenta exequi in aliquibus, nã licet, vt ſupra dicebamus in alio loco, Priuilegium exemptionis Clericorum ſit de Iure diuino, ita vt nec per Papam poſſit in vniuerſum tolli, poterit tamen in ſpecie in aliquibus caſibus, ita rationabili, & iuſta aliqua cauſa ſuadente illi per Pontificem derogari, & declarari in illis non habere locum, vt per communiter Scribentes in dicto cap. decernimus, de Iud. Archid. & alij in cap. ſunt quidam 25. q. 1. Felin. in cap. 2. num. 3. & 4. de maiorit. & obed. Steph. Aufrer. in repetit. capit. 1. de offic. ord. quęſt 4. num 6. Card. in c. perpendimus, num. 6. in fin. de ſent. excom-
231 munic. & facit quod † ſicut Papa poterit delegare cauſas etiam ſpirituales aliquibus laicis, vt in c. verum 22. diſt. vbi Papa commiſit duobus Ducibus cauſam Clericorum Simoniacorum cum alijs, de quibus in capit. nos, & ſi competentem, 2. quæſt. 7. & in cap. illud, 10. quæſt. 3. ita quoque poterit Priuilegium concedere, vt pro quibuſdam caſibus Clerici ſubſint Iudici laico, & tunc Iudex laicus non exercebit Iuriſdictionem propria virtute, ſed tanquam Iudex datus, & deputatus à Papa, in quo caſu per conſequens non poterit conſiderari læſio immunitatis Eccleſiaſticæ, vt benè notauit Decian. dicto ſuo tractat. crimin. libr. 4. capit. 9. num. 66. iuribus, & auctoritatibus ibi per eum, qui etiam num. 67. ibidem ſubiungit, quod ſi non conſtaret expreſsè de tali Priuilegio, ſufficeret poſſeſſio tanti tem-
232 poris, † de cuius initio memoria non extaret cum allegatione ipſius Priuilegij, quia per tantum tempus Priuilegium preſumitur extiſſe de mente Alexand. conſ. 6. vol. 1. Dec. conſ. 85. col. 2. & ſeq. Aufrer. dicto capit. 1. de offic. ordin. in prima

reg.

regul. in 12. fallen. & dub. ſequen. latè Caſſan. in conſuet. Burgun. car. 49. numero 48. in tit. . . .

233 Tertiò, limita concluſionem, vt non habeat locum in Clericis ratione alicuius officij, vel adminiſtrationis laicalis ab eis aſſumptæ, in quibus ſubiacebunt poteſtati, & ordinibus laicorum, vt eſt de Iure, text. ex præſſus in ca. Sacerdotibus ne Cler. vel Mona & tenuit Aufrer. d. c. 1. de off. ord. in 1. reg. 16. fallen. & 17. num. 24. & 25. & arg. not. in l. miles in pri. ff. de re iud. & per laſ. in l. ſi. §. ſi. in 5. not. C. de Iur. delib. & Decian. dicto ſuo tractat. crim. in lib. 4. c 9. nu. 143. qui tamen reſtringit, vt id ſit verum in ciuilibus, & quoad ciuilia, non autem quoad criminalia, & facit pro limitatione, quod habetur in addit. ad Capel. Tholoſ. quæſt. 168. vbi notatur quod Clericus effectus depoſitarius, poteſt ratione officij inter laicos cogi executiuè per Iudicē ſæcularem ad reſtitutionem depoſiti alleg. Bal in l. acceptam, col. 2. C. de vſur. vbi tamen declarat, quod ſecus eſſet ſi non executiuè, ſed per modum iuditij cognoſceret Iudex de depoſito.

Quartò, limita concluſionem, quando ſtatutum diſponeret circa ordinem Iudi-
234 cij, vel præparatoria Iudiciorum † non autem quoad deciſoria, nam tunc ſeruari debet tale ſtatutum generaliter loquens, quod proceſſum fiendum in foro ſæculari, etiamſi ſit cauſa Eccleſiarum, & Clericorum, prout hanc communem regulam dixit Decian. in d. c. Eccleſia, num. 146. nempè quod in his, quæ ſpectant ad litis ordinationem, attenditur ſtatutum, vel conſuetudo, vbi cauſa agitur indiſtinctè, nam cum iudicium naſcatur vbi agitatur, legibus, & ſtatutis illis loci ſubijcitur, vt not. Cuman. conſ. 139. P. laicus, col. 2. & Abb. & cæteri ſcribentes in d. c. Eccleſ. Bar. in l. 3. §. fin. de teſtibus, & in l. 1. col. 6. verſ. 6. quarto, C. de Sum. Trinit. & tali caſu Clerici non dicuntur ligari ſtatuto laicorum, ſed arctari ad obſeruantiam iudiciorum, quæ ſubeunt, permittente Iure Canonico, vt per. regulam, quod actor ſequitur forum rei cap. cum ſit generale de for. compet. & ideò Clericus litigans in foro ſæculari arctabitur ex tempore præfixo inſtantiæ à ſtatutis laicorum, vt per Abb. in dicto cap. Eccleſia, & Butr. in dicto cap. quod Clericus, col. 8. vbi etiam Imol. col. 1. Dec. in dicto cap. Eccleſia, num. 43. & 49. vbi etiam Felin. num. 81. verſic. tertius caſus eſt, ea ratione, quia lex Canonica conſentiens, quod ibi cauſa agitetur, cenſetur etiam velle, quod agitetur ſecundum modum illius iudicij, ita gloſſ. in dicto cap. quod Clericis de for. compet. & in Clem. 2. in verb. vſutis de Iud. & Lap. alleg. 81. incip. non valuit, dixit, quod Clericus litigans in iudicio ſæculari arctatur ſtatuto diſponente ſuper exhibitione mandati, & hanc limitationem communem teſtatur Roch. de Curt. in d. tract. de ſtatut. ſect. 8. q. 11. nu. 66. vbi latè eandem etiā ſententiam tenuit Cephal. conſ. 654. num. 32. lib. 5.

235 Quintò, limita, vt procedat concluſio, quando tempore ſtatuti quis Clericus, vel res de foro Eccleſiaſtico reperitur, ſecus ſi laicus ſit, vel de foro ſæculari tempore ſtatuti, quia tunc à ſtatuto vinculum inijcitur, à quo poſtea non eximitur per Clericatum ſuperuenientem, ita Abb. in d. c Eccleſia Sanctæ Mariæ, nume. 25. in lect. & nu. 36. in repet. vbi ideò infert ad quæſtionem, quam diſputauit Ioan. Andr. in reg. fin. col. 1. de reg. Iur. in 6. in fin. de ſtatuto, quod primogenitus præferratur, nam ſi ſecundo genitus tempore ſtatuti laicus repetitur, ligatur à ſtatuto, & excludetur, quamuis poſtea Clericus efficiatur, quod tenuit etiam ibidem Butr. & Imol. quos refert, & ſequitur Capr. vbi ſupra, num. 47. cum ſeq. qui dicit, quod ita potuit intelligi, cap. ſtatutum de reſtit. in integr. & ca. cum veniſſent de eo, qui mitt. in poſſ.

& per

& per hoc Abb. in dicto cap. Eccleſia dixit, quod ſi ſtatutum diſponeret, quod ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedat, ligabitur ex eo filia quantumcumque poſtea intret Monaſterium, ſecus ſi tempore dicti ſtatuti fuiſſet monialis, vt etiam voluit Lap. alleg. 101. ſed de hoc dicto, vide ſupra in illatione 5. Abb. in dicto cap. quod Clericis, de for. compet. Paul. Caſtr. conſ. 35. primum dubium, col. 6. Salic. in dicta authen. caſſa, col. fin. verſ. ex his deciditur, C. de ſacroſ. eccleſ. vbi inquit, quod ita vidit terminari in perſonam Epiſcopi Imolenſis, Rom. in l. ſtipulatio, hoc modo concepta, ff. de verb. oblig. Anchar. conſ. 434. poſtquam iſta Domini, & in dicto c. 1. de conſt. verſ. pro hoc quæſtio diſputata, deciſ. Tholoſ. 144. Bald. conſ. 300. lib.
* 3. Abb. in conſ. 111. Aret. in dicto cap. quod Clericus, qui dicit communem in fin. licet arguat in contrarium, & ita in practica ſeruari teſtatur Roch. de Curt. vbi ſup. num. 81. & hanc ſententiam defendit à contrarijs, Felin. in d. c. Eccleſia, num. 111. & facit, quod voluit Bald. in l. officiales, C. de Epiſc. & Cler. dum dixit, quod ſuperuenientia Clericatus non impedit cauſam prius inchoatam coram ſæculari Iudice, vide Couar. pract. quæſt. cap. 8. & Alexand. conſ. 211. num. 4. lib. 2. & pro hoc facit etiam, quia aliàs de facili fraus poſſet fieri, quia ſecundo genitus Clericus efficeretur, ne ſtatuti diſpoſitione grauaretur, prout conſiderauit Ioan. Andr. in d. reg. ſine culpa in fin. & illum ſequitur Anton. de Butr. in dicto c. quod Clericis, & Mart. Laud. in tractat. de primogen. col. 8.

236 Primò, ſublimita, vt procedat limitatio de vinculo iniecto ante Clericatum in caſibus, qui habent principium, & fundamentum ante Clericatum, ſicuti in exemplo de ſecundo genito, & de moniali fœmina, quæ excluditur, ſecus eſt in alijs caſibus, qui eſſentiam, & principium recipiunt poſt Clericatum, in quibus non poteſt dici vinculum iniectum ante Clericatum, exemplum in quæſtione, quam diſputauit Calder. incip. ſtatuto Ciuitatis cauetur col. fin. vbi concludit, quod dictante ſtatuto, quod ſolutio debiti per teſtes probari non poſſit, ſi laicus poſt ſolutum debitum Clericus efficiatur, poterit ſolutionem probare teſtibus, quia probatio ſit poſt Clericatum, & reſpectu probationis non poteſt dici, quod vinculum inijciatur ante Clericatum, quia probationes habent ſuum principium, quando quis neceſſitatur, vel euenit caſus, quod fiant ante Iudicem, & ita declaratur dictum Ioan. Andr. in cap. ſine culpa, prout notauit Anchar. in cap. ea, col. fin. de reg. Iur. in 6. quem ſequitur Dec. in dicto cap. Eccleſia, num. 204. vbi etiam Felin. numer. 101. verſ. ſed pro declaratione, qui dicit, quod iſta eſt neceſſaria, & bona declaratio, aliàs verò multa abſurda ſequerentur, quia cum nemo naſcatur Clericus, & communiter ſtatuta iam facta ſint tempore, quo quis naſcitur, viderentur ſemper inie-
237 ciſſe vinculum ante Clericatum, quod non eſt dicendum, † & pro declaratione, & modo cognoſcendi vinculi iniecti ante Clericatum, vel poſt, vide ſemper Ant. de Butr. in diſput. quæ incipit, ſtante ſtatuto municipali in ſolut. ſecundi dubij, & Calder. in d. diſput. incip. ſtatuto Ciuitatis cauetur.

238 Secundò, ſublimita, vt vera ſit limitatio, dummodò effectus Clericus poſſit etiã poſt Clericatum ſine peccato ſeruare ſtatutum, prout poterat facere ante, aliàs ſecus, ita Ioan. Andr. in cap. fin. de except. lib. 6. quem refert, & ſequitur Capr. dicta concl. 15. num. 52.

239 Tertiò, ſublimita, vt non procedat limitatio in eo, qui etiam ſi tempore ſtatuti non erat verè Clericus, tamen conſtat quod tunc iam emiſerat votum Religionis, nam etiamſi poſt ſtatutum adimpleret votum, & ſic efficeretur poſtea verè Clericus,

cus, tamen de eo, ut de uerè Clerico iudicaretur etiã tempore ſtatuti, & ante ſtatutum, ita Bald. in l. 1. in fi. C. an ſeruus ex ſuo facto, vbi dicit hoc fixum menti eſſe tenendum, & illum ſequitur etiam Iaſ. in l. cum quædam puella, num. 11. ff. de Iuriſd. omn. Iud. vbi etiam aſſerit, quod ſtatur Iuramento aſſerentis votum emiſiſſe ante ſtatutum, cum ſit de illis, quæ conſiſtunt in animo, quod etiam licèt in alio propoſito approbauit Nauar. conſ. 25. num. 7. & 10. de voto, & voti redempt. Quod tamẽ vltimum dictum de ſtando aſſertioni votum aſſerentis non ita facilè admitterem, cum non ſemper etiam quæ in animo conſiſtunt probantur iuramento ſolo, ſed ſecundum coniecturas, & alia, quæ vel ſuadent aſſertionem, vel reprobant, vt dixit, Marſ. conſ. 7. num. 7. & conſ. 9. num. 36. ideò hoc relinquerem Iudicis arbitrio habita perſona, & facti ratione.

240 Sextò. Limita quando ſtatutum reſpiceret ea, quæ ſunt ad communem vtilitatẽ Clericorum, & laicorum; nam Clerici ex eis ligarentur, vt probatur in cap. 2. & d. cap. non minus, & c. aduerſus, de immun. Eccleſ. & c. Clericus, & c. 1. eod. titu. in 6. & cap. vlt. de vit. & honeſt. Cler. & hanc dicit communem ſententiam Canoniſtarum, Decian. reſp. 14. num. 12. lib. 1. ponens exemplum in refectione Pontium, & viarum, & in cuſtodia Ciuitatis, tempore belli, & alijs pluribus exemplis, de quibus per eum, & prędicta approbauit etiam Natt. conſ. 280. num. 6. qui exemplificat in expenſis ad euadendum rapinas, incendia, captiuitates, & alia mala ex aduentu alicuius hoſtilis ſocietatis contra Ciuitatem, & redimunt ſe Ciues pecunia, non valentes aliter ſe defendere, & ibi cumulet alios, & idem tenuit Anchar. in d. cap. non minus, vbi dicit poſſe dari generalem doctrinam, quod vbicumque tractatur de communi vtilitate Clericorum, & laicorum mixtim, Clerici tenentur ſe contribuere vnà cum laicis, vt dicit ſe habuiſſe de facto, & feciſſe conſultum, quod adageres, qui fiunt circa mare, vel flumen propter periculum, ſeu timorem inundationis poſſeſſionum tenentur Clerici ſe contribuere pro ſuis poſſeſſionibus, ſicut laici propter commune periculum, & Salicet. in dicta authent. caſſa, C. de ſacroſ. Eccleſ. dicit, quod ſtatuta Notarij de Fanglo, quæ ſunt ædita Bononiæ circa ſtratas, cloacas, & immunditias, ex dicta ratione ligant Eccleſiam, & Clericos, & idem voluit Archid. in cap. generaliter, §. ad inſtructionem alias eſt, cap. ad inſtructionem, 16. quæſt. 1. & ideò collecta in cap. aduerſus de Immunit. Eccleſ. in fin. dixit, quod ſi vtilitas communis eſt laicis, & Clericis, tenerentur Clerici contribuere per illũ text. à contrario ſenſu, & facit quod dixit Specul. in tit. de cenſibus, §. nunc dicendum in princ. verſ. item pone, quod ſi vicinia habet puteum communem, qui egeat purgatione, vel refectione, contribuere debent etiam Clerici, & Eccleſiã ad expenſas, hinc reſcripſit Gregorius Nonus, in capit. peruenit, de immunit. Eccleſ. Clericos teneri excubias facere pro cuſtodia, & defenſione Ciuitatis, ex quo communem laicorum, & etiam Clericorum vtilitatem reſpicit, & Anchar. in dicto cap. non minus, num. 8. verſ. item Clerici notauit, Clericos pro bono pacis, & quietis qua laici tenentur tueri, & defendere, Eccleſiam poſſe compelli præſtare tributum per cap. tributum, 23. quæſt. 8. & idem Ancharan. in conſ. 96. reſpondet Clericos teneri conferre pro impenſa facta ad euitandum, ne Ciuitas, & territorium ab hoſtibus deuaſtaretur, combureretur, & prædaretur, ea ratione, quia tam Clerici in eorum bonis, & poſſeſſionibus, quàm laici in ſuis euitarunt ex eo diſpendia, & ideò æquitati, & iuri cõnuenit, vt impenſæ onus ſentiant, ſicut ſenſerunt commodum iuxta, l. ſecundùm naturam, ff. de reg. iur. & cap. qui ſentit, eodem titulo in

ſexto, & idem ſenſit Bart.in l.nullus peritus, C.de curſ. publ.lib. 12. quem referendo etiam ſequitur Decian.reſp.14.nu.20.lib.1.vbi etiam ſubiungit, quod ideò Nauis Eccleſiæ, & Clericorum non excuſatur ab onere portandi res, vel perſonas, ita communi Reipublicæ neceſſitate ſuadente, & Luc.de Pen.in l.vlt.in fin. C.de exaction. tribut. lib. 10. dicit Clericos teneri contribuere pro impenſis excauationis fluminum, & reparationis Pontium, & foſſorum Ciuitatis, cum ex conſeruatione talium æquè conſulatur Clericis, & eorum bonis, ſicut laicis, quod approbauit etiã Guid.Pap.q.7.& q.78. & Bart.ac Platea in l.1. C. vt nemini liceat in emptio. ſpecier.lib 10. voluerunt, quod Clerici ſubiaceant moderationi pretij frumenti factæ à Principe ſæculari tempore penuriæ, & hoc idem latè comprobat Vinc. Franc. in deciſ.9. ibique ita deciſum fuiſſe teſtatur, quod & à Theologis eſt receptum, vt per Sot. in 4.ſententi. diſtinct.25. quæſt.2.art.2.col.4. verſ.4. concluſio, vbi dixit perſonas Eccleſiaſticas, neque Iure diuino, neque Iure humano adeò eſſe à legibus exemptas ciuilibus, quin non obſtante Clericatu, remaneant Ciues Reipublicæ, & eius membra, & propterea teneri Clericos, quatenus leges Principum ſpectant ad pacem, & tranquillitatem, & commune bonum Reipublicæ eis parere, & ſubdit, quod ſi Rex pretia frumenti, vel hordei, vel quarumcumque rerum lege moderetur, Clerici cariùs vendentes mortaliter peccant, & delinquunt, & ad reſtitutionem, ſicut laici tenentur, prout hoc idem ſenſit Nauar. in Manuali, cap. 23. nu. 88. cum alijs ibi per eum, & hanc partem nouiſſimè latè tuetur Excellentiſſimus Dominus meus Petrus Caballus poſt hæc ſcripta viſus in ſuis Centur. criminal. reſolut. caſ.9. cent. prima, ibique ita fuiſſe obſeruatum in pleriſque Italiæ partibus de anno 1590. quo tempore vbique maxima vigebat penuria frumenti, & frugum omnium teſtatur Iuribus, & auctoritatibus ibi per eum, & Iſern. ac Afflict. in dicto §. illicitas, num. 9. dixerunt; quod Clerici ligantur ſtatuto, ſiue edicto emanato ob ſalubritatem aeris, ex quo & id eiſdem commodo ſicut laicis eſt, idem voluit Rip. in tractat. de peſt. part. prima, num. 456. & ſeq. vbi ſubdit generaliter, quod vbicumque vertitur æqualiter vtilitas Clericorum, & laicorum, quod & Clerici tenentur ad omnes expenſas pro rata conferre, & quod licet Abb. in dicto cap. non minus, & in conſilio tertio teneat contrarium, & quidem multis, & vrgentibus auctoritatibus, & rationibus, tamen contra eum eſt communis opinio, prout etiam
* eandem communem affirmat idem Rip. conſ.20. incip. Ciues, & Incolæ per tot. libr.2. reſponſ. & ex hoc Decian. dicto conſ. 14. per totum, reſpondit etiam Clericos etiam teneri circa expenſas, & ſtipendia docentium in publico gymnaſio, quia eſt cauſa continens in ſe communem vtilitatem tàm Clericorum, quàm laicorum, & Clericos teneri ad ſolutionem impoſitionis, ſeu collectæ pro pace obtinenda cum inimicis, voluit Andr. Sicul.conſ.1.col.4. vol.3. qui col.5. dicit, ſe idẽ conſuluiſſe Mutinæ, & obtinuiſſe, & ibi reſpondet de alleg.per Abb. in dicto conſ. 3. & in dicto capit. non minus, idem tenuerunt Card. Hoſtienſ. & Zabarell. Butr. Ancharan. & Ioan. Andr. in dicto capit. ſecundo, & in dicto capit. non minus de immunit. Eccleſ. & in capit. 1. eodem titulo, num.6. vbi etiam Philipp. Franc. &
* hanc communem teſtatur, & illam defendit Rip. Riminal. conſ.2. per tot. libro 1. ibique de facto ſeruari affirmat.

241 Si tamen hanc communem contra Abb. piè, & doctè allegantem in dicto capit. non minus, & dicto conſilio tertio ſupradictis, ſequi malueris, illam tamen intellige, vt Clerici non iudicio, & auctoritate laicorum; ſed ſuorum ſuperiorum Eccleſia-

Digitized by Google

cleſiaſticorum in prædictis grauari, taxari, & aſtringi debeant iuxta ſuperius allegata in 28. Ampliat. & ſecundum expræſsè diſpoſita in dicto cap. non minus, & in dicto cap. aduerſus de immunit. Eccleſ. aliàs laici contrarium tentantes ex communicationi ſe nouerint ſubiacere prout, & hoc idem conceſſit Riminal. dicto conſilio ſecundo, num. 26. libro primo, vbi omnibus, & præcipuè Abb. in dicto conſ. 3. tenenti contra communem reſpondet, & hoc idem firmauit Natt. conſ. 280. num. 6. & nouiſſimè hoc comprobat, & tenet Dominus Caballus vbi ſupra, numero 10. & ſeqq.

242 Et his ſtantibus, & alijs, de quibus ſupra, præcipuè in dicta 28. Ampliatione redditur mihi admodum dubitabilis opinio Couarr. pract. quæſtion. capitul. 33. ad finem, & variarum reſolut. capitulo vigeſimo, ad finem, ac Clar. in practica criminali, §. finali, quæſtione 36. verſiculo vlterius quæro numquid, & quam nouiſſimè ſequitur ipſe Dominus Caball. in d. caſ. 9. dum voluerunt, quod familia ſæcularis poſſit nulla præcedente licentia Iudicis Eccleſiaſtici, ſed propria auctoritate, & ex ſe ipſa capere Clericos, & illos armis ſpoliare de facto abſque timore excommunicationis, aut reſtitutionis armorum prohibitorum per legem laicalem; nam aut volumus beroarios talia exequi ex mandato Superioris Eccleſiaſtici, & ſupradicti Doctores præſupponunt nullum mandatum adeſſe, aut volumus exequi ex mandato Superioris Laici, aut virtute edicti laicalis, & in eis deficit auctoritas imperandi contra Clericos, & vt dicebamus alias ſi adeò eſt exempta perſona Clericorum ab auctoritate, & poteſtate laicali, vt neque etiam in his, quæ publicam, & communem vtilitatem reſpiciunt, vt eſt conſulere ſalubritati aeris, inuaſione inimicorum, ac rapinis, & viarum, pontium, adagerum reſtauratione prouidere, & alijs permultis, de quibus ſupra in 27. Ampliatione, & 28. quod per laicos ſuperiores alias congruenter procedentes aliquid ex ſeipſis contra Clericos attentare, aut exequi poſſe negauimus, non eſt vnde poſſit dici, beroarijs inſolenter, & temerariè, vt plurimum ſe gerentibus hoc permiſſum facere, ita vt poſſint manus in Clericos inijcere, & de facto, & ex libera eorum auctoritate eos capere, & publicè ſpoliare armis in maximum dedecus, & opprobrium ſacerdotij, & Eccleſiaſticæ dignitatis; nec facit meo iuditio, quod cum edicta laicorum prohibitoria delationis armorum reſpiciant vtilitatem publicam, & quietem totius populi, tenentur Clerici eis parere, quia, vt ſupra vidimus, præcipuè in 27. & 28. Ampliat. non ſufficit quæcumque cauſa honeſta, iuſta, & laudabilis in conſtitutione, vt compræhendat Clericos, & ex ea aſtringantur, ſed requiritur in ſtatuente auctoritas imperandi etiam Clericis, quam nullam habent laici, vltra quod etiamſi daremus huiuſmodi edicta tamquam honeſta, & laudabilia Clericos ligare, nihilominus, vt etiam ſupra latè fuit probatum non poſſent Clerici contrauenientes per laicos occaſione prædicta ex eorum propria auctoritate in aliquo moleſtari, exequutari, aut grauari, ſed debent in omnibus per eorum Superiores Eccleſiaſticos, aut de eorum licentia coherceri, & licet ſubiungat Couar ac alij in locis ſupra citatis, quod cum Iudex, & Superior Eccleſiaſticus non habeat, vt plurimum familiam armatam, quæ poſſit noctu Clericos armatos incedentes capere, & arreſtare, vnde ceſſante metu familiæ ſæcularis liberè vagarentur perturbando quietem Ciuitatis, quod non eſt permittendum, tamen cum facilis poſſit adeſſe prouiſio contra prædicta non erit ex hoc concedendum in læſionem immunitatis,

& exemptionis Eccleſiaſticorum à ſęcularibns, quod poſſint Clerici à beroarijs ſuperioris laicalis sbiratari, & ſpoliari, ſed (vt apud nos ſeruatur) & apud Reuerendiſſimum Dominum noſtrum Epiſcopum, qui familiam armatam in numero ſufficientem tenere non ſolet, poterit vel per Eccleſiaſticum ſuperiorem fieri pariter prohibitio pœnalis circa delationem armorum, vel per ipſum mandari, quod etiam Clerici abſtineant ab huiuſmodi delatione prohibita à laicis ſuperioribus ſub pœnis in eorum edictis contentis, & non exiſtentibus miniſtris ipſius Iudicis Eccleſiaſtici, concedetur licentia in ſcriptis beroarijs Iudicis ſæcularis, vt etiam Clericos contrauenientes capiant, & incarcerent ad inſtantiam ipſius Superioris Eccleſiaſtici, vt inde debitis pœnis afficiantur, & ſic ex his ſalua libertate, & exemptione Eccleſiaſtica remanebit prouiſum ſecundum mentem Principum ſæcularium quieti Ciuitatum, & locorum, & ceſſabit abſurdum quoad vagationem impunè, & liberè Clericorum cum armis per loca, & ſi aliquando reperirentur Superiores Eccleſiaſtici, quod tamen nec præſumendum, nec eredendum eſt, qui aut recuſarent, aut negligenter prouiderent contra ſuos Cleric. in prædictis, ita ut generaretur aliquod inconueniens, aut ſcandalum in Ciuitate, iam in hac eadem Concluſione ſupra diximus, quid in hoc caſu agendum ſit, & agi poſſit per Superiores laicos in remedium, & pro quiete ſubditorum, & locorum, & quia hæc omnia fauent libertati Eccleſiaſticæ, nec repugnant menti Principum ſæcularium circa quietem populorum, & locorum, ſalua pace tantorum virorum ſupra contrarium tenentium his potius eueniente caſu adhærerem, quàm contrariæ opinioni, præcipuè etiam quia, quod delatio armorum ſit prohibita etiam de Iure Canonico, vt argumentantur ſupradicti Doctores, non infert, quod ideò Superiores laici, aut illorum executores poſſint ex ſeipſis, & inconſulto Superiore Eccleſiaſtico, contra Clericos irruere, & exequi, prohibentur enim etiam ex eodem Iure, prout etiam de Iure Ciuili multa alia delicta, & maleſacta, vt eſt notorium, & tamen in illis Eccleſiaſtici à laicis minimè iudicantur, & cohercentur.

243 Secundò, Intellige, vt ad prædicta Clerici aſtringi poſsint, ſi propter neceſsitatem, non autem ad decus Vrbis ſolùm fierent, ita Rebuff. de ſentent. prouiſio. articulo tertio, gloſſ. ſexta, numero quarto, & ſexto, vbi ita pluries iudicatum fuiſſe teſtatur.

244 Tertiò, Intellige, quod ad effectum, vt Clerici ad ſupradictas expenſas, & reparationes teneantur, requiritur, quod eccleſia res ibi temporales poſsideat, aliàs Clerici, & Eccleſiæ ad talia non poterunt condemnari, ita idem Rebuff. vbi ſupra numero ſeptimo, de mente Guliel. Bened. in cap. Raynutius in verb. & vxorem, num. 1030. de teſtam.

245 Septimò, Limita Concluſionem, vt non procedat ratione feudi, cuius reſpectu Clericus efficitur de foro Iudicis laici, & per conſequens illius ſtatutis ligatur, prout hanc veriorem opinionem teſtatur Scap. in tractat. de Iur. non ſcript. libro primo, capit. 6. & illam in practica ſeruandam affirmat iuribus ibi per eum, idem voluit Roch. de Curt. in dicto tractat. de ſtatut. dicta ſectio. 8. quæſt. 11. numero 86. de mente Abb. Anton. de Butr. & Hoſtienſ. in dicto capit. quod Clericis, de for. compet.

246 Octauò, Limita, vt non procedat Concluſio, quando ſtatuta Laicorum eſſent confirmata à Summo Pontifice, quia tunc omnis poteſtatis defectus, ac impotentiæ

tiæ ceſſat, & compræhendet Clericos ex eo, quod propter confirmationem Pontificalia effecta ſunt, quia omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem noſtram impartimur inquit text. in l. 1. §. merito, C. de vet. Iur. enucl. & ideò pulchrè dixit Bald. in l. ex placito, C. de rerum permut. quod ſi Papa confirmat ſtatuta Spoleti forma ſpecifica, quod amplius non dicuntur ſtatuta Spoletana, ſed ſtatuta Papalia, & tranſgreſſor punietur, vt tranſgreſſor ſtatutorum Papalium, prout idem voluit Barbat. conſ. 14. numero 24. vol. ſecundo, & probatur ex text. in cap. benè quidem, 96. diſtinct. ibi maximè, cum neque Papa Romanus ſubſcripſerit, nec alicuius ſecundum Canones Metropolitani legatur aſſenſus, & in dicto capit. ecclesia Sanctæ Mariæ de conſtitut. vbi ſtatutum Baſilij de non alienandis prædijs ruſticis, uel urbanis miniſterijs, & ornamentis Eccleſiarum illa reprobatum fuit potiſſima ratione, quia auctoritate non fuit Romani Pontificis roboratum, ita Maluaſ. conſilio tertio, numero 28. per cap. cum acceſſiſſent, vbi Dec. col. 2. verſiculo ſecundo, concludo prædicta locum habent de conſtitut. Abb. in dicto cap. Eccleſia, col. 3. in fin. & ita omnes tenere teſtatur idem Maluaſ. vbi ſupra Doct. in dicta l. prima, C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. & in dicta l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. idem ſenſit Bertaz. conſ. ciu. ſecundo, numero ſecundo, vbi dixit, quod confirmatio operatur, quod cenſeatur Principis ſtatutum, & quod extendatur ad caſum, ad quem extendi non poſſet, pro quo facit Roman. conſ. 12. viſo facto, col. 2. verſ. maximè, quia vt mihi, vbi propter confirmationem Summi Pontificis ſtatutorum voluit compræhendere caſum iuratum, Alexand. conſilio 123. numero 17. libro quarto.

247 Nono, Limita quoad conſuetudinem mixtam Clericorum, & Laicorum, tunc enim Clerici ligantur, quia ceſſat ratio ſupraſirmatæ regulæ, nempè defectus ſuperioritatis, & Iuriſdictionis, cum in tali conſuetudine Clerici non ex poteſtate Laicorum, ſed ex lege ſua propria ſibi ipſis per eorumdem conſuetudinem impoſita adſtringi dicantur, & licèt in eadem conſuetudine concurrant etiam laici, ita vt promiſcua dici poſſint, tamen non obſtat, cum non ex laicorum, ſed ex ſua propria conſuetudine adſtringantur, nec eſt, vnde poſſint dici Clerici, quod potius obediant conſuetudini Laicorum, quàm propriæ ipſorum, cum vna, & eadem ſit, & ſuæ, non autem laicorum, prout Iuris eſt, regulari cenſendi ſunt, ita Roch. de Cur. vbi ſupra num. 65. de mente Ant. de Butr. Gemin. & aliorum in dicto cap. Eccleſia, ponens exemplum in conſuetudine inducta promiſcuè in loco tàm per Clericos, quàm per Laicos: Idem voluit Dominic. & Imol. in capitulo ad noſtram per illum text. de probat. Hoſtienſ. in Summa de conſuetud. §. final. verſ. ſed pone, quod inter laicos.

248 Decimò, vt non procedat regula reſpectu bonorum emphiteoticorum Eccleſię, quia compræhenduntur in generali ſtatuto laicorum reſpectu vtilis dominij, ita Roch. de Curt. vbi ſupra numero 84. de mente Alexand. conſilio nono, ponderatis, col. prima, vol. 5. facit quod notat idem Alexand. conſ. 101. viſis in fin. volu. 1. vbi allegando Andr. de Iſern in cap. primo, numero 56. & ſeq. quæ ſint regalia, dicit, quod emphiteutæ eccleſiarum tenentur ad collectas ratione fructuum, quos colligunt, & ita dicit obſeruari de conſuetudine, limitationem ſequitur Anchar. conſ. 125. viſis, & diligenter ruminatis, numero ſeptimo, vbi dicit, quod tale Ius vtile in re Eccleſiaſtica non dicitur Eccleſiaſticum, ſed prophanum, & cum ſupraſcriptis

ptis tenuit Federic. de Sen.conſ.3. incip. quæſtio talis eſt Bald. conſ. 31. libro primo, Bertran. conſ 4. libro primo, Decian. dicto tractat. crimin. lib.2. cap.35. numero 14. Ruin. conſ. 70. numero vndecimo, libr.5.vbi dixit,quod de tali vtili dominio iudicatur ſicut de quolibet alio Iure laicali,& temporali,reſpectu tamen præiuditij, & intereſſe laicorum dominorum vtilium, ſecus reſpectu Eccleſiæ præiuditij, vt idem voluit, & declarauit etiam Anchar. conſ.434.incip. poſtquam iſta domina Iaſ. in l.prima, num. 12. C.de indict.iud.toll.Rolan. conſ.18. num. 28. Menoch. de arbitr.Iud. caſ.180. numero octauo, & nouiſſimè in cent. 6. caſ. 562. vbi numero 30. teſtatur hanc opinionem veriorem, & magis communem.

249 Sublimita tamen vt prædicta limitatio, non procedat etiam reſpectu vtilis dominij, & emphiteotæ quoad munera, & onera ſordida, ad quæ cum non teneatur emphiteota Fiſci, & Principis, l.penult. C.de excuſat. mun. libro decimo, ita nec emphiteota Eccleſiæ poterit grauari eorum cauſa, ita idem Menoch.d.caſ 562.numero 31. iuribus, & auctoritatibus ibi per eum, ibique docet, quæ dicantur munera ſordida, ex l. maximarum, C. de excuſat.mun.lib.10.vbi recitantur latè, & ibidem Bart. Ioan. de Plat. & Luc. à Pen.

250 Vndecimo, Limita, vt non procedat in ſtatuto laicorum, per quod excludantur Clerici à benefitijs inductis per ipſa ſtatuta, quia tale ſtatutum valet contra Clericos, ita Roch. de Curt. vbi ſupra numero 35. per Bald. in l. de quibus, columna 19. verſiculo ſexto, quæro an Clerici, ff. de legibus, & in l. ſi quis Curialis, C. de Epiſcop. & Cler. & in dicta authen. caſſa, verſ. ſed quæritur, C. de ſacroſanct. Eccleſ. idem voluit Calcan. conſilio ſeptimo, numero 17. verſ. item, ibidem Ancharan. in cap. & quæ de reg. Iur. in ſexto, vbi dicit, quod tale ſtatutum non dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam, quia reducit Clericos ad metam Iuris communis auferendo ſibi benefitium proprij ſtatuti, vel priuilegium ex ſtatuto conceſſum, quod fieri poteſt, & ratio eſt, quia nemo tenetur de ſuo facere alteri benefitium, cap. præcariè, il primo, 10. quæſt. 2. nec per hoc, qui benefitium non impendit, dicitur facere iniuriam, ita Felin. in dicto cap. Eccleſia, num. 81. verſ. 2. declara, vbi etiam Dec. numero 226. Decian. dicto tractatu criminali, libro ſecundo, capitulo 35. numero ſeptimo, Bald. in l. prima, in 6. quæſt. C.de contrahen. empt. & nos ſupra.

251 Sublimita, niſi ageretur de ſtatuto aliquo, quod ſpecialiter, & expræſsè prius aliquod benefitium, ſeu Priuilegium Clericis conceſſiſſet,nam etiam per ſtatutum ſuperueniens excludens Clericos à benefitio ſtatutorum, tale ſtatutum non cenſeretur reuocatum, nec iſtud ſecūdum operaretur in præiuditium Clericorum,quoad primam, quia illud diſpoſitum in primo erga Clericos expræſsè videtur tranſijſſe in priuilegium ipſorum, & cum tali caſu dicatur Priuilegium conceſſum non ſubditis, non videtur poſſe reuocari, ita Dec. in dicto cap. Eccleſia Sanctę Marię, numero 238. per cap. nouit de Iudic. & hoc pacto procedere ait, quod per hoc dixit Barthol. in l.Priuilegia, C.de ſacroſanct. Eccleſ. vbi notauit, quod Ciuitas non poteſt reuocare ęlemoſinam, quę uigore ſtatuti conſueuit dari Religioſis, & idem fuiſſe de mente Dominic. in dicto cap. primo, nouit de Iud. & Archid. in cap.quicunque, 11. quæſtione prima, ubi uoluerunt, quod nec Imperator priuilegium ſemel conceſſum Eccleſię reuocare poteſt, faciunt notata in cap. quę in Eccleſiarum de conſtitut.ubi Abb. in tertio notab. Dec. numero ſexto, Anton. de Butr.num. 3.

Imol.

Imol. numero 6. & comprobat Couar. pract. queſt. dicto cap. 31. quarta Concluſ. & ſecundum iſtam doctrinam fuit iudicatum nouiſſimè Romæ in ſacro Rotę Audit. in vna Valentina Gabellę coram R. P. Domino Pamphilio nunc meritiſſimo Cardinali, & de hoc nos etiam ſupra, & ſecundum illam hæc etiam intellige.

252 Limita Concluſionem in ijs, quæ reſpiciunt ſolemnitatem actus † introductum
253 à ſtatuto, ad validitatem ipſius actus, nam quoad illam etiam Eccleſiaſtici ex huiuſmodi ſtatuto tenentur, & ligantur, vt nos latè in concluſione, quod ſtatutum loci contractus attendatur in tertia ampliatione ad primam intelligentiam.

254 XIII. Limita, vt non procedat concluſio in his, in quibus ſtatutum diſponendo eſſet conforme Iuri communi, & de eiſdem in Iure Canonicum modicum haberetur, quia in alijs, in quibus Ius Canonicum deficeret, & suppleret ſtatutum in conformitatem Iuris communis, compræhenderet Eccleſiam, & Eccleſiaſticas perſonas, ſi credimus Barbat. dicto conſ. 14. col. 6. verſ. item iſtud ſtatutum videtur conforme Iuri communi, vol. 2. allegans ad id Petr. de Ancharan. in repet. d. cap. 1. dę conſtitut. in 6. car. vbi quærens quoad Eccleſiam, & Clericos quid in materijs, de quibus in Iure Canonico modicum habemus, ſed in Iure Ciuili copioſè, puta in contractibus, vt commodati, depoſiti, locati, emptionis, venditionis, & pignoris, & dicit ſe credere, quod perſonæ Eccleſiaſticæ, & Eccleſiæ, poſtquam in accipiendo, & retinendo, & diſponendo de bonis temporalibus, & de omnibus prædictis titulis ſunt capaces, quod ſubiaceant legibus, quæ proditæ ſunt ſuper talibus bonis acquirendis, & retinendis.

255 XIIII. Limita, quoad obſeruantiam dierum feſtorum, quam Laici Superiores poſſunt vti Religioſi, & pij eorum ſubditis præcipere, ac eidem contrauenientes punire arg. tot. tit. C. & ff. de fer. & probatur ex vniuerſali omnium locorũ conſuetudine, in quibus paſſim leges, & ſtatuta contra non feſtantes feſta reperiuntur, & ex cap. irreligioſa de conſecrat. diſtinct. 3. & ex doctrina, Bal. in conſ. 166. nu. 2. lib. 5. Maran. in 4. par. Spec. §. validum, aut inualidum, nu. 91. reſpondendo etiam contrarijs Dec. in l. milites, num. 18. C. de milit. teſtam. Beat. Antonin. in Sum. ſacr. Theolog. part. 2. tit 9. cap. 7. in princ. & in §. feſta autem Summ. Syluеſtr. in verb. Dominica, numero ſecundo, & tertio, & facit, quia laicus ſuperior poteſt ſuos ſubditos laicos punire de omni delicto nedum ſæculari, & profano, ſed etiam Eccleſiaſtico, Abb. in cap. cum ſit generale, numero 31. de for. competen. & ratio eſt, quia non inconuenit pœnas temporales à temporalibus etiam ſuperioribus adijci contra illud crimen, quod Eccleſia ipſa improbat, & damnat Couarruu. in Epit. de ſponſ. part. 2. cap. 6. num. 18. cum duobus ſequen. immò, vt dicebamus nedum poteſt laicus ſuperior dictam obſeruantiam præcipere, ſed etiam ex pietate Chriſtiana ad prædicta tenetur, cum veneratio Dei, & eorum, quæ Dei ſunt, ſit Religio, qua omnes obligamur, & quæ nobis ex iure ipſo naturali, & diuino etiam inſinuatur Beat. Antonin. dicto cap. 7. in princ. Nauar. in Manuali, cap. 13. num. 1. Vnde non eſt dubium quin, & à rerum initio publica Magiſtratus auctoritas ſubditos in hoc conſeruauerit, ſummaque diligentia, ne quis ab ea deflecteret, cauerit & quod etiam hodie cauere poſſit, cum in his, quæ ad benè, beatèque viuendum ſecundum naturalem rationem pertinent laicis ſuperioribus à Deo immediatè iã inde ab exordio Mundi poteſtas data ſit Nauar. conſ. 25. num. 3. de ſenten. excom. mun. & in cap. nouit, notab. 3. num. 86. de Iud. Hinc etiam blaſphemos, deierantes,

tes, ſacrilegos, & id genus alios quod à natura ea oīa minimè perpetrãda eſſe cuili bet inſitum ſit, & Republicæ interſit, vt huiuſmodi homines pœnis afficiantur, etiam punit ſæcularis poteſtas, cap. 2. de maledict. Ancharan. conſ. 15. incip. ſpiritualis Iudex, Calder. conſ. 236. Socin. conſ. 119. col. 2. verſ. circa 2. vol. 4. Vnde etiã Pius Quintus ſanctiſſimæ memoriæ eius 5. Conſtitut. huiuſmodi dierum feſtorum obſeruationem, quantum potuit nedum locorum Ordinarijs, verum etiam alijs Magiſtratibus commendauit eiſdem diſtrictè præcipiendo tandem, vt eam diligẽter obſeruari procurent, ſub pœnis arbitrio ipſorum imponendis, & moderandis.

Nec poteſt dici meo iuditio, vt aliqui voluerunt, quod dicta Conſtitutio quoad Magiſtratus ſęculares procedat, dummodò præſupponatur delictum adeſſe, non autem ſi de hoc diſputetur, quia cum eadem Conſtitutio vnica, & eadem oratione tàm de locorum ordinarijs, quàm de Magiſtratibus ſæcularibus quoad prædicta loquatur ibi; Quo verò in diebus præfatis opus aliquod illicitum feciſſe depręhenſus fuerit præter vltionem, & amiſsionem animalium, quibus ad vecturam vtetur, etiam graues pœnas incurret arbitrio noſtro, ſeu vicarij noſtri in vrbe: In alijs autem locis arbitrio Ordinariorum, vel aliorum Magiſtratuum, ita vt præuentioni locus ſit, & infra debita cum reuerentia obſeruari faciant ſub pœnis arbitrio ipſorum imponendis, & moderandis, non poteſt, inquam, quoad ſæculares ad delictum iam in eſſe deductum reſtringi, & quoad Eccleſiaſticos etiam quoad illius cognitionem, & deciſionem ampliari ex vulgata regula quod determinatio vna reſpiciens plura determinabilia vniformiter omnia determinat, l. quamuis, C. de impub. & alijs ſubſtit. Vnde ſi Vicario Papę in vrbe, in alijs autem locis arbitrio Ordinariorum, vel aliorum Magiſtratuum Summus Pontifex nedum huiuſmodi curam remiſit, ſed, vt etiam diximus, inter eos præuentioni locum reliquit, ſi Vicarius in Vrbe, & in alijs locis ordinarij habent circa prædicta cognitionem ex dicta bulla, non eſt, ni fallor, vnde ab ea remoueri poſsit Magiſtratus ſæcularis, qui ab eadem Conſtitutione nedum indiſtinctè pari paſſu in prædictis procedere cum Eccleſiaſticis ſtatuitur, ſed etiam illos præuenire poſſe determinatur, vltrà quod verba ipſius Conſtitutionis huiuſmodi cognitionem etiam in ſæcularibus ſuperioribus important, cum omnia ſub pœnis arbitrio ipſorum imponendis, & moderandis relinquantur, nec arbitrari Iudex poterit, an in vno caſu ſit pœna augenda, vel moderanda, niſi & circa huiuſmodi caſus qualitates, perſonas, & circumſtantias prius intelligendo cognoſcat, & cognoſcendo perpendat, & arbitretur ad trad. latè per Menoch. de arbitr. Iud. lib. 1. q. 1. cum plur. ſeq.

Nec obſtat, quod hi, qui huiuſmodi curam à poteſtate laicali ſegregatam contendunt, opponunt, videlicet quod imò feſtiuitates Dei, & Sanctorum, ac obſeruationis illarum præceptum ab Eccleſiaſtica ſola poteſtate dependet, & quod hæc eſt materia merè Eccleſiaſtica, de qua per conſequens nihil quoad laicos, Doctores in cap. licet. de fer. Anton. de Butr. in cap. conquæſtus, num. 19. eodem titulo, Scribent. in dicto cap. cum ſit generale de for. compet. Beat. Antonin. & Summ. Syluestr. vbi ſupra cum ſimilibus; Quia reſpondetur, quod hoc eſt verum quoad peccatum, vt infra, & quoad inducẽdas feſtiuitates de nouo, & quoad feſtiuitates Sanctorum nondum approbatorum ab Eccleſia, quæ certum eſt, quod omninò dependent à ſola Eccleſia, & à Summo Pontifice, & in quo nedum laici, ſed nec Epiſcopi ipſi habent auctoritatem, & circa quæ, ſi laicus ſuperior, quicumque eſ-

ſet,

ſet, delinqueret, ex ſuo marte, & ex propria lege Sancti, nondum ab Eccleſia approbati, feſtum ordinando, vtique eſſet peccare in materia merè Eccleſiaſtica, & eſſet delictum merè Eccleſiaſticum, & ad ſolos eccleſiaſticos ſuperiores ſpectans, ſed ſecus eſt, quoad feſtiuitates, & ſolemnitates Sanctorum iàm canonizatorum, & ab Eccleſia approbatorum, de quibus loquimur, quarum obſeruationem ſtatuere, nedum non eſt merum Eccleſiaſticum, ſed potius eſt debitum, & proprium cuiuſcumque ſuperioris verè Chriſtiani, prout ſic colligitur ex diſt. gloſſ. in ca. pronuntiandum, de conſecr. diſt. 3. & B. Anton. d.c.7. verſ. hoc verum eſſe de feſto Sanct. qui ſunt canonizati, & Sum. Siluestr. in d. verb. Dom. nu. 3. verſ quod limita primo, & per Doct. in c. fin. de fer. & in c. 1. de reliquijs, & vener. Sanctorum, & prout ſuadent multa adducta per Ludou. Carb. in ſuo tractatu de legibus, libro ſeptimo, diſputatione ſecunda, & ſi crimen eſſet merè Eccleſiaſticum ab Eccleſia tantum prohiberetur, vel laici de illo ſe impedire non poſſent iuxta doctr. Abb. in dicto cap. cum ſit generale, de for. compet. ponens exemplum in crimine hæreſis, & quando dubitatur de ſubſtantia vſuræ, & pro ſupraſcripta limitatione adeſt additio ad gloſſ. in l. ſi feriatis, ff. de fer. vbi habetur, quod per conſuetudines, & ſtatuta laicorum poſſunt feriæ iudici, & indictæ tolli, quia decretalis dicit, quod etiam in ferijs in honorem Dei ſeruentur conſuetudines, & ſtatuta laicorum.

256 Amplia limitationem, vt etiam laicus ex aliqua cauſa diſpenſatus ab Epiſcopo, vt poſſit operari in die feſto, poterit tamen contra prohibitionem de illo die feſto à ſuo Superiore laico emanatum operans puniri, quia quod dicitur, quod omnis licentia operandi in die feſto ſpectat etiam reſpectu laicorum ad Eccleſiam, Dominic. Sot. de iuſt. & iur. libro 2. quæſt. 4. artic. 4. poſt med. verſ. ſed tamen alia ſunt, & verſiculo quinta cauſa, Couar. in ſimil. dicto cap. 6. numer. 18. verſ. ſecundum multò minus obſtat, intelligitur quoad peccatum incurrendum, vel non, in quo etiam laici ſubduntur Eccleſiæ, nec de hoc Superior Laicus, qui de peccato non cognoſcit, ſe impedire poteſt, cap. nouit de Iudic. Fuſc. de viſit. lib. 2. cap. 21. num. 4. & 41. Sed non per hoc laicus hoc reſpectu peccati excepto, eximitur quoad reliqua propter dictam licentiam Eccleſiaſtici à Iuriſdictione, & obedientia ſui ſuperioris laici, qui ideò poterit punire ſuum ſubditum non obſeruantem prohibitionem à ſe factam circa feſtorum obſeruantiam, non obſtante licentia Epiſcopi, quæ concernit, vt dicebamus, peccatum ſolùm, & relaxatio ab onere peccati facta à Superiore Eccleſiaſtico non impedit iuditium, & pœnas temporales in eadem re à Superiore laico indictas, nec in hoc vertitur aliquod præiuditium Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis, cum laicus de peccato non ſe intromittat, ſed ſolùm punit ſuum ſubditum inobedientem, & vnaquæq; poteſtas hoc pacto ſuo vtitur iure, Couar. var. reſol. lib. 2. c. 10. nu. 3. Farin. de inquiſit. q. 4. nu. 5. Et licèt malè aget Superior laic. iniuſtè tali caſu fortè puniendo ſubditum, qui tutè etiam quoad Deum, & in conſcientia operatur iuxta licentiam ſuperioris ſpiritualis in illo die feſto, tamen quia poſſet idem laicus ſic diſpenſatus ab Eccleſiaſtico, operari, vel in contemptum ordinationis ſui ſuperioris laici à quo non curauit requirere, & obtinere licentiam, vel alio modo, vel etiam dato, quod ſuperior laicus iniuſtè vexaret in hoc ſuum ſubditum laicum, tamen nihil de hoc cum Iudice Eccleſiaſtico, qui diuiſum habet Imperium cum ipſo Iudice, & Superiore Laico, nec ſuper eo per conſequens quoad prædicta intendere poterit, ſed dictus ſuperior laicus iniuſtè ſe gerens hoc pacto

erga ſuum ſubditum habebit quoad conſcientiam Deum vltorem, & de hoc aget cum ſuo Confeſſario, vel in reliquis erit recurrendum ad illum, quem ipſe in Superiorem recognoſcit pro remedio iuxta not. in cap.duo ſunt, 96. diſt. & in d.c.nouit de Iudic. & in c.ſolitæ de maiorit. & obed.

Verum, quia hæc me adnotante audio ortam fuiſſe differentiam occaſione præmiſſorum circa obſeruationē feſtorum pœnas violantium, & circa diſpenſationem de operando in die feſto, non obſtante prohibitione inter Sereniſſimum Senatum noſtrum, & Reuerendiſſimum noſtrum Epiſcopum,eaque de cauſa fuiſſe recurſum ad ſacram Congregationem Illuſtriſſimorum Cardinalium ſuper Sacri Concilij Tridentini interpretatione, ideò omnia à me hic dicta à reſolutione prædictorum Illuſtriſſimorum Dominorum Cardinalium regulari, ac reformari intendo, & proteſtor,eidemque omnia hic ſcripta ſubijcio.

257 Eſt tamen animaduertendum, quod licèt ex ſupraſcriptis videatur permiſſum ſuperioribus laicis de feſtorum obſeruatione ſtatuere, hoc tamen eſt intelligendum in augumentum ipſorum feſtorum, non autem in violationem,aut contrauentionem,ita Summ. Angel.in verſ.dies feſtos,& Summ. Silueſtr. in d. verb. Dominica, numero quarto, verſ. limita verum, unde ſi laici ſubditi irreligioſè ſe gererent in feſtiuitatibus intuitu licentiæ eorum ſuperioris laici, poſſent nihilominus ab Eccleſiaſtico, non obſtante dicta licentia, pœnis ab eo indictis puniri, & corrigi, quia ſi, vt dicebamus, auctoritas laicalis, & temporalis non deſinit in ſuis ſubditis laicis, quoad laicalia, & temporalia, non obſtante in prædictis licentia Eccleſiaſtica,in his tamen, quæ Dei ſunt, & concernunt ſalutem,& utilitatem animarum, non eximit eos à Iuriſdictione Eccleſiaſtica, Fuſc. dicto capit. 21. numero 4. & 41. Doct. in cap. primo, de conſtit. & in capit. 2. §. ſtatuto, eodem titulo, libro ſexto, ſed licentia ſuperioris laici tunc operabitur,quod contraueniens obſeruationi feſtorum per laicum ſuperiorem ordinatæ, non poterit pœnis in dicta ordinatione contentis puniri, iuxta in ſimili not. per Felin. in d.c.Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.109. & per Abb.in d.conſ.83.in fin.

258 Et generaliter nota diſtinctionem circa obligationem Clericorum propter ſtatuta laicorum,quod aut loquimur in extraiuditialibus,aut Iniuditialibus;In primo caſu conſiderandi ſunt iſti tres caſus; Primò an ſtatutum laicorum diſponat circa certam ſolemnitatem adhibendam in aliquo contractu tempore contractus, & tunc,ſi contractus factus ſit per Clericum cum laico ſine illa ſolemnitate, non valebit contractus, ſiue ſit ſtatutum laicorum, ſiue Clericorum, cum non poſſit ſubdito ſine lege ſui Superioris,cap.2.de maiorit. & obed. l.ſancimus, vbi not. C. de donat.& in vtroque foro iudicabitur ſecundùm tale ſtatutum, & ita concludit Capreol. vbi ſupra,num.58.& Felin.in dicto cap. Eccleſia,num.82. verſ. quartus caſus ea ratione,quia dicitur tali caſu nata obligatio propter reſiſtētiam ſtatuti, l.lex in venditionibus, ff.de fideiuſſor. & ideò Clericus contrahendo cum laico, omiſſa ſolemnitate ſtatuti, nulliter contrahit, ita etiam Abb. in dicto cap. Eccleſia in repet.& in dicto cap. quod Clericis de for. compet. dicens, quod ſi Card. & Anton. iſtum caſum conſideraſſent, aliter ſcripſiſſent, & adducitur in ſimili Federic. conſ. 85. ſtatuta Ciuitatis Peruſiæ,& Caſtren.conſ.159.in præſenti cauſa viſis, & examinatis in fin. & conuenit dictum Alex.conſ.93.lib.2.vbi dixit, quod inueſtitura facta per Clericum laico, non vocato poſſeſſore iuxta formam ſtatuti laicalis,eſt nulla, &

la, &

Digitized by Google

la, & hanc dixit communem opinionem Doctorum, Maluaſ. conſilio tertio, numero vigeſimoquinto, Roch. de Curt. in dicto tractat. de ſtatut. d. quæſt. 11. numero 75. vbi latè, & facit, quod ſi ſtatutum irritet donationem non inſinuatam, quando excedit certam ſummam, ſi fiat talis donatio Clerico à laico non facta inſinuatione, non tenebit ſecundum Felin. in dicto capitulo Eccleſia, numero 82. verſic. modò ex iſto caſu, & Abb. in dicto capit. quod Clericis per not. in dicta l. ſancimus, C. de donat. ſecus tamen ſi non fuiſſet facta Clerico intuitu ipſius, ſed fieret Eccleſiæ, quia in Eccleſia ceſſat cauſa requirens inſinuationem, nempè ſuſpicio fraudis, & ita communiter Doctor. tenere teſtatur idem Felin. vbi ſupra, & quod Clerici teneantur ſeruare ſolemnitates in contractibus diſpoſitionis ſtatuti laicorum dixit Lamberteng. in dicto ſuo tractat. de contract. in fin. quæſt. 39. numero 139. vbi hanc opinionem veriorem eſſe teſtatur, & ibi recitat contrarium tenentes, & nos ad hoc etiam in Concluſione, quod ſtatutum loci contractus attenditur, vbi latè.

Secundo caſu, aut ſtatutum loquitur circa rem laici, vt ſi dicat, quod talis res ex aliqua iuſta cauſa non poſsit alienari, & tunc ſi Cler. eam emat à laico, non valebit ipſa alienatio, cum venditor eam non poſsit alienare ob ſtatutum rationabiliter diſponens circa materiam ſubiectam, quod ideò tenet arg. not. in dicto capitulo ſecundo, de maiorit. & obed. & d. l. lex, ff. de fideiuſſor. nec tale ſtatutum dicetur eſſe contra libertatem Eccleſiæ, nec ligare Clericos, ſed tantùm ſubditos, ex quo ſtatuit circa res ſubditorum, & dum ſunt ipſorum, & ex quo talis prohibitio eſt facta tempore habili, & ex rationabili cauſa, non autem in fraudem Clericorum, aut Eccleſiæ, & in odium ipſius iuxta not. vt ſupra in prima illatione ad cõcluſionem, & per ea, quæ not. Barthol. in l reſcripto, ff. de muner. & honor. & ſecundùm hoc ſtatutum iudicabitur in vtroque foro, ita Felin. in dicto cap. Eccleſia, numero 84. adducens exemplum in re dotali, vtputa ſi ſtatutum dicat, quod res dotalis non poſſit alienari, nam ſi Clericus emat, non valet alienatio, quia inhabilitatur vendens, & res vendita ab habentibus auctoritatem, unde naturalis obligatio non oritur, l. cum lex, l. non dubium, C. de legibus, nec dicetur hoc ſtatutum, vt ſupra ligare Clericum, & ſtatuere in illum, ſed tamen ſubditum uendentem, & quoad rem venditam, quę eſt eius poteſtatis, & impedit obligationem oriri ex contractu, & ſuper re ſua quilibet poteſt ſtatuere, l. Iure mandata, C. mand. & ita decidit etiã Abb. in d. c. quod Clericis, Roch. de Curt. ubi ſupra num. 78. & ibi latè Capreol. ubi ſupra, num. 50.

Tertio caſu, aut ſtatutum diſponit circa perſonam, ut quod aliquis debeat facere aliquid, puta appræhendere poſſeſsionem infra certum tempus poſt contractum & tunc non ligabit Clericos, ſicuti non ligabitur è contra laicus ex ſtatuto Clericorum talia diſponente, ita idem Capreol. ubi ſupra, numero 60. per ea, quæ not. Barthol. in dicta l. prima, C. de Summa Trinitate, & fide Catholica, & in l. prima, ff. de tutor. & Curat. dat. ab his, & in l. prima, C. de ſacroſanct. Eccleſ. & ſupra tactum eſt.

Secundo autem caſu quando diſponit circa iuditialia, ſeu explicanda in iuditio dic, quod aut ſtatutum reſpicit ordinatoria, aut deciſoria, ſi ordinatoria, compræhẽdet etiam Clericos, & eos ligabit ad illius obſeruantiam, ut ſupra fuit oſtenſum in ſecunda limitatione, ſi deciſoria, nunquam, ita Doctor. communiter in dicto

L 2 cap.

cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ,& in dicto cap. quod Clericus, de foro competen. & hanc claram, & indubitatam Doctorum ſententiam teſtatur Rolan.à Vall. conſil. 33. numero ſexto, libro tertio, & ita omnes ſentire in dicta l. cunctos populos, dicit Decian. reſponſ. 109. numero 39. libro ſecundo, Bertazzol. conſilio crimin. 469. numero nono, libro ſecundo, ubi ideò dixit, quod ſtatutum loquens de inſtantia, tanquam concernens ordinatoria, ligat, & compræhendit Clericum, ſecus ſi ageretur de deſertione cauſæ, quia eo caſu diceretur reſpicere deciſoria idem Ceph. conſil. 273. numero 30. libro 2. & nos ſupra in hac eadem Concluſione, & in Concluſione, quod Statutum non ligat forenſes, & quod Statutum loci contractus attenditur.

Digitized by Google

ARGVMENTVM

Statuta recipiunt interpretationem à Iure communi, & quid ab alijs Statutis, ab obſeruantia, à pręfatione, à Rubrica, & ab alijs.

1 *STATVTA recipiunt interpretationem paſſiuam, & declarantur a Iure communi.*

2 *Quando per ſtatutum inducitur aliquod munus perſonale, omnes leges, quæ de muneribus perſonalibus ſubeundis loquuntur, poſſunt ad talis ſtatuti interpretationem adaptari.*

3 *Si ſtatutum confirmat aliquod teſtamentum, quod alias de iure communi non valeret, tunc leges omnes loquentes de teſtamentis, habebunt locum circa interpretationem diſpoſitionis talis ſtatuti loquentis de huiuſmodi teſtamento.*

4 *Statutum permittens filiasfamilias teſtari, interpretatur prout de Iure, vt ſcilicet non per hoc poſſit diſponere de dote profectitia, quæ fuit ſtipulata reddi patri.*

5 *Si ſtatuto cauetur, quod mulier poſt mortem viri poſſit eius domum inhabitare, & ibi habere alimenta, & nihil vltra, etiamſi maritus eam reliquerit dominam, & vſufructuariam omnium bonorum, interpretabitur ex eo, quod in tali caſu diſponit ius commune.*

6 *Si extat ſtatutum, quod maritus, ſtantibus filijs non poſſit relinquere quicquam in vltima voluntate eius vxori, ſi tamen maritus eam reliquerit dominam, & vſufructuariam, & filij, qui ęxtabunt tempore Legati, defecerint, habebit vxor integrum vſumfructum.*

7 *Stante ſtatuto, quod executiones debitorum fiant contra hæredem, ſicut contra defunctum, cum defunctus poſſit in ſolidum conueniri, tamen ſi hęres confecerit Inuentarium, non poterit iuxta Iuris communis diſpoſitionem fieri executio contra eum, niſi quatenus importabunt facultates hæreditatis.*

8 *Quando ſtatutum loquitur ſuper aliqua diſpoſitione à iure communi interpretata, vt putà de debito, debitore, & creditore, quæ verba a iure communi interpretata importat nedum principalem debitorem, ſed etiam eius ſucceſſorem ſemper, & de debitore, & de eius ſucceſſore, & prout ius commune ipſum intelligit interpretabitur pariter, & ſtatutum.*

9 *Stante ſtatuto, quod ille Doctor aggregetur Collegio, qui plures albas habuerit, quàm nigras, ſi voces fuerint pares, ille tamen admittetur, ſi maioris erunt auctoritatis ille, qui pro eo voces dederit.*

10 *In partis dandis attenditur non tàm numerus, quàm auctoritas vocum.*

11 *Canonici Lunen. Sarzanen. admonentur pro partitis, quæ quotidie dantur, & proponuntur in eorum Capitulo.*

12 *Quando duo fuerunt electi, qui haberent voces æquales, ille obtinebit, qui pro ſe habuerit Priorem, Sacriſtam, & ſimiles, qui ſunt in dignitate, & præfertur ei, qui habuerit voces aliorum Canonic. ſimplicium, dignitatem non habentium,*

13 *Archidiaconi, & Prepoſiti dicto, ſicut nec aliorum, ſtabitur, etiam cum iuramento, quando aſſerunt ſe vocem dediſſe pro tali.*

14 *Dotata excluſa à ſtatuto, intelligitur de congruenter dotata.*

15 *Mortis pęna occidentem puniri mandante ſtatuto, intelligitur, ſi dolo homicidium commiſerit.*

16 *Quid ſi dicatur in ſtatuto homicidium quomodocumque committens; intelligitur tamen dolo interueniente.*

17 *Homicidium tunc eſt punibile pœna mortis: ſi dolo malo fuit commiſſum.*

18 *Occidens caſu pœnam mortis euitat.*

19 *Homicidium ſine dolo non punitur pœna mortis vigore ſtatuti etiam diſponentis ſtatuta debere intelligi ad litteram.*

20 *De vectigalibus ſtatutum loquens interpretatur, prout de Iure, quod nihil ſoluatur pro his, quæ deferuntur pro vſus ſui gratia.*

21 *Conſuetudo, quod quis ſoluat gabellam, rerum ſui vſus cauſa delatarum non valet.*

22 *Gabella, ſiue pedagium non eſt ſoluendum de equis, ſuper quibus equitant transeuntes vſus ſui cauſa.*

23 *Gabella non eſt ſoluenda de frumento extracto ſui vſus cauſa non obſtante ſtatuto de gabella ſoluenda in extractione frumenti.*

24 *Veſtimentorum, quæ quis portat in dorſo, non debet ſolui gabella.*

25 *Victualium vſus ſui cauſa emptorum, & aliorum ſui vſus gratia generaliter non debet ſolui gabella.*

26 *Emens à principio vſus ſui cauſa, licet ex poſt facto eadem reuendat, non tenebitur ad gabellam, remota tamen fraude.*

27 *Iuramento partis ſtatur, an victualia ſint ſui vſus cauſa.*

28 *Fidem facere de appodiſia debet facere, & ea deſignare, qui portat etiam exempta a gabella.*

29 *Priuilegiatus à Gabellis tenetur tamen conſignare bona Datiario.*

30 *Scholaris licèt non teneatur ſoluere pedagiũ de libris, tamẽ debet petere bul. a gabell.*

31 *Statutum quaſdam exceptiones admittens interpretabitur de eis, prout de iure communi eſt diſpoſitum.*

32 *De ſucceſſionibus ſtatutum loquens intelligetur, prout de iure, quod vocans fratres ſit de vtrinque coniunctis, & num. ſeq.*

34 *Agnati ſimpliciter a ſtatuto vocati intelliguntur vocati eo ordine, quo ab inteſtato ſucceſſuri fuiſſent.*

35 *Proximiores vocati ad ſucceſſionem à ſtatuto quomodo ſuccedant.*

36 *Coniuncti vtrinque, vel ex latere patris tantum vocati à ſtatuto q̃uo admittantur.*

37 *Filij fratrum admittuntur etiam vigore ſtatuti fratres ſimpliciter admittentis.*

38 *Iudex eliget tertium arbitrem diſcordantibus duobus in eligendo.*

39 *Doctores legum, & medicina non ſubiacent ſtatuto de capiendis debitoribus.*

40 *Ignorantia prohibita allegari à ſtatuto, intelligitur de craſſa.*

41 *Expenſas litis tunc victus reficerę tenetur, quando non habuit iuſtam cauſã litigãdi.*

42 *Interpretatio ea eſt ſumenda in ſtatutis, vt aliquid operentur vltra ius commune.*

43 *Confiſcationem bonorum ſtatutum ordinans non comprehendit ea, quæ de iure communi non veniunt in confiſcatione.*

44 *Feudalia non veniunt appellatione bonorum confiſcandorum.*

45 *Feu-*

Digitized by Google

45 *Feudalia ſubiacent diſpoſitioni confiſcandorum quando aliter diſpoſitio verificari non poteſt.*
46 *Falſum à ſtatuto punitum intelligitur de eo falſo, per quod inciditur in aliquod caput, l.Cornel. de falſ.*
47 *Arbitrium Iudici à ſtatuto conceſſum intelligitur de arbitrio regulato a iure.*
48 *Operam praſtans ad delictum, quomodo punietur vigore ſtatuti imponentis eandem pœnam operam praſtanti, & delinquenti.*
49 *De ſpe ſtatutum loquens debet intelligi de ſpe probabili.*
50 *Quæſtiones facti non iuris veniunt in compromiſſo vigore ſtatuti faciendo.*
51 *Debitor non poteſt capi vigore ſtatuti, niſi præcedat citatio.*
52 *Periculum vbi eſt in mora citatio mittitur.*
53 *Fideiuſſorem a praſtando excuſatur, qui fideiuſſorem non inuenit,*
54 *Minorum contractus abſque propinquorum auctoritate valebunt, non obſtante ſtatuto huiuſmodi auctoritatem requirente, quando propinqui deficiunt.*
55 *Notarius vnus ſufficiet in confectione inſtrumenti, non obſtante ſtatuto duos requirente, ſi duo haberi non poterunt.*
56 *Exceptio litis ingreſſum impediens non excluditur a ſtatuto exceptiones excludēte.*
57 *Statutum Ianuæ, lib.2.c.3.ſub Rubr.de cauſ. execut. interpretatur.*
58 *Solemnitates aliàs de iure communi introducta non cenſentur reſecta a ſtatuto nouas ſolemnitates in eodem actu adhiberi mandante.*
59 *In obligationibus minorum debent ſeruari etiam ſolemnitates Iuris, vltra inductas a ſtatuto, niſi vt num. ſeq.*
61 *Statutum Ianuæ, lib.4.cap.20. §.his verò ponderatur.*
62 *Statuta debent reduci ad concordiam cum iure communi.*
63 *Statuto inhærendum eſt, nullo alio attento, quando ita apparet de mente ſtatuētium.*
64 *Coniecturis non eſt opus in claris.*
65 *Praferendi in aliquo honore vigore ſtatuti intelligitur, ſi ſunt idonei.*
66 *Aufugiens non habetur pro confeſſo non obſtante ſtatuto, quando habuerit iuſtam cauſam fugiendi.*
67 *Vnica tantum gabella de contractu, & illa in loco contractus eſt ſoluenda.*
68 *Praſcriptio non habet locum non obſtante ſtatuto, niſi data facultate agendi.*
69 *Negligentia vbi non adeſt, non debet eſſe pœna.*
70 *Pœna impoſita officiali non inquirenti intelligitur data ſcientia delicti.*
71 *Statutum diſponens idem, quod ius commune, recipit omnes limitationes, ampliationes, & declarationes, quas recipit ius ipſum commune.*
72 *Diſpoſitio caſus veri verificatur in caſu ficto, ſi ſtatutum loquitur in materia Iuris, in qua caſus verus, & fictus æquiparantur.*
73 *Interpretatio a iure communi admittitur in ſtatuto etiam formam inducente.*
74 *Interpretatio eadem fit ad ius municipale de vna lege, quæ fit de ipſa lege ad alium.*
75 *Legatum factum vxori præſenti, & ſibi ſtipulanti tranſit in vim donationis cauſa mortis.*
76 *Interpretatio admittitur in ſtatuto a iure communi etiam in alterius per ipſum ſtatutum vltra ius commune.*
77 *Interpretionem recipit ſtatutum a iure communi etiamſi deberet intelligi ad litterā, quod intellige, vt num 78.79.& 80.*

81 *Fran-*

81 *Fraudis, & abſurditatis euitandi cauſa admittitur omnis interpretatio in ſtatutis.*
82 *Statutum Ianuæ ſub rubr. de extrinſeco intellectu.*
83 *Significatio dubia verbi in ſtatuto quomodo declaretur.*
84 *Improprietantur verba, vt habeat locum interpretatio proueniens a Iure in ſtatuto.*
85 *Ciuitatis dominantis ſtatuta dant intellectum ſtatutis ſubditorum.*
86 *Subditorum ſtatutis deficientibus recurritur ad ſtatuta Ciuitatis dominantis.*
87 *Interpretatio facilius admittitur, quàm inductio noui iuris.*
88 *Ius commune ſeruatur non ſtatutum Ciuitatis dominantis, ſtante ſtatuto, quod deficientibus ſtatutis recurratur ad ius commune.*
89 *Iuris communis appellatione, niſi aliter addatur, intelligitur de Iure Romanorum.*
90 *Iuris communis appellatione non venit Ius præcipuum alicuius Ciuitatis.*
91 *Principi quod placet, legis habet vigorem.*
92 *Ad Ciuitatis dominantis ſtatuta recurretur, non obſtante ſtatuto de recurrendo ad ius commune, quando ita dici fuiſſet obſeruatum.*
93 *Mutanda non ſunt, quæ diutinam habuerunt interpretationem.*
94 *Imperio Romano omnes ſubiacent.*
95 *Principis ſtatuta dicuntur Ius commune ſubditis.*
96 *Interpretationi ex obſeruantia prouenienti ſtandum eſt.*
97 *Ius commune erit ſeruandum, non obſtante ſtatuto de recurrendo ad ſtatuta Ciuitatis dominantis, quando ita eſſet dici obſeruatum.*
98 *Abſurdi, vel ſuperfluitatis euitandæ cauſa iuris communis appellatione veniunt ſtatuta Ciuitatis dominantis.*
99 *Iuris communis appellatione, quando veniat ius municipale.*
100 *Iuris appellatione ſimpliciter venit tàm ius commune, quàm Ius municipale.*
101 *Sarzana ſtatutum conſideratur.*
102 *Conſuetudo Ciuitatis dominantis ſeruabitur, deficiente conſuetudine ſubditorum in aliquo caſu.*
103 *Conſtitutio noua intelligitur, & diſtinguitur ſecundum antiquam.*
104 *Reformationes ſtatutorum magis recipiunt interpretationem à ſtatutis reformatis, quàm à Iure communi.*
105 *Reformatio etiam cum clauſula aliquo alio ſtatuto non obſtante recipit interpretationem à ſtatutis reformatis.*
106 *Clauſula reuocatoria ſtatuti eatenus ſtatutum reuocat, quatenus cum ipſo reuocante repugnat.*
107 *Statutum nouum ab antiquo declaratur, non obſtante dictione taxatiua.*
108 *Taxatiua dictio non operatur in caſus concordes, vel concordabiles.*
109 *Antiqua ſtatuta declarantur à nouis.*
110 *Statuta vno, & eodem contextu condita adinuicem declarantur.*
111 *Ius commune ſicut ſe habet ad Ius commune, ita ſtatutum ad ſtatutum.*
112 *Pars vna ſtatuti ab alia declaratur.*
113 *Præcedentia verba ſtatuti à ſequentibus interpretantur.*
114 *Aequiuocum verbum ſtatuti declaratur à diſpoſitione eiuſdem alibi de tali verbo expræſſo.*
115 *Referens à relato regulatur.*
116 *Statuta recipiunt interpretationem potius ab alijs ſtatutis, quàm a iure.*

117 *Sim-*

117 *Simbolum in habentibus facilior eſt tranſitus.*
118 *Statutum præſumitur ſe conformare cum alijs ſtatutis potius quàm cum iure cõmuni.*
119 *Exceptiones prohibens ſtatutum non intelligitur de exceptione proueniente ab alio ſtatuto.*
120 *Ratio ſi eadem eſt in vtroque ſtatuto eadem debet eſſe interpretatio.*
121 *Diſpoſitiones reſtringuntur, & regulantur ſecundùm rationem ſcriptam.*
122 *Statutum vnum ab alio interpretabitur, non obſtante diſpoſitione, quod ſtatuta debeant intelligi ad litteram.*
123 *Vicina Ciuitatis ſtatuta dant interpretationem alijs ſtatutis.*
124 *Conſuetudo Regionis vicina ſpectanda erit, quando deficit aliqua conſuetudo in loco vicino.*
125 *Statuentes præſumuntur ſe accommodaſſe conſuetudini locorum vicinorum.*
126 *Obſeruantia de aliquo non apparente recurritur ad patrias vicinorum.*
127 *Antiquum ſtatutum interpretatur modo antiquo.*
128 *Qualitates omnes in ſtatutis interpretaturis cenſentur repetita in ſtatutis interpret.*
129 *Diuerſa ſi continent ſtatuta inter ea non habet locum interpretatio.*
130 *Poſteriores leges ad priores pertinent, niſi contraria ſint.*
131 *Præterita quando ſtatutum reſpicere dicatur, & num. 132, 133, 134, 135, 136, 137.*
138 *Sententię tempus ſpectatur quoad pœnam.*
139 *Conſuetudo, & obſeruantia tribuunt interpretationem ſtatutis.*
140 *Obſeruantia ſubſecuta declarat qualitatem monetæ, de qua in ſtatuto.*
141 *Gabella ſtatutum dubium declaratur per obſeruantiam præcedentem.*
142 *Caſus dubius in ſtatuto indicabitur ex conſuetudine præcedenti.*
143 *Interpretatio ex obſeruantia facit, quod ſtatutum habeat locum in vno caſu, & non in alio.*
144 *Fœminarum ſtatutum excluſum operabitur ſecundum conſuetudinem præcedentẽ.*
145 *Interpretatio a conſuetudine operatur etiam contra verba ſtatuti.*
146 *Ad Principem recurrendum eſt in dubijs ſtatuti.*
147 *Diſpoſitio omnis recipit regulam à conſuetudine.*
148 *Opinio illa, & intellectus ſequendus eſt, quem probauit conſuetudo.*
149 *Conſuetudo interpretatiua dicitur ſtatutum ipſum.*
150 *Intellectus ille ſumi debet, quem rerum exitus verum demonſtrat.*
151 *Bona non faciunt aliquem ſubditum.*
152 *Obſeruantia facit, quod ſeruetur, & non ſeruetur ſtatutum.*
153 *Statutum de reductione laudi ad arbitrium boni viri obſeruatur ex conſuetudine.*
154 *Opinio communis circa intelligentiam ſtatuti operatur ſecundum eam illius obſeruantiam.*
155 *Impropriantur verba, vt obſeruantia in ſtatutis obtineat.*
156 *Interpretatio a conſuetudine cęteris præfertur.*
157 *Interpretatio a conſuetudine habet locum in ſtatutis, non obſtante diſpoſitione, quod non poſſit allegari conſuetudo.*
158 *Ianua ſtatutum ſub rubr. de extrinſeco intellectu declaratur.*
159 *Conſuetudo interpretatiua non requirit præſcriptionem.*
160 *Præſcriptio procedit ſuper re certa ad illam tollendum.*
161 *Declarare facilius eſt, quàm tollere quod eſt certum.*

162 *Conſuetudo interpretatiua dicitur potius aſſuetudo.*
163 *Arbitrio Iudicis relinquitur ex quib. actibus inducatur conſuetudo interpretatiua.*
164 *Conſuetudo admittitur ad interpretationem ſtatutorum, quæ non aduerſatur ſtatut.*
165 *Conſuetudo inducitur per decennium.*
166 *Conſuetudo facit valere ſtatutum, quod aliàs non valebat.*
167 *Obſeruantia facit actum de inualido validum.*
168 *Conſuetudo facit, quod ſtatuta obſeruentur, licet ſit dubium, an de Iure valeant.*
169 *Conſuetudo contra quam non extat memoria, non indiget probatione.*
170 *Conſuetudo reducens ad ius commune dicitur fauorabilis.*
171 *Conſuetudo interpretatiua inducitur ex duobus, vel tribus actibus.*
172 *Conſuetudo interpretatiua iudicatum ex obſeruantia maioris partis populi.*
173 *Vſus communis loquendi ille dicitur, qui erit frequentior in Ciuitate.*
174 *Conſuetudo interpretatiua habet locum quouſque ſumus in verbis dubijs ſtatuti.*
175 *Caſus ſi occurret non determinatus a ſtatuto, neque a conſuetudine quid agendum.*
176 *Præfatio ſtatuti tribuit ei intellectum.*
177 *Præfatio ſtatuti oſtendit illius cauſam finalem.*
178 *Diſpoſitio ſequens a præfatione reſtringitur, & declaratur.*
179 *Præfatio ſtatuti ſi eſt generalis, generaliter etiam ſtatutum intelligetur.*
180 *Præfatio præbet intellectum toti legi.*
181 *Præfatio mentem diſponentis, & cauſam diſpoſitionis demonſtrat.*
182 *Præfatio vbi non habet locum, nec ſtatutum locum habebit.*
183 *Statutum aliàs ſtrictè interpretandum ob præfationem largè interpretabitur.*
184 *Ratio proemij cenſetur in ſequentibus repetita.*
185 *Mens ſtatuentium, & ratio plus eſt attendenda, quàm verba, & diſpoſitio ſtatuti.*
186 *Ratio motiua ſtatuti vbi ceſſat, ceſſat & ſtatutum.*
187 *Concluſioni ſtatuti ſtabitur potius quàm præfationi, niſi vt num.* 188.
189 *Rubrica dat interpretationem ſtatuto.*
190 *Rubricarum ex diuerſitate oſtenditur diuerſitas ſenſus ſtatutorum.*
191 *Rubrica declarat textum dubium.*
192 *Rubrica oſtendit mentem ſtatuentium.*
193 *Interpretatio illa eſt ſumenda, quæ eſt magis conſona Rubricæ.*
194 *Prælatio elicitur ex ordine Rubricarum.*
195 *Rubrica diſpoſitiuè loquens prout nigrum indicatur.*
196 *Rubrica ſine textu allegatur ad deciſionem cauſarum, ſi habet rationem perfectam.*
197 *Rubrica ob generalitatem ampliatur ſtatutum.*
198 *Statutum exorbitans propter generalia verba diſpoſitiua Rubricæ generaliter intelligitur.*
199 *Statutum, quod extantibus maſculis, fœmina non ſuccedat, declaratur.*
200 *Rubrica ſi eſt generalior nigro attenditur, non obſtante, quod nigrum limitatè loquatur, quod dic, vt num.201.*
202 *Rubricæ perfectam rationem habere, quando dicatur.*
203 *Rubrica magis quàm ſtatutum, quando attendatur.*
204 *Baldi dicta aliquando contraria concordantur.*
205 *Rubrica particulares caſus exprimens, non dicitur generaliter loqui.*
206 *Rubricæ generalitas reſtringitur, vt iniquitas euitetur.*

207 *Iniquitas vt euitetur Rubrica debet potius reddi ſuperflua.*
208 *Tubrica ſi eſt contraria diſpoſitis in ſtatuto, cedit ſtatuto.*
209 *Rubrica operatur interpretationem in obſcuris, non autem in contrarijs.*
210 *Statuta in materia proportionata interpretantur in omnibus, vt mens teſtatoris.*
211 *Ius commune fictè aliquid diſponens non accommodatur ad interpret. ſtatutorum.*
212 *Fictus caſus, vt comprahendatur a ſtatuto, debet ſpecialiter exprimi.*
213 *Statutum puniens committentem delictum non comprahendit attentantes ſolum.*
\+ 214 *Statutum de portantibus perlis, non intelligitur de fictis.*
215 *Perſona appellatione non venit Communitas in ſtatuto.*
216 *Conſenſus requiſitus a ſtatuto intelligitur de vero, et non de illicito per taciturnitatē.*
217 *Conuictus non dicitur in ſtatuto deficiens in probatione Canonica.*
218 *Fictio habet locum in ſtatutis, quæ ſunt ſecundum, vel præter ius commune.*
\+ 219 *Statuta non deuiantia a diſpoſitione iuris recipiunt omnes iuris interpretationes, & limitationes.*
220 *Fictio habet locum in ſtatuto, quando eſſet omninò eadem ratio in caſu ficto, quæ in caſu vero.*
221 *Poſthumus habetur a iure pro iam nato.*
222 *Priuilegiatus caſus, quando comprahendatur in ſtatuto.*
\+ 223 *Fictio habet locum in ſtatuto, quando eſſet maior ratio in caſu vero ſtatuti, quàm in ficto iuris communis.*
224 *Committendo quis magis delinquit, quàm omittendo.*
225 *Fictio habet locum in ſtatuto, quando aliàs eſſet elluſorium.*
\+ 226 *Statutum derogatorium iuris cōmunis ab eo non recipit interpretationem, quod dic, vt num.* 227. & 228. 229. 230. 231. 232. 233.
234 *Ordinata a ſtatuto correctorio de caſu vero non interpretantur a diſpoſitis a iure de caſu ficto.*
235 *Fideicommiſſarius non verè, ſed fictè dicitur hæres.*
\+ 236 *Diſpoſita a ſtatutis non extenduntur ad caſus non comprahenſos in eis, licèt a iure communi diſpoſitos.*
237 *Statuta ſunt ſtricti iuris.*
238 *Statuta extenduntur, quando in eis diſpoſita non poſſunt commodè ſortiri effectum.*
239 *Statuta extenduntur ad alios caſus, in quibus eſt eadem ratio, quando non ſunt caſus illi per ius commune deciſi.*
240 *Statutum generaliter loquens non recipit interpretationem a diſpoſitis a iure limitatè de eadem re loquentis.*
241 *Statutum prohibens appellationem ab interloquutorijs declaratur.*
242 *Statutum prohibens appellationem in cauſa poſſeſſionis declaratur.*
243 *Statutum diſponens in aliquo caſu, idem quod ius commune, militabit etiam in caſibus exceptuatis ab ipſo iure communi in illa materia, quod tamen dic, vt numer.* 244. 245. & 246.
247 *Iuris communis interpretatio non admittitur in ſtatuto, quando illius verba remanerent ſuperflua, aut eſſent geminata.*
248 *Nullus eſt uerbum vniuerſale negatiuum.*
249 *Statutum interpretatur a iure communi ordinario, non autem irregulari, & extraordinario, & ſpeciali cauſa inducto.*

M 2 250 *Iuris*

Summarium:

250 *Iuris communis interpretatio admittitur in ſtatuto, quando non repugnat verbis Statuti.*

251 *Interpretatio iuris cõmunis reÿcitur a ſtatuto, quãdo repugnat rationis ipſius ſtatut.*

252 *Interpretatio iuris communis non admittitur in ſtatuto, quando ſic interpretatum nihil omninò operaretur, ſecus ſi aliquid licèt minimum, vt num. 253.*

254 *Statutum quando potius a Iure Ciuili, quàm a Canonico, & è contra interpretationem ſumat.*

255 *Interpretatur ſtatutum, nè quis indebitè damnum patiatur, etiamſi nihil operaretur, & eſſent impropriandа verba.*

256 *Interpretabitur ſtatutum, vt rationabilem ſenſum contineat, & ne videantur ſtatuẽtes illa ex abrupto addidiſſe.*

257 *Statutum debet eſſe ſanctum, honeſta iubens, prohibenſque contraria.*

258 *Interpretantur ſtatuta, ne abſurdum contineant.*

259 *Interpretatur ſtatutum non Iudaicè, & ſecundum corticem verborum, ſed ſecundum rationem.*

260 *Interpretantur ſtatuta, prout erit veriſimile ſtatuentes fuiſſe reſponſuros.*

261 *Interpretantur ſtatuta, vt præſumantur ſtatuentes illud ſolùm ſtatuiſſe, ſuper quibus habent poteſtatem.*

262 *Interpretantur ſtatuta ſecundùm æquitatem.*

263 *Aequitas potius, quàm rudis figura ſtatuti attendi debet.*

264 *Interpretatur ſtatutum, ne quis iniuſtè ad lucrum admittatur.*

265 *Interpretantur ſtatuta ſecundum ſuam cauſam, & materiam ſubiectam.*

266 *Mercatorum libris ſi eſt credendum vigore ſtatuti intelligetur de concernentibus mercantiam.*

267 *Interpretatur ſtatutum, quamuis generaliter loquens, vt non porrigatur ad illicita.*

268 *Statuentes non præſumuntur voluiſſe diſponere ea tacitè, quæ expreſſè non poſſent.*

269 *Statuendi facultate conceſſa non venit poteſtas ad iniqua.*

270 *Confirmatis ſtatutis ab aliquo Principe non cenſentur confirmata ea, quæ ſunt illicita, & contra libertatem Eccleſiaſticam.*

271 *Statuta illicita, quando dicantur.*

CON-

CONCLVSIO SECVNDA.

1 STATVTA recipiunt † interpretationem paſſiuam, & de-
* clarantur à iure communi, ita communiter Doctor. in l. om-
nes populi, ff. de iuſt. & iur. & in l. ſi ſerui veſtri, C. de noxal.
& in l. ſi verò, §. de viro, ff. ſolut. matrim. & hanc eſſe com-
munem opinionem teſtatur, Crott. in dicta l. omnes populi,
* num. 294. & hanc veram, & communem Doctorum ſenten
* tiam affirmat Ioan. Andr. in Reg. Pro poſſeſſore, num. 7. de
reg. iur. in 6. & paſſim, ac vbique Doctores.
2 Primò, ex Regula, & Concluſione infertur, quod † ſi per ſtatutum induceretur
aliquod munus perſonale, omnes leges, quæ de muneribus perſonalibus ſubeun-
dis loquerentur, poſſent ad talis ſtatuti interpretationem adaptari, ita Bart. in dicta
l. omnes populi, num. 60. & conſ. 159. Viſa quadam, num. 2. quem ſequitur Sanct.
Seuer. in dicta l. omnes populi, numer. 246. & idem Barthol. in l. 1. ff. de muner.
& honor.
3 Secundò infertur, quod † ſi ſtatutum confirmaret aliquod teſtamentum, quod
aliàs de iure communi non valeret, leges omnes loquentes de teſtamentis habe-
bũt locum circa interpretationem diſpoſitionis talis ſtatuti loquentis de huiuſmo-
di teſtamento: quia licet tale teſtamentum de iure communi non ſubſiſteret, tamẽ
ex quo per ſtatutum admittitur tanquam validum, ſi erit quæſtio, quouſque proce-
dant verba ſtatuti, erit ſtandum, depoſitis a iure communi circa teſtamenta vali-
da; ita voluit Barthol. vbi ſupra, in dicta l. omnes populi, & illum referentes etiam
ſequuntur Sanct. Seuer. & Crott. locis proximè citatis. Idem Bart. in dicta l. 1. ff.
de muner. & honor. vbi dixit, quod ſi ſtatutum permittit, quod filiusfamilias poſ-
ſit teſtari, certè lex extendit ſe ad iſtud, vt intelligatur, quod faciat legitimè, & ſe-
cundum leges, & ex eo petetur hæreditas, & Falcidia detrahetur, & omnes leges
teſtamentariæ habebunt locum in eo, & idem confirmauit in l. 1. §. Lex Falcidia,
ff. ad leg. Falcid. idem voluit Iaſ. in l. cum mota, num. 21. C. de tranſact. & Barth. in
l. 1. ad fin. C. de his, quibus vt indign. & in dicto conſ. 159. num. 2. & facit quod cõ-
4 ſuluit Ceph. conſ. 256. num. 11 & per totum conſilium, libro 2. quod ſi † ſtatutum
permittat filiæfamilias teſtari, interpretabitur, prout de iure, vt ſcilicet non per
hoc poſſit diſponere de dote profectitia, quæ fuit ſtipulata reddi patri.
5 Tertiò infertur, quod † ſi ſtatuto caueatur, quod mulier poſt mortem viri poſ-
ſit eius domum inhabitare, & ibi habere alimenta, & nihil vlterà, etiamſi maritus
eam reliquerit dominam, & vſufructuariam omnium bonorum, interpretabitur
ex eo, quod in tali caſu diſponit ius commune, nempè prædicta habere locũ, quan
do maritus reliquerit filios, aliàs, illis non extantibus, habebit integrum vſumfru
ctum à marito relictum, ita Crott. vbi ſupra, nume. 159. per ea, quæ habentur in l.
Titia cum teſtamento, §. fin. ff. de legat. 2. & in Auth. Hoc locum, C. ſi mulier ſecun
do loco nupſer. & facit quod conſuluit Alexand. in conſ 29. per totum, libr. 4. vbi
6 voluit, quod † ſi extat ſtatutum, quod maritus ſtantibus filijs non poſſit relinque-
re quicquam in vltima voluntate eius vxori, ſi tamen maritus eam reliquerit do-
minam, & vſufructuariam, & filij, qui extabant tempore legati, defecerint, habe-
bit vxor integrum vſumfructum, & conualeſcet legatum, non obſtante diſpoſitio-
ne ſta-

ne ſtatuti, quod interpretatur à iure procedere ſolum in caſu ſuo, ideſt, exiſtentibus filijs, & illis deficientibus, voluiſſe, quod procedant aliàs à iure diſpoſita, & de quibus in d. l. Titia, §. fin. & in d. Authen. Hoc locum.

7 Quartò infertur, quod † ſtante ſtatuto, quod executiones debitorum fiant contra hæredem, ſicut contra defunctum, cum defunctus poſſit in ſolidum conueniri, tamen ſi hęres confecerit Inuentarium, non poterit iuxta Iuris communis diſpoſitionem fieri executio contra eum, niſi quatenus importabunt facultates hæreditatis, ita Calcan. conſ. 19. verſ. ad hoc accedat, vbi hanc omnium Doctorum opinionem teſtatur.

8 Quintò infertur, quod † vbi ſtatutum loquitur ſuper aliqua diſpoſitione à iure communi interpretata, vtputà de debito, debitore, & creditore, quæ verba à iure communi interpretata, important nedum principalem debitorem, ſed etiam eius ſucceſſorem, ſemper, & de debitore, & de eius ſucceſſore, & prout ius commune ipſum intelligit, interpretabitur pariter, & ſtatutum; ita idem Calcan. vbi ſupra, dicto conſ. 19. verſ. pro hoc facit, per ea, quæ voluit Imola in cap. cum cauſam, de Reſcript. & cap. cum dilectus, de probation.

9 Sextò infertur, quod † ſtante ſtatuto, quod ille Doctor aggregetur Collegio, qui plures albas habuerit, quàm nigras, ſeu qui obtinuerit partitum per maiorem partem Doctorum, ſi voces fuerint pares, ille tamen admittetur, ſi maioris erunt auctoritatis illi, qui pro eo voces dederint; ita declarante, & interpretante diſpoſi-
10 tione iuris communis, qua mandatur, vt non † tàm numerus, quàm auctoritas in ſimilibus attendatur, vt in l. vbi abſunt, ff. de tut. & curat. dat. ab his, vbi gloſſ. & Cyn. & alij, in l. Pomponius, aliàs incip. ſi vni, cum gloſſ. in fin. vbi etiam Iacob. de Rauen. Barth. & Angel. ff. de re iudic. Alex. conſ. 192. num. 1. lib. 2. quod notent
11 † pręcipuè Illuſtr. & multum Reuer. DD. mei Canonici Lunen. Sarzanen. pro partitis, quæ quotidie dantur, & proponuntur in eorum Reuerendo Capitulo: nam ſi erunt voces pares, ille tamen obtinebit, pro quo erunt multum Reuerendi Domin. Archidiaconus, & Præpoſitus, ita decidente Barthol. in lege teſtium, in,
12 princip. ff. de teſtibus, vbi dixit, quod per Canoniſtas tenetur, quod † ſi duo erunt electi, qui haberent voces æquales, ille obtinebit, qui pro ſe habuerit Priorem, Sacriſtam, & ſimiles, qui ſunt in dignitate, & præferetur ei, qui habuerit voces aliorum Canonicorum ſimplicium, dignitatem non habentium: & Bart.
13 ſequitur, Alex. d. conſ. 192. num. 2. lib. 6. ad quod etiam nota, quod † non ſtabitur dicto, etiam cum iuramento, Dominorum Archidiaconi, & Præpoſiti, aſſerentium ſe vocem dediſſe pro tali: prout nec ſtabitur dictis aliorum, ſed debet de hoc aliter conſtare: per ea, quæ idem Alexan. allegat vbi ſupra, num. 12. qui loquitur in terminis; vnde bonum erit, ſi votantes, in re pręcipuè graui, facient apparere in ſcriptis coram eorum Cancellario adhibitis duobus teſtibus, quia requiritur, vt de tali voto, vt diximus, ſufficienter conſtet per teſtes concordes, vt tenet idem Alexand. ibidem, iuribus, & rationibus ibi per eum.

14 Septimò infertur, quod † ſtatutum excludens ſimpliciter dotatam, intelligitur ex iuris diſpoſitione de congruenter dotata, ita Burſat. conſ. 248. nume. 8. libr. 3. ex Bald. in l. fin. C. de dot. promiſſ. Corn. conſ. 111. num. 8. & 9. & conſ. 162. nume. 3. & ſeq. vol. 2. Ruin. conſ. 56. num. 4. in fin. vol. 3. de quo nos alibi.

15 Octauò infertur, quod † ſtante ſtatuto, quod occidens puniatur pœna mortis, interpretabitur ſi dolo homicidium commiſerit, iuxta diſpoſitionem iuris communis,

munis, de pœna homicidij loquentis, in l. cum autem, §. excipitur, ff. ædil. edict. Barth. in l. quod ergo, §. pœna grauior, col. 3. ff. de his, qui not. infam. Crot. vbi ſupra, in dicta l. omnes populi, num. 195. Bald. in l. quicunque, col. 2. C. de ſeru. fug. & in l. 2. C. de noxal. action. vbi etiam Salyc. Alex. conſ. 15. num. 2. libr. 1. & conſ. 144. num. 7. lib. 2. Bertaz. conſ. crimin. 505. num. 10. lib. 2. Bald. in l. & ſi ſeuerior, C. de his, qui not. infam. & in l. data opera, col. 3. C. qui accuſ. non poſſunt, Doctor. & præcipuè Iaſ. & Paul. de Caſtro, in l. 1. ff. de legib. Euerard. in ſua Centuria, in loco ab abſurdo, num. 4. in fin. Ioan. Andr. in dicta Reg. Pro poſſeſſore, nume. 3. de reg. iur. in 6.

16 Limita hoc dictum Salycet. in dicta l. 2. C. de noxal. action. vt non procedat, ſi ſtatutum diceret, committens homicidium quomodocumque, nam tunc propter vniuerſale; (Quomodocumque) ſtatutum non reciperet talem interpretationem, & Salyc. ſequitur Crott. vbi ſupra, allegans gloſſ. in l. cum pœna, ff. de arbitr. & facit text. in l. 1. §. 1. verſ. quomodo, de teſtam. milit. idem videtur ſenſiſſe Ruin. conſ. 77. col. 3. numero 8. libr. 2. Bello. conſilio 8. numer. 11. Alexand. conſil. 35. num. 9. libro 6.

Sed mitiorem partẽ ſequendo, tanquã, & veriorem, & cõem tenetur contra Sa-
17 lyc. nam † homicidia tunc pœna mortis tenetur, & homicidium eſt punibile tali pœna, quando dolo malo, & per nequitiam committitur. Cęterum ſi quid errore, vel ſi quid caſu fecerit, ceſſabit edictũ, inquit Vulp. in d. l. cum aũt, §. excipitur, ff. de ædil. edict. ideò licet ſtatutũ vteretur iſto verbo, (Qũocumque) intelligeretur tamẽ qũocunq; dolo interueniente, iuxta text. in l. Cornelia, ff. de ſicar. aliàs ſequeretur abſurdum, quod ſi eſſet tale ſtatutum intelligendum generaliter, & in omnem caſum, infans, furioſus, uel ſe defendendo, & non uolens, ſed caſu occidens, punire-
18 tur pœna mortis, † quod eſt contra iura, ut in Clem. ſi furioſus de homicid. l. illud, ff. de iniur. c. canon, 19. quæſt. 1. l. quod infans, ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & eſſet intellectus repugnãs iuri naturali, l. vt uim, ff. de iuſt. & iur. l. 1. C. Vnde ui, l. Diuus, ff. de offic. Pręſid. & in hoc propoſito adducitur à Doctoribus caſus uulgaris, & iam notus, diſputatus, & iudicatus Bononię, de quodam ſtatuto, quod generaliter mandabat puniri pœna manus quemcumque extrahentem ſanguinem in platea; nam barbitonſor, qui extraxerat ſanguinem in platea flebotomiam faciendo, non fuit per hoc pœna ſtatuti punitus: quia in eo non poterat argui dolus, qui requiritur (ut diximus) ad incurrendam pœnam ſtatuti de homicidio loquentis, etiamſi exta-
19 ret ſtatutum, quod uerba ſtatuti † deberent intelligi pręciſè, & ad litteram ſine ulla interpretatione ſub maxima pœna, prout referr Barthol. in repet d. l. omnes populi, 6. q. princip. poſt principium, num. 55. & in l. non dubium, ubi etiam Iaſ. C. de legib. & hanc eandem ſententiam ſecutus eſt Bertazz. dicto conſ. 505. libr. 2. num. 10. Coadiuuatur hęc opinio ex textu, in l. ſi quis id, quod, ff. de iuriſd. omn. Iud. ibi, qui ſi per imperitiam, uel ruſticitatem, uel ab ipſo Prętore iuſſus, uel caſu aliquid fecerit, non tenetur, & ſi alius ſiue dolo malo fecerit alius dolo malo mandauerit, qui mandauit tenebitur, ſi uterque dolo malo fecerit, ambo tenentur ad idẽ, Euerard. ubi ſupra in d. loco ab abſurdo, num. 4. ubi latè.

20 Nonò infertur, quod ſtatuta ſimpliciter loquentia de uectigalibus debent intelligi modificari, & reſtringi ſecundum ius commune, utpurà, quod nihil ſoluatur, pro his, quę deferuntur ſui uſus gratia, ſed ſolum cauſa mercaturę, uel negotiationis, ut in l. uniuerſi, C. uectigal. l. ſi publicanus, §. primo, ubi Barthol. ff. de publica. & in

* & in l.cętera, §.ſed ſi quis, ff. de legat. 1. ubi Iaſ. in 5. not. de communi teſtatur, & ita conſuluit Natt. conſ. 655. per tot. vbi etiam ſubiungit, quod contraria conſuetudo
21 non valet † illamque improbam appellat, prout ita etiam dixit Barth. conſ. 96. nu. 9. & prout ſic reſpondet Anchar. conſ. 264. num. 2. in caſu ſtatuti loquentis de pedagio ſoluendo pro ęquis, iumentis, & alijs generaliter, & dicit non compræhendi
22 † ęquos, ſuper quibus equitant tranſeuntes vſus ſui cauſa ratione, de qua ſupra, quia ſcilicet huiuſmodi ſtatutum, licet indiſtinctè loquatur, debet tamen intelligi, vt diſponat de pedagio ſoluendo de his, quæ negotiationis cauſa conducuntur, nō autem ex cauſa proprij vſus, & ſic concordet cum Iure communi, de quo in dicta l. ſi publicanus, §. 1. ff. de publica. & ibi not. & in l. fin. §. quotiès, ff. eodem tit. & in c. quamquam de cenſibus, lib. 6. & in dicta l. vniuerſi, C. de vectigal. idem voluit Ioſeph Ludouic. in concluſ. 14. verſ. infertur 16. & verſic. infertur 41. Rolan. à Val. conſilio 71. numero 21, libr. 4. Iul. Ferret. in tractat. Gabellæ, numero 176. Franc. March. in deciſ. 241. par. 2. Bertach. in tract. de gabell. in 7. part. in quæſt. 7. & ideò ſi ſtatutum prohiberet extrahi frumentum de Comitatu abſque gabella, vel de cer-
23 to territorio non intelligeretur de eo, † quod quis extraheret vſus ſui cauſa, ita Bar
* thol. in dicta l. cętera, §. ſed ſi quis, vbi Iaſ. in 5. not. ff. de legat. 1. Barthol. communiter Doctor. ſequi teſtatur Rol. à Val. dicto conſil. 71. num. 16. & Iaſ. in conſil. 20. col. 4. vol. 1. ſicut idem eſt de alijs victualijs ſui vſus gratia Franc. March. deciſ. 41. num. 4. in 2. part. Rolan. à Val. vbi ſupra num. 16. qui ideò dicit, quod de veſtimen
24 tis, quæ quis portat in dorſo non debet ſolui gabella † etiam ſtante ſtatuto de gabel la ſoluenda, idem eſt de ſaldubio, quod quis portat retrò equum ſuum vſus ſui cauſa, idem de anulis, quos qui defert in digito, & de veſtibus, quas qui defert cauſa ſui vſus quotidiani, vt idem Rol. ibid. & per Barth. in l. ſed etſi, ff. de naut. caup. &
25 ſtabul. Franc. March. deciſ. 285. par. 1. vbi etiam tradidit, quod illi, † qui emunt in mercatu victualia vſus ſui cauſa neceſſarij, vel ſuæ familiæ, vel pro bladis, corio, vel veſtibus, vt ſupra ſui vſus pedagium ſoluere non debent, & contra exigentes imponitur pœna capitalis d. l. vniuerſi, C. de vectigal. & d. l. publicanus, §. de rebus, ff. de publica. Barth. in l. 4. in fin. ff. de naut. caup. & ibidem idem Franc. Marc. num. 3. dicit hoc etiam procedere (remota tamen ſemper omni fraude) licet emēs
26 à principio vſus ſui neceſſarij cauſa † ex poſt facto mutauerit propoſitum, quia debet attendi prima deſtinatio, vnde qui à principio emerit frumentum, vel vinum pro toto anno cauſa ſui neceſſarij vſus, ex hoc dicetur exemptus à gabella, etiamſi ex poſt facto reuendat, quia habet de ſuperis, nec per hoc incidet in pœnam ſtatuti, quod placuit etiam Rolan. à Val. dicto conſilio 71. numero 19. & idem Franc.
27 March. in d. deciſ. 41. num. 5. dicit † quod ſtatur iuramento partis, an bladum, vel alia victualia portentur ſui vſus cauſa, & admonet, quod licet de prædictis non ſol-
28 uatur gabella, † debet tamen profiteri, & deſignare, & facere fidem de apodixia per l. fin. §. Diuus, ff. de publican. quod etiam placuit Rolan. à Val. dicto conſ. 71. num. 22. vbi admonuit, quod licèt huiuſmodi perſonæ non teneantur ad ſolutionem gabellæ, nihilominus debent bona profiteri gabellario, quoniam apud Do-
29 ctores receptum eſt, quod priuilegiatus à gabellis tenetur, † perfectè conſignare bona datiario iuxta text. in dicta l. fin. §. Diuus, vbi Barth. ff. de publican. & ideò refert ad propoſitum Bald. in conſ. 79. col. 2. vol. 2. dicentem, quod quis non debet ſibi ſua auctoritate ius dicere, ſed inſtructo Datiario, & de eius conſcientia, ne colludatur, & fiat fraus gabellæ appoſitis aliorum mercibus, & Bertach. in tractat. de gabel-

gabellis in vltima par. quæſt. 29. ſequendo Barthol. in dicta l. fin. §. Diuus, ff. de
publican. inquit, quod quamuis Scholaris non teneatur ſoluere pedagium de li-
30 bris, † tamen debet petere bullettã à Gabellario, aliàs libri incident in commiſsũ.
Decimò. Infertur, quod ſi ſtatutum diſponat, quod nulla exceptio opponi poſ-
31 ſit † contra Inſtrumenta, niſi ſolutionis, & falſitatis, ſi dictæ ſolutiones fuerint op-
poſitæ, ſtatutum quoad eas interpretabitur ſecundum Ius commune, & ideò in eis
obſeruabitur, quod de iure communi eſt diſpoſitum, ita Ant. de Canar. in ſuo tra-
ctat. de execut. Inſtrum. quæſt. 10.
32 XI. Infertur, quod ſtatuta loquentia de ſucceſſionibus, † interpretantur ſecun-
dum iura communia, quæ loquuntur de ſucceſſionibus, vnde quemadmodum in
teſtamento, ſi teſtator vocauerit ſimpliciter fratres, tamen de iure communi intel-
* ligetur de vtrinque coniunctis, Paul. de Caſtr. quem ibi communiter omnes ſequũ
33 tur, in l. fin. C. de verb. ſignif. ita & ſtatutum vocans † fratres de vtrique coniunctis
intelligendum erit, Decian. reſp. 16. num. 42. vol. prim. vbi idem dicit, ſi ſtatutum
34 † vocaret agnatos ſimpliciter; nam nihilominus deberet intelligi, quod eo ordine
vocet, quo ab inteſtato ſucceſſuri fuiſſent de iure communi, prout idem voluit So-
cin. conſ. 252. viſis Inſtrumentis, num. 17. vol. 2. vbi dixit ex doctrina Petr. de An-
charan. in repet. cap. Canonum ſtatuta in 13. quæſt. princip. de conſtit. quod ſtante
ſtatuto, quod proximiores admittãtur ad ſucceſſionem debet intelligi, & redigi
35 ad intellectum † iuris communis, quod ſcilicet frater utrinque coniunctus excludat
fratrem conſanguineum tantùm, idem firmauit Paul. de Caſtr. in authen. itaque in
verſ. nec obſtat illa authen. C. com. de ſucceſſ. & idem fuit de mente Alex. in conſ.
36 5. num. 4. lib. 6. dum uoluit, quod † ſi ſtatutum admittat ſimpliciter, uel alternati-
uè vtrinque coniunctos, uel ex latere patris tantùm, intelligitur tamen prout de iu-
re communi, ut conſanguineus tantum per utrinque coniunctum excludatur, ſicut
37 etiam ſi ſtatutum admitteret † fratres, & de filijs fratrum nullum uerbum feciſſet,
tamen ſtatutum illud interpretaretur, ut etiam admitteret filios fratrum, ſecundùm
tamen iuris regulas, & diſpoſitionem, prout ita fuiſſe iudicatum in Rota Bononien
ſi teſtatur Bertaz. conſ. ciuil. 22. nu. 13. de mente Bolognet. in conſ. 17. & in addict.
ad tractat. Matheſil. de ſucceſſ. ab inteſt. in tertio artic. num. 4. & eandem ſenten-
* tiam affirmat Fulgoſ. in conſ. 84. num. 3. & hanc illationem communiter teneri te-
ſtatur idem Bertaz. in eodem conſilio 22. num. 12. pro qua etiam tenuit ante om-
nes Barth. in l. 1. C. de his, quibus, ut indign. & in l. in cognitione, col. 2. ff. ad Sillan.
Dec. conſ. 90. num. 3. uerſ. & quod Barth. dicit Pariſ. conſ. 119. nume. 23. uolum. 4.
Alex. in l. ea demum, C. de collat.
XII. Infertur, quod ſi extat ſtatutum, quod diſcordantibus arbitris debeat ter-
38 tius eligi per Iudicem, tale † ſtatutum interpretabitur nedum diſcordantibus in iu-
dicando, ſed etiam in eligendo, quo caſu etiam de iure communi permittitur Iudi-
ci tertium eligere, Decian. reſp. 42. num. 6. & 7. lib. 3.
39 XIII. Infertur, quod ſtatuta ſimiliter loquentia de capiendis debitoribus de-
bent interpretari, & intelligi, ut non compræhendant Doctores legum, & medici-
næ, qui non poſſunt perſonaliter capi pro debito, ex contractu, uel quaſi ita diſpo-
nente iure communi per l. medicos, C. de profeſſ. libr. 10.Attheſ. in ſing. ſuo 59.
nota, quod legum Doctores cum ibi allegatis.
40 XIIII. Infertur, quod ſtatutum † prohibens contrafacientes illius diſpoſitioni
poſſe allegare ignorantiam, & ex ea ſe tueri, intelligitur de ignorantia craſſa, non

N aurem

Digitized by Google

autem de iuſta, prout & ita diſponitur à iure communi, cap. ut animarum de conſt. in 6. Bald. in l. 1. col. 3. uerſ. ita dicta conſtitutio, C. de caduc. toll. Saly. in l. ita nobis, C. ad L. Iul. de adulter. & in l. Senatus, C. de his, qui ſibi in teſtamento, Roman. in l. 1. §. enunciatio, ff. de oper. nou. nunciat. & hos referendo ſequitur, Crott. in d. l. omnes populi, num. 129. ff. de iuſt. & iur.

41 XV. Infertur, quod ſi extaret ſtatutum, † quod uictus uictori in expenſis condemnetur, debet interpretari, niſi talis uictus habuerit iuſtam cauſam litigandi, prout diſponit ius commune, l. qui ſolidum, §. etiam ff. de legat. 2. Bald. in l. terminato, C. de fruct. & lit. expenſ. Alex. & alij in l. properandum, §. ſin autem, C. de iud. refert, & ſequitur Crott. ubi ſupra num. 126. & hanc teſtatur ueritatem ipſam Zanch. ad conſ. Alex. 183. num. 9. uol. 5. & ita etiam obſeruari.

42 Et licèt regulariter eſt facienda interpretatio in ſtatuto, † ut aliquid operetur vltra ius commune, & vt aliquid addat iuri communi, vt per Marſ. in ſing. 121. incip. habens iuſtam cauſam, & latè in alio ſing. 207. incip. victus, tamen non procedit talis doctrina, & regula, quando quis indebitè damnum pateretur, & contineret addendo iniquitatem, nam tali caſu debet ſtatutum reddi potius ſuperfluum, quã iniqua, & damna tertij indebitè continere, vt latè per nos in concluſ. quod ſtatuta ſint ſtrictè interpretanda. & in concluſ. quod ſtatuta debeant ita interpretari, vt reducantur ad concordiam cum iure communi, ſed ſi ſtatutum, de quo ſupra, interpretatur, vt etiam iuſtè litigans in expenſis deberet condemnari, haberet in ſe neſcio quid iniquitatis, quia puniretur factum etiam aliàs iuſtè factum, vltrà quod quis cogeretur quodammodo ius ſuum etiam iuſtum indefenſum relinquere timore, nè forte ſuccumbens cogeretur ſoluere expenſas, prout ita animaduertit Crott. in dicta l. omnes populi, dicto num. 126. & hanc veriorem Doctorum ſententiam, & æquiorem teſtatur Gabr. in ſuis commun. concluſ. ſub tit. de expenſ. concluſ. 1. de mente Alex. in dicta l. properandum, §. ſin autem, il ſecondo, col. 1. verſiculo item limita, gloſſ. C. de iud. circa quam tamen vide in contrarium allegata per eũdem Gabr. ibidem, & per alios communiter in dicto §. ſin autem. Eſt tamen aduertendum, quod huiuſmodi difficultas ceſſat in Dominio Sereniſſimæ Reipublicæ noſtræ, in quo extat ſtatutum ſub rubr. de impenſ. lit. lib. 3. cap. 5. quod ſuccumbẽs, etiam ſi habuerit iuſtam cauſam litigandi non poſſit per Magiſtratum abſolui ab expenſis.

XVI. Infertur, quod ſtatutum loquens de confiſcatione bonorum interpretatur, ne compræhendat ea,

43 † quæ de iure communi non veniunt in confiſcatione, ita Bertaz. conſ. crim. 368. num. 9. lib. 2. vbi ideò dicit, quod huiuſmodi ſtatutum non compræhendit feudalia, etiamſi generaliter loqueretur, quia de iure commu-

44 ni bona feudalia † non veniunt regulariter appellatione bonorum confiſcandorũ, niſi de eis facta fuerit ſpecialis mentio, quod etiam voluit Rolan. à Val. conſil. 29.

* numer. 14. lib. 3. vbi aſſerit hanc eſſe communem opinionem Borgni. in tract. de vſufruct. num. 237.

45 Intellige tamen iſtam illationem, vt non procedat quando ſtatutum † eo modo loqueretur, quod non poſſet verificari, niſi etiam in his, quæ regulariter non veniunt in confiſcatione, tunc enim etiam de feudalibus, & alijs bonis intelligeretur, vt colligitur ex Bar in conſ. 196. incip. Ciuitati Camerinæ, col. 2. in 4. dub. & Borgni. vbi ſup. nu. 104. cum alijs, de quibus per Bertaz. conſ. crim. 369. nu. 14. lib. 2. & faciunt infra alia, quod ſtatutum debet ita interpretari, vt aliquid operetur.

XVII. In-

XVII. Infertur, quod ſi ſtatutum puniret aliquem committentem falſum ſim-
46 pliciter, † debet intelligi de eo falſo, per quod inciditur in aliquod caput legis Corn. de falſo,& ſic de falſo,pro quo de iure cōi pōt aliqua imponi pęna, ita Bert. in conſ.crim.300.num.2.lib.2.de mente Barth.in l.quid ſit falſum,ff.ad leg.Corn. de falſ.Alex.conſ.73.num.5.lib.1.Paul.de Caſtr.inter conſ. crim. vlt. Tom. conſ. 45.num.1.& Boſſ.in tit.de falſ.num.80.

XVIII. Infertur, quod ſtatutum aliquid committens Iudicis arbitrio, interpre-
47 tatur prout de iure communi † de arbitrio regulato ab eodem iure communi, & ſecundum iuris communis diſpoſitionem, ita Ruin.conſ.147.num.1.& 7.vol.5.& Menoch.de arbitr.Iud.lib.1.q.78.num.2.& q.13.num.20.& queſt ſeq.

XIX. Infertur, quod ſtatutum diſponens, quem teneri pro opera præſtita eadē
48 pœna, qua tenetur conſocius delinquens † debet intelligi ſecundum ius commune, quando ſcilicet talem operam, & auxilium præſtiterit maleficio, quod ipſi maleficio cauſam dederit, vel ex eo fuerit maleficium ſequutum, aliàs tenebitur pro modo culpæ, ita Salyc.in l.vnica,col.ante penult.verſ. aut pœna eſt eadem cum pęna, principali,C. de rapt.virg.Cępol.in conſ.27.num.14.Marſil.ſing.15.incip.ſtatuta,& in conſ.24.numer.16.& conſ.38.num.14.Gram.conſ.45.num.41.

XX. Infertur, quod ſtatutum loquens de bonis,quæ ſunt in ſpe, debet intelli-
49 gi † ſecundum ius cōmune de ſpe probabili,& ſic quod ſubſit cauſa de præſenti,vt ex pluribus concludit Cephal.conſ 526.num.67.cum pluribus præcedentibus,& ſeq.lib.4.Bertaz.conſ.ciuil.57.num.15.

XXI. Infertur, quod ſtatutum mandans omnes cauſas inter coniunctos debe-
50 re compromitti, intelligitur de quæſtionibus † facti, non autem iuris,quæ diſtinguuntur ab ipſo iure communi, de quibus per Cephal. conſilio 371. numero 39. libro tertio.

XXII. Infertur, quod ſtatutum mandans debitorem poſſe capi ad omnem re-
51 quiſitionem creditoris,debet intelligi præcedente † citatione ad effectum,vt prius conſtet eum eſſe debitorem iuxta l.Diuus,ff.de teſtam,milit.Marſ.in l.de vnoquoque col.13.de re iud.Alexan.& Caſtr.in l.per diuerſas, C.manda. Ruin. conſ. 102. col.1.vol.5.Cephal.conſ.439.num.9.& 74.lib.3.

Hoc tamen intelligerem, & obſeruarem, niſi militaret aliqua ex illis cauſis,
52 † propter quas etiam aliquando citatio ipſa omittitur de iure, vt puta, quia periculum eſſet in mora, quia ageretur de captura debitoris ſuſpecti, ac de alijs, de quib. per Doct.in d.l. de vnoquoque,& in l.nam ita Diuus,ff.de adopt.& in l. ſi quando, C.de teſt.cum ſimil. nam tunc ſtatutum ipſum reciperet interpretationem ab ipſo iure communi,vt etiam ſine citatione obſeruaretur, quemadmodum,& de iure cōmuni illa exiſtente cauſa poſſet citatio omitti.

53 XXIII. Infertur, quod ſi ſtatutum exigat fideiuſſionem præſtari, † intelligitur dummodò fideiuſſor haberi poſſit, prout de iure communi,ſemper in caſu poſſibili quælibet diſpoſitio intelligitur, ita Cephal. in conſ.89.num.10.lib.1. de mente Caſtren.in authen.cui relictum in fin.C.de indict.vidui. toll. ibique etiam ſubiungit, itidem ſtatutum exigens propinquorum auctoritatem in minorum contracti-
54 bus ex eadem ratione intelligi, modo eſſent propinqui, † qui poſſint authorare, Bald. in l. prima, C. vnde vir, & vxor, & facit, quod voluit Marſil. in l. 1. §. præterea, verſiculo & ſubdit etiam,& in §. Diuus, ff. de queſt. vbi ſi ex forma ſtatuti
55 duo Notarij † requiruntur ad conficiendum aliquod Inſtrumentum, ſubintellige-

tur tamen, ſi duo haberi poſſunt, aliàs vnus ſufficeret, vt plenè ibi per eum.

XXIIII. Infertur, quod ſicuti de iure communi exceptiones impedientes litis
56 ingreſſum † ſemper poſſunt opponi, ita ſtatutum tollens exceptiones, & illis viam
præcludens, interpretatur, quod non excludat eas, quæ litis ingreſſum impediunt,
vt de exceptione implementi non ſequuti conſuluit Crauet. conſ. 127. nume. 14. &
conſ. 248. col. pen. verſ. non obſtat Corn. conſ. 245. col. 2. lib. 4. Menoch. conſil. 55.
numero tertio, libro primo, Caſtrenſ. in l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empt. Ro-
man. conſ. 244. numer. 5. vbi Mandoſ. in addit. in littera E. quod nota pro noſtro
57 ſtatuto Ianuæ, lib. 2. cap. 3. ſub rubr. de cauſ. exceut. † dum reijcit omnes alias ex-
ceptiones præter ibi expreſſas.

XXV. Infertur, quod ſi ſtatutum inducit aliquas ſolemnitates, puta in contra-
58 ctibus minorum, & mulierum, † non propterea cenſetur minuere, aut tollere alias,
quæ ſunt inductæ à iure communi, & ideò non ſumetur argumentum à contrario
ſenſu in derogatione Iuris communis, ut dicamus, quod ſeruata tantum ſolemni-
tate ſtatuti, contractus minoris valeat, ſed dicta ſolemnitas ſtatuti ultra ius com-
mune comulatiuè requiritur, & ſtatutum dicetur ſuppleri à iure communi in reli-
quis, ita Dec. in conſ. 110. num. 1. de mente Paul. de Caſtr. in conſ. 278. aliàs 172.
incip. à ſecundo dicto dictas uenditiones, col. 1. & 2. exemplificans in ſtatuto, quod
59 minor uiginti quinque annis non poſſit † ſe obligare ſine conſenſu duorum pro-
pinquorum, & dicit, quod tale ſtatutum non intelligitur excludere alias ſolemni-
tates, quæ de Iure communi in obligationibus minorum requiruntur, quia con-
ueniat ſtatutum addendo ad ius commune inducta ad unum finem nō debent con-
trarium operari, l. cum tale, §. falſum, ff. de condit.

Quod ego tamen intelligerem uerum, niſi ſtatutum, adhibitis tantùm ſolemni-
60 tatibus, de quibus in eo, mandaret, † quod, illis obſeruatis, contractus, & alia gesta
per minorem eſſent rata, & firma, & ualerent, prout diſponit noſtrum ſtatutum
61 Ianuæ ſub rubr. de contract. minor. & mulier. cap. 20. §. his uerò, quæ ſupra libri 4.
nam tunc apertè diceretur apparere de mente ſtatuentium, quod uoluerint in reli-
quis derogare diſpoſitis à iure communi, quoad ſolemnitates contractus minorum:
Vnde, obſeruatis contentis in ſtatuto, contractus ſubſiſteret, & ualeret iuxta dicti
ſtatuti diſpoſitionem, quia licet regulariter ſtatuta debent ita interpretari, ut non
62 derogent iure communi, † ſed reducantur ad concordiam cum ipſo iuxta not. per
gloſ. & Doctor. in l. 2. C. de noxal. & in cap. cum dilectus de conſuet. tamen quando
63 apertè apparet de contraria mente ſtatuti, contrarium ſeruabitur; † & inhærebi-
mus ſtatuto, Caccialup. in dicta l. omnes populi, num. 203. Caſtrenſ. in authent. no-
uiſſima, col. 2. C. de inoff. teſtam. Riminald. conſ. 190. num. 38 libr. 1. Decian. reſp.
32. num. 9. lib. 2. & facit, quia tunc interpretatio iuris communis, & aliorum admit-
titur in ſtatuto, quando uerba eſſent dubia, ſed ſi clarè de uoluntate ſtatuentium
64 appareret, ceſſabit coniectura de eorum intentione iuxta reg. uulg. quod † in cla-
ris non eſt opus coniecturis iuxta not. in l. ille, aut ille, §. cum in uerbis, & in l. non
aliter, ff. de legat. 3. l. continuus, §. cum quis, ff. de uerb. oblig. & nos alibi.

XXVI. Infertur, quod ſtatutum mandans homines certę conditionis in hono-
65 re præferri † interpretatur, ſi ſunt idonei iux. not. in l. ut gradatim, §. ſed etſi le-
ge, ff. de muner. & honor. Ioan. Andr. in reg. pro poſſeſſore, numero 3. de reg.
Iur. in ſexto.

XXVII. Infertur, quod ſtante ſtatuto, quod aufugiens habeatur pro confeſſo

de cri-

66 de crimine, quod ei adſcribitur; † debet intelligi ex iuris interpretatione, niſi iu-
ſtam habuerit cauſam, & æquam aufugiendi ſecundum not. per Ioan. Andr. in di-
cta reg. pro poſſeſſore, & in terminis, Alex. in conſ. 141. num. 6. lib. 2.

XXVIII. Infertur, quod licèt ſtatutum ſimpliciter, & indiſtinctè diſponat, qđ
67 in quacunque parte Mundi celebratus ſit contractus, † debeat ſolui in gabella in
loco ſtatuti, nihilominus tale ſtatutum intelligendum eſt, quando in ea parte Mun
di celebratur contractus, in qua nulla gabella de tali contractu ſolueretur, quia de
iure communi, vnica tantum gabella ſolui debet, & illa in loco contractus, ita An-
gel. de Nicol. inter conſ. Socin. conſ. 302. in ſubſcript. verſ. prætereà, & 3. & idem
Socin. ibidem num. 3. & conſ. 303. vol. 2. iuribus ibi per eum.

XXIX. Infertur, quòd ſtatuta diſponentia circa præſcriptiones, intelliguntur
68 ſecundum ius commune † data facultate agendi, Dec. conſilio 445. in caſu ad me
transmiſſo, num. 48. verſ. & hoc idem, & not. in l. ſi quando, C. de inoff. teſtam. & in
ca. cum dilectus de conſuet. & proptereà licet ſtatutum dicat generaliter, quod om-
nibus, qui non exegerint à debitoribus ſuis intra decem annos, currat præſcriptio,
tale ſtatutum non habebit locum in eo, qui agere non potuit, quia hæc regula
69 † quod non valenti agere non currat præſcriptio eſt naturalis, nam vbi non adeſt
negligentia, non debet eſſe pœna, & procedit etiam in ſtatutis, vt per Bald. in auth.
niſi annale tempus in princ. C. de bon. mater. Alex. conſ. 84. num. 2. lib. 1. Dec. cõſ.
468. num. 33. & ſeq. cum alijs ibi per eum.

XXX. Infertur, quod ſtatutum imponens pœnam offitiali non inquirenti in-
70 tra certum tempus, † intelligitur de officiali, qui ſciuit delictum cum ignoranti pe-
na de iure non imponatur, l. ex maleficiorum, ff. de act. & oblig. Menoch. conſ. 74.
num. 10. lib. 1. Alex. in l. vlt. C. de dolo.

Primò, Amplia modò concluſionem, vt tanto magis procedat, ſi ſtatutum di-
71 ſponeret idem, quod ius commune, † nam tunc reciperet omnes limitationes, am-
pliationes, & declarationes, quas recipit ius commune in eadem materia, ita
Gallin. in ſuo tractat. de verb. ſignif. lib. 10. cap. 32. num. 39. & 40. Bald. ſuper ſtatu
tis in verſ. interpretatio, Anton. de Butr. in conſ. 1. col. 3. verſ. ad 3. dotis, & conſilio
72 80. col. 2. verſ. item ſtatuta, hinc fit, † quod caſus veri diſpoſitio verificabitur in ca
ſu ficto, prout & diſponitur à iure communi, quandò ſtatutum loqueretur in mate
ria iuris, in qua caſus verus, & fictus æquiparantur, ita Felin. in capit. inſinuatum,
num. 2. de Simo. Abb. in c. cum dilectus, num. 5. de Cler. non reſid. & in ca. ad au-
dientiam, num. 2. eod. tit. Rom. conſ. 105. num. 2.

Secundò. Amplia, vt vera ſit concluſio, etiam ſi ſtatutum induceret formam,
73 quia nihilominus reciperet † ſubauditionem à iure communi, ita Carpan. ſuper
ſtatutis Mediolani in prælud. numero 278. de mente Afflict. conſilio 76. numero
ſexto, & ſeptimo.

74 Tertiò. Amplia, vt omnis interpretatio, quæ fit de vna lege ad aliam, † fit de
ipſa lege iuris communis ad ius municipale, ita Lancillot. Gallia. in conſuet. Ale-
xand. in verſ. legare, quæſt. 7. num. 47. vbi ideo infert, quod quemadmodum de iu-
re communi, vbi ſumus in perſona incapaci relictum tranſit in contractum, ne
fiat fraus legi, eadem interpretatione debet inferri ad ſtatutum, & per conſequens
ſi ſtatutum prohibet maritum poſſe legare vxori, licèt legatum alias factum vxori
75 præſenti, & ſibi ſtipulanti, † poſſit dici tranſire in vim donationis cauſa mortis, &
ſic ſubſtineri ſi non iure legati, ſaltim iure donationis, tamen quia adeſt in ſtatuto

talis

Digitized by Google

talis prohibitio, ex qua vxor dicitur incapax legati, tale legatum non tranſibit in
contractum, & non poterit peti ab vxore, quamuis præſente, & ſtipulante, ſed re-
manebit excluſa à ſtatuto ſic interpretato ab illa interpretatione iuris communis,
per quam prohibetur relictum tranſire in contractum; quando agitur de perſona
incapaci, & inhabili, & ad id allegat Angel. de Nicol, in ſubſcript. ad dictum conſ.
Socin. 302. col. fin. verſ. & hinc eſt, quod Salyc. idem voluit idem Salyc. in l. 2. C.
de noxal.
Quartò. Amplia, vt procedat concluſio etiam in his, quæ alterantur ab ipſomet
76 ſtatuto vltra ius commune, † vtputà in pœnis alteratis à ſtatuto, vltrà quàm fecit
Ius commune, nam in his nihilominus ſtatutum recipiet interpretationem ab ip-
ſomet iure communi iuxta doctr. Barth. in dicta l. omnes populi in 6, quæſt. princ.
ff. de iuſtitia, & Iur. quem ſequitur, & dicit communiter receptum, Bertaz. conſil.
crim. 300. num. 5. lib. 2.
77 Quintò. Amplia, vt habeat locum concluſio, etiamſi extaret ſtatutum, † quod
ſtatuta deberent intelligi ad litteram, & prout ſcripta iacent, reiecta omni inter-
pretatione, & gloſatione, ita Pariſ. conſ. 16. num. 51. lib. 3. Brun. ſuper ſtatut. fœm.
excluſ. in quinto art. princip. quæſt. 29. num. 21. & 22. Bart. in dicta l. omnes popu-
li. col. antepenult. num. 65. verſ. vltimo, quærit Cephal. conſ. 533. num. 33. lib. 4.
Felin. in proem. decret. num. 22. Dec. in cap. translato, num. 40. de conſtit. Ruin.
conſ. 15. num. 11. lib. 2. Alexand. conſ. 50. col. vltima, num. 12, & conſ. 80. col. 3. nu-
mero quinto, verſiculo & ita declaratur, libro primo, vbi teſtatur, quod ita videtur
eſſe communis concluſio Doct. Aret. conſ 109. num. 1. Barbat. in l. cum acutiſſimi,
num. 170. verſ. & ideò in propoſito C. de fideicomm. Rol. à Val. conſ. 34. num. 46.
lib. 4. Cott. in ſuis memor. in verſ. ſtatutum cautum eſt ferè in verſ. & de effectu, &
verſ. item ſtante hoc ſtatuto, Curt. Iun. conſ. 7. num. 8, Menoch. conſ. 5. num. 23. lib.
1. Bonacoſſ. crim. quæſt. in verſ. gloſſatio, Angel. in l. non poſſunt, num. 1. verſic. 2.
caſu, ff. de legib. Cuma. conſ. 30. num. 1. Oſaſc. deciſ. 21. num. 15.
78 Sed ego tamen in hoc diſtinguerem, † quod, aut agitur de interpretatione iuris
reſtituta, qua fit per ipſorum ſtatutorum arctationem, aut de extenſiua, quæ fit per
ſtatutorum protrahationem, aut de correctiua, quæ fit per ipſorum patentem con-
trarietatem, & ſtante tali ſtatuto, nullam harum interpretationum admitterem
per ea, quæ voluit Bald. in l. 2. num. 8. C. de patr. qui fil. diſtrax. Felin. in d. cap.
translato, num. 4. & 12. Iaſ. in l. non dubium, num. 30. & 31. verſ. nota tamen, &
num. 36. C. de legibus, & in conſ. 52. num. 1. vol. 1. Cott. in ſuis memor. in uerſ. ſta-
tuto cautum eſt, uerſ. dicebat ſingulariter Baldus, Carpa. ad ſtat. Mediol. cap. 174.
num. 14. & 69. lib. 2. & hanc ueriorem opinionem dicit Brun. in d. ſtatut. fœm. ex-
79 cluſ. artic. 5. quæſt. 29. quia quando ſtatutum diſponit, quod attendantur † uerba ſo
la, & ſonus uerborum, prout iacent, non poteſt porrigi ad plus, nec ad minus, quam
ipſa uerba ſonant, & continent ex eorum grammaticali ſignificatione per l. non ali
ter, ff. de legat. 1. & not. in d. l. non dubium, C de legibus.
Aut agitur de interpretatione declaratiua prouenien te ex iuris diſpoſitione ad
diffinitionem, & diſpoſitionem uerborum in ſtatuto contentorum, declarando ue-
ritatem ſermonis in ſtatuto diſpoſiti, & tunc talis interpretatio eſſet admittenda,
80 non obſtante ſupradicta diſpoſitione ſtatuti, quia talis interpretatio † diceretur lit-
teralis, & de mente ſtatuentium, & appellatur interpretatio ſignificatiua, & non
cenſetur reiecta à dicto ſtatuto iuxta ea, quæ animaduertit, Bald. in tractat. ſuper
ſtatut.

Digitized by Google

ſtatut. in uer. interpretatio, num. 9. 10. 11. & 14. & not. in cap. exiui de Paradiſo, & in cap. exit, qui ſeminat in fi. de verb. ſignif. in ſexto, & idem Bald. in l. iubemus, §. fin. C. ad Trebell. Signorol. conſilio 101. numero quinto, Montepic. conſilio 85. numero vigeſimoprimo, & 25. Orian. de interpret. ſtatut. numero ſexto, & Cott. vbi ſupra dicto verſic. ſtatuto cauetur, & Plot. conſ. 17. num. 68. dixerunt, quod declaratoria, & diſtributiua, non autem ampliatiua, vel reſtrictiua interpretatio admittitur in tali caſu, idem voluit Galli. in tractat. de verb. ſignif. lib. 8. cap. 31. nu-
* mer. 17. & hanc communem opinionem teſtatur, Bart. in dicta l. omnes populi, numero 56. verſ. 3. quæro. Et adducta ſupra in ampliatione poſſent procedere, quando ageretur de ſtatuto, in quo non adeſſent verba, adeò prægnantia, quæ interpretationes, & declarationes etiam ſubauditas, omninò reijcerent, nec ad litteram obligarent, ſed ſolum, aut præciſè loquerentur, aut ſimpliciter interpretationem, vel gloſſationem prohiberent, quibus caſibus, quia etiam verbum præciſum, recipit interpretationem laudabilem, & prohibita ſimpliciter interpretatione, & gloſſa, non cenſetur reiecta iuſta, & legitima interpretatio ſecundum not. per Bart. in d. l. omnes populi, dicto verſiculo vltimo quæritur num. 65. & Cepol. in conſ. 33. num. 10. & in l. prima, C. de leg. iuſta, & legitima interpretatio tali caſu admitteretur, & ſtatuta poſſent diſtingui, & interpretari ſecundum iura, & alia ſtatuta, ita Alexand. d. conſ 80. num. 5. lib. 1. iuribus, & auctoritatibus ibi per eum.

Intellige tamen, quod dixi de alijs interpretationibus arctatiuis, & extenſiuis
81 non admittendis † ſtante tali ſtatuti diſpoſitione, niſi aliud iniquitatis, fraudis, & abſurditatis reiectio, & euitatio ſuaderet, nam tunc admitterentur, quia dicerentur de mente ſtatuentium, qui nunquam præſumuntur voluiſſe ſtatuendo inducere iniquitatem, fraudem, & abſurditatem, prout ita animaduertit Menoch conſil. 11. num. 19. libro primo, & ante eum, Bald. ſuper ſtatut. in dicto ver. interpretatio, numero 13. & Brun. in dicto ſtatut. fœm. excluſ. art. 5. quęſt. 29. in fin. Montepic. dicto conſ. 85. cum ibi per eum allegatis, Rot. deciſ. 724. num. 16. par. prima, quod nota
82 pro noſtro ſtatuto Ianuæ, ſub rubr. de extrinſeco intellectu, † circa quod in facti contingentia recurre ad Carpan. vbi ſupra cap. 114. numer. 5. vſque ad finem, vbi perbellè, & latè, & ad Galli. in dicto ſuo tractatu de verb. ſignif. capit. 30. & 31. & nos etiam de hoc alibi.

83 Intellige etiam quod dictum eſt de interpretatione ſignificatiua, † quod ſi verbum in ſtatuto habebit vnum ſignificatum certum tantùm, illud erit ſequendum, ſi plura, talis interpretatio ſignificatiua illius verbi ſumetur, prout conueniens erit ſtatuto, ſi fortè eſſet dubium, ad quos ſpectaret declaratio, ſumetur ex iuditio non illorum, qui ſtatuta compilarunt, ſi ſupereſſent, quia illi, conditis ſtatutis, dicuntur functi officio ſuo, nec ampliùs habent imperium, & ſic non habent ius interpretandi, ſed ex iuditio populi, ſeu Conſulis loci ſtatutorum, ita Barthol. in dicta l. om-
* nes populi, numero 56. verſ. veritas eſt, vbi ita omnes tenere affirmat, & idem voluit Salyc. in dicta l. 2. C. de noxal. num. 5. iuribus ibi per eos.

Sextò. Amplia, vt etiam ſint improprianda verba, vt habeat locum interpreta-
84 tio † proueniens à iure communi Doctor. & præcipuè Ant. de Butr. & Imol. in d. c. cum dilectus de conſuet. Cephal. conſ. 210. num. 18. lib. 2. Corn. conſ. 14. num. 2. lib.
* 4. Doctor. omnes in l. fin. §. in computatione, C. de iur. deliber. Alexand. conſ. 85. numero 12. lib. 4. Ruin. conſ. 129. num. 2. lib. 2. Socin. conſ. 30. num. 34. libro primo. Gozad. conſ. 35. num. 13.

Septimò.

Septimò. Amplia concluſionem, vt ſtatuta nedum recipiant interpretationem
85 à iure communi, † ſed etiam à ſtatutis Ciuitatis dominantis, quia ſi ſtatutis in ali.
86 quo caſu in loco ſubditorum deficientibus recurritur † ad ſtatuta Ciuitatis dominantis iuxta doctr. Paul. de Caſtr. in dicta l.omnes populi, num.7.ff. de iuſt. & iur. Corn. conſilio 151. num.6.lib.3.Socin.conſ.81.3.col.& conſ.128.in princ. vol.4.
* Socin.Iun.conſ. 11.num.5.lib.1. & alibi communiter Doctor. multò magis ſtatuta dubia locorum ſubditorum interpretabuntur ſecundùm ſtatuta Ciuitatis dominantis loquentia in eadem materia, cum faciliùs admitti debeat interpretatio ſta-
87 tuti iam facti, † quàm inductio eius, quod factum nō eſt arg. l. patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. & ita Decian. reſp. 32. num.29.& 30.uol.2.

Declara tamen ſupradicta, ut non procedant, quando in ſtatuto Ciuitatis ſubditæ diſponeretur, quod deficientibus ſtatutis illius Ciuitatis recurreretur ad Ius
88 commune, † nam tunc licet non per hoc diceretur excluſa interpretatio, quæ aliàs poſſet deriuare à ſtatutis Ciuitat. dominantis, tñ ante illam, & ante oĩa erit recurrendum ad ipſum Ius commune ſecundùm quod ſtatuta Ciuitatis ſubditę interpretabuntur, & ſeruabuntur, & ſtatuta Ciuitatis dominantis poſt ius commune locum habebunt, & interpretationem tribuent ſtatutis ſubditæ, ita conſuluit Dec. conſilio 429. numero 5. ubi hanc opinionem ſæpiùs obſeruatam, atque uſu receptam Florentiæ teſtatur, & Roma. contrarium ſentientem reprobari affirmat, & ab hac opinione non eſſe recedendum dicit Mandoſ.ad Roma.conſ.218.littera H. illam-
89 que confirmat, & defendit auctoritatibus, & rationibus, & præcipuè, † quia ius commune, niſi aliter addatur de Romanorum iure intelligitur, §. ſed quoties inſtit. de iur, natur. gent. & ciuil. & etiam quia inſeruiendum eſt menti ſtatuentium, qui non cenſentur uoluiſſe ſtatuta ipſorum regulari à ſtatutis ſuperiorum, eò quia expræſsè mentionem fecerunt de iure communi in defectum ſtatutorum ſuorum,
90 & ius commune non poteſt dici † ius præcipuum alicuius Ciuitatis etiam dominātis, & licèt Roma.dicto conſilio 218. numer.4. & alij tenendo opinionem contrariam dicant, quod aliàs eſſet iniuſtum ſtatutum inferiorem ſtatuendo, quod deberet recurri ad ius commune, quia per illud tolleretur ius Ciuitatis ſuperioris dominantis, quod in hoc uerſatur, ſcilicet, ut loca inferiorum ſuis conſtitutionibus debeant gubernari, tamen tale fundamentum non deſtruit ſuprapoſitam opinionem, quæ illa ſolùm determinat quid agendum ſtante diſpoſitione ſupradicta de ſtatuto inferiori Ciuitatis diſponente in defectum ipſius recurrendum eſſe ad ius commune, non autem determinat, an tale ſtatutum inferiorum eſſet iuſtum, nec ne, vltra quod non poteſt dici, quod huiuſmodi ſtatutum ſit iniuſtum, quouſque ſaltem Ciuitas dominans, ſiue Princeps ſciens illud tolli, & abrogari à volumine ſtatutorum non mandat, ſi enim Princeps ſciens illud permittit, fruſtra quærunt alij, nunquid
91 valeat, & iuſtum ſit, cum quod Principi placet, legis habeat vigorem, † & tanquā lex ſit ſeruandum quouſque de contraria Principis uoluntate appareat, ut in ſimili dixit Bald.conſ.473.numero 6.libro 5.& facit tex. in §. ſed quod inſtit.de iur. na-
** tur. gent.& ciuil.& hanc magis communem opinionem teſtatur Borgn. in ſuo tractat. num.96.in fin.& illam, quicquid aliquando in contrarium dixerit approbat ultimo loco Menoch.de præſumpt.lib.2.præſumpt. 6.num. 14. ubi recenſet etiam contrarium tenentes, & Roma. opinionem, contrarium, ut ſupra tenentis, communiter eſſe reprobatam, dixit Ludou.concluſ.55.uerſ.quintus caſus eſt, ibique in principio affirmat hanc magis communem.

Primò,

Primò. Subdeclara dictam declarationem, vt non procedat, quando ex commu
92 ni conſuetudine Ciuitatis ſubditæ fuiſſet obſeruatum, † quod non obſtante dicto ſtatuto de recurrendo ad ius commune in defectum ſtatutorum dictæ Ciuitatis, eſſet tamen recurſum ſemper ad ſtatuta Ciuitatis dominantis, nam tunc non obſtante diſpoſitione dicti ſtatuti erunt obſeruanda ſtatuta ſuperiora, & ab illis ſtatuta inferiora interpretationem recipient, nam tali caſu ita obſeruantes videntur hoc voluiſſe, ex quo ita conſueuerunt, non obſtante dicto ſtatuto, & minimè mutanda ſunt
93 † quæ diutinam habuerunt interpretationem, l. minimè, ff. de legibus, & quemadmodum vertitur in dubium apud Doctores; an in ſtatutis ſubditorum appellatione iuris communis veniat ius commune Romanorum, eò, quia dicitur ius commu
94 ne omnibus, † cum omnes ſubiaceant Romano Imperio vt l. deprecatio, ff. ad l. rod.
95 de iact. an vero ius ſuperiorum eo quod ſtatuta Principis † quodammodo poſſunt dici ius commune omnibus populis ſibi ſubditis per not. in d. §. fin inſtit. de ſatiſd. ita dicetur huiuſmodi dubium eſſe ſublatum per obſeruantiam eueniente caſu dicti ſtatuti ob recurſum factum ad ſtatuta ſuperiorum, nàm certum eſt, quod conſuetu-
96 do, & obſeruantia declarant ſtatuta dubia, & ſtandum eſt interpretationi † ex obſeruantia prouenienti, Ant. de Butr. in cap. cum dilectus de conſuetud. Socin. Iun. dicto conſ. 2. num. 26. lib. 1. Dec. conſ. 11. num. 12. & nos infra. Sicut è contra ſi probabitur per obſeruantiam communem non fuiſſe obſeruata ſtatuta Ciuitatis dominantis in aliquo caſu, ſed ius commune, non erunt huiuſmodi ſtatuta ſuperiora atten-
97 denda, non obſtante, † quod aliàs eſſet recurrendum etiam ex diſpoſitione ſtatutorum ſubditorum ad ſtatuta ſuperiorum, ita Gozad. conſ. 37. num. 14. iuribus ibi per eum, & Socin. Sen. conſ. 81. numer. 3. libro primo, & in conſilio 271. numero decimotertio, libro ſecundo. Dec. conſilio 469. numero duodecimo, & Menoch. dicta præſumpt. 6. in fine.

Secundò. Subdeclara, niſi aliqua ſequeretur ſuperfluitas in ſtatutis, vel abſurdũ
98 aliquod, † vel niſi aliter de mente ſtatuentium appareret, ita Decia. in ſuo tractat. crimin. libr. 2. cap. 32. num. 4. ea ductus etiam ratione, quia ius ſcriptum in ſtatuto, ex quo eſt commune omnibus habitantibus in illa Ciuitate, vel municipio non abſurdè aliqua ex prædictis ratione ſuadente etiam ius commune appellari poterit, & iuris communis appellatione venire, vnde ſubiungit, quod ſi quis in libello accu-
99 ſationis requiſierit aliquẽ condemnari ſecundum ius commune, † & nulla ſit impoſita pœna à iure communi Romanorum, ſed tantùm à iure municipali illius loci, verba illa, ſecundum ius commune, interpretabuntur, ideſt, ſecundum ſtatuta Ciuitatis illius per ea, quæ voluit gloſſ. prima, in fin. in l. ius autem Ciuile, ff. de iuſtitia, & iur. & apertius Bald. in l. 1. C. de confeſſ. columna 12. verſiculo ſed dubitatur, & columna 16. verſ. quinimò dico, quod ſi per ſtatutum, & in l. ſecunda, C. de bon. quæ lib.

Hoc tamen certum eſt, quod ſi fuerit ſimpliciter dictum, & prolatum verbum,
100 hoc ius, vel prout de iure, † intelligetur nedum de iure communi Romanorum, ſed etiam de iure municipali tàm ſcriptum, quàm ex conſuetudine receptum, & ideò ſi per ſtatutum remittatur aliqua cauſa terminanda iuris terminis ſeruatis, vel fuerit dictum, quod quis puniatur ſecundum pœnam à iure impoſitam, & ſimilia intelligetur etiam de iure municipali, tàm ſcripto, quàm conſuetudinario, ita idem Decia. vbi ſupra numero 5. de mente Iaſ. in l. præſcriptione, in 4. not. num. 14. cum

plur. ſeq. C. ſi contra ius, vel vtilit. publ.& in l.omnes populi, numero 12.& plur. ſeq. in prima lect. ff. de iuſt. & iur. vbi etiam Crott. numero nono, latè, & facit gloſſ. in proem. Clem. in verſ. iuris text. & gloſſ. vbi etiam Abb. in capit. 1. in fin. vt lit. non conteſt.

101 Quod nota pro noſtro ſtatuto Sarzanæ, † quod mandat ius reddi, deficientibus noſtris Statutis ſecundum Statuta Ianuæ, & illis deficientibus ſecundum Ius commune.

102 Subamplia ampliationem, vt quod dictum eſt de ſtatutis, † idem ſit quoad conſuetudinem, nam ſi ſubditi non haberent in aliquo caſu conſuetudinem vel haberẽt, ſed dubiam, recurritur ad conſuetudinem Ciuitatis dominantis, Pariſ. conſil. 25. num. 22.& ſeq. lib. 4. Lud. concluſ. 55. in fin.

103 Sextò. Amplia concluſionem, † vt ſtatuta recipiant etiam interpretationem ab alijs ſtatutis antiquis ipſius Ciuitatis nouorum ſtatutorum, cum noua conſtitutio debeat intelligi, & diſtingui ſecundum leges antiquas, poſteriores enim leges ad priores pertinent, vt per eas poſteriores corrigantur, & terminentur, & ſuppleãtur inquit text. in l. ſed, & poſteriores, ff. de legib. & not. in l. filiusfamilias, ff. de actio. & oblig. iuncta, l. 1. ff. ad maced. & in l. iuris gentium, §. ſi paciſcar, ff. de pact. & in l. tranſigere, vbi gloſſ. magna, C. de tranſact. Iaſ. in l. ſciendum, num. 4. ff. qui ſatiſd. cog. vbi dicit hoc valde notandum pro ſtatutis, & reformationibus nouiter factis, idem voluit Bart. in l. omnes populi in 7. quæſt. princip. & in propoſito reformationum ad ſtatuta dixit Decia. in ſuo tract. crim. lib. 2. cap. 36. numero ſexto, quod

104 † reformationes huiuſmodi magis recipiunt interpretationem à ſtatutis reformatis; quàm à iure communi, prout hoc conſuluit Anchar. conſ. 94. iſta domina, verſ. non obſtat, Decia. conſ. 65. num. 4.& conſ. 301. num. 10. Pariſ. conſ. 56. numero 27. libro primo.

105 Primò. Subamplia ampliationem, vt procedat, etiamſi noua conſtitutio,† & reformatio haberet clauſulam, aliquo alio ſtatuto non obſtante, ita Bart. in dicta l. ſciendum, numero 2. vbi etiam Iaſ. num. 4. per gloſſ. in authen. de hæredit. quæ ab inteſt. defer. in princ. in ver. vocantibus, & idem Bart. in extrauag. ad reprimẽdum in verſ. non obſtantibus, Roman. in conſ. 4. num. 5. Alex. conſ. 80. num. 4. lib. 1. & ra

106 tio eſt, quia clauſula illa reuocatoria alterius ſtatuti, eatenus ſtatutum, † vel conſtitutionem reuocare videtur, quatenus cum ipſo ſtatuto reuocante repugnantiã continet, & non plus, igitur in alijs, in quibus ſtatutum poterit declarari, interpretari, & determinari ab antiquo, non autem corrigi, dicta clauſula non obſtabit, ita Roma. in conſ. 57. num. 1. & in conſ. 322. nume. 2. & conſ. 309. num. 10. Dec. in l. in toto iure poſt numerum ſeptimum, ff. de reg. iur. Tiraq. de vtroque retractu, titul. 1. §. 15. gloſſ. 2. in fin.

Secũdò. Subãplia, vt vera ſit ampliatio, etiamſi nouũ ſtatut. haberet in ſe dictio-

107 nes taxatiuas, † vtputà tantùm, dumtaxat, & ſimiles, quia non per hoc excluderetur interpretatio ab vno ad aliud ſi inter ſe ex interpretatione poſſent concordari,

108 & correctio euitari, † quia taxatiua non operatur in caſus concordes, vel concordabiles, ita Roma. conſ. 322. num. 2. per gloſſ. in l. non tantùm in verſ. nec vlla exceptio ff. de peten. hæred. & in l. 1. §. denique in verſ. nulla iuſta, ff. quod vi, aut clam, & in l ob æs, C. de præd. minor. Euerard. in ſua cent. in loco à natura dictio taxa. numer. 3. iuribus ibi etiam per eum.

Tertiò.

109 Tertiò. Subamplia, vt idem ſit de ipſis Statutis antiquis, † quæ à nouis pariter
declarantur, & recipiunt intellectum, nam non eſt nouum, vt priores leges ad poſte
riores trahantur, inquit text. in l. non eſt nouum, ff. de legibus, & ibi gloſſ. ſubiungit,
vt determinentur, ſuppleantur, corrigantur, ex his enim, quæ ſtatuentes vltimo lo-
co apertius dixerunt, quid in antea intellexerint clarius colligitur, arg. not. in dicta
l. ſi ſeruus plurium, §. fin. ff. de legat. primo, Alexand. conſilio 192. numero vnde-
cimo, libro ſexto.

110 Septimò. Amplia concluſionem, vt etiam ſtatuta ab alijs ſtatutis vno, † & eodẽ
contextu conditis, & vno, ac eodem volumine compræhenſis interpretationem ſu-
mant, nam non eſt nouum, quod vna lex aliam declarat iux. not. in l. non eſt nouũ
ff. de legib. Alex. conſ. 85. num. 9. lib. 4. Pariſ. conſ. 16. num. 52. lib. 3. Bart. in l. prim.
§. & parui, vbi etiam gloſſ. ff. quod vi, aut clam, Socin. conſ. 242. num. 9. vol. 2. Rol. à
Val. conſ. 62. num. 30. lib. 3. Alciat. conſ. 89. num. 10. verſ. 2. reſpondeo, Alexand. di
cto conſilio 123. numero 10. & plur. ſeq. lib. 4. qui num. 15. dixit, quod ſicut ſe ha-
111 bet ius commune, ad ius commune, † ita ſe habet ſtatutum ad ſtatutum, & ſicut Ius
commune ſemper intelligitur, & interpretatur, vt non corrigat ius commune, ſed
vt concordet, eodem modo debet intelligi ſtatutum ad aliud ſtatutum.

112 Primò. Subamplia, vt etiam idem ſit de vna parte ſtatuti ad aliam, † quæ ab illa
interpretationem ſumet, etiamſi nulla fuiſſet facta expræſſio, vel repetitio præcedẽ
tium, cum ſemper hoc cenſeatur expræſſum, ita Bertaz. in conſ. cri. 465. nu. 25. lib.
2. vbi hanc veriſſimam ſententiam dicit Dec. conſ. 553. num. 8. Socin. Iun. conſilio
46. num. 4. volum. 4. Gozad. conſ. 89. num. 6. Alba conſ. 36. num. 3. Ruin. conſ. 8. nu.
113 11. libro 5. & quod verba ſtatuti præcedentia recipiant interpretationem † à ver-
bis ſubſequentibus eiuſdem ſtatuti, ſicut ſequentia declarantur per præcedentia,
not. in l. ſi ſeruus plurium, §. fin ff. de lega. 1. & hoc voluit Alex. conſ. 29. numero 9.
lib. 4. & in conſ. 192. num. 11. lib. 6. vbi dixit, quod ſi verbum vnum æquiuocum ſit
114 poſitum in vna parte ſtatuti, † declarabitur ex his, quæ in alia parte ſtatuti conti-
nentur, ſi apparet, quod in ipſa alia parte ſtatuti verbum illud fuerit clarum expręſ-
ſum, & prolatum per tex. in l. vtrum, vbi Bald. ff. de petit. hæred. idem cum ſubam-
pliatione voluerunt, Ceph. conſ. 526. num. 10. lib. 4. latè Hieron. Gabr. conſ. 11. nu.
33. & plur ſeq. lib. 1. Decia. reſp. 6. num 24. vol. 1.

Secũdò. Subamplia, vt tũc ſine dubio aliquo ampliatio procedat, qñ vnũ ſtatu-
115 tum ſe refert ad aliud, † quia tunc referens à relato regulatur, Burſat. conſ. 44. num.
34. vol. 1. & faciunt latè adducta per Alex. d. conſ. 123. num. 10. & plur. ſeq. & conſ.
135. num. 8. vol. 4. Bart. in l. Prætor, §. heri, ff. de vi bon. rapt.

Tertiò. Subamplia, vt potius ſtatuta recipiant interpretationem ab alijs ſtatu-
116 tis, † & quod vnum ſtatutum magis declaretur ab alio, quàm ab ipſomet iure com
muni, Bertaz. conſ. ciuil. 56. num. 29. & conſ. 15. num. 2. Dec. in c. cauſam, quæ col. fi.
de reſcript. & conſ. 301. nu. 8. & conſ. 65. num. 4. Anchar. conſ. 422. col. fin. quia in ha
117 bentibus ſymbolum † facilior eſt tranſitus, idem Dec. ibidem, & Anchar. conſ. 63.
iſta Domina in verſiculo non obſtat, quod iſtud, & facit quod dicit idem Dec. cõſ.
110. num. 2. quod ſcilicet ſtatutum præſumitur potius velle ſe confirmare cum alijs
118 ſtatutis, † quæ ab eodem fonte, & ab eiſdem ſtatuentibus proceſſerunt, quàm cum
iure communi, idem voluit Cephal. conſ. 146. num. 17. lib. 1. Pariſ. conſ. 97. num. 16.
lib. 3. Bertaz. conſ. crim. 369. numer. 15. lib. 2, & in conſ. 410. num. 3. & in conſ. 303.

O 2 num. 4.

119 num.4.vbi ideò dixit, quod ſtatutum prohibens exceptiones opponi, † non prohibet exceptionem prouenientem ab alio ſtatuto, cum vnum per aliud ſuppleatur, & declaretur, idem tenuerunt Ruin.conſ.200.num.16.vol.2.Dec.poſt Abb.in c.ex litteris, num.8.cum ſeq.de conſtit.Burſat.conſ.69.num.5.& 6.lib.1.Curt.Iun.conſ.6.num.12.& Roma.conſ.399.num.7.vbi dixit, quod magis eſt attendenda cõcordia inter duo ſtatuta, quàm de vno ſtatuto ad ius commune propter præſumptam voluntatem ſtatuentium, qui cenſentur, prout Principes ipſi magis conſeruari velle id quod à ſeipſis eſt conſtitutum, quàm quod ab alijs, ſ.à iure cõmuni iuxta not. in l.ſi hominem, ff.manda.& in l.formam.C.de offic.Præfect.præt. ſubampliationem ſecuti ſunt, Grat.conſ.116.num.27.vol.2.Iaſ.in l.qui filiabus poſt princ. ff.de lega. 1.Crauet.conſ.118.num.4.Decia.d.reſp.6.num.25.Menoch.de præſumpt.lib.1.q.37.num.22.Gozad.conſ.61.num.20.

Quartò, Subamplia, vt tantò magis procedat ampliatio, ſi eadem ratio eſt ſcri-
120 pta in uno ſtatuto, † quæ in alio, nam tunc eadem debet eſſe interpretatio, quia ſta-
121 tuta, & diſpoſitiones reſtringuntur, † & regulantur ſecundum rationem ſcriptam d. l. adigere, §. quamuis, ff. de iur. patron. Socin. conſilio 89. numero 19. libro quarto, & nos infra.

Quintò, Subamplia, vt vnum ſtatutum recipiat interpretationem ab alio etiãſi
122 adeſſet ſtatutum, † quod ſtatuta deberent intelligi ad litteram, quia nihilominus vnum declarabitur, & ſupplebitur ab alio, ita Oſaſc.deciſ.167.num.18.Dec.in l.fi. num. 3.C.de eden.Anchar. conſ.422. verſ.ad hoc dico, quod iſta uerba, col.2. nu. 2. Alex.conſ.80.num.5.uol.1, Carpan.ad ſtatuta Mediol.cap.174.num.89.lib.2. Pariſ.d.conſ.16.num.5. lib.3.

Octauò. Amplia concluſionem, ut etiam ſtatuta recipiant interpretationem à
123 ſtatutis Ciuitatis uicinæ, † quia ſicut ſi in aliqua regione defecerit aliqua conſue-
124 tudo circa aliquem caſum, ſpectanda erit in illo conſuetudo † regionis uicinæ, ut per Menoch.conſ.9. num.22.lib.1. ita, & in ſtatuto, faciunt adducta per Caſtrenſ.
125 conſ.437.nu.2 lib.2.& ratio eſt, † quia ſtatuẽtes cenſentur ſe accommodaſſe conſuetudini aliorum locorum uicinorum, & ſtatuiſſe ad ſimilitudinem illorũ, iuxta not. per gloſſ.fin.in cap.cum olim de conſuet.& in cap.ſuper eo de cenſib.& facit, quod
126 dixit Crauet.conſ.118. num.3. ubi uoluit, † quod ſi de aliqua obſeruantia non conſtaret in aliquo loco, recurrendum erit ad patrias uicinorum, nam circa declarationem actus, aut interpretationem etiam uicinorum conſuetudo inſpicitur.

Declara modo, quæ ſupradiximus in proximis ampliationibus, & ſubampliationibus, prout infra.

Et primò, declara, quod ſi ageretur de interpretando ſtatuto antiquo, deberet
127 interpretari † ſecundum interpretationem antiquam ſtatuti antiqui, non autem ſecundum quod interpretatur modò ſtatutum nouum, niſi ſtatutum nouum ueniret expreſſè ad interpretationem caſus dubij ſtatut.ueteris, & antiqui, ita Bal.de ſtatut. in uer.interpretatio in fin.per gloſſ.in authen.de fil.ante dot.inſtrum. nat.

Secundò. Declara, quod quando pro interpretatione ſtatutorum recurritur ad
128 alia ſtatuta † omnes qualitates in ſtatutis interpretaturis exiſtentes cenſentur repetitæ in ſtatutis interpretatis, Bertaz.conſ.ciuil.15.num.27.allegans, Curt.Iun.conſ. 5.num.8.& faciunt adducta per Marſ.in conſ.64.num.34.Rom. conſ.345.col. fin. & conſ.379. ante finem.

Tertiò.

129 Tertiò. Declara, ut ſtatuta † recipiant interpretationem ab alijs, quando agi-
tur de eadem materia, ſecus ſi de diuerſa, nam ſicut ex diuerſis non fit illatio, ita
nec ex illis poſſet aliqua declaratio inferri, Iaſ. in d. l. ſciendum, nu. 4. verſ. 2. limita,
ff. qui ſatiſd. cog. & not. ex gloſſ. in c, 1. in ver. declaramus ne cler. vel mona. in 6. &
gloſ. in c. licet Canon in gloſ. magna de elect. eod. lib. 6. & in c. quæ in iure de regu.
iur. eo l. lib. Bald. in l. 1. ad fin. C. ad Velleia.

130 Quartò. Declara, vt tunc recipiant ſtatuta interpretationem ab alijs, † niſi in cō
trarium expræſsè appareret de voluntate contraria ſtatuentium, nam poſteriores le
ges ad priores pertinent, niſi contrariæ ſint, inquit text. in l. ſed ad poſteriores, ff. de
leg. Iaſ. in dicta l. ſciendum, numer. 4. Gozad. conſ. 37. numero 14. verſ. non obſtat
vltimum.

Quintò. Declara, quod licet nouum ſtatutum vetus declarando non ſolum dica-
131 tur reſpicere futura, † ſed etiam in dubio ad præterita trahetur, vt in authen. de fil.
ante dot. inſtrum. nat. in princ. Capr. concluſ. 6. numero 20. Rot. deciſ. 142. numero
2. par. 2. vbi de communi, & not. per ſcriben. in proem. Clement. in ver. de cętero,
tamen hoc non eſt verum, quotieſcunque in dicto ſtatuto nouo adſit verbum pro-
pter quod apparet fuiſſe de mente conditorum nolle præterita comprehendere, ut
de verbo, de cætero, ſenſerunt Domini de Rot. deciſ. 158. num. 4. par. 2. Butr. in ca.
fin. num. 15. verſ. uel quando non præferuntur, & uerſ. niſi ſtatutum nouiter factum,
de conſtit. ubi etiam Felin. num. 5. Barbat. num. 39. Imol. num. 12. per tex. in capit.
fin. de ſponſ. duor. ubi etiam Abb. num. 4. uerſ. in contrarium, Capr. ubi ſupra, num.
21. cum ibi per eum.

132 Primò. Amplia declarationem, ut idem ſit † quotieſcūque nouum ſtatutum de-
claratorium haberet per prius intellectum communem in contrarium, ita quod cō-
munis obſeruantia ſeruabat contrarium, quia tunc non trahetur ad præterita, ita
Domini de Rot. d. deciſ. 158. num. 5. per gloſ. in c. 1. in uer. de cætero ibi communi
iuditio, ubi etiam Gemin. col. ult. poſt prin. uerſ. nota benè iſtam gloſ. & Franc. nu.
5. uel ipſa conſtitutio, de conſtit. Præpoſ. in dicto c. fin. de ſponſ. duor. num. 3. propè
finem, uerſ. ſi uerò habet conſuetudinem, uel communem interpretationem, & Ge-
min. in cap. ex antiquis, col. 3. circa med. uerſ. hæc procedunt, diſtinct. 54. ubi ponit
133 regulam circa ius nouum declaratorium, † ut tunc porrigatur ad præterita, quādo
ius uetus haberet diuerſas ſententias, & opiniones, & nouum ius approbat, & decla
rat alteram ex iſtis opinionibus.

Secundò, Amplia, ut idem ſit, quando ſtatutum nouum procederet annullando,
134 † nā tunc ſi cauſa annullationis induceretur ab eodem ſtatuto nouo non trahetur
ad præterita, niſi aliud appareret ex uerbis ipſius, ut quia loqueretur per uerba prę-
teriti temporis l. decernimus, C. de ſacroſanct. Eccleſ. ſi autem cauſa annullationis
haberet etiam ante nouum ſtatutum illius diſpoſitio trahetur ad præterita, ita Ca-
preol. ubi ſupra num. 35. & ſeq. per text. in §. omnia in authen. de alien. & emphir.
& in §. hoc quidem in authen. de inceſt. nupt. & per not. per Imol. & Ant. de Butr.
in dicto c. quoniam, de conſtit.

Tertiò. Amplia, ut idem ſit ſi confirmatio de eodem ſtatuto facta ab illo, ad
135 quem ſpectat, † ſe referat ad futura, nam quæcunque ſint uerba in ſtatuto confir-
mato, non tamen porrigetur ad præterita, ad quæ confirmatum nō præſupponitur,
ita Rot. deciſ. 142. numero 4. par. 2. per Butr. in dicto cap. fin. num. 15. uerſ. niſi ſta-

tutum

tutum nouiter factum, ubi etiam Imol.num.12.uerſ.nam primo dicit,& Barbat.numero 39.& Felin.numero 5.de conſtit.Bolognet.in d.l.omnes populi, ff. de iuſt. & iur. numero 16.

Quartò. Amplia, vt idem ſit ſi nouum ſtatutum non procederet declarando,
126 † ſed de nouo inducendo, vel diſponendo, nam tunc non traheretur ad præterita, ſed ſolum ad futura,vt eſt expræſſum in cap.quoniam de conſtit.& in cap.2.eodem tit.& in l.leges,& conſtitutiones,C.de legibus, leges,& conſtitutiones,inquit tex. futuris certum eſt dare formam negotijs,non ad facta præterita reuocari, niſi nominatim,& de præterito tempore,& adhuc pendentibus negotijs cautum ſit,ſecus ſi procederet ſolum inducendo nouam confirmationem à ſtatuto antiquo diſpoſitorum, quia etiam præterita contineret, ita Capreolus dicta regul. 6. numero 41.
* vbi de communi.

137 Limita ampliationem in primo dicto, vt non procedat, † quando nouum ſtatutum diſponeret,& induceret addendo, vel minuendo pœnam à lege, & ſtatuto antiquo impoſitam, nam tunc etiam de commiſſis in præteritum, nondum tamen iudicatis ſeruaretur,vtpura ſi extaret ſtatutum,quod vendens ſal ſine licentia, capite puniatur, & fiat nouum ſtatutum, quod talis vendens puniatur ſolum in centum, etiam ſi ante nouum ſtatutum aliquis vendidiſſet,non puniretur tamen, niſi ad pe-
138 nam noui ſtatuti, † quod debet attendi, ex quo agitur de pœna,in qua ſpectatur tẽpus ſententiæ, ita Capr d.concl.6.num.45.per text.in l. penult. ff. ſi ex noxa.& per gloſ.in authen.vt Iud.ſine quo ſuffra. §. opinionem cum alijs ibi per eum, ſicut & idem eſſet,ſi ſtatutum nouum induceret diſponendo exceptionem de nouo poſt ſtatutum ex aliquo facto à ſtatuto conſiderato cauſatum, quia, & illa habebit locum etiam in præteritum,prout in omnibus alijs,quæ poſt ſtatutum nouum incipiunt, aut competere,aut eſſe,& effici,vt latè in exemplis per eumdem Capr. allatis in dicta concluſ.6.num.6.num.45.& plur.ſeq.vbi plenè habebis,quando ſtatutum, ſiue quælibet alia conſtitutio reſpiciat etiam præterita, de quibus latius etiam per nos in alia ſpeciali de hoc concluſio, quod ſtatutum dicatur reſpicere futura in 2.limit. ad quæ hic dicta accommoda.

Nonò. Amplia concluſionem, vt ſtatuta etiam recipiant interpretationem à cõ
139 ſuetudine, † & obſeruantia, nam ſecundum quod conſuetudo, & obſeruantia, illa declarauerit, ita erunt intelligenda,& obſeruanda, & hæc dicitur potius aſſuetudo,
140 † quàm conſuetudo, vt infra, latè Ioã.de Amic.cõſ.42.verſ.3.coniugali,& ita Berraz.conſ.ciuil.71.num.21.& ſeq.vbi infert ad ſtatutum de aliqua moneta loquente,& concludit,quod ex obſeruatione ſequuta interpretabitur,de qua monetæ qualitate ſit intelligendum, Alex.conſ.39.col.1.vol.3.& conſ.211.in fin.lib.6. vbi di-
141 xit, quod ſi ſtatuta de gabella ſoluenda eſſent in aliquo verbo dubia, † tamen deberet attendi, quod ante hac fuerat obſeruatum, nec erit recedendum ab intellectu, & interpretatione declaratiua data à communi obſeruantia,& facit text.apertus in l. ſi de interpretatione, & l. nam Imperator,ff.de legibus, vbi habetur, quod ſi de interpretatione legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure Ciuitas retrò in huiuſmodi caſibus vſa fuit, optima eſt enim legum interpres conſuetudo, nam Imperator noſter Seuerus reſcripſit in ambiguitatibus,quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem, aut rerum perpetuò ſimiliter iudicatarum auctoritatem in legum obtinere debere, vnde Barth.in l.neque leges,ff.de legibus,dixit, quod ſi conſuetu-

142 ſuetudo † interpretata eſt aliquem caſum dubium in ſtatuto, ſecundum illam ſemper erit iudicandum, idem voluit Pariſ conſ. 56. num. 34. lib. 2. vbi notauit, quod ſi
143 aliqua reformatio ad ſtatutum, ita in contingentia facti fuerit obſeruata, † vt ſolum corrigat ſtatutum, reſpectu alicuius rei tantum, minimè recedendum erit à tali interpretatione obſeruantiæ, & Brun. in d. ſtatut. fœm. excluſ. art. 15. princip. q. 7.
144 num. 15. dixit, quod conſuetudo poteſt interpretari † ſtatutum excludens fœminas in talem ſenſum, qui excludat, vel non excludat, & obſtet, vel non obſtet fœmi-
145 nis, & Alberic. in l. minimè, ff. de legib. inquit, † quod conſuetudo poteſt inducere interpretationem etiam contra uerba ſtatuti, & quod ſi ſtatutum habet uarios intellectus, ille implectendus erit, qui per conſuetudinem interpretatiuam fuerit receptus, idem tenuit Decian. reſp. 32. num. 14. & plur. ſeq. lib. 2. & Dec. conſ 538 nu. 2.
146 & Bart. in d. l. neque leges, vbi etiam Bald. num. 3. docuerunt, † quod licet in dubijs ſtatuti recurrendum ſit ad Principem, ut in l. & ideo, ff. de legib. & in l. cum de nouo C. eod. tit. tamen fallit ubi conſuetudo eſſet interpretata ſtatutum aliàs dubium, nã tunc illi ſtandum eſſet, quia ubi ſimile habemus, non eſt recurrendum pro declara-
147 tione ad Principem, & quod omnis diſpoſitio, † ſiue legalis, ſiue ſtatutaria, ſiue hominis priuati, ſiue Principis regulam recipit à conſuetudine, probatur apertè per ea, quæ tradidit Dec. conſ. 48. col. 1. num. 2. Felin. in cap. cum m. num. 8. de conſtit. Innoc. in c. olim, num. 2. de uerb. ſignif. Alex. conſ. 37. num. 9. uerſ. præterea ſi contractus, lib. 2. & latiſſimè per Gabr. concl. 1. in tit. de conſuet. & Ioſeph. Ludouic. in
148 concluſ. 38. per tot. & quod in dubijs ſequenda ſit illa opinio, & intellectus, † quem conſuetudo approbauit, docuit Dec. conſ. 131. col. pen. uerſ. ſed nõ obſtat, & talis cõ
149 ſuetudo interpretatiua non dicitur noua diſpoſitio, † ſed ſtatutum ipſum, ſcilicet ſic interpretatum, quæ interpretatio, quam attribuit conſuedo, eſt obſeruanda, licet poſtea appareat non bona, Socin. conſ. 145. num. 2. libro primo, Ruin. conſ. 104. numer. 3. in fin. lib. 5. Crauet. conſ. 294. uerſ. 21. ibi amplius dico, & quod intellectus
150 ille ſumi debeat, quem effectus, † & rerum exitus uerum eſſe demonſtrat, dixit Crauet. ibidem, & latius in conſ. 201. nume. 10. uerſ. ſed longius conſideratis, ubi ideò conſuluit, quod licet quis ex eo ſolum, quod habeat bona in territorio alicuius,
151 † non poteſt, ſi alias eſt in reliquis forenſis aſtringi ſtatuto ibidem diſponente circa deciſoria, quia bona non faciũt aliquem ſubditum, & quod quis poſſit dici ſubditus alicuius l. Libertus, §. ſola, ff. ad municip. l. reſcripto, §. fin. ff. de muner. & hon. Paul. de Caſtr. cõſ. 89. poſſet quis dicere col. 2. circa med. lib. 2. Ant. de Butr. Innoc. Abb. & Felin. in c. poſtulaſti, de for. comp. & forenſis non adſtringitur ſtatuto circa deciſoria diſponente. Alexand. conſilio 164. columη. fin. uerſiculo ad allegata, lib. 6. & conſilio 138. libro primo, & conſilio 16. libro quinto, tamen ſi ita ſe habuit obſeruantia in illo loco, & uſus per lõgum tempus, etiam forenſis adſtringetur, & ante eum Iaſ. in conſ. 128. col. penult. in princ. libro primo. Et quod ſtante conſuetudine interpretatiua ſtatuti, non ſit ulterius ambigendum uoluit Grat. conſ. 45. nume. 12. libro primo, hinc etiam not. Gozad. conſ. 37. numero 14. quod ſi extaret com-
152 munis obſeruantia, † quod aliquod ſtatutum particulare non obſeruaretur, nõ obſeruabitur tale ſtatutum propter illius inobſeruantiam, ſicut è contra obſeruabitur illud, quod aliquo caſu communis obſeruantia fuerit interpretata habere locum, idem, & plura alia ad hoc accumulat, Bertaz. dicto conſ. ciuil. 71. num. 21. ad idem uide Carpa. ubi ſupra, d. cap. 174. in fin. libro 2. & Cepol. conſ. ciuil. 34. numer. 6. ubi

153 ubi dixit, quod licet ſtatutum prohibeat † reductionem, reſtitutionem, & ſupplicationem à ſententia lata per arbitratores, ſi tamen ſemper fuerit intellectum, & interpretatum, quod poſſit peti reductio ad arbitrium boni uiri, quando eſſet enormiſſima læſio, à tali interpretatione non erit recedendum, & ſi talis interpretatio eſſet notoria, ſufficiet, ſi Iudex interroget Tabelliones, ſiue Actuarios, an ita fuerit interpretari conſuetum.

Primò. Subamplia, & uera ſit ampliatio, etiamſi non probaretur ita in facto ex
154 conſuetudine obſeruatum, † ſed tantùm quod omnes opinantur tale ſtatutum, ita eſſe intelligendum, & interpretandum, & ita longo tempore opinatum, nam talis opinio eſſet obſeruanda loco ſtatuti ex ea ita interpretari, Decian. d. reſp. 46. num. 130. per ea, quæ uoluit Geminian. in cap. conqueſtus de fer. ubi etiam Io: Andr.

Secundò. Subamplia, vt procedat ampliatio, etiamſi verba eſſent impropriāda,
155 nam nihilominus † ſequi debemus intellectum, & interpretationem à conſuetudine approbatam, ita Socin. conſ. 209. col. vlt. verſiculo 9. com probo lib. 2. allegans Anton. de Butr. in cap. cum dilectus, de conſuet. quod etiam confirmauit Decian. d. reſp. 46. num. 134.

156 Tertiò. Sublimita, vt interpretatio ſtatuti proueniens † à conſuetudine præ cæteris ſit attendenda per text. in d. l. ſi de interpretatione, ff. de legib. in primis enim, inquit, tex. & ſic ante omnia ſi de interpretatione legis quæratur inſpiciendum eſt, quo iure Ciuitas retrò in huiuſmodi caſibus vſa fuit.

Quartò. Subamplia, vt etiam interpretatio à conſuetudine habeat locum quā-
157 uis extaret ſtatutum, † quod contra iura ſcripta non poſſit allegari cōſuetudo, quia tale ſtatutum intelligitur de conſuetudine contraria ſtatutis, in quo multa requirūtur, vt not. in cap. fin. de conſuetud. ſecus in conſuetudine interpretatiua, quæ non aduerſatur, nec contradicit, ſed declarat, ita Dec. conſ. 11. num. 10. quod nota pro
158 noſtro ſtatuto Ianuæ † ſub rubr. de extrinſeco intellectu, lib. 1. ca. 16. dum prohibet allegari conſuetudinem contra ſtatuta, vt intelligatur de conſuetudine derogatiua, aut contraria, vt etiam verba ipſius indicant, non autem de conſuetudine interpretatiua, per quam ſtatuti verba declarantur, in quem ſenſum cōſueuerunt intelligi.
159 Quintò. Subamplia, vt prædicta ampliatio locum habeat † etiamſi talis conſuetudo interpretatiua non eſſet præſcripta, non enim requirit præſcriptionem, prout aliæ conſuetudines, ſed ſufficit ita aliquando fuiſſe obſeruatum, Crauet. conſ. 118. num. 2. & conſ. 201. num. 10. & Paul. de Caſtr. conſ. 348 num. 4. libro primo, vbi dixit, quod ideò non requiritur præſcriptio, quia præſcriptio procedit ſuper re certa
160 † contra quam præſcribere intendimus ad illam tollendam ſecus in conſuetudine interpretatiua, quæ tantummodo inducitur ad declarationem actus dubij, & ſic verſatur ſolum circa caſum dubium non ad illum tollendum, ſed ad declarandum,
161 & facilius eſt declarare, † quā quod certum eſt tollere, & Ant. de Butr. in dicto cap. fin. num. 47. uerſ. ex his dicit Nicol. de Mat. de conſuetud. notauit, quod iſta cōſue-
162 tudo interpretatiua dicitur potiùs, ut ſupra tetigimus † aſſuetudo, ideſt obſeruātia quædam, quæ differt à conſuetudine in pluribus, ut ibi per eum, & præcipuè, quia conſuetudo exigit tempus ad habitum firmandum populi, hæc autem non exigit tempus, ſed ſufficit aliquibus actibus hoc obſeruatum, quod relinquitur arbitrio iu-
163 dicantis, differt etiam à conſuetudine in effectu, † quia conſuetudo, ut iuris uim omnem legis habet obſeruantia, ut facti, habet tātum unicum effectum declaratiuum,

uel

vel iuris, quod verba dubij, vel omiſſi a iure declarandi, vel uerborum loci, aut uo
cabulorum, uel omiſſi ab hominibus ſupplendi, ideò ſi lex eſt dubia, & multiplici-
ter intelligibilis, ſeruari debet quod pluries erit ſeruatum a populo, licet non ſit
hoc præſcriptum, dum tamen alteri legi non obuietur apertè, quia tunc oportet,
quod ſit conſuetudo hæc Anton. de Butr. vbi ſupra, ex quo nota, quod dum dixi-
mus ſupra, & dicemus infra, & dicunt Doctores, quod conſuetudo operatur ad in-
164 terpretationem ſtatutorum intelligunt de conſuetudine, † quæ non aduerſatur ſta-
tuto, nec tendit ad derogationem illius, ſed ſolum ad illius verba dubia, aut men-
tem incertam declarandam, & in qua per conſequens non requiritur aliqua præ-
ſcriptio, ſed ſufficit, quod ex aliquibus actibus ita fuerit obſeruatum, cum non di-
catur propriè conſuetudo, ſed potius aſſuetudo, vt ſupra, ſi autem ageretur de con-
ſuetudine contraria ſtatuto, & derogante illius diſpoſitioni, tunc benè requirere-
tur præſcriptio, & eſſent neceſſaria in eo omnia requiſita ad propriam conſuetudi-
nem inducendam, prout dicit Anton. de Butr. vbi ſupra, & prout ſupponunt alij
Doctores, & nos de hac diximus latè in concluſione, quod ſtatuta non ligant fo-
renſes, ad quæ recurre ſubampliationem ſequutus eſt etiam Dec. conſ. 48. numero
ſecundo, & in conſ. 441. numero 13. & in l. ſemper in ſtipulationibus in fine de re-
gul. iur. Decian. d. reſp. 46. numero 129. Crauet. conſ. 101. numero quarto, verſicul.
& adeò potens eſt Menoch. conſ. 21. numero decimoquinto, libro primo, & conſi-
lio 75. numero 76. eodem libro primo, & de arbitr. iudic. caſ. 99. numero vndeci-
mo, Alexand. conſilio octauo, numero ſeptimo, libro ſexto, Corn. conſ. 83. libr. 3.
& conſ. 188. col. fin. libro quarto, Aret. conſ. primo, column. vltima, verſic. ſed ta-
men, & conſ. 95. numero ſexto, & conſ. 11. col. 3. verſ. ſed tamen, Socin. conſ. 3. num.
quinto, libro primo, & conſilio 111. col. fin. verſ. ſed certè poſſumus eodem libro
primo, Alexand. conſ. 107. col. penult. vol. 2. Gabr. dicta concluſ. prima, nume. 70.
& Ludouic. dicta concluſ. 38. verſ. ampliatur primo idem Roch. de Curt. in ſuo
tractat. de conſuetud. in gloſſ. fin. ſectio tertia, numero 31. vbi aliam rationem addu
cit, quare iſta conſuetudo non requirit curſum temporis, ſicut alia, quia videlicet
iſta conſuetudo interpretatiua non dicitur induci ad faciendum ius non ſcriptum
in loco, ſed ad iam inductum declarandum, alia autem operatur ius ipſum, quoad
populum illum inducentem, & ideò requiritur tempus tale, quod colligitur circa
165 illam conſenſus populi, † quod eſt decennium ſecundum communem opinionem
Legiſtarum, de qua per Anton. de Butr. vbi ſupra numero 39. verſiculo quod de-
cem anni.
166 Sexto. Subamplia, quod ſtatutum, quod aliàs non ualeret, † ſi tamen ex conſue
tudine eſſet interpretatum illud ualere in aliquo caſu, uel generaliter in omnibus
caſibus, & ſic fuerit obſeruatum, recipiat tale fomentum ab huiuſmodi conſuetu-
dine, quod ſemper ualebit, ita Decian. d. reſp. 46. numero 123. & fuit de mente An-
ton. de Butr. in dicto cap. cum dilectus, col. quinta, numero 50. ibi ex quo infertur,
quod licet non ualeat ſtatutum contra ius, tamen ſi ex conſuetudine contra ius in-
terpretatur ex iuribus conſuetudinis poteſt ſtatutum contra ius trahi, & facit, quod
uoluit idem Decian. ubi ſupra, numero 135. quod actus, qui aliàs aliquam oppoſi-
167 tionem pateretur, † tamen ſi de facto diutius fuerit obſeruatus haberi debet pro
ualido, nec poterit reuocari per gloſſ. fin. in l. qui habebat, ff. de manumiſſ. teſtam.
168 & Alciat. conſ. 53. libro nono, numero ſexto, dixit quod † ſtatuta quando ſunt per

Digitized by Google

conſuetudinem approbata, debent obſeruari, licet ſit dubium, an de iure ualeant, Calcan. ad idem conſ. 3. & conſ. 7. Socin. conſ. 145. numero 3. verſ. confirmatur, libro 1. Abb. conſ. 27. lib. 2.

169 Septimò. Subamplia, vt prædicta tanto magis procedant † ſi ageretur de conſuetudine interpretatiua, contra quam nulla extaret memoria, & quæ in tali caſu tamquàm conſuetudo notoria, & inueterata non opus eſt, vt probaretur, ſed Iudex ſe poſſet ex ſe ipſo informare, ita Decian. vbi ſupra, numero 121. & reſp. 32. numero 46. libro ſecundo. Ioſeph Ludouic. in dicta concluſ. 38. verſic. ampliatur ſexto, cum ibi per eum alleg. & omnes Doctores in dicta l. de quibus, ff. de legibus, Bald. in l. prima, columna ſecunda, verſiculo ſed hic quæro, C. ad Velleian. & faciunt ad hoc ea, quæ latè de conſuetudine immemorabili dicit Bertaz. in dicto conſilio ciui. 71. num. 38. & plur. ſeq.

170 Octauo. Subamplia, vt tantò magis prædicta vera eſſent, † ſi ageretur de conſuetudine fauorabili, & quæ nos reduceret ad ius antiquum, vel ad ius commune, quia tali caſu tanto magis admitteretur, quanto res de facili redit ad ſuam naturam, l. ſi vnus, §. pactus ne peteret vbi Iaſ. nume. 6. ff. de pact. cap. ab exordio, 35. diſt. Felin. in cap. cum acceſſiſſent, col. 2. de conſtit.

171 Nonò. Subamplia, vt ſufficiant duo, vel tres actus † ad inducendam huiuſmodi conſuetudinem, & obſeruantiam, prout ita fuiſſe tentum in Rota Romana in vna Bononien. Sancti Andreæ, coram D. de ſancta Cruce teſtatur Ant. Maria de Papazzo, in addit. ad deciſ. vltim. Rot. de conſuetud. in nou. & tenuit Ioſeph Ludouic. vbi ſupra, verſiculo ampliatur ſecundo, ſed melius hoc iudicabitur ex arbitrio iudicantis, cui relinquendum eſt, vt dixit Anton. de Butr. in dicto cap. fin. de conſuetud. num. 47. verſ. 2. differt, & nos ſupra.

Primò. Declara modo ſupradicta, quod data varietatem conſuetudine illa dice-
172 tur in caſu noſtro, & quoad effectum interpretandi ſtatutum conſuetudo, † quæ magis, & à maiori parte populi loci ſtatutorum erit obſeruata, ita Dec. conſilio vndecimo, col. 12. verſiculo ſecundo, reſpondetur Bertaz. conſil. ciuil. 39. numero 32. Bero. conſ. 87. numero 21. libro 3. idem Dec. conſilio 215. numer. ſecundo, verſ. namque plures, Menoch conſ. 75. num. 76. libro primo, & faciunt, quæ nos diximus in concluſ. de communi vſu loquendi circa interpretationem ſtatutorum, dum firma-
173 uimus, † quod ille dicetur communis vſus loquendi, à quo ſtatuta interpretationẽ ſument, qui erit frequentior, & vſitatior in Ciuitate.

Secundò. Declara, quod tunc eſt locus interpretationi ex obſeruantia prouenié-
174 ti quouſque ſumus in verbis dubijs ſtatuti, † nam ſi eſſent verba clara, tunc talis interpretatio, & obſeruantia ceſſaret Rot. deciſ. 108. num. 6. par. 1.

Et nota, quod ſi occurreret caſus non determinatus à ſtatuto, neque à conſuetudi-
175 ne, † ſed eſſet ſolum ſimilis compræhenſorum à ſtatuto, & determinatorum à conſuetudine, vnde oriretur dubium, an pro reſolutione illius eſſet ne recurrendum ad ſtatutum, an potius ad conſuetudinem, erit tibi diſtinguendum, quod ſi caſus occurrens erit de materia conſuetudinis, recurrendum erit ad ſimile conſuetudinis, ſi verò erit de materia ſtatuti, recurrendũ erit ad ſimile compræhenſorum in ſtatuto, ſi autem materia erit indifferens, recurrendum erit ad illud, quod magis ratio ſuadebit, ſi autem in vtroque eadem ratio vigebat recurrendum erit ad determinationem Statuti, quod cenſetur in viridi obſeruantia, & cui Ciues acquieſcere præſu-

præſumuntur, quouſque non appareat de contrario, prout ſi per multas rationes, & auctoritates diſtinguit Euerard. in ſua cent. in loco à ratione legis larga, num. 77. & idem colligitur ex traditis per Barbat. in d. l. de quibus col. 2. vbi etiam Angel. col. 3. & Dec. in d. c. tranſlato in fin.

Decimò. Amplia etiam concluſionem, vt habeat locum quoque in præfatione
176 ſtatuti, † à qua ipſum ſtatutum recipit declarationem, & euidentem in-tellectum,
177 quia procemium, & præfatio oſtendit cauſam finalem, † qua moti fuerunt ſtatuentes, & ſemper eſt conſideranda ratio, qua ſtatuentes fuerunt inducti ad ſtatutum cōdendum, Oſaſch. deciſ. 58. num. 5. Pariſ. conſ. 83. num. 13. & ſeq. vol. 3. Bart. in l. fin. num. 3. ff. de hæred. inſtituen. & in l. 1. in princ. ff. ad Maced. Alex. conſ. 7. numer. 5. vol. 2. & conſ. 54. num. 11. vol. 4. Socin. conſ. 165. num. 6. & 7. lib. 2. Barbat. conſ. 19. col. 1. volum. 1. Dec. conſ. 10. num. 12. & conſ. 532. num. 9. & hinc dixit Barthol. in l. cum hi in princip. & §. eam tranſactionem, num. 1. ff. de tranſact. quod ſequens di-
178 ſpoſitio † à præfatione reſtringitur, & declaratur, & in l. regula, in fine, ff. de iur. &
179 fact. ignor. docuit, quod ſi præfatio legis eſt generalis † generaliter etiam debet intelligi res ipſa, & ibidem ſubiunxit Bald. quod legis præfatio præbet intellectum
180 toti legi, † ſicut etiam procemium, & præfatio ſtatuti coniecturam facit eorum, quæ ſtatuentes ipſi voluerunt, & Roma. in conſ. 16. num. 4. ſcripſit, quod ex præfatione ſtatuti diſpoſitio huiuſmodi, ac mens reſtringitur, extenditur, atque declaratur, ibi-
181 que Mandoſ. affirmat præfationem eius eſſe naturæ, † vt mentem diſponentis, cauſamque diſpoſitionis demonſtret, & ob id ex ea ad diſpoſitionis reſtrictionem, ampliationem, & declarationem argumentum ſumere licere, & idem voluit Riminal. conſ. 25. num. 29. libro primo, Rol. à Val. conſ. 49. num. 43. lib. primo, Roma. conſ. 238. num. 3. Tiraq. in ſuo tractat. ceſſante cauſa, limit. 1. num. 65. Barbat. conſ. 10. col. penult. verſ. & ſi quiſpiam. volum. primo, Curt. Sen. conſ. 49. poſt num. 26. Bertrād. conſ. 182. vol. primo, Marſ. conſ. 19. num. 5. Dec. conſ. 134. num. 2. Curt. Iun. conſ. 5. num. 19. Rip. reſp. 3. numero 7. libro ſecundo, Lap. alleg. 101. numero 24. verſiculo circa ſecundum.

Primò. Subamplia adeò prædicta procedere, vt vbi non habet locum præfatio,
182 † nec etiam locum ſtatutum habebit, ita Bertaz. in conſilio crimin. 201. numer. 19. libro primo, & conſilio 439 numero 23. libro 2. poſt Oſaſc. d. deciſ. 58. numero 6. & Lanfranc. in capitulo quoniam contra in ſecundo not. de probation. & faciunt infra.

Secundo. Subamplia, vt procedat ampliatio etiam quando ſui natura diſpoſitio
183 ſtrictè interpretaretur, † vt quia in ea ageretur de materia, in qua ſtricta de iure deberet ſumi interpretatio, nam ob præfationem, rationem tamen ſtatuti continentem expræſſam, largè diſpoſitio interpretari deberet, ita Crauet. conſilio 192. numero 21. Socin. conſ. 91. col. 1. libro primo, Dec. conſ. 10. numer. 2. verſiculo 1. quia Gozad. conſ. 1. nu. 16. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 2. nu. 13. & eſt ratio,
184 quia cauſa, ſeu ratio, quæ colligitur ex procemio, ſeu præfatione cēſetur in ſequentibus repetita, Barth. in l. ſi ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de verb. oblig & in l. Titia, §. idem reſpondit eodem titulo, Calcan. conſ. 7. col. 5. in princ. Crauet. dicto cōſ. 192. numero 21. & ideò ſequens diſpoſitio ſecundum dictam declarationem regu-
185 lari debet, nam plus eſt attendenda ratio, † & mens ſtatuentium, quàm ipſius ſtatuti verba, & diſpoſitio, Alex. dicto conſ. 54. num. 9. & ſeq. vol. 4. Oſaſc. d. deci. 58.

num.7.& hinc etiam dicebat Bald.in l.omnes populi,col.3. num.59. de iuſtitia, &
186 iur. † quod vbi ratio motiua ſtatuti non poteſt ſaluari, tunc non debemus ſequi ſenſum litteralem,& planum ipſius ſtatuti,nam ratio reſtringit, limitat,& regulat ſtatuum,l.cum pater,§.dulciſſimis,ff de legat.2.

Limita ampliationem prædictam, vt ſi concluſio , & diſpoſitio ſtatuti aliud ter-
187 minaret, & concluderet,† quàm præfatio ipſa ſonaret, ſtabitur tunc potius concluſioni,& diſpoſitioni ſtatuti, quàm præfationi, ſicut quando textus repugnat rubricæ,ſtatur magis textui,quàm rubricæ, Menoch. dicta præſumpt. 2. numero 15. & ſeq.de mente Purpurat. in l.cum quid,num.10.in fin.verſicul 2.declaretis, ff.ſi cert. pet.& per not.in l. 1.vbi præcipuè,Iaſ.ff.eod.tit. Euerar.in ſua cent. in loco à rubro ad nigrum, num 12.

Sublimita, niſi præfatio ſtatuti haberet,vt dicebamus,in ſe rationem expreſſã,
188 † quare ſtatuentes fuerint moti ad ſtatutum condendum , nam tunc ſtabitur potius præfationi ob rationem finalem in eo expreſſam, quàm diſpoſitis, & terminatis à ſtatuentibus, qui in tali caſu dicerentur erraſſe in modo determinandi , & concludẽdi eorum intentionem,& mentẽ, poſtquam qualis eſſet iam expreſſerant apertè in præfatione, nec cenſentur ſe in eodem actu correxiſſe,aut ſibi ipſis contrariaſſe, & ideò, poſtpoſitis verbis ſtatuti , erit illius ſenſus, & intellectus regulandus à ratione expræſſa in præfatione, quæ dicitur eſſe anima ſtatuti,& quę ſi ſaluari non poteſt , vt dicebamus , nec etiam ſenſus litteralis , & planus ipſius ſtatuti ſequendus erit, rationibus,& auctoritatibus,de quibus in præcedenti ſubampliatione,& argumentum,vt ſupra,allegatum per Menoch. de rubrica ad præfationem , procedet, quando rubrica eſſet reciſa,nec haberet, prout de præfatione dicebamus,rationem in ſe perfectam, quo caſu non eſt mirum,ſi nigrum,in quo latius, & fortè diuerſa, & contraria ad ea,quæ Rubrica præciſa. & reſtricta ex eius lectura innuit,diſponũtur, magis attenditur,quod ſecus eſt, quando Rubrica habet perfectam rationem, & certa mens ſtatuentium ex eius verbis ſine vlla ſupplectione percipitur , vt de præfatione ſupra ſupponimus, nam tunc nedum non corrigitur a textu , ſed potius ad ſimilitudinem præfationis textus ipſe vno modo loquens ab ea ampliabitur, & ſupplebitur ad intellectum,& generalitatem ipſius Rubricæ, Dec.conſilio 527.nu. 11.num.1.lib.primo, Hieron.Gabr.conſilio 12.numero ſexto, libro primo , & nos infra proximè .

XI.Amplia,vt ſtatutum recipiat interpretationem etiam à Rubrica ipſius, Dec.
189 conſ.508.num.3. vbi ideò dixit , † quod ex diuerſitate Rubricarum oſtenditur di-
190 uerſitas † ſenſus ſtatutorum,& idem voluit in dicta l.prima,vbi etiam Alexan.Iaſ.
* Alberic. & alij communiter Doctores,ff.ſi cert.pet.Corn.conſ.67. numero primo, libro primo, Bald.in conſ.34.num.3.libro quinto , vbi docuit, quod vbi textus eſt
191 dubius , † declaratur per rubricam , quæ quandoque habet ampliare textum , & quandoque reſtringere, nam Rubrica eſt quaſi initium legis,idem voluit in conſi-
192 lio 378.num.quinto, eodem libro quinto,& quod Rubrica † oſtendat mentem ſtatuentium,& ex ea argumentum ſumi poſſit ad ſtatutum ipſum voluit gloſſ.& ibidẽ Bart.in l.prima, C.de capita.ciuil.cenſ.eximen.libro vndecimo,Roman.dicto conſilio 16.numero 4.vbi Mandoſ.in addit.Curt.Iun.conſ.5.num.15.& conſilio 107.nu
* mero ſecundo, ubi de communi opinione teſtatur, prout illam etiam communem
* dicit Dec. in dicta l. prima , ff. ſi cert. pet. & quod illa interpretatio ſumenda ſit,

quæ

613 † quæ eſt magis conſona rubricæ uoluit gloſſ. in cap. bonæ, & ibi Abb. circa fin. de
confirmat. vtil. vel inutil. & in cap cum monaſteriũ, vbi Ioan. Andr. Imol. & Abb.
194 de elect hinc dixit Bald. in l. 2. ff. de ſtat. hom. quod prælatio elicitur † ex ordine ru
bricarum, & idem gloſſ. in rubr. ff. de eo, per quem.
195 Primò. Subamplia, vt prædicta tanto magis procedant, † ſi rubrica per verba
diſpoſitiua loqueretur; nam tunc perconſequens, nedum interpretationem daret,
ſed etiam prout nigrum diſponere diceretur, ita Corn. conſ. 67. numero primo, vo-
lum. primo, per gloſſ. & Doctor. in rubr. C. ne fideiuſſ. do de. & in rubr. C. etiam
ob Chirographa pecu. & per Imol. in rub. de verb. oblig.
196 Secundò. Subamplia, vt etiam rubrica, ſi reperiatur ſine textu, † poſſit nihilomi-
nus nedum inſeruire pro argumento voluntatis ſtatuentium, ſed etiam allegari ad
deciſionem cauſarum, ſi habet orationem perfectam, Iaſ. in dicta l. prima, numero
decimo, ff. ſi cert. pet. de mente Angel. Aret. in procem. inſtit. in 8. col. & per gloſſ. in
l. 1. ff. ſi quis teſtam. lib. eſſe ius.
Tertiò. Subamplia, vt rubrica generaliter loquens nedum ſeruit ad interpreta-
197 tionem † diſpoſitorum in ſtatuto, ſed etiam ob ſuam generalitatem illud ampliat,
Corn. dicto conſ. 67. numer. 1. vbi notauit, quod ſi rubrum ſtatuti diſponeret, quod
mulier dotata non ſuccedat, & nigrum dixerit, quod ſoror dotata non ſuccedet,
tunc non ſolum ſoror excluditur, ſed etiam alia mulier propter generalitatem ru-
bricæ, ſicut pariter ſi ſtatutum diceret, quod vir lucretur tertiam partem dotis tra-
ditæ, trahetur etiam ad dotem non traditam, ſed tantum promiſſam, ſi generaliter
verba rubricæ diſponerent, quod vir lucretur tertiam partem dotis, iuribus, & au-
ctoritatibus ibi per eum adductis, propter quas refert ſe in diuerſis caſibus pluriès
198 conſuluiſſe, † quod ſtatutum exorbitans, licet ſtrictè loqueretur, tamen propter ge-
neralia verba diſpoſitiua rubricæ magis generaliter deberet intelligi, pro quo fa-
cit, quod reſpondit Caſtren. conſ. 83. num. 4. lib. 2. vbi voluit, quod ſi rubrica ſtatu-
199 ti generaliter diſponat, † quod mulier extantibus maſculis non ſuccedat, textus au-
tem dicat, quod mulier extantibus maſculis non ſuccedat patri, ille tamen textus
declarabitur à generalitate rubricæ, vt etiam non ſuccedat mulier patri, matri, auo,
& ſimilibus, ad idem facit Socin. Sen. conſ. 128. num. 8. lib. 4. & quod ſi rubrica ſit
200 generalior nigro, ſeruiet ad interpretationem ipſius nigri, † immò quod attenda-
tur generalitas rubricæ, non obſtante, quod nigrum limitatè loquatur, voluerunt
Crauet. conſ. 61. num. 1. Dec. conſ. 527. num. 11. Bero. conſ. 51. num. 2. vol. 2. Natt.
conſ. 282. nu. 10. vol. 2. Bertaz. conſ. crim. 35. nu. 1. lib. 1. Burſ. conſ. 12. nu. 16. lib. 1.
Paul. de Caſtr. cõſ. 83. præſens caſus, col. 2. ad finem, lib. 2. Alex. conſ. 1. col. 2. verſ.
prætereà poſito quod in nigro, libro quarto, & in conſil. 89. col. ſecunda, ad finem,
verſicul. pro hac etiam adducit, libro ſexto, & conſilio ſexto, col. prima, ad finem,
verſiculo 2. præſuppono, lib. 7.
Primò. Declara ſubampliationem, vt procedat, dummodò rubrica diſpoſitiuè
201 loquatur, † & habeat perfectam orationem, vt ſupra diximus, ita Crauet. dicto con
ſilio 61. num 1. Bertaz. d. conſ. 35. num. 1. Burſat. d. conſ. 12. num. 16. Menoch. conſ.
* 75. num. 80. lib. 1. & communiter Doctor. in dicta l. 1. ff. ſi cert. pet. ac alij ſupra in
præcedenti proxima ſubampliatione citati, & Hieron. Gabr. dicto conſ. 12. num. 6,
* libro primo, vbi hanc communem ſententiam affirmat, † & perfectam orationem
202 habere rubr. tunc dicit cũ certa mẽs ex eius verbis ſine vlla ſuppletione percipitur.

Secun-

Secundò. Declara, quod ſi rubrica non numerat caſus, ſed generaliter tantum
203 loquitur, † & adeò clara, & perfecta eſt, vt mentem certam, & non obſcuram ſta-
tuentium oſtendat. ſtatutum autem de aliquibus tantum caſibus loquatur, ſi tamen
eadem ratio expræſſa in ſtatuto, aut maior adeſt in caſibus omiſſis à ſtatuto, & ſub
generalitate rubricæ compræhenſis, tunc concurrente generalitate rubricæ, & ra-
tione ſtatuti, rubrica haberetur pro lege, & ſtatutum nedum per ipſum interpreta-
retur, ſed etiam ſuppleretur in caſibus eandem, vel maiorem rationem habētibus,
quamuis enim non concordante rubricæ generalitate, ratio ſola ſtatuti non ſuffice-
ret ad hoc, vt viderentur compręhenſi in ſtatuto caſus omiſſi, quia ratio illa putare-
tur reſtricta ſolum ad perſonas in ſtatuto expræſſas per not. in l. 4. §. toties, ff. de
damn. infect. & in l. Diuus, §. & quatenus, ff. de falſ. & in l. illam, C. de collat. Dec.
conſ. 71. col. fin. tamen propter generalitatem rubricæ interpretatio fiet, vt omnes
caſus ſub ratione compræhenſi ſtatuto includi dicantur, & ex hoc concordatur Bal.
204 † ſi aliquando reſpondit propter rationem ſolam onerum matrimonij ſtatutum de
dote tradita lucranda non procedere in promiſſa, vt in conſilio 333. volum. quarto:
ſi poſtea etiam propter generalitatem rubricæ alias conſuluit, procedere etiam in
promiſſa, vt hoc etiam notauit Iaſ. in dicta l. prima, numero nono, ff. ſi cert. pet. &
in effectu ſi cum generalitate rubricæ concurreret ratio ſtatuti, nedum rubrica fa-
ciet argumentum, & tribuet interpretationem, quoad caſus in ſtatuto expræſſos,
ſed etiam quoad alios eandem, vel maiorem rationem habentes, vt in caſibus, de
quibus per Corn. dicto conſ. 67. numero primo, per Caſtrenſ. conſ. 83. numero 4.
libro ſecundo, & per alios ſupra, ſed ſi rubrica erit quidem verbis generalibus cō-
cepta, ſine tamen numeratione caſuum, nec conſtet eandem rationem ſtatuti vige-
re in omnibus caſibus, qui poſſint ſub generalitate rubricæ dici compræhenſi, tunc
rubrica nedum ob generalitatem, vt ſupra dicebamus, non ſupplebit ſtatutum ad
omnes caſus generales, vltra in ſtatuto expræſſos, ſed potiùs tanquam obſcura de-
clarabitur, & reſtringetur per ſtatutum ad caſus in eo nominatos, ita declarauit Ga-
* briel dicto conſilio 12. numero quarto, vbi hanc communem opinionem teſtatur
allegans ad id gloſſ. in l. fin. in ver. militiæ, C. de iuriſd. omn. Iud. & in l. prima, C. ne
ruſtica ad vlt. off. deuo. lib. 11. & not. in dicta l. prima, ff. ſi cert. pet. Iaſ. numero quin
to, Curt num. 13. Rip. numero 15. & 17. Bolognet. numero 14. & 18. Alciat. in 3.
caſu, & per Socin. conſ. 92. num. 5. volum. primo, & Socin. Iun. conſilio 31. numero
ſeptimo, & conſ. 138. num. 4. volum. primo, & ibidem idem Gabriel affirmat hoc
procedere non ſolum quando ratio eſt expræſſa in ſtatuto, vel tanquam vnica ha-
betur pro expræſſa, ſed etiam quando non eſt ita clara, ſed tamen fit clara per di-
* ſpoſita ab ipſo ſtatuto, & ita omnes ſupracitatos Doctores ſentire affirmat, & dum
dixit de rubrica concepta verbis generalibus, ſine tamen numeratione caſuum,
205 fuit, quia ſi rubrica deſcenderet ad caſuum particularium numerationem, † non
poterit dici ſimpliciter generaliter loqui, & tunc caſus expræſſi in rubrica debe-
bunt ſuppleri in nigro, ſi fuerint omiſſi, etiamſi expræſſi in nigro non eandem ra-
tionem cum reliquis expræſſis in rubrica continerent, ne rubrica tali caſu videre-
tur in illis ſuperflua; ita Gabr. dicto conſ. 12. num. 1. vbi dixit, quod tali caſu rubri-
ca habetur pro initio legis, & videntur in nigro expræſſi ſolum aliqui caſus ex plu-
ribus nominatim compræhenſi à rubrica gratia exempli, & non ad reſtrictionem
rubricæ, vnde reliqui omiſſi ſine dubio ſupplentur ex rubrica, quod dicit etiam

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe de mente Aret. in rubr. de verb. oblig. & Salic. in dicta l.prin. ſi cert. pet.

Tertiò. Declara, vt non procedant prædicta, quando rubrica eſſet
206 diſpoſitis in ſtatuto, † & illam ita generaliter intelligendo iniquitas reſu... tunc nedum non ſeruit pro latiore interpretatione ſtatuti, ſed potius ipſum... tutum illius reſtrictionem ad per eum diſpoſita operatur, ita Cephal. con...
207 146. numero 14. libro primo, vbi etiam numero 15. inquit, † quod vt iniquitas e... tetur debet potius rubrica reddi ſuperflua, ad idem Crott. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 22. ff. de verb. oblig. & faciunt aliàs à nobis adducta, & præcipuè in concl. de ſtatuto ſtrictè interpretando, dum probauimus ſtatuta potius interpretanda, vt nihil operentur, quàm quod iniquitatem contineant, prout etiam infra.

208 Quartò. Declara, vt non procedat ampliatio, † quando rubrica eſſet omninò contraria diſpoſitis in ſtatuto, nam tunc magis ſtatutum attenditur, & diſpoſitum in eo tanquàm poſterius, quam rubrica, cum poſteriora derogent prioribus, ita Alberic. Salicet. Alexand. & Iaſ. in dicta l. prima, ff. ſi cert. pet. Iaſ. in rubric. inſtit. de action. & poſt omnes Euerard. in ſua centur. in loco à rubro ad nigrum, numero duodecimo, & facit, quod dicit Gabr. dicto conſilio duodecimo, numero primo, dum voluit, quod generalitas rubricæ operetur circa interpretationem tex-
209 tus, † quando in textu reperitur obſcuritas, ſecus autem quando adeſt contrarietas, & faciunt etiam per nos ſupra allegata de non admittenda coniectura in claris & de non adhibenda interpretatione ad mentem ſtatuentium certam, & determinatam, ſed in hoc dic, vt ſupra fuit concluſum de præfatione in limitatione, & ſublimitatione.

210 Duodecimo. Amplia concluſionem, vt † ſtatuta in materia proportionata iiſdem coniecturis, & modis interpretentur, quibus, & mens teſtatoris, Rot. dec. 232. num. 2. part. prima

211 Primo. Limita modò concluſionem, † vt non procedat quando ius commune aliquid diſponeret non ſecundum veritatem, ſed ſecundum fictionem, quia talem interpretationem ſtatutum non aſſumeret, cum illud ſit intelligendum propriè, & verè, non autem impropriè, & fictè, Barthol. in dicta l. omnes populi, in 6. quæſt.
212 princip. verſ. vlterius quæro, ff. de iuſtitia, & iur. vbi dicit, quod ad hoc, † vt illud quod eſt ſecundum fictionem compræhendatur in ſtatuto neceſſe habet ſpecialiter exprimi per text. in l. 3. §. hæc verba ibi de quo fuit neceſſarium ædicere, vbi gloſſ. ff. de negot. geſt. idem voluit Crott. in eadem l. omnes populi, num. 197. vbi dixit ex præſenti limitatione uerificari dictum Baldi in l. ſi quis, C. de Epiſc. & Cler. & in l. quicunque, C. de ſeru. fugit. Et alibi ſæpè, dum voluit, quod ſi ſtatuto caueatur, vt
213 ſi committens delictum aliquod pœna capitis puniatur †, eſt interpretādum, vt ſolum compræhendat eos, qui in effectu, & reipſa delictum illud commiſerint, nō autem, prout de iure communi, etiam qui ſunt attentati illud facere, ſed non potuerunt, nam quod delictum committens puniatur, etiam ſi ſolum animum occidendi habuerit, & attentauerit, licet non ſit ſequutus effectus, eſt de iure communi ſecundum fictionem, ſecundum quam quis ex affectu ad delictum, delictum ipſum commiſiſſe fingitur, unde affectus in aliquibus, ſicut effectus, punitur ex prædicta fictione, non autem ſecundum ueritatem iuxta diſtinctionem, de qua in l prima, §. Diuus, ff. ad l. Cornel. de ſicar. & ideo non recipiet dictum ſtatutum hanc interpreta-

tutum nouiter factum, ubi etiam Imol.num.12.uerſ.nam primo dicit,& Barbat.numero 39.& Felin.numero 5.de conſtit.Bolognet.in d.l.omnes populi, ff. de iuſt. & iur. numero 16.

Quartò. Amplia, vt idem ſit ſi nouum ſtatutum non procederet declarando,
136 † ſed de nouo inducendo, vel diſponendo, nam tunc non traheretur ad præterita, ſed ſolum ad futura, vt eſt expræſſum in cap.quoniam de conſtit.& in cap.2.eodem tit.& in l.leges,& conſtitutiones, C.de legibus, leges,& conſtitutiones, inquit tex. futuris certum eſt dare formam negotijs, non ad facta præterita reuocari, niſi nominatim,& de præterito tempore,& adhuc pendentibus negotijs cautum ſit, ſecus ſi procederet ſolum inducendo nouam confirmationem à ſtatuto antiquo diſpoſitorum, quia etiam præterita contineret, ita Capreolus dicta regul. 6. numero 41. vbi de communi.

137 Limita ampliationem in primo dicto, vt non procedat, † quando nouum ſtatutum diſponeret,& induceret addendo, vel minuendo pœnam à lege, & ſtatuto antiquo impoſitam, nam tunc etiam de commiſſis in præteritum, nondum tamen iudicatis ſeruaretur, vtputa ſi extaret ſtatutum, quod vendens ſal ſine licentia, capite puniatur, & fiat nouum ſtatutum, quod talis vendens puniatur ſolum in centum, etiamſi ante nouum ſtatutum aliquis vendidiſſet, non puniretur tamen, niſi ad pœ-
138 nam noui ſtatuti, † quod debet attendi; ex quo agitur de pœna, in qua ſpectatur tẽpus ſententiæ, ita Capr d.concl.6.num.45.per text.in l. penult. ff. ſi ex noxa.& per gloſ.in authen.vt Iud.ſine quo ſuffra. §. opinionem cum alijs ibi per eum, ſicut & idem eſſet, ſi ſtatutum nouum induceret diſponendo exceptionem de nouo poſt ſtatutum ex aliquo facto à ſtatuto conſiderato cauſatum, quia, & illa habebit locum etiam in præteritum, prout in omnibus alijs, quæ poſt ſtatutum nouum incipiunt, aut competere, aut eſſe,& effici, vt latè in exemplis per eumdem Capr. allatis in dicta concluſ.6.num.6.num.45.& plur.ſeq.vbi plenè habebis, quando ſtatutum, ſiue quælibet alia conſtitutio reſpiciat etiam præterita, de quibus latius etiam per nos in alia ſpeciali de hoc concluſio, quod ſtatutum dicatur reſpicere futura in 2.limit. ad quæ hic dicta accommoda.

Nonò. Amplia concluſionem, vt ſtatuta etiam recipiant interpretationem à cõ
139 ſuetudine, † & obſeruantia, nam ſecundum quod conſuetudo, & obſeruantia, illa declarauerit, ita erunt intelligenda,& obſeruanda, & hæc dicitur potius aſſuetudo,
140 † quàm conſuetudo, vt infra, latè Ioã.de Amic.cõſ.42.verſ.3.coniugali,& ita Bertaz.conſ.ciuil.71.num.21.& ſeq.vbi infert ad ſtatutum de aliqua moneta loquente,& concludit, quod ex obſeruatione ſequuta interpretabitur, de qua monetæ qualitate ſit intelligendum, Alex.conſ.39.col.1.vol.3.& conſ.211.in fin.lib.6. vbi di-
141 xit, quod ſi ſtatuta de gabellà ſoluenda eſſent in aliquo verbo dubia, † tamen deberet attendi, quod ante hac fuerat obſeruatum, nec erit recedendum ab intellectu, & interpretatione declaratiua data à communi obſeruantia,& facit text.apertus in l. ſi de interpretatione, & l. nam Imperator, ff.de legibus, vbi habetur, quod ſi de interpretatione legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure Ciuitas retrò in huiuſmodi caſibus vſa fuit, optima eſt enim legum interpres conſuetudo, nam Imperator noſter Seuerus reſcripſit in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem, aut rerum perpetuò ſimiliter iudicatarum auctoritatem in legum obtinere debere, vnde Barth.in l.neque leges, ff.de legibus, dixit, quod ſi con

ſuetu-

142 ſuetudo † interpretata eſt aliquem caſum dubium in ſtatuto, ſecundum illam ſemper erit iudicandum, idem voluit Pariſ conſ.56.num.34.lib.2.vbi notauit, quod ſi
143 aliqua reformatio ad ſtatutum, ita in contingentia facti fuerit obſeruata, † vt ſolum corrigat ſtatutum, reſpectu alicuius rei tantum, minimè recedendum erit à tali interpretatione obſeruantiæ, & Brun. in d.ſtatut.fœm.excluſ.art.15.princip.q.7.
144 num.15.dixit, quod conſuetudo poteſt interpretari † ſtatutum excludens fœminas in talem ſenſum, qui excludat, vel non excludat, & obſtet, vel non obſtet fœmi-
145 nis, & Alberic. in l.minimè, ff. de legib. inquit, † quod conſuetudo poteſt inducere interpretationem etiam contra uerba ſtatuti, & quod ſi ſtatutum habet uarios intellectus, ille implectendus erit, qui per conſuetudinem interpretatiuam fuerit receptus, idem tenuit Decian.reſp.32.num.14.& plur.ſeq.lib.2.& Dec.conſ 538 nu.2.
146 & Bart.in d.l.neque leges, vbi etiam Bald.num.3.docuerunt, † quod licet in dubijs ſtatuti recurrendum ſit ad Principem, ut in l.& ideo, ff. de legib.& in l.cum de nouo C.eod.tit.tamen fallit ubi conſuetudo eſſet interpretata ſtatutum aliàs dubium, nā tunc illi ſtandum eſſet, quia ubi ſimile habemus, non eſt recurrendum pro declara-
147 tione ad Principem, & quod omnis diſpoſitio, † ſiue legalis, ſiue ſtatutaria, ſiue hominis priuati, ſiue Principis regulam recipit à conſuetudine, probatur apertè per ea, quæ tradidit Dec.conſ.48.col.1.num.2.Felin.in cap.cum m. num.8. de conſtit. Innoc. in c.olim, num.2.de uerb.ſignif.Alex.conſ.37.num.9.uerſ. præterea ſi contractus, lib.2.& latiſſimè per Gabr.concl.1.in tit.de conſuet.& Ioſeph. Ludouic. in
148 concluſ.38.per tot.& quod in dubijs ſequenda ſit illa opinio, & intellectus, † quem conſuetudo approbauit, docuit Dec.conſ.131.col.pen.uerſ.ſed nō obſtat, & talis cō
149 ſuetudo interpretatiua non dicitur noua diſpoſitio, † ſed ſtatutum ipſum, ſcilicet ſic interpretatum, quæ interpretatio, quam attribuit conſuedo, eſt obſeruanda, licet poſtea appareat non bona, Socin.conſ.145.num.2.libro primo, Ruin.conſ.104.numer.3.in fin.lib.5.Crauet.conſ.294.uerſ.21.ibi amplius dico, & quod intellectus
150 ille ſumi debeat, quem effectus, † & rerum exitus uerum eſſe demonſtrat, dixit Crauet. ibidem, & latius in conſ.201.nume.10.uerſ. ſed longius conſideratis, ubi ideò conſuluit, quod licet quis ex eo ſolum, quod habeat bona in territorio alicuius,
151 † non poteſt, ſi alias eſt in reliquis forenſis aſtringi ſtatuto ibidem diſponente circa deciſoria, quia bona non faciūt aliquem ſubditum, & quod quis poſſit dici ſubditus alicuius l.Libertus, §.ſola, ff. ad municip.l.reſcripto, §.fin.ff.de muner. & hon. Paul.de Caſtr.cōſ.89.poſſet quis dicere col.2.circa med.lib.2.Ant.de Butr. Innoc. Abb.& Felin.in c.poſtulaſti, de for.comp.& forenſis non adſtringitur ſtatuto circa deciſoria diſponente. Alexand. conſilio 164. columnn.fin.uerſiculo ad allegata, lib. 6.& conſilio 138.libro primo, & conſilio 16.libro quinto, tamen ſi ita ſe habuit obſeruantia in illo loco, & uſus per lōgum tempus, etiam forenſis adſtringetur, & ante eum Iaſ.in conſ.128.col.penult.in princ.libro primo. Et quod ſtante conſuetudine interpretatiua ſtatuti, non ſit ulterius ambigendum uoluit Grat.conſ.45.nume. 12.libro primo, hinc etiam not.Gozad. conſ.37. numero 14. quod ſi extaret com-
152 munis obſeruantia, † quod aliquod ſtatutum particulare non obſeruaretur, nō obſeruabitur tale ſtatutum propter illius inobſeruantiam, ſicut è contra obſeruabitur illud, quod aliquo caſu communis obſeruantia fuerit interpretata habere locum, idem, & plura alia ad hoc accumulat, Bertaz.dicto conſ.ciuil.71. num.21. ad idem uide Carpa. ubi ſupra, d. cap.174.in fin.libro 2.& Cepol.conſ. ciuil.34. numer.6.

ubi

153 ubi dixit, quod licet ſtatutum prohibeat † reductionem, reſtitutionem, & ſupplicationem à ſententia lata per arbitratores, ſi tamen ſemper fuerit intellectum, & interpretatum, quod poſſit peti reductio ad arbitrium boni uiri, quando eſſet enormiſſima læſio, à tali interpretatione non erit recedendum, & ſi talis interpretatio eſſet notoria, ſufficiet, ſi Iudex interroget Tabelliones, ſiue Actuarios, an ita fuerit interpretari conſuetum.

Primò. Subamplia, & uera ſit ampliatio, etiamſi non probaretur ita in facto ex
154 conſuetudine obſeruatum, † ſed tantùm quod omnes opinantur tale ſtatutum, ita eſſe intelligendum, & interpretandum, & ita longo tempore opinatum, nam talis opinio eſſet obſeruanda loco ſtatuti ex ea ita interpretati, Decian. d. reſp. 46. num. 130. per ea, quæ uoluit Geminian. in cap. conqueſtus de fer. ubi etiam Io: Andr.

Secundò. Subamplia, vt procedat ampliatio, etiamſi verba eſſent impropriāda,
155 nam nihilominus † ſequi debemus intellectum, & interpretationem à conſuetudine approbatam; ita Socin. conſ. 209. col. vlt. verſiculo 9. comprobo lib. 2. allegans, Anton. de Butr. in cap. cum dilectus, de conſuet. quod etiam confirmauit Decian. d. reſp. 46. num. 134.

156 Tertiò. Sublimita, vt interpretatio ſtatuti proueniens † à conſuetudine prę cæteris ſit attendenda per text. in d. l. ſi de interpretatione, ff. de legib. in primis enim, inquit, tex. & ſic ante omnia ſi de interpretatione legis quæratur inſpiciendum eſt, quo iure Ciuitas retrò in huiuſmodi caſibus vſa fuit.

Quartò. Subamplia, vt etiam interpretatio à conſuetudine habeat locum quā-
157 uis extaret ſtatutum, † quod contra iura ſcripta non poſſit allegari cōſuetudo, quia tale ſtatutum intelligitur de conſuetudine contraria ſtatutis, in quo multa requirūtur, vt not. in cap. fin. de conſuetud. ſecus in conſuetudine interpretatiua, quæ non aduerſatur, nec contradicit, ſed declarat, ita Dec. conſ. 11. num. 10. quod nota pro
158 noſtro ſtatuto Ianuæ † ſub rubr. de extrinſeco intellectu, lib. 1. ca. 16. dum prohibet allegari conſuetudinem contra ſtatuta, vt intelligatur de conſuetudine derogatiua, aut contraria, vt etiam verba ipſius indicant, non autem de conſuetudine interpretatiua, per quam ſtatuti verba declarantur, in quem ſenſum cōſueuerunt intelligi.

159 Quintò. Subamplia, vt prædicta ampliatio locum habeat † etiamſi talis conſuetudo interpretatiua non eſſet præſcripta, non enim requirit præſcriptionem, prout aliæ conſuetudines, ſed ſufficit ita aliquando fuiſſe obſeruatum, Crauet. conſ. 118. num. 2. & conſ. 201. num. 10. & Paul. de Caſtr. conſ. 348 num. 4. libro primo, vbi dixit, quod ideò non requiritur præſcriptio, quia præſcriptio procedit ſuper re certa
160 † contra quam præſcribere intendimus ad illam tollendam ſecus in conſuetudine interpretatiua, quæ tantummodo inducitur ad declarationem actus dubij, & ſic verſatur ſolum circa caſum dubium non ad illum tollendum, ſed ad declarandum,
161 & facilius eſt declarare, † quā quod certum eſt tollere, & Ant. de Butr. in dicto cap. fin. num. 47. uerſ. ex his dicit Nicol. de Mat. de conſuetud. notauit, quod iſta cōſue-
162 tudo interpretatiua dicitur potiùs, ut ſupra tetigimus † aſſuetudo, ideſt obſeruātia quædam, quæ differt à conſuetudine in pluribus, ut ibi per eum, & præcipuè, quia conſuetudo exigit tempus ad habitum firmandum populi, hæc autem non exigit tempus, ſed ſufficit aliquibus actibus hoc obſeruatum, quod relinquitur arbitrio iu-
163 dicantis, differt etiam à conſuetudine in effectu, † quia conſuetudo, ut iuris uim omnem legis habet obſeruantia, ut facti, habet tātum unicum effectum declaratiuum,

uel

vel iuris, quod verba dubij, vel omiſſi a iure declarandi, vel uerborum loci, aut uo cabulorum, uel omiſſi ab hominibus ſupplendi, ideò ſi lex eſt dubia, & multipliciter intelligibilis, ſeruari debet quod pluries erit ſeruatum a populo, licet non ſit hoc præſcriptum, dum tamen alteri legi non obuietur apertè, quia tunc oportet, quod ſit conſuetudo hæc Anton. de Butr. vbi ſupra, ex quo nota, quod dum diximus ſupra, & dicemus infra, & dicunt Doctores, quod conſuetudo operatur ad in-
164 terpretationem ſtatutorum intelligunt de conſuetudine, † quæ non aduerſatur ſtatuto, nec tendit ad derogationem illius, ſed ſolum ad illius verba dubia, aut mentem incertam declarandam, & in qua per conſequens non requiritur aliqua præſcriptio, ſed ſufficit, quod ex aliquibus actibus ita fuerit obſeruatum, cum non dicatur propriè conſuetudo, ſed potius aſſuetudo, vt ſupra, ſi autem ageretur de conſuetudine contraria ſtatuto, & derogante illius diſpoſitioni, tunc benè requireretur præſcriptio, & eſſent neceſſaria in eo omnia requiſita ad propriam conſuetudinem inducendam, prout dicit Anton. de Butr. vbi ſupra, & prout ſupponunt alij Doctores, & nos de hac diximus latè in concluſione, quod ſtatuta non ligant forenſes, ad quæ recurre ſubampliationem ſequutus eſt etiam Dec. conſ. 48. numero ſecundo, & in conſ. 441. numero 13. & in l. ſemper in ſtipulationibus in fine de regul. iur. Decian. d. reſp. 46. numero 129. Crauet. conſ. 101. numero quarto, verſicul. & adeò potens eſt Menoch. conſ. 21. numero decimoquinto, libro primo, & conſilio 75. numero 76. eodem libro primo, & de arbitr. iudic. caſ. 99. numero vndecimo, Alexand. conſilio octauo, numero ſeptimo, libro ſexto, Corn. conſ. 83. libr. 3. & conſ. 188. col. fin. libro quarto, Aret. conſ. primo, columm. vltima, verſic. ſed tamen, & conſ. 95. numero ſexto, & conſ. 11. col. 3. verſ. ſed tamen, Socin. conſ. 3. num. quinto, libro primo, & conſilio 111. col. fin. verſ. ſed certè poſſumus eodem libro primo, Alexand. conſ. 107. col. penult. vol. 2. Gabr. dicta concluſ. prima, nume. 70. & Ludouic. dicta concluſ. 38. verſ. ampliatur primo idem Roch. de Curt. in ſuo tractat. de conſuetud. in gloſſ. fin. ſectio tertia, numero 31. vbi aliam rationem adducit, quare iſta conſuetudo non requirit curſum temporis, ſicut alia, quia videlicet iſta conſuetudo interpretatiua non dicitur induci ad faciendum ius non ſcriptum in loco, ſed ad iam inductum declarandum, alia autem operatur ius ipſum, quoad populum illum inducentem, & ideò requiritur tempus tale, quod colligitur circa
165 illam conſenſus populi, † quod eſt decennium ſecundum communem opinionem Legiſtarum, de qua per Anton. de Butr. vbi ſupra numero 39. verſiculo quod decem anni.

166 Sexto. Subamplia, quod ſtatutum, quod aliàs non ualeret, † ſi tamen ex conſuetudine eſſet interpretatum illud ualere in aliquo caſu, uel generaliter in omnibus caſibus, & ſic fuerit obſeruatum, recipiat tale fomentum ab huiuſmodi conſuetudine, quod ſemper ualebit, ita Decian. d. reſp. 46. numero 123. & fuit de mente Anton. de Butr. in dicto cap. cum dilectus, col. quinta, numero 50. ibi ex quo infertur, quod licet non ualeat ſtatutum contra ius, tamen ſi ex conſuetudine contra ius interpretatur ex iuribus conſuetudinis poteſt ſtatutum contra ius trahi, & facit, quod uoluit idem Decian. ubi ſupra, numero 135. quod actus, qui aliàs aliquam oppoſi-
167 tionem pateretur, † tamen ſi de facto diutius fuerit obſeruatus haberi debet pro ualido, nec poterit reuocari per gloſſ. fin. in l. qui habebat, ff. de manumiſſ. teſtam.
168 & Alciat. conſ. 53. libro nono, numero ſexto, dixit quod † ſtatuta quando ſunt per

P conſue-

conſuetudinem approbata,debent obſeruari, licet ſit dubium, an de iure ualeant, Calcan.ad idem conſ.3.& conſ.7.Socin.conſ.145.numero 3. verſ.confirmatur, libro 1.Abb.conſ.27.lib.2.

169 Septimò.Subamplia,vt prædicta tanto magis procedant † ſi ageretur de conſuetudine interpretatiua, contra quam nulla extaret memoria,& quæ in tali caſu tamquàm conſuetudo notoria, & inueterata non opus eſt, vt probaretur, ſed Iudex ſe poſſet ex ſe ipſo informare, ita Decian. vbi ſupra, numero 121. & reſp.32. numero 46. libro ſecundo. Ioſeph Ludouic.in dicta concluſ.38. verſic.ampliatur ſexto, cum ibi per eum alleg. & omnes Doctores in dicta l. de quibus,ff. de legibus,Bald. in l.prima,columna ſecunda,verſiculo ſed hic quæro, C.ad Velleian. & faciunt ad hoc ea,quæ latè de conſuetudine immemorabili dicit Bertaz.in dicto conſilio ciui. 71.num.38.& plur.ſeq.

170 Octauo. Subamplia, vt tantò magis prædicta vera eſſent,† ſi ageretur de conſuetudine fauorabili,& quæ nos reduceret ad ius antiquum,vel ad ius commune,quia tali caſu tanto magis admitteretur, quanto res de facili redit ad ſuam naturam, l. ſi vnus, §.pactus ne peteret vbi Iaſ.nume.6, ff.de pact.cap.ab exordio,35.diſt.Felin. in cap.cum acceſſiſſent,col.2.de conſtit.

171 Nonò. Subamplia, vt ſufficiant duo, vel tres actus † ad inducendam huiuſmodi conſuetudinem, & obſeruantiam, prout ita fuiſſe tentum in Rota Romana in vna Bononien. Sancti Andreæ, coram D. de ſancta Cruce teſtatur Ant. Maria de Papazzo, in addit. ad deciſ. vltim.Rot. de conſuetud.in nou. & tenuit Ioſeph Ludouic. vbi ſupra, verſiculo ampliatur ſecundo, ſed melius hoc iudicabitur ex arbitrio iudicantis, cui relinquendum eſt,vt dixit Anton.de Butr. in dicto cap. fin. de conſuetud.num.47. verſ.2.differt,& nos ſupra.

Primò. Declara modo ſupradicta, quod data varietatem conſuetudine illa dicetur

172 tur in caſu noſtro, & quoad effectum interpretandi ſtatutum conſuetudo, † quæ magis,& à maiori parte populi loci ſtatutorum erit obſeruata,ita Dec.conſilio vndecimo,col.12.verſiculo ſecundo, reſpondetur Bertaz. conſil.ciuil.39.numero 32, Bero.conſ.87.numero 21.libro 3. idem Dec. conſilio 215.numer.ſecundo, verſ.namque plures,Menoch conſ.75.num.76, libro primo, & faciunt, quæ nos diximus in concluſ.de communi vſu loquendi circa interpretationem ſtatutorum, dum firma-

173 uimus, † quod ille dicetur communis vſus loquendi,à quo ſtatuta interpretationẽ ſument,qui erit frequentior,& vſitatior in Ciuitate.

Secundò. Declara,quod tunc eſt locus interpretationi ex obſeruantia prouenien-

174 ti quouſque ſumus in verbis dubijs ſtatuti, † nam ſi eſſent verba clara,tunc talis interpretatio,& obſeruantia ceſſaret Rot.deciſ.108.num.6. par.1.

Et nota,quod ſi occurreret caſus non determinatus à ſtatuto,neque à conſuetudi

175 ne,† ſed eſſet ſolum ſimilis compræhenſorum à ſtatuto, & determinatorum à conſuetudine,vnde oriretur dubium,an pro reſolutione illius eſſet ne recurrendum ad ſtatutum,an potius ad conſuetudinem,erit tibi diſtinguendum,quod ſi caſus occurrens erit de materia conſuetudinis,recurrendum erit ad ſimile conſuetudinis, ſi verò erit de materia ſtatuti,recurrendũ erit ad ſimile compræhenſorum in ſtatuto, ſi autem materia erit indifferens, recurrendum erit ad illud, quod magis ratio ſuadebit, ſi autem in vtroque eadem ratio vigebat recurrendum erit ad determinationem Statuti, quod cenſetur in viridi obſeruantia, & cui Ciues acquieſcere præſu-

præſumuntur, quouſque non appareat de contrario, prout ſi per multas rationes, & auctoritates diſtinguit Euerard.in ſua cent.in loco a ratione legis larga,num.77. & idem colligitur ex traditis per Barbat.in d,l,de quibus col. 2. vbi etiam Angel. col.3.& Dec.in d.c.tranſlato in fin.

Decimò. Ampliaetiam concluſionem, vt habeat locum quoque in præfatione
176 ſtatuti, † à qua ipſum ſtatutum recipit declarationem, & euidentem intellectum,
177 quia procemium, & præfatio oſtendit cauſam finalem, † qua moti fuerunt ſtatuentes,& ſemper eſt conſideranda ratio, qua ſtatuentes fuerunt inducti ad ſtatutum cõdendum,Oſaſch.deciſ.58.num.5.Pariſ.conſ.83.num.13.& ſeq.vol.3.Bart. in l.fin. num.3.ff.de hæred.inſtituen.& in l.1.in princ.ff.ad Maced,Alex.conſ.7. numer. 5. vol.2.& conſ.54.num.11.vol.4.Socin.conſ.165.num.6.& 7.lib.2.Barbat.conſ.19. col.1,volum,1.Dec.conſ.10.num.12.& conſ.532.num.9.& hinc dixit Barthol.in l. cum hi in princip.& §.eam tranſactionem, num. 1. ff. de tranſact. quod ſequens di-
178 ſpoſitio † à præfatione reſtringitur, & declaratur, & in l.regula,in fine, ff.de iur. &
179 fact. ignor.docuit,quod ſi præfatio legis eſt generalis † generaliter etiam debet intelligi res ipſa, & ibidem ſubiunxit Bald. quod legis præfatio præbet intellectum
180 toti legi,† ſicut etiam procemium,& præfatio ſtatuti coniecturam facit eorum,quæ ſtatuentes ipſi voluerunt,& Roma.in conſ.16, num.4. ſcripſit,quod ex præfatione ſtatuti diſpoſitio huiuſmodi,ac mens reſtringitur,extenditur,atque declaratur,ibi-
181 que Mandoſ.affirmat præfationem eius eſſe naturæ, † vt mentem diſponentis, cauſamque diſpoſitionis demonſtret,& ob id ex ea ad diſpoſitionis reſtrictionem,ampliationem,& declarationem argumentum ſumere licere,& idem voluit Riminal. conſ.25.num.29.libro primo, Rol,à Val.conſ.49.num.43. lib. primo, Roma.conſ. 238.num.3.Tiraq in ſuo tractat.ceſſante cauſa,limit,1.num.65.Barbat.conſ.io.col. penult.verſ.& ſi quiſpiam,volum.primo,Curt.Sen.conſ.49.poſt num.26. Bertrãd. conſ.182.vol.primo,Marſ.conſ.19.num.5.Dec.conſ.134.num.2.Curt.Iun.conſ.5. num.19.Rip.reſp.3.numero 7.libro ſecundo,Lap.alleg.101.numero.24. verſiculo circa ſecundum.

Primò. Subamplia adeò prædicta procedere, vt vbi non habet locum præfatio,
182 † nec etiam locum ſtatutum habebit,ita Bertaz.in conſilio crimin.201. numer.19. libro primo,& conſilio 439 numero 23. libro 2. poſt Oſaſc.d.deciſ.58. numero 6. & Lanfranc. in capitulo quoniam contra in ſecundo not. de probation. & faciunt infra.

Secundo. Subamplia, vt procedat ampliatio etiam quando ſui natura diſpoſitio
183 ſtrictè interpretaretur,† vt quia in ea ageretur de materia,in qua ſtricta de iure deberet ſumi interpretatio, nam ob præfationem, rationem tamen ſtatuti continentem expræſſam, largè diſpoſitio interpretari deberet, ita Crauet. conſilio 192. numero 21.Socin.conſ.91.col.1.libro primo,Dec.conſ.10,numer.2.verſiculo 1.quia Gozad.conſ.1.nu. 16.Menoch.de præſumpt.lib.6.præſumpt.2.nu. 13.& eſt ratio,
184 quia cauſa, ſeu ratio, quæ colligitur ex procemio, ſeu præfatione cẽſetur in ſequentibus repetita, Barth.in l.ſi ita ſtipulatus,§.Griſogonus,ff.de verb.oblig & in l. Titia,§.idem reſpondit eodem titulo,Calcan.conſ.7.col.5.in princ.Crauet.dicto cõſ. 192.numero 21.& ideò ſequens diſpoſitio ſecundum dictam declarationem regu-
185 lari debet, nam plus eſt attendenda ratio, † & mens ſtatuentium, quàm ipſius ſtatuti verba, & diſpoſitio, Alex.dicto conſ.54.num.9.& ſeq. vol.4. Oſaſc.d.deci,58.

num.7.& hinc etiam dicebat Bald.in l.omnes populi,col.3. num.59. de iuſtitia, &
186 iur. † quod vbi ratio motiua ſtatuti non poteſt ſaluari, tunc non debemus ſequi ſenſum litteralem,& planum ipſius ſtatuti,nam ratio reſtringit, limitat,& regulat ſtatuum,l.cum pater, §.dulciſſimis,ff de legat.2.

Limita ampliationem prædictam, vt ſi concluſio, & diſpoſitio ſtatuti aliud terminaret, & concluderet,
187 † quàm præfatio ipſa ſonaret, ſtabitur tunc potius concluſioni,& diſpoſitioni ſtatuti, quàm præfationi, ſicut quando textus repugnat rubricæ,ſtatur magis textui,quàm rubricæ, Menoch.dicta præſumpt. 2. numero 15. & ſeq.de mente Purpurat. in l.cum quid,num.10.in fin.verſicul 2.declaretis, ff.ſi cert. pet.& per not.in l.1.vbi præcipuè,Iaſ.ff.eod.tit. Euerar.in ſua cent. in loco à rubro ad nigrum, num 12.

Sublimita, niſi præfatio ſtatuti haberet, vt dicebamus,in ſe rationem expreſſã,
188 † quare ſtatuentes fuerint moti ad ſtatutum condendum, nam tunc ſtabitur potius præfationi ob rationem finalem in eo expreſſam, quàm diſpoſitis, & terminatis à ſtatuentibus, qui in tali caſu dicerentur erraſſe in modo determinandi, & concludẽdi eorum intentionem,& mentẽ, poſtquam qualis eſſet iam expreſſerant apertè in præfatione, nec cenſentur ſe in eodem actu correxiſſe,aut ſibi ipſis contrariaſſe, & ideò, poſtpoſitis verbis ſtatuti, erit illius ſenſus, & intellectus regulandus à ratione expræſſa in præfatione, quæ dicitur eſſe anima ſtatuti,& quę ſi ſaluari non poteſt, vt dicebamus, nec etiam ſenſus litteralis, & planus ipſius ſtatuti ſequendus erit, rationibus,& auctoritatibus,de quibus in præcedenti ſubampliatione,& argumentum,vt ſupra,allegatum per Menoch. de rubrica ad præfationem, procedet, quando rubrica eſſet reciſa,nec haberet, prout de præfatione dicebamus,rationem in ſe perfectam, quo caſu non eſt mirum,ſi nigrum,in quo latius, & fortè diuerſa, & contraria ad ea,quæ Rubrica præciſa. & reſtricta ex eius lectura innuit,diſponũtur, magis attenditur,quod ſecus eſt, quando Rubrica habet perfectam rationem, & certa mens ſtatuentium ex eius verbis ſine vlla ſupplectione percipitur, vt de præfatione ſupra ſupponimus, nam tunc nedum non corrigitur a textu, ſed potius ad ſimilitudinem præfationis textus ipſe vno modo loquens ab ea ampliabitur, & ſupplebitur ad intellectum,& generalitatem ipſius Rubricæ, Dec.conſilio 527.nu. 11.num.1.lib.primo, Hieron.Gabr.conſilio 12.numero ſexto, libro primo, & nos infra proximè.

XI.Amplia, vt ſtatutum recipiat interpretationem etiam à Rubrica ipſius, Dec.
189 conſ.508.num.3. vbi ideò dixit, † quod ex diuerſitate Rubricarum oſtenditur di-
190 uerſitas † ſenſus ſtatutorum,& idem voluit in dicta l.prima,vbi etiam Alexan.Iaſ.
* Alberic. & alij communiter Doctores,ff.ſi cert.pet.Corn.conſ.67. numero primo, libro primo,Bald.in conſ.34.num.3.libro quinto, vbi docuit, quod vbi textus eſt
191 dubius, † declaratur per rubricam, quæ quandoque habet ampliare textum, & quandoque reſtringere, nam Rubrica eſt quaſi initium legis,idem voluit in conſi-
192 lio 378.num.quinto, eodem libro quinto,& quod Rubrica † oſtendat mentem ſtatuentium,& ex ea argumentum ſumi poſſit ad ſtatutum ipſum voluit gloſſ.& ibidẽ Bart.in l.prima, C.de capita.ciuil.cenſ.eximen. libro vndecimo, Roman.dicto conſilio 16.numero 4.vbi Mandoſ.in addit.Curt.Iun.conſ.5.num.15.& conſilio 107.nu
* mero ſecundo, ubi de communi opinione teſtatur, prout illam etiam communem
* dicit Dec. in dicta l. prima, ff. ſi cert. pet. & quod illa interpretatio ſumenda ſit,

quæ

613 † quæ eſt magis conſona rubricæ uoluit gloſſ. in cap. bonæ, & ibi Abb. circa fin. de
confirmat. vtil. vel inutil. & in cap cum monaſteriũ, vbi Ioan. Andr. Imol. & Abb.
194 de elect hinc dixit Bald. in l. 2. ff. de ſtat. hom. quod prælatio elicitur † ex ordine ru
bricarum, & idem gloſſ. in rubr. ff. de eo, per quem,
195 Primò. Subamplia, vt prædicta tanto magis procedant, † ſi rubrica per verba
diſpoſitiua loqueretur; nam tunc perconſequens, nedum interpretationem daret,
ſed etiam prout nigrum diſponere diceretur, ita Corn. conſ. 67. numero primo, vo-
lum. primo, per gloſſ. & Doctor. in rubr. C. ne fideiuſſ. do de. & in rubr. C. etiam
ob Chirographa pecu. & per Imol. in rub. de verb. oblig.
196 Secundò. Subamplia, vt etiam rubrica, ſi reperiatur ſine textu, † poſſit nihilomi-
nus nedum inſeruire pro argumento voluntatis ſtatuentium, ſed etiam allegari ad
deciſionem cauſarum, ſi habet orationem perfectam, Iaſ. in dicta l. prima, numero
decimo, ff. ſi cert. pet. de mente Angel. Aret. in procem. inſtit. in 8. col. & per gloſſ. in
l. 1. ff. ſi quis teſtam. lib. eſſe ius,
Tertiò. Subamplia, vt rubrica generaliter loquens nedum ſeruit ad interpreta-
197 tionem † diſpoſitorum in ſtatuto, ſed etiam ob ſuam generalitatem illud ampliat,
Corn. dicto conſ. 67. numer. 1. vbi notauit, quod ſi rubrum ſtatuti diſponeret, quod
mulier dotata non ſuccedat, & nigrum dixerit, quod ſoror dotata non ſuccedet,
tunc non ſolum ſoror excluditur, ſed etiam alia mulier propter generalitatem ru-
bricæ, ſicut pariter ſi ſtatutum diceret, quod vir lucretur tertiam partem dotis tra-
ditæ, trahetur etiam ad dotem non traditam, ſed tantum promiſſam, ſi generaliter
verba rubricæ diſponerent, quod vir lucretur tertiam partem dotis, iuribus, & au-
ctoritatibus ibi per eum adductis, propter quas refert ſe in diuerſis caſibus pluriès
198 conſuluiſſe, † quod ſtatutum exorbitans, licet ſtrictè loqueretur, tamen propter ge-
neralia verba diſpoſitiua rubricæ magis generaliter deberet intelligi, pro quo fa-
cit, quod reſpondit Caſtren. conſ. 83. num. 4. lib. 2. vbi voluit, quod ſi rubrica ſtatu-
199 ti generaliter diſponat, † quod mulier extantibus maſculis non ſuccedat, textus au-
tem dicat, quod mulier extantibus maſculis non ſuccedat patri, ille tamen textus
declarabitur à generalitate rubricæ, vt etiam non ſuccedat mulier patri, matri, auo,
& ſimilibus, ad idem facit Socin. Sen. conſ. 128. num. 8. lib. 4. & quod ſi rubrica ſit
200 generalior nigro, ſeruiet ad interpretationem ipſius nigri, † immò quod attenda-
tur generalitas rubricæ, non obſtante, quod nigrum limitatè loquatur, voluerunt
Crauet. conſ. 61. num. 1. Dec. conſ. 527. num. 11. Bero. conſ. 51. num. 2. vol. 2. Natt.
conſ. 282. nu. 10. vol. 2. Bertaz. conſ. crim. 35. nu. 1. lib. 1. Burſ. conſ. 12. nu. 16. lib. 1.
Paul. de Caſtr. cõſ. 83. præſens caſus, col. 2. ad finem, lib. 2. Alex. conſ. 1. col. 2. verſ.
præterea poſito quod in nigro, libro quarto, & in conſil. 89. col. ſecunda, ad finem,
verſicul. pro hac etiam adducit, libro ſexto, & conſilio ſexto, col. prima, ad finem,
verſiculo 2. præſuppono, lib. 7.
Primò. Declara ſubampliationem, vt procedat, dummodò rubrica diſpoſitiuè
201 loquatur, † & habeat perfectam orationem, vt ſupra diximus, ita Crauet. dicto con
ſilio 61. num 1. Bertaz. d. conſ. 35. num. 1. Burſat. d. conſ. 12. num. 16. Menoch. conſ.
* 75. num. 80. lib. 1. & communiter Doctor. in dicta l. 1. ff. ſi cert. pet. ac alij ſupra in
præcedenti proxima ſubampliatione citati, & Hieron. Gabr. dicto conſ. 12. num. 6.
* libro primo, vbi hanc communem ſententiam affirmat, † & perfectam orationem
202 habere rubr. tunc dicit cũ certa mẽs ex eius verbis ſine vlla ſuppletione percipitur,

Secun-

Secundò. Declara, quod ſi rubrica non numerat caſus, ſed generaliter tantum
203 loquitur, † & adeò clara, & perfecta eſt, vt mentem certam, & non obſcuram ſta-
tuentium oſtendat. ſtatutum autem de aliquibus tantum caſibus loquatur, ſi tamen
eadem ratio expræſſa in ſtatuto, aut maior adeſt in caſibus omiſſis à ſtatuto, & ſi b
generalitate rubricæ compræhenſis, tunc concurrente generalitate rubricæ, & ra-
tione ſtatuti, rubrica haberetur pro lege, & ſtatutum nedum per ipſum interpreta-
retur, ſed etiam ſuppleretur in caſibus eandem, vel maiorem rationem habētibus,
quamuis enim non concordante rubricæ generalitate, ratio ſola ſtatuti non ſuffice-
ret ad hoc, vt viderentur comprehenſi in ſtatuto caſus omiſſi, quia ratio illa putare-
tur reſtricta ſolum ad perſonas in ſtatuto expræſſas per not. in l. 4. §. toties, ff. de
damn. infect. & in l. Diuus, §. & quatenus, ff. de falſ. & in l. illam, C. de collat. Dec.
conſ. 71. col. fin. tamen propter generalitatem rubricæ interpretatio fiet, vt omnes
caſus ſub ratione compræhenſi ſtatuto includi dicantur, & ex hoc concordatur Bal.
204 † ſi aliquando reſpondit propter rationem ſolam onerum matrimonij ſtatutum de
dote tradita lucranda non procedere in promiſſa, vt in conſilio 333. volum. quarto:
ſi poſtea etiam propter generalitatem rubricæ alias conſuluit, procedere etiam in
promiſſa, vt hoc etiam notauit Iaſ. in dicta l, prima, numero nono, ff. ſi cert. pet. &
in effectu ſi cum generalitate rubricæ concurreret ratio ſtatuti, nedum rubrica fa-
ciet argumentum, & tribuet interpretationem, quoad caſus in ſtatuto expræſſos,
ſed etiam quoad alios eandem, vel maiorem rationem habentes, vt in caſibus, de
quibus per Corn. dicto conſ. 67. numero primo, per Caſtrenſ. conſ. 83. numero 4.
libro ſecundo, & per alios ſupra, ſed ſi rubrica erit quidem verbis generalibus cō-
cepta, ſine tamen numeratione caſuum, nec conſtet eandem rationem ſtatuti vige-
re in omnibus caſibus, qui poſſint ſub generalitate rubricæ dici compræhenſi, tunc
rubrica nedum ob generalitatem, vt ſupra dicebamus, non ſupplebit ſtatutum ad
omnes caſus generales, vltra in ſtatuto expræſſos, ſed potiùs tanquam obſcura de-
clarabitur, & reſtringetur per ſtatutum ad caſus in eo nominatos, ita declarauit Ga-
* briel dicto conſilio 12. numero quarto, vbi hanc communem opinionem teſtatur
allegans ad id gloſſ. in l. fin. in ver. militiæ, C. de iuriſd. omn. Iud. & in l. prima, C. ne
ruſtica ad vlt, off. deuo. lib. 11. & not. in dicta l. prima, ff. ſi cert. pet. Iaſ. numero quin
to, Curt num. 13. Rip. numero 15. & 17. Bolognet. numero 14. & 18. Alciat. in 3.
caſu, & per Socin. conſ. 92. num. 5. volum. primo, & Socin. Iun. conſilio 31. numero
ſeptimo, & conſ. 138. num. 4. volum. primo, & ibidem idem Gabriel affirmat hoc
procedere non ſolum quando ratio eſt expræſſa in ſtatuto, vel tanquam vnica ha-
betur pro expræſſa, ſed etiam quando non eſt ita clara, ſed tamen fit clara per di-
* ſpoſita ab ipſo ſtatuto, & ita omnes ſupracitatos Doctores ſentire affirmat, & dum
dixit de rubrica concepta verbis generalibus, ſine tamen numeratione caſuum,
205 fuit, quia ſi rubrica deſcenderet ad caſuum particularium numerationem, † non
poterit dici ſimpliciter generaliter loqui, & tunc caſus expræſſi in rubrica debe-
bunt ſuppleri in nigro, ſi fuerint omiſſi, etiamſi expræſſi in nigro non eandem ra-
tionem cum reliquis expræſſis in rubrica continerent, ne rubrica tali caſu videre-
tur in illis ſuperflua; ita Gabr. dicto conſ. 12. num. 1. vbi dixit, quod tali caſu rubri-
ca habetur pro initio legis, & videntur in nigro expræſſi ſolum aliqui caſus ex plu-
ribus nominatim compræhenſi à rubrica gratia exempli, & non ad reſtrictionem
rubricæ; vnde reliqui omiſſi ſine dubio ſupplentur ex rubrica, quod dicit etiam
fuiſſe

fuiſſe de mente Aret. in rubr. de verb. oblig. & Salic. in dicta l. prima, numero 16. ſi cert. pet.

Tertiò. Declara, vt non procedant prædicta, quando rubrica eſſet generalior
206 diſpoſitis in ſtatuto, † & illam ita generaliter intelligendo iniquitas reſultaret, nã tunc nedum non ſeruit pro latiore interpretatione ſtatuti, ſed potius ipſummet ſtatutum illius reſtrictionem ad per eum diſpoſita operatur, ita Cephal. conſilio
207 146. numero 14. libro primo, vbi etiam numero 15. inquit, † quod vt iniquitas euitetur debet potius rubrica reddi ſuperflua, ad idem Crott. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 22. ff. de verb. oblig. & faciunt aliàs à nobis adducta, & præcipuè in concl. de ſtatuto ſtrictè interpretando, dum probauimus ſtatuta potius interpretanda, vt nihil operentur, quàm quod iniquitatem contineant, prout etiam infra.

208 Quartò. Declara, vt non procedat ampliatio, † quando rubrica eſſet omninò contraria diſpoſitis in ſtatuto, nam tunc magis ſtatutum attenditur, & diſpoſitum in eo tanquàm poſterius, quam rubrica, cum poſteriora derogent prioribus, ita Alberic. Salicet. Alexand. & Iaſ. in dicta l. prima, ff. ſi cert. pet. Iaſ. in rubric. inſtit. de action. & poſt omnes Euerard. in ſua centur. in loco à rubro ad nigrum, numero duodecimo, & facit, quod dicit Gabr. dicto conſilio duodecimo, numero primo, dum voluit, quod generalitas rubricæ operetur circa interpretationem tex-
209 tus, † quando in textu reperitur obſcuritas, ſecus autem quando adeſt contrarietas, & faciunt etiam per nos ſupra allegata de non admittenda coniectura in claris & de non adhibenda interpretatione ad mentem ſtatuentium certam, & determinatam, ſed in hoc dic, vt ſupra fuit concluſum de præfatione in limitatione, & ſublimitatione.

210 Duodecimo. Amplia concluſionem, vt † ſtatuta in materia proportionata iiſdem coniecturis, & modis interpretentur, quibus, & mens teſtatoris, Rot. dec. 232. num. 2. part. prima

211 Primo. Limita modò concluſionem, † vt non procedat quando ius commune aliquid diſponeret non ſecundum veritatem, ſed ſecundum fictionem, quia talem interpretationem ſtatutum non aſſumeret, cum illud ſit intelligendum propriè, & verè, non autem impropriè, & fictè, Barthol. in dicta l. omnes populi, in 6. quæſt.
212 princip. verſ. vlterius quæro, ff. de iuſtitia, & iur. vbi dicit, quod ad hoc, † vt illud quod eſt ſecundum fictionem compræhendatur in ſtatuto neceſſe habet ſpecialiter exprimi per text. in l. 3. §. hæc verba ibi de quo fuit neceſſarium ædicere, vbi gloſſ. ff. de negor. geſt. idem voluit Crott. in eadem l. omnes populi, num. 197. vbi dixit ex præſenti limitatione uerificari dictum Baldi in l. ſi quis, C. de Epiſc. & Cler. & in l. quicunque, C. de ſeru. fugit. Et alibi ſæpè, dum voluit, quod ſi ſtatuto caueatur, vt
213 ſi committens delictum aliquod pœna capitis puniatur †, eſt interpretãdum, vt ſolum compræhendat eos, qui in effectu, & reipſa delictum illud commiſerint, nõ autem, prout de iure communi, etiam qui ſunt attentati illud facere, ſed non potuerunt, nam quod delictum committens puniatur, etiam ſi ſolum animum occidendi habuerit, & attentauerit, licet non ſit ſequutus effectus, eſt de iure communi ſecundum fictionem, ſecundum quam quis ex affectu ad delictum, delictum ipſum commiſiſſe fingitur, unde affectus in aliquibus, ſicut effectus, punitur ex prædicta fictione, non autem ſecundum ueritatem iuxta diſtinctionem, de qua in l prima, §. Liuius, ff. ad l. Cornel. de ſicar. & ideo non recipiet dictum ſtatutum hanc interpreta-

pretationem, hanc eandem limitationem ſequutus eſt Abb. in cap. at ſi Clerici in princ.col.quinta, de iudic. Imol.& Alexand.in l.in illa, ff. de verb. oblig. & quod generaliter ſtatutum non trahatur ad caſus fictos voluit Alex.conſ.82.nu.7. libr.2. & not.a Doct.in l.gallus, §.& quid ſi tantum,ff.de lib.& poſthum.& in l.prima, §. lex falcidia,ff.ad leg.falcid. & not.in cap.fin.de conſuetud. libro ſexto, Abb. Dec. & alij in dicto cap. tranſlato, de conſtitut. & pro hoc in argumento facit,quod di-
214 xit,Barthol.in l.prima, §.hoc interdictum,ff.de font.vbi voluit,† quod ſi ſtatutum prohibeat mulieres portare perlas ſub certa pęna, non compræhendet portantes perlas fictas,& contrafactas, niſi ſpecialiter in dicto ſtatuto fuerit expræſſum,quas neque fictæ poſſint portari, quia debet intelligi ſtatutum de perlis naturalibus, & non fictis, & compoſitis,& Ancharan.in cap.nouit.de his, quæ fiunt a Prælat. no-
215 tauit, †quod ſtatutum puniens perſonam,non extenditur ad Communitatem,quę eſt,vt dicitur, perſona ficta,& Card.in cap.his, qui fidem de ſponſal.dicit,quod ſta tutum puniens conſumantem matrimonium certa die, non ligat cognoſcentem ſponſam de facto tali die,& Bald.in l.2.§. voluntatem,ff.ſolu.matrim.docuit,quod
216 ſtatutum requirens conſenſum intelligitur de vero, † & non de ficto, & ideò conſenſus per taciturnitatem elicitus non habebit locum in tali ſtatuto,quod nota pro noſtro ſtatuto Sarzanæ conſenſum requirente nonnullorum in contractu mulierū, & minorum,de quo tamen dic, vt latè per Tiraquel. in tractat.de legib.connub.in gloſſ.7.in verſ.exprez.in princ. vſque ad numerum quadrageſimumnonum,& per Lamberteng. in ſuo tractat. de contract. in gloſſ. 7. in ver.conſenſus, numero primo, & ſecundo, & pro noſtra limitatione facit dictum Abb.in cap.primo,in 6.co-
217 lumn. de eo,qui mitt. in poſſeſſ. vbi infert,quod ſi ſtatuto caueatur, † quod conuictus de certo crimine debeat puniri certa pœna, deficiens in purgatione non habe bitur pro conuicto, vt poſſit pęna ſtatutaria puniri,quia licet deficiens in purgatione puniatur de iure tamquam actor criminis,vt in cap inſinuatum, & in ca. de hoc de ſimon.& in cap.accedens,de accuſat. tamen quia deficiens in purgatione eſt interpretatiuè, ſecundum ius,& non verè conuictus, vt dixit gloſſ. in capit. inter de purgat. Canon. a ſtatuto non dicitur compræhenſus, cui dicto concordat, quod not.Bald. in l.ſi quis ſeruo,num.12. C. de furt. dum concludit, quod ſi conſtitutio Epiſcopi excommunicat facientes furtum, illa pęna non habebit locum in caſu ficto,& faciunt per nos adducta in concluſ. quod ſtatuta ſunt propriè interpretanda, & quod ſtatuta in caſu vero non habent locum in ficto.
218 Primò. Sublimita, vt non procedat limitatio in ſtatutis, † quæ ſunt ſecundum, vel præter ius commune, nam tunc dicendum eſt,ſicut de iure communi,illa verificari etiam in caſu ficto,quia tali caſu ſtatuta recipiunt extenſionem ſecundum ius commune, ita Alexand.in dicta l.prima, §.lex falcidia, numero nono, verſiculo ſi autem loquimur in ſtatutis,ff.ad l.falcid.iuribus ibi per eum, idem ſenſit Ioan.Andreas in dicto cap. fin. ſuper ver.per alios de conſuetud. libro ſexto,Abb. in capit. ad audientiam de Cler. non reſid. & in dicto cap. inſinuatum,numero ſexto,& fin.
219 de ſimon. vbi dixit,quod ſtatuta recipiunt omnes limitationes, † & interpretationes iuris improprias, & ſtrictas, quando non deuiant a diſpoſitione iuris, Alexan. conſ. 179.columna quarta, libro quinto, ſublimitationem etiam ſequutus eſt Ioā. Imol. in dicta l. gallus, §. & quid in tantum Card. conſilio 60. columna ſecunda, verſiculo ita ſtatuta concernunt,Felin.in dicto cap. inſinuatum, numero ſecundo,

Diaz.

Diaz. in reg.700. verſ.limita primo,& facit,quod voluit Roma.conſilio 105.nume
ro ſecundo, vbi dixit, quod quando ſtatutum diſponit idem quaſi in aliquo caſu,
quod ius commune,tunc ſi ius commune diſpoſitionem ſuam in illo caſu emana-
tam vellet trahere etiam ad caſum fictum, tunc ſtatuti diſpoſitio in illo caſu etiam
ad caſum fictum trahetur, & de hoc affirmat eſſe notabilem caſum in dicto ca ad au
dientiam, & in cap. dilectus, de cler.non reſid. idem voluit Dec. in cap. tranſlato,
in prima lectura,num.38.de conſtit.

Secundo. Sublimita, niſi adeſſet eadem omninò ratio in caſu ficto, quæ in caſu
220 vero, † nec aliqua poſſet reddi cauſa differentiæ, quia tunc ſtatutum verificabitur
etiam in caſu ficto diſpoſito à iure communi, & poteſt poni exemplum in poſthu-
221 mis,& in iam natis, quoad inſtitutionem, & ius ſuccedendi, † nam tunc diſpoſita
à ſtatuto de iam natis verificabuntur circa illorum inſtitutionem, & ius ſucceden-
di etiam in poſthumis, qui fictè habentur à iure pro iam natis, ita Zabarel. dicto
conſilio 60. columna ſecunda, verſiculo item cum ſit eadem ratio, Socin. conſilio
primo,numero 12. libro primo,Barthol. in l prima,§.bonorum,ff. ad Trebell.Bal.
in dicta l. gallus,§.quid ſi is,ff.de lib. & poſthum. Doctor.in cap. poſtquam, §. pri-
mo,de elect. facit,quod dixit Bald. in l.ſi poſſidetis,numero decimo, C. de probat.
vbi voluit, quod ſi caſus priuilegiatus à iure erit idem, qui & diſponitur à ſtatuto
222 ſimpliciter, ex eo poterit argumentum ſumi, † cum ſtatutum etiam ad caſum pri-
uilegiatum trahatur, quando propter priuilegium ille caſus eſt idem cum diſpoſi-
to à ſtatuto.

Amplia ſublimitationem, vt tantò magis procedat, ſi in caſu vero ſtatuti eſſet
223 maior ratio, † quàm in ficto iuris communis, nam tunc multo magis diſpoſita fi-
ctè à iure cenſerentur compræhenſa à ſtatuto diſponente de aliquo caſu vero, ma-
iorem tamen in ſe rationem habente, vt in caſu ſimili conſuluit, Angel. conſil.72.
columna ſecunda, verſiculo quarto, quia vbi uoluit, quod ſi ſtatutum concedat im
punitatem uerè committenti aliquod delictum, multo magis tali impunitate gau-
debit ille, qui propter negligentiam habetur, tanquàm committens delictum ex
224 iuris aliqua diſpoſitione, cum ſit maius delictum, † quod ſit committendo, quàm
illud, quod ſit negligendo, ſiue omittendo iuxta text. in l. nec in ea,ff. de adult.
225 Tertiò. Sublimita, niſi aliàs ſtatutum † eſſet eluſorium,ita Diaz.dicta reg.700.
uerſiculo tertio, limita Felin. in dicto capitulo inſinuatum, numero quarto, de ſi-
mon. poſt Dominic. in capitulo ut circa, in princip. columna finali, de elect.
in ſexto.

Secundo. Limita concluſionem, ut non procedat,quando ſtatutum ſe habet ad
226 ius commune derogatiuè,† uel correctiuè,tunc enim non recipit interpretationem
paſſiuam à iure communi,ſed ſimpliciter debet intelligi, prout ſtatutum iacet, ita
Bald. in l.maximum uitium,columna penultima, in princ. C. de lib. præterit. per
text. in l.prima,§.hunc igitur,C.de Iuſtinian. Cod.conform. Pariſ.conſilio 91. nu-
mero 12.libro tertio, Dec. in l.prima,numero 14.C.qui admitt.Socin.conſilio 52.
numero ſexto, ad finem, uolum.3.& conſilio 89.numero nono,uolum.quarto, Al-
ciat.conſilio 52.numero 20. Rol. à Val.conſilio 62.numero 45.& ſeq.libro tertio,
Oſaſch.deciſ.142. numero primo, Burſat. conſilio 12. numero 53. uolum.primo,
Natt. conſ. 154. num.6. uolu.1. Neuiz. conſ. 95. nu.18. Menoc.conſ 65 num.57.
& conſilio 88. numero 30.libr. primo, ubi de magis communi teſtatur: Et hoc pu-

to uerum, intelligendo tamen prout infra, nec obſtant meo iuditio, quę contra
hanc limitationem adducit, Iaſ.in dicta l.omnes populi,numer.61.cum ſeq.ex alijs
Auctoribus contrarium ſentientibus,quia poteſt reſponderi, quod iſta limitatio no
ſtra procedit in terminis ſuis, ideſt inquantum per ſtatutum diſponitur contra ius,
227 † nam in illo diſpoſito contra ius non poteſt recipere interpretationem ab ipſo iu-
re, contra quod ſtatuit in illo indiuiduo; ea autem, quæ allegantur à Iaſone,proce-
dunt item in terminis ſuis, ideſt in alijs qualitatibus, in quibus ſtatutum non di-
ſponit contra ius, ſed tacet,& circa illas reperitur diſpoſitum à iure cõmuni, quod
debet obſeruari in illius interpretatione,poſtquam per ſtatutum illi nõ derogatur,
228 vtputà ſtatut.cauetur, quod filiusfamilias poſſit teſtari,†& hoc eſt contra ius cõe, l.
qui poteſtate,ff.de teſtament. l.ſenium, in fine, C. qui teſtam.facere poſſ. & in hoc
caſu ſtatutum non poteſt recipere aliquam interpretationem à iure communi, ve-
rum quia ſtatutum non derogat iuri communi, quoad numerum teſtium, remanet
firma diſpoſitio ipſius iuris in hoc, & operabitur circa tale teſtamentum filij fami-
lias ab ipſo iure improbatum, quoad hanc declarationem, vt ſcilicet dictum teſta-
mentum habeat ſeptem teſtes, prout de iure communi, ſed non per hoc ius com-
mune dicetur dare interpretationem ſtatuto correctorio ipſius iuris, ex quo in eo,
in quo ius commune de teſtamenti teſtibus diſponit, à ſtatuto non corrigitur, cum
de illo requiſito ſtatutum nullum verbum faciat, in eo autem, in quo per ſtatutum
habilitatur filiusfamilias ad teſtandum, ius commune non poteſt interpretando
quidquam operari,qui velit,nolit, tale teſtamentum licet ab eo improbatum ex ſta
tuti diſpoſitione ſuſtinebitur,poſtquam in hoc contra ipſum ius ſtatutum apertè di
ſponit,& idem erit in omnibus alijs caſibus adductis per Iaſ. vbi ſupra,in quibus ſi
ſtatutum loqueretur corrigendo ius commune, compræhendens etiam qualitates,
& alia,de quibus per Iaſ. nec etiam tali caſu in illis qualitatibus, & alijs poſſet ius
diſtinguere,aut interpretationem adducere, vt videre eſt in exemplo modo addu-
cto de filiofamilias, in cuius teſtamento ſi per ſtatutum fuiſſet diſpoſitum, quod
tantummodò quinque teſtes ſufficerent,non fuiſſet locus diſpoſitioni iuris commu
nis de ſeptem, cum, & in illo requiſito ſtatutum diceretur vis corrigere,nec in illo
paſſu poſſet aliam interpretationem recipere à iure, quam fuit ſtatutum, & ſic con-
229 cluderem, quod in diſpoſitis contra ius, † ſtatutum non recipiat ab eo interpreta-
tionem, in qualitatibus autem diſpoſitorum,& alijs circumſtantijs,in quibus ſtatu
tum tacet, tanquam de caſu omiſſo, operetur diſpoſitio iuris, & ſecundum illam
intelligentur, nec in hoc poteſt cadere aliquod dubium, quia quod ſtatutum in nõ
diſpoſitis contra ius recipiat à iure interpretationem,ſatis, ſuperque fuit ſupra oſtẽ
ſum, & de hoc extat præſens noſtra concluſio, quod autem in determinatis in de-
rogationem ipſius iuris apertè non debeat ab eodem iure in contrarium modifica-
ri, intelligi, aut interpretari; patet pariter ad ſenſum, quia aliàs mens ſtatuti non
ſaluaretur, nec operaretur ad quod fuit inductum expreſsè,vt ſcilicet in eo caſu cor
rigeret ius commune, & facit etiam,quia ex improbata diſpoſitione non poteſt fie-
230 ri voluntatis ipſius improbantis † interpretatio in eo,in quo improbatur,l.ſi ita ſti
pulatio,ff. de oper.libert.& idem ſenſit Alexan. conſilio 20. viſo proceſſu,numero
** nono, libro primo, & ita intelligerem contrariam illam communem,& magis cõ-
231 munem opinionem, † quod ſtatutum etiam derogatorium iuris communis,recipit
interpretationem ab ipſo iure communi, de qua per Curt. Iun. conſilio ſeptimo,
nume-

numero octauo, libro primo, Capreol. conſilio octauo, numero nono. Pariſ. conſi-
lio 59. numero vigeſimotertio, libro tertio, Gozad. conſilio decimonono, numero
ſexto, & illam etiam veriorem dicit Bertaz. conſilio crimin. 465. numero decimo
ſexto, & prius in conſilio 151. numero decimoſeptimo, Mandoſ. ad Roman. conſi-
lio 399. Cephal. conſilio 536. numero decimonono, libro quarto, prout ita illam
intelligit idem Bertaz. in conſilio ciuil. 22. numero decimoquarto, dum ait, quod
etiam ſtatutum iuris communis correctorium debet intelligi ſecundum ius com-
mune in eo, in quo illud non corrigit, & Pariſ. conſilio decimoſexto, numero deci-
moſexto, libro tertio, & idem ſenſit doctus, & elegans Borgnin. in deciſione ſecun-
232 da, numero decimo, vbi ait, quod ſtatutum in illo, † in quo corrigit ius commune,
non intelligitur ſecundum ius commune, ſed operatur ſuum effectum, in reliquis
verò interpretatur, vt ſit conforme iuri communi, prout idem voluit Riminald.
Iun. conſilio vigeſimoſeptimo, numero 64. volume primo, Cephal. dicto conſilio
536. numero vigeſimoprimo, libro quarto, Gozad. dicto conſilio decimonono,
numero ſexto, & decimoſeptimo, in fin. Bertaz. dicto conſilio crimin. 465. nume-
ro decimoquarto, libro ſecundo. Et ex his non rectè ſenſiſſe videtur, aliàs Do-
ctiſſimus Menoch. dicto conſilio 88. numero tertio, dum de mente Baldi voluit,
233 † quod ſi ſtatutum corrigat ius commune, quoad legitimam illam, vtputà redu-
cendo à tertia parte ad quintam, non poterit ab eodem iure communi interpreta-
ri, ita vt illa quinta debeat relinqui titulo inſtitutionis, prout de iure, ſed poſtquam
in eo alteratur ius commune à ſtatuto, ceſſabit in dicto caſu legitimæ omnis ipſius
iuris communis diſpoſitio, quia in hoc ex ſupradictis videtur verum non dicere,
quia ſtatutum ſolum diſponit de quantitate legitimæ contra ius commune, de mo-
do autem illam relinquendi non loquitur, & per conſequens interpretabitur ſecun-
dum illud, & vt ſit illi conforme, ex quo in tali modo non derogauit, nec correxit,
& facit pro ſupradictis alia regula, quæ habet, quod ſtatuta non recipiant interpre-
tationem à iure communi, quando interpretatio verbis ſtatuti apertè repugnaret,
de qua per Cephal. conſilio 561. numero octauo, libro quarto, Ruin. conſilio tri-
geſimoſecundo, numero duodecimo, libro tertio, & per alios paſſim, & nos ſu-
pra, & infra.

234 Amplia limitationem, vt tanto magis procederet, † ſi diſpoſita à iure commu-
ni eſſent de caſu ficto, ordinata autem à ſtatuto correctorio eſſent de caſu vero, vt-
putà ſi ſtatutum corrigẽdo ius commune diſponeret aliquid de hærede, & ad illud
quis vellet argumentari ex his, quæ traderet ius commune de fideicommiſſario,
235 qui non verè, † ſed fictè dicitur hæres, vt not. in l. ſi filius, §. primo, ff. quod cũ eo,
& in l. poſtulante, ff. de acquir. poſſeſſ. quia tunc extat vulgaris concluſio, quod di
ſpoſitio ſtatuti correctorij iuris communis non interpretatur ad caſum fictũ ſecun-
dum tradita per Alexand. conſilio 82. incip. perſpectis his, numero ſeptimo, volu-
me ſecundo, per l. percipimus, C. de appellat. & per dictam l. gallus, §. & quid ſi
tantum, ff. de lib. & poſthum. vbi Doctor. & præcipuè Barth. & etiam iuxta not. in
dicta l. prima, §. lex falcidia, ff. ad legem falcidiam, & in dicto cap. fin. de conſuet.
libro ſexto, Bald. in l. meminimus, C. de legit. hæred. & faciunt ſupra adducta in
prima limitatione.

236 Tertiò. Limita concluſionem, † quod licet ſtatuta recipiant interpretationem
paſſiuam à iure communi, non tamen recipiunt actiuam, id eſt, non extenduntur

Q 2 ad ca-

ad caſus non compræhenſos in eis, à iure tamen communi diſpoſitos, ita Barthol. in dicta l.omnes populi, numero 60. in quinta quæſtione, princip. quia non eſt noſtrum legem condere, & per conſequens extendere, vt not. in l.ſi verò, §. de viro, ff.ſolut.matrim.& in l.quod conſtitutum. ff. de teſtam. milit. & in l. conſtitutioni-
237 bus, ff. ad municip. & etiam quia ſtatuta † ſunt ſtricti iuris, vt in dicta l. conſtitutionibus, ſed in his, quæ ſunt ſtricti iuris caſus non expræſſus habetur pro omiſſo, l.quicquid aſtringendæ, ff.de verb. oblig. & caſus omiſſus iuris communis diſpoſitioni relinquitur, vt not. in l.ſi cum dotem in princ. ff.ſolut.matrim.& in l.commodiſſimè ff. de lib. & poſthum.

Primò. Sublimita, vt non procedat limitatio in illis caſibus, ſine quibus diſpoſi-
238 ta † per ſtatuta non poſſent commodè ſortiri effectum, nam tunc ad illos ſtatutum extenderetur, ita Barthol. in dicta l.omnes populi, in dicta quæſtione quinta, princip. numero 60. verſiculo primo caſu, aut quæris per text. in l.ſi ita ſtipulatus fuero per te non fieri, ff. de verb. oblig. & in l.non diſtinguimus, §.de officio, ff.de arbitr. & quod ibi not. & in l.2. ff. de iuriſd. omn. Iud. & in dicta l.ad rem, & in l.ad legatum, ff.de procurat.

239 Secundò. Sublimita quoad illos caſus, in quibus eſt eadem ratio, † nec ſunt caſus illi per ius commune deciſi, nam etiam, & ad illos ſtatuta extendentur, ita idem Barthol. vbi ſupra verſiculo aut quęris de alijs caſibus per text. in l. de quibus in princip. & in l. non poſſunt, ff.de legib.& in l.1. C.quæ ſit longa conſuetudo.

Reſtringe tamen has ſublimitationes ſecundum ea, quę fuerunt per nos dicta ſupra, & dicentur in concluſ. quod ſtatuta ſunt ſtrictè interpretanda in caſu, quando adeſſet ſtatutum reijciens omnem interpretationem, & gloſſationem, aut extrinſecum intellectum, & quod diſpoſita deberent ſeruari ad litteram, & prout iacent, & quod nec ex identitate, nec ex maioritate rationis poſſint extendi, aut interpretari, & ſecundum ibi dicta pręſentia modificabis, & intelliges.

Quartò. Limita concluſionem, vt non procedat quando eſſemus in caſu, in quo
240 ſtatutum diſponeret ſuper aliquo iure, vel cauſa † generaliter loquens, ſuper quas ius commune in aliquo tamen tantum caſu idem diſponeret, nam tunc ſtatutum generaliter loquens de illa re non reciperet interpretationem ſecundùm limitatè diſpoſita à iure communi in eadem re, ſed generalitas ſtatuti obſeruaretur etiam quoad caſus exceptuatos etiam vltra limitationem iuris communis, ne reducendo generaliter diſpoſita à ſtatuto ad eadem diſpoſita à iure communi in aliquo caſu particulari, ſtatutum redderetur ſuperfluum, verbi gratia, ſi extaret ſtatutum prohibens appellari à mera interlocutoria, cum idem ſit ſtatutum de iure communi à
241 multis interlocutorijs non debet ſtatutum interpretari, † quod voluerit prohibere appellationem ſolùm ab illis interlocutorijs, à quibus de iure communi appellari prohibetur, cum iam de hoc adſit prohibitio ipſius iuris communis, ſed debet intelligi, prout generaliter loquitur de omnibus interlocutorijs etiam exceptuatis à iure, ne reddatur ſuperfluum, & tali caſu ſtatutum non dicetur corrigere ius commune in caſibus ab ipſo iure exceptuatis, ſed potiùs extendere ius iam conceſſum ab ipſomet iure communi, ideſt permiſſionem appellationis ab interlocutoria ad omnes interlocutorias, ita ſic diſtinguendo conſuluit Aret. conſilio 106. numero ſeptimo, per trad. à Barthol. in l. prima, §. nunciatio, ff.de oper. nou. nunciat. & in l. prima, C. de ſacroſanct. Eccleſ. & per ſingularem doctrinam Bald. in l.ſecunda, C.

da, C. de appellat. vbi dixit, quod ſi ſuperior ſtatuit, quod in cauſa poſſeſſionis nõ
242 poſſit appellari, † quia idem eſt regulariter diſpoſitum à iure communi, tale ſtatu-
tum dicetur continere iuris iam conceſſi extenſionem, & intelligetur prçciſè etiam
vbi aliàs de iure cõmuni appellari poterat, ne aliàs ſtatutum redderetur ſuperfluum,
ad idem facere videtur, Crauet. conſilio 221. numero ſexto, libro ſecundo, dum
voluit, quod dum agitur de extenſione iuris iam conceſſi verba generalia, vel vni-
uerſalia non reſtringuntur, & concordat, quod uoluit Decian. in reſp. 49. numero
decimoſeptimo, libro primo, & reſp. 61. numero ſeptimo, libro ſecundo, vbi di-
243 xit, quod quando ſtatutum idem diſponit in aliquo caſu, † quod diſponit ius com
mune, ne dum non interpretabitur ſecundùm tantùm diſpoſita ab eodem iure com
muni, ſed hoc efficacius operabitur, quod militabit, & procedet etiam in caſibus
exceptuatis ab illo iure communi in illa materia.

Sed tamen circa prędicta arbitror cogitandum, quia omnia iura clamant,
244 † quod ſtatuta ſunt ita interpretanda, vt quàm fieri poſſint ſint conformia iure cõ-
muni, & quàm minus ſit poſsibile deuiant ab eo iuxta ea, quæ nos adduximus in
concluſ. de reducendo ſtatuta ad concordiam cum iure communi, & ideò non ita
facilè extenderem ſtatutum idem diſponens, quod ius commune iam diſpoſuit,
vel conceſsit, ad omnes etiam caſus, ad quos ipſum ius commune prohibuit eius
diſpoſitionem extendi, illos ab ea exceptuando, ne hoc pacto diſcordare potius,
non autem concordare videremur ſtatutum cum iure communi, & ad obiectum
ſuperfluitatis ſtatuti, vide ea, quæ dixi in dicta concluſione, ad quam recurre.

245 Sed forſan poſſent ſaluari ſupradicta, † quando ius commune quidem diſpone-
ret de aliquibus caſibus concedendo, de alijs tamẽ non prohibendo, nam ad alios
non prohibitos tunc ſtatutum ex ſui generalitate poſset adaptari, ex quo in eis nõ
diceretur corrigere, aut venire contra ius, & ceſſarent contraria, & militarent ad-
ducta de extenſione iuris iam conceſsi, ſed ſi ius commune prohibendo de alijs,
de aliquibus diſponeret, non eſſet extendere ius iam conceſſum, ſed potius eſſet
extendere prohibitum contra prohibitionem ipſius iuris ad caſus alios, in quibus
ius ipſum prohibuiſſe præſupponitur.

Vel poſſent ſecundò ſaluari ſupradicta, quando eſſet adeò certa mens ſtatuen-
246 tium, † quod euidenter appareret voluiſſe in ſua generalitate comprehendere e-
tiam caſus exceptuatos à iure, vt ſupra fuit dictum, quando apparet ſtatutum uo-
luiſſe contra diſpoſita à iure ſtatuere, cui tunc ſtandum eſt, ex quo de certa illius
mente conſtat contra ius, & vt infra.

Quintò. Limita concluſionem, vt non procedat, quando in ſtatuto eſſent ver-
247 ba, aut geminata, † aut talia, quæ interpretando ſtatutum ſecundum ius commu-
ne, ſuperflua, & vana remanerent, vtputà ſi ſtatutum diſponat, quod quilibet cu-
iuſuis conditionis poſsit teſtari, compræhendet enim tunc etiam aliàs inhabiles
de iure communi, à quo tali caſu ſtatutum non recipit interpretationem, quoad
habiles propter geminationem in eo contentam, Bellon. conſilio octauo, nume-
ro vndecimo, & conſilio decimotertio, numero decimoquarto, Bertazzol. conſi-
lio crimin. 293. numero decimoquinto, libro ſecundo, Cephal. conſilio quinto,
numero trigeſimoquinto, libro primo, Ruin. conſilio quadrageſimoſeptimo, nu-
mero tertio, libro tertio, vbi ideò dixit, quod ſtante ſtatuto, quod nullus forenſis
ſucce-

ſuccedere poſsit ab inteſtato, ex illo verbo nullus, quod eſt uniuerſale negatiuum
248 † omnis forenſis excludetur, & per conſequens etiam mater, ſi erit forenſis.
249 Sextò. Limita, vt non procedat concluſio, † quoad ius commune irregulare idest, ex ſpeciali, aut particulari aliqua cauſa inductum, nam ſtatutum non interpretatur ſecundum ius extraordinarium, & ſpeciale, ſed ſecundum ius commune ordinarium, ita Socin. conſilio 89. numero decimooctauo, libro quarto, Ruin. conſilio trigeſimoſeptimo, numero decimotertio, & conſilio nonageſimoquarto, numero quinto, libro tertio, Caſtrenſ. in dicta l. final. §. in computatione, C. de iur. deliber. & in l. lege duodecim tabularum, C. de legit. hæred. Cephal. conſilio 536. numero nono, libro quarto, Doctor. in dicta l. omnes populi, vbi præcipuè Iaſ. num. 53. & Sanct. Seuer. in repet. num. 203.
250 Septimò. Limita, vt non habeat locum concluſio, † quando interpretatio repugnaret verbis ſtatuti apertè, nam tunc quia in claris non eſt opus coniecturis, & interpretatio non admittitur, vbi apparet de certa mente ſtatuentium, non eſſet recedendum ab ipſis verbis ſtatuti, Ruin. conſilio trigeſimoſecundo, numero duodecimo, libro tertio, Cephal. conſilio 561. numero octauo, libro quarto, Dec. conſilio quinto, numero ſecundo, Menoch. conſilio 187. numero quadrageſimoſexto, volume ſecundo, Calcan. conſilio vndecimo, numero 33. Decian. reſp. 32. numero nono, libro ſecundo, Rolan. à Val. conſilio quinquageſimoquinto, numero ſexto, libro primo, & faciunt ea, quæ ſupradiximus de interpretatione non admittenda in his, in quibus ſtatutum apertè loquitur contra ius commune.
251 Amplia limitationem, vt idem ſit, † quando interpretatio repugnaret rationi ſtatuti, immò, & multò magis, quia ſemper eſt conſideranda magis ratio, quàm verba ſtatuti ſecundùm ea, quæ ſupradiximus ſuis locis in concluſ. & prout hoc idem firmat Carpan. ad Statut. Mediolan. in prælud. num. 293. de mente etiam Alciat. conſ. 200. num. 7.
252 Octauò. Limita concluſionem, vt non procedat, † quando intelligendo ſtatutum ſecundùm interpretationem iuris communis, nihil omninò operaretur, ſed * remaneret ſuperfluum, iuxta not. per Doctor. communiter in dicta l. ſecunda, C. de noxal. & in dicta l. omnes populi, ff. de iuſtitia, & iur. & in cap. ſi Papa, de Priuileg. in ſexto, & in cap. ſi Romanorum, 19. diſtinct. Socin. conſilio 89. numero decimoſeptimo, libro quarto, Decian. reſp. 32. numero 8. libro ſecundo, & nos ſupra, & alibi paſſim.
253 Declara iſtam limitationem, † vt ſufficiat ſtatutum in aliquo etiam minimo operari, & non eſſe ſuperfluum, quia tunc etiam interpretabitur ſecundùm ius commune, Pariſ. conſilio 110. numero ſeptimo, libro tertio, Bellon. conſilio 53. * numero octauo, vbi hanc veram, & communem opinionem teſtatur de mente Curt. Iun. conſilio 105. columna prima, Cephal. conſilio 210. numero decimoquinto, libro ſecundo, & conſilio 247. numero 39. eodem libro ſecundo, Burſat. conſilio 44. numero 33. libro primo, Corn. conſilio 35. columna prima, libro pri- * mo, Doctor. communiter in dicta l. 1. §. in computatione, C. de iur. deliber. & nos etiam alibi.
254 Intellige modo generaliter concluſionem, † quod ſtante differentia in aliquo caſu inter ius Ciuile, & ius Canonicum, ſi ſumus in materia Canonica, vt in ma-

trimo-

trimonio, & ſimilibus, ſtatutum recipiet interpretationem à Iure Canonico, non autem Ciuili, ſi autem tractabatur de materia Ciuili, puta ſucceſſionum, tunc interpretatur à Iure Ciuili, ſi autem erimus in materia indifferenti, ideſt, conuenienti vtrique iuri, vt in periurio, & in adulterio, tunc in terris Eccleſiæ præualebit ius Canonicum, & ab eo ſtatuta ſument interpretationem iuxta not. in cap. primo, de oper. nou. nunciat. & in l. priuilegia, C. de ſacroſanct. Eccleſ. In terris verò Imperij, aut ſtatutum factum eſt ab Epiſcopo, & tunc attendetur pariter ius Canonicum in interpretatione, aut à populo, & tunc ſtatutum regulabitur á iure Ciuili, ita diſtinguit Ioan. Andr. in addit. ad ſpec. in titulo de ſucceſſ. ab inteſt. §. primo, verſiculo ſed an filij, & verſiculo quàm de gradibus mentionem fecimus, & illum referendo ſequitur Sanct. Seuer. in repet. dict. l. omnes populi, numero 215. & idem voluit Dec. in cap. cauſam, quæ numero 26. de reſcript. & in conſilio 158. numero primo, columna ſecunda, Brun. in dicto ſtatut. fœm. excluſ. articulo quinto, quæſtione vndecima, iuribus etiam ibi per eum, idem voluit Decian. dicto tractat. crimin. libro ſecundo, cap. 18. numero nono, vbi ideò infert, quod ſtatutum loquens de gradibus, & generaliter de concernentibus peccatum interpretatur à iure Canonico, non Ciuili, omnes ſcribentes in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitut. Calcan. conſilio 74. columna nona, Alexand. conſilio 69. columna tertia, volume tertio, Anchar. conſilio 411.

Inter alias autem interpretationes, quæ à iure communi ad ſtatutorum interpretationem emanare dicuntur, vltrà notata opportunè in alijs concluſionibus, & paſſim per Doctor. in dicta l. omnes populi, ff. de iuſtitia, & iur. & in dicta l. ſecunda, C. de noxal. & in dicta l. de quibus, ff. de legibus, & in dicto capit. final. de conſuetud. in 6. & alibi ſæpè infraſcriptæ, ſummatim tamen recitandæ potiſſimum locum obtinent.

255 Prima igitur erit interpretatio de iure ad ſtatuta, † ne quis damnum indebitè
* patiatur, Doctor. communiter in dicta l. final. §. in computatione, vbi etiam gloſſ. C. de iur. deliber. & in l. quarta, §. Prætor, ff. de damn. infect. & in dicta l. ſecunda, C. de noxal. Rolan. à Val. conſilio 97. numero 27. libro ſecundo, Socin. conſilio 46. numero quinto, cum ſeq. volum. 4. Natt. conſilio 172. numero tertio, volume primo, Oſaſch deciſ. 192. numero ſecundo, Crauet. conſilio 221. numero quarto, libro ſecundo; & hæc interpretatio ſeruabitur etiam ſi ſtatutum ſic interpretatum nihil operaretur, Riminal. conſilio 124. numero 15. libro primo, Marſil. ſing. 630. numero quinto, Bonacoſſ. quæſt. crimin. in ver. interpretatio, verſiculo in ſtatut. Burſat. conſilio 169. numero octauo, volume ſecundo, Menoch. conſilio quinto, numero quarto, volume primo, Ruin. conſilio 138. numero 15. libro tertio, Socin. Iun. conſ. 1. num. 131. libro 1. & etiamſi verba ſtatuti deberent impropriari, Calcan. conſilio 120. colum. 3. per not. in l. ſcire oportet, §. aliud autem, ibi præcipuè Barth. ff. de excuſat. tut.

256 Secunda Interpretatio erit, vt rationabilem ſenſum ſtatuta contineant † ita vt à ſapiente repræhendi non poſſint iuxta not. in l. Saluius Ariſto. ff. de legat. præſtā. Cephal. conſilio 765. numero 35. libro quinto, Socin. conſilio 64. columna penultima, & conſilio 122. volume primo, & conſil. 31. numero tertio, cum ſeq. volum. 3. Rolan. à Val. conſilio 72. numero 42. & ſeq. libro tertio, Riminald. con-

ſilio

ſilio 15. numero 110. & ſeq. volume primo, & Menoch. de præſumpt. libr. 2. præſumpt. prima, numero 4. dixit, quod ſtatuta ſunt taliter intelligenda, vt habeant in ſe rationem, & ne videantur ſtatuentes illa ex abrupto edidiſſe, eò quia ſtatutum præſumitur iuſtè, & ſanctè conditum, latè Tiraquel. de retracta. conſanguin. in prohem. numero 77. Alexand. conſilio 36. numero 16. in fin. libr. 6. idem Crauet. conſilio 259. numero 6. libro 2.

257 Et ratio huius, & ſimilium interpretationum eſt, † quia ſtatutum, prout lex debet eſſe ſanctum, honeſta iubens, prohibenſque contraria, l. 2. ff. de legibus, capit. erit autem lex, diſtinct. 4. Ideò ſtatuentes præſumuntur fuiſſe in ſtatutis condendis huius præcepti memores, quod ſeruandum eſt etiam in interpretandis illis ſtatutis, quæ dura aliquando videntur, & appellantur à Doctoribus, vt in l. proſpexit, ff. qui, & à quibus, nam & in illis ratio etiam ineſſe dicitur, & talis, quæ fortè magis vrgens erat, & magis æquitati conſentanea, quàm illa, quæ prima fronte dura, & importabilis apparet, vt benè notauit Menoch. de arbitr. Iudic. libro 2. caſ. 82. numero 14. & 15.

258 Tertia interpretatio, quæ conuenit cum ſupradicta ſumetur, † ne ſtatuta abſurdum contineant, Crauet. conſ. 70. numer. 21. Burſat. conſil. 40. numero 2. Alexand. conſ. 83. numer. 5. volum. 2. Rolan. à Val. conſ. 97. numer. 26. volum. 2. & dicto conſil. 72. numer. 41. libr. 3. Oſaſch. deciſ. 59. numer. 3. Cephal. conſ. 76. numer. 70. libro primo, latè Euerard. in ſua centur. in loco ab abſurdo uitando, & nos infra in alia Concluſione, de intelligendo ſtatuta generaliter, dum generaliter loquuntur, vbi etiam ampliauimus.

259 Quarta erit interpretatio, ne ſtatuta iſtelligantur iudaicè, † & ſecundum corticem verborum, ſed ſecundùm rationem, & ſecundùm ius, Bonacoſſ. quæſt. crimin. in ver. ſtatutum, verſiculo ſtatuta non ſunt, Alexand. conſilio 144. numero octauo, volum. 2. Rolan. à Val. conſ. 97. numer. 25. vol. 2. Doct. in l. damni, §. ſi is, vbi etiam gloſſ. ff. de damn. infect.

260 Quinta interpretatio fiet, † prout erit veriſimile ſtatuentes fuiſſe reſponſuros, ſi de illo interrogati fuiſſent per gloſſ. in l. tale pactum, §. fin. vbi Bald. in 2. not. & Iaſ. & Caſtrenſ. & alij, ff. de pact. Alexand. conſ. 46. num. 2. lib. 2. Roman. conſ. 105. col. prima, in fin. verſ. 2. quia ſemper, & in conſ. 392. in fine, Curt. Sen. conſ. 9. num. 16. Dec. conſ. 64. col. penult. verſ. vltimo ſuadetur, Marſ. latè in l. ſi quis viduam, num. decimo, ff. de quæſt. in l. ſed ſciendum, columna prima, & ſeq. ff. de pari. & conſilio 16. numero 34.

261 Sexta erit interpretatio, † vt ſtatuentes illud ſolum ſtatuiſſe præſumentur ſuper quibus, & de quibus habebant poteſtatem, Cepol. conſ. 15. numero 7. Alexand. conſilio 33. in fin. num. 16. vol. 5. Bertaz. conſ. ciuil. 57. numero 26. Roman. conſ. 92. numero 5. & conſ. 209. numero 2. Corn. conſ. 65. volum. 3. Bald. in dicta l. fin. §. in computatione, in fin. C. de iur. deliber. & not. in capit. à nobis, il primo, de ſentent. excommun. vbi præcipuè Abb. in 3. not. & per Bart. in dicta l. ſi quis ſub conditione, in fine, ff. de condit. inſtitut. Anton. de Butr. in cap. cum Eccleſia, circa fin. de conſt. & in conſ. 40. in princ.

262 Septima erit, & ſumetur interpretatio † ab aliqua æquitate, Crauet. dicto conſ. 221. numero 1. lib. 2. & conſ. 86. num. 14. lib. 1. Socin. conſ. 44. col. 4. ad fin. verſ. &

dicta

dicta verba non aliter libro 1.Bald.in conſ.357.in fin lib.4. vbi dixit, quod ſecundùm naturalem æquitatem declaratur mens ſtatuentium,& Angel.in conſ.345. in
263 fin.dixit, quod attendi debet † æquitas potius, quàm rudis figura ſtatuti,idem voluit Cephal.conſ.28.num.44. lib. 1.
264 Octaua ſurget interpretatio, † ne quis indebitè ad lucrum veniret, Crauet. dict. conſ.221.nu.6.per text.in l.Marcellus,in princ.vbi Socin.in 2.not. & Iaſ. in 4. not. ff.ad Trebellian.
265 Nona erit interpretatio, vt ſtatuta intelligantur † ſecundùm ſuam cauſam,& ſecundum materiam ſubiectam, ideò ſtatutum,quod credatur libris mercatorum,re-
266 ſtringetur ad cauſam mercantiæ† ſicut idem erit de ſtatuto diſponente de fide adhibenda ſigillis officialium,quod pariter reſtringetur ad ea tantùm,quæ pertinent ad eorum officium, ita Crauet. vbi ſupra num.12.de mente Alexand.in conſ.113.col. 2.lib.7.& Dec.in c.poſt ceſsionem in fine de probat.
267 Decima erit interpretatio,† quod ſtatutum generaliter loquens,vel aliquid mãdans non interpretatur ad illicita, iſta regula probatur per Barthol. in l. ſiquis ſub conditione,nu.2.ff.de conditio.inſtit.quem refert,& ſequitur Brun. tract. de ſtatut. art.6.princip.num.36.Bald.in dicta l.fin.§. in computatione in fine,C.de iur.deliber.Alex.conſ.33.in fin.vol.5.facit cap.primo,de iureiur.in 6. Felin. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ,num.70.verſ.& iſtis adde Bart.de conſtit.Anchar.in regula ea,quæ de regul.iur.in 6.Imol.in Clem.paſtoralis,in ver.etſi dicatur de re iud.Ioan.Andr. in cap.fin.de immunit.Eccleſ.in 6.Butr.in cap.quod Clericus,de for.compe.Abb. in cap.ſi diligenti,eodem tit.facit,l.procurator in princip ff.de cond.indeb.Cepol. conſ.crimin.15.num.9.Iacob.Butr.& Bald.in auth.ſtatuimus,C.de Epiſc. & Cler. Paul.de Caſtr.in authen.caſſa,C.de ſacroſ.Eccleſ facit l.quanquam, ff.de rit. nupt. & in l.ſi pater,ff.de his,quæ in fraud.cred.Cephal.conſ.146.nume.21. lib.1.Et ra-
268 tio eſt,quia non uidentur tacitè velle ſtatuentes, † quod expræſsè eis facere non liceret,nec cenſentur ſtatuiſſe ea,ex quibus repræhendi poſſent, Cephal.conſil. 765. num.35.lib.5.Anchar.conſ.61.iſta quæſtio,Barbat.conſ.7.col.1.libr.1. Ioan.Andr. in c.1.de immun.Eccleſ.in 6. idē Barbat.conſ.12.nu.10.in fin.eod. vol.1. Butr.cõſ. 19.col.4.& conſ.74.Cardinal.conſ.33.in fin.Decia.reſp.56.nu.6.lib.2. facit quod dixit Bertaz.conſ.166.nume.40. libr.1.in criminalibus ex generalitate ſtatuti,vel proclamatis non eſſe inferendum ad caſum iniuſtum, & rationi contrarium, idem voluit Cephal.conſ.28.num.44.lib.1,& conſ.235.num.27.& ſeq.idem Bertaz.cõ-
269 ſil.ciuil.57.nu.12.Rol.à Val.conſ.72.num.40.vol.3.& † conceſſa facultate ſtatuendi,ſeu condendi ſtatuta, non tamen cenſetur data poteſtas quoad ſtatuta iniqua, l. ambitioſa,vbi Bart.& alij,ff.de decret.ab ord.facien.& facit,quod licet omnia ſtatuta alicuius Ciuitatis eſſent confirmata à Principe,& inter illa aliqua eſſent illici-
270 ta † non cenſetur Princeps confirmaſſe illicita,ita Cepol.dicto conſ.15.num.3.per ea,quæ not.Bald.in l.vnica,C.de Monopol.Iaſ.latè in l.mora,ff.de iuriſd.omn.iud. num.38.Patiſ.conſ 33.num.53.vol.3.Rom.in l.quod ſeruus,ff.de acqui.poſſeſſ.nu. 4.Vnde ſi Princeps confirmat omnia ſtatuta, non intelligitur confirmare ea, quæ ſunt contra libertatem Eccleſiæ,vt notant omnes in l. omnes populi, ff. de iuſtitia, & iur.Felin.in c.Eccleſia Sanctæ Mariæ,numer.4. de conſtitut.Bart.in l.1.ff.de his, qui ſunt ſui,vel alien.iur.Roman.in l.ſi verò, §.de viro,nume.63. vbi latè, ff.ſolur. matrim.Crott.in d.l.omnes populi,num.119.per c.1.de iureiur.in 6.& Bald.in ca.

R 1.per

1. per quos ſit inueſt. in uſib. feud.& in l.3.C.de precib.Imp.offer. Roma.conſ.22. incip.præſens conſultatio,Ioã.Bapt.Sanct.Seuer. in dicta l.omnes populi,num.12. ex quo infert,quod ſi Papa generaliter confirmet ſtatuta alicuius loci,non videtur confirmare ſtatuta,quæ eſſent contra libertatem Eccleſiæ,ſicut non intelligerentur confirmata ſtatuta inducentia peccatum, Clem.1.de vſur. & ibi not.

271 Ad propoſitum tamen nota,quod † ſtatutum, vel conſuetudo non dicitur illicita, licet repugnet iuri poſitiuo, vel iuri naturali mutabili, ſed potius facit licitum id, quod aliàs erat illicitum ex diſpoſitione iuris poſitiui, & naturalis mutabilis, quia conſuetudo talia iura immutat,ſecus eſſet ſi ſtatutum,vel conſuetudo repugnaret iuri diuino,vel iuri naturali,vel eſſet ſtatutum improbatum à iure, quia illud eſſet ſtatutum,& conſuetudo irrationabilis, quæ corruptela vocatur, ita diſtinguit, Lap.alleg.101.num.13.

Digitized by Google

ARGVMENTVM

A communi vſu loquendi an, & à quo, & quomodo interpretationem ſumant Statuta.

1 STATVTA recipiunt interpretationem à communi vſu loquendi.
2 Nomina, & ſignificationes rerum, & uerborum ſunt impoſita, & inuenta ſecundum vſum loquendi.
3 Statuentes præſumuntur ſe accommodare vſui loquendi loci ſtatutorum.
4 Intelligenda ſunt ſtatuta ſecundùm mentem ſtatuentium.
5 Mens alicuius præſumitur talis, qualis eſſe debet.
6 Gerere quis præſumitur, prout de iure tenetur.
7 Factum, quod erat de iure faciendum præſumitur.
8 Actus præſumitur factus, vt ius disponit.
9 Vſus communis omni regulæ, omnique conſtitutioni in exaudiendis ſermonibus derogat.
10 Dos propriè non dicitur, niſi adſit matrimonium.
11 Vidua etiam dicitur, quæ nunquam maritum habuit.
12 Veſtis appellatione venit regulariter quidquid tegit corpus.
13 Pupillus, vel alius inteſtabilis comprehenditur in ſtatuto de inteſtatis, vel ab inteſtato loquente, ſi ita comportat communis vſus loquendi.
14 Filiorum appellatione non veniunt nepotes in ſtatuto, quando ita ſe habet communis vſus loquendi.
15 Mobilium appellatione, quæ veniant tàm de iure communi, quàm ſtatutario.
16 Vxoris appellatione, an veniat ſponſa per verba de præſenti.
17 Menſis intelligitur regulariter de triginta diebus.
18 Beſtiarum appellatione, quæ veniant, tàm de iure communi, quàm ſtatutario.
19 Parentelæ, vel familiæ nomine, qui veniant.
20 Nepotis ſignificatione, qui comprehendatur in ſtatuto.
21 Domus appellatione, an veniat apotheca.
22 Communis vſus loquendi attenditur etiam in ſtatuto correctorio, exorbitanti, & pœnali.
23 Communis vſus loquendi propria ſignificationi vocabuli præfertur.
24 Communis vſus loquendi attenditur in ſtatuto etiam mandante ſtatuta debere intelligi ad litteram, & prout iacent.
25 Verbum ſolitum proferri ex conſuetudine alicuius loci intelligitur ſecundùm communem vſum.
26 Simbolum inter habentes facilior eſt tranſitus.
27 Communis vſus loquendi ille attenditur in interpretatione ſtatutorum, qui eſt frequentior, & vſitatior.
28 Conſuetudo iudicatur ex frequentioribus actibus.
29 Communis vſus loquendi non attenditur in ſtatutis, quando verba ſtatutorum debe-

rent intelligi ſecundùm propriam illorum ſignificationem, quod declara, vt numero 31.

30 *Arbitrio Iudicis relinquitur, quæ dicatur propria ſignificatio verbi in ſtatuto poſiti.*

32 *Communis vſus loquendi non habet locum in ſtatuto, ſi mandaretur ſtatuta debere intelligi nullo extrinſeco intellectu addito, de quo tamen vide ibidem.*

33 *Communis vſus loquendi non habet locum in ſtatuto latino ſermone concepto, quando verba in eo prolata non habent ſuum vulgare diſtinctum.*

34 *Communis vſus loquendi ille seruit pro interpretatione ſtatutorum, qui eſt in loco ſtatutorum.*

35 *Communis vſus loquendi, vt habeat locum in ſtatutis, debet probari de tempore ſtatutorum, imò quod inoleuerit per decem annos ante, vt num. 36.*

37 *Communis vſus loquendi antiquiſſimi modus probationis.*

38 *Verba ſtatutorum interpretantur ſecundum communem vſum loquendi illorum hominum, quos reſpiciunt, & de quibus diſponunt.*

39 *Communis vſus loquendi de aliquibus tantùm hominibus, quando operetur in ſtatutis.*

40 *Vſi ſi fuerint ciues per longum tempus aliquo modo ſtatuto, in eo caſu non conſideratur communis vſus loquendi.*

41 *Si de interpretatione legis agetur in primis inſpiciendum eſt, quo iure Ciuitas retrò in huiuſmodi caſibus vſa fuit.*

42 *Conſuetudine poteſt induci, quod poteſt per ſtatutum.*

43 *Obſeruantia, & conſuetudinis requiſita, vt habeant locum in ſtatutis remiſsiuè.*

44 *Communem vſum loquendi, dum dicimus, qui veniat latè, & num. 47. & 48.*

45 *Gloſa auctoritas ſuprema.*

46 *Lego verbum de legali ſenſu, & ſignificatione importat etiam inſtitutionem.*

49 *Communem vſum allegans debet illum probare, & in ſpecie de re, de qua agitur, niſi in notorio, & publico, vt num. 50. & 51.*

52 *Communem vſum loquendi notorium, quæ faciant, & releuant ab onere probandi remiſsiuè.*

53 *Doctori atteſtanti de communi vſu loquendi, an ſit ſtandum, & quouſque nu. 54. 55. & quid in gloſſ. num. 56. & iterum de Doctore, num. 57. 58.*

59 *Teſtes, vt communem vſum loquendi probent, quomodo deponere debeant.*

60 *Communes vſus loquendi reputatur inter ea, quæ ſunt difficilis probationis.*

61 *Probatio omnis reſidet in arbitrio Iudicis.*

CONCLVSIO TERTIA.

1 STATVTA recipiunt interpretationem a communi vſu † lo-
2 quendi,ſecundum quem ſicut nomina,& ſignificationes † re-
rum, & verborum impoſita ſunt, & inuenta, ita ſecundum
eundem pro tempore exiſtentem mutātur,& renouantur iux-
tà illud Horatij in Poet. Multa renaſcentur,quæ iam cecide-
re, cadentque. Quæ nunc ſunt in honore vocabula ſi volet
vſus, quem penes arbitrium eſt, ac ius, & norma loquendi,
* ita communiter traditur à Doct. in l. labeo, ff. de ſuppellect.
legat. & in l.librorum, §.quod tamen Caſſius, ff. de leg.3. in l. cum de lanionis, §.
Aſinam,ff.de fund.inſtruct.Bart.in l.vxorem,§.legauerat in fi.ff.de leg.3.& in l.vi-
num,§.illud,ff.tritico legat.gloſ. & omnes Canoniſtæ in c. nonnulli, de reſcript. &
in c. cupientes vbi præcipuè Franch.de elect. in ſexto Felin. & alij latè in proemio
decret.Iaſ.Rom.Alex.& cæteri in rubr. ff.de nou. oper. nunciat.vbi Cuch. in addit.
* ibi ad Rom. teſtatur hanc eſſe communem ſententiam,prout illam communem di-
* cit etiam Hormonoth.in repet d.rub.num.24.& ibidem num.86.eandem commu-
nē fatetur Socin.Iun.Crott.& alij in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur.& paſſim vbiq;
3 Doct. & ratio etiam Concluſionis poteſt eſſe, quia † ſtatuentes in condendis ſtatu-
tis tenentur ſe accommodare vſui, & conſuetudini loquendi Ciuitatis, & loci ſta-
tutorum,c.erit autem lex 4.diſtinct.glo.in d.c.nonnulli in verb.dictas,& in d.c.cu-
pientes in verb.commodè. Igitur cenſentur verba,prout tenentur tali vſui accom-
4 modaſſe, etſi ſtatuta ſunt intelligenda † ſecundum mentem ſtatuentium, & ſecun-
dum intentionem illorum,a quibus emanarunt arg.l.ſi quis intentione, ff. de iudit.
l.ſemper in ſtipulationibus,& l.in ambiguis orationibus, ff.de reg.iur. interpretan-
do illa ſecundum communem vſum loquendi interpretatio fieri dicetur.ſecundum
5 quod ſtatuentium mens cenſetur fuiſſe poſtquàm ad id,vt diximus tenebantur † &
mens alicuius talis eſſe præſumitur, qualis eſſe debet Bald.in d.l.omnes populi,nu-
6 mero 87.ff.de iuſt.& iur.ac vnus quiſque ea feciſſe,& † in vno quoq; actu ſe geſſiſſe
præſumatur, prout de iure tenetur arg. tex.in l. quædam mulier, ff.de rei vendicat.
l.2.C.de acq.poſſeſſ.Hippol.Riminal.conſ.492.num.28.lib.5.& præſumitur id fa-
7 ctum,† quod erat de iure faciendum,Cephal.conſ.9.num.16.lib.1.Bar. & Doct.in
8 l.cum ſeruum, ff.de verb.oblig. & actus præſumitur factus, † vt ius diſponit Ceph.
conſilio uigeſimoquinto, numero uigeſimoquarto eodem lib. 1. qui ibidem nu-
mero 22. dixit quod actum faciens cenſetur ſecundum leges de illo loquentes fa-
cere, & pro concluſione ſeruit quod dicit Corn. conſil.233. numero 6. in fine vo-
lum. 4. quod ſcilicet ex conſuetudine loquendi regionis verba debent interpreta-
ri, & quod communis vſus loquendi patriæ in interpretatione verborum ſit inſpi-
ciendus dixit Rom.conſ.179.num.5. quin etiam in exaudiendis ſermonibus com-
munem vſum loquendi potentiſſimum eſſe ſcribit Paul. de Caſtr. conſil.40. in fine
vol.1. & vulgarem interpretationem,& formulam loquendi regionis praſtare nō
paruum adminiculum intellectus tradit Bald.in conſ.245. ad finem volum.3.quia
talis præſumitur inquit intentio ſingularis qualis eſt vniuerſalis idemque in con-
ſil.398.num.1.volum.3.dicit,quod ſi conſuetudo vocabulum interpretatur, huiuſ-

modi

Digitized by Google

modi interpretatio eſt neceſſaria; vnde etiam Paul. de Caſtr. in conſ.300. nume.1. verſ.& quia ſentio volum.2. ſcribit, quod vulgi opinio eſt quodammodo Ius naturale, quòd naturaliter, non artificio aliquo inſitum eſt mentibus ſingulorum; Vnde Illuſtriſsimus Mantica de conieƈt. vltim. volunt. lib.3. tit.8. nu.2. dicit, quod quando conſtaret de communi vſu loquẽdi nullus Doƈtor teneret, quod is propriè verborum ſignificationi non debeat præferri, & nume.4. ſubiungit, quod illa eſt accipienda interpretatio, quæ vulgari cõſuetudini loquendi magis congruit, quia omnis intelleƈtus extraneus eſſe dicitur qui non cõſonat auribus vulgi Bal. in §. Opizzoni in fi. de paƈt. conſtant. Socin. Sen. conſ.89. circa finem verſ. accedat volum.4. Alexand. conſil. 102. num.13. volum.6. Iaſ. conſ.51. colum. pen. verſ. confirmantur volum.3. & eſt glo. not. in d. l. librorum, §. quod tamen Caſsius in verb. non contine-
9 buntur, ff. de leg.3. dicens, † quòd vſus omni regulæ, omnique conſtitutioni in exaudiendis ſermonibus derrogat ſolus, idemque voluit Oldrad. & Bald. in l. vlt. num.35. C. de hæred. inſtituen. dicit, quòd communis intelleƈtus vocabuli omni ſignificationi præponderat, & reddit rationem, quia ſicut per intelleƈtum communẽ natæ ſunt verborum ſignificationes, ita etiam per eaſdem cauſas, ideſt per communem ſenſum, & intelleƈtum poſſunt mutari, augeri, & minui, & Marcus Cic. de inuent. lib.2. Rhet. ſcribit conſiderari oportere quemadmodũ homines in conſuetudine ſcribendi, & ſermocinandi aliquo verbo, de quo controuerſia eſt vti ſoleant.

Primò. Infertur, quod ſi mulier ex ſtatuto debeat relinquere dotem ſuam filijs vtriuſque matrimonij æqualiter verificabitur diſpoſitio etiam in vidua, quæ
10 non habet maritum, quia licèt propriè das non dicatur, † niſi adſit matrimonium l.2. ff. de iur. dotium, l. fin. C. de donat. ante nupt. tamen ſecundum cõmunem vſum loquendi etiam mulier, quæ non habet maritũ dicitur habere dotem, ita Bald. l.1. C. vnde vir. & uxor. Crott. in d. l. omnes populi, num.170. Alexand. conſ.55. nu.8. lib.1. Salic. Paul. de Caſt. & Rom. in d. l.1.

11 Secundò. Infertur, quod licet etiam illa dicatur uidua, † quæ nunquam maritũ habuit l. malum, §. uidua, ff. de uerb. ſignif. tamen quia ſecundum communẽ uſum loquendi illa ſola dicitur uidua, quæ marito orbata eſt, in illa uerificabitur ſtatutũ de uidua loquente, ita Crott. ubi ſupra num.170. de mente Abb. in c. ex tenore de for. compet. in fi. & Felin. in d. procem. decret. nu.5.

12 Tertio. Infertur, quòd licet appellatione, ueſtis, † ueniat quicquid tegit corpus l. ueſtis, §.1. & l. argento, §.1. ff. de aur. & argent. legat. tamen ſtatutum loquens de ueſtibus non comprehendit caligas, uel capucium, conſiderato communi uſu loquendi, ita Card. in clem.2. in quinta quæſtione, de uit. & honeſt. cleric. quem refert, & ſequitur Crott. ubi ſup. d. num.170. Nat. conſ.291. num.2. lib.2.

Quartò. Infertur, quod licèt ſit magna alteratio inter Doƈtores, an in ſtatuto de
13 inteſtatis, uel ab inteſtato morientibus comprehendatur † pupillus, uel furioſus inteſtabilis, tamen ſi erit communis uſus loquendi in loco, quod etiam inteſtabilis diceretur ab inteſtato decedere, propter cõmunem uſum, declarabitur indubitanter ſtatutum etiam inteſtabilem comprehendere, ita Alexand. conſ.115. nume.6. lib 2. Gabr. ſuis commun. concluſ. prima concluſ. nu.8. tit. de ſtatut. Io. de Imol. in l. centurio, ff. de uulg. & pupil. Bald. in conſ.12. in fi. uerſ. benè tamen fateor uol.3. & conſ.475. uerſ. ego Baldus ſequendo communem opinionem eod. uolum. Ang. in conſ.26. uerſ. ſed his de cuius ſucceſsione, & paſsim Doƈt. de quibus per Gabr. ubi

ſupra

ſup.num.8.& per Craſſ.de ſucceſſ.§.ſucceſsio q.1.num.5. ubi de communi teſtatur.

Quintò. Infertur, quòd licèt ſtante ſtatuto quod filius maſculus filiam fœminã
14 excludat appellatione † filij ad excluſionem filiæ veniat etiam nepos ex filio maſculo, vt latè per Gabr.concluſ.1.num.19.tit. de verb. ſignific. vbi communem dicit, tamen ſi extaret communis vſus loquendi, quòd aliter filij, & aliter nepotes appellarentur, ſtatutum ex eo vſu interpretationem ſumeret, & nepos nõ veniret ſub nomine filij, ita Gabr. vbi ſupra numero 90.verſ.20.limita cum ibi per eum alleg.

15 Sextò. Infertur, quòd licèt † appellatione mobilium veniant omnia, quæ moueri poſſunt de loco ad locum, & per conſequens etiam ſe mouentia, l.mouentium, ff. de verb.ſignific.Oldrad.conſ.219.incip. factum eſt Dominus Rex Dec. conſ.472. num.4.& ſeq.ubi exemplificat in libris in auro, & argento, & pecudibus, & fructibus ſeparatis a ſolo, imò etiam in pendentibus, & in pecunia numerata, reprobando contrarium ſentientes rationibus ibi per eum, tamen ſi ita ſe haberet communis vſus loquendi in loco vbi ſtatutum de mobilibus loquens extaret, ad ſuppellectilem ſolùm verbum mobilium reſtringeretur, & ſic ſolùm venirent ea, quæ habentur in l.ſuppellectili legata, ff.de ſuppellect.leg.ita Oldrard.ubi ſupra ſpec.de fructib.& intereſſe, §.primo verſ. ſed pone, quos refert, & ſequitur Dec.d.conſil.472. num.4.& plur.ſeq.

16 Septimò. Infertur, quod ſtante ſtatuto, † quòd vir non poſſit relinquere vxori, non comprehendet ſponſam etiam per verba de præſenti, quia communis vſus loquendi ante conſumatum matrimonium ſponſam, & nõ vxorem appellat, ita Dec. conſ.540.per tot. per tex.& ibi Abb. in cap.3.loco de præſumpt. & in c.ex publico de conuerſ.coniugat.Anchar.conſ.21.num.8.verſ.3.ponderandum dixi.

** Sed in contrarium eſſe magis communem opinionem teſtatur Gallia. in conſuet. Alexand.in verb.maritus q.1.num.26.cum ibi alleg.ibique illam ampliat, & limitat, & dicit, quòd opinio Decij eſſet vera, ſi appareret per probationes de illo communi vſu loquendi in illo loco, in quo talis ſtatuti diſpoſitio vigeret.

17 Octauò. Infertur, quòd ſi in ſtatuto fieret mentio de menſe, † niſi aliud ex eodẽ ſtatuto appareret, intelligitur de triginta diebus ex interpretatione communis vſus loquendi, ita Franch.in cap.quàm ſit §.1.num.4.de elect.in ſexto cum ibi per eum.

18 Nono. Infertur, quòd licèt beſtiarum appellatione † comprehendantur ſolùm ex propria ſignificatione animalia fera, vt Leones, Vrſi, & ſimilia, vnde in materia exorbitanti, & ſtricta animalia domeſtica, & manſueta non venirent, l.1. §.beſtias, ff.de poſtulan. Bart.in l.1.§.remouetur, ff.eod.tit.tamen ſi extat communis vſus loquendi denotans contrarium, ſtatutum de beſtijs loquens ex interpretatione dicti communi vſus, manſueta etiam comprehendet Matteſila.ſing.95. incip.not.vnum mirabile, vbi lata additio.

19 Decimò. Infertur, quod licet quando fit mentio de parentella, † vel familia intelligatur ordine ſucceſſiuo, vt in l.gallus, §. quidam rectè, ff. de lib. & poſthum.l. peto, §.fratrem, & l.cum ita, §.in fideicommiſſo, ff.de leg.2.in l.fin. C.de uerb.ſign. id tamen non verificabitur in ſtatuto de familia loquẽte, ſi communis uſus loquendi erit in contrarium, Cephal.conſ.318.num.60.lib.3.Socin.conſ.37.ſub num.11. uerſ.ad ſecundum dico lib.3.

20 XI. Infertur, quòd licèt appellatione † nepotis ex proprio ſignificatu uocabuli ueniat dumtaxat filius filij, uel filiæ, l.Iuriſconſultus, ff. de gradib. tamen ex communi

muni uſu loquendi ſtatutum de nepote loquens interpretabitur etiam de filio fratris,uel ſororis,ita Ioan.Andr.in c.fundamenta de elect.lib.6.quem refert,& ſequitur Euerard.in d.loco ab opinione uulgi num.4.

21 XII. Infertur, quod licèt appellatione domus † comprehendatur etiam apotheca,ad quam ex domo fit ingreſſus,tamen in ſtatuto loquente de capto,uel inſultato in domo, non uerificabitur in apotheca, quæ ex communi uſu loquendi diſtinguitur, nec uenit ſub ſimplici uocabulo domus,ita Natt.conſ.291. nu.2. lib.2. & Paul. de Caſtr. conſ.45. uiſo puncto col. 3. de quo tamen infra in prima ampliatione ad nonam declarationem.

22 Primò. Amplia concluſionem,ut procedat etiam in materia, † ſiue ſtatuto correctorio exhorbitāti, ac pœnali,ita Matteſila.d.ſing.95.Abb.Ant.de Butr. & Felin. in d.proœm.decretalium poſt Bar.in l.non dubium,C.de legib.& in d.l.labeo, ff.de ſuppelect. legat. cum ibi per eum, & in l.1. circa medium in uerſ. communis enim uſus,ff.de ſuis,& legit.& in d.l.cum de lanionis,§.Aſinam Io.Andr.in c.fundamentum de elect.in 6.Aret.in §.1.in fi.Inſt.de legitima agnat.ſucceſſ.Tiraq. de retract. §.2.gl.1.num.5.Iaſ.in d.rubr.ff.de nou.oper.nunciat.nu.7.ubi Gormanoth. nu.24. hoc communiter eſſe receptum affirmat, & ibidem Socin.Iun. nume.93. pariter de communi teſtatur,ubi etiam Alexan.num.6. prout & eam communem dixit addit. ad Abb.in d.c. nonnulli littera H. & hanc etiam ueriſſimam,& receptiſſimam opinionem affirmat Galli de uerb.ſignific.lib.8.cap.18.num.5.Bar.in l.libellorum, § ſed ſi aliud in fi.ff.de accuſat.Abb.in c.2.in princip.de arbitr. & in c.per tuas col.2. ubi etiam Felin.de probatio.& in d.c.ex tenore in fin. de for. compet. Crauet.conſil.308.num.3.

23 Secundò. Amplia, ut communis uſus loquendi † in interpretatione ſupradicta ſtatuti præualeat omni propriæ ſignificationi uocabuli Tiraq.d.§.2.glo.1.nume.6. de mente Bar.in conſ.58.circa medium,Curt.Sen.conſ.9.nu.10.Abb.ac alij,ibi per eum in d.c.nonnulli colum.1.ubi dicit,quod in interpretatione cuiuſcumq; diſpoſitionis primo recurrendum eſt ad communem uſum loquendi,& in cap.1.col.pen. uerſ.ad unum tamen aduertas de iudit.notauit communem uſum loquendi in quacumque materia ſemper præferri proprio ſignificato, ſiue id elliciatur ex diffinitione,ſiue ex etimologia, ſiue ex Iuris auctoritate Dec.conſ.472. nu.12. & 13. uerſ. in ſecundo dubio,Bart.in d.l.omnes populi, num.59.ubi Crott. num.170. Iaſ.in d. rub.ff.de nou.oper.nunciat.nume.7. uerſ.ego teneo,ubi dicit hanc eſſe communem

* opinionē,facit tex.in cap.quamuis,ubi Abb.& Ant.de Butr.de uerb. ſignif. & not. in l.Alphenus l.uulgari, & Anniculus, ff. de uerb. ſignif. Socin.Iun.in d.rubr. ff.de

* nou.oper.nunciat. nu.86. ubi ita communiter a Doctoribus teneri affirmat, & hoc ibidem tenuit Bar.num.6.idem uoluit Rui.conſ.63.nu.7.uolum.3.Fulgoſ.conſ.27. colum.1.Maluaſ.conſ.121.num.9.Bald.in d.l.ultima,nume.35.C.de hæred. inſtit. Alex.conſ.140.num.9.uolum.5.& de hoc eſt,ut ſupra dicebamus gloſ. ordinaria in d.l.librorum,§.quod tamen Caſſius in uerb.continebunt, & faciunt alia ſupra adducta in principio concluſionis.

24 Tertiò. Amplia, ut Concluſio procedat etiam ſi adſit ſtatutum, † quòd ſtatuta intelligantur ad litteram, ſiue ut ſonāt, aut ut iacent;nam nihilominus ſequendus erit in ſtatuti Intelligentia cōmunis uſus,ita Paul.de Monte Pic.in conſ.85.nu.33. de mente Bald. in l.omnes populi in penult. colum.uerſ.3. nota,ubi dicit,quod litera

tera intelligitur, prout vulgus exponit, & nu. 59. ſubiũgit, nota quod intellectus litteralis exponit etiam, ideſt vulgaris, ſic vt vulgus intelligit Anch. in repet. Canon. ſtatuta decimaquarta quæſt. princip. verſ. vtrum, quinto ſtatuta, de conſtitut. Ant. de Butr. in dicto proem. Decrer. vbi etiam Abb. colum. 3. & Felin. columna 6. num. 14. Bald. in d. l. de quibus, ff. de legib. Alexand. d. conſ. 211. nume. 2. lib. 6. Iaſ. conſ. 205. verſ. item eſt animaduertendum colum. 5. lib. 2. Abb. conſ. 75. numero 9. lib. 1. Tiraq. d. §. 2. gl. 1. num. 6. in fine, Euerard. in ſua Cent. in loco ab opinio. vulg. numero 5.

Quartò. Amplia, vt idem, & multò magis ſit ſi ageretur de interpretando verbo non ſcripto in ſtatuto, † ſed ſolito proferri ex conſuetudine alicuius loci, nam facilius conſuetudo, ſiue conſueta uerba ſecundum communem, & conſuetum modum loquendi qui frequentatur in loco intelliguntur, quàm alia diſpoſitio, cum plus habeāt inter ſe communis vſus, & conſuetudo, quæ omnia ex non ſcripto procedunt, quàm communis vſus, & ſtatuti verba, quæ ex diuerſo fonte emanant, † & inter ſymbolum habentes facilior eſt tranſitus, §. hodie inſtit. de adopt. Gallia, in d. conſuetud. Alexan. in verb. maritus quæſt. 1. nume. 38. & in verb. legare q. 7. nu. 92. & facit dictum Bald. in cap. 1. num. 5. de feud. Marchio. ubi dicit, quod communis uſus loquendi in iure maximè conſuetudinario ſpectandus eſt.

25 (beside "bo non ſcripto…"); 26 (beside "cedunt, quàm…")

27 Primò. Declara concluſionem, † quod ſi communis uſus loquendi varius reperiretur in aliquo loco, ille deberet ſeruari pro interpretatione ſtatuti, qui eſſet frequentior, & uſitatior, ita Gallia. vbi ſupra in verb. ſolidos quæſt. 1. nu. 14. & 15. ad quod facit Curr. Sen. d. conſ. 9. num. 23. vbi dixit, quòd ſpectari debet, qui a maiori parte populi receptus eſt vſus, & ad cognoſcendum communem uſum loquendi attentandam eſſe maiorem partem Ciuitatis not. Felin. in d. proem. decret. col. 7. num. 16. in fi. & prius idem voluit Abb. in cap. ex parte num. 6. & in fi. de cenſib. & facit quod habetur per Dec. conſ. 11. num. 12. Berraz. conſ. ciuil. 39. nu. 32. & Bero.

28 conſ. 87. nu. 21. lib. 3. quibus in locis dixerunt, quod in iudicanda cõſuetudine † debemus attendere quod frequentius obſeruatum eſt, qđ & replicauit Dec. cõſ. 215. num. 2. uerſ. namque plures, quod tamen declara, vt infra in ſeptima declaratione.

29 Secundò. Declara concluſionem, ut uera ſit, † niſi in volumine ſtatutorum adeſſet ſtatutum, aliquod, per quod diſponeretur uerba ſtatutorum debere intelligi ſecundum propriam illorum ſignificationem, nam cum uſus cõmunis loquendi non dicatur propria, ſed abuſiua, & figuratiua ſignificatio vocabuli Bar. in d. l. labeo num. 4. ff. de ſuppel. leg. Socin. Iun. in d. rub. ff. de nou. oper. nunciat. nume. 88. & 91. idem Bar. conſ. 138. hæc eſt copia in fi. tunc haberetur ſolùm conſideratio quantũ verba propriè, & in proprio illorum ſignificatu importarēt, nec attenderetur quomodo apud communem loquendi modum reciperentur, quia ex quo tali caſu ſtatutum requirit ſolùm propriam ſignificationem uocabuli, & præciſè innititur dictæ propriæ ſignificationi, ut ſtatutum ſeruetur de propria ſignificatione uerborũ erit curandum omiſſa pro tunc omni conſideratione quoad communem uſum loquendi, ita Bar. in d. l. labeo, nume. 5. Hormanoth. in d. rub. ff. de nou. oper. nuntiat. num. 75. ubi etiam Socin. Iun. qui nume. 95. teſtatur ita communiter à Doctoribus teneri, & idem ibidem Iaſ. num. 7. in fi. Salic. in l. cum antiquioribus ultima colum. in princip. C. de iur. delib. Felin. in d. c. per tuas, num. 80. de probat. Bald. in d. l. omnes populi q. 14. ubi Sanct. Seuer. nu. 234. verſ. caue tamen Alex. in rubr. nu. 21. ff. de

oper.nou.nunciat.poſt Caſtren.in l.1.ff.ſi cert.pet. Anch.conſ.413. incip.viſo puncto colum.6.Euerard.d.loco ab opinio. Vulg. num.8. & quomodo tali caſu erit ac-
30 cipiendus proprius intellectus,† & ſignificatio erit in pectore Iudicantis,ita addit. ad Abb.in d.c.nonnulli in uerb.ad communem uſum littera H.de mente Butr. in c. ex litteris de ſponſa.& Innoc.in c.cum populi cauſam de teſti. & in cap. cum oporteat de accuſ.

31 Subdeclara, vt vera ſit declaratio, quando verè appareret,† quòd cõmunis uſus loquendi,& propria ſignificatio vocabuli diſcreparent, nam alias ſi non appareret de differentia inter ſe, cum tunc ſolùm communis uſus loquendi dicatur impropria ſignificatio quando certè aparet diſcrepatio a propria, & vera ſignificatione vocabuli Alex.d.conſ.211.num.2.Bart.in d.l.labeo,nu.4. verſ.reſpondeo communis vſus poteſt eſſe idem cum propria ſignificatione, & nihil repugnat, non reijceretur ab interpretatione ſtatutorum, ob ſupracitati ſtatuti diſpoſitionem, ita idem Alexand. ibidem num.5.

Tertiò. Declara concluſionem, vt non habeat locum quando adeſſet ſtatutum,
32 † quod ſtatuta intelligentur nullo extrinſeco intellectu addito, nam tunc non erit ſumenda interpretatio ex communi vſu loquendi, qui dicitur intellectus extrinſecus, ita Iaſ.in d.rubr.ff.de nou.oper.nunciat.num.7.vbi Socin.Iun.num.101.& ſeq.
* teſtatur de communi Iac. Butrig. in d.proem.digeſtorum, Pariſ.conſ.20.nume.29. lib.2.Paul.de Montepic.d.conſ.85.nu.33. Hormanoth. d.rubr.ff.de nou.oper.nunciat.num.25.Crott.in d.l.omnes populi, num.171. Roman. ſing.421. incip. communis doctrina eſt,qui dicit, quod per hoc obtinuit magnam quæſtionem Florentiæ Alex.d.conſ.211.nu.2.lib.6. Aret.conſ.109. coegiſtis me in princip. & plenius conſ.145.licet ſtatuta Anr.de Butr.Abb.& Felin.in d.proem.decret.& in d.cap.per tuas de probat.latè add.ad Rom.d.ſing.422.

Animaduertendum tamen eſt ad hanc declarationem fortè non veram, quia ſi ſtatuentium mens,vt dicebamus ſupra in principio concluſionis,præſumitur fuiſſe, prout ad id tenebantur,accommodare verba ſtatutorum ad vſum, & conſuetudinẽ communem Ciuitatis iuxtà etiam not.in l.ſi ſeruus plurium, §.ſi.ff.de leg.1. & in d. l.cum de lanionis,§.Aſinam,ff.de fund.inſtruct.Socin.Iun.in d.rub.num.93.interpretando ſtatuta ſecundum communem vſum loquendi non dicetur aliquid addi extrinſecum in ſtatutis, ſed potius quod intrinſecum eſt ex ſignificatione uerborũ ſecundum præſumptam mentem ſtatuentium regulatam ad communem uſum regionis propalare,& aperire,ſicut in ſimili fuit dictum,quando adeſſet ſtatutũ,quod verba intelligerentur ad litteram prout iacent in ſtatutis,nam nihilominus admittitur communis vſus loquendi pro illorum interpretatione, quia ex quo,ut dicebamus, uerba in ſtatutis cenſentur a principio a ſtatuentibus poſita ſecundum ſignificationem communis vſus loci,cui ſeruire deberent,ſi interpretarentur poſtmodum ſecundum illum communem uſum loquendi,dicetur interpretatio fieri,prout littera iacet,ex quo vt diximus iacet littera ex mente ſtatuentiũ vſque a principio quo ſtatuta fuerunt condita ſecũdum communem ſignificationem uſus loquendi illius loci,ubi condita fuerunt, & ſic etiã in caſu ſupradictæ declarationis nihil addi ſtatutis extrinſecè poterit dici propter communem uſum loquendi, poſtquam a principio,quo ſtatuta fuerunt condita, ſecundum illum communem uſum loquendi cenſentur ſtatuentes verba ſtatutorum protuliſſe,& poſuiſſe,prout & hoc idem videtur animad-

animaduertiſſe Socin. Iun. in dicta rubrica numero 101. & ſequent.

Forte tamen non procederet præſens conſideratio quando propria ſignificatio vocabuli diſcreparet a ſignificatione communis uſus loquendi, & extaret, ut ſupra, ſtatutum, quod ſtatuta intelligerentur ſecundum propriam ſignificationē verborum, nam tunc cum propria ſignificatio, & ſignificatio communis vſus eſſent diuerſæ, eſſet quidem addere quid extrinſecum in ſtatutis, ſi a communi vſu loquendi, diſcrepante a propria ſignificatione, ad interpretationem illorum, propriam ſignificationem requirentium, agere vellemus, & ideò non admitteretur intelligentia, ſiue interpretatio communis vſus tamquàm extrinſeca, & diuerſa, ſtante tali ſtatuto, quod ſtatuta intelligantur nullo extrinſeco intellectu addito.

33 Quartò. Declara, ut procedat concluſio † quando verba ſtatutorum in Latino ſermone prolata haberent ſuum vulgare diſtinctum, prout habent Latinum, ſecus ſi in Latino ſermone eſſet diſtinctus ſermo, qui non eſt in vulgari, ita Socin. Sen. in l. gallus, §. ſi eius, num. 5. in fi. ff. de lib. & poſthum. Illuſtriſs. & æquè doctiſs. Mantic. in tract. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. artic. 8. num. 7. Felin. in d. proem. Decret. nu. 13. qui explicant primo modo in legitimis, & legitimatis qui tam in latino ſermone, quàm in vulgare, ſuum habent vulgare, & latinum diſtinctum, ſecus in liberis, & filijs, qui latinæ diſtinguuntur, vulgariter autem non.

Quintò. Declara, ut procedat concluſio quoad communem vſum loquendi lo-
34 ci, † cui ſtatuta ſeruire debent, ita Bar. in d. l. haber nu. 7. & Socin. Sen. in d. §. ſi eius Ruin. conſ. 63. col. 3. lib. 3. Curt. Iun. conſ. 175. colum. 2. Rolan. in tract. de lucr. dot. q. 6. nume. 12. quos refert, & ſequitur Menoch. d. caſu 488. nume. 3. & ratio eſt, quia communis vſus loquendi poteſt eſſe diuerſus in uno loco, vel in alio, ideo ſimplex probatio de communi vſu loquendi non concluderet quoad aliquem locum particularem, niſi & illius loci particularis communis vſus probaretur, ita omnes Doct. ſupracitati in principio concluſionis, & vbiq; alij, & præcipuè Dec. conſ. 472. numero 16. & Alexand. d. conſ. 5. num. 11. in fi. Soc. in d. §. ſi eius, & facit etiam, quia ſicut ſtatuentes cenſentur uerba ſtatutorum poſuiſſe in eo ſignificatu, in quo communiter in loco ſtatutorum accipiebantur, prout ſupra ſæpe dictum fuit, & infra, ita ut interpretatio ipſorum procedat ſecundum ipſorum ſenſum, de ſenſu, & vſu, ac ſignificatione loci illius ſumi debet.

Primò. Amplia declarationem, vt requiratur nedum probatio de communi vſu
35 loquendi loci ſtatutorum, † ſed quod talis communis vſus loquendi extiterit tempore conditi ſtatuti Bar. in d. l. labeo, num. 7. & 8. Matthesila. in ſing. 162. incip. nota quod ſi capitulum, num. 19. in addit. Rebuff. de verb. ſignif. in proœm. verſ. 2. eſt regula Socin. Iun. in d. rub. nu. 94. Corn. conſ. 83. col. 5. volum. 4. Menoch. d. caſu 488. num. 2. & rationem etiam allegat additio ad Abb. in d. proem. decret. in littera H. dicens, quod qui vult ſtatutum interpretari non ſecundum propriam ſignificationem, ſed ſecundum communem uſum loquendi nihil aliud vult inferre, niſi quòd concurrente communi vſu loquendi, & propria ſignificatione verborum debemus intelligere ſtatuentes voluiſſe, prout tenebantur accommodare ſtatuta ſecundum communem uſum loquendi loci, pro quo tunc ſtatuta condebant, ſed ſi non apparet, quod iſte cōis uſus loquendi ſuper quo quis ſe fundat, extaret tempore conditi ſtatuti, & quod per conſequens ſtatuentes potuerint, & voluerint ſe ſuper illo fundare, quomodo procedet concludens de eo probatio, quia non ſequitur, vt dixit

Alcia.de verb.ſign.lib.2.fol.mihi 42.nunc'eſt communis vſus loquendi, ergo erat, & tempore conditi ſtatuti, cum poſſet eſſe, quòd illo tempore non eſſet, & quod de illo ſtatuentes, nec quidem cogitaſſent, vnde ſi concludens debebit haberi probatio, communem uſum allegaris, de tempore conditi ſtatuti neceſſarium eſt, vt probet, tamquàm fundamentum ſuæ intentionis, hinc Fulgoſ.conſil.165.in quæſt.propoſita, nu.7.animaduertit, quod neceſſe eſt formare articulos non de communi vſu loquendi, qui nunc ſit, ſed qui erat tempore latæ conſtitutionis, quicque ipſam conſtitutionem longo tempore, idest per decem annos præceſſiſſet, nam probatio de communi uſu loquendi præſenti non releuaret, cum ex moribus Ciuitatum, & uſu rerũ ſepenumero mutata ſit nominũ, & rerum ſignificatio, idem voluit Dec.in c. in præſentia, col.10.nu.90.de prob. Alexand.in l.quinta in princ.ff.de lib. & poſth. Soc.in d.l.gallus, §.ſi eius, nu.6.in princip.ff.de lib.e.& poſthum. Euerard. in d.loco ab opinione vulgi, num. 7. D.Ioſephus frater meus cariſſimæ memoriæ de probat. concluſ.329.num.8. & ſeq.vol.1.Dec.conſ.472.num.16.& conſ.366.num.8.

Secundò. Amplia, quod ut communis uſus loquendi poſſit prætendi requiritur,
36 † nedum quod fuerit tẽpore conditi ſtatuti, ſed etiam quod inoleuerit, ut dicebat Fulg. vbi ſupra per decem annos ante, quia ad hoc vt conſtituatur communis vſus, requiritur uſus longi temporis, ita Bar.in d.l.labeo, num.6. uerſ.quod autem dixi a decem annis citra, idem voluit in l.1. nu.99. C.de dignit.lib.12.& Bald. in l.2.C. ſi aduer.rem iud.& in l.dies feſtos, C.de fer. Aret.in conſ.2.num.6. Crauet. in conſil.308.colum.3. verſic.ad illud reſpondeo Lanfranch.de Oria.in tract.de teſtibus, num.97. ubi dixit, quod neceſſe eſt, ut teſtes concludant de tempore decem annorum, quia alioquin non diceretur communis uſus loquendi in loco, ut in l.nummis, ff.de legat.3.& in l.ſi ſeruus, §.ſi.ff.de lega.1. idem voluit Marcel.Cala.in ſuo tract. de modo articulandi, num.518.iuxtà tex.in l.de quibus, ff.de legib. & in l. conſuetudinis, C.quæ ſit longa conſuetudo.

Sed animaduerte ad prædicta, quod ſi ageretur de ſtatuto, adeo antiquo, ut non poſſent haberi teſtes, qui etiam de decennali communi uſu loquendi, ultra tempus
37 conditi ſtatuti deponerent, † ad euadendam iſtam difficultatem, & impoſſibilitatẽ probationis erit probandus communis uſus loquendi, per tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium, quia hoc probato reſultabit concludens de eo probatio, ita in ſpecie nos docuit Crauet.d.conſ.308.num 3. uerſ. ad iſtud reſpondeo, quod prius etiam fuit de mente Socin.in d.l.gallus, §.ſi eius colum. fin. ff.de lib. & poſthum.& Fulg.d.conſ.165.nume.7.licèt hoc pro conſtanti non affirmat, & idem cenſuit Alcia.de verb.ſign.lib.2.fol.mihi 42.uerſ.quapropter qui hodie, & faciunt not.in c.cum Apoſtolica, de his quæ fiunt a Prælat.ſine conſenſ.cap.ubi Laicus non poteſt retinere decimas, niſi conceſſas ante Concil.Lateran. & quærunt Doct.quomodo probabit Laicus conceſſionem, ſibi factam ante illud Concilium Lateran. nam iſta probatio videtur impoſſibilis, cum homo viuens, non poſſit de hoc teſtificari, reſpondent Doct. quod ſufficit probare Laicum poſſediſſe decimas per tẽpus, cuius initij memoria non extat in contrarium, quia hoc probato præſumitur conceſſionem decimarum factam eſſe ante Concilium Lateran. aliàs eſſet grauare ad probationem impoſſibilem, quod ſequitur Iaſ.conſ.156.colum.1.lib.2.ubi teſtatur hanc eſſe communem opinionem.

Sextò. Declara concluſionẽ, quod ſi diſputatio, & uerba ſtatuti conuenient generaliter

38 neraliter omnibus ciuibus † de communi uſu loquendi omnium ciuium erit probandum, ſi autem reſpicient ſolùm quodam genus perſonarum, vtputa mercatorũ, artificum, Medicorum, & ſimilium, debent verba ſecundum cõmunem caſum loquendi illius generis hominum, cui conueniunt, intelligi, & interpretari, vtputa ſi agatur de termino ſolutionis poſito cum hac demonſtratione ad octauam Paſchatis in aliquo ſtatuto determinante rem, & negotium inter mercatores, erit omninò probandum, quænam dies appelletur Paſcha, non ſolùm communiter apud vulgares, ſed præcipuè, & præciſè inter mercatores, prout ita conſuluit Socin. Iun. conſil. 61. num. 26. verſ. & plus dico volum. 2. quod etiam cenſuit Dec. conſ. 7. nume. 3. & Menoch. d. caſu 488. num. 5. & nouiſſimè D. Frater meus d. concluſ. 329. vbi ſupra num. 13. & facit ad hoc doctrina Bar. in d. l. labeo numero 6. dum voluit, quod ad probandum quiſnam equus appelletur Palafrenus, teſtes debent deponere de auditu illorum, a quibus talia tractantur.

39 Septimò. Declara, quòd ſi ageretur, de verbis ſtatuti, † quæ factum quotidianũ reſpicerent, & in quibus per conſequens poſſet cadere uſus loquendi frequens, & communis non concludetur communis vſus loquendi probatio, ſi de aliquorũ tantùmmodo vſu loquendi fieret, & teſtes deponerẽt, quia, ut ſupra fuit oſtenſum, maior pars populi requiritur ad conſtituendum communem vſum, ſecus ſi factum nõ eſſet, ita quotidianum, & frequens, quia etiam ſi de aliquibus tantum hominibus deponeretur concluderet probatio, quia in his, quæ perraro cõtingunt, non requiritur maior pars populi ad inducendum communem uſum, prout in communi uſu utendi teſtatur Bar. in d. l. labeo, num. 10. verſic. ſed quæro ſi interrogatur, & ſequitur Menoch. loco proximè citato, nume. 4. & D. Frater meus ubi ſupra nume. 12. & ante eos Alcia. de verb. ſign. lib. 2. fol. mihi 42. ubi dixit, quòd ſi de eo agatur, quod contingere ſolet ſufficiet ſi non a plurimis, ſed ab his dictum conſtet, qui de ea re verba fecerunt, quamuis pauci fuiſſe proponatur.

40 Octauò. Declara, ut non procedat concluſio † quando in eodem loco eſſet uſus conditæ legis, uel ſtatuti, & communis vſus loquendi, nam attenderetur potiùs uſus ſtatuti, ideſt quomodo ſtatutum fuerit interpretatum eueniente caſu, & quomodo eo per longum tempus fuerint uſi Ciues, quàm quomodo ſe haberet cõmunis uſus loquendi, nam ſi de interpretatione legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt,

41 quo Iure Ciuitas retro in huiuſmodi caſibus uſa fuit, † quia in ambiguitatibus, quę ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem, aut rerum perpetuo, ideſt decennio ſimiliter iudicatarum auctoritatem vim legum obtinere voluit tex. in l. ſi de interpretatione, & in l. nam Imperator, ff. de legib. & etiam quia ex quo non obſtante communi uſu loquendi in illo loco, tamen ſemper ſtatutum, ita obſeruatum fuit, cenſetur de mente populi fuiſſe in illo caſu, ſiue ſtatuto communem uſum loquendi non debere attendi, ſed quod obſeruatum fuit, nam ea quæ longa conſuetudine comprobata ſunt, & per annos plurimos obſeruata uelut tacita Ciuium conuentio erũt ſeruanda inquit tex. in l. ſed ea. ff. de legib. & ſi per ſtatutum poteſt induci, ut communis uſus loquendi non habeat locum, ita & per conſuetudinem, quia quod po-

42 teſt fieri per ſtatutum † poteſt etiam induci per conſuetudinem, & mutari, ita Gallia. in conſuet. Alex and. in præfatione quarta, nu. 12. Socin. Iun. conſ. 65. num. 29. lib. 1. Abb. in conſ. 7. colum. penult. lib. 2. De qualitatibus autem, & requiſitis ſupradictæ obſeruantiæ, † & conſuetudinis vide apud Ioſeph. Ludouic. concluſ. 38.

43 & Gabr.

& Gabr.concluſ.1.tit.de conſuet. Capr. reg.13.& nos alibi in concluſ.quod ſtatuta recipiunt interpretationem à iure communi.

Vertitur inter Doctores quæſtio, quod præſuppoſito, quod ſtatuta ſint interpretanda † ſecundum communem uſum loquendi de quonam communi uſu intelligatur, an ſcilicet vulgarium, an verò hominum peritorum, & quia in hoc multi multa dixerunt, & multi etiam variarunt, quicquid ſit, & poſſet dici in alijs diſpoſitionibus in ſtatutis, eam, ni fallor, arbitror meliorem ſententiam, quæ vulgarium uſum communem ſpectandum affirmat, quàm quæ ad peritorum loquelam tantùm concluſionem reſtringit ſub tamen modo, de quo infrà, & moueor.

44

Primò, propter ipſam denotátiam iſtorum verborum communis vſus, quæ importat, & ſupponit maiorem partem populi, nàm vt ſupra oſtendimus, ad conſtituendum vſum loquendi, qui poſſit dici communis ſpectari debet, quod a maiori parte populi receptum eſt Curt.Sen.d.conſ.9.num.23.Gallia. in d.conſtit.Alexan. in verb.ſolidos,q.1.num.14.& 15.qui dixit, quod ille vſus loquendi erit attendendus in interpretatione ſtatuti, qui eſſet frequentior, & vſitatior in Ciuitate, & ad cognoſcendum communem uſum loquendi maiorem partem Ciuitatis ſpectandam eſſe dixit Felin.in d.procm.Decret.num.16.& Abb.in d.c.ex parte, num.6. de cenſibus, & alij, de quibus ſupra, ſi ergo non poterit dici uſus communis, niſi ex maiori parte populi, certè non poterit cauſari ex loquela, ſiue intellectu peritorum ſolum; qui nedum non faciunt, ut experientia ipſa docet, maiorem partem ciuium, ſed aliquando, & ſæpe reperiuntur loca, in quibus, aut nulli, aut perpauci periti adſunt, & ſemper faciunt, aut conſtituunt minorem partem, a qua parte minori non poſſe cōſtitui vſum communem docuerunt omnes ſupracitati Doctores, & præcipuè Abb. in d.c.ex parte in fine, ſicut de conſuetudine notauit Roch.ſectio.4.in tertio requiſito, num.61.quæ non poteſt induci ab vna tantum parte Ciuitatis, & not. in l.1. C. quæ ſit long. conſuet. Nec obſtat, quod ſi replicaretur, quod ſi non adeſſent periti in loco, poſſet communis vſus loquendi haberi, & verificari ſecundum communē vſum loquendi peritorum aliorum locorum, quia reſpondetur, quod hoc eſſet de directo contra communem opinionem omnium Doctorum, qui, vt ſupra viſum fuit, in hoc cōueniunt omnes, quod vſus communis loquendi ſit illius loci, cui ſtatuta ſeruire debent, & quod ad illum conſtituendum attendatur maior pars Ciuitatis ſtatutorum.

Secundò. Moueor, quia ſi ſtatuta ſunt intelligenda ſecundū mentem ſtatuentiū, ut ſupra fuit oſtenſum, & mens ſtatuentiū præſumitur fuiſſe, prout, & talis eſſe debebat, accommodare verba ſtatutorum ad communem vſum loquendi populi, pro quo ſtatuta condebant, & in ſenſum qui communiter eis dabatur, & in ea ſignificatione, ſecundum quam communiter in illa regione, ſiue loco accipiebantur, vt per Socin.Iun.in d.rubr. ff.de nou.oper.nunciat.num.92.& ſeq. & vt etiam ſupra probauimus, certè vt mens ſtatuentium ſaluetur non poterunt ſtatuta interpretari, niſi ad communem vſum loquendi vulgarium, a quibus tamquam a maiori parte populi vſus deducitur cōmunis, & communis verificatur, & non ad vſum peritorum, qui forſitan, aut non reperirentur, aut eſſent longè inferiores numero alijs, & tamquàm minor pars non poſſunt vſum conſtituere.

Tertiò. Moueor, quia cum ſtet concluſio, quod ſtatuta intelligantur, ſecundum vſum loquendi communem, & vſus loquendi non poſſit dici communis, niſi conſtituatur

ſtimatur a maiori parte populi, ſequeretur, quod aut nunquam, aut per rarò verificaretur commune dictum, & concluſio, ſi ad peritorum tantum vſum reperiretur, quia aut nunquam, aut rariſſimè periti facerent maiorem partem loci, & populi, & tamen regulæ, & communes concluſiones præcipuè, ſicut etiam aliæ diſpoſitiones, ad ea quæ frequentius accidunt, nõ autem ad ea quæ per rarò contingunt adapranda ſunt iuxta tex. in l.iura conſtitui, & Lex his, & l.nam ad ea, ff. de legibus.

Quartò. Moueor, quia, vt diximus, omnes Doctores tàm vnam, quàm aliã opinionem ſequentes in hoc conueniunt, quod ſtatuta ſint intelligenda ſecundũ communem vſum loquendi loci Ciuitatis, vel Patriæ, in qua ſtatuta condita fuere, & cui ſeruire deberent, ſi ergo eſt attendendus indiſtinctè vſus communis loquendi loci, ciuitatis, & Patriæ, ad quid de vſu ſolum peritorum, qui, vt ſupra vidimus non poteſt dici communis in aliquo loco, etſi replicaretur, quod intelligendo ſtatuta ſecundum vſum communem illorum peritorum qui in loco ſunt poſſet dici interpretatio ſecundum communem vſum loquendi illius loci reſpectu peritorum, reſpondetur quod iſtud eſſet diſtruere omninò concluſionẽ, quia ſi ad conſtruendum communem vſum loquendi alicuius loci requiritur maior pars populi eiuſdem loci non poterit concluſio de communi vſu loquendi diſponens verificari in peritis qui ſint minor pars, & ad quos ſe reſtringere eſſet, quod particulare eſt illius generis hominum commune appellare contrà omnes Iuris regulas, & doctrinas.

Quintò. Moueor, quia ſi, vt ſupra vidimus, in aliquo ſtatuto eſſent aliqua verba dubia ſpectantia tamen ad aliquod genus hominum, vt puta artificum, & mercatorum, recurretur pro illorum intellectu non ad Peritos, ſed ad communem vulgarem uſum loquendi illius generis hominum, quos dicta uerba ſtatuti reſpiciunt, ut uoluerunt Socin. & Dec. & alij de quibus ſupra in 7. declaratione ad Concluſionem, unde reliqua uerba ſtatutorum alia genera hominum in communi reſpicientia non debent eodem modo ſecundum communem loquendi uſum ipſorum, intelligi, & interpretari.

Seſtò. Moueor, quia ſi in legibus ipſis Latinè, & a peritis cõditis, & ſcriptis verba ſuat ſecundum communem vulgarem, ac quotidianum loquendi uſum interpretanda, vt not. in l. vt Alphenus, & in l. anniculus, ff. de verb. ſignif. & in d. l. labeo, & in d. l. librorum, §. quod tamen Caſſius, d. l. cum de lanionis, § Aſinam d. c. nonnulli, vbi Doct. & glo. d. c. cupientes, vbi pariter Doct. & glo. Abb. in c. maiores ad fin. de Baptiſmo, imò etiam ipſa diuina ſcriptura ſumit interpretationem a cõmuni uſu loquendi, Euerard. in d. loco ab opinio. vulg. num. 3. per d. tex. & ibi Abb. in d. cap. maiores, & idem Abb. in c. nam, & res, & c. Ioſeph. & d. c. quamuis, de verb. ſignific. quare non idem erit in ſtatutis licet latinè, & a peritis conditis, prout, & hoc modo argumentatus eſt Felin. in d. proem. decret. nu. 13. vbi dixit, quod imò fortius prædicta procedunt in ſtatutis, & licèt Crott. in d. rubr. ff. de nou. oper. nunciat. num. 42. dicat, quòd communis vſus loquendi habebit locum in alijs legibus, & diſpoſitionibus, non autem in ſtatutis, quia in illis verba poſſunt impropriari, in iſtis autem non, tamen reſpondetur, quod imò in ſtatutis præcipuè verba impropriantur, dum agitur de communi vſu loquendi, qui facit ceſſarem propriam ſignificationem, cũ illi præferatur, vt ſupra vidimus. Et ex hoc apparet, quod quicquid poſſe dici in alijs, tamen in ſtatutis non procedit diſtinctio, quam faciunt aliquando Doctores, dum volunt, quod in ſermone vulgari, vulgaris vſus communis loquendi, & in ſer-

mone

mone latino peritorum vſus inſpiciatur, quia quomodocumq; fuerint condita ſtatuta, ſemper communis uſus loquẽdi in illorum interpretatione locum obtinebit, non enim conſideratur conditio perſonæ, qua quis utitur ad aliquid agendum, ſed conditio illorum, ad quos ille actus dirigitur in effectu, Rom.conſil.5 1 1.per tot. & Dec.in l.& militibus, C.de milit.teſtam.nu.7.& verba eſſe intelligenda ſecundum conditionem perſonæ, in quam diſpoſitio confertur dixit Bar.in l.plenum, §.equitij, ff.de vſu, & habit.qui licèt loquatur in uerbis teſtatoris, tamen ualet argumentũ ab illis ad uerba legis Crott.in d.rubr.ff.de nou.oper.nuntiat.num.40. vnde non refert, an fuerit Bartolus ipſe, aut quilibet alius Excellentiſſimus, qui in cõdendis ſtatutis adhibitus fuerit, cum tamen, & Bartolus ipſe, & omnis alius in dictorum ſtatutorum diſpoſitione non propriæ uoluntati ipſius, aut uſui, & intellectui, ſed illorum, quibus ſtatuta ſeruire deberent, & ipſorum vſui, & conſuetudini, prout ad id tenentur ſeipſum accommodaſſe præſumendus ſit, & facit, quod nõ tantum uerba, quàm perſonæ, quarum contemplatione præferuntur attendi debent, l.iſti quidem §.fi.ff.quod met.cauſ.l.ſeruo legato, §.ſi teſtator, ff.de leg.2. Crauet.conſ.91.nu.6. lib.1.& hanc opinionem indubitatam appellat Felin.in d.proem.Decret.num.13. iuribus, & auctoritatibus ibi per eum, & faciunt etiam infrà proximè.

Septimò. Moueor, quia hanc partẽ, ultrà ſuprà citatos Doctores, tenuerunt Ant. de Butr.d.proem.decret.num.4.Rom.conſ.4.num.5.ubi affirmat Bal.in c.1.de ſucceſ.feud. in uſib. feud. & alibi uerum non dixiſſe dum uoluit, quod uerba prolata à vulgaribus ſecundum vulgarem modum cõmunem ſint intelligenda, & quod prolata a peritis ſecundum conſuetudinem peritorum ſint accipienda, cum potius indiſtinctè uerba etiam a Iuriſperitis prolata, ſecundum communem uſum vulgi loquendi ſint interpretanda propter gloſſas apertas ibi allegatas, quibus in dubio dicit inhærendum, quia illarum auctoritas eſt ſuprema, † adeò ut præponi debeant
45 communi opinioni, ut teſtatur Cephal.conſ.2 10.nume.27.lib.2.ubi multa alia, & plura, de auctoritate gloſſæ, & idem Roman. idem uoluit conſ.32.nu.4. & apertius conſ.13.uerſ.contrarium tamen uerius Corn.conſ.106. nu.3.uerſ. nec obſtat lib.4. & Bald.ipſe in conſ.183.num.2.lib.2.incip.ſtatuto Ciuitatis Veronæ, uoluit, quod ad talis ſtatuti interpretationem deberet conſiderari opinio uulgi, & qualiter uulgus appellat illa, de quibus in d.cõſ.quia inquit appellatio uulgi pro iure habetur, & in conſ.398.nu.1.lib.3.incip.punctus talis eſt, ſcripſit, quod licèt in ſtatutis uerba ſint interpretanda ſecundum intellectum datum a iure uocabulis, quibus ſtatuta utuntur, tamen ſecus eſſet, quando communis uſus loquendi aliud importaret, nàm interpretatio communis vſus eſt neceſſaria, a qua recedere non debemus, & in conſ.12.nu.5.lib.3.apertè etiam intellexit de communi vſu loquendi vulgi, ibi, benè tamen confiteor, quod ſi probaretur de communi vſu loquendi, uidelicet, quod inteſtatus vulgò diceretur omnis etiam inteſtabilis. Accedit Theorica Bar. communiter a Doct. approbata in d.l.labeo, num.6. circa modum probandi communẽ vſum loquendi, vbi exemplificat de caſu, quo teſtator habens multos equos legauerit alicui palafrenos ſuos, & dubitatur, quid intelligatur appellatione palafrenorum ſuorum, certè inquit Barto. debet declarari a communi uſu loquendi, & ſubiungit ad declarandum autem communem uſum loquendi formabis articulum, quod a decem annis citrà, & per ipſum tempus communis uſus loquendi fuit in hac Ciuitate, vnde eſt teſtator, uel ubi teſtator conuerſabatur, quod equus talis

condi-

conditionis appellaretur Palafrenus, & Paulò infrà idem Bar. ſequitur interrogatus teſtis, quomodo ſcit, dicet quia per dictum tempus in dicto loco audiuit equum talis conditionis ab omnibus tractantibus de hoc Palafrenum vocari, vnde nota illa verba communis uſus loquendi in hac Ciuitate, quæ important communem uſum loquendi loci, & non ſolùm peritorum, & alia ſequentia ab omnibus tractantibus de hoc, quæ non includunt, nec ſe reſtringunt ad ſolos Iuris peritos idem uoluit Franch. in c. 1. num. 3. glo. 2. de iniur. & damn. dat. lib. 6. ubi not. & gl. ibi quod uocabulo Iuris interpretantur ſecundum communem uſum loquendi, & intelligit de communi uſu loquendi vulgò, cum illa glo. iſtud expreſsè declarat, ibi conſiderandum eſt, qualiter vulgus loquatur, & idem Franch. in d. c. punientes, nume. 6. de elect. lib. 6. apertè notauit, quod uerba ſtatutorum, licet ſint compoſita a peritis, tamen debent intelligi ſecũdum vulgarem, & communem vſum loquendi, & ſecundum conſuetudinem loci, & non ſecundum legalem, quod dixit menti tenendum, & idem fuiſſe de mente Anchar. ibidem, facit, quod dicit Bertrand. conſ. 326. nu. 5.
46 lib. 2. vbi voluit, quod licèt verbum lego de legali ſenſu, † & ſignificatione importet etiam inſtitutionem iuxtà not. in l. verbis legis, ff. de verb. ſignif. tamen quia de communi vſu loquendi importat ſolùm legatum, de legato intelligetur, non autem de inſtitutione, cum uerba etiam legis ſecundum talem communem uſum interpretati, & intelligi debeant, ad idem Mattheſil. ſingul. 95. not. unum mirabile, qui voluit, quod uerbum legis, quod licèt ſecundùm legalem intellectum importaret unum, illud tamen ſolum ſignificabit, quod communis uſus loquendi regionis denotabit, & Bar. in conſ. 57. incip. Arnacellus nu. 2. apertè demonſtrans, quod communis uſus loquendi intelligitur de cõmuni vulgari, prout ab omnibus in illo locò recipitur, exemplificat dictum communem uſum loquendi, per uerba in uulgari ſermone, ſecundum quem loquebatur communiter, & uulgariter ibi, idem affirmauit Abb. in d. proem. decret. num. 11. & Ang. conſ. 26. per tot. dixit, quod uerbũ inteſtatus poſitum in ſtatuto declarabitur a vulgari uſu loquendi, an etiam cõprehendat inhabilem ad teſtandum, & Ruin. conſ. 50. nu. 7. uolum. 3. reſpondit, quod non refert utrùm ſtatuta ſint condita à peritis, an non, quia ſemper uſus communis præualet, & Bero. q. 94. in fi. concludit, quod licet ad cognoſcendum quis ſit alueus fluminis, qui dicitur terminus, ſeu uerbum, quo Iuriſconſulti utuntur in ſuis legib. non dẽt attẽdi ſola opinio, ſiue uſus circũ colentiũ ruſticorũ, tamen ſi uſus loquendi eſſet in illo loco non ſolùm illorum circum colentium, ſed generalis apud omnes, licèt Alueus ſit, ut ſupra uerbum uſitatum a peritis, & prolatum in lege, tamẽ a tali generali ex communi uſu loquendi interpretationem, & ſignificationem ſumet, hanc opinionem etiam ſecutus eſt Hippol. Rimin. conſ. 34. nu. 43. lib. 1. & faciunt allegata ſupra in principio Concluſionis, & præcipuè gloſ. in d. c. nonnulli in uerb. dietas de reſcript. & in d. c. cupientes in uerb. commodè de elect. in ſeſto, Gallia. in d. conſuet. Alexand. in uerb. ſolidos quæſt. 1. num. 11. & faciunt ad idem uerba, Alexand. in conſ. 131. nume. 4. lib. 7. ibi, & ſufficit ad probandum communem uſum loquendi, quod probetur per teſtes, qui audierunt ab omnibus loquentibus, uel tractantibus de aliqua re, circa quam adducitur communis uſus loquendi, & ſic non reſtrinxit probationem ad auditum ſolùm a peritis, ſed de omnibus in genere loquitur, iuxtà Theoricam ſupra citatam, Bar. quem ibidem allegat, & ſequitur pro hac opinione etiam concurrit Socin. conſ. 37. num. 11. lib. 3. Et hæc erit quoad

nos alia declaratio concluſionis noſtræ, ut ſcilicet dum diximus ſtatuta recipere interpretationem a cõmuni uſu loquendi, de communi uſu loquendi vulgarium hominum, non autem ſolùm peritorum intelligatur.

47 Sed ne decipiaris attende, quod dum hominum vulgarium dico, † nõ de plebeis tantùm, aut groſſis, idiotisq; hominibus loquor, ſed vulgares appello reſpectu hominum literatorum, & peritorum, quia ſicut plebei ſolùm non conſtituunt populum, ſed connumerantur etiam uniuerſi ciues, comprehenſis etiam Patritijs, & Senatoribus, §. Plebis, ſcitum inſtitut. de Iur. nat. gent. & ciuil. ita à Plebeis ſolis, ſeu Idiotis hominibus uſus qui poſſit dici communis alicuius Populi, uel loci non conſtituetur, nec per conſequens verba ſtatutorum ab eorum groſſo, & Plebeo uſu ſolo normam accipient, prout ſic Felin. in d. proem. decret. nume. 17. credit uoluiſſe Bald. in lege ſecunda, verſic. nec puto, C. de ſucceſs. edict. & in dicto capitulo primo de ſucceſs. feud. dum vulgarem communem uſum reprobauit in interpretatione ſtatutorum a peritis conditorum, ut ſcilicet, de vulgari groſſorum hominum intellexerit tantùm, & prout ſic accipitur text. in l. ita vulneratus, ff. ad l. acquil. & in l. ſi dictum, ff. de euict. & in l. item Prętor, ff. de ſuis, & legitim. & prout hoc fuit etiam de mente Bero. dicta quæſtione nonageſimaquarta, dum tenuit, quod Alueus fluminis non ex ſola opinione nõnullorum ruſticorum circum colentium dictum flumen, quiſnam eſſet dignoſceretur, quia tales ruſtici nimia gaudent ſimplicitate, & ignorantia, ſed ex generali totius loci communi uſu loquendi, niſi tamen de tali loco ageretur, in quo ſolùm homines Plebei omninò, uel potiſſima pars Idiotarum reperiretur, nam tunc ſtatutum illius loci eiuſdem loci conſuetudinem, ac uſui accommodatum, prout decet, præſumetur, & a communi uſu illorum hominum etiã rudium interpretationem ſumet, per ſupradicta in diſcurſu, & per ea, quæ animaduertit Felin. in d. proem. decret. numero decimoſeptimo, verſiculo hoc tamen non pono pro conſtanti, ubi dixit, quod etiã a vulgo vili poteſt introduci uſus loquendi, quando in loco facit maiorem partem illius, ſed ad hoc uide ſecundam conciliationem ſequentem.

48 Si tamen aliquando contraria ſententia de uſu peritorum cum hac noſtra † de uſu hominum vulgarium concordari poſſet, dicemus, quod prima procedet quando uerba ſtatuti non haberent ſuum vulgare diſtinctum, prout habent Latinum, nã tunc uerba Latina peritorum non ſumerent interpretationem à uerbis vulgaribus communis uſus, quæ in illo caſu ſignificationem uerborum non diſtinguerent, nec importarent, prout diſtinguitur, & ſignificatur in ſermone Latino, ſecunda autem opinio procedat quando in ſermone vulgari idem eſſet ſermo diſtinctus qui eſt, & in Latino, iuxtà ea, quæ ſupradiximus in quarta declaratione ad Concluſionem, & prout hoc idem innuit Felin. ubi ſupra numero decimotertio, verſic. ſed loquitur in uerbis.

Vel dicas, quod prima opinio reijciens interpretationem a communi uſu vulgarium, intelligit, ut ſupra fuit dictum de illo communi uſu loquendi, qui eſt apud perſonas omninò uiles, & penitus Idiotas, & quæ licet conſtituant maiorem partem illius populi quoad numerum, tamen illarum uſus non fuit receptus ab alijs eiuſdem loci magis intelligentibus, tamquàm adeo groſſolanus, ut uix ab eiſdem, qui eiuſdem loci ſunt, quid ſibi vellit intelligatur, & tamquàm improprius, ne dixerim, barbarus habeatur, ſecundum ea, quæ animaduertit Felin. ubi ſupra nu. 17. verſi-

verſiculo tertio, cogitabam, & in dicto capitulo per tuas, numero ſeptimo in fi. ibi, nec obſtant Iura, quæ reijciunt aliquando communem uſum vulgi, ut in dicta l. ita vulneratus, &c. quia loquuntur de communi uſu loquendi imperitorum, & idiotarum, & ex toto incongruo, quia talis non attenditur, & ſubiungit, quod ita intellexit Bald. in locis, in quibus primam opinionem affirmauit, idem ſignificauit Iaſ. in dicta rubrica, ff. de nou. oper. nunciat. numero 7. ibi ad l. item prætor, reſpondetur, quod ibi erat communis uſus loquendi nimis ineptus, meritò reprobatur a Iureconſulto, alias attenderetur. Secunda verò opinio procedat quoad communem uſum loquendi, & qui eſt communis totius populi per conſequens comprehēdentis, vt ſupra dicebamus, nedum Plebeos, & Idiotas, ſed etiam uniuerſos Ciues, Patritios, & Senatores.

Vel tertiò, dicas, quod prima opinio procedit, dum agitur de aliqua lege generali, aut alia diſpoſitione, quæ in illius conſtitutione non adaptatur, neque reſpexit ad aliquem uſum loquendi particularem, & de quo per conſequens non eſt curandum in illius interpretatione. Secunda autem habeat locum in lege, & ſtatuto particulari alicuius loci, pro quo fit, & cui ſpecialiter ſeruire debet, & ſecundum cuius communem uſum loquendi interpretandum eſt, cum debeat ſtatutum Ciuitati, cui factum eſt conuenire iuxtà ea, quæ nos ſupradiximus, & ſecundum ea, quæ reſpondit Roman. dicto conſilio 32. numero quarto, verſiculo non obſtat, d. l. ſi dictum, & ad hoc faciunt verba Alexand. in d. rubr. ff. de nou. oper. nunciat. numero 17. ibi, quia verba Iuriſconſulti in lege non debent intelligi ſecundum communem uſum loquendi vnius loci, quia debent eſſe generalia, & ideò non mirum ſi generaliter ad Iuriſconſultorum intellectum referuntur, & reſeruantur, ſed ſi agitur de ſtatuto interpretando, & eſt vnius loci, in quo loco uſus loquendi eſt certus, ſecundum hoc debet fieri interpretatio, quod etiam placuit Campeg. in ſuo tract. de dote, q. 63. verſ. non obſtat, d. l. ſi dictum.

Vel quartò dicas, quod prima opinio procedit in odioſis. Secunda autem in fauorabilibus, per ea quæ animaduertit idem Campeg. loco proximè citato verſ. aduerte quia, vbi dixit, quod hoc modo procedit opinio Bald. in d. cap. 1. de ſucceſs. feud. & alibi, dum diſtinxit, quod uerba prolata a vulgaribus groſſo modo, a peritis autem ſecundum peritos debent intelligi.

Vel quintò dicas, quod prima opinio poterit verificari, ſi ageretur, de proprietàte Latina vocabuli, ad quam indagandam, nedum erit recurrendum ad vſum loquendi Latinum, ſiue peritorum, ſed etiam præferetur huiuſmodi proprietati. Secunda autem opinio habebit locum ſi ageretur de ſignificatione vocabuli etiam latini in vulgari tamen denotanda, & declaranda, nàm tunc vulgaris cōmunis uſus loquendi, cui ſermo latinus ſtatuti conuenire, & ſeruire decet ſummopere ad talem ſignificationem indagandam operabitur ſecundum conſiderata a Cornelio Beninca in ſuo tractato de paupertate quæſtione prima, nume. 45. ibi videlicet communis uſus loquendi latinus præferatur proprietati latinæ.

49 Nonò. Declara concluſionem, † vt talis communis vſus loquendi debet probari ab allegante illum, & a ſe fundante in eo, tùm quia vnuſquiſque tenetur probare fundamentum ſuæ intentionis, iuxtà textum in l. qui accuſare, C. de eden. l. ei qui dicit, ff. de probat. l. actor, quod aſſeuerat, C. eod. tit. tùm etiam quia communis uſus dicitur facti, & facta non præſumuntur, l. in bello, §. factæ, ff. de capt. & poſt lim. re.

cum ſimilibus, ita Alexand.conſil.37.numero 17.lib.6. Bart.in d.l.labeo ad finem ff.de ſup.lega.& in dicta lege vinum,§.illud,ff.de trit.lega.Dec.conſ.472. num.14. verſic. ſed tamen prædictis Doctores communiter in dicta rubrica, ff.de nou.oper. nunciat. Illuſtriſſimus Mantic.in d.tract.de coniect.ultim.uolunt. libro tertio, tit.8. nume.6.Paul.de Caſtr.conſil.48. nume.3. lib.1. Fulgoſ. conſil. 165. circa medium colum.4. Cuman.conſil.77.numero quinto,Dec.conſil.483.numero 28.Ioan.Fab. inſtit.de Iur.nat.gent.& ciuil.§.ex non ſcripto, Rolan.a Val.conſil.83.numero 20. lib.3.Alex.conſ.5.colum.penult.lib.3.Gallia.in d.conſuet. Alexan. verb. maritus, quæſt.1.num.41. & ubique alij.

Primò. Amplia declarationem,ut nedum ſit probandus communis uſus ab alle-
50 gante,† ſed debet probari in ſpecie de re,de qua agitur, vtputa ſi tractaretur de ſtatuto puniente aliquem, alium percutientem in domo ſua, prout extat ſtatutum criminale,Ianuæ ſub rubr.de percutientibus lib.2.cap.12. ſi quis percuſſerit alium in Apotheca,ad quam ſit ſolus ingreſſus ex domo ſi volet euadere pœnam ſtatuti, ſub prætextu, quod appellatione domus non veniat Apotheca ex cõmuni uſu loquendi, debebit probare, quod non venit etiam Apotheca illa, ad quam ſolùm ingredi poteſt, & ſolet ex domo,alias ſtabitur proprio ſignificato domus,quæ comprehendit etiam Apothecam prædictam Natt.conſil.291.numero ſecundo libro ſecundo, & hanc ampliationem tenuit Gallia.in dicta conſuet. Alexand.verb.maritus, dicta quæſtione prima, numero vigeſimoſeptimo, vbi dixit, quòd cum communis uſus loquendi ſit uarius in denominanda aliqua re, eſt in ſpecie probandus ille, ſuper quo quis ſe fundat, prout idem de conſuetudine probanda in illo caſu ſpeciali in quo allegatur conſuluit Crauet.conſil.96.numero quarto libro primo, & ante eum Oldrad.conſilio 237.columna prima, Anchar.conſil.339. columna quinta,verſic. ad ſecundam rationem Alexand.conſil.196.colum.3. verſic. quia dicti teſtes nihil probant lib.2. Neuiza.conſil.45.nume.8.& in ſimili Menoch. conſil.75.nume.73. lib.1. dixit, quod qui nititur uſu alicuius actus probare debet uſum illum fuiſſe in eo ſpeciali, ita introductum.

51 Intellige ſupradictam ampliationem, vnà cum declaratione, † ut non procedat in notorio, & generali,ac publico communi uſu loquendi, qui ſufficit allegari, nec eſt opus,quod aliter probetur Simon de Pret.de interpret.ult.uolunt. libro primo, produxit dubio 3.ſolut. 11.numero ſeptimo verſic. at in ſpecie noſtra, idem ante eum dixit Dec.conſilio 284.nume.10.qui ideò conſuluit,quod ex quo communis vſus loquendi, quod appellatione filij ſimpliciter non venit legitimatus, ſed qui eſt ex iuſtis nuptijs ortus,eſt notorius ubique, non requiritur de hoc alia probatio, ſed Iudex ex ſe ſupplere poteſt, idem firmauit Curt.Sen. conſil.73. nume. 25. verſic. ult.ultrà præmiſſa allegans ad hoc dictum Bart.in l.lege Iulia, ff. de teſt. ubi ulterius uoluit, quod ſi quis allegaret aliquid fuiſſe ſeruatum de conſuetudine iudex poterit a ſeipſo interrogare Tabelliones,an ita de conſuetudine fuerit ſeruatum ad idem Dec.conſil.540.nume.12.loquens in ſponſa, quæ cum ex conſuetudine uniuerſali ante conſumatum matrimonium non dicatur,nec appelletur uxor, non erit opus de tali communi uſu loquendi probare, ſed ſatis erit, quod allegetur, & in illo Iudex ſupplebit, accedit Crauet.conſil.137.numero 5.loquens in conſuetudine notoria, & plus dicit, quod quando viget in loco Iudicij, non eſt neceſſaria illius allegatio, quia ſicut non eſt etiam neceſſarium allegare ſtatutum, quod eſt in loco Iudicij,

Iudicij, cum Iudex de tali Iure certus eſſe debeat, ita nec conſuetudinem allegare
52 oportebit,quæ eſt Ius non ſcriptum.† Quę aut faciunt uſum communem notorium in caſu noſtro,ita vt non ſit opus illum probare,& quando quis releuatur a tali probatione, & etiam ab allegando illum, vide per ea quæ adducit Lamberteng. in d. verb.Agnati,num.32.& ſeq.

53 Secundò. Amplia, † vt non ſit ſtandum Doctori aſſerenti de tali communi uſu loquendi, ita Dec. conſil.472. numero 16. vbi hanc veriorem opinionem teſtatur per ea,quæ concludit Alexand.in l.poſt dotem, uerſic.ſed puto indiſtinctè,ff.ſolut. matrim, dicens, quod etiam ſi plures Doctores in eorum lecturis affirment, ita de conſuetudine eſſe,& obſeruari,tamen illis non creditur, quia illis eſt conceſſum Iura interpretari, non autem ſuper his, quæ ſunt facti diſponere, & idem tenuit Aret. conſil.132.nume.2.verſic.ſed tamen his non obſtantibus Curt.conſil.78.nume.10. verſic.nec obſtat conſuetudo Corn.conſil.83.numero 14.lib.4. Bald. in l. fin. C, de fideicomm.& in l.cum quidam,§.quod dicitur in fin. ff. de acquiren. hæredit. Imò nec gloſſæ dicto ſtandum eſſe, ſi teſtatur de conſuetudine Bald. in l.conſentaneum in quinta oppoſitione in fine, C.quomod.& quando Iud.& in l.ſi quis,§.1.ff.de pigno.in lect.antiq hanc opinionem ſequutus eſt Iaſ.in l.de quibus,numero 90. ff.de legib.Roch.de Curt.in capit.fin.in quæſtione quinta,nume.569.de conſuetud.ubi
* affirmat hanc eſſe communem opinionem Pariſ.conſil.25.nume.18.lib.1. & hanc
** magis communem opinionem teſtatur Grat.conſil.111.numero quinquageſimoſecundo libro ſecundo,& conſ.12.numero quinquageſimonono libro primo, cum alijs latiſſimè adductis per Lamberteng.in ſuo tract.de contractib. in verb. agnati gloſ.11.num.10.

Verùm quia ſunt,& permulti,qui contrariam ſententiam tenuerunt, ita ut idem Lamberteng. poſt longam ſeriem citatorum Doctorum, pro hac parte ibidem,nu-
** mero 13. hanc ſecundam opinionem communiorem affirmat, illamque tuetur rationibus, & auctoritatibus, & pro hac etiam faciunt latè adducta per Port. & per Gabr. in locis infra allegatis ex his quæ ſequuntur limitationibus ad ſupradictam ampliationem, aliqua eueniente caſu, poterit concordatio ſumi.

54 Primò igitur limita, vt ſupradicta ampliatio procedat,† quoad probationē tantummodò præſumptiuam,ideſt,quod aſſertio Doctoris circa uſum communem nō plenè probet, ſed inducit talem præſumptionem, per quam transfertur onus probandi contrarium in aliam partem,ita Bar.in d.l.de quibus,numero 21.ff.de legib. vbi dixit, quod huiuſmodi aſſertio ſufficit,niſi probetur contrarium, & in hoc Bar.
** magis communiter approbari teſtatur, Dec. in lege ſecunda, §. mutui datio in ſecunda lectura,numero octauo,ff.ſi certum petatur,& idem Dec.conſil.559. num.7. & conſil.691.nume.13.& in conſil.540.num.11.Thob. noni. conſil.33. nume. 19. vbi dicit,quod creditur Doctori atteſtanti, de communi uſu loquendi, donec contrarium probatū fuerit,ex illa enim atteſtatione inquit inducitur pręſumptio transferens onus probandi in aduerſam partem, & hanc veriſſimam ſententiam dixit Grat.reſp.111.nume.53.lib.2.idem voluit Crauet.conſil. 166.numero 9. atteſtans
** de magis communi, & conſil.325.columna ſecunda, idem cenſuit Simon de Pręt. de interpret. vltim.volunt.lib.1.interpret.1.dubitat.3.ſolut.11.nume.13. Rolan. a
* Val.conſil.71.numero 22. lib.1. vbi atteſtatur de communi de mente Curt.Iun.in conſ.60.

conſil. 60.columna quarta, & hoc magis communiter a Doct.teneri,affirmat Grat. d.reſp.12.nume.59.libro primo,& in conſil.ſequenti, nume.46. dicit, quod in hoc concordant ſupradictæ duæ communes opiniones contrariæ, & ex hoc concordari contrarias opiniones etiam affirmauit D. Ioſeph frater meus de probat. lib.1. concluſ. 426.nume.11.& ſequent.vbi hanc partem etiam veriorem,& magis communem teſtatur de mente Viu. ibi, & faciunt alia latè adducta per Port. libro primo, concluſ.24. & per Gabr. libro primo,concluſione quarta,de probat. Lamberteng. vbi ſupra num.29.

55 Primò. Amplia limitationem,† vt procedat etiã ſi vnius tantùm Doctoris adeſſet aſſertio Bar.in d.l.de quibus, qui loquitur in numero ſingulari, & non plurali, Paul.de Caſtr.in conſil.164.nume.1.volum.2.Guid.Pap.quæſt.139.Iaſ.conſil. 15. in fine uolumine tertio, Dec.dicto conſilio 140.numero 9. Chriſtoph.Port.ſiue ſit Iaſ.in addit.Inſtit. qui ſunt ſui, vel alie.Iur.colum.2.Præpoſit. in cap.1. §. præterea Ducatus columna 1. de prohibita alienat.feud.per Federic.Bologn.in ſua repet. in authent.habita,C.ne filius pro patre,colum.11.uerſic.ſupereſt autem Andr.Barba. inter conſil.Curt.Sen.conſil.66.columna 52. verſic.pro qua conſuetudine, & hanc magis communem affirmat Socin.Iun.conſil.60. nume. 10. lib.2. cum alijs ibi per eum,& idem voluit Lamberteng. ubi ſupra num.23.

56 Secundò. Amplia, ut id multò magis ſit verum, † ſi communis uſus atteſtaretur ab aliqua gloſſa, cuius auctoritas maxima eſt,& præfertur cuicumque Doctori, ſecùndum tradita a Dec.in l.ut uim,nume.34.ff.de iuſt.& iur. Cephal. conſil.210. nume.27.lib.2. hoc firmauit Bart.in d.l. de quibus, nume.21. ubi alij communiter Doct.Bald.in capit.cum dilectus,de conſuet. Dec. conſil.694. nume 4. Socin.Iun. conſil. 60.colum.3.verſic.& quia lib.2. & hoc indubitatum eſſe dicit Lamberteng. ubi ſupra num.21. in fine.

57 Primò. Sublimita, ſeu declara, † ut prædicta procedant quando ageretur de excellentis, & approbatæ auctoritatis Doctore, cui præſumptiuè, ut ſupra ſtandum erit, ſecus ſi ageretur,de quocumque alio Doctorello,ita voluit Bart. in d.l.de quibus, ibi nàm auctoritas Poetę, vel alterius excellentis iuri probat in arte ſua, ergò auctoritas excellentis Doctoris, idem Rolan.a Val.dicto conſil.71. num.21. & 22. Curt.Sen.in conſil.74.verſic.vlt. vltra præmiſſa Simon.de Præt.vbi ſupra num.12. Paul.de Caſtr. in conſil. 164. incip.in cauſa præſenti prima columna volumine 2. exemplificans in Baldo,prout etiam de Baldo dat exemplum Cuman.in conſil.57. incip.Monaſterium Iure locationis in ultima columna in fine, Guid. Pap.d.deciſ. 139. nume.1. loquens de Archidiacono Iaſ. in hoc ſibi aliquando contrarius hoc idem affirmauit loquens de Angelo in l.fin.numero 58. de Iur.emphit. Socin. Iun. conſilio 126.numero quadrageſimo in fine libro primo,ubi excellentem dixit Socinum Sen. Crauet.dicto conſil.325.columna ſecunda,qui loquitur de Bart. Rom. Ang & Alexand. Lamberteng. in loco ſupracitato, numero vigeſimoprimo, cum ibi alleg.

58 Secundò.Sublimita,ſeu declara prædicta,† vt procedant ſolùm,quoad communem uſum loquendi loci, ubi talis Excellens Doctor verſabatur habitando, uel legendo,quia cum uſus communis poſſit eſſe varius, & quod unus ſit in uno loco, qui non ſit in alijs, cum ut dici ſolet unuſquiſq; abundet in ſenſu ſuo,non erit credendum

dendum etiam præſumptiuè Doctori, de communi uſu teſtanti, niſi quoad illum locum particularem, in quo ipſe moratur, cum quoad alia non poſſit ſcire, an ibi reperiatur, quia eorum quæ facti ſunt, & remoti quilibet præſumitur habere ignorantiam, capit. 1. de conſtit. in ſeſto, cap. cum in tua, qui matr. accuſ. poſs. hoc voluit Alexand. d. conſil. 5. numero 12. lib. 3. ita Farinac. in ſuo tract. crim. tit. de accuſat. quæſt. 14. nume. 32. ubi ideò uoluit, quod credatur Claro, & Boſſio quandoque de conſuetudine atteſtantibus, quoad Statum, & Ducatum Mediolani, tantùm in quo verſati ſunt, ſecus extrà, & idem affirmat fuiſſe de mente aliorum, ibi per eum citatorum, & idem uoluit Lamberteng. ubi ſupra num. 27. idem Duran. de arte teſtan. tit. de ſubſtit. caut. 35. num. 3. dum ait, quod aſſertio Doctoris, circa conſuetudinem operatur, quoad Curiam, in qua verſatus eſt, & idem dixit fuiſſe de mente Paris de Puteo in tract. ſind. in verb. Doctor, ſeu Aduocatus.

Ego verò præſuppoſitis qualitatibus, de quibus ſupra, videlicet, quod ſit Doctor excellens, & maximè auctoritatis, & doctrinæ, & quod illius aſſertio operetur tantummodò probationem præſumptiuam transferentem onus probandi contrariam in partem aduerſam, non recederem a ſupracitata communi opinione, quæ tenet, quòd indiſtinctè, & generaliter indiſtinctus, & generalis uſus, & conſuetudo ob dictum Doctoris probetur, cum hac tamen additione, quod prædicta eſſent vera in alijs legibus, ſeu diſpoſitionibus, quoad autem ſtatutorum interpretationem, cum non poſſit verificari, & affirmari pro certa probatio communis loquendi uſus, quoad certa ſtatuta, niſi de certo etiam communi uſu loquendi, reſpectu certi loci dictorum ſtatutorum appareat, & quis certus ſit non vtique admitterem aſſertionem Doctorum, de communi uſu loquendi, quoad quædam vocabuli generalem, niſi ſpecialiter de communi uſu loquendi loci ſtatutorum, de quorum interpretatione agitur, deponerent, & affirmarent, nàm ut ſupra uidimus uſus communi loquendi loci ſtatutorum attenditur in illis interpretandis, non autem generalis, & cum poſſet eſſe varius, & diuerſus ſecundum loca, & uariari ſecundum tempora, poterat eſſe per conſequens talis communis uſus loquendi tempore, & in loco Doctoris, de eo aſſerentis, qui non eſſet modò, prout hoc conſiderauit Alexand. in dicto conſil. 5. nume. 11. & Iaſ. in d. l. de quibus, nume. 90. ff. de legibus, & Corn. conſil. 83. num. 14. lib. 4. & Neuiza conſil. 66. num. 31. & Aret. in conſ. 132. nume. 3. uerſic. prætereà in caſu noſtro, ubi ideò dixit, quod probatio de uſu Ciuitatis non infert ad Comitatus uſum, qui poteſt eſſe diuerſus, & idem voluerunt alij, de quibus ſupra per nos in ſexta declaratione ad concluſionem, & ex hoc fortè procederet, quod dixit Dominus frater meus de probat. d. concluſ. 426. numero vigeſimo libro primo, quod ſcilicet in hoc uerſabitur multum arbitrium Iudicantis inſpecta qualitate, tàm Doctoris, quàm diſtantia locorum curſu temporis, & alijs, quæ animum ipſius mouere, & inducere poſſent ad talem aſſertionem admittendam.

59 Teſtes autem de communi uſu deponentes † debēt probare talem communem uſum loquendi fuiſſe in eo loco, ubi vigent ſtatuta tempore dictorum ſtatutorum, per tempus decem annorum, & quod ita audierunt loqui communiter ab omnibus tractantibus de illa re, circa quam allegatur communis uſus loquendi, prout hæc docuit apertè Bart. in d. l. labeo, numero ſexto, & ſeptimo, qui ſubiungit, quod ſi Teſtis interrogatus quomodo ſciat, reſponderet, quod ſic communiter dicitur, non probaret

probaret,quia non teſtificaretur aliquid,quod ſuo ſenſu perciperet,vnde eſt neceſ-
* ſe, quod dicat, quia audiuit, ut ſupra, & Bar. ſecuti ſunt communiter Doctores, de quibus per addentes ad Abb.in proem.decret.in uerb.uſus,Menoch.de arbitr.Iud. lib.2.centur.2.caſ.488.Euerard.in d.loco ab opinione vulgi,nume.7.Illuſtriſſimus Mantica d.tract.de coniect.ult.uolunt.lib.3.tit.8.nume.6.& Dominus frater meus in dicta concluſione 329. numero 4. lib.1.de probat. & Simon de Præt.d.ſolut.11. nume.4.& 5.& Nouiſſimè Marcel.Cala.in ſuo tract.de modo articulan.num.518. & ſequent.

60 Verum eſt,†quòd ex quo communis uſus loquendi reputatur inter ea, quæ ſunt difficilis probationis,ut per Felin. in d.proem.decret. numero 17. Socin conſil.37. numero 12.lib.3.Gallia.in d.conſuet.Alexan.in verb.maritus,q.1.num.41.Simon de Præt.d. ſolut.11. numero quinto, teſtes licet non ita exactè conformiter deponentes, debent admitti,& attendi, ita Socin.d.conſil.37.num.12.& Simon de Præt. d.ſolut.11.num.5.

Hoc tamen admitterem, quoad non ſubſtantialia probationis, circa quæ dummodò alias teſtes concluderent de requiſitis ad uſum communem loquendi conſtituendum iuxtà Theoricam Bart.ſupra poſitam, non curarem de uerbis ipſorum omnino formalibus, & ad vnguem, iuxtà in hoc Theoricam ſupradictam, & fir-
61 matam a Doctoribus, & prout Iura diſponerent, † & in hoc ſtabitur arbitrio Iudicis,a cuius voluntate pendet omnis probatio iuxtà tex.in l.tertia, §.tu magis, ff. de teſtibus,& l.quinquaginta,ff.de proba.prout ſit etiam affirmat idem Socin.ibidem loco proximè citato dicto num.12.

ARGVMENTVM

Quod ſtricta, & propria eſt ſumenda interpretatio in Statutis,& quando,& quomodo hoc procedat.

1 *STATVTA ſunt propriè intelligenda.*
2 *A verbis ſtatuti recedere non debemus.*
3 *Dicere non debemus, quod non dicit ſtatutum.*
4 *Statutum tantum diſponit, quantum loquitur.*
5 *Statuta dicuntur ſterilia tanquam mula.*
6 *Intelligi debet Statutum, prout cantat.*
7 *Ciuis appellatione non venit ille, qui eſt ciuis ſecundum quid.*
8 *Subditus quis non dicitur reſpectu bonorum in ſtatuto.*
9 *Perſona appellatione non venit generatio, aut familia in ſtatuto, nec vniuerſitas.*
10 *Donationis appellatione in ſtatuto venit ſolùm propria donatio.*
11 *Inſinuationem mandans ſtatutum intelligitur in donatione ſimplici.*
12 *Fratris appellatione in ſtatuto venit frater carnalis, non autem patruelis.*
13 *Statutum prohibens lucrum ex actibus legitimis non comprehendit acquiſitionem ex teſtamento.*
14 *Teſtamentum eſt de iure gentium licèt de Iure ciuili approbatum.*
15 *Feudi appellatione in ſtatuto intelligitur de feudo vero, & proprio.*
16 *Mulier nupta Forenſi non dicitur propriè Forenſis.*
17 *Nullitate reiecta à ſtatuto non cenſetur reiecta eccidens,& patens.*
18 *Termino a ſtatuto præfixo ad dicendum de nullitate elapſo quacunque nullitas excluditur.*
19 *Ianua ſtatutum lib. 3. cap. 1. §. qui de nullitate allegatur.*
20 *Caſus mixtus non venit in ſtatuto.*
21 *Nullitate reiecta intelligitur de ſimplici, non autem de geminata.*
22 *De cauſis pendentibus faciens mentionem ſtatutum non comprehendit pendentes per appellationem.*
23 *Affinitatis appellatione non venit affinitas, per ſolam ſimplicem fornicationem.*
24 *Coniuncti appellatione non venit naturalis tantùm.*
25 *Dotata excluſa a ſtatuto intelligitur ſolùm ab hæreditate dotantis, niſi aliter appareat de mente ſtatuti.*
26 *De dote data loquens ſtatutum non habet locum in promiſſa, de quo dic, vt nume. 27. & 28.*
29 *Sententiæ appellatione in ſtatuto venit ſolùm ſententia valida.*
30 *Accuſationis nomine in ſtatuto intelligitur de rectè inſtituta.*
31 *Prohibitio de nullitate, vel de appellatione in ſtatuto non comprehendit, niſi tunc litigantes.*
32 *Sorore a ſucceſſione fratris excluſa per ſtatutum non habet locum verſa vice.*
33 *Solemnitates in contractu requiſitæ a ſtatuto non habent locum in actu tacito, aut reſciſorio.*

34 Agnatorum appellatione non veniunt illegitimè nati in ſtatuto.
35 Appellatione prohibita in ſtatuto non cenſetur prohibita querella.
36 Hæreditatis appellatione non venit fideicommiſſum in ſtatuto.
37 Religioſi ſub nomine non veniunt clerici puri.
38 Mariti appellatione in ſtatuto non venit ſponſus, niſi vt num. 39.
40 Conſenſus, & non concubitus matrimonium facit.
41 Filijs rebellium prohibitis ſtare in Ciuitate intelligitur viuente patre, quo tempore propriè dicuntur filij.
42 Probationes requiſita a ſtatuto non adimplentur per præſumptiones, & coniecturas, de quo tamen, num. 43.44.45.46.47.48.
49 Cattaneorum de SarZana emphiteuſis de penſa.
50 Gabriel Falconius Romana Curia Aduocatus.
51 Statuta contra Ius commune ſunt accipienda prout littera iacet.
52 Interpretari debent ſtatuta, vt minùs quàm fieri poſſit lædant Ius commune.
53 Statutum contra Ius commune non trahitur vltrà caſum expreſſum etiam ex maioritate rationis.
54 Statutum non extenditur de perſona ad perſonam.
55 Marito prohibito relinquere vxori non intelligitur econtrà prohibita vxor relinquere marito.
56 Statutum extenditur ad caſum, in quo concludit maioritas, & paritas rationis quoquo modo ex latiſſima ſignificatione vocabuli.
57 Occidere ſi permittitur, & vulnerari permiſſum cenſetur.
58 Filia excluſa multò magis neptis excluſa dicetur.
59 Ratio ſcripta in ſtatuto facit, vt extendatur etiã in correctorijs ex maioritate rationis.
60 Ratio legis dicitur anima legis.
61 Ratio quando eſt ſcripta in lege generaliter ex ea infertur ad quemlibet caſum, ſecus in ratione tacita.
62 Ratio vnica quando aſſignari poteſt in ſtatuto, facit quod ſtatutum extendatur etiam in correctorijs.
63 Rationes plures, an vna præſumatur in ſtatuto.
64 Ratio etiam ſcripta in ſtatuto ſi tamen ſumus in correctorijs, & pœnalibus non facit illud extendi.
65 In limitatorijs Iuris communis ex identitate rationis extenditur ſtatutum.
66 Statutum licèt correctorium dicitur tamen fauorabile quando nos reducit ad Ius antiquum conſuetum, & ideò extenditur.
67 Abſurdum, vt euitetur extenditur ſtatutum etiam in correctorijs.
68 Correctio Iuris communis, vt euitetur reijcietur interpretatio quæcumque coniecturalis.
69 Argumentum a contrario ſenſu, an, & quando habeat locum in ſtatuto, & nume. 70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.
86 In pœnalibus ſtatuta ſunt ſtrictè intelligenda.
87 In pœnis vbi lex figit pedem non debemus nos vltrà procedere.
88 Pœna impoſita a ſtatuto contra deferentem arma, & contrà facientem inſultum, & contrà vulnerantem reſtringetur ad vnicam tantùm, ſi quis cum armis fecerit inſultum, & vulnerauerit.

89 Villa

89 Villa ſi tenetur ex ſtatuto capere malefactorem ſub pœna ſi plures fecerint vnum homicidium, & villa non ceperit illos non per hoc tenetur, niſi unica pœna.

90 Interpretatio larga, & ſtricta ſumenda eſt, prout magis, & minus delictum, & pœna inducitur.

91 Statutum pœnam imponens alicui pro altero debet ſtrictè interpretari.

92 Pater non tenebitur pro delicto filij ſpurij, non obſtante ſtatuto, quod pater teneatur pro filio.

93 Pater ſi promiſit pro filijs de non offendendo, non debet puniri ſi filius naturalis tantùm offendit.

94 Pater non tenebitur pro nepote ex filio, ſtante ſtatuto, quod pater teneatur pro filio.

95 Pater non tenebitur pro filio propter contumatiam condemnato, non obſtante ſtatuto, quod pater pro delicto filij teneatur, niſi, ut num. 96.

97 Contumatiam rei principalis ſi diſponatur nocere fideiuſſoribus per ſtatutum, debet intelligi de fideiuſſore non comparente.

98 Pater ſi tenetur pro filij delicto vigore ſtatuti non habebit locum in delicto filij intrà decimumquartum annum.

99 Statutum obligans vnum pro alio reſtringitur ad territorium ſtatuentium.

100 Pater obligatus vigore ſtatuti pro filio negotiante intelligitur de contractibus, & obligationibus factis in territorio ſtatuti.

101 Additio poſita in fine ſtatuti pœnalis verificatur de pœna poſita in ipſo ſtatuto.

102 Statuta cò magis ſunt ſtricte intelligenda ſi extaret ſtatutum, quod deberent intelligi ad litteram.

103 Ad litteram, vt ſtatuta intelligantur, ſi ſtatutum diſponat, quid importet.

104 Statuta terrarum conſiſtunt ſæpè in ſic volo, & ſic iubeo.

105 Ratio vnica quando allegari poteſt in ſtatuto, tunc de ea iudicatur, prout de expreſſa.

106 Ratio ſimilis in ſtatuto non facit illud extendi ad caſum ſimilem.

107 Correlatiuorum argumentum ceſſat ſtante ſtatuto, quod debeant ſtatuta intelligi ad litteram.

108 Maſculinum non comprehendet fœmininum in ſtatuto ad litteram intelligendo.

109 Communis vſus loquendi interpretatio non reijcitur etiam ſtante ſtatuto, de intelligendo ſtatuta ad litteram.

110 Fraudis, & abſurdi euitandi interpretatio admittetur, non obſtante ſtatuto, de intelligendo ad litteram.

111 Interpretatio proueniens ex alio ſtatuto admittetur, non obſtante ſtatuto ad litteram intelligendo, idem de interpretatione naturali, & intrinſeca, vt num. 112.

113 Ianua ſtatutum, ſub rubr. de extrinſeco intellectu declaratur.

114 Statuta ſunt propriè intelligenda, & ſtrictè, ſi alias ſequeretur abſonus intellectus.

115 Abſurdum quid dicatur.

116 Abſurdum, vt euitetur receditur etiam a propria ſignificatione vocabuli.

117 Statuta ſtrictè tunc magis interpretantur, ſi aliàs ſibi ipſis contrariarentur.

118 Interpretatio ſtricta, tunc præcipuè admittitur in ſtatuto, quando aliàs quis indebitè damnum pateretur.

119 Interpretatio ea eſt ſumenda, qua ſaluatur præiuditium tertij.

120 Fratris appellatione non venit frater patruelis in præiuditialibus.

121 *Tertij ius ſeruandum eſt potius, quàm inhærere diſpoſitioni ſtatuti.*

122 *Impropriantur verba ſtatuti,& euitetur damnum indebitum alterius.*

123 *Odioſum ſtatutum præcipuè eſt ſtrictè intelligendum.*

124 *Gabella ſtatutum eſt odioſum, & ſtrictè intelligendum contrà gabellas exigentes, & largè ad fauorem ſoluentium.*

125 *Onerum impoſitio eſt odioſa, ideò ſtrictè contrà impoſitionem, & largè ad fauorem grauatorum interpretanda.*

126 *Gabella ſoluenda de aliquo contractu vigore ſtatuti intelligitur de contractu valido, & ſi fuerit ſolutum de contractu nullo poteſt repeti.*

127 *Gabella de venditione non habet locum in promiſſione de retrouendendo.*

128 *Dotata excluſa à ſtatuto intelligitur de congruenter dotata.*

129 *Pater præſumitur capere conſilium pro filio melius quàm alius.*

130 *Paternum amorem nullus alius vincit.*

131 *Coniecturis non eſt opus in claris.*

132 *Dotationi indiſcretæ patris non ſtabitur, non obſtante ſtatuto mandante filiam debere ſtare diſcretioni patris quoad dotem.*

133 *Arbitrio generaliter conceſſo dolus ſemper excipitur.*

134 *Filia ſi prohibetur poſſe allegare ſe incompetenter dotatam limitatur, niſi appareat de indiſcreta dotatione.*

135 *Ianuæ ſtatutum lib.5.cap.2.de fœm.dotan.declaratur.*

136 *Filia incongruenter dotata ſubuenitur congruenter arbitrio Iudicis.*

137 *Remedia pro fœminis deceptis in renuntiationibus erga parentes, & alios.*

138 *Dos congrua quando, & ex quibus iudicatur.*

139 *Odioſa etiam ſi ſint ſecundariò fauorabilia, ſunt tamen ſtrictè intelligenda.*

140 *Alienationem prohibens ſtatutum in Forenſes dicitur ſecundariò fauorabile,& principaliter odioſum.*

141 *In fauorabilibus ſtatuta ſunt largè interpretanda.*

142 *De compromiſſis inter agnatos ſtatutum dicitur fauorabile, & comprehendit filium emancipatum, & nepotem,& alios ex eis.*

143 *Filijs extantibus ſi fœmina excludatur vigore ſtatuti intelligitur etiam de nepotes.*

144 *Fauorabile ſtatutum extendetur etiam ad bona extrà territorium.*

145 *Maritus prohibitus à ſtatuto inſtituere vxorem prohibitio extenditur etiam ad bona extrà territorium.*

146 *Fauorabile, uel odioſum, quando, & ex quibus ſtatutum cognoſcatur.*

147 *Fauorabile, non autem odioſum in dubio ſtatutum eſt præſumendum.*

148 *Fauor publicus præcipuè facit, quod ſtatutum largè interpretetur.*

149 *Maleficia punire expedit Reipublicæ.*

150 *Pœna ſtatuti punientis facientem maleficium extendetur ad fieri facientem.*

151 *Fauor publicus operatur largam interpretationem, nedum in ſtatutis, ſed etiam in pactis, & ſtipulationibus.*

152 *Pater qui decem aureos promiſerat ſe daturum filio ſingulo menſe pro victu, & omnibus impenſis in ſtudio faciendis, fauore ſtudiorum, qui dicitur publicus fauor tenetur augere ſtipendium, ſi illa ſumma non ſufficit.*

153 *Fauoris publici cauſa etiam in exhorbitantibus extendetur ſtatutum.*

154 *Appel.*

154 *Appellationes extrà Ciuitatem, vel Dominium ne committantur ſtatutum diſponens, dicitur concernere publicam vtilitatem.*
155 *Fauoris publici cauſa extenditur ſtatutum etiamſi deberet intelligi ad litteram.*
156 *Fauoris anima reſpectu etiam in pœnalibus ſtatutum extendetur.*
157 *Animæ fauorem conſtitutio reſpiciens reputatur fauorabilis, licèt aliàs eſſet odioſa.*
158 *In fauorabilibus dictio taxatiua non impedit extenſionem inter eaſdem perſonas, ita rationis identitate ſuadente.*
159 *Taxatiua dictio in diſpoſitione fauorabili excludit ſolùm caſus habentes diſſimilitudinem rationis.*
160 *Qualitas perſonæ facit, vt recedamus a propria, & ſtricta ſignificatione vocabuli.*
161 *Interpretatio non eſt accommodanda ad propriam, & ſtrictam ſignificationem verborum in ſtatuto, quando incontrarium apparet de mente ſtatuentium.*
162 *Mens ſtatuentium magis, quam verba ſtatuti attenditur, etiamſi ſtatuta eſſent intelligenda ad litteram.*
163 *Communis uſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi verborum, etiamſi eſſemus in correctorijs, vt num. 164.*
165 *Honeſtate aliqua ita ſuadente receditur a ſtricta, & propria ſignificatione vocabuli in ſtatutis.*
166 *Parentum appellatione veniunt omnes in infinitum, quando agitur de conueniendo aliquem in iudicio.*
167 *Ratio expreſſa in ſtatuto facit recedere a propria ſignificatione vocabuli, etiam in correctorijs, & etiamſi ſtatutum deberet intelligi ad litteram, vt numero 168. & 169.*
170 *Ratio vnica quando reddi poteſt in ſtatuto iudicatur de illa ſicut de expreſſa.*
171 *Conſuetudine deficiente in aliquo caſu poterit allegari ratio tacita ipſius conſuetudinis.*
172 *Ratio ſtatuti tunc dicitur certa, quando eſt vnica, & quando vnica a Doctoribus aſſignatur.*
173 *Statutum excluſiuum fœminarum declaratur.*
174 *Ex vnica ratione ſtatuti licèt non ſcripta extendetur ſtatutum etiamſi deberet intelligi ad litteram contrà Curt. Iun. conſil. 6. num. 10.*
175 *Salicet. a Curt. Iun. vbi ſupra allegatus declaratur.*
176 *Ratio proemij, & præfationis quæ præſumitur finalis, reſtringet, & ampliabit ſtatutum.*
177 *Dictio taxatiua ſi reperiretur in ſtatuto correctorio, non poſſet ſtatutum extendi etiam ex ratione expreſſa, idem in ſtatuto correctorio, & pœnale, vt num. 178.*
179 *Ratio expreſſa in ſtatuto tunc illud extendit quando eſt finalis, ſecus ſi tantùm impulſiua.*
180 *Ratio impulſiua quæ dicatur, & quæ finalis.*
181 *Ratio adiuncta in ſtatuto illud non extendit, quando eſſet ex pluribus capitibus correctorium.*
182 *Geminatus actus magis operatur, quàm ſimplex.*
183 *Ratio ſcripta in ſtatuto non operatur illius extenſionem, quando ex alia ratione aliud ſuaderetur.*

184 *Interpretatio larga, & impropria ſumitur in ſtatuto, quando aliàs non operarentur etiam in pœnalibus, & etiamſi per ſtatuta eſſet reiecta interpretatio, vt num.* 185. *&* 186.

187 *Interpretatio larga admittitur in ſtatuto quando ſic minus derrogaretur Iuri communi.*

188 *Strictè non interpretantur ſtatuta, quando poteſt procedi vigore ſtatuti de ſimilibus ad ſimilia.*

189 *In æquiparatis a ſtatuto fit extenſio, etiamſi æquiparatio fuiſſet facta a ſtatuto antiquo, & eſſemus in pœnalibus, & in exorbitantibus, vt num.* 190. 191. *&* 192. *de quo tamen, num.* 197. 198. 199. *&* 200.

193 *Correlatiuorum ratione ſtatuta extenduntur, quod dic, vt num.* 194 195. *&* 196.

201 *Interpretatio larga ſumitur in ſtatuto, quando aliàs reſultaret aliquod irrationale, & iniquum.*

202 *Interpretatur largè ſtatutum, & fictè quando non poſſet verificari in caſu proprio, & vero.*

203 *Poſthumi appellatione venit filius adoptiuus, quando teſtator erat eius conditionis quod nullos filios poſthumos habere poterat.*

204 *Strictè, & largè interpretantur ſtatuta, prout conſuetudo loci ſuadet.*

205 *Ars aliàs vilis ex conſuetudine loci erit nobilis exiſtimanda.*

206 *Exempla non reſtringent ſtatuti diſpoſitionem.*

207 *Extenſio conceſſa in correctorijs multò magis cenſetur permiſſa in pœnalibus, & exorbitantibus, in quibus minus ſtrictè proceditur, quàm in correctorijs.*

208 *Verbum ſi reperitur in ſtatuto habens plures, omnes tamen proprias ſignificationes, quid agendum.*

209 *Propria ſignificatio verbi a quo cognoſcetur.*

Digitized by Google

CONCLVSIO QVARTA.

1 STATVTA ſunt propriè,† & ſtrictè intelligẽda, doctrina eſt communis Doctor.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur.& in l. non dubium,C.de legib.in l.quod conſtitutum,ff.de teſtam. milit.in l.conſtitutionibus, ff.de municip.in l.3. §. hæc verba,ff de negot.geſt.& in l.non aliter,ff.de leg.3.& facit,quia † a verbis ſtatuti recedere non debemus Bart. in d. l. quod conſtitutum Dec. in conſil.5. num.2. & quod ſtatutum non
3 dicit,† nec nos dicere debemus iuxtà l.ſi ſeruum, §. nõ dixit Prætor,ff.de acq.hæred.Bald. in d.l.omnes populi, paulò ante finem, vbi etiã Bart. num.58. verſic,iuxtà præmiſſa quæro Iaſ. in l.fin. colum.3. verſic. item ex quo, C. de indict.iud.toll.Cephal.conſil.571.num.59. lib.4.& conſil.277. nume.16. lib.2. faciunt not.in l.ſi verò, §.de viro, ff.ſolut.matrim. & quod ſtatutum tantum diſpo-
4 nat † quantum loquitur,& non vltrà dixit Maluaſ. in conſil.74. nume.6. de mente Bald: in l.teſtamentum non ideò in fi.nu.5.C.de teſtam.Pet.Gherar. ſing.7. nu.10. & vbi ſtatutum non loquitur, ceſſat illius diſpoſitio Iaſ.in l.non tantum, num.6.ff. de re iud. Bonacoſſ.quæſt.crim.in verb.ſtatutum verſic. vbi ſtatutum, idem voluit Bertazzol.conſil.crim.505.num.19.lib.2.Marſil.conſ.30.ſub nu.2.Decia.reſp.43.
5 nume.3. volum.2. & ſtatuta dicuntur † ſterilia tanquam mulæ,quæ non pariunt,& ideò ſunt ſtricti iuris,& ſtrictè intelligenda Bertazz.conſ.crim.175. num.13. lib.1.
6 & ſtatutum debet intelligi † prout cantat Bald.in l.maximum vitium col.5.verſic. vlterius,C.de liber.præter.Oſaſc.deciſ.4.num.10.

Primò. Infertur ex concluſione, quod ſtatutũ loquens de Ciue,vel ſubdito non
7 habet locum in illo, † qui eſt Ciuis,vel ſubditus ſecundum quòd ita Burſat. conſil. 245.num.23.lib.3.vbi ideò conſuluit, quod qui erat ſubditus reſpectu tantùm bo-
8 norum,quæ ibi poſſidebat, † non venit appellatione ſubditi, de quo in ſtatuto illo, ad idem allegat Socin.Sen.conſil.129.nume.5.& 6. lib.1. Brun. in tract. conſtit. & decret.ver.ciues.& verſ.ſtatutum de Ciuibus.

9 Secundò. Infertur ex iſta concluſione,quod ſtatutum loquens de perſona,† non comprehendit generationem,& familiam,quę dicitur nomen collectiuum vniuerſale, & non habens perſonam,niſi fictè,& impropriè Decia.reſp.73.num.18.lib.2. per ea quæ not.in rubr. C.ad Trebellia. vbi præcipuè Bart. & ex hoc etiam Roma. conſ.400.num.4.& 5.uoluit, quod nec etiam vniuerſitas ſub nomine perſonæ propriæ in ſtatutis comprehendatur ea, inter alias,ratione, quia vniuerſitas eſt corpus quoddam, quod ex multis inuicem collectis conficitur,non autem ex vna ſola perſona,& ideò propriè perſona dici non poteſt.

10 Tertiò. Infertur, quod ſtatutum loquens de donationibus,† intelligatur de proprijs, non autem de improprijs,& de impropriè donationibus, ita Bertazz.conſil. ciuil. 19.num.44. ubi ideo dixit, quod ſtatutum loquens de donatione inſinuanda
11 † habet tantùm locum in donatione ſimplici, & non propter nuptias, vel in pacto Lucrandæ dotis ex mente Bald.in authen.eo decurſu ad finem,C.de donatio. idem Alexand.conſil.113.num.31.lib.6.Signorol.conſil.8.numero... Ruin.conſil.126. nume.19. volum.3. ſicut nec ſtatutum de donationibus habet locum in donatione reci-

Digitized by Google

reciproca. & ficta fratribus, vt ſubirent onus ſatisfaciendi creditoribus Alexand. conſ. 167. num. 9. volum. 7. Natt. conſ. 609. num. 9. & ſeq. & num. 38.

12 Quartò Infertur, quod ſtatutum loquens de fratre † intelligitur loqui de fratre carnali, non autem patrueli, qui non dicitur frater ſimpliciter, ſed cum illa dictione, patruelis, & ſic non propriè frater, ſed ſecundũ quid, ita Bertazz. conſ. ciuil. 62. num. 37. ex mente Bart. in l. Lucius, §. quæſitum ff. de leg. 3. faciunt alleg. ab Alex. in l. 1. C. de ſucceſs. edict. & in l. ſi dotali, ff. ſolut. matrim. & conſ. 97. colum. 2. vol. 2. Socin. conſ. 9. num. 9. lib. 3. Corn. conſ. 169. colum. fin. volum. 4. Dec. conſil. 461. in princip. Pariſ. conſil. 110. nume. 14. volum. 3. & Iaſ. conſ. 206. colum. 5. verſic. non

* o ſtat ſtatutum lib. 2. vbi de communi teſtatur, & latè Cephal. conſil. 616. num. 73.

* li .5. vbi etiam communem affirmat.

13 Quintò. Infertur, quod ſtatutum † prohibens bannito lucrum ex actibus legitimis, non tamen videtur prohibere acquiſitionem ex teſtamento, quia ſucceſſio ex

14 teſtamento non eſt propriè actus legitimus, † ſicut ſucceſſio ab inteſtato, cum teſtamentum ſit de iure gentium, licèt de iure ciuili approbatum Bertazz. conſ. crimin. 489 num. 9. lib. 2. per tex. in l. 3. §. de illo, ff. pro ſoc. & in l. legitima vbi gl. ff. de peten. hæred. Alexand. conſ. 56. colum. 2. vol. 2. Socin. conſ. 12. num. 3. volum. 3.

15 Sextò. Infertur, quod ſtatutum loquens de feudo † deber intelligi de vero, & proprio, non autem de improprio Cephal. conſil. 641. num. 62. lib. 5.

16 Septimò. Infertur, quod ſtatutum prohibens † alienationem in forenſem non comprehendit mulierem ciuem nuptum tamen forenſi, vt in caſibus, de quibus per Cephal. conſ. 526. nu. 37. lib. 4. vbi latè, & Burſat. conſ. 8. nu. 37. lib. 1. Plot. conſ. 108. num. 33.

17 Octauò. Infertur, quod ſtatutum prohibens de nullitate dici † eſt adeò ſtrictè intelligendum, vt non comprehendat nullitatem, quæ eſt euidens, & patens ex inſpectione ſententiæ, ſeu ex expreſſo Iuris errore Cephal. conſ. 395. nume. 44. lib. 3. & conſ. 654. num. 34. & ſeq. lib. 5. Bald. & Saly. in l. 1. C. ne liceat tertio prouocare Oldrad. conſ. 106. Bart. conſ. 38. lib. 2. Socin. conſ. 121. num. 2. verſic. præterea lib. 3. Ruin. conſ. 131. num. 13. lib. 2. Iaſ. in l. 1. colum. 2. verſic. 3. ff. de oper. nou. nuntiat.

18 Hoc tamen intelligi, niſi ſe reſtringeret ſtatutum † ad tempus certum, & determinatum, vt putà ad decem dies, intrà quos permitteretur de nullitate poſſe dici, nam tali caſu poſt illos decem dies, nec etiam de euidenti, & quacumq; aliàs conceſſa nullitate dici poterit, quia actus faciendus in termino ſi non fuit factus in eo, videtur ei renuntiatum, & non valet vltra, ita Alex conſil. 225. per tot. lib. 6. vbi ad contraria reſpondet, & dicit, quod nec Iudex poteſt tali caſu ſupplere pro parte, aut ſuum officium impartiri, & conſ. 105. nu. 7. lib. 5. Cephal. d. conſ. 654. nu. 34. lib. 5.

19 Quod nota pro noſtro ſtatuto Ianuæ † ſub rubr. de ſenten. firmit. lib. 3. capit. 1. §. qui de nullitate, quo in loco præfigitur terminus trium menſium computandorum a die habitæ notitiæ de ſententia, vt contrà eam de nullitate, & exceſſu dici poſſit, nàm poſt dictum terminum etiam ſi aliàs eſſet euidens, & notoria nullitas, etiam ex defectu citationis, aut alio quocunque modo non poterit opponi, vt per Alexan. & alios vbi ſupra.

20 Nonò. Infertur, quod ſtatutum ſemper debet intelligi in caſu ſimplici, † non autem in caſu mixto Ruin. conſ. 15. num. 23. lib. 3. Bart. in l. certi conditio, §. quoniam, ff. ſi cert. pet. Ang. in l. ſi ita ſcriptũ in princ. ff. de lib. & poſth. Iaſ. conſ. 12. nu. 1. lib. 1.

Decimò.

21 Decimò. Infertur, quod ſtatutum tollẽs † nullitatis exceptionem intelligitur de
ſimplici, non autem de geminata Cephal.conſ.708.num.21.lib.5.allegans Corſet.
in tract.de verb.geminat.verſ.17.Barbat.conſ.38.num.26.& ſeq.lib.2.

22 XI. Infertur, quod ſtatutum loquens † de cauſis pendentibus non habet locum
in his, quæ pendent per appellationem, quia quantum ad hoc cauſa nõ dicitur pro-
priè, & ſtrictè pendere, cum ſemel fuerit deciſa per ſententiam, niſi expreſsè cautũ
ſit etiam de cauſis pendentibus per appellationem Cephal. conſil.661. nume. 16.
lib.5.Dec.in c.quoniam, num.37.de conſtit.de mente Ang.per illum tex.in §.ſuper
hoc in verſic.& nota diligenter in authen.in me litis ſac.ius.non ſic.collat.8.

23 XII. Infertur, quod ſtatutum loquens † de compromiſſis inter affines non loqui-
tur, vbi affinitas fuerit contracta ſolùm per ſimplicem fornicationem, non autem
ex legitimo matrimonio Cephal.conſ.480.num.29.lib.4. de mente Ioan.Andr. in
c.non debet de conſanguinit.& affinit.& Duen.reg.36.num.12.limit.12.prout non
24 comprehenderet † coniunctos naturales tantùm ſi mãdauerit fieri compromiſſum
inter coniunctos, vt per Alexand.conſilio 60.num.11.lib.2.vbi tamen diſtinguit,
vt infrà.

25 XIII. Infertur, quod ſtatutum excludens † mulierem dotatam intelligitur ſolùm
ab hæreditate dotantis, & non alterius Ceph. conſ.578.nu.4.lib.4.de mente Bald.
& Caſtren.poſt gloſ.ibi in l.1.C.de legit.hæred. Bald.in l.mater pro filia, C.de Iur.
dot.& in conſ.21.lib.3.idem voluerunt Caſtren. Alexand. Socin. Corn. Annani. &
Capr.in locis notatis per Curt.Iun.conſil.65.num.1.qui ideò dixerunt, quod ſi pa-
ter dotauit, filia dotata non excludetur ab hæreditate matris.

Quod tamen intellige, niſi aliter appareret de mente ſtatuti, quia tunc ſufficeret,
quod ab vno de nominatis eſſet dotata, vt excluderetur ab hæreditate aliorum no-
minatorum, ita Cephal.conſil.578.num.16.lib.4.Iaſ.conſ.105.col.2.verſ.nec præ-
dictis lib.2.Curt.Iun.conſ.69.colum.1.verſ.ſecunda eſt.

26 XIIII. Infertur, quod ſtatutum loquens de dote data, † non habet locum in
promiſſa Ang.conſ.158.vbi dixit, quod ſi ex ſtatuti diſpoſitione vir debeat lucrari
tertiam partem dotis in cauſa eius reſtitutionis ſi eam non habuerit, ex eo quia ter-
mini Socero aſſignati adhuc non ſunt lapſi, tertiam ipſam lucrari non debet, & illũ
ſequitur Iaſ.poſt Caſtrenſ.& Alexand.in l.ſi donaturus, §.1.col.fin. verſic. item ad-
de, ff.de cond.cauſ.dat.Boer.deciſ.22.num.40.Ruin.in rubr.ff.ſolut.matrim. nu.98.
* & in conſ.225. colum.1.volum.1.vbi hanc partem dicit communem, prout eandẽ
* communem, & veriorem opinionem dicit Rolan.à Val.de Lucr. dot. q.6. poſt plu-
rimos ab eo allegatos.

** Et retenta iſta opinione tanquam magis cõmuni quicquid dixerit Cephal. con-
ſil.336.vol.3.cum ibi per eum allegatis, & adductis eã declara, vt procedat quando
27 ſtatutum facit mentionem de dote data, † vel de dotis reſtitutione, ſecus autem ſi
ſimpliciter diſponeret de muliere dotata, vtputa ſi ſtatutum diceret, quod fœmina
dotata excludatur, nam tali caſu intelligitur etiam habere locum vbi ſolùm dos eſ-
ſet promiſſa, ita Socin.conſil.92.colum.3.lib.1. Brun. in tract.fœm. excluſ.artic.6.
quæſt.7.num.223.Rol.a Val.vbi ſupra verſic.2.reſpondetur Viu.comm.opin.315.
incip.ſtatutum excludens fœminas, & in hoc opiniones ſupradictas differentes hoc
modo fædere diſtinctionis conciliauit Oſaſc.deciſ.21.nume.15.iuribus ibi latè per
eum, & hanc opinionem ſecutus eſt Craſſ.de ſucceſſio.§.legatum q.48.num.8. vbi

de communi, & magis communi teſtatur, ita vt nedum aſſerit talem mulierem, cui promiſſa, aut relicta a patre dos fuit dicitur dotata verè, & tale relictum dos appelletur, ſed etiam ob illud excluditur à maſculis vigore ſtatuti fœminas dotatas excludentis propter maſculos iuribus, & auctoritatibus ibi latè per eum.

28 Declara hanc opinionem dum de dote data diximus, † vt non procedat quando extaret communis vſus loquendi, quod ſtatim, ac dos promiſſa eſt, data diceretur, prout vidimus quotidie dici, talis dedit filiæ ſuæ mille pro dote, licèt illa ſolùm tunc temporis promiſerit, ita declarat Rol a Val. vbi ſupra verſ. limita tamẽ, idem tenuit Brun. in d. tract. fœm. excluſ. loco proximè citato col. pen. & Craſſ. vbi ſupra in fine.

29 XV. Infertur, quod ſtatutũ loquens de qualicunq; ſententia, † veluti ſi diſponat qualemcunque ſententiam executioni mandari, intelligitur tamen de valida, & iuridica tantùm, quia ſententia nulla non dicitur propriè, & verè ſententia Cephal. conſ. 112. num. 72. lib. 3. allegans Dec. conſ. 8. num. 9.

30 XVI. Infertur, quod ſtatutum diſponens † officialem teneri recipere omnes accuſationes, intelligitur de rectè inſtitutis, quæ tunc verè, & propriè poſſunt dici accuſationes Cephal. conſ. 312. num. 73. lib. 3. de mente Marſ. in l. de minore, §. plurimum, num. 110. ff. de quæſt.

31 XVII. Infertur, quod ſtatutum prohibens de nullitate dici, uel a ſententia appellari, debet ſtrictè intelligi, vt non comprehendat niſi partes tunc litigantes, non autem tertium Cephal. conſ. 395. num. 51. lib. 3. Rui. conſ. 209. num. 25. lib. 1. Dec. in cap. ſuper eo, num. 8. ff. de offic. deleg. Iaſ. in l. a Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus col. fin. verſic. ad idem facit, ff. de re iud. Pariſ. conſ. 107. num. 121. lib. 3.

32 XVIII. Infertur, quod ſtatutum excludens † ſororem a ſucceſſione fratris non habet locum verſa vice, ita vt excludat fratrem a ſucceſſione ſororis Bald. in l. lege duodecim tabularum ad fi. C. de legit. hæred. vbi etiam Fulgoſ. Caſtrenſ. Corn. & Alexan. in l. intrà ſtipulantem, §. ſacram num. 5. in fi. & ibi Iaſ. colum. 9. verſ. tu confirma melius, ff. de verb. oblig. & idẽ Iaſ. in rubr. de acq. poſſeſs. in fi. vbi dicit communem Brun. in d. tract. fœm. excluſ. art. 7. q. 3. num. 19. Ruin. conſ. 33. nu. 11. lib. 2. communem etiam dicit Alciat. in d. rubr. ff. de acq. poſſeſſ. nu. 7. Dec. in l. ſecundùm naturam, num. 5. vbi etiam Cagnol. ff. de reg. iur. & ab hac ſententia in actu practico non eſſe recedendum dixit Socin. Iun. in d. rubr. ff. de acq. poſſeſſ. num. 121.

33 XIX. Infertur, quod ſtatutum requirens ſolemnitates † in contractibus mulierum non habet locum in actu tacito, neque in actu reſciſorio Cephal. d. conſil. 395. num. 35. & 38. lib. 3. allegans Alciat. in l. 1. in princip. nu. 9. ff. de verb. oblig.

34 XX. Infertur, quod ſtatutum loquens de agnatis † non habet locum in agnatis illegitimè natis Dec. conſ. 316. num. 1. Caſtrenſ. conſ. 138. verſic. vt confirmantur prædicta lib. 2. quos referendo ſequitur Cephal. conſ. 278. num. 31. lib. 2.

35 XXI. Infertur, quod ſtatutum prohibens appellationem † non cenſetur prohibere appellationem, & querellam auth. quæ ſupplicatio, C. de precib. Imper. offer. Ruin. conſil. 253. in ſecundo dubio, num. 15. lib. 5. Dec. in l. fin. num. 51. C. de edict. Diu. Adr. toll.

36 XXII. Infertur, quod ſtatutum loquens de hæreditate † non habet locum in fideicommiſſis Cephal. conſ. 259. num. 30. lib. 2. Dec. conſ. 55. nu. 9.

37 XXIII. Infertur, quod ſtatutum excludens † a ſucceſſione feudi, vel alterius rei

Reli-

Religioſos, non trahitur ad puros Clericos, qui propriè,& ſtrictè non dicuntur religioſi,ſed ſunt diuerſi inter ſe facit tex.in c.Clericus, ſi de feud. fue.controuerſ.inter Rom.& agnat.Doct.in l.1.ff.de reb.dub.& latè Felin.in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ,num.1.& 2.de conſtit.& in cap.tua nos de iureiuran. num.1. in quibus locis limitat,& concordat.

38 XXIIII. Infertur,quod ſtatutum loquens de marito † non habet locum in ſponſo,qui propriè non dicitur maritus,l.non ſine,C.de bon.quę lib.vbi Caſtren.Abb. in c.accepiſti in primo notab.de ſponſ. & in cap. ex publico in vlt.not. de conuerſ. coniugat.Signorol.conſ.144.nume.1.vbi ideò conſuluit, quod ſtante ſtatuto, quod maritus ſuccedat in dote vxori non exiſtentibus liberis,nō habebit locum in ſponſo, qui non dicitur maritus ex proprio ſignificatu verborum , idem econtrà, quod ſtatutum loquens de ſponſo, non habebit locum in marito Felin.poſt alios in rubr. de ſponſal.in princip.

39 Hoc tamen intellige de ſponſo per verba de futuro, † ſecus de ſponſo per verba de præſenti gloſ. in l. ſolet, ff.de his qui not. in fam. quia ſponſus per verba de præſenti dicitur verè maritus,& propriè,nam ſponſus dicitur quaſi promiſſus,& ſponſa quaſi promiſſa , ſed poſt contracta ſponſalia de præſenti, cum adimpleta ſit promiſſio,non amplius ſponſus, & ſponſa,ſed maritus, & vxor appellantur etiam ante

40 copulam,quia ſolus conſenſus, † & non concubitus matrimoniū facit l. nuptias, ff. de reg.iur.c.ſufficit 27.quæſt.2.Doct.in d.l.ſolet Abbas, & alij in d. rubr.de ſponſ.

** & hanc opinionem magis communem,& in iudicando, ac conſulendo ſequendam teſtatur Gallia.ſuper conſuet.Alexand.in ver.maritus q.1.nu.26.ibique illam comprobat.& defendit præcipuè a Dec.conſ.540. & nos etiam alibi.

41 XXV. Infertur, quod ſi per ſtatutum filij rebellium † prohibentur ſtare in Ciuitate intelligitur viuente patre,quo tempore propriè dicuntur filij illius, ſecus eo mortuo,quia tunc non ſunt filij,ſed quondam fuerunt,ita Bald.in l. cum acutiſſimi num.10.C.de fideicomm.& not. in l.eius qui in prouincia,ff.ſi cert.pet.

42 XXVI. Infertur,quod ſtatuto requirente in aliquo caſu probationis,† nō adimplebitur eius diſpoſitio, per præſumptiones, & coniecturas, etiam iuris, quia præſumptio huiuſmodi nō dicitur vera,& propria probatio,ſed præſumpta,ſic reſpondet,& tuetur rationibus,& auctoritatibus latè Curt. Sen.conſil.78. incip. Domina Franceſchina,num.9.per tex.quem appellat aureum in l.1.ff.ſi tab.teſtam extab.ibi quia ex coniectura non propriè ſcriptus videtur, & gloſ. ibi exponit, ideſt ex præſumptione,& per Bald.in l.Ciues in princ.C.de appellat.& Bart. in l.1. circa princ. C.de fid.Inſtrum.& iur.aſt.fiſc.lib.10.vbi dixit, quod tali caſu ipſe non probat,ſed ius præſumit, & hoc idem voluerunt Roma.& Alexan.in l.1.C.de teſtam.milit. & Alex.in l.licet Imperator,ff.de leg.1.Iaſ.in §.præiuditiales,num.71.inſtit.de actio.

Contrarium tamen tenuit Bald.in l.1.verſ.quæro quid ſi ſtatutū, C.de fideicōm.

43 vbi voluit,quod ſi ſtatutum requirat † inſtrumētalem probationem, quod ſufficiat præſumptio iuris per l.cum de in rem uerſo,ff.de uſur. & adducit tex. quem ad hoc dicit eſſe notandum in l.3.C.de apoch publ.lib.10. idem cenſuit Dec. in rubr. de probatio.colum.17.num.13.uerſ.& adeò hæc procedunt, quod etiamſi ſtatutum, & uerſ.hæc uera ſunt,ubi contrarijs reſpondet, & idem tenuit in conſ.54. col.2. nu.3. uerſ.nàm etſi ſtatutum Iaſ.ſibi ipſi contrarius in l.1.C.de teſtam.milit. num.10. ubi adducit tex.quem dicit didiciſſe a magno Aduocato Papien.in l.fin.in fi.cum gloſ.

ff.de probatio.idem voluit Grat.conſ.54.nume.52.lib.1.Pariſ.conſ.80.nume.15. & conſ.97.num.6.lib.1.Felin.in d.rubr.de probatio.num.2. verſ. ſecunda concluſio, vbi alios permultos refert Rolan.a Val. de lucr.dot.q.75.num.23.& 24. Aſin. latè in ſua pract.Iud.§.19.c.2.nume.4.vbi hanc magis communem teſtatur,& illam ſequitur Menoch.de præſumpt.lib.1.q.36.nu.8. vbi contrarium tenentes improbat, & dicit,quod eorum opinio nec iure,nec ratione probatur, & hanc ſequendam arbitror rationibus per Doct.ſupra adductis, Immo etiam ſi ſtatutum ſub conditione requireret probationes, vt puta diſponendo, ſi quis probauerit talia, vel ſi fecerit conſtare,& ſimilia,ſufficerent iuris præſumptiones,vt voluit Dec.in d.rubr.de probat.numero centeſimoquinquageſimoquinto,vbi hanc opinionē veriorem contrà communem teſtatur illamq; comprobat,& tuetur iuribus,& auctoritatibus, & præcipuè quia in multis iuribus requiruntur probationes ſub conditione,& tamē præſumptiones,ſiue probationes præſumptiuæ ſatisfaciunt,vt in c.Michael.de fil. presbit. vbi gloſ.& in cap.tua eod.tit.& in c.laudabilem de frigid.& malefic. & in l.1. C.quor.bonor.& in l.1.C.de ſatiſd.& in l.ſi tutor, C.de peric.tutor. & in eodem loco reſpondet ad contraria,& illam etiam approbauit Alciat.de præſumpt.in princ. par.3.nu.5. vbi reſpondet,quod contraria opinio fundata ſuper l.lucius,ff.de cond. & demonſtrat.& volens, quod vbi probatio conditionaliter requiritur, nō eſt ſatis præſumptio, debet intelligi quando ſumus in caſu, in quo conſtat ſubeſſe præſumptionem,& nihilominus,aut ſtatutum,aut lex requirit probationem, nàm tunc ne iſta requiſitio ſit penitus inutilis, debet adhuc eſſe probatio vera iuxtà not. in l. ſi quando,ff.de leg.1. & regula quod probatio conditionalis debet adimpleri in forma ſpecifica non obſtat, quia formaliter dicitur impleta ſecundùm ſubiectam materiam, & ſecundùm quod à iure diſponitur, circa huiuſmodi præſumptiones, vel quod quando verè conditio impleri non poteſt, ſufficit, quod eo modo impleatur, quo poteſt fieri etiam ſtante prædicta regula, vel quod ſaltem ſatis ſit conditionem impleri in effectu prout hæc omnia animaduertit Dec.loco ſupracitato nume.156. & duob.ſeq.per iura,& rationes,de quibus ibi per eum, vltra quod cum probationum plures ſint ſpecies, inter quas eſt probatio, per præſumptiones iuris iuxtà latè not.nouiſſimè per D.Ioſephum fratrem meum de probatio. in prælud. q.4. non eſt dubium, quod ſub hoc nomine generico, probationis, de quo in ſtatuto, probatio etiam præſumptiones iuris tamquam ſpecies continebitur propriè, & verè in illis caſibus, vt præſupponimus, in quibus etiam in iure tanquam probationes admittuntur iuxtà not.per ſcribentes in l.in toto,ff.de reg.iur.cum ſimilibus.

44 Poteſt tamen adduci pro concordantia prædictorum, † vt ſupradicta illatio, & opinio illam ſequentium procedat in præſumptionibus hominis, & quæ reſident in arbitrio Iudicis, in quibus quod dictum eſt de probatione præcipuè conditionali,non verificabitur, cum tales præſumptiones Iudicis arbitrariæ non ſint probationes,ſecunda autem hæc noſtra habeat locū in præſumptione iuris,quæ vera probatio,& firma appellatur,& quæ ideò de quacumque probatione, aut ſimplici, aut conditionali habebit locum, prout ſic diſtinxit Dec.d.rubr.de probat.nu.149.verſ. hæc vera ſunt,& illum ſecutus eſt Rol.a Val.d.q.75.nu.21.& 22.& Aſin.d.c.2.in fi.

45 Vel ſecundo dicas, † quod prima opinio erit vera quādo probatio nominabitur cum verbis aliquibus qualificatis, vel prægnantibus,vt ſi ſtatutum requirat veram probationem,vel indubitatam,& ſimilia,quo caſu, nec etiam præſumptiones iuris

ſuffi-

ſufficient, ita Felin. in d. rubr. de probat. nu. 4. & 5. quem ſequitur Dec. in eodem loco num. 163. qui num. 165. hoc magis communiter a Doct. approbari affirmat allegans ad hoc Bald. in d. l. eum qui in princip. ff. de iureiur. vbi dixit, quod vera non eſt probatio, quæ fit per iuramentum, ſed præſumptiua, ideò ſi veræ probationes requirantur, non recipietur iuramentum, ſic de probationibus apertiſſimis, in quas ſi locum præſumptiones iuris minimè ſufficere tradunt Archid. in cap. 1. verſ. ſi quis in gloſ. in ver. apertiſſimis de except. in ſexto vbi etiam Ioan. Andr. & Dominic. & gloſ. magna in l. fin. ff. quod met. cauſ. idem in liquida probatione dixit Salicet. per illum tex. iunct. gloſ. 1. in l. ſi quando, C. vnde ui, ſic etiam ſi probatio legitima requiratur gloſ. in l. cum de indebito in princip. in verſ. legitimis, ff. de probat. idem quando eſſe deberēt probationes indubitatę, vel quod probatio luce clarior requiratur, vel probatio perſpicua, vel probatio manifeſta, vel euidentiſsima probatio Bald. in l. fin in fi. per illum tex. in verſic. item nota, C. de ſecund. nupt. & in l. fin. per illum tex. in princip. C. ſi minor ſe maio. dixe. & in l. in bonæ fidei colum. penult. verſ. 2. inſpicitur, C. de reb. credit. & in l. 1. in fi. per illum tex. C. de reuoc. donat. in primo notab. quæ tamen Felin. in ſupracitato loco nu. 5. limitat, vt non procedant in materia parui præiuditij, quia non obſtantibus prædictis in ea nō oportebit fieri fidem plenis documētis iuribus ibi per eum, ibique ſubiungit, quid importet clauſula, ſi docueris, & alia, ſi clarè conſtiterit, & alia ſi euidenter conſtiterit, & alia, ſi certis probationibus apparuerit, & alia, ſi legitimè probauerit, de quibus etiam per Bald. in l. 1. in vlt. colum. C. de Aduoc. diuerſ. Iud. & per Card. conſ. 71. incip. vacante in fi. & Anchar. conſ. 242. incip. efficacibus Abb. in c. cum quærente de reſtitutio. ſpoliat. & in cap. in præſentia de ſponſal. Roma. in rubr. de arbitr. col. 7.

46 Vel tertio pro concordantia prædictorum diſtingue † vnà cum Decio in ſupracitato loco nume. 166. ponendo tres caſus, primus quando talis eſt materia, in qua præſumptiuæ tantùm probationes fieri poſſunt, vt in probando filiationē, vel adulterium, & iſto caſu ex quo concludens probatio non poteſt haberi, præſumptiones tales veræ probationes dicentur iuxtà not. in l. ſi. ad ſi. ff. de probat. & in c. 1. de frigid. & malefic. & in cap. laudabilem eod. tit. & in l. 1. §. debebit, ff. de lib. agnoſcen. & in l. pen. ff. qui ſunt ſui, vel alien. iur. & ſicut iſtæ tali caſu dicuntur veræ probationes, ita legitimè, dilucidè, indubitatè, liquidiſsimè, apertiſsimè, & ſimilibus verbis ſupradictis nominari poſſunt, ex quo aliter, niſi præſumptiuæ probationes fieri non poſſunt, & ſic declarari poteſt dictum Bald. de veris probationibus allegatum ſupra in d. l. eum qui, & in l. 1. C. de fideicomm. verſ. item ſoluendo, & alia ab alijs adducta, dum vno loco præſumptiones iuris apertiſsimas probationes fatentur, & ita in alio, nec illas tanquam ſimplices probationes admittunt.

47 Secundus caſus eſt, quando probationes concludentes fieri poſſunt, † & probatio etiam, vt ſupra cum uerbis qualificatis profertur in aliqua diſpoſitione incidenter, non principaliter, vt quia ſtatutum dicat, quod in cauſa mutui procedatur ſummariè adhibitis tamen probationibus legitimis, & tali caſu non obſtantibus prædictis præſumptiones ſufficient, & admittentur, quia illa verba legitimis probationibus tanquam incidenter poſita non cenſentur adducta ad requirendam veram, & legitimam probationem, prout in caſu ſequenti.

48 Tertius caſus eſt † ſi talia verba proferantur principaliter in aliqua diſpoſitione, puta ſi ſtatutum dicat, quod contrà pupillos, vel minores aperta probatio, vel legitima

gitima requiratur, & tali caſu non ſufficerent probationes præſumptiuæ, cum de mente ſtatuti appareat, quod voluerit facere vim in qualitate probationū, ſic Dec. vbi ſupra iuribus ibi per eum, & hæc conueniunt cum his, quæ voluit etiam Felin. in ead. rubr. num. 2. verſ. ſed aduerte, quia pro intellectu, vbi dixit, quod ſi materia poteſt verè probari, ſtāte diſpoſitione, aut legis, aut hominis circa probationes, cenſetur de vera probatione cogitatum, ſed in materia, quæ de ſui natura nō poſſet niſi præſumptiuè iure probari, tunc ſufficiet ipſa præſumptio iure probata, quia etiam præſumptiones, quando ſubiecta materia non parit verā probationem in quacunq; diſpoſitione etiam conditionali, plenè probationes, & euidentiſſimæ dicuntur, vt in d. l. ſi tutor in ver. oſtenderis, & in d. l. licet Imperator, & not. per eũdem Dec. vbi ſupra nu. 175. quæ doctrina Felin. & Dec. in hoc vltimo optimè facit pro me dum

49 allegabam ad fauorem DD. meorum Conciuium, † & ex amore fratrum de Cattaneis in cauſa cuiuſdam emphiteuſis cum menſa Epiſcopali, quod beneplacitū Apoſtolicum reſeruatum in illo contractu dicebatur ſatis probatum per lapſum triginta, vel quadraginta annorum, qui interceſſerant iuxtà ſæpius canonizatam opinionem in Rot. Rom. & de qua per Ferret. conſ. 248. num. 16. vol. 2. Anchar. conſ. 135. incip. ex conſilijs Gabr. conſ. 88. num. 14. lib. 1. nam vltrà tunc allegata faciunt prædicta, quod ſcilicet ex quo verſabamur circa talem ſubiectam materiam, quæ ob antiquitatē temporis loco plenæ, & perfectæ probationis, & certæ recipit præſumptionem, reſultantem ex curſu temporis iuxta opinionem ſupradictorum DD. de Rota, & aliorum, de quibus ſupra, licèt in eodem contractu fuiſſet reſeruatum beneplacitum Apoſtolicum, per verba poſita in ablatiuo abſoluto, & ſic importantia conditionem, & probationem conditionalem ſecundùm allegata per partem aduerſam, & ſecundùm tradita per Borgni. in deciſ. 46. num.. par. 1. & deciſ. 8. nu.. par. 2. tamen prædictis remanebat ſatisfactum per ſupradictam præſumptionē procedentem ex lapſu dictorum 30. annorum iuxtà etiā tradita per Crauet. de antiq. temp. par. 3. num. 1. & num. 10. & nu. 25. & prout ſic etiam fuit conſultum per nonnullos Excellentiſſimos Curiæ Romanæ Aduocatos, & præcipuè per inſignem, &

50 nunquam ſatis laudatum D. meum † Gabrielium Falconium.

51 Primò. Amplia concluſionem, vt tantò magis procedat, † ſi ſtatuta eſſent contrà Ius commune, nàm tunc ſunt adeò ſtrictè intelligenda, vt nō poſſint extendi vltrà caſus in eis nominatos, immò ſunt accipienda ſolùm prout littera iacet Decia. reſp 21. num. 41. lib. 2. Oſaſc. deciſ. 21. num. 14. vbi teſtatur hanc communem opi-

52 nionem, ſtatuta enim debent ita interpretari, † vt minus quàm fieri poſſit lædat Ius commune iuxtà not. in l. ſi ſerui veſtri, C. de noxal. & in l. fin. §. in computatione, C. de iur. deliber. Alexand. conſ. 29. num. 7. lib. 4. Rimina l. conſ. 40. nu. 7. lib. 1. & plenè per Doct. & præcipuè per Bald. & Imol. in l. ſi verò, §. de viro, ff. ſolut. matrim. & in l. ſi conſtante, ff. eod. tit. Iaſ. & communiter Doct. in d. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. Maluaſ. conſ. 74. num. 3. hinc dicebat Gaill. in tract. de verb. ſignif. lib. 8. c. 16. num. 4. quod ſtatutum corrigens Ius commune in caſu expreſſo, non cenſetur corrigere in caſu non expreſſo, ſed is remanet in diſpoſitione Iuris communis antiqui.

53 Subamplia, vt etiā procedat ſtante maioritate rationis, † nam nihilominus quādo ſtatutū eſſet correctorium Iuris communis non poſſet trahi vltrà caſum expreſſum, ita probatur in authen. quas actiones, vbi Bart. & omnes, C. de ſacroſanſ. Eccleſ. gloſ. in l. tam is §. 1. ff. de donat. Bart. in l. præcipimus, §. fi. C. de appellat. idem

Bart.

Bart.& omnes in d.l.ſi conſtante q.9.par.1.princip.ff.ſolut.matrim.& hanc veram concluſionem dicit Curt.Iun.conſ.6.num.13.Cephal.conſ.535.nume.18.lib.4.&
* hanc etiam communem opinionem affirmat Iaſ.in d.authent.quas actiones,nu.21.
* prout etiam communem teſtatur Alex.conſ.54.nu.9.lib.7.& poteſt poni exemplũ, ſi extaret ſtatutum, quod pro homicidio imponeret pœnam pecuniariam contrà diſpoſita à iure communi, quod imponit pœnam corporalem, non tamen in alio crimine minori homicidio, & pro quo de iure imponeretur pœna corporalis,licèt in eo vigeat maior ratio minuendi pœnam, quàm in homicidio ex maioritate rationis, ſtatutum interpretabitur velle etiam in eo minori delicto corrigere pœnam corporalem de iure communi impoſitam, niſi expreſsè, prout de homicidio hoc fuiſſet diſpoſitum,ita Euerard.in ſua cent.in loco a ratione legis larga nume.16.iuribus, & auctoritatibus ibi latè per eum.

54. Secundò. Subamplia, ut tantò magis procedat ampliatio, † ſi in ſtatuto contra ius ageremus de facienda extenſione,de perſona ad perſonam Socin.conſ.74.nu.5.
55 lib.3.qui ideò conſuluit, quod ſtatutum † prohibens uirum relinquere uxori, non
* intelligitur,quod prohibeat uxorem relinquere uiro,& declarat ibidem, quod cõmunis illa doctrina, quod in correlatiuis diſpoſita in uno intelligantur diſpoſita in altero etiam in materia correctoria,& pœnali,de qua per Bart.in l.1.C. de cupreſſ. lib.11.& not.in l.fin.C.de indict.uidui.tollen.& in l.fin.ff.de acceptilatio. procedit reſpectu eiuſdem actus, non autem diuerſi, & reſpectu eiuſdem rei, & non diuerſę, & quod per hoc prohibito uiro relinquere uxori,cenſetur prohibita uxor capere ex illo relicto, & prohibita uenditione alicuius rei, cenſetur prohibita emptio eiuſdẽ
** rei,& hanc opinionem ueriorem,& crebriorem,ac in conſulendo, & iudicando ſequendam affirmat Lancillot. Gallia. in d. ſuo Comento ſuper ſtatuto Alexand. in uer.uxori q.4.num.88.& illam per totam dictã quæſtionem defendit reijectis contrarijs fundamentis,de quibus per Curt.Sen.conſ.11.Iaſ.conſil.112.lib.1.Crot.in repet.d.l.omnes populi colum.37.verſ.nona concluſio Menoch. conſ.11. num.18. lib.1.Maluaſ.conſ.74.de quo etiam infrà.

56 Declara primam ſubampliationem, ut non procedat, † quando verba poſſent trahi ad caſum, in quo concludit maioritas,& paritas rationis quoquomodo etiam ex latiſsima ſignificatione vocabuli, & verborum, quia tunc dicetur caſus potius comprehenſus, quàm extenſus, & ideo ſi ſtatutum, ſuppoſita validitate ipſius, per-
57 mitteret impunè bannitum occidi, intelligendum etiam eſſet, † quod, & vulnerari permitteret,quia ſub uerbo occidere comprehenditur vulnerari per regulam iuris, quæ habet quod plus in ſe, ſemper continet quod eſt minus l. qui quartam in princip.ff.de leg.1. Bart. in l.nec in ea, ff.de adulter.etſi ſtatutum excluderet filiam
58 † à ſucceſsione exiſtente maſculo,excludit,& neptem,quæ licèt filia non ſit, tamen eſt minus,quàm filia,& comprehenditur ex latiſsima ſignificatione filiorum l.filij. appellatione, & l.iuſta, & l.liberorum, ff.de uerb.ſignific.& ita limitat Ant.de Butr. in cap.fin.num.58.verſ.fallit primo de conſuet.Bald.& Doct.in l.2.C.de in ius uocan.& d.l.ſi uerò, §.de uero ubi præcipuè Ioan.de Imol.ante fin.

59 Secundò. Declara, ut non procedat quando in ſtatuto correctorio eſſet † ratio ipſius apertè ſcripta,nam tunc licita eſſet extenſio etiam in correctorijs ex maioritate rationis,quia ubi ratio eſt expreſſa in ſtatuto,tunc non dicitur extenſio,ſed lex
60 ipſa loqui dicitur, cum ratio legis ſit mens, † & anima ipſius, ita uoluit Bald.in d. authent.

authen.quas actiones,num.4.verſ.ſed ego dico, dicens, quod quando generalis ra-
61 tio eſt ſcripta in lege † ex ea poſſumus inferre ad quemlibet caſum,nam tacitè cautum intelligitur quando eadem ratio reperitur,& ſubiungit, quod ſecus eſſet in ratione tacita propter quam non fieret extenſio in correctorijs, idem tenuit Paul. de Caſtr.in l.quamuis in fine,C.de fideicomm.& in d.l.ſi verò,§.de viro vbi etiam Io. de Imol.Iaſ.in l.de quibus in quinta colum. ff.de legi. & nos infrà.

62 Amplia declarationem, ut idem ſit, † quando vnica tantùm ratio aſsignari poteſt,nam tali caſu etiam in correctorijs licitum erit arguere, ſicut de expreſſa ratione,& extendere, ſecus ſi plures rationes in ſtatuto coniecturari poſſent gloſ.eſt ſingularis in d.l.quāuis, C.de fideicomm.& ibi expreſsè hoc voluerunt Bald.& Paul. de Caſtr.& idem Bald.& Ioan.de Imol.in l.fin.ff.de hæredibus inſtituen.& in d.l.ſi vero,§.de viro,& nos latius infrà.

Nota tamen in propoſito, quod ſi vna partium dicat, quod non poteſt aſsignari
63 niſi una ratio in ſtatuto, † alia autem pars dicat,quod immò plures poſsint aſsignari,certè in dubio non debet præſumi,quod unica tantùm ratio poſsit reddi,& ſic ſit licita extenſio,immò præſumi debet oppoſitum,& transfertur onus probandi in aſſerentem unicam ſubeſſe rationem,quando ſcilicet verè ratio ſtatuti eſſet dubia, nō autem ſi non dubia,vel ſi plures rationes prætenderentur ex eo ſolo,quod quis illas plures aſſeueraret, quia ex ſola tali aſſertione nō transfertur onus probandi contrarium, ſi aliàs, ut diximus, uerè ratio dubia non appareret, nec plures poſſent uerè præſumi,ita Euerard.in dicto loco a ratione legis larga,num.23.& idem ante eum uoluit Alexand.in d.l.ſi conſtante, nume.5.uerſ. ſed quid ſi petenti de mente Salic. in d.l.2.C.de noxal.colum.9.in fi.& Iaſ.in d.authent.quas actiones,nume.22.Curt. Sen.conſ.80.colum.5.in fi. qui hoc pacto declarat dictum Salic. & Alex.vbi ſupra licèt non ita apertè diſtinguant Socin.Iun.conſ.1. nume.53. lib.1.dixit quod malè ſenſiſſet Alex.niſi vt ſupra intellexiſſet.

64 Limita declarationem,vt non procedat in ſtatuto,quod eſſet correctoriū, & pœnale ſimul, nam tunc etiamſi ratio eſſet ſcripta in ſtatuto, non poſſet fieri extenſio, ita Alexand.in d.l.ſi conſtante num.5.verſ. hoc tamen intelligi debet per gl. quam dicit ſingularem in clem.2.in verſ.in eiſdem iuncto tex.de ætat. & qualit.idem uoluit Iaſ.in d.authent.quas actiones num.22. uerſ.tamen intellige iſtam fallentiam, quod etiam fuit de mente Roma. in conſil.129. verſ. ſecunda ratio me mouens, & clarius in conſ.150.num.5.Crauet.conſil.6.ante num.11.Euerard.ubi ſupra nu.24. cum ibi per ipſum adductis,& nos infrà, vbi etiam alias limitationes,& declarationes adduximus.

65 Tertiò. Declara, ut non habeat locum prima ſubampliatio, † quando ſtatutum verè non eſſet contrà ius commune,nec illud corrigeret, ſed tātùm illud limitaret, nam tunc ſi adeſſet nedum maior, ſed ſolùm eadem ratio, licita eſſet extenſio, quia in limitatorijs ex identitate rationis licitum eſt extendere ſtatutum, ita Maluaſ.d. conſ.74 num.22.de mente Bart. & aliorum in d.l. ſi conſtante quæſt.9. primæ par. num.39.& 43.ff.ſolut.matrim.Abb.in cap.ad audientiam in primo not.de Cler.nō reſid.& in cap.cum dilectus colum.2.num.8.de confir. vtil uel inutil. Iaſ. in l. ſtipulatio hoc modo concepta in quinta columna in princ.ſub num.6. ff.de uerb. oblig. Curt.Sen.conſ.11.num.10.

66 Quartò. Declara ampliationem, & ſubampliationem prædictam, † ut etiamſi

ſtatutum

ſtatutum eſſet correctorium, ſi tamen nos reduceret ad ius antiquum conſuetum, extendetur, quia dicetur tali caſu eſſe de materia fauorabili, cum res de facili redeat ad ſuam naturā iuxtà not. in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. c ab exordio 35. diſtinct. ita Euerard. in dicto loco a ratione legis larga num. 29. per gloſſam, quàm dicit ſingularem in cap. ſtatutum in verb. numerandum de præben. in ſexto quam etiam ad hoc ponderat Alexand. in d. l. ſi conſtante, & Iaſ. in d. authent. quas actiones, & in d. §. pactus ne peteret Abb. Ioan. Andr. & Butr. in c. olim tibi de verb. ſignificat.

67 Quintò. Declara, vt idem ſit, ſi aliàs ſequeretur abſurdum, † nam tali caſu etiam ſi eſſemus in correctorio ſtatuto lata fieret interpretatio, & extenderetur ſtatutum ad euitandum abſurdum, ita Euerard. ubi ſupra nume. 30. & in loco ab abſurdo, ubi latè, & nos infrà.

68 Secundò. Amplia concluſionem, vt eò magis ſit vera, † ſi non intelligendo, & nō accipiendo ſtatuta ſtrictè, & propriè, ſed per ſubauditos intellectus, coniecturas, & tacitas ſubauditiones corrigeretur ius commune, tunc enim tantò magis talis interpretatio reijceretur, quanto per ſubauditos intellectus non debet iuri communi derrogari, ita Iaſ. in d. authent. quas actiones num. 21. per gloſ. quam dicit notabilē in cap. cupientes, §. quid ſi per viginti de elect. in ſexto, Cephal. conſ. 535. nu. 19. lib. 4. Doct. in d. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. & in l. 1. §. huius rei, ff. de offic. eius, & facit regula, quod ea eſt ſumēda interpretatio in ſtatuto, vt quàm fieri poſſit concordat cum iure communi, de qua infrà.

69 Et ex prædictis ſequitur, † quod argumentum a contrario ſenſu non habet locū in ſtatuto, quando ex eo reſultaret correctio iuris, quia cum ſit tacitus, & ſubauditus intellectus, vt eſt gloſ. not. in l. 2. C. de commiſs. inſert. venit enim ex coniectura, vt eſt tex. cum gl. in l. apud antiquos, C. de furt. & in cap. cum Apoſtolica, ibi per quod indirectè datur intelligi de his, quæ fiunt a Prælat. ſine conſ. cap. non admittetur ad * derrogationem ipſius iuris, prout not. communiter a Doct. in d. l. 2. C. de condit. inſert. & in l. cōuenticulam, C. de Epiſc. & Cler. Abb. & Felin. in cap. a nobis; il ſecondo, C. de ſent. ex comm. Doctor. in l. fin. §. filij autem familiàs, C. de bon. quæ liber. iuncta l. penult. C. qui teſtam. fac. poſſ. Bart. & Doct. in d. l. omnes populi, & in d. l. 1. §. huius rei, ff. de offic. eius, vbi præcipuè Alex. & Iaſ. & in l. ſi cum dotem in princip. ff. ſolut. matrim. Caſtren. conſ. 175. num. 3. lib. 1. Gozad conſ. 37. num. 5. Bald. in l. 1. C. de inutil. ſtipul. vbi per hoc infert, quod ſtatutum prohibens minorem quindecim annis contrahere ſine certa ſolemnitate, & niſi certa ſeruata forma, non videtur a contrario ſenſu poſt illud tempus illum habilitare, & facere idoneum, ac ſi eſſet annorum 26. & legitimæ ætatis, ita vt poſſet omittere ſolemnitates aliàs a iure requiſitas in contractibus minorum quod confirmauit etiam Caſtren. conſil. 278. quod eſt in meis 106. lib. 2. Dec. conſ. 110. nu. 1. & 5. & principale dictum eſſe com- * muniter receptum teſtatur Cagnol. in d. l. 1. in fi. nu. 131. ff. de offic. eius, prout illam * dixit communem etiam Plot. in tract. de in lite iur. §. 3. nu. 24. & hanc communem, * omnium Doctor. reſolutionem affirmat Euerard. ubi ſupra in loco a contrario ſenſu, num. 9.

70 Amplia, quod ſupradictum eſt, † vt multò magis ſit verum, ſi per argumentum a contrario ſenſu ſumptum in ſtatuto reſultaret correctio alterius ſtatuti, ita Dec. d. conſ. 110. per tot. vbi conſuluit, quòd ſi ſtatuto diſponatur, mulierem nō poſſe obli-

gari ſine conſenſu viri, non ideò erit interpretandum ſtatutum, vt ſolus conſenſus viri ſufficiat in obligationibus vxoris, ſi aliæ ſolemnitates ſint inductæ per aliud ſtatutum in contractibus mulierum, ſed prædictis alijs ſolemnitatibus ab alio ſtatuto requiſitis, quotieſcunque tractabitur de contractu vxoris adiungetur conſenſus uiri, ne inducatur correctio alterius ſtatuti, quemadmodum enim ſtatutum præſumitur potius velle cõſeruare alia ſtatuta, quæ ab eodem fonte proceſſerunt, quàm ius commune, quod dicitur quodammodo alienum, vel ſaltem aliunde prouenire arg. l. ſi hominem, ff. mand. & l. formam C. de offic. Præfect. Prçt. ita etiam difficilius induceretur correctio de vno ſtatuto ad aliud, quàm de vno ſtatuto ad Ius commune, prout hoc etiam voluit Roma. conſ. 399. num. 7. vbi hoc ampliat, etiamſi per huiuſmodi argumentum corrigendo vnum ſtatutum reduceremur ad Ius commune iuribus ibi per eum, idem ſenſit Gozad. conſil. 37. nu. 7. Decia. reſp. 32. nu. 35. vol. 2. Crott. in repet. d. l. omnes populi num. 133. & nos etiam de hoc alibi.

71 Subamplia, etiam ſi ſtatutum aliud contrà quod induceretur correctio † per argumentum à contrario ſenſu, eſſet pœnale, quia nihilominus non induceretur correctio in illo, ita Dec. d. conſ. 110. num. 4. ponens exemplum, ſi ſtatutum imponat pœnam mille pro maleficio, & pro eodem maleficio aliud ſtatutum imponeret pœnã quinquaginta ducatorum, nõ diceretur corrigi aliud ſtatutum de maiori pœna etiãſi, quod magis eſt, in ſtatuto de minori pœna adeſſet dictio taxatiua, vtputa tantùm, & ſimile, quod dicit fuiſſe de mente Bart. in l. 3. §. cum Titio, ff. de adimen. lega. Alex. in d. l. ſi conſtante col. 5. & Imol. in d. l. ſi vero, §. de viro, & hoc idem firmauit Borgni. deciſ. 6. num. 6. par. 1.

72 Secundò. Subamplia, vt tantò magis prædicta habeant locum, † quando in ſtatuto adeſſent dictiones implicatiuæ, vtputa præſertim, maximè, & ſimiles, quæ inducunt maiorem rationem in contrario caſu, ideo eò magis ceſſabit argumentum a contrario ſenſu Ant. de Butr. in d. cap. cum Apoſtolica, nume. 27. de his quæ fiunt a Prælat. facit tex. cum gloſ. in cap. 1. in ver. præſertim de except. & in l. qui ſe patris, C. unde lib. gloſ. in l. illud in ver. æſtimari, ff. ad leg. aquil. & in l. cum Prætor in uer. Iudex, ff. de Iud. Euerard. in d. loco a contrario ſenſu, num. 12. Doct. in d. l. conuenticulam, cum alijs per d. Euerard. adductis.

Primò limita, vt non procedat illatio ſupradicta de argumento a contrario ſen-
73 ſu, † quando ſtatutum in ſenſu directo nihil operaretur, tunc enim ſumitur argumentum prædictum etiam ad correctionem iuris, ne ſtatutum reddatur ſuperfluũ, ita Borgni. in ſuo tract. de tutt. nume. 91. inferens ad ſtatutum Florentinum, diſponens, quod quælibet mulier in hæreditate patris ſuccedere poſſit, ſi non extiterint filij maſculi, & per argumentum a contrario ſenſu dicit, quod vigore illius ſtatuti, ſi extiterint, non poterunt ſuccedere filiæ fœminæ, etiam quod in hoc corrigatur ius commune iuxta tex. in l. maximum vitium, C. de lib. præterit. quia in ſenſu directo ſtatutum nihil operaretur, cum etiam de iure communi filiæ ſuccedant patri, ſi maſculi non extant, & in tract. de vſufruct. nume. 125. fol. 310. declarat, hoc non habere locum, quando ſuper diſpoſitis a ſtatuto in ſenſu dirrecto aliqualiter poſſet dubitari, nam tunc quia ſtatutum diceretur aliquid operari, vt quia tolleret illud dubium, & reduceret illud mediante eius diſpoſitione ad caſum clarum, ceſſabit argumentum a contrario ſenſu, prout hoc idem voluit Iaſ. in d. l. 1. num. 51. ff. de offic.
* eius, vbi cæteri ſcribentes, & in l. 2. ff. ſolut. matrim. & hanc communem opinionẽ

teſtatur

teſtatur Borgni.loco proximè citato,& illam ſequuntur Bald.in l.obſeruare, §.proficiſci,ff.de offic.Proconſ.Fulgoſ.in l.ut liberis,C.de collat. Crauet.conſ.105. nu.7. lib. 1.Doct.in authent.ex teſtamento, C. de collat. vbi præcipuè Roma.in verſ.ex quo nota Corn.conſ.91.colum.5.lib.1.Dec.conſ.626.colum.2.poſt medium nu.6. vbi pariter affirmat hanc opinionem communem,& facit,quia verba etiam contrà eorum naturã debent intelligi, & impropriari potius, quàm nihil operentur Doct. in l.ſi ſtipulatus fuero,ff de verb.oblig.& in l.ſtipulatio iſta, §.ſed ſi ſeruus,& §.poſſidere,ff.eod.tit.huius opinionis fuit etiam Natt.conſ.467.nu.24. & Ruin.conſ.89. num.80.lib.1.

74 Amplia ſupradictam limitationem, † vt procedat nedum quãdo ſtatutum nihil omninò operaretur, ſed etiam quando operaretur in aliqua parte ſic, & in aliqua parte non,quia reſpectu partis, in qua nihil operatur, ſumetur argumentum a contrario ſenſu,ita Dec.d.conſ.626.num.6.reprobando Socin. contrarium ſentientem in conſ.207.in cauſa D.Annæ verſ. non obſtat tertia ratio, quia ratio, qua mouentur Doctores, & præcipuè Bald. in d.l.conuenticulam, C. de Epiſc. & Cler. & alij, de quibus ſupra, vt ſcilicet argumentum tunc a contrario ſenſu admittatur in ſtatutis, quando in ſenſu directo nihil operaretur, militat tàm in toto ſtatuto ſuperfluo, quàm in parte,quæ ſuperflua redderetur, ſi prædictum argumẽtum non ſumeretur, nàm parum prodeſſet, vt reliqua diſpoſita a ſtatuto operarentur, ſi pars vna ſupervacaret, cum tali modo non remaneret prouiſum ſuperfluitati, & vanitati diſpoſitorum in ſtatuto,& tamen certum eſt,quod nullum verbum etiam minimum debet eſſe ſuperfluum,& vanum in ſtatutis,ita not.Bald.in rubr. C.de contrahen.empt.in nona quæſtione, & etiam ſilaba non debet eſſe poſita niſi neceſſaria ſit, vt not. per glo.in l. 1.in princ.ff.de eo quod met.cau.

75 Intellige ampliationem cum ſupradicta limitatione, † vt non habeant locum quando ſumendo argumentum a contrario ſenſu ſtatuentes inciderent in pœnam excommunicationis,vel in aliam pœnam, vel quando ſenſus contrarius eſſet cõtra Ius diuinum,& induceret ad peccatum, nàm tũc etiamſi ſtatuta nihil omninò operarentur in ſenſu directo,non poſſet ſumi argumentum prædictum, ita Euerard.vbi ſupra in loco à contrario ſenſu num.24.per glo.quam dicit ſingularem in clem.1.in uerſ.facere de vſur.Roma.ſing.108.Alexan. in l. ſi eum, §.qui iniuriarum,ff.ſi quis caut.Iaſ.in d.l.1.nu.42.& ſeq.Carpa.ad ſtatuta Mediol.in prælud.nume.479. Dec. conſil.626.per tot.Oſaſch.deciſ.174.num.14.

76 Secundò. Limita,vt non procedat prædicta illatio, † quando caſus omiſſus poſſet haberi pro expreſſo aliqua coniectura, tunc enim licet inferri ad caſum illum a ſenſu contrario huiuſmodi coniectura vrgente,ita Euerard.vbi ſupra in loco a contrario ſenſu num.23. per not.in l.ſi ita ſcriptum in princip. ff. de lib. & poſthum. & in l.clemens patronus,ff.de hæred.inſtit.

77 Tertiò. Limita, vt tunc non excludatur argumentum † a contrario ſenſu præcipuè quando ſtatutum verè non loqueretur contra ius commune, tunc enim ſicut in verbis legis,& Canonis,ita in ſtatutis licitum eſt arguere a cõtrario ſenſu, ita Euerard. ubi ſupra num.22. vbi hanc veram,& communem concluſionem teſtatur, & ita tradunt communiter Doct.in d.l.1. ff.de offic. eius, & ſubintrant tali caſu communica,& regularia dicta, videlicet quod illud quod venit a contrario ſenſu, dicitur contineri in ſtatuto, & haberi pro expreſſo iuxtà not. per gloſſam in lege qui

teſtamento, §. mulier, ff. de teſtamen. ubi Paulum de Caſtrum.

78 Quartò Limita multò magis econtrà, † quando ſtatutum ſumendo argumentū a contrario ſenſu nedum non remaneret contrarium Iuri communi, ſed potius cum eo conformaretur, & ſaluaretur Iuris diſpoſitio, ita Borgni. in d. tract. de tut. nu. 85. * Decia. reſp 46. nu. 8. lib. 2. Doct. omnes in d. l. 1. ff. de offic. eius Aret. conſ. 143. col. 3. verſ. ſed ad hoc reſpondetur Rimiual. conſil. 224. num. 4. vol. 2. Plot. in conſ. 108. num. 10. vol. 1. conſil. crim. diuerſ.

79 Amplia limitationem, vt tali caſu ſit tantę efficatiæ argumentum † a contrario ſenſu reducens diſpoſitionem ſtatuti in ſaluationem iuris communis, quod ſi ſtatutum inferioris, ita loqueretur, ſcilicet per argumentum a contrario ſenſu non eſſet recurrendum ad ſtatuta Ciuitatis dominantis, ad quod eſſet recurrendum per diſpoſitionem ſtatuti inferioris in defectum ipſius ſtatuti inferioris, vt tali caſu prouiſum expreſsè per contrarium ſenſum a dicto ſtatuto inferiori, ita Borgni. vbi ſupra de tut num. 86. de mente Corn. conſ. 65. ſub num. 6. & 7. vol. 4. & Gozad. conſil. 37. & alij ibi per eum.

80 Primò. Intellige prædictam ampliationem † vnà cum duabus præcedentibus limitationibus, vt non procedant quando alio ſtatuto caueretur, quod ſtatuta non recipiant extraneum, vel ſubauditum intellectum, tunc enim licèt ageretur de ſtatuto, quod non eſſet contrà, ſed ſolùm præter ius commune, argumentum a contrario ſenſu in eo non admitteretur, quia dicitur, & eſt ſubauditus intellectus, vt ſupra oſtendimus, ita Euerard. vbi ſupra num. 22. verſ. 1. vt procedat per doct. Bald. id n. l. 2. C. de cond. inſert. & Abb in d. c. cum Apoſtolica, per illum tex. in ver. indirectè, & Alex. in apoſtil. ad Bald. in d. l. apud antiquos, & Roma. in ſing. 419. incip. communis doctrina eſt.

81 Secundò. Intellige, niſi per aliud ſtatutum mandaretur, † quod ſtatuta intelligantur ad litteram, prout iacent, tunc enim etiā in ſtatuto non contrario iuri communi non poſſet argumentum a cōtrario ſenſu ſumi, ita Euerard. vbi ſupra de mente Bald in l. 2. C. de patr. qui fil. diſtraxe. & Iaſ. in d. l. 1. nu. 41. vbi etiam Dec. nu. 66. ff. de offic. eius Alciat. reſp. 59. num. 2. & 3. Brun. ſuper ſtat. fœm. excluſ. art. 5. q. 29. verſ. nàm eo caſu Socin. reg. 46. argumentum limit. 10. Bonacoſſ. quæſt. crimin. in ver. ſtatutum verſ. ſtatutum dicit, & nos etiam infrà latè.

82 Primò. Subintellige prædicta, vt non procedant, † quādo verba ſtatuti non poſſent operari in ſenſum directò, nam tunc non obſtāte diſpoſitione, quod ſtatuta intelligantur ad litteram, habebit locum argumentum a contrario ſenſu, ita Carpa. in eius vtilibus laborioſis, & doctis annotationibus ad ſtatuta Mediolani, cap. 174. num. 37. lib. 2. de mente Corn. conſ. 331. num. 7. vol. 1. Iaſ. conſ. 42. colum. 2. verſ. 6. confirmatur vol. 3. Bonacoſſ. quæſt. crim. vbi ſupra.

83 Secundò. Subintellige, niſi non ſumendo argumentum † a contrario ſenſu ſequeretur aliquod abſurdum, nàm tunc etiam ſi ſtatuta deberent intelligi ad litteram, neque poſſet accipi extraneus, aut ſubauditus intellectus, habebit tamen locū ſenſus contrarius, quia talia ſtatuta prohibentia extraneum intellectum, vel ſubauditum, & ſtatuta debere intelligi ad litteram, ſemper tamen interpretantur, niſi per hoc ſequeretur abſurdum, cò quia talis intelligentia abſurdi euitandi cauſa cū proueniat a iure naturali, a quo omne abſurdū remouetur l. 3. §. his legibus, ff. de orig. iur. debet præualere cuicunque contrariæ diſpoſitioni, immò ſtatutum etiam volēs

illam

illam tollere, nõ poſſet, quia nec iuri ciuili ipſi hoc permittitur, vt l. 2. ff. de vſufruct. ear. rer. quæ vſu, & de hoc latè per Euerard. in ſua centur. in loco ab abſurdo, Aret. conſ. 109 num. 1. Alex. conſ. 80. num. 8. lib. 1. Socin. conſ. 84. num. 4. lib. 1. Iaſ. in l. non dubium, num. 39. C. de legib. Alciat. in l. 1. §. ſi quis ita nume. 9. cum ſeq. ff. de verb. oblig. Riminald. conſ. 74. num. 66. vol. 1.

84 Nota modo circa ſupradicta de argumento a contrario ſenſu † vt procedant circa materiam, de qua poteſt verificari argumentum a contrario ſenſu, & de quo loquitur ſtatutum, & non circa alia, & non ſuppoſita reuolutioni contrariæ, licèt etiã annexa fuiſſent cũ diſpoſitione cõtraria, quia in annexis non ſuppoſitis argumento a cõtrario ſenſu, attendi debet ius commune, ſeu ſtatutũ Superioris, vti caſus omiſſus a ſtatuto, & poteſt poni exemplum, ſi ſtatutum dicat, quod nemo audeat vendere rem alterius, & qui vendiderit, teneatur rem ſufficiẽtem vero Domino reſtituere; Verùm, quia ſtatutum non loquitur de intereſſe, & de damno paſſo a Domino, ob venditionem rei ſuæ factam, non poterit inferri venditor rei alienæ reſtituit rẽ ſufficientem vero Domino rei venditę iuxtà diſpoſitionem ſtatuti, ergo vigore ſtatuti ad nihil aliud tenebitur, poſtquam ſtatutum mandato, quod reſtituat rem ſufficientem, & nihil aliud requirit, facta reſtitutione, ab omnibus alijs cenſetur liberatus per argumentũ a contrario ſenſu, quia cum, vt dicebamus, ſtatutum nõ diſponat de damno, & intereſſe, licèt ſit annexum cum diſpoſitione ſupradicta de reſtituendo rem alterius ex iuris communis voluntate, quod mandat, vt etiam intereſſe, & damnum debeatur, iuxtà not. in l. ſi filio, §. ſi vir, ff. ſolut. matrim. & in §. non ſolùm inſtit. de verb. oblig. non habebit tamen quoad dictum damnum, & intereſſe locum argumentum a contrario ſenſu, ſed licet annexum, tanquàm tamen nõ ſuppoſitum reuolutioni contrariæ, & de quo ſtatutum non loquitur reſtabit in diſpoſitione Iuris communis, vti caſus omiſſus, ita Borgni. in d. tract. de tut. num. 91. per ea quæ ponuntur a Bero. q. 97. num 5. & ſeq. & q. 37. nume. 4. Dec. conſil. 484. Crauet. conſ. 203. num. 11. Decia. reſp. 32. num. 36. lib. 2.

85 Nota etiam quod inquantũ ſupradiximus de argumento a contrario ſenſu † procedunt in verbis diſpoſitiuis ſtatuti, non autem in verbis narratiuis, quia verba narratiua non conſtituunt ius allegandi c. ſi Papa de Priuileg. in ſexto Doct. Canoniſtæ, & præcipuè Ant. de Butr. & Abb. in cap. publicato de elect. Ioan. Andr. in capit. dilecto, de præben. glo. & Doct. in l. j. C. quando non peten. part. peten. accre. idem Io. Andr. in d. c. cum Apoſtolica, vbi etiam Ant. de Butr. num. 27. vbi etiam diſtinguit quando in verbis diſpoſitiuis ſit ſumendum argumentum prædictum, & concludit, quod non eſt ſumendum a cauſa impulſiua, quia illa ceſſante non ceſſat diſpoſitio arg. tex. in l. j. §. ſexum, ff. de lib. & poſthum. ſecus autem a cauſa finali ſi eſt vna ſola, nec repugnat ratio vniuerſalis, vel aliqua abſurditas, & alia, de quibus ſupra, ſi autem ſunt plures cauſæ finales non ab vna, ſed ab omnibus ſumi debet iuxtà not. in d. l. conuenticulam, C. de Epiſc. & Cler. & in §. affinitatis inſtit. de nupt. & in l. ſi vero, ff. de hæred. inſtit. & in l. liberorum, §. notantur, ff. de his qui not. infam.

86 Tertiò. Modò amplia principaliter concluſionem, † vt tanto magis habeat locum ſi eſſemus in pœnalibus, quo caſu ſtatuta ſunt reſtringẽda, & ſtrictè intelligenda iuxta trad. in c. odia, & in c. in pœnis de reg. iur. in ſexto, & in l. factum, §. in pœnalibus, ff. eod. tit & ibi Doct. hinc Bald. in l. fin. col. j. C. de litig. dixit, quod in pœ-
87 nis, vbi lex figit pedem, † non debemus nos vltrà procedere, hoc idem voluit Ber-

tazz.

tazz.conſ.crim.409.num.11.& conſ.465.lib.2.vbi etiam additio in littera A. vnde ſi ſtatutum imponat pœnam centum deferenti arma, & centum facienti inſultum
88 contra aliquem,& centum vulneranti, † ſi quis cum armis fecerit inſultum,& vulnerauerit, reſtringêtur diſpoſita à ſtatuto ad vnicam tantùm pœnam, cum licèt aliquo modo poſſit conſiderari in tali delicto,& portatio armorum,& inſultus,& vulnus,tamen quia, vt diximus, in pœnalibus ſtrictè procedendum eſt ratione euitandæ pœnæ, præſumetur, & reputabitur vnicum tantùm delictum, & aliæ pœnæ in vnam, pura vulneris,quod reputatur maius delictum,confundentur ita Marſil.in l.
* ſi in rixa,num.14.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.per gloſ. quam dicunt communiter approbatam in l.qui de crimine,C.de accuſat.idem tenuit Bertazz. conſ.crimin.520.
89 num.2.lib.2. ad idem facit, quod ſi caueretur ſtatuto, † quod Villa teneatur capere maleſactorem,& eum denuntiare, & ſi non fecerit, teneatur ſoluere certam pœnã, ſi plures fecerint unum homicidium,& Villa non cæperit illos, non per hoc tenebitur niſi unica pœna tantum,ita Bart.in l.ſi exhibuiſſent,§.fin. ff.de public. & in l. ex maleſitijs,§.fin.ff.de actio.& obligat.Alber.in ij.par.ſtatut.q.171.incip.cauetur ſtatuto,quod ſi quis accuſauerit aliquem, & non probauerit, teneatur in decem libris,ſi aliquis accuſauerit plures in una tamen accuſatione, & non probauerit, non tamen punietur ad decem pro quolibet accuſato, ſed una tantùm pro omnibus, ita idem Marſ.in d.l.ſi in rixa,num.12.inferens etiam, quod ſtante ſtatuto, quod quicunque non cæperit maleſactorem,puniatur in centum, ſi plures fuerunt, qui non cæperunt,non per hoc omnes,ſcilicet ouilibet, qui non cæpit maleſctorem punientur in centum,ſed unica ſolutio liberabit omnes iuribus ibi per eum,cõcordat etiã, quod ſi ex ſtatuto caueretur, quod producens falſum teſtem aliqua pœna puniatur, ſi quis producet plures teſtes falſos, ad vnam tamen rem, & ad vnum tantùm effectum,non pluribus pro numero teſtium,ſed vna tantù m pœna tenebitur ſecundum Bart.in l.inficiando, § infans,ff.de furt. quem referendo ſequitur Marſil. vbi ſupra num.17.affirmans etiam de mente Bart.in eodem loco in quarta colum.quod ſi ſtatutum dicat, quod ſi quis luſerit ad Azzardum; puniatur in tantum, ſi vnus luſerit vno ſero cum pluribus, & pluriès vicerit, & perdiderit, non per hoc tenebitur niſi vnica pœna,ſicut ſi ſtatuto caueretur, quod pro iniuria alicui lata quis condemnetur in tantum, etiam ſi multa, & plura verba iniurioſa, vnico tamen impetu aliquis alicui dixerit, non per hoc tenebitur,niſi vna pęna, ſicut etiam ſi extaret ſtatutum, quod qui blaſphemauerit Deũ,puniatur in centum,qui Beatam Virginem in quinquaginta,& qui Sanctos in decẽ,ſi aliquis vna tamen oratione, & impetu blaſphemauerit omnes, vt quia dicat, maledicatur Deus, & omnes Sancti, vel quid ſimile, vna pœna ſola,nõ autem pluribus mulctetur,hæc,& alia ſimilia adduxit Marſil. loco ſupra citato,num.23.& 24.auctoritatibus,& iuribus ibi per eum,& Bertazzol. conſil.crim.444.num.4.& 7.lib.2.ex mente Afflict.deciſ.vlt.num.6.Aret. in l. gallus, §.quid ſi is col.penult.ff.de lib.& poſthum.dixit,quod licèt ſi ſtatutum quando loquitur in rem de delinquente, vt quia dicat pro homicidio quis puniatur pœna tali,non autem in perſonam,vt quando dicit, ſi quis occiderit, tali pœna puniatur,
** habeat locum etiam in mandante, prout ibidem hanc dicit communiorem, & veriorem opinionem,tamen ſi ſtatutum imponeret pœnam irregularem, & extraneã a delicto,erit reſtringendum, vt non comprehendat mandantem, & quod genera-
* liter in ſtatuto pœnali verba reſtringantur,ut delictum, & pœna fugiatur, eſt communis

munis, & vulgata Doctorum ſententia in d.c.odia, & in d.c.in pœnis, & in d. §. in
* pœnalibus, ſicuti etiam communiter, & ab omnibus firmatur ibidem, quod, & lar-
90 ga, & ſtricta ſumenda erit interpretatio, † prout magis, & minus delictum, & pœ-
na inducitur, de quo etiam per Cephal. conſil. 310, nume. 14. lib. 3. Gabr. conſ. 17.
num. 1. lib. 1.

Subamplia ampliationem, vt tãtò magis procedat quando ſtatutum imponeret
91 pœnam alicui pro delicto alterius, † tunc enim adeò ſtrictè eſt interpretandum ſta-
tutum, vt vel non habeat locum, vel, vt minus quàm fieri poſſit, lædatur tertius pro
delicto alterius, ex quo fit, quod imponente ſtatuto pœnam alicui pro altero, debet
in dubijs intelligi, & interpretari, vt potius verificetur in aliqua pœna pecuniaria,
quàm corporali, ita doctus criminaliſta Bertazzol. conſ. crim. 326. nume. 13. lib. 2.
per ea, quæ tradit Socin. conſ. 31, colum. 5. vol. 1, Dec. in cap. 2. in prima lect. nu. 4.
92 de conſtit. & ex hoc etiam ſequitur, quod ſtante ſtatuto, † quod pater teneatur pro
filio ratione delicti per eum commiſſi, non comprehendet delictum commiſſum a
filio ſpurio, vel naturali tantùm, quia appellatione filiorum non veniunt ſtrictè, &
propriè filij ſpurij, vel naturales tantùm, ita Alber. in prima parte ſtatut. quaſt. 49.
incip. ita ſuppoſito ſtatuto, & in q. 61. in eadem parte prima Bald in l. generaliter §.
cum autem, ff. de inſtit. & ſub ſtit. ſub cond. fact. & in l. cum acutiſſimi colum. 1. in fi.
C. de fideicõm. pro quo etiam facit doctrina Cyn. in l. cum pater, §. volo, ff. de leg. 2.
dum dixit, quod ſi pater habet inimicum, & cum eo faciat pacem, & præſtet cau-
93 tionem pro ſe, & pro filijs de non offendendo, † ſi poſtea ille offendatur per filium
naturalem tantùm, pater non tenebitur aliqua pœna, quod placuit etiam Felin. in
c. in præſentia in decima colum. circa med. verſ. & adde quod ſi pater de probatio.
& Alber. in d. q. 61. incip. item quæro, & pro eodem tenet Ioan. Andr. in additio. ad
ſpeculat. in tit. qui fil. ſint legit. ſuper rubr. & Alberi d. q. 49. Io. de Imol. in l. Lutius.
94 §. fin. ff. de leg. 2. & pro ſubampliatione facit, quod ſtante ſtatuto, † quod pater te-
neatur pro filio, non tenebitur pro nepote ex filio, ſi delictum commiſerit, ita Bald.
in l. filius tuus, C. ad Maced. quem referendo ſequitur Marſil. in d. l. infans num. 19.
vbi nume. 20. ſubiungit, quod pater non tenebitur ſoluere condemnationem pro
95 delicto filij; † etiam ſtante ſtatuto, quod pater pro delicto filij teneatur, quando fi-
lius fuit condemnatus propter eius contumaciam, & ſic ex ficta, non autem ex ve-
ra, & propria confeſſione, & ex vero, & proprio delicto, ſed ex præſumpto, allegans
ad hoc multa iura, & auctoritates, & præcipuè Bart. in l. cum filius in princip. ff. de
verb. oblig. & in diſputatione ſua incip. Peruſinæ Ciuitatis ſtatuto, vbi admonet di-
96 ligenter eſſe ponderanda verba ſtatuti, † nàm ſi ſtatutum diceret, quod pro filio de-
linquente teneatur pater, non obſtabit patri condemnatio filij ob contumaciam,
ſed ſi ſimpliciter diceret, quod pater teneatur ſoluere condemnationem de filio, tũc
ſtatutum illi obſtabit, & tenebitur illam ſoluere, non obſtante contumacia filij, non
extendetur etiam ſtatutum puniens patrem pro filio ad delictum filij, qui licèt ſit
filius, eſt tamen in loco ſtatuti forenſis, ita comprobat Marſil. in d. l. infans, num. 29.
97 & ſeq. & ad ſubampliationem conuenit, quod ſtatutum diſponens † contumaciam
rei principalis nocere fideiuſſoribus, debet intelligi, quod talis contumacia noceat
fideiuſſoria non comparenti, & ſe legitimè non purganti, & ideo poterit fideiuſſor,
reo principali contumace, & non comparente, comparere, & ſe defendere, ita Ber-
tazzol. in conſ. crim. 287. num. 3. lib. 2. quod dicit obſeruandum pro materia, & oc-

currente

currente caſu treguæ, vel cautionis de non offendẽdo, prout id fuiſſe etiam de mente Hercula. in ſuo tract. caut. de non offend. c. 29. nu. 1. & ferè per tot. & Hier. Moro. in tract. de fid. tregua, & pac. par. 2. quæſt. 53. in princ. & tandem quod ſtatutum puniens vnum pro delicto alterius ſit ſtrictiſſimè interpretandum, eſt apud omnes indubitata doctrina, de qua præcipuè, vltrà ſuperius allegatos, per Menoch. conſ. 27. num 55. & conſ. 100. num. 120. Bertazz. conſ. crim. 481. num. 18. lib. 2. Alexand. de Neuo. conſ. 87. nob. Barbat. inter conſ Calcan. conſ. 66. num. 13. Bald. in l dotis tuæ, C. de iur. dot. Socin. conſ. 122. col. 2. uerſ. moueor etiam lib. 1. Dec. conſ. 359. num. 1. & conſ 491. num. 1. & in l. extrà territorium num. 5. de Iuriſd. om. Iud. & in l. filius num. 1. C. de pact. Ruin. conſ. 8. columna prima lib. 5. & facit vulgata regula, quod alteri per alterum, vel non debet, vel quam minus fieri poteſt debet iniqua conditio inferri, & quod non debet quis alterius odio, vel quàm minus poſſibile eſt, grauari, & accedit Marſil. in ſing. 362. incip. ſtatutum volens, quo in loco inter multa etiam adducit tanquam notandum, quod ſtante dicto ſtatuto, quod pater teneatur
98 pro filio, † non habebit locum in delicto commiſſo à filio intrà decimumquartum annum propter tex. in cap. 2. de delict. pueror. ſecundùm quem tex. tale ſtatutum limitabitur, prout hoc idem voluit Iaſ. in §. actiones autem num. 83. inſtit. de actio. &
99 Dec. corroborando ſubampliationem in d. conſ. 359. infert † quod ſtatutum obligans vnum pro alio reſtringetur ad territorium ſtatuentium, vt ſi obligaret patrem
100 pro filio, † qui negotiatur, deberet reſtringi ad contractus, & obligationes factas in territorio ſtatuti allegans ad hoc Socin. in l. modeſtinus, ff. de except.

101 Et in propoſito ſtatuti pęnalis nota, † quod ſi in fine alicuius ſtatuti pęnalis fieret aliqua additio, tunc pęna poſita in ipſo ſtatuto cenſetur repetita in eius additione, nàm additio ſiue adiectio dicitur pars illiusmet ſtatuti, vtputa quando diceretur in fine ſtatuti Adijcientes, &c. Vel inſuper adijcimus, vel ſimilia gloſ. eſt nota-
* bilis in cap. de multa ſuper verb. Eccleſia de præben. & hanc ſententiam communiter à Doctoribus teneri teſtatur Euerard. in d. loco a ratione legis larga, num. 67. cum alijs ibi per eum.

Quartò. Amplia principalem concluſionem, vt tunc eò magis ſtatuta ſint strictè
102 intelligenda, ſi extaret ſtatutum, † quod deberent intelligi ad litteram, & prout iacent, nullo extraneo intellectû ſubaudito, prout extat noſtrum ſtatutum Ianuæ, nàm tali caſu verba erunt attendenda ſecundum eorum ſpecialem ſonum grammaticalem, nec aliqua ſubauditio, vel interpretatio erit admittẽda, quia tale ſtatutum im-
103 portat, ut intellectus illius non diſtorquatur ad aliud, † quàm ipſa littera ſonat cap. exit propè finẽ uerſ. ſuper ipſa de verb. ſignif. in ſexto, & tunc dicitur intelligi ſtatutum ad litteram, quando declaratur, prout uerba, & prout dictiones, & rationes propriæ important, & interpretatur non ſecundùm quod intellectu percipitur, ſed ſecundùm quod oculo corporali uidetur, Signol. conſ. 101. num. 5. Bald. in l. 2. nu. 8. C. de patr. qui filium Rol. à Val. conſ. 34. nu. 47. uol. 4. & ſtante talis ſtatuti diſpoſitione, non admittitur tacitus, uel ſubauditus intellectus, ut dicebamus, nec mens non ſcripta ultrà uerba, & uerba diffinitiuè prolata generaliter, & indiffinitè intelliguntur, & remouetur omne argumentum etiam ex identitate rationis non ſcriptæ Dec. conſ. 64. col. 2. nu. 5. uerſ. & ſimiliter illa uerba, Brun. d. tract. fœm. excluſ. art. 5. q. 29. uerſ. & tunc, & uerſ. tale ſtatutum operatur Bald. in d. l. 2. num. 6. Feln. in d. c. tranſlato, num. 4. & 12. de conſtit. Iaſ. in d. l. non dubium, num. 30. & 31. & 36. C. de legib.

legib. Pariſ.conſ.49.num.90.& conſ.83.num.23.vol.3.Curt.Iun.conſ.6.nume.10. Burſat.conſ.114.nume.36.volum.2. Et licèt non deſint, qui voluerunt, quod non obſtante tali ſtatuto poſſit argumentum ſumi, & extendi ſtatutum ex identitate rationis, tamen aut ſunt reprehendendi, aut ſunt intelligendi de ratione expreſſa in ſtatuto, quia tunc caſus in ratione expreſſa comprehenſus dicetur etiam comprehenſus in ſtatuto ſecundùm propriũ intellectum, nec erit diſcrepantia inter eà, quæ ratione certa, & expreſſa cõueniunt, nec per hoc dicetur ſtatutum extendi, ſed enucleari, & caſus, qui expreſſa, & determinata ratione includebatur, detegi, ſeu declarari, prout latè infrà, at quando quis vellet ſolùm inniti ratione pręſumpta in ſtatuto, ſicut eſſet quodãmodo diuinare, & procedere per imaginationem, & imaginaria mens ſtatuti non admittitur ſecundum Bald. in conſ.452. numero 8. lib.1. Carpan.ad ſtat. Mediol.in prælud.num.140.ita illud non eſſet attendendum, ſtante talis ſtatuti diſpoſitione, quæ ſe reſtringit ad certam ſtatuti determinationem, dum mandat eſſe intelligendum ad litteram, & prout iacet, ita cenſuit Brun. in d. tract. fœm.excluſ.artic.3.verſ.& per hoc facit Bonacoſſ.quęſt.crim.in ver.gloſſatio verſ. nec dicatur Calder.conſ.1. in princ.vt lit. pend. & poſt illos Carpan.vbi ſupra nu-
104 mero 146. & in cap. 174. num.35. lib.2. quod etiam ex eo ſuadetur, † quia ſtatuta terrarum ſæpè conſiſtunt potius in ſic volo, & ſic iubeo, quam in meditari eorum rationem, pro qua ratione in his quæ ſunt Iuris poſitiui ſtat vt plurimum voluntas Dec.in d.c.translato,nu.43.de conſt.Bald.de vſib.feud.tit.de alien.feud.in fi.Iaſ.in l.gallus, §. ſi eius,num.15.ff.de lib.& poſthum.& in conſ.188.ad fin.vol.2.Cott.in ſuis memo.in ver.ſtatuta terrarum,& in ver.ratio.& Brun.vbi ſupra art.1. quæſt.5. nu.4.ad fin.dixit,quod ſtatuta ſunt magis facti, quàm Iuris, & ideò poſſet eſſe contra rationem quandoque ſi ſemper rationem non expreſſam, ſed præſumptam, vel imaginariam amplecti voluerimus, cum non ratione,ſed,vt dicebamus,voluntate ad ita ſtatuendum potuerint eſſe moti ſtatuentes,ſed quod dictum eſt de ratione ex-
105 preſſa,tamen declarãdum eſt,niſi de tali ſtatuto ageretur,† in quo vnica tantùm ratio indubitanter allegari poſſet,quia tunc dicendum eſſet,prout de expreſſa, cũ tanquam expreſſa tali caſu habeatur,vt reſpondit Menoch.conſ.11.nu.19.lib.1. Alex. conſ.35.num.4.lib.4.gloſ.in d.l.quamuis,C.de fideicomm.vbi Bald.Bart.in l.maximum vitium,C.de lib.præter.& in l.quoties ab omnibus,C.de fideicomm.Salic. in d.l.ſi ſerui veſtri, C.de noxal.Iaſ.in §.omnium,num.38. cum addit.ibi inſtit. de actio.Cott.vbi ſupra in ver.ratio in princ.Aſin.in ſua pract. iudic. §.19. cap.5.ampliat.25.num.4.& nos latè infrà,& dixi, indubitanter, quia ſi eſſemus in dubio, an plures rationes allegari, & aſſignari poſſent, eò quia in ſtatuto plures cadere poſſent,quemadmodum non eſſemus certi, an potius vna, quàm alia ratione fuiſſent moti ſtatuentes ad ita ſtatuendum,ità eſſet diuinare, ex qua de pluribus rationibus poſſet ſtatutum extendi, interpretari,& intelligi,niſi eſſemus in caſu,in quo illę plures rationes in vnam tantùm conuenirent, & ſic licèt plures eſſent numero, una tamen eſſet omnium ratio, & conſideratio,prout animaduertit Menoch. d.conſil.11. num.19. Cæterum ſemota talis ſtatuti diſpoſitione vera, & communis eſt Doctorũ ſententia, quod in ſtatutis ex eadem ratione poteſt procedi ad aliorum caſuum de-
* ciſionem,prout illam communem teſtatur Gallia.in conſuet.Alexand.in ver.legare quæſt.7.num.110.de mente Rol.à Val.conſ.14.num.30.& 31. lib.3. & Caſtren. conſ.441.colum.fi.lib.1. dixit, quod cum in pluribus eadem appareat ratio omnes

illos caſus decidit non per extenſionẽ, ſed ſicut genus omnes ſuas ſpecies cõprehendit, ita generalis ratio multos caſus decidit, & ideò infert, quod expreſſo vno caſu propter rationem eandem omnes veniunt, in quibus ipſa eadem ratio vigebit, &
106 nota illud, eadem ratio, † quia ſi eſſet ſimilis, & non eadem, non ſufficeret, quia eſſet progreſſio de termino ad terminum per adæquationem, ſeu paritatem, quod non admittitur in ſtatuto, vt per Bald. in l. de quibus, ff. de legibus, & nos de hoc alibi. Et redeundo ad dictum principale ampliationis, quod ſtante talis ſtatuti diſpoſitione, quod ſcilicet ſtatutum debeat intelligi ad litteram, & prout iacet, de-
107 beant tali caſu eò magis ſtatuta ſtrictè interpretari, ſuccedit, † quod tunc ceſſat argumentum correlatiuorum, licèt aliàs eſſet permiſſum in ſtatutis, & ſic non fiet extenſio de correlatiuis expreſsis in ſtatuto ad correlatiua non expreſſa Brun. d. tract. fœm. excluſ. artic. 7. quæſtio. 3. numero 3. ad finem, & artic. 5. quæſtio. 29. verſic. & tale ſtatutum Cott. ſuis memorab. in ver. ſtatuto cautum eſt ferè ad fin. Plot. in l. ſiquando §. 11. nume. 3. C. vnde vi. Gabriel. in ſuis commun concluſ. ſub tit. de le-
** gib. concluſ. 3. num. 49. vbi hanc magis communem opinionem dicit; Tolletur etiã ex hoc ſtatuto, ne caſus mixtus comprehendatur ſub ſimplici, licèt eſſet talis, qui aliàs comprehenderetur, ita Iaſ. conſ. 50. circa fin. & conſ. 12. num. 1. volum. 1. & in d. l. 1. num. 41. ff. de offic. eius Angel. ita ſcriptum in princ. ff. de lib. & poſthum. Brun. d. art. 5. q. 29. verſ. nec ſub ſimplicibus, quos ſequitur Carpan. vbi ſup. nu. 55. & 56. vbi dicit hoc etiam procedere, licèt ſit caſus fauorabilis de mente Menoch. de adipiſcen. poſſeſſ. remed. 4. num. 225. Lamberteng. in tract. ad ſtatut. de alienat. mulier. gloſ. 2. nu. 6. cum ibi alleg. Nec etiam tali caſu maſculinum concipiet fœmini-
108 num, † niſi in ipſo ſtatuto expreſſa ſit ratio, quæ in vtroque caſu militaret, prout hanc veriorem opinionem affirmat idem Lamberteng. vbi ſup. gloſſ. 11. num. 92. de mente Corn. conſ. 14. col. 2. verſ. & ſucceſſiuè lib. 2. Menoch. d. remed. 4. nu. 223. & ſeq. Dec. in l. 2. num. 101. in fi. ff. de reg. iur.

Primò. Declara tamen Ampliationem ſupradictam, vt per talis ſtatuti diſpoſi-
109 tionẽ † non per hoc excludatur interpretatio proueniens à communi vſu loquendi, quæ, illo non obſtante, habebit locum in ſtatutis Abb. in conſ. 75. nu. 9. lib. 1. Felin. proem. decret. num. 14. verſ. 4. amplia Alexand. conſ. 211. num. 2. vol. 2. Iaſ. in l. fin. num. 17. ff. de ſucceſſ. ædict. Corn. conſ. 331. num. 9. volum. 1. & hanc opinionem
* communem dicit Galli in d. tract. de verb. ſignif. lib. 4. capit. 5. & de hoc nos latè in concluſione quod ſtatuta ſunt intelligenda ſecundùm communem vſum loquendi, ampliat. 3.

Secundò. Declara, vt per huiuſmodi ſtatuti diſpoſitionem non dicatur remota,
110 & reiecta interpretatio † per quam fraus, circumuentio, & abſurdum tollitur, ſemper enim prædicta, non obſtante quacunque diſpoſitione ſtatuti, cenſentur reiecta, vt per nos etiam ſupra, & infrà, & ſic voluit Brun. d. tract. fœm. excluſ. art. 5. q. 29. num. 21. verſ. & pariter, & num. 22. verſ. & tunc benè credo Menoch. conſ. 11. nu. 19. verſic. prætereà volumine primo, Aret. conſil. 109. num. 1. Socin. Sen. conſ. 84. nu. 4. vol. 1. Hippolit. Rimin. conſ. 74. num. 66. vol. 1. Carpan. d. c. 174. nu. 84. & 88.

111 Tertiò. Declara, vt pariter non cenſeatur reiecta, propter dictum ſtatutum, † interpretatio proueniens ex alio ſtatuto, ita Carpan. vbi ſupra nume. 89. & ante eum Alexand. conſ. 80. num. 8. volum. 1. & conſ. 32. nu. 3. volum. 7. Dec. in c. grata col. 2. num. 4. de offic. deleg. & in l. fin. in princ. num. 3. C. de eden. Brun. d. art. 5. quæſt. 29. num. 22.

num.22.verſ.& tunc vnum ſtatutum Ploc.conſ.17.num.68.Rolan. à Val. conſ. 62. num.30.vol.3.Oſaſch.deciſ.167.num.18.

Quartò. Declara, vt ampliatio procedat quoad extrinſecam interpretationem, vtputa quòd, ſtante talis ſtatuti diſpoſitione, aliquid non ſubaudiatur, vel reſtrin-
112 gatur, † ſed nõ per hoc cenſetur excluſa interpretatio naturalis,& intrinſeca in ſtatutis, etiamſi propter ſupradictum ſtatutum ſint ſtrictius intelligenda, prout nos oſtendimus in illa Concluſione, quod ſtatuta recipiant interpretationem à iure cõmuni,& prout hoc idem voluit Alex.d.conſ.80.nu.9.volum.1. Dec. in d. cap. tranſlato,num.13.de conſtitutio.Oſaſc.deciſ.21.nume.14.& 15.Barbat. in l.cum acutiſſimi num.167.& 170.C.de fideicomm.Brun.vbi ſupra d.art.5.q.29.& 22. verſ. nec laudabilis Pariſ.conſ.10.num.12.volum.3.Rolan.à Val.in tract.de Lucr.dot.q.35. num.3.Bonacoſſ.quæſt.crim.in ver.interpretatio verſ.ſtatutum remouens, & ratio eſt,quia cum naturalis,& propria interpretatio dicatur congrua verbi,vel orationis declaratio, vel expoſitio, non alterat ſtatutum, nec vnquam cenſetur excluſa; ita
* communiter per ſcribentes in d.l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur.

Nota tamen in propoſito,quod licèt prædicta quoad noſtrum ſtatutum Ianuæ de
113 extrinſeco intellectu, viderentur ſtrictius intelligenda, † ita vt non poſſet prætendi ab eo comprehenſus,aut deciſus,niſi caſus verbaliter, & per ſimplicem litteram ab eo,& in eo expreſſus, ex quo prohibet omnem alium ſenſum nedum ex identitate, ſed etiam ex maioritate rationis,& ex alia occaſione, vel ratione, vnde forſan poſſet dici, quod vigore talis ſtatuti, excluſo vno propinquo non cenſetur ideo excluſus remotior illo,de quo ſtatutum non facit expreſſam mentionem,licèt ſit maior ratio excluſionis in remotiore,quàm in magis propinquo contrà ea,quæ voluit Alexan. d.conſ.80.nume.6.lib.1.& contrà ea, quæ communiter notantur in cap.cui licet de reg.iur.in ſexto,& in l.non debet,ff.eod.tit.tamen etiam quoad prædictum noſtrum ſtatutum Ianuæ illud de maioritate rationis non ita iudaicè acciperem, vt ſoli verborum cortici adhærerem,ſed hoc dictum intelligerem de maioritate rationis præſumpta,& allegata ex arbitrio hominis,quæ cum ſit imaginaria,& argumentalis,& poſſet eſſe erronea,& circunduci,ſtatutum prohibuit,ne quis ex ea poſſet contra ſtatuta arguere,ſubaudire,& alia, ne ex hoc ſtatuta dicerentur dependere ex arbitrio, & interpretatione hominũ,inter quos cum ſæpè tot ſint ſententiæ,quot capita propter diuerſitatem opinionum, inducerentur lites,& litium multiplicationes, & dilationes ex eo,ex quo, & lites, & litium an fractus deberent amputari, & amoueri, prout ad id fuerunt inuenta,& facta ſtatuta, & ſic operarentur contrarium effectum contrà Iuris regulas. Si autem ageretur de maioritate rationis ſurgente ex Iuris diſpoſitione, vt quia talem maioritatem rationis lex in caſu occurrenti aliàs approbaſſet,vel quia verba ſtatuti etiam ex latiſsima ſignificatione importarent ex Iuris interpretatione illud, ad quod ex maioritate rationis allegantur, & declarantur,& alia huiuſmodi, tunc quemadmodum iſta interpretatio non poſſet circumduci, ita admitteretur, & caſus minorem dubitationem habens diceretur comprehenſus in ſtatuti diſpoſitione de caſu maioris dubij loquente, & ſtatutum tali caſu dicetur nõ fuiſſe loquutum de caſu minoris dubitationis, quia diſponendo de maiori videbatur ſuperfluum poſtquam diſpoſitio de maiori multò magis de minori diſpoſitio iudicatur, prout hoc modo argumentatus eſt Alexand.d.conſ.80.num.6.in quo loco ideò conſuluit, quod ſi ſtatutum propter Auum, vel Auiam paternam excludat

Digitized by Google

matrem, quæ eſt proximior, benè videtur excludere Amitam, quæ eſt vlterior matre, & etiam Auia, de qua dixit, quod non erat opus facere mentionem in ſtatuto, ex quo eſt poſterior in ſucceſsione, & facit etiam, quia ſi ex ſtatuto permitteretur patri poſſe vendere bona propria filij propter neceſsitatem, multò magis, dicunt Doctores, quod illi ex ſtatuto erit permiſſum, vt poſſit ea obligare ſecundùm not. in l. 2. vbi gl. C. de patr. qui fil. etſi ſtatutum permitteret indiſtinctè marito occidere vxorem ad vlteram, dicetur ei etiam permittere vulnerari iuxta trad. per Ant. de Butr. in repet. c. finalis in prima fallen. de conſuet. & DD. de Rota deciſ. 686. nu. 2. prima par. dixerunt, quod vbi adeſt maior ratio, non tamen dici poteſt extenſio, quàm comprehenſio, vnde fuit ibi deciſum, quod licèt in ſtatuto fœminarum excluſiuo non extendatur de perſona ad perſonam etiam ex identitate rationis, vt per Bald. & communiter alij in l. illam, C. de colla. tamen id fallit, quando daretur maior ratio in perſona, de qua agitur, quam in excluſa à ſtatuto, vnde fuit reſolutum, quod per ſtatutum excludens ſorores ſtantibus fratribus defuncti, excludantur etiã filiæ fratrum, aliàs ſi indifferenter reijceretur omnis alius caſus, in quo vigeret maioritas rationis, & intelligeretur ſtatutum ſolùm quoad caſum ſpeciatim, & in indiuiduo in eo expreſſum, nihil aliud, aut magis, aut minus etiam approbatum à lege vlterius curando, ſequerentur multæ abſurditates, & mille iniuſtitiæ, & multi in eo, in quo deberent ſubleuari, grauarentur, & in quo deberent grauari, ſubleuarentur, & verificaretur dictum Ciceronis pro Aul. Cecin. ſic dicentis, ſi verba ſequi volumus, ſi ad verbum rem attingere, nos labi neceſſe eſt, prout ſic conſiderarunt Domini de Rota vbi ſupra, & prout in propoſito hac eadẽ ratione vſus eſt Montepic. conſ. 85. num. 16. verſ. 4. quia, & prout colligitur ex tradditis per Doct. & præcipuè per Dec. in d. l. non debet, ff. de reg. iur. & per Euerard. in ſua cent. in loco a minori, & per Doct. in l. nec in ea, §. ius occidendi, vbi Bart. ff. ad leg. Iul. de adulter. & in l. ſi vero, §. de viro, ff. ſolut. matrim. cum ſimilibus, & in terminis Cepol. conſ. ciuil. 33. num. 10. Vnde etiam Montepic. conſil. 85. num. 45. dixit, quod quando agimus detrahendo, vel extendendo ſtatuto ad aliquod maius, vel minus, vt quia eſt maius id quod eſt permiſſum, vel minus, id quod eſt prohibitum, quod tali caſu non dicitur produci, nec extendi ſtatutum, ſed potius innititur virtute, & ratione, ac mente eiuſdem. Et quod ſtante tali ſtatuto reijciente omnem interpretationem, & gloſsam, & quod præcisè obſeruentur, & ſimilia, dicatur ſolùm reiecta interpretatio, & gloſſatio hominis, non autem legis dixit ſpecificè Bald. in d. l. omnes populi nume. 78. verſ. ſed quid ſi caueatur alio ſtatuto, ff. de iuſt. & iur. & Alexan. conſ. 192 nu. 3. lib. 6. & conſ. 211. in fi. eod. lib. 6. Zucard. in l. fin. num. 235. C. de ædict. Diui Adr. tollen. Euerard. in d. loco a ratione legis larga num. 73. Curt. Sen. conſ. 9. nume. 25. qui loquitur de ſtatuto mãdante ſtatuta debere intelligi ad litteram, & quod ſemper cenſetur permiſſa interpretatio legis non obſtante talis ſtatuti diſpoſitione, vt dicebamus, hoc etiam voluit Rol. à Val. conſ. 34. num. 46. volum. 4. Alex. conſ. 50. nu. 11. lib. 1. conſ. 89. num. 11. & 13. lib. 6. Ruin. conſ. 27. num. 11. lib. 5. Menoch. d. conſ. 11. nu. 19. Oſaſc. d. deciſ. 21. nume. 15. & nos in alia concluſione, quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure communi vbi etiam aliæ declarationes, & intelligentiæ.

114 Quintò. Amplia concluſionem, vt tantò magis procedat, † ſi intelligendo ſtatuta largè, & impropriè ſequeretur abſonus intellectus, ille enim eſt omninò euitandus, & ſtatuta ſunt ſemper intelligenda taliter, ne abſurdum inducatur, etiamſi

diſpone-

diſponerent,quod deberent intelligi ad litteram, & prout ſonant verba, vt nos ſu-
pra,& alibi,& Bart.in d.l.omnes populi in ſexta quæſt.princip.& Doct.in d.l.2. C.
de noxal.& in l.vt gradatim, §.1.de muner.& honor.Abb. in cap. ſolitæ de maior.
& obed.Alber.in l.quamuis,ff.de in ius voc.Iaſ.in d.l.non dubium,C.de legib.ver-
ba enim quamuis ſimpliciter prolata debent reſtringi ad id,quod rationis eſt iuxtà
not.in d.l.quamuis,ff.de in ius voc.& generaliter quæcunque diſpoſitio, quæ aliàs
non diſtingueret, & propter quam nec nos diſtinguere deberemus iuxtà tex. in l.
de pretio,ff.de publicia.& in l 1.§.generaliter,ff.de legat.preſtan.recipit tamen de-
clarationem,vt non procedat quando ſequeretur abſurdum, ita Roma.in repet.d.l.
ſi vero,§.de viro in ſeptima fallen.& infrà ff.ſolut.matr.latè Euerard.in ſua cent.in
115 loco ab abſurdo vbi nume.8. declarat in propoſito, † quod abſurdum dicitur id, in
quo nec ratio,nec æquitas militat,ſed ex quo omne malum aptum eſt prouenire,&
116 quod ratione euitandi abſurdi nedum ſtatuta latè interpretantur, † ſed quod etiam
receditur a propria ſignificatione vocabuli voluit Ruin.conſ.141.num.3.volum.3.
Montepic.conſ.85.num.26.verſ.hæc ſecunda concluſio.

117 Sextò. Amplia concluſionem,vt eò magis verificetur, † ſi aliàs ſtatuta ſibi ipſis
contrariarentur Alexand.conſ.29.num.8.lib.4.& not.in cap.cum tu de teſtib.idem
Alexand.conſ.123.num.10.& plur.ſeq.eodem lib.4.Anchar.conſ.6.num.5.Socin.
Iun.conſ.11.num.10.lib.1.Decia.reſp.32.num.35.vol.2.Roma.conſ.399.nume.7.
& faciunt,quæ ſupradiximus de argumento a contrario ſenſu in prima Ampliatio-
ne,& ſubampliatione.

118 Septimò. Amplia ſi latè intelligendo ſtatuta, † quis indebitè damnum patere-
tur,vel lucrum amitteret,tunc enim multo magis ſunt reſtringenda ſtatuta, & ſtri-
ctè interpretanda iuxtà not.in l.fin.§.in computatione,C.de iur.deliber.& in l.adi-
gere, §.quamuis,ff.de iurepatron.Riminal.conſ.485.num.19.lib.3.ea enim ſemper
119 eſt facienda interpretatio, † ne quis indebitè afficiatur, & ſaluo præiudicio tertij
Imol.in c.1.de teſtam.& in l.4.§.prætor,ff.de damn.infect.Rimin.conſ.125.nu.14.
lib.1.Alexan.d.conſ.101.num.15.& conſ.13.num.16.eod.volum.3.& conſ.2.nu.3.
lib.4.Decia.reſp.13.num.11.volum.3.Dec.conſ.563.nu.2.Crauet.conſ.211.nu.5.
lib.2.Aret.conſ.132.colum.fin.verſ.præterea Gabriel.conſ.8.nu.10.lib.j.& ex hoc
ſuccedit,quod in ſimilibus caſibus præiuditialibus,& indebitè damnum inferenti-
120 bus, † appellatione fratris non veniat frater patruelis, vt per Bart. in l. Lucius, §.
quæſitum, ff.de lega.3. Bald. in cap.1.de feud.Marchio.& appellatione patrui non
venit patruus magnus Bald.in l.Iubemus,§ fin.ff.ad trebell.

Primò. Subamplia,vt procedat ampliatio, etiam ſi ſtatuta nihil aliàs operaren-
121 tur, † ſeruandum eſt enim potius ius tertij, & obuiandum indebitum damnum al-
terius, quàm inhærere diſpoſitioni ſtatuti, ita omnes ſupracitati Doctores in am-
pliatione,& Crott.in d.l.omnes populi num.125.ff.de iuſt.& iur.Imol. & Caſtren.
in d.l.4.§.prætor, ff.de damn. infect. & Doct. in d.l.non dubium,vbi præcipuè Iaſ.
num.25.Cephal.conſ.535.num.9.& 10.lib.4.Abb.in cap.paſtoralis in princip. de
appellat.Ant.de Butr.in cap.1.de reſcript.& in cap.ex parte de verb.ſignif. Marſil.
ſing.630.num.5 Burſat.conſil.169.num.8.volum.2.Menoch.conſ.5. num.4. lib.j.
Ruin.conſ.138.num.15.lib.3.Socin.Iun.conſ.1.num.131.lib.

Secundò. Subamplia, vt nedum ſint verba ſtatuti ſtrictè intelligenda ad euitan-
122 dum damnum indebitum alterius, † ſed etiam debẽt potius impropriari, ita Alex.

conſ.83.

conſ.83.num.5.lib.2.Doct.& præcipuè Ant.de Butr.& Imol.in d.cap.cum dilectus de conſuet.Calcan.conſ.120.colum.3.& not.in l.ſcire oportet, §.aliud autem vbi præcipuè Bart.ff.de excuſ.tut.

123 Octauò. Amplia concluſionem, vt tunc præcipuè procedat, † quando ſtatutum eſt odioſum,quo caſu tunc maximè eſt reſtringēdum Dec.d.conſ.563.nu.4.Corn. conſ.224.num.9.& ſeq.volum.2.Imol.in l.Titio centum,§.Titio genero,ff.de cōd. & demonſtrat.Decia.reſp.13.num.22.& ſeq.volum.3.& faciunt not.in cap.odia,
124 & in cap.in pœnis,de reg.iur.in ſexto cum ſimilibus,& ex hoc ſequitur,† quod ſtatutum loquēs de gabellis,cum ſit odioſum Abb.conſ.69.colum.2.lib.1.Bald.in l.j.
* queſtione prima,C.quæ ſit longa conſuet.Natt.conſ.274.num.8.& hanc communem ſententiam Doctorum,quidquid alij aliter ſenſerit teſtatur Ludouic.concl.15. verſ.ſed iſtęc.& verſ.nàm iſta communis opinio,ad quem in contingentia materiæ gabellarum recurre, cum ibi latè de hoc, venit ſtrictè intelligendum contrà vectigalia,& gabellas exigentes,& imponentes,& largè ad fauorem illorū,contrà quos gabellæ prætenduntur,vt conſuluit Angel.conſ.9.num.2.& melius conſil.385.per totum,vbi ideò concludit,quod ſtante ſtatuto, quod de geſtis inter fratres non ſoluatur gabella,appellatione fratris tali caſu venit etiam frater naturalis ad idē Natt.
125 d.conſ.274.num.7.vbi num.9.ex hoc etiam infert, quod quemadmodum † impoſitio onerum eſt odioſa,ita contrà impoſitionem fiet ſtricta,ad fauorem autem grauatorum fiet larga interpretatio, & ſic conceſſa immunitate ſimpliciter ab aliquib. oneribus,extendetur nedum ad præſentem, ſed etiam ad nouam impoſitionem ſuperuenientem poſt conceſsionem immunitatis, prout hoc idem affirmat voluiſſe Alexan.conſ.193.in tertio dub.lib.2.per tex.in l.ſi ſeruitus,ff.de ſeruit.vrb.præd.& per alia plura ab eodem Alexan. adducta, & in corroborationem prædictorum fa-
126 cit,† quod ſtatutū de gabella ſoluenda de aliquo contractu non intelligitur de contractu nullo Bart.in l.vlt.§.fin autē vbi Bald.& alij,C.com.de leg.Tiraq.de retract. lignag.§.1.gloſ.2.num.7.verſ.cui finitimum eſt,immò ſi quid fuerit ſolutum poterit repeti Bald.vbi ſupra Tiraq.de retract.conuent.§.6.glo.2. num.6.verſ. primum igitur,quos refert,& ſequitur Ludouic.d.concluſ.15.verſ.hinc infertur, ſicut ſi ga-
127 bella deberetur vigore ſtatuti de venditione, † non deberetur de promiſsione, de retrouendendo Tiraq.de retract.ligna.§.1.glo.2.num.56.& de retract. conuent. ad fin.tit.num.42.verſ.ubi ex hoc dicunt Ludouic.ubi ſupra uerſ. infertur ſexto, & ibi multa alia ad materiam ſolutionis gabellæ reperies,& Ampliationem ſequutus eſt Bertazzol.conſ.crimin.453.num.1.& ſeq.lib.2.465.nu.10.eod lib.2. Decia.reſp. 23.num.2.volum.2.reſp.55.num.60.lib.3.Cephal.conſ.642.poſt nu.57.lib.5.ubi dixit,quod ſtante ſtatuto,filiam debere eſſe contentam dote, quam ſibi pater dede-
128 rit,nec aliquid aliud ulterius etiam legitimam petere poſſe, † cum tale ſtatutum ſit odioſum reſpectu filiæ iuxtà not.in l.fin.C.de liber.præter. l. mater filio, C. famil. erciſc. Alexand.conſ.7.num.6.in fi. lib.2. debet reſtringi ad dotem congruam aliquo modo,non autem quando dos eſſet adeò parua, quod filia ænormiter læſa diceretur,& pater doloſè ſe gereret contrà illā,quod placuit prius Caſtren.conſ.108. poſt primum quæſitum lib.2.Alexan.conſ.33.num.4.lib.4.nàm licèt præſumatur,
129 quod pater melius, † quàm alius capiat conſiliū pro liberis, l.nec in ea, ff. de adult. & ideò quod ſibi competens viſum fuit pro filia non debet alijs incompetens uideri arg.tex.in l.ſi furioſo in fi.ff.de curat.furioſ.nec redargui poteſt ab aliquo, cū

nullus

130 nullus amor uincat paternum, l.fin.in princ. C. de curat.furioſ. † tamen quando in
contrarium apparet de exceſſu,& quod dolus patris argui poteſt, tunc præſumptio
cedit ueritati, & contrà patrem iudicandum eſt arg.l.ſi neruæ cum ſeq.ff.pro ſocio,
131 nàm in claris non eſt opus coniecturis, & ceſſant præſumptiones, † ubi apparet in
contrarium ueritas, l.ille,aut ille,§.cum in uerbis,ff.de leg.3. cum ſimilibus, idem
tenuit Iaſ.in l.uoluntatis,num.2. C.de fideicomm. & in conſ.133.colum. antepen.
uerſ.non obſtat etiam lib.4.Curt.Sen.conſ.27.num.38.ubi in propoſito reſpondit,
quod ſi ſtatuto caueretur filium debere ſtare arbitrio, ſeu diſcretioni patris quoad
132 dotem, † tamen indiſcretæ dotationi patris non eſſet ſtandum, quia etiam in gene-
133 rali conceſsione arbitrij excipitur ſemper dolus, † qui colligitur in caſu præſenti
ex re ipſa,ex immoderato exceſſu, & idem de dote tenuit Ruin.conſ.152.num.12.
lib.5.Dec.conſ.180.num.2.& 181.nu.3.& 565.nu.6. quibus in locis uoluit, quod
regula illa,qua cauetur, quod filia dotata a patre non poſſit dicere ſe incompeten-
134 ter dotatam, † limitatur, niſi appareret de indiſcreta dotatione, & de ænormi læ-
ſione, nam tunc etiam ſi ſtatutum prohiberet filiæ, ne poſſet ulterius quicquã præ-
tendere,ſed deberet ſtare contenta dote data,uel promiſsa, poſset tamen conqueri,
& remedium ad congruam dotem implorare, quia,ut dicebamus ſtatutum cum ſit
odioſum reſpectu filiæ non debet ita largè interpretari cõtrà eam,ut etiam de qua-
cumque impertinenti,& incongrua dote indiſtinctè contenta eſſe debeat, & tenea-
tur,ſed debet illius diſpoſitio reſtringi ſaltem ad rationabilitatem aliquam, & idẽ
cenſuit Alciat.de præſumpt.reg.j.præſumpt.2.nu.8.Boer.quæſt.62.num.15.Gram-
mat.deciſ.101. nu.52. & in hoc dicto contrarias inter ſe opiniones conciliari oſtẽ-
dit mihi ſemper cariſsimę memorię D.Ioſephus frater meus de probat.concl.570.
nume.8.lib.1. ex multis ibi, ibi per eum allegatis,& etiam colligitur ex additis ad
* Alex.conſ.29.lit.6. lib.3. & hanc opinionem communem teſtatur additio ad Dec.
d.conſ.180.in ver.ænormi cum qua tenent omnes alij allegati per Burſat.cõſ.248.
num.13.lib.3.Alba.conſ.23.num.3.Decia.reſp.6.num.41. lib.1.& alij, de quibus
per Cephal.d.conſ.642.num.57.cum ſeq.

Quod nota pro noſtro ſtatuto Ianuæ ſub rubr.de fœminis dotandis lib.5.cap.2.
135 † in quo licèt tàm amplè,& pręgnanter diſponatur, quod mulier dotata non poſſit
quidquam petere ultrà ſuas dotes,& quod de prædictis ſit contenta, nec aliquo iu-
re,uel cauſa poſſit plus petere,uel habere,& alia, de quibus in dicto ſtatuto, tamen
debent talia, & maiora uerba intelligi cum grano ſalis,et prudenter,ut ſcilicet non
per hoc ſit aperta uia patri,& multò minus alijs fraudandi filias, & contrà illas in-
diſcretè ſe gerendi, illas dotando in tenuiſſimis dotibus, & ad eorum arbitrium, &
libitum ab omni congruentia,& ratione alienum, nàm licèt ſtatutum fuit introdu-
ctum,ut faueret maſculis,&ad conſeruationem agnationis, & familiæ, non tamen
eius mẽs fuit proſequi odio fœminas,& illas diſperdere,ſed totum fuit fundamen-
tum in præſumptione,quæ uiget regulariter in patre,ut ſupradiximus,quod ſcilicet
prout decet, & ex paterno amore Iure naturæ tenetur ſe erga filias paternè gereret,
& quod licèt eidem permittatur,ſeu potius ex ſtatuto diſponatur,quod filij maſcu-
li ſint melioris conditionis in aliquibus ratione, ut diximus, conſeruationis fami-
liæ, & domus, tamen non per hoc deberet obliuiſci filiarum ſuarum in compara-
tionem maſculorum,maximum enim uitiũ hoc eſſet, ut inquit Imperator in l. ma-
ximum uitium, C.de liber.præterit. igitur quouſque tali præſumptioni amoris, &
bene-

beneuolĕtiæ paternæ pater relinquit locum, ſtatutum, quod vt ſupra, diſpoſuit, quia de illo confidit, obſeruabitur, & locũ habebit, ſed ſi euidens erit læſio, dolus, & fraus erga filias, & quod non bonum conſilium, & prout de eo lex præſumebat, ſed potiſſimùm etiam contrà Iura naturæ pro illis acceperit, ſicut apparebit hoc caſu de veritate malæ intentiouis, ita ceſſabit præſumptio boni animi in patre, & filiæ ſubue-
136 nietur congruenter, † vel, in alijs locis, ad arbitrium Iudicis, vt eſt de iure communi ſecundùm Menoch. de arbitr. Iud. caſ. 149. num. 34. & ſeq. lib. 2. & iuxtà traddita per Dominum Ioſephum fratrem meum d. concluſ. 570. num. 12. vel in Dominio Ianuen. ad arbitrium trium ex proximioribus propinquis ex patre, prout diſponitur in eodem ſupra citato ſtatuto in caſu quando mulier non fuiſſet dotata. Et hæc ſint etiã pro illis renuntiationibus, quibus vtuntur, & patres ipſi aliquando, & mul-
137 tò ſæpius fratres, & alij in fraudem facilis fœminei ſexus, † & ad coadiuuandas illorum prauas intentiones contrà filius, ſorores, aut propinquas à quibus ideò cum dubitent aliquando poſſe moleſtari in bonis, aut hæreditatibus ad dictas filias pertinentibus pro aliqua ſua parte ſaltem, inducunt illas, aut blanditijs, aut minis, & fortè etiam verberibus, quod ſtãte earum tali quali dotatione renuntient dictis bonis, & hæreditatibus in fauorem ipſorum adhibendo Iuramĕta, obligationes, clauſulas, & alias permultas ſolemnitates, quibus pro tunc ligantur quidem mulieres, ſed veh miſeri illaqueantur multò magis ipſorum animæ, & tamen, vt ſupra diximus, illis nõ obſtantibus ſubuenitur facilitati mulierum, vt poſſint vti ſuis Iuribus contrà eoſdem, & contrà dictas indiſcretas dotationes non conſideratis prædictis fraudulentibus renuntiationibus, prout ita in terminis noſtris conſuluit Cephal. d. conſ. 642. per tot. Dec. d. conſ. 180. in quo deſtruit multas efficaciſſimas clauſulas in ſimilibus adhiberi ſolitas, & idem in cõſ. 203. nu. 4. & 5. & 6. Ruin. conſ. 60. nu. 23. & 27. lib. 3. & conſ. 98. num. 26. lib. 1. Pariſ. conſ. 12. nu. 80. & ſeq. lib. 1. Anchar. in cap. 1. in verſ. ego etiam conſului in Ciuitate Senarũ de conſtit. & in conſ. 39. Abb. conſ. 8. lib. 2. Corn. conſ. 11. & latè conſ. 124. lib. 3. & vbique Doctores.

138 Quando autem dicatur dos incongrua, † & quando filia poſſit prætendere ſe læſam ad effectum prædictum, licèt poſſit colligi ex Doctoribus ſupra citatis, dũ conſuluerũt in contingentia caſuum, tamen recurrendum erit ad arbitrium Iudicis, qui pro modo facultatum, pro dignitate viri, & mulieris, pro loci, & temporis qualitate, & pro conſuetudine regionis, & patris familiàs arbitrabitur, prout ipſi videbitur, ita nos docuit Dominus Ioſephus frater meus in d. concluſ. 170. nume. 14. & 15. & ante eum Dec. conſ. 26. num. 4. Pariſ. conſ. 26. nu. 88. lib. 3. Ruin. conſ. 27. nu. 11. & 13. lib. 3. & conſ. 52. nu. 13. lib. 2. Gramat. deciſ. 101. nu. 69. & Menoch. de arbitr. Iud. d. caſ. 149. num. 34. cum ibi allegatis.

139 Subamplia iſtam Ampliationem de ſtatuto odioſo, † & odium continente, vt procedat etiamſi ſtatuta eſſent in conſequentia, & ſecundario fauorabilia, dummodò ſint principaliter odioſa, ita Cephal. conſ. 161. num. 6. & 7. lib. 2. vbi loquitur in
140 ſtatuto prohibente alienationem in Forenſes, dicens, † quod licet tale ſtatutum quandoque appelletur fauorabile, quaſi Reipublicæ interſit non fieri alienationes in Forenſes, eò quia ſubdiri remanent locupletiores, tamen quia illa vtilitas publica eſt vtilitas ſecundariò Bart. in l. 1. § huius ſtudij in ſecunda oppoſit. ff. de iuſt. & iur. & in l. 1. in quarta oppoſit. verſ. exemplum, ff. ſolut. matr. & in l. ambitioſa col. 6. verſ. ſed quæro pone, ff. de decret. ab ord. faci. & tale ſtatutum eſt principaliter odio-

ſum

ſum tanquam auferens liberam facultatem dominis diſponendi de rebus ſuis l. dudum, C. de contrahen. empt. & in l. re mandata, ff. mand. debet ſtrictim quantum res patitur interpretari, ita Fulgoſ. conſ. 215. colum. 2. verſic. cum namque Barbat. conſil. 43. colum. 9. lib. 1. Iaſ. conſil. 120. columna penult. verſic. certum eſt autem libro primo.

141 Primò. Limita Concluſionem, † vt non procedat è contra quando eſſemus in ſtatuto fauorabili, tunc enim nedum non eſſet ſtrictè, & propriè interpretãdum, ſed etiam extendetur ad caſum, qui largè, & impropriè continetur, utputa in ſtatuto de
142 compromiſſo faciendo inter agnatos, quod † eſt fauorabile pro litibus decidendis, vt in l. fin. ff. famil. erciſc. Bart. in prima conſtit. Cod. Caſtren. in l. qui ſe patris, num. 10. C. und. lib. & ideò extenditur, vt comprehendat filium emancipatum, & nepotem natum poſt emancipationem, & alios ex eis deſcẽdentes, quamuis largè, & impropriè ſint agnati ita Bald. in d. l. qui ſe patris in vlt. colum. nu. 36. ubi Paul. de Caſtr. num. 11. dicens, quod iſtud præcipuum dictum Bald. allegauit in quodam conſilio ſuper ſtatuto de compromiſſo fiendo inter affines, & per illud reſpondit, quod comprehendebat tale ſtatutum etiam illos, qui improprijſſimè ſunt affines, idem in eodem loco nu. 23. ſenſit Alex. non obſtantibus quæ poſſent obijci in contrarium, quibus ipſe reſpondit, & facit id quod voluit Bald. & Salyc. in l. 2. C. de in
143 ius vocan. vbi dixerunt, quod ſtatutum diſponens, † quod extantibus filijs excludantur fœminæ, quia eſt principaliter inductum ad fauorem maſculorum, extenditur ad nepotem, qui impropriè, & largè dicitur filius, vt per Bart. in l. liberorum in ſecunda quæſt. princ. ff. de verb. ſignific. l. filium habeo, ff. ad Maced. de quo tamen nos alibi, & hanc limitationem ſequutus eſt Iaſ. in d. l. non dubium nume. 42. C. de legib. Roma. in d. l. qui ſe patris nu. 33. verſ. & ex prædictis vbi etiam Corn. nu. 20. cum ſeq. & alij ſcribentes Dec. in conſ. 13. num. 3. Alexan. conſ. 125. num. 14. lib. 7. Ruin. conſ. 9. quæſtione prima columna ſecunda, verſic. & illud lib. 4. Rolan. à Val. conſ. 71. num. 64. cum ſeq. lib. 1. Ruin. conſ. 118 num. 10. uolum. 2. Decia. reſp. 30. num. 10. volum. 3. vbi ideò num. 11. dixit, quod ſtatutum reducens nos ad Ius antiquum, cũ dicatur fauorabile, erit per cõſequens extendendum, idem Brun. d. ſtatut.
* fœm. excluſ. 4. art. principali num. 6. vbi communem dicit, ſicut ſtatutum fauens, vt ſupra, agnationi, ex quo dicitur fauorabile debet pariter extendi Bald. in l. inteſtato, ff. de legit. tut. & in l. cunctos populos quæſt. 12. C. de Summ. Trinit. & in l. j. C. de ſecund. nupt. Dec. d. conſ. 13. num. 7. Decia. d. reſp. 30. num. 10. Cyn. & Salyc. in
* l. 1. C. de adult. & hanc communem, & veriorem opinionem teſtatur Decia. reſp. 17. num. 26. volum. 1. & ſtatutum factum ad remouendum fraudem vſurarum tanquã fauorabile eſſe pariter extendendum conſuluit idem Decia. reſp. 62. num. 22. vol. 1. & not. in cap. ſi Ciuitas de ſentent. excommun. in ſexto, & per gloſ. & Doct. in cap. quanquam de vſur. eod. lib. 6.

Amplia limitationem, vt nedum verba, & diſpoſitio ſtatuti fauorabilis ſit exten-
144 denda ad caſum † qui largè, & impropriè continetur in ſtatuto, ſed etiam extendetur ad bona exiſtentia extrà territorium ſtatuentium, ita Bar. in l. 1. in ſexta quæſt.
145 nu. 32. C. de Summ. Trinit. vbi ideò dixit, quod ſtatutum † vetans virum inſtituere vxorem porrigitur etiam ad bona extrà territorium collocata, quia eſt fauorabile, idem voluit ibidem Saly. nu. 11. & idem Bart. in l. de quibus in fi. ff. de legib. Bald. in conſ. 418. in princ. lib. 4. Roma. conſ. 39 in primo dubio, vbi etiam additio Alex.

conſ.128.num.3.lib.2.& Clarius conſ.41.num.7.& 11.lib.5.Socin.conſ.131.nu.2. lib.4.Corn.conſ.241.num.3.lib.2.Capr.conſ.21.nu.5.8.& 9.Ruin.conſ.53. nu.14. lib.2.conſ.160.colum.1.vbi communem dicit lib.4. & Bart.dictum communiter à Doct.ſequi dicit Seuerin.in d.l.1 num.99.C.de Summ.Trinit. idem tenuit Barbat. conſ.vlt.nu.25.lib.3.Roch.de Curt atteſtans de communi in cap.fin.ſectio.9.q.13. num.26.in 3.limit.de conſuet.hanc opinionem etiam communem,& ab ea non recedendum dixit Dec.in l.fin.num.13.& Marſ.num.142 & Cagnol.num.6.ff.de iuriſd. omn. Iud. & ab hac in iudicando, & conſulendo non eſſe diſcedendum voluit nouiſsimè Lancilot.Gallia.in d.conſuet.Alexand.præfat.8.nu.11.ad quem tamen te remitto,cum apud eum etiam contrarium tenentes latè reperies, & ex limitationibus, ampliationibus,& diſtinctionibus ab eodem adductis facilè veritatem harũ opinionum colliges, quia hæc ibidem ex profeſſo tractat, de quo etiam per nos in Concluſ.quod ſtatutum non ligat Forenſes, ad quæ recurre.

146 Ad cognoſcendum autem quando ſtatutum † ſit fauorabile,& quando odioſum dic vt per Bald.in l.venia,C.de in ius voc.& in l.penult.C.de pact.& per Doct.in l. ſi quis nec causã,& in l.arrogaſti,ff.ſi cert.pet.& latè per Galli.in ſuo tract. de verb. ſignif.lib.8.cap.1.& 7. Et generalem accipe regulam,vt omne ſtatutum,quod tendit ad damnum euitandum, dicatur fauorabile, & omne quod tendit ad lucrum cũ iactura alterius,dicitur odioſum Bald. in l.qui exceptionem, ff. de condit. indeb. & illum referendo ſequitur Caccialup.in d.l.omnes populi, num.253.Vel etiam dic, quod omne ſtatutum continens pęnam ſit odioſum, ita Carpan.ad ſtatuta Mediol. in prælud.num.58.Oria.de interpret.ſtatut.num.4. & nume.52. Gallin. vbi ſupra. Et tertiò dicas,quod alia regula eſt,quod ad cognoſcendum,an ſtatutum ſit odioſũ, an potius fauorabile,debet inſpici principalis ratio ſtatuentium Rom.conſ.4.nu.7. & conſ.32.num.4.& conſ.39.nu.2.Pariſ.conſ.83.nu.4.lib.3.idem Roma.conſ.328. nume.2.vbi dixit, quod ad cognoſcendum, an aliqua diſpoſitio ſit fauorabilis,vel odioſa, id ſemper conſiderari debet, propter quod ipſa diſpoſitio eſt principaliter introducta: Si enim cauſa eius erit fauor alicuius principaliter, cenſebitur diſpoſitio fauorabilis, ſi verò alterius odium,principaliter erit diſpoſitio odioſa, ſubiungens num 3.quòd ad conſiderandum, an cauſa ipſius diſpoſitionis fuerit principaliter fauor,vel odium alicuius, debet conſiderari plurimum eius diſpoſitionis præfatio,nam præfationis præſtant euidentem intellectum diſpoſitioni,in qua pręmittuntur iuxtà tex.in l.1.ff.de orig.iur.in l.fin.ff.de hęred.inſtit.& hoc idem latè comprobauit Tiraq in tract.de vtroque retract.tit.1 §.30.gloſ.1.nu.5.Dicetur etiam ſtatutum fauorabile, quando nos reducet ad Ius commune, vel ad Ius antiquum duodecim tabularum,ita Decia.d.reſp.30.num.11.cum ibi per eum.

147 Si autem dubitaretur,an ſtatutum eſſet fauorabile,an potius odioſum,† in dubio pronuntiandum eſſet,quod ſit fauorabile, non autem odioſum, prout hanc veriorem opinionem teſtatur Decia.reſp.17.in fi.lib.1.iuribus,& auctoritatibus ibi per eum,& de hoc etiam Abb.in cap.in litteris ad fin. de reſtit. ſpoliat. & not.in l.2.C. de in ius voc.Anchar.conſ.37.poſt medium,& conſil.215.colum.3.num.8. verſ. in contrarium.

148 Primò. Amplia limitationem, vt eò magis procedat, † ſi fauor proueniens ex ſtatuto eſſet fauor publicus,& reſpiceret vtilitatem publicã principaliter,nàm tunc multò magis ſtatutum traheretur ad caſum largè, & impropriè comprehenſum in

eius diſpoſitione, ita Bart. in l. quemadmodum nu.4. C. de agricol. & cenſit. lib. 11.
149 vbi ideò dixit, quod † ſicut expedit Reipublicæ punire maleficia adhoc vt Pro-
uincia maneat in quiete, vt l. congruit, ff. de offic. Præſid. l. ſi longius, §. ſi filius fami-
lias, ff. de iud. ita pœna ſtatuti punientis facientem malefitium extendetur ad fieri
150 facientem, † & illa punietur ſi fecerit fieri per l. ſi quis id quod, ff. de Iuriſd. omn.
Iud. quod placuit etiam Roma. in conſ.105. num.3. ubi latè Mandoſ. in littera E. &
quod ratione publici fauoris extendatur diſpoſitio aliàs ſtrictè interpretanda, col-
ligitur ex tradditis per Doct. in l. illud, vbi etiam gloſ. in verb. alia cauſa, & in l. fin.
in ver. captiuorum, C. de ſacroſ. Eccleſ. & in cap. odia de reg. iur. in ſexto, & faciunt
not. per Bart. in l. ſi conſtante in nona quæſtione princip. primæ par. ff. ſolut. matr.
Iaſ. in d. l non dubium num.44. ff. de legib. & not. in l. 2. §. exercitu, ff. de his qui not.
infam. & in l. ſi quis in graui, §. vtrum, ff. ad Sillania. Cephal. conſ.55. num.3. & con-
ſil.138. num.47. lib.1. Riminald. d. conſ.105. num.2. & 3. Bald. in l. qua actione, §. ſi
in collutatione verſ. quæro dicit ſtatutum, ff. ad leg. Aquil. Decia. reſp.38. nume.6.
151 lib.2. vbi dicit, quod & ſtatuta, & pacta, & ſtipulationes, † quæ regulariter ſunt ſtri-
ctè interpretanda iuxtà terminos promiſsionum, tamen ſi concernant fauorem pu-
blicum, latè erunt interpretanda, & ideò conſuluit, quod pater, qui decem ſcutos
aureos conſtituerat ſe daturum ſingulo menſe filio ſtudijs incumbenti Patauij pro
152 eius victu, & omnibus impenſis faciendis, teneatur augere ſtipendium, † ſi nō ſuf-
ficit illa ſumma ad omnia neceſſaria, quia cauſa ſtudiorum concernit fauorem pu-
blicum l. 1. C. de ſtud. lib. vrb. Roma. lib. 11. & in authen. habita C. ne fil. pro patr. &
fauore publico aliàs inducitur, vt quis vltra portionem debitam teneatur l. ex po-
licitatione, & l. penult. ff. de policitatio. & Ampliationem ſequutus eſt etiam Dec.
153 conſ.13. num.6. Riminal. conſ.40. num.41 lib.1. vbi voluit, † quod ſtatutum etiam
in materia exorbitanti fauore publico extendatur ad alios caſus ex identitate, vel
maioritate rationis, idem tenuit Montepic. d. conſ.85. num.53. ubi ideo dixit, quod
ſtante ſtatuto, quod appellationes a diffinitiuis non poſſint committi extrà ipſam
154 Ciuitatem, cum tale ſtatutum cenſeatur concernere publicam vtilitatem, † ne ſcili-
cet Ciues fatigentur in expenſis in litigando extra propriam Ciuitatem, extende-
tur ex identitate rationis etiam ad appellationes ab interlocutorijs, & idem Felin.
in cap. tranſlato colum. fin. de conſtit. & Decia. d. reſp.30. num.13. volum.3. tenuit
ampliationem procedere, etiam ſi extaret ſtatutum, quod verba ſtatutorum debe-
155 rent intelligi ad litteram, † nec interpretationem admitterent, idem voluit Corſet.
ſingul. incip. extenſio Barbat. conſ.48. colum.1. lib.2. Iaſ. in d. l. qui ſe patris, nu.56.
C. vnde lib. & in l. ſi filius familiàs colum. penult. verſ. aliam notabilem regulam,
ff. ſi cert. pet. Dec. conſ.65. nu.3. & conſ.72. colum.2. verſ. hoc intelligitur largo mo-
do Ruin. conſ.60. num.5. lib.5. & facit quod dixit Alexan. in l. ſi ex toto in princip.
ff. de leg.1. vbi voluit, quod proceditur de ſimilibus ad ſimilia etiam in exorbitan-
tibus a regulis Iuris communis quando agitur de fauore publico, idem tenuit Ri-
minald. conſ.40. num.41. lib.1.
156 Secundò. Amplia limitationem, vt tantò magis ſit vera, † ſi fauor ſtatuti reſpi-
ceret ſalutē animæ, tali enim caſu multo magis extēderetur illius diſpoſitio, etiam
ſi eſſemus in pœnalibus, ita Io. Andr. in cap. ex tenore, num.5. in fi. qui fil. ſint legit.
vbi notauit, quòd conſtitutio aliàs odioſa, quia pœnalis, ſi tamen reſpicit ſalutem,
157 & fauorem animarum, † dicetur fauorabilis, & ideò erit dilatanda, vt euitentur pe-

 ricula,

ricula, quam doctrinam appellat notabilem, & meri tenendam ibidem Abb. nu. 6. idem cenſuit Dom. in cap pro humani, §. fin. de homic. in ſexto, vbi alleg. gloſſ. in cap. ſciant cuncti de elect. in ſexto, Abb. in c. quæſiuit de diuort. Ioan. Andr. in c. 1. de homicid. lib. 6. faciunt dicta per glo. & Doct. in authen. ſacramenta puberam, C. ſi aduerſ. vendit. & not. in cap. fin. de præſcript. Ant. de Butr. in d. capit. fin. in prima fallen. num. 58. de conſuet. Innoc. & Anchar. in cap. quamuis de pact. in ſexto, Alex. in l. qui iuraſſe in princip. ff. de iureiur. Iaſ. in authent. quas actiones nume. 25. C. de ſacroſ. Eccleſ. Euerard. in d. loco a ratione legis larga num. 30. cum ibi alleg.

Tertiò. Amplia, vt procedat limitatio etiam ſi in ſtatuto fauorabili eſſet dictio
158 aliqua taxatiua, † nàm illa non obſtante extendetur ſtatutum propter fauorem, ad alium caſum, vt ſupra, comprehenſum, vel ſimilem inter eadem tamen perſonas, & ita rationis identitate ſuadente, ita Euerard. vbi ſupra num. 44. & ſeq. per glo. quam dicit ſingularem iuncto tex. in l. fin. ſuper ver. voluerint, C. de reuocan. donatio. vbi
159 Cyn. & Salicet glo. & Doct. in d. l. illud, C. de ſacroſ. Eccleſ. & facit quia dictio † taxatiua poſita in aliqua diſpoſitione fauorabili videtur excludere ſolùm caſus habentes diſſimilitudinem rationis, vt in Iuribus ſupra allegatis, & ideò dixi, ita iden titate rationis ſuadente, quia ſi non adeſſet identitas rationis non procedet extenſio etiam ſi eſſemus in materia fauorabili, ita Euerard. vbi ſupra num. 48. cum alijs ibi per eum.

Secundò. Limita Concluſionem principalem, vt non procedat quando qualitas
160 perſonæ, † ad quam verba ſtatuti referuntur, aliud ſuaderet, tunc enim recedimus a propria, & ſtricta ſignificatione vocabuli, & intelligimus verba etiam in caſu improprio, ita Iaſ. in d. l. non dubium num. 44. Bart. in d. l. omnes populi num. 58. & in l. 1. in princip. ff. ad leg. Falcid. vbi etiam Alexand. num. 11. in fine, quo in loco ideò infert, quod ſtãte ſtatuto, quod filia fœmina ſit contenta dote pro Falcidia ſibi debita in bonis patris, ſi filia petat legitimam ſibi de iure naturę debitam, eò quod nõ dicat eam eſſe Falcidiam, de qua in ſtatuto, nõ debet audiri, cum talis legitima poſſit dici Falcidia rationibus ibi per eum, & verba ſtatuti fuerint directa ad filiam, cui debetur legitima in bonis patris, dicendum eſt, & intelligendum ſtatutum loqui de legitima, & pro Falcidia venire legitimam, quia vt dicebamus, verba ſunt intelligenda potius ſecundùm qualitatem perſonæ de qua ſtatutum loquitur, quàm con-
* ſiderata ſolùm illorum proprietate, & hoc dicit communiter ab omnibus teneri quidquid dixerit Alber. in ſecunda parte ſtatut. quæſt. 221. quod ſi ſtatuto cauetur quod mulier, & faciunt latè adducta per Illuſtriſs. Manticam de coniect. vlt. volũt. lib. 6. tit. 11. ubi dixerit de coniectura reſultante ex qualitate perſonę, ad quam verba teſtatoris referuntur.

161 Tertiò. Limita concluſionem quando aliàs appareret de mente † ſtatuentiũ in contrarium, ita Bart. in d. l. omnes populi num. 58. per l. non aliter, ff. de lega. 3. & ibi ſubiungit, quod in vno caſu ſatis de mente ſtatuentium dicetur apparere, quando ſcilicet intelligendo verba ſtatuti ſtrictè, & propriè ſequeretur iniquitas, & abſurdum, idem voluit Barbat. in l. cum acutiſsimi numero 172. C. de fideicomm. Corn. conſ. 331. nu. 9. verſ. item ex alio lib. 1. & ratio eſt, quia magis attenditur mens ſta-
162 tuentium † quam verba ſtatuti, & verba ſunt intelligenda ſecundùm mentem proferentis Brun. in terminis in d. ſtatut. fœm. excluſ. art. 5. q. 29. nu. 22. verſ. & ſic ſtatutum Pariſ. conſ. 16. num. 51. volum. 3. qui loquitur etiamſi adeſſet ſtatutum, quod

ſtatuta

ſtatuta deberent intelligi ad litteram,& prout ſcripta iacent Alexan.conſ.85. nu.8. lib.4.& conſ.52.nu.2.lib.1.

Quartò. Limita, vt non habeat locum concluſio, quando aliter ſe haberet com-
163 munis vſus loquendi loci ſtatuentium, † nàm tunc talis communis vſus loquendi eſſet præferendus propriæ ſignificationi verborum, ita Bart. in d. l. omnes populi nu.59. vbi etiam ſubiungit, quod communis vſus loquendi omni regulæ,omnique conſtitutioni in exaudiendis,vel examinandis ſermonibus derogat per tex. vbi etiã
* gloſ.aperta in l.librorum,§.quod tamen Caſſius,ff. de leg.3.& hanc cõmunem opinionem teſtatur Galli.in ſuo tract.de verb.ſignific.lib.4.cap.5.6.& 7.& nos latè in Concluſ.de interpretatione communis vſus ad ſtatuta.

164 Amplia limitationem, vt procedat etiam ſi eſſemus in correctorijs, † nam nihilominus caſus extẽderetur vltra propriam ſignificationem vocabuli,ſi erit comprehenſus ſub caſu expreſſo ex communi vſu loquendi, Ita Euerard. in d.loco a ratione legis larga num 37.de mente Imol.in repet.d.l.ſi verò,§.de viro colum.8. & Bart.& Caſtren.in d.l.non dubium, & in d.l.omnes populi, & in l.ſcire leges, ff.de legibus.

Quintò. Limita, vt non verificetur concluſio aliqua honeſtate contrarium ſua-
165 dente, † nàm tunc propter illam recedemus a propria, & ſtricta ſignificatione vocabuli,& extendimus ad latam,& impropriam,ita nos docuit tex.in l.4. §.parẽtem hic accipe, ff. de in ius vocan. vbi licèt ſecundùm propriam ſignificationem vocabuli parentes dicuntur vſque ad tritauum l. Iuriſconſultus,§.parentes,ff.de grad.ta-
166 men ſi agetur de conueniendo aliquem in iudicio,illud verbum parentes † extenditur in infinitum ad omnes parentes etiam ſupra gradum tritaui ex honeſtate,quę ſeruari debet erga maiores, quod & ibi notant Ang. & Fulgoſ. prout illos referendo ſequitur Iaſ.in d.l.non dubium num.44.

Sextò. Limita concluſionem, vt non obtineat locum quando in ſtatuto adeſſet
167 expreſſa,& adiuncta cauſa ipſius ſtatuti, † nàm ratio adiuncta facit recedere à propria ſignificatione uocabuli,& extendere verba ad alium caſum, vbi eſt eadem ratio, ita Decia.reſp.30.num.12.lib.3.Paul.de Montepic.d.conſ.85. nume.26. Curt.
* Sen.conſ.80.num.1.vbi teſtatur, quod in hoc nemo diſcrepat per tex. in l.his ſolis, C.de reuocan.donat.& facit dictum Bald.in cap.1.§.decedente circa ſeptimam columnam tit.qui feud.dar. poſſ.in verſ.extrà quæritur vtrùm, vbi voluit, quod vbi ſtatuti ratio eſt expreſſa,& militat,ibi, & ſtatutum eſſe dicitur,nec tunc dicetur fieri extenſio, licèt procedamus ad alium caſum vltrà caſum expreſſum in ſtatuto, ſed erit potius enucleatio,ſiue declaratio eiuſdem caſus, qui latebat ſub eadem ratione ſtatuti,& ob quam ideò dicitur comprehenſus in ſtatuto, ſicut comprehenduntur plures ſpecies ſub vno genere, nàm tale ſtatutum ob dictam rationem expreſſam dicitur tanquàm genus ad omnes caſus ſub eadem ratione expreſſa comprehenſos Bertazzol. conſ.ciuil.24.num.18.Cepol.in tract.extenſionum in tit.vnde elici poſſit extenſio num.27.Iaſ.in d.l.non dubium nu.44.& facit, quia ratio ſtatuti expreſſa dicitur anima ipſius Dyn.in cap.fin.de reg.iur.in ſexto Cyn. in d.l.non dubium Bald.in l.1.colum.3.ff.de nou.oper.nunt.igitur in quocunque caſu aderit ratio prędicta,& anima ſtatuti,& ſic & ſtatutum ipſum,ac illius virtus adeſſe dicetur, immò ſicut magis attenditur,& præponitur anima corpori, ita erit magis attendenda, & præponenda ratio ſtatuti uerbis,quæ verba dicũtur corpus ſtatuti,& per cõſequens

licèt

licèt verba ſtrictè,& propriè intellecta vnum importarent, tamẽ attẽderetur aliud,
quod importabit mens, & ratio,quamuis largo,& improprio modo, ita Curt. Sen.
d.conſ.44.num.16.& d.conſ.80.num.1.Abb.conſ.1. & conſ. 75. & in cap. nihil de
* elect.Bald.in l.ſi quis ſeruo, C. de fur. & hoc communiter à Doctor.teneri teſtatur
Curt.Sen.d.conſ.80.num.2. & nos ſupra,& alibi latè.

168 Primò. Amplia limitationem, vt procedat † etiamſi eſſemus in correctorijs Iu-
ris communis, nàm hoc nõ obſtante quando ratio eſt expreſſa in ſtatuto poterit ex-
tendi de caſu ad caſum,& de perſona ad perſonam ex eadem, vel maiori ratione,ita
Decia.d.reſp.30.num.12.Iaſ.in d.authen.quas actiones num.22. Anton.de Butr.in
clement.prima, vbi etiam gloſ.in ver.eligetur de elect.Bart.in d.l.liberorum, ff.de
verbor.ſignific. Bald. in d.authent.quas actiones in ſecunda columna, & nos etiam
ſupra.

169 Secundò. Amplia,vt procedat limitatio etiam ſi extaret ſtatutum,† quod verba
deberent intelligi ad litteram, nàm nihilominus ex ratione expreſſa extenderetur,
ita Decia.dicto reſpon.30.nume.13.Montepic. d.conſil.85 nume.27. & nos etiam
ſupra.

170 Tertiò. Amplia etiamſi ratio non fuiſſet expreſſa in ſtatuto, † ſed tamen eſſemus
in caſu, in quo vnica tantùm ratio in ſtatuto diſpoſitorum reddi poſſet,nam tunc ſi-
cuti illa habetur pro expreſſa, & perinde, ac ſi expreſſa fuiſſet,ita ex ea ſicut expreſ-
ſa licitum erit arguere, trahere, & extendere in ſtatuto. Rimin.conſ. 264. num.13.
lib.2.per not. in l.quamuis, vbi gloſſ. C.de fideicom. Bald. in l. maximum vitium.
C. de liber. præter. & per gloſſ. in d. authent. quas actiones, vbi etiam Bald. latè
Euerard. in d.loco à ratione legis larga, num. 21. & ſeq. & ſicut deficiente conſue-
171 tudine in aliquo caſu † poteſt allegari ratio tacita ipſius conſuetudinis. Bald. in d.l.
de quibus.ff.de legib.ita deficiẽte ſtatuto in aliquo caſu particulari, poterit allegari
eius vnica ratio, & tacita, quæ habetur pro lege, nec tali caſu dicetur ſtatutum ex-
tendi,ſed potius declarari in eo,quod ab eo comprehenditur,ita vnica eius ratione
ſuadente Riminal.d.conſ.264.nume.25. Cyn. in l.quod verò contrà ff.de legibus,
dicens,quod vbi eſt vnica,& eadem ratio,non dicitur fieri extenſio, ſed ex virtute
eiuſdem ſtatuti determinatur,& profertur deciſio directè,licèt verba deficiant iux-
tà not.in l.de pupillo, §.ſi quis riuos,ff.de oper.nou.nuntiat. d. l.his filijs, C.de re-
uocan.donat. & paria eſſe rationem eſſe expreſſam in ſtatuto, vel non eſſe expreſsã
verbis, ſed illud eſſe tale, quod in eo niſi vnica ratio aſsignari poſſit voluit Rimin.
conſ.40.num.25.lib.1.& facit etiam quia vbicunque ratio legis,& ſtatuti eſt certa,
tunc ex ea argui poteſt ad deciſiones aliorum caſuum tanquam ex cauſa finali, vt
probatur in l.militis agrum ff. de re milit. & tunc dicitur certa quando eſt vnica l.
nominatim cum ibi not.ff.de lib.& poſthum.ideò quando vnica ratio aſſignatur in
172 ſtatuto à Doctoribus, † tunc dicitur certa, & comprehendit alios caſus ibi non ex-
preſſos, & pro iſta ampliatione conſuluit Montepic.dicto conſilio 85. numero 38.
Alexand.conſil.89.num.4.lib.6. vbi dixit quod tali caſu non dicitur fieri interpre-
tatio extenſiua,ſed intellectiua,quod dicit fuiſſe etiã de mẽte Bal.de Caſtr.conſ.83.
173 lib.2.vbi conſuluit,quod ſtante rubrica ſtatuti, † quod mulier dotata non ſuccedat
extantibus maſculis,& ſtante alio ſtatuto, quod ſoror dotata a patre de bonis com-
munibus non poſsit venire ad diuiſionem,nec ſucceſſionem bonorum, quæ penès
fratrem remanſerunt,ſi de fratre, vel fratribus legitimis hæres remanſerit, habebit

locum

locum dicta excluſio mulieris,etiamſi talis mulier fuerit dotata non a fratribus,ſed à patre viuente, adeò quod excludetur a ſucceſsione paterna, licèt ſtatutum nō loquatur ſpecialiter de ſucceſſione paterna, ſed de alia,mouetur, quia dictum ſtatutū cenſetur prohibere ſucceſsionem fœminarum per vnicam rationem tantùm, ſcilicet ob conſeruandas agnationes, & familias, & quod illa habetur pro expreſſa, ad eò quod fiet extenſio ad alium caſum eandem rationem habentem, & ſubdit,quod cum ſit tunc eadem,& vnica ratio, non dicitur fieri extenſio de caſu ad caſum, ſed omnes caſus ſub illa eadem,& vnica ratione comprehenſio ta nquàm ſpecies a ſuo genere decidantur, ſecus ſi eſſent plures rationes ſpecie differentes,ſed tamen ſimiles,quia etiamſi eſſent ſimiles diceretur fieri extenſio, quæ dicitur progreſsio quædam de termino ad terminum ſecundùm Bald.in d.l.de quibus, & Petr. ac Cyn.in l.circa ff.de legib.& idem Alexan.conſ.5. in fi.lib.5.& conſ.75.nume.3. eod. lib.5. Abb. in cap. ſuper quæſtione in princip.in penult.not.de offic.deleg.& conſ.75. incip.quidam deceſſit colum.9.Fulgoſ.in conſ.78. Cuma. conſil. 50. columna prima Alexan.conſ 129.num.6.lib.7.Paul.de Caſtr.in d.l.ſi vero,§.de viro, ff.ſolut.matr. Decia.reſp.88.num.61.volum.2.vbi ideò voluit, quod ſtatutum excludens fœminas propter filium,licèt ſit correctorium Iuris communis, tamen extenditur etiam ad nepotem ex filio, quia tale ſtatutum habet hanc vnicam rationem, ſcilicet conſeruandarum familiarum, vnde pro expreſſa haberi debet, & ex ea extenditur diſpoſitio etiam ad nepotem, idem voluit Dec.conſ.372.num.5.ex mente Bald.in d. l.maximum vitium reprehendentis Bart.in d.l.liberorum col.8.ff.de verb.ſignific. aliter ſentientem, & concludit quod quando eſt certa ratio legis,licèt tacita, poteſt ex ea argui tanquam ex cauſa finali,& certa, vt dicebamus,tunc ratio dicitur quando illa ſola reddi poteſt Roma.conſ.32.num.5.& conſ.404.nume.4. & conſ.100.in princ. Curt.Sen.d.conſ.44.nu.17.& conſ.9. nu.20.vbi appellat hanc concluſionem marmoream,vt etiam alibi diximus, & illam cōfirmat etiā conſ.80.col.4.vbi latè, ibiq; ſubiungit,quod doctrina,quæ ſe habet quod alleganti vnā tantùm reddi poſſe rationem in ſtatuto, incumbit onus probandi, cum in dubio in ſtatutis non præſumatur,quod ex unica tantùm ratione moti fuerint ſtatuētes,vt ſupra per nos fuit tactum, procedit quando illa ratio,quę dicitur unica,non eſt certa,& tanquam certa communiter a Doctoribus aſſignata, ſed de ea adhuc dubitatur, & in hoc poſſet forſan procedere opinio Bart. ut ſupra, contrarium tenentis in d. l. liberorum, ac aliorum illum ſequentium,de quibus per Curt.Sen.d conſ.80.num.1 & per Socin. Iun.d.conſ.1.num.54.lib.1.

Limita hanc ampliationem, vt non procedat quando adeſſet ſtatutum,per quod mandaretur ſtatuta debere intelligi ad litteram,nam tunc niſi ratio eſſet ſcripta, & expreſſa in ſtatuto, non liceret ſtatutum extendere ad alios caſus ex ratione prædicta præſumpta,ita Curt.Iun.conſ.6.num. 10.cum ibi allegatis.

174 Sed haud facilè cum Curtio tenerem † repugnantibus ſupra allegatis, & adductis paſſim in contrarium in concluſione,& præcipuè Menoch. d.conſ.11. num.19. lib.1.& ante eum Alexand.conſ 85.num.4. lib.4. & alijs communiter tenentibus, quod idem iudicatur de ratione vnica, licèt non expreſſa, quod & de ratione expreſſa in ſtatuto,de quo potiſſimum per Curt.Sen.d.conſ.9. nu.20. & nos ſupra, ſed quando ratio eſt expreſſa in ſtatuto, etiam nòn obſtante talis ſtatuti diſpoſitione, quod ſtatuta intelligantur ad litteram latè intelligentur, & fiet extenſio, vt ſupra fuit

fuit oſtenſum, igitur idem erit dicendum de vnica tãtùm ratione, licèt non expreſ-
** ſa, & Curt. opinionem in Saliceti dicto ſe fundantem magis communiter improba-
ri teſtatur Gallia. in conſuet. Alexandr. in præfatione quinta in fine, & poſſet verifi-
cari Curt. & Salicet. dictum, quando ratio ſtatuti non eſſet adeò certa, & vnica, quin
de illa etiam quodammodo dubitari poſſet, nàm tunc quia non diceretur ratio ne-
ceſſaria, ſed magiſtralis, nõ poſſet quis ſe ſuper ea fundare ad trahendum ſtatuti di-
175 ſpoſitum † prout hoc modo Salicetum, & illum ſequentes intelligit, & ſaluat Curt.
Sen. d. conſ. 80. colum. 5. verſ. & in hoc ceſſat illud dictum Salic. & idemmet Socin.
Iun. d. conſ. 1. num. 53.

176 Quartò. Amplia, vt idem ſit de ratione, † quæ colligitur ex ipſo proemio, & ex
præfatione ſtatuti, nàm & illa reſtringet, & declarabit, & amplhabit ſtatuti dictum,
quia præſumitur finalis, & ex ea argui poterit Rimin. conſ. 338. num. 3. lib. 2. per ea,
quæ not. gloſ. & Bart. in l. cum tale, §. falſam cauſam, ff. de cond. & demonſtrat. & ſe-
cundùm ea, quæ habentur in l. fin. ff. de hæred. inſtit. & in l. Titia, §. idem reſpondit,
ff. de verb. oblig. & idem tenuit Bertazzol. conſ. ciuil. 24. num. 10. Crauet. conſ. 192.
num. 21. vbi dixit, quod propter cauſam, quæ colligitur ex proemio, & præfatio-
ne, quæ ideò dicitur finalis, diſpoſitio largè interpretabitur, quæ aliàs de ſui natura
reſtringeretur, & faciunt alia per nos adducta, dum tractauimus de interpretatione
proueniente ad ſtatuta ex præfatione in concluſione, quod ſtatuta recipiunt inter-
pretationem à iure communi.

Primò. Intellige ſupradicta in ſexta limitatione cum ſuis ampliationibus, vt nõ
177 procedant, † quando ageretur de ſtatuto, quod eſſet correctorium iuris communis
& loqueretur taxatiuè, & haberet dictiones taxatiuas, nam tunc quamuis haberet
rationem expreſſam, non extenderetur, & multo magis quando non eſſet ratio ex-
preſſa, nàm dictio taxatiua negationem in reliquis inducit, ita Euerard. in d. loco à
ratione legis larga num. 25. & Iaſ. in d. auth. quas actiones num. 22. vbi etiam Bald.
& Cyn. colum. 2.

178 Secundò. Intellige, vt non habeant locũ, † quando ſtatutum eſſet correctorium,
& etiam pœnale ſimul, nàm tunc ratio adiuncta, & expreſſa in ſtatuto non operatur
extenſionem ita Pariſ. conſ. 69. num. 189. lib. 3. Iaſ. loco proximè citato, verſ. intel-
lige tamen iſtam fallentiam Alexand. d. l. ſi conſtante, Ant. de Butr. d. c. fi. in prima,
& 12. fallen. de conſuet. Roma. conſ. 150. num. 5. Iaſ. in l. fin. nu. 5. ff. de in ius vocan.
& l. ſi quis id quod colum. 3. verſ. 7. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Euerard. vbi ſupra nu. 24.
& nos etiam alibi ſupra.

179 Tertiò. Intellige quando ratio expreſſa † in ſtatuto eſſet finalis, ſecus autẽ quan-
do illa fuiſſet tantùm impulſiua, ita Pariſ. d. conſ. 69. num. 178. de mente Io. Andr.
in c. 1. de temp. ord. in ſexto quẽ & refert, & ſequitur Mattheſ. in tract. extẽſio. col. 2.
Iaſ. in d. authen quas actiones num. 16. verſ. puto tamen, & num. 22. verſ. 3. limita.
& ratio impulſiua tunc dicitur, quando deciſio legis, & ſtatuti eſt magis generalis.
180 † quàm ſit ipſa ratio, quæ ideò, cum non militet generaliter, non poteſt dici finalis,
ſicut dictio finalis quando eſt generalior, vel æquè generalis cũ ipſa lege, ita Bald.
in l. generaliter in tertia columna, C. de Epiſc. & Cler. Bart. in extrauag. ad repri-
mendum in ver. nec ex eorum abſentia, & illos referẽdo ſequitur Euerard. in ſupra
citato loco num. 26. & Crauet. conſ. 192. nume. 21. ubi dixit, quod cauſa finalis illa
dicitur, quæ generaliter reſpicit totam diſpoſitionem, & generaliter ad illam in-
fluit

ſtuit, & prout etiam hoc idem concludit Iaſ. vbi ſupra num. 18. & illum referendo ſequitur Pariſ. dicto conſ. 69. num. 179.

181 Quartò. Intellige niſi ſtatutum eſſet † ex pluribus capitibus correctorium, nam tunc etiam ex ratione adiuncta, ſiue expreſſa non poſſet fieri extenſio, ita Pariſ. dicto conſilio ſexageſimonono numero centeſimo octuageſimoquinto, rationem adducens, quia ſcilicet diſpoſitio ex pluribus capitibus odioſa, ſiue correctoria maius producit impedimentum, quàm correctoria ſimpliciter ſecundùm Doct. in l. ſi quis in graui, §. fin. ff. ad Sillania. & quia duo vincula magis ligant quàm vnum authen.

182 itaque C. commun. de ſucceſs. gloſ. & alij in l. 1. C. de pact. & quia etiam actus † geminatus magis operatur, quàm ſimplex. adnor. in l. balliſta, ff. ad Trebellia. Bart. in l. ſancimus, C. de agric. & cenſit. lib. 11. & facit etiam dictum Bello. conſ. 8. nu. 12. vbi conſuluit, quod ſi ſtatutum diſponeret, quod quilibet cuiusvis conditionis poſſet teſtari, propter illa verba geminata, quilibet cuiuſuis conditionis, intelligeretur generaliter, prout loquitur, nec in eo operabitur interpretatio aliàs conceſſa de iure quoad habiles tantùm.

183 Quinto. Intellige, niſi alia ratio etiam non ſcripta in ſtatuto ſuaderet † extenſionem fieri non debere, & ratio eſt, quia tali caſu deprehenditur, quod in caſu non expreſſo non militat omninò eadem ratio, quæ in expreſſo, & ideò tanquam inter differentes non poterit fieri extenſio, ita Euerard. in loco ſupra citato nume. 26. per tex. cum gloſ. in cap. conſtitutio de elect. in ſexto, vbi etiã Io. Andr. Imol. & Domi. & idem Imol. in d. l. ſi verò, §. de viro, ff. ſolut. matrim.

184 Septimò. Limita concluſionẽ, vt non procedat quando ſtatuti verba non † operarẽtur niſi impropriè, & largè intelligerentur, ita Bald. in cap. paſtoralis colum. 1. num. 2. de appellat. per tex. quem dicit adhoc ſingularem in l. hæredibus, §. fin. ff. ad Trebell. Iaſ. in d. authent. quas actiones num. 22. Caſtrenſ. conſ. 175. nu. 5. lib. 1. Riminal. conſ. 40. num. 40. lib. 1. faciunt not. in l. ſcire oportet, §. aliud vbi Bald. ff. de excuſat. tut. Imol. in d. l. ſi verò, ff. de viro, ff. ſolut. matrim. & not. per Bart. in d. l. non dubium, C. de legibus, & in d. l. omnes populi num. 6. quæſt. princip. & in l. 3. ff. de vſucap. & in l. 4. §. Prætor ait colum. 3. verſ quæro quod ſi ſtatutum, ff. de damn. infect. Decia. reſp. 31. num. 14. lib. 3. & faciunt alia, de quibus nos ſupra in propoſito argumenti a contrario ſenſu, vbi latè.

Primò. Amplia, vt limitatio procedat etiã ſi eſſemus in pœnalibus, in quibus verba

185 contrà propriam ſignificationem latè interpretantur, † quando aliàs diſpoſitio redderetur ſuperflua, & fruſtratoria tex. eſt in cap. Ciuitas de ſentent. excommun. in ſexto, quem adhoc allegat Abb. in cap. fin. ad fin. de præb. & illum ſequitur Iaſ. in d. l. non dubium, num. 4. in fi. & in l. talis ſcriptura colum. 4. ff. de leg. 1. & in dicta authen. quas actiones num. 26. Decia reſp. 33. num. 19. lib. 1. Imol. in d. l. ſi verò, §. de viro Riminal. d. conſ. 40. num. 40. lib. 1. facit glo. in clement. 1. in ver. ſepelire in fi. de ſepultur. & in cap. quanquam in fi. de vſur. Euerard. in d. loco à ratione legis larga num. 31. cum ibi per eum.

186 Amplia, vt idem ſit, etiam ſi extaret ſtatutum, † quod interpretatio nulla admitteretur in ſtatutis, ita Caſtren. d. conſ. 175. num. 4. in fi. lib. 1.

Octauò. Limita Concluſionem, vt procedat, ſi ſic ſtrictè intelligendo ſtatuta minus

187 læderetur Ius commune, ſi autem contrarium eueniret, † vt ſcilicet ſtatutum

latè interpretando minus Iuri communi derogaret, tunc latè, & latiſſimè ſtatutum erit interpretandum, immò, & impropriandum, prout minus derogabitur Iuri ipſo communi, ita Rim.cõſ.43.num.13.lib.1.Rolan.à Val.conſ.21.nu.21.lib.1. Roma. conſ.399.num.1.Socin.Iun.conſ.11.num.12.lib.1.Alexan.conſ.85. num.12. lib.4. & conſ.19.num.4.lib.1.Cephal.conſ.210.num.18.lib.2.

188 Nonò. Limita concluſionem, vt non habeat locũ quando extaret ſtatutũ,† quod procederetur de ſimilibus ad ſimilia, nam tunc extendetur, & latè, ſi opus erit interpretabitur ſtatutum, ita Rimin.conſ.59.nu.14.lib.1.de mente Bald. in l. nequimus, ff.de legibus, & Ant.de Butr.in d.c.fin.de conſuet.& Imol.in d.§. de viro, Euerard. in d.loco à ratione legis larga num.69.qui loquitur etiam ſi eſſemus in pœnalibus.

189 Decimò Limita Concluſionem, vt non obtineat locum, † quando multi æquiparantur in ſtatuto in aliquo caſu, nàm tunc ſtatutum in vno ex ipſis æquiparatis trahitur ad alios, ita Rimin.conſ.264.num.41. lib.2. vbi ideò conſuluit, quod quia ſoror, mater, & Auia æquiparabantur in illo caſu à ſtatuto in ſucceſsione inteſtati, non exiſtentibus agnatis, ſtatutum in vno ex ipſis æquiparatis trahetur ad alium, & ſic ſicut ſtatutum excludebat matrem, & auiam, extantibus agnatis, ita & ſororẽ excludere intelligetur per not.in l.ſi quis ſeruo, C.de furt.& in l.2.C.de indi.vidui. tollen & in c.eam te de ætat.& qualit.Doct.& præcipuè Iaſ.in l.1.nu.43. ff.de leg.1. Rubeus, Alexan.conſ 151.num.4.& probatur in l.2.C.de curat.Furioſ.& in l.quod verò contra ff.de legib.Iaſ.in l.tranſigere, C.de tranſactio. & in §. ex maleficiijs inſtit. de actio.

190 Primò. Amplia, vt idem habeat locum, nedum † ſi æquiparatio fieret in eodem ſtatuto, ſed etiam ſi fuiſſet facta à ſtatuto antiquo, & ſuperueniret nouum ſtatutum, quod de vnò æquiparatorum aliqua diſponeret, nàm tunc quidquid eſſet diſpoſitũ per ſtatutum nouum in vno ex illis æquiparatis à ſtatuto antiquo, traheretur, & intelligeretur etiam diſpoſitũ de alijs ab eodem ſtatuto antiquo æquiparatis ita Iaſ. in d.l.tranſigere num.15.& not.in d.l.ſi quis ſeruo, C.de furt.vbi præcipuè glo.fin. & Clarius in d.l.quod verò contrà ff. de legib. Diaz.regu.429. Euerard. vbi ſupra num.27.cum alijs ibi per eum.

191 Secundò. Amplia, ut idem ſit etiam ſi eſſemus in pœnalibus, † in quibus ideò ſtatutum in æquiparatis extenderetur Rube.Alexand.d.conſ.151.num.4. Iaſ. in d. l.tranſigere, num.15.not.in cap.ſi poſtquam, §.fin.vbi gloſ.& Doct.de elect.in ſexto, Abb.in cap.de mulcta, de præben. Diaz. d. reg. 429. verſic.3. Fallit cum ibi per eum Crot. in d.l.ſi conſtante, num.81.ff.ſolut.matrim.

192 Tertiò. Amplia, vt idem procedat † in correctorijs, & exorbitãtibus à iure communi, ita Iaſ.loco proximè citato de mente Batt. in l. Marcellus in princip. ubi etiã Alex.& alij, ff.ad Treb.& in auth.-ſed cum teſtator, C.ad leg.Falcid. & in l.2.ff.de leg.1.Imol.in d.§.de viro in quinta fallen. Diaz.d.reg.429. verſ.amplia, & verſ. 2. Fallit, vbi reprobat Aret.cõtrarium ſentiẽtem, idem voluit Euerard.vbi ſup.nu.37. vbi ideò dixit, quod quãdo duo caſus æquiparantur per ſtatutum antiquũ in omnibus, & per omnia in materia, de qua agitur, ſtatutum, ſiue lex noua, corrigens in vno ex æquiparatis intelligetur etiam corrigere, & in alio, adducens exemplũ, videlicet regula Iuris antiqui habet, quod qui non poteſt teſtari, non poteſt etiam codicillari, l.2.ff.de leg.primo modo ſi per legem nouam, vel per ſtatutum minor viginti

ginti annis non poſſet teſtari, vbi tamen per legem antiquam maior 14. annis poterat facere teſtamentum l. qua ætate, ff. de teſtamen. cum ſimilibus, certè hoc ſtatutũ nouum corrigens in teſtamento cenſetur etiam corrigere in codicillis, & ſic minor viginta annis in loco vbi vigebat tale ſtatutum nouum, non poterit etiam codicillari, & adhoc allegat Barto. & poſt eum alios in dicta lege ſecunda, ff. de legato primo.

193 Quartò. Amplia, vt idem cenſeatur de correlatiuis, † in quibus ſtatutum quod diſponit in vno cenſetur etiam, & in alio diſponere, ita Euerard. in d. loco à ratione legis larga num. 28. per tex. quem ad hoc dicit notabilem in l. fi. vbi Bart. Ang. Iaſ. & alij, C. de indi. vidui. tollen. Bald. & Paul. de Caſtr. in d. authen. quas actiones Imol. in d. §. de viro colum. 8. Seuerinus in repet. d. l. omnes populi in nona Fallent. ad idem eſt tex. in l. 1. vbi Bart. C. de cupreſ. lib. 11. Iaſ. in l. qui condemnare, nu. 9. ff. de re iud. vbi communem dicit, prout & illam cõmunem fatetur Curt. Iun. cõſ. 6. in princ. Curt. Sen. conſil. 11. per totum Iaſ. conſil. 112. colum. 1. verſic. ſed præmiſſis omnibus volumine primo, Dec. in lege ſecunda, C. de in ius vocan. nume. 6. & in lege prima, vbi Bald. Paul. de Caſtr. Saly. & Alexan. C. eod. tit. Bald. in conſ. 104. columna prima, verſic. præterea volumine 1. Calcan. conſil. 125. columna prima verſic. nihilominus in caſu noſtro Fabia. de Monte in tract. empt. & vendi. in tertia parte principale quæſtione 28. & nos ſupra in ſubampliationibus ad primam ampliationem.

194 Primò. Intellige prædicta, quando in vtroque correlatiuorum † omnino eadem ratio militaret, aliàs ſecus, ita Euerard. in loco a correlatiuis num. 8. per tex. in l. Curatorem cum ibi not. per gloſ. Cyn. & alios, C. de interd. matr. & in l. fin. vbi Salic. poſt gloſ. C. de reſcind. vendit Iaſ. in d. l. tranſigere columna prima, C. de tranſact. & d. l. fin. vbi etiam Bart. Angel. & alij, C. de indi. vidui. tollen. Bart. in l. multum intereſt verſ. qualiter ergo, ff. de verb. oblig. vbi etiam alij Doct. & not. in d. l. 1. C. de cupreſ. lib. 11. Socin. conſil. 74. colum. 2. verſic. quinimo dico volumine tertio, latè Gabriel de legibus concluſione tertia numero quinquageſimoprimo, verſic. j. Limita.

195 Secundò. Intellige quoad eundem actum, & eandem rationem, † non autem diuerſam, prout loquitur Socin. d. conſil. 74. numero quinto lib. 3. & iuxtà ea, de quibus nos ſupra in Concluſione in ſubampliationibus ad primam ampliationem, & per adducta à Lancilot. Gallia in ſuo coment. ſuper ſtat. Alexan. in ver. vxori quæſtione quarta, Dec. in lege prima, colum. 2. verſic. ſecundus caſus, C. de in ius vocan. Crauet. de antiquita. tempo. in quarta parte numero 115. qui etiam requirit, quod vt ſupra dicebamus adſit eadem ratio Gabr. dicta concluſione tertia, de legibus, num. 38.

196 Subintellige, niſi adeſſet ſtatutum, † quod mandaret ſtatuta debere intelligi ad litteram, & prout iacent ſecundùm ea, quæ diximus ſupra, & per adducta ab eodem Gallia loco citato quæſt. 4. num. 89. & Gabr. in ſuis crimin. concluſ. ſub tit. de legibus concluſ. 3. nume. 49. ad quem recurre ſemper in materia correlatiuorum, quia latè, & diſtinctè loquitur, & nos alibi ſupra.

Et quod dictum etiam eſt ſuper de æquiparatis.

197 Primò. intellige, vt non habeat locum quando eſſemus in caſu, † quod quis vel-

eſt idem etiam ſtante alio ſtatuto, quod non poſſet in ſtatutis fieri aliqua gloſſa, ſeu interpretatio, ita conſuluit Card. conſ. 72, colum. 9. verſ. ad ſeptimum cum quæritur, vbi ſtante ſtatuto, quod acta deberent præſentari D. Patriarchæ in publica forma, & ſtante alio ſtatuto, quod ſtatuta deberent ruditer intelligi, & ad textum abſq; aliqua interpretatione, & gloſſa, eueniente caſu, quod Patriarca eſſet mortuus, & ſedes Patriarcalis vacaret, ille, qui tenebatur præſentare acta coram Patriarca, dicetur ſatisfeciſſe ſtatuto, ſi ea præſentauerit coràm eo, qui de conſuetudine Prouinciæ faciebat idem conſiſtorium cum Patriarca, ex quo erat impoſſibile, quod ſtatutum poſſet verificari in caſu ſuo vero, cum Patriarca eſſet iàm mortuus, ex quo auditorium illius, coràm quo præſentauit, acta erat idem cum Auditorio Patriarchæ, ita permittente conſuetudine, actus perinde erit, ac ſi factus fuiſſet coram Patriarca; idẽ referendo Card. ſenſit Montepic. d. conſ. 85. nu. 27. verſ. tertio, limitatur, & faciunt not. per Bald. poſt gloſ. ibi in l. ſi quis poſthumos in fine princ. ff. de lib. & poſthum.
203 quo in loco dixit, † quod appellatione poſthumi venit filius adoptiuus, quando teſtator erat eius conditionis, quod nullos filios poſthumos habere poterat, eò quia vtputa erat in ſacris conſtitutus.

204 XIII. Limita, vt non procedat concluſio, quando contrarium ſuaderet † conſuetudo loci, nàm ſecundùm illam ſtatuta minus ſtrictè, & minus propriè interpretabuntur, prout fuerit conſuetum ſecundùm trad. per Bart. in l. labeo ff. de ſuppellect.
205 lega. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 48. num. 12. ubi ideò dixit, † quod licèt aliqua ars eſſet aliàs vilis, tamen ſi ex conſuetudine Ciuitatis reputaretur nobilis, erit nobilis exiſtimanda, & per conſequens ſi ſtatutum prohiberet admitti in Collegium eum, cuius pater artem vilem exercuiſſet, non reijcietur ille, cuius pater artem aliàs generaliter vilem, ſecundùm tamen conſuetudinem Ciuitatis nobilem reputatam exercuerit, quod placuit etiam Cephal. conſ. 611. nume. 31. volum. 4. & faciunt quæ nos latè diximus alibi de interpretatione prouenienti ab obſeruantia, & conſuetudine in concluſio. quod ſtatuta recipiunt interpretationem à iure communi.

206 XIIII. Limita, vt non procedat concluſio quoad ea, † quæ in ſtatuto eſſent dicta gratia exempli, nàm ſicut exempla non reſtringunt diſpoſitionem, ita ex eo nõ per hoc ſumetur ſtricta interpretatio, & intelligentia ſecundùm not. in lege prima, §. quod vulgo, ff. de vi, & vi arma. & in l. damni infecti ſtipulatio pertinet, ff. de damn. infect. Imol. in d. l. ſi vero, §. de viro, ff. ſolut. matrim. colum. 8. gloſ. in clement. 1. ſuper ver. Præſidentes in fi. de reſcript. vbi etiam Ant. de Butr. Card. & Imol. qui notauit, quod dictum in vno etiam in conſtitutione pœnali, non videtur negatum in alio, quando ratione frequentioris vſus id quod eſt dictum fuit expreſſum.

Notandum eſt pro ſupra in diſcurſu adductis, quatenus de hoc apertè non eſſe-
207 mus locuti, † quod in omnibus caſibus, in quibus fuit conceſſum fieri extenſionem in correctorio ſtatuto, multò magis erit extenſio etiam licita, & permiſſa in ſtatuto pœnali, & exorbitanti, cum magis ſit ſtrictè procedendum in correctorijs, quàm in pœnalibus, vel exorbitantibus iuxtà not. in d. authen. quas actiones, & in l. præcipimus, C. de appellat. Euerard. in d. loco a ratione larga nume. 42. & 55. cum ibi per eum allegatis.

208 Nota etiam ad concluſionem, quod ſi in ſtatuto reperiretur verbum † habens plures,

plures, ſed tamen omnes proprias ſignificationes, illa accipietur ſignificatio verbi, quæ congruet magis ſubiectæ materiæ, ita Bart. in d. l. omnes populi, num. 58. verſ. iuxta præmiſſa quæro per tex. in l ſi vno, ff. loca. & in l. quoties idem ſermo, ff. de reg. iur.

109 Propria autem ſignificatio verbi cognoſcetur, † Primò ab auctoritate, vt ſi in aliqua lege ſic dicatur, vt in l. propriè, ff. de verb. ſignific. & in multis alijs legibus eiuſdem tituli.

Secundò à diffinitione, vt in l. 1. ff. de teſtam. & in l. 1. ff. de tute. & inſtit. de oblig. in princip. & de actio. in princip.

Tertiò, quando prædicta defficient ſumetur propria ſignificatio ex alluſione, ſeu deriuatione vocabuli, ut in l. pupillus, §. territorium, ff. de uerb. ſignific. & in l. tugurij, ff. eod. dummodò tamen alluſio non repugnet limitationi, ſeu qualificationi factæ a iure, vt in l. 2. §. appellata, ff. ſi cert. pet. ubi mutuum dicitur, quod de meo fit tuum, & non tamen vbicunque fiet de meo tuum, illud erit, propter alluſionem uocabuli, aut dicetur mutuum, ſtantibus alijs qualificationibus, & requiſitis a iure ad hoc, ut mutuum conſtituatur, de quibus in d. l. 2. prout hoc nos docuit Bart. in d. l. omnes populi num. 59.

ARGVMENTVM.

Generalis diſpoſitio ſtatuti quando, & in quibus generaliter procedat, vel non.

1 *STATVTVM generaliter loquens generaliter debet intelligi.*
2 *Statutum vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.*
3 *Appellatione generaliter prohibita per ſtatutum cenſetur tam de deuolutiua, quàm de ſuſpenſiua.*
4 *Generalia verba ſtatuti eò magis ſunt generaliter intelligenda ſi aliàs ſtatutum nihil operaretur.*
5 *Generalitas ſtatuti procedit etiam quoad caſum, in quo maior eſſet ratio, quàm in alio.*
6 *Generalitas ſtatuti procedit etiam in materia odioſa, niſi aliter appareat de mente ſtatuentis, vel eſſet fruſtratorium ſtatutum.*
7 *Generalitas ſtatuti indubitatè obſeruatur, quando in omnibus caſibus eſt eadem ratio.*
8 *Interpretatio legis procedit ſecundùm ipſius rationem.*
9 *Ratio vbi eſt eadem caſus pro expreſſo reputatur.*
10 *Lex eſt omne, quod ratione legis conſiſtit.*
11 *Indefinitè loquens ſtatutum indefinitè debet intelligi, maximè ſi verba indefinita ſunt adiuncta perſonis, & nominibus collectiuis, & quando eſt eadem ratio omnium in ratione indefinita comprehenſorum, vt num. 12. & 13.*
14 *Statutum etiam dubium generaliter eſt intelligendum.*
15 *In dubio ſtandum eſt verbis ſtatuti.*
16 *Statutum etiam durum debet generaliter intelligi.*
17 *Specialitas in principio ſtatuti non officit, quin generale in fine generaliter ſit intelligendum.*
18 *Generalitas ſtatuti in principio attenditur, licèt poſtea loquatur per verba ſpecialia, de quo dic vt num. 22.*
19 *Exempla regulam non reſtringunt.*
20 *Ratio finalis ſtatuti ex proemio colligitur.*
21 *Proemij, ſiue præfationis verba attenduntur in intelligentijs ſtatuti.*
23 *Generalitas ſtatuti eò magis attenditur, ſi ſtatuta eſſent intelligenda ad litteram.*
24 *Generalia verba ſtatuti tunc præcipuè generaliter procedunt ſi id ratio recti ſermonis ſuadet.*
25 *Feſtari permittens ſtatutum quemlibet cuiuſuis conditionis comprehendit etiam aliàs inhabiles.*
26 *Generalitas ſtatuti extenditur etiam ad acceſſoria principalis diſpoſitionis.*
27 *Ratio generalis in ſtatuto ampliat ſtatutum ad caſus a tali generalitate comprehenſos.*
28 *Ratio ſtatuti vbi militat, ibi & ſtatutum eſſe dicetur.*
29 *Generalitas ſtatuti præcipuè obſeruatur in materia fauorabili.*

30 *Fauo-*

30 *Fauorabile ſtatutum quod dicatur remiſſiuè.*
31 *Fraus, vt euitetur, & præiuditium alterius lata debet fieri interpretatio.*
32 *Generalitas ſtatuti non operatur in caſibus ex ſpeciali cauſa, & ratione diſpoſitis, quod intellige, vt num. 33. 34. 35.*
36 *Minores, furioſi, mulieres, abſentes, & ſimiles quando a generalitate ſtatuti comprehendantur.*
37 *Generalitas ſtatuti non habet locum quando ſic quis indebitè damnum pateretur.*
38 *Superflua debent potius reddi ſtatuta, quàm quod quis indebitè damnum patiatur.*
39 *Generalitas ſtatuti non attenditur quando quis indebitè ad lucrum admitteretur.*
40 *Excellentia perſonæ facit ceſſare generalitatem ſtatuti.*
41 *Arbiter extrà locum compromiſſi non poteſt ſententiam ferre, niſi ſit dignitatis, vel præeminentiæ excellentis.*
42 *Laicus etiam merus poteſt eligi in Epiſcopum, ſi vita ſingulari exemplo reſplendet.*
43 *Iudex in dignitate poterit legere ſententiam per alium, non obſtante l. 2. C. de ſenten. ex breui recitan.*
44 *Vilitas perſonæ facit, quod recedatur a generalitate ſtatuti.*
45 *Mulier in vilitate vitæ conſtituta propter meretricium poterit capi non obſtante ſtatuto prohibente mulierem capi poſſe.*
46 *Patri ſi permittitur, etiam filio contradicente remittere iniuriam illatam filio non intelligitur de patre qui vita vilitate ſurdeſcit.*
47 *Paruitas rei limitat generalitatem ſtatuti.*
48 *De minimis non curat Prætor.*
49 *Parum, & nihil æquiparantur.*
50 *Alienare domum in forenſem prohibitus non intelligitur de alienatione paruæ domus.*
51 *Sindici ſi tenentur denuntiare percuſſiones, non tenentur denuntiare vbi eſt ſolùm leuis ſciſſura cutis.*
52 *Pro paruis vitijs non datur redhibitoria.*
53 *Vulnuſculum non venit appellatione vulneris in ſtatuto.*
54 *Canon ſi quis ſuadente diabolo non habet locum in leui offenſa.*
55 *Simonia non inducitur per exiguam quantitatem muneris.*
56 *Filius non reuocatur in poteſtatem pro leui offenſa.*
57 *Donatio non reſcinditur pro leui offenſa.*
58 *Minor non reſtituitur pro minimo damno.*
59 *Prælatus prohibitus alienare res Eccleſiæ, non prohibetur alienare res modici præiuditij.*
60 *Apothecam minimam poſſidens poterit perſonaliter capi, non obſtante ſtatuto prohibente generaliter poſſidentem apothecam pro ſuſpecto capi.*
61 *Forenſis prohibitus acquirere immobilia, poterit tamen acquirere domunculam.*
62 *Tutor quis eſſe poterit debitor modicæ quantitatis, non obſtante ſtatuto, quod debitor non poſſit eſſe tutor.*
63 *Gradus perſonæ limitat generalitatem ſtatuti.*
64 *Procurator qui aliàs non admitteretur in cauſa criminali, propter perſonæ gradum admittetur.*
65 *Clericus perſonæ Illuſtri æquiparatur.*

66 *Intel-*

66 *Intellectus bonitas, & peritia facit, vt recedatur a generalitate ſtatuti.*

67 *Scholaris optimi intellectus, & peritia præfertur doctori imperito.*

68 *Ordinari poteſt etiam parum ſciens, ſi tamen eſt ſpes, quod poſſit proficere.*

69 *Pacis cauſa non attenditur generalitas ſtatuti.*

70 *Scandali euitandi cauſa non eſt ſtandum in generalitate ſtatuti.*

71 *Executio ſententiæ non ſuſpendetur, non obſtante ſtatuto, quando ex dilatione generaretur ſcandalum.*

72 *Scandalum quid dicatur.*

73 *Specialia 33. ob euitanda ſcandala remiſſiuè.*

74 *Mora ob periculum receditur à generali diſpoſitione ſtatuti.*

75 *Inordinata promotio reſtringit generalitatem ſtatuti.*

76 *Doctor per ſaltum promotus non venit in priuilegio conceſſo Doctoribus a ſtatuto.*

77 *Doctores abſque examine requiſito, & velo leuato promoti per aliquem habentem auctoritatem Doctores faciendi non gaudent prærogatiua doctorali.*

78 *Reipublicæ vtilitate ita ſuadente non curatur generalitas ſtatuti.*

79 *Generalitas ſtatuti ſemper reſtringitur ad id quod rationis eſt.*

80 *De præſcriptione ſtatutum loquens ſemper intelligitur interueniente mala fide.*

81 *Homicidium puniens ſtatutum intelligitur, niſi habuerit iuſtam cauſam, & dolo interueniente.*

82 *Loci reſpectu recedimus a generalitate ſtatuti.*

83 *Ob ſterilitatem ſuperuenientem non ſtatur generali diſpoſitioni ſtatuti.*

84 *Perſonæ mala qualitas eximit à generalitate ſtatuti.*

85 *Ianuæ ſtatutum ſub rubr. de domibus ad penſio. locat. non aufer. declaratur.*

86 *Socio rixoſo reperto poteſt recedi a ſocietate.*

87 *Inimicitia facit diſcedere a generalitate ſtatuti, & quid de inimico reconciliato.*

88 *Affinitas, & parentella excuſat à generalitate ſtatuti imponentis pœnam receptatoribus bannitorum.*

89 *Fiſci procurator poterit etiam contra Fiſcum ſuam, vel ſuorum agere cauſam.*

90 *Paritate gradus, & affectionis præſuppoſita non attenditur generalitas ſtatuti prohibentis aliquem conſanguineum dari poſſe pro confidente, vel pro Iudice.*

91 *Iudex ſuſpectus minimè recuſari poterit ratione conſanguinitatis ſi eſt pariter litigantium conſanguineus.*

92 *Teſtis pariter conſanguineus non repellitur à teſtimonio inter conſanguineos.*

93 *Ianuæ ſtatutum lib. 1. cap. 1. §. in his quæ per Senatum interpretatur.*

94 *Aequalis bonitas, & ſufficientia diſtinguit generalitatem ſtatuti mandantis medicum conductum per ſe, non autem per alium curare debere.*

95 *Iacobus Iuanus medicus Sarzanen. laudatur.*

96 *Metus ſuſpicio reſtringit generalitatem ſtatuti.*

97 *Sententiæ intimatio poteſt fieri in alio loco veriſimilis notitia propter metum, non obſtante ſtatuto, quod fiat perſonaliter, aut ad domum.*

98 *Clauſula potens in priuilegio, vel alia conceſſione non ſubiacet generalitati ſtatuti.*

99 *Paupertas perſonæ limitat genaralitatem ſtatuti.*

100 *Sarzana ſtatutum, quod de bonis communis non poſſit donari remitti, &c. interpretatur.*

101 *Paupertas non excuſat omninò in delitis,licèt mitius cum paupere agatur.*
102 *Paupertatis ratione multa contrà Iuris regulas inducuntur.*
103 *Neceſſitas facit licitum quod non eſt.*
104 *Variatio qualitatum,vel defficientia in aliqua re facit recedere à generalitate ſtatuti, & exempla* 105.106.& 107.
108 *Abſentia,vel aliud impedimentum perſonæ requiſitæ habilitat contrà generalitatem ſtatuti.*
109 *Conſenſum propinquorum ſtatutum requirens in contractu intelligitur ſi ſunt præſentes.*
110 *Notorietas limitat generalitatem ſtatuti.*
111 *Inualiditas actus facit recedere a generalitate ſtatuti.*
112 *Sarzanæ ſtatutum de ſoluenda gabella de contractu declaratur.*
113 *Non perſeuerantia facit, quod non ſtatur ſtatuto generaliter concedenti priuilegia his, qui aduocant, vel aliquas artes exercentes.*
114 *Scholaris recedens ab exercitio ſtudij non gaudent priuilegijs.*
115 *Antiani Sarzanæ curam,& officium non exercentes arma ferre non debent.*
116 *Affectatio, ſiue ambitio reſtringit generalitatem ſtatuti contrà affectantem aliquod officium, & reprehenduntur, qui procurant mitti Ianuam pro rebus Communitatis.*
117 *Neceſſitas officij excuſat à generalitate ſtatuti.*
118 *Sarzanæ ſtatutum, quod pater non poſſit ſine venia à filio vocari in Iuditium declaratur.*
119 *Neceſsitas in perſona propria non ſubiacet generalitati ſtatuti.*
120 *Locator indigens pro ſe re locata poteſt a locatione recedere.*
121 *Appellatio non datur a ſententia de exfratando.*
122 *Sarzanæ ſtatutum ſub rubr.de lit.& quaſt.propinq.per arbitr.terminan.lib.3.c.20. §.etſi arbiter declaratur.*
123 *Contraueniens ſtatuto propter neceſſitatem non dicitur contrauenire.*
124 *Defectus copiæ ſuperioris permittit aliquem poſſe capi pro debito abſque licentia, non obſtante ſtatuto in contrarium.*
125 *Fictus caſus non comprehenditur a generalitate ſtatuti.*
126 *Vicinitas actus perſonæ,vel loci limitat generalitatem ſtatuti.*
127 *Ad cemeterium Eccleſiæ fugiens eſt tutus ratione cohærentiæ ſicut in Eccleſia.*
128 *Mala valetudo corporis excuſat a generalitate diſpoſitionis ſtatuti.*
129 *A Republica miſſus quouſque infirmus manet dicitur Reipublica cauſa abeſſe etiam finito negotio.*
130 *Multitudo ſuperueniens excuſat à generalitate ſtatuti, & illam reſtringit.*
131 *Ob frequentiam caſuum, & delictorum Iudex poteſt excedere pœnam ſtatuti, & admonentur Ciues arma Sarzanæ portantes.*
132 *Contumacia nimia facit recedere a generalitate ſtatuti.*
133 *Remunerationis cauſa reſtringit generalem diſpoſitionem ſtatuti, contrà quam ideò multa permittuntur.*
134 *Dignitas maior in concedente alterat ſtatutum de aliquo caſu generaliter diſponens.*
135 *Superuenientia rei facit,vt recedatur a ſtatuto generali.*

136 In-

136 *Inſtrumenta de nouo eſſe reperta quomodo probetur remiſſiuè.*
137 *Ignorantia iuſta excuſat a generali prohibitione ſtatuti.*
138 *Ignorantia quando præſumatur.*
139 *Concluſio in cauſa multa operatur contra generalitatem ſtatuti.*
140 *Ob ſenectutem receditur a generalitate ſtatuti.*
141 *Neceſſitas eximit a generalitate ſtatuti.*
142 *Factum contra generalem diſpoſitionem ſtatuti operatur ſaltem in tantum.*
143 *Ratio, ſiue cauſa diſpoſitionis ſtatuti adiecta diſtinguit generalitatem ſtatuti, immò facit recedere à propria ſignificatione verborũ etiamſi non eſſet expreſſa, ſed coniecturata vnica tamen, vt num. 144. & 145.*
146 *Generalitas ſtatuti ſemper reſtringitur ad ea, quæ ſtatuentes facere poſſunt.*
147 *Actus humani regulantur, & interpretantur a poteſtate facientis.*
148 *Correctio Iuris communis, vt euitetur, ſtatuta ſunt reſtringenda.*
149 *Statuentes non præſumuntur corrigere quod eſt diſpoſitum a iure communi.*
150 *Aequitas naturalis vincit generalitatem verborum ſtatuti, etiamſi adeſſet clauſula non aliter, nec alio modo, & etiamſi æquitas præcederet ſtatutum vltimo loco compilatum generaliter diſponens, vt num. 151.*
152 *Inæqualitas, vt euitetur inter perſonas comprehenſas in diſpoſitione, receditur a generalitate ſtatuti, immò & a proprietate verborum vt num. 153.*
154 *Diuerſitas rationis facit, vt omnia ſub generalitate ſtatuti minimè comprehenſa dicantur.*
155 *Abſurdi euitandi cauſa reſtringitur generalitas ſtatuti, etiamſi ſtatuta ſint intelligenda ad litteram, & etiamſi verba ſtatuti eſſent improprianda, & etiamſi ageretur de fauore publico, vt num. 156. 157. & 158.*
159 *Correctio ſtatutorum, & contrarietas in iam diſpoſitis ne inducatur generalitas ſtatuti eſt reſtringenda.*
160 *Generalitas ſtatuti reſtringitur generaliter ex veriſimili mente ſtatuentium.*
161 *Generalitas ſtatuti accommodatur ſolùm quoad ſolita, & ordinaria, ſecus quoad inſolita, & extraordinaria.*
162 *Diſpoſitio qualibet recipit interpretationem ab eo, quod eſt conſuetum.*
163 *Dictiones quædam, & quæ reſtringunt generalitatẽ ſtatuti, quod declara, vt nu. 164. & 165. & 166.*
167 *Reſtrictio per aliud ſtatutum facta admittitur contrà generalem diſpoſitionem alterius ſtatuti, ſicut econtrà.*
168 *Doloſus caſus vt euitetur reſtringitur generalitas ſtatuti, etiamſi ſit dolus præſumptus, vt num. 169.*
170 *Præcedentia, & ſequentia reſtringunt generalitatem ſtatuti, & econtrà.*
171 *Adiuncti ratione receditur a generalitate ſtatuti, vt ſi in diſpoſitione adeſſ t, ſi quis homo, vel nullus homo, nàm in ſolo maſculo verificabitur, licèt aliàs terminus homo abſolutè poſitus ſit communis tàm ad maſculum, quàm ad fœminam.*
172 *Generalitas ſtatuti reſtringitur ſecundùm proprietatem verborum ſaltem in materia reſtringibili.*
173 *Generalitas ſtatuti reſtringitur ad ſuam cauſam.*
174 *Pater ſi obligatur vigore ſtatuti pro filio mercatore intelligitur quoad negotia mercantia tantùm.*

175 *Generalitas ſtatuti reſtringitur, ſi ſtatuti verba nihil aliàs operarentur.*
176 *Princeps, ſiue Dominus loci non comprehenditur à generalitate ſtatuti ſubditorum.*
177 *Princeps confirmans ſtatuta omnia ſubditorum non dicitur confirmare ea quæ ſunt contrà ſe.*
178 *Minor contrahens cum Principe ſuperiore obligatur etiam abſque ſolemnitatibus à ſtatuto loci ſubditi requiſitis.*
179 *Perſona loquens non continetur in generali ſermone.*
180 *Princeps vtens aliquo ſtatuto pro ſe debet vti cum ſuis qualitatibus.*
181 *Princeps non præſumitur vti plenitudine poteſtatis, immò peccaret, niſi iuſta, & legitima cauſa, ita ſuadente illam exerceret.*
182 *Poſſe illud dicimur, quod honeſtè poſſumus.*
183 *Princeps à Deo conſtitutus eſt, vt iuſtitiam faciat, & iuditium.*
584 *Principis poteſtas licèt ſuprema, tamen intrà fines iuſtitiæ ſemper concluſa manere debet.*
185 *Ciuitas ipſa in vniuerſo, a qua ſtatuta emanarunt, non comprehenditur ſub illorum generalitate.*

Digitized by Google

CONCLVSIO QVINTA.

1 STATVTVM generaliter † loquens, generaliter debet in-
telligi, iſta regula probatur per Bald. in l. non dubium, vbi
etiã Iac.de Aren. C.de legib.& in l.1.§.generaliter, ff. de leg.
præſtan.in l.3.ff.de offic. Præſid. in l.de pretio, ff. de pollicit.
c. quia circa de priuileg. in l. ſi quis ſeruum, §.non dixit Præ-
tor, ff.de acquir.hæred.in l.ſi rem; la prima, §.fin.vbi gloſ. ff.
de euictio. in l.Iulianus, ff.de leg.3.in c.ſolitæ in fi. de maior.
& obed.in l.1.§.quod autem, ff.de aleator. in l fin. §.vxori, ff.
de aur.& arg.leg.in l.in fraudem, §.fin.vbi Bald.ff.de milit.teſtam.Ang.in l.fin.col.
vlt.verſ.3.quæritur, ff de conſtit.pecun. Dec.in cap.1.nu.28.de conſtit. Petr.Duen.
reg.133.Doctor.in l.3.§.ſi liber homo iuncta gloſ.in ver.accepiſſet, ff.de condit. ob
cauſ.in cap ſi Romanorum 19.diſtinct.Roma.in l.ſi verò, §.de viro, num.19. ff.ſol.
matrim.Iaſ.in d.l.dubium num.38.C.de legib.Marſil.in l.cum vnius, §.cogniturũ
num.26.& ſeq.ff.de quæſtio.Crauet.conſ.294.num.5.& conſ.307.& 308.nume.3.
2 Franciſc.Viu.lib.1.comm.opin.322.& ratio eſt: quia † vbi ſtatutum non diſtinguit,
nec nos diſtinguere debemus. Bart. in d. l. de pretio, Crot. in l. omnes populi, nu-
mero 166.ff.de iuſt.& iure. Alexan.conſil.55.col.fin.uol.1.Maluaſ.conſ.7.nu.24.
Decian.Reſp.17.num.16.lib.1.Bertazz.conſ.crim.202.nume.1.lib.1.& conſ.166.
num.39.eod.lib.1.Cephal.conſ.573.num.1.lib.4.561.num.7.eod.lib.4.309.nu.33.
lib.3.414.num.66.eod.lib.3.Rot.deciſ.330.par.2.vbi voluit, quod ſtatutum gene-
3 raliter † prohibens appellationem intelligendum eſt tam de deuolutiua, quàm de
ſuſpenſiua, vt per Grat.conſ.163.num.8.volum.3.

4 Primò. Amplia, vt tantò magis procedat concluſio, ſi alias ſtatutum nihil † ope-
raretur, ita Bart.in d.l.non dubium, C.de legib.& in d.l.omnes populi numero 55.
6.quæſt.princip.& in l.3.ff.de vſucap.& in l.4 §. Prætor ait colum.3. verſic. quæro
quod ſi ſtatutum, ff.de damn.infect.ita etiam Bald.in cap.paſtoralis colum. 1. nu.2.
de appell.per tex.quem ad hoc dicit ſingularem in l. hæredibus, §.ſi. ff.ad Trebell.
Decia.reſp.31.num.14.lib.3.& Iaſ.in authent.quas actiones nume.22. C. de ſacroſ.
Eccleſ.Imol.in d.l.ſi vero, §.de viro ff.ſolut.matrim. Riminal.conſ.40. nu 40. lib.1.
Caſtrenſ.conſ.175.num.5.lib.1.faciunt not.in l.ſcire oportet, §.aliud vbi Bald. ff.de
excuſat.tut.

5 Secundò. Amplia, ut procedat etiam quoad caſum, in quo maior eſſet † ratio,
quàm in alio, nàm omnes ſub generali ſtatuto comprehenduntur d.l.1. §. quod au-
tem, ff.de aleator.d.l.fin.§.vxori, ff.de aur.& arg.lega.d.l.j. §.cum generaliter, ff. de
lega.præſtan.Decia.reſp.17.num.16.lib.1.Dec.in l.pecuniam, nume.11. ff. ſi cert.
petatur.Cephal.conſ.235.num.25.lib.2.conſ.336.num.30.conſ.309 nu.33.lib.3.
& ratio eſt, quia ſtatuentes, qui non diſtinxerunt caſum etiam maiorem in ſe ratio-
nem habentem ab alio de minori, omnia ſub generalitate ſtatuti cenſentur com-
prehendere voluiſſe, ita Burſat.conſ.40.num.6.lib.j.Dec.conſ.5.num.2.& conſ.20.
colum.2.ad fin.& conſ.536.num.9.Bertazz.conſ.crimin.526.nu.5.lib.2. hinc Ce-
pol.in authen.ſed nouo iure nu.61.C.de ſeruit.fugit.dixit, quod ſtatutum generali-
ter loquens de furto, comprehendit omne furtum tàm grande, & magnum, quàm

mini-

minimum, licèt magnitudo rei ſurtæ ſit qualitas grauans delictum, & propter hac
* alia ſit ratio in furto paruo, quàm in magno, vt etiam de communi teſtatur Farinac.
de delict.& pœn.q.18.num.95.de quo etiam per nos alibi, & facit, quod generalis
loquutio quoad verba nihil intactum relinquere dicitur Bald.conſ.305.& conſ.191.
colum.vlt.vol.j.& Ampliationem ſecutus eſt etiam Tiraq.de retract.conſang.§.1.
gloſ.14.num.101.cum ibi per eum.

6 Tertiò. Amplia, nàm etiam in materia odioſa lata † fit interpretatio, vt diſpoſi-
tio,& ſtatutum generaliter loquens, generaliter intelligatur, ita Decian.d.reſp.17.
num.16.lib.j. per ea quæ voluit Ang.in l.fin.colum.vlt.verſ.3.quęritur,ff.de conſt.
princip.& etiam quia materia odioſa non per hoc excludit interpretationem, quæ
inſurgit ex proprietate,& ex natura generalis ſermonis, vt eſt tex.in l.cum lege vbi
Aret.de teſtam.Calderin.conſ.1.in princip.de conſanguinit.& affinit.ubi dicit hoc
verum, niſi aliter appareat de mente ſtatuentis, vel niſi aliter redderetur eluſoria
diſpoſitio ſtatuti,& idem tenuit in conſ.24.de præben.per cap.fin.de translat. Præ-
lat.& cap.quod dilectio de conſanguin.& affinit.& facit tex.in cap.ſi quam de ſen-
tent.excomm.quem adhoc adducit Dec.in cap.non liceat col.2. in fi. de præben.&
conſ.61.num.j.conſ.20.col.2.in fi.& conſ.5.in fine.

7 Quartò. Amplia, vt indubitatè procedat, quando in omnibus caſibus eſt † eadẽ
ratio, vt per Bart.in l.ſi plurib.ff.de leg.2. per c.quia circa de elect.in ſextò, Decian.
d.reſp.17.num.16.lib.j.Calder.in conſ.j.in princip.vt lit.pend.ubi dixit, quod cum
8 interpretatio legis † procedat ſecundùm ipſius rationem cap.nuptiarum 27.q.j.c.
ſic enim 28.q.j.cap.debitum de bigam. ſequitur quod caſus in quo ſubeſt per om-
nia ratio legis ſaltem tacitè incluſus intelligatur, l.quędã, §.numularios, ff.de eden.
l.ſi poſtulauerit, §.ratio, ff.de adult. & ſic non eſſet nouum caſum addere, ſed quod
primò in ratione legis includebatur, detegere, ſiue declarare iuxtà cap.ſi poſtquam
9 de elect.in 6.& c.nouit de appellat.& facit quia caſus, in quo ſimilis habetur † ratio
pro expreſſo reputatur not.in l.gallus, in gloſ.non ſolùm, ff.de lib. & poſthum. nec
10 mirum quia lex eſt omne † quod ratione legis conſiſtit, & per conſequens ubi ha-
bet locum legis ratio circa illud, & prodita lex dicitur not.in capit.conſuetudo pri-
ma diſtinct.

11 Quintò. Amplia, ut idem ſit, ſi ſtatutum loqueretur † indefinitè, nàm in diſpoſi-
tione legali, & ſtatutaria indefinita ratio æquipollet uniuerſali, ita Decian. dicto
reſp.17 num.20.lib.j.per ea, quæ dicit Bart.in d.l.ſi pluribus, ff.de lega.2. gloſ.in d.
c.ut circa de elect.in ſextò, latè Dyn.in rubr.de reg.iur.in ſexto, ubi etiam Anchar.
Bart.in l.j.ff.de reg.iur.Oldr.conſ.100.in executione Bald.cõſ.52.lib.j. & cõſ.180.
colum.j.lib.2.Alex.in l.qui filiabus in princip.ff.de leg.1.& conſ.7.& 100.in princ.
lib.1.& conſ.33.lib.7.Bart.in l.omnes populi in ult.q.uerſ.iuxtà præmiſſa quæro, ff.
de iuſt.& iur.idem Alexand.conſ.26.num.3.lib.4.

12 Subamplia iſtam ultimam Ampliationem, ut maximè procedat † quando inde-
finita eſt adiuncta perſonis,& nominibus collectiuis, ut ſunt liberi, filij, agnati, co-
gnati, deſcendentes,& ſimilia, ita Decian.d.reſp.17.num.21.lib.1. per ea quæ dixit
Bart in d.l.ſi pluribus in princip.per illum tex.& alium not.in l.ſi quis ita, §.fin. ff.
de teſtam.tut.& facit tex. in l.fin. C.de ſuis, & legit. & in auth. de hæred.ab inteſt.
in princip.

13 Intellige tamen Ampliationem, ut uera ſit, quando eſt eadem † ratio omnium

in

in oratione indefinita compreheſorum, ita Bart. in d. l. omnes populi, in tertia quæſtione ſextæ quæſtionis princip. verſic. quandoq; in ſtatuto Alex. conſil. 201. nu. 13. lib. 6. per l. quæſitum §. illud, & l. ſi cui, & l. hæres meus, §. 1. ff. de leg. 3. iuncta d. l. ſi pluribus vbi Doct. ff. de lega. 2. glo. in d. c, vt circa in ver. aliunde de elect. in 6. Dyn. in d. rubr. de reg. iur. in 6. gloſ. & Doct. in cap. 2. de congrat. le prof. Bald. in l. 1. ff. de lib. & poſthum. Ange. in l. cum quiddam, C. de impub. & al. ſubſtitutio. l. ſi ita relictum in princip. ff. de leg. 2. Alex. d. conſ. 261. num. 3. vol. 4.

14 Sextò. Amplia, vt procedat, etiamſi eſſet aliquod † dubium, an ſtatutum ſit generale, vel non, ita Petr. Duen. d. reg. 133. nume. 1. ea ratione quia lex ſimpliciter loquens, præſumitur comprehendere omnem caſum, vt in d. l. 1. §. quod autem ff. de aleator. & in d. l. in fraudem §. fin. ff. de teſtam. milit. Galiaul. in l 1. § fin. ff. de verb. oblig. l. fin. §. vxori ff. de aur. & arg. lega. & facit quia quando eſt dubia cauſa ſtatu-
15 ti † ſtãdum eſt legi, & illius uerbis, nec ab eis eſt recedendum in dubio l. 1. §. is qui nauem, ff. de exercit. actio. l. non aliter ff. de lega. 3. Euerard. in ſua centur. loco a ratio. leg. ceſſ. num. 11. Cephal. conſ. 36. num. 19. lib. 1.

16 Septimò. Amplia etiamſi tale ſtatutum generaliter intellectum † contineret rigorem, & eſſet durum, ita Petr. Duen. ubi ſupra nu. 20. de quo dicit eſſe tex. in l. proſpexit, ff. qui, & a quibus Iaſ. in d. l. non dubium nu. 31. C. de legib. c. in memoriam 19. diſtinct. Euerar. in ſua centur. in loco a ratione legis num. 4.

17 Octauò. Amplia etiamſi ſtatutum eſſet generale † in fine, & ſpeciale in principio, idem Duen. ibidem num. 3. per gloſ. apertam in rubr. C. etiam ob chirographar. pecun. vbi etiam Alberic.

18 Nonò. Amplia etiam ſi ſtatutum eſſet ſolùm generale † in ſui præfatione, & initio, quia licèt poſtea loquatur per verba ſpecialia, quæ certas perſonas videantur reſpicere, tamen totum ſtatutum erit generale gloſ. in d. rubr. & ita idem Duen. d. reg. 133. num. 4. per tex. & ibi Bart. in l. regula, §. fin. ibi nàm initium conſtitutionis, ff. de iur. & fact. ignorant. facit quod dixit Crauet. conſ. 221. nu. 7. lib. 2. verſ. 7. verba quietationis, vbi voluit, quod generalia verba regulantur ex præfatione, etiamſi ratio ipſius diſpoſitionis eſſet ſpecialis, quia attenditur ratio finalis, quæ colligitur ex proemio, & ſecundùm illam largè interpretantur ea, quæ de ſui natura aliàs reſtringerentur allegat Socin. conſ. 96. colum. 2. lib. 1. Dec. conſ. 10. & idem Dec. in d. cap. 1. in prima lect. num. 35. de conſtit. Curt. Iun. conſ. 185. num. 1. facit quod notat Signorol. conſ. 6. num. 6. Imol. in l. ſi ita quis, §. ea lege, ff. de verb. oblig. & facit
19 quia exempla † regulam nõ reſtringunt l. a Diuo Pio in princip. ff. de re iud. l. damni infecti ſtipulatio, §. fi. ff. de damn. infect. c. 1. ne Cler. vel Monach. Dec. conſ. 102. num. 4. cum ſeq. & conſ. 51. num. 2. per tot. & facit, quia, vt dicebamus, ratio finalis
20 † ſtatuti, & diſpoſitionis ex proemio colligitur l. fin. ubi Bart. ff. ad Maced. Dec. ad propoſitum in cap. 1. nume. 78. de probatio. & facit quod communiter concluditur
21 per Doct. in d. l. regula, ff. de iur. & fact. ignor. quod quando proemium eſt † generale, licet poſtea ſubijciantur verba ſpecialia, tamen virtute proemij generalis reſultat diſpoſitio generalis, & Bald. ibidem dicit, quod præfatio legis dat intellectũ toti legi. Hinc dicitur, quod proemia, & præfationes demonſtrant cauſam finalem diſpoſitionis, a qua licitum eſt ſumere argumentum ad deciſionem cauſarum tex. in lege prima, ff. ſi cert. pet. faciunt tradita latè per Barbat. conſil. 19. columna prima, & 2. volum. 2. ſicut è contrà dicebat Crauet. conſ. 221. num. 8. lib. 2. quod quando

ex præfatione ipſius ſtatuti apparet fuiſſe de mente ſtatuentium, nõ generaliter,ſed ſtrictè voluiſſe diſponere, ſtatutum ſtrictè,& non generaliter intelligeretur,de quo etiam per nos in Concluſione,quod ſtatuta recipiunt interpretationem à iure communi,& in alia Concluſione,quod de duobus ſtatutis vltimum eſt attendendum.

Limita iſtam Ampliationem, vt procedat quando initium ſtatuti eſſet generale
22 † per modũ regulę,& poſtea infertur ex regula ad caſum ſpecialem,nàm tunc benè attenditur generale principium ſtatuti, ſed quando ſtatutum poſt principium generale non procederet inferendo,ſed vlterius declararet mentem ſuam à generalitate,de qua in principio, diuerſam, tunc non procederet ampliatio, ſed haberet locum,quod dicitur,videlicet quod præcedentia per ſequentia declarantur, ita dicit Dec.d.conſ.502.num.5.& ita fuit de mẽte Imol.in d.l.ſi ita quis. §.ea lege in verſ. non obſtat ſi dicatur,ff.de verb.oblig.& facit tex in d.l.regula §. Imperatores verſ. & licet,ff.de iur.& fact.ignor.Simon de Pret.in lib.2.de interpret.vltim.volunt. in fi.nu.4. ſed de hoc vide in d.Cõcl.quod de duobus ſtatutis vltimum eſt attẽdendũ.

Decimò. Amplia concluſionem, vt tanto magis procedat, ſi extaret ſtatutum
23 † prout extat Ianuæ de extrinſeco intellectu,&c. quo caueretur ſtatuta eſſe ad litteram intelligenda,quia tunc generalitas ſtatuti non poſſet reſtringi,quia interpretatio reſtrictiua eſt contra litteralem ſermonem l. ſi ſeruitus, ff. de ſeruit. urba.præd. Bald.conſ.371.verſ.in contrarium lib.5.Crauet.conſ.131.num.10.verſ.nec obſtat Dec.conſil.64.colum.3.num.5.Brun de ſtat.fœm.exclud.artic.5.q.29.verſ.& tunc, & verſ.tale ſtatutum operatur Burſat.conſ.114.num.36.uolum.3. Bald.in l.2.C.de patr.qui fil.num.6.Felin.in cap.translato num.4.& 12.de conſtit.Iaſ.in d.l.non dubium num.30.& 31. verſ.nota tamen,& nume.36.C.de legibus.& conſ.52.num.1. volum.1. Cott. in ſuis memo. in ver.ſtatutum cautum eſt verſ.dicebat ſingulariter Bald. & de hoc in Concluſione quod ſtatuta ſunt ſtrictè intelligenda.

24 XI. Amplia generaliter,& maximè procedat † quando verba ſtatuti eſſent adeò generalia,& prægnantia, vt nullos habeant terminos arctatiuos, & ideò rationi recti ſermonis, vel menti diſponentis, vel diſpoſitioni reſtrictio repugnare videretur, quia tunc generalitas generaliter, & vniuerſaliter debet operari ita Bald. conſil 184.ad fin.lib.4.Caſtren.conſ.333.lib.2.Ange. conſ.268. in themate colum. 2. Bello.conſ.8.num.11.& conſ.13.num.14.Bertazzol.conſ.crimin.293 nu.15. lib.2.
25 ponens exemplum de ſtatuto,quod permitteret,quod quilibet cuiuſuis† conditionis poſſit teſtari, nàm generaliter etiam de aliàs inhabilibus intelligetur Cephal. conſ.5.num.35.lib j. Ruin.conſ.47.nu.3.lib.3. ubi ideò dixit, quod ſtante ſtatuto, quod nullus Forẽſis ſuccedere poſſet ab inteſtato,ex illo verbo, nullus, qđ eſt vniuerſale negatiuum,omnis Forenſis excluderetur, & ſic etiam mater, & alij coniuncti ſi eſſent Forenſes Bero.conſ.44.num.5.cum ſeq.lib.j.Alexand.conſ.117. colum.2. ſub num.3.verſ.ſubdit etiam lib.j.Iaſ.in l.2.§.Pictor,ff.qui ſatiſd.cog.& Afflict.deciſ.106.num.6.Curt.Iun.conſ.1.colum.j.& ſeq.Socin.Iun.conſ.98.colum.fin.lib.1. Crauet.conſ.294.num.

26 XII. Amplia, vt non ſolum procedat in principali diſpoſitio, † ſed etiam in eius acceſſorio, ad quod verba generalia ſtatuti extenduntur, ut illud comprehendant, ita Bart.in l.Aurelio §.caſus circa fin.ff.de liber.leg.Salic.Caſtren. Alexand. Iaſ. & alij in l.ſi de certa,C.de tranſactio. Eucrard. in loco a generalitate num.9. verſic.2. dicta regula fallit.

XIII. Am-

27 XIII. Amplia, vt procedat, ſtante maximè generali † ratione in ſtatuto, quę ampliat tali caſu dictum ſtatutum ad caſus compræhenſos ab ipſa generali ratione, ita Cephal.conſ.196.num.26.lib.2.per ea quæ not.in d.l. regula.§.cum quis, ff. de iur. & fact.ignor.Bart.in l.pater, §.fundum, ff.de leg.3. Decia.reſp.30.nume.12.lib.3. Montepic.conſ.85.num.26.Curt.Sen.conſ.80.num.1.vnde dicebat Bald.in cap.1. §.decedente circa 7.colum.qui feud. dar. poſſ.verſ. extrà quæritur quod vbi ſtatu-
28 ti † ratio militat, ibi, & ſtatutum eſſe dicetur, nec tunc dicetur fieri extenſio, licèt procedamus ad alium caſum vltrà caſum expreſſum in ſtatuto, ſed erit potius enucleatio, ſiue declaratio eiuſdem caſus, qui latebat ſub eadem ratione ſtatuti, idē voluit Bertazzol.conſ.ciu.24.num.18.& nos latè de hoc in Concluſione, quod ſtatuta ſunt propriè, & ſtrictè interpretanda in limitationibus, ad quas recurre.

29 XIIII. Amplia, vt tanto magis procederet concluſio ſi eſſemus in materia † fauorabili, nàm tūc ſtatutū generaliter deberet intelligi, immò, & ampliari, ita Dec. d.conſ.5.num.2.& facit tex.in cap.odia de reg. iur. in ſexto cap. ſtatutum de elect.
30 eod.lib.6.Bald.in l.3.in 3.notab.ff.de offic.Præſid.quæ autem dicatur materia † fauorabilis, & ſtatutū fauorabile diximus in alia Concluſ. quod ſtatuta ſunt propriè & ſtrictè intelligenda in prima limitatione, vbi etiam latè de iſta 15. Ampliatione, & ibi vide.

XV. Amplia, vt tunc pręcipuè habeat locum Concluſio ſi ageretur in aliquo ca-
31 ſu de remouendo † fraudem, quæ fieri poſſet in præiuditiū alterius, nàm tunc etiāſi materia eſſet odioſa, tamen lata deberet fieri interpretatio, vt fraus excluderetur Dec.d.conſ.5.in fi.per tex.in l j.§.pecuniam, ff.de calumn.& in l.Iulianus in princ. & §.mutui datio, ff.ad Maced. & in cap. quanto de Priuileg. & in c.Ciuitas de ſent. excomm.in 6.

Primò. Limita principaliter concluſionem, vt non procedat quoad caſus ex ſpe-
32 ciali † cauſa fauorabiles, & ſpecialiter priuilegiatos, vt cauſa alimentorum, & ſimilium, nàm quoad illos diſpoſitio ſtatuti quantumuis generalis non extenditur, nec illos tāquam ſpeciali ratione diſpoſitos, ſub generali oratione comprehendere dicetur, ita not.per Doct.in l.ſciendum in princ.ff.qui ſatiſd. cog. in l. in teſtamentis, C.de teſtam.vbi Fulgoſ.l.hac conſultiſſima in princip.vbi gl.Roma. Corn. & alij, C.qui teſtam.fac.poſſ.l.ſi adulterium, §.liberto, ff.de adult.Iaſ.in l.cohæredi, §. qui diſcretas in 4.not.ff.de vulg.& pup.gloſ.in d.l.ſciendum in princ.vbi Bart.& Doct. ff.qui ſatiſd.cog.gl.in l.ex teſtamento, & ibi Sancta Seuer.& Dec.C.vnde lib.Paul. de Caſtr.conſ.427.incip.inhærendo colum 1.lib 1. Abb in cap.verum col.5. verſ. nunc quæro de for.compet.Felin.in c.1.colum.7.verſ. 2.diſpoſitio de reſcript. Iaſ. in l.j.colum.3.nume 9.vbi etiam alij, ff.ſolut. matrim.& in l.filiusfamilias, §.diui, colum.8.num.64 ff.de lega.1.Maluaſ.conſ.42.num.46.& 48.Caccialup.in d.l omnes populi num.127.qui dixit, quod iura generaliter diſponentia non comprehendunt ſpecialiter priuilegiatos per legem primam, C. quand. Imp. vnde in ſtatuto prohibente fieri alienationem in Forenſem non comprehēditur cauſa pia, vt dotis, vel alimentorum, prout ſcribit Corne.conſ.259. volum.4. vbi multa ad propoſitū congerit Crauet.conſ.209.num.1.199.num.10.Grat.conſ.140.nu.3.volum.2. cum alijs ad propoſitum additis per Burſat.conſil.32. num.24 lib 1. Gabr. concluſione prima num.10 & 11.de legib.& conſtit.& de communi ſententia teſtatur Burſat.d. conſ.32. num.27. & num.11.lib.1. & quod ſtatuta requirentia certas ſolemnitates

Digitized by Google

in teſtamentis non cõprehendunt diſpoſitiones factas fauore cauſa ſpecialiter priuilegiatæ, vtputa piæ cauſæ dixit Bald. in l. generali in fi. C. de ſacroſ. Eccleſ. Abb. in cap. relatum num 5. de teſtam. Felin. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 83. de conſtitutio. Alex. conſil. 209. colum. j. volum. 2. Dec. conſ. 455. in fi Hieron. Gabr. conſ. 101. nu. 1. lib. 1. & ſtatuta generalia non comprehendunt dotem, ac bona dotalia, in quibus ſpeciale priuilegium à lege datum locum habet l. fin. ubi Salic. C. de iur. dot. Iaſ. in l. j. 3. not. ff. ſolut. matrim. in l. quod dicitur; la ſecunda, colum. 2. ff. de verb. oblig. Gozzad. conſ. 43. nu. 11. & 12. Ruin. conſ. 61. nu. 3. lib. 3. Bald. nouell. de dot. 6. par. priuileg. 47. & communem eſſe dicit Neguſ. de pign. primo membr. 8. par. num. 23. ſequitur Cephal. conſ. 13. nu. 43. lib. 1. cum alijs latiſsimè adductis à Tiraq. de retract. conſang. §. 1. glo. 14. nu. 91. & 92. & per Gabr. in ſuis comm. concluſ. de legib. concl. j. num. 10.

33 Primò. Sublimita, vt iſtud verum ſit, quando ſtatutum ſimpliciter † generaliter procederet diſponendo, non etiam vbi non ſimpliciter diſponeret, ſed caſus exciperet, in quibus non procederet, quia tunc exceptio regulam in caſibus non exceptuatis etiam aliàs priuilegiatis firmat, & ſub ea caſus, qui aliàs non comprehenderentur, comprahenduntur l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pœn. lega. & §. vt autẽ lex in auth. de non alien. aut permut. reb. Eccleſ. colum. 2. Bart. in l. quæſitum, §. denique, ff de fund. inſtrut. & videtur ſentire Dec in conſ. 5. In cauſa Dominæ Mariæ num. 2. quem refert ſequendo Maluaſ. d. conſ. 42. nu. 47. qui ait, tunc eò magis prædicta locum habere, quando vltrà caſuum exceptuationem adeſſet aduerbium tantùm, cuius virtutis eſt, omnes alios caſus præter exceptuatos nominatim excludere, l. iuris ordinem, C. de iuriſd. omn. Iud. Bart. in l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. lega. Grat. conſ. 69. in præſenti cauſa colum. 2. num. 9. lib. 2.

Declara ſublimitationem, vt non procedat quando ſtatutum excipiens aliquos
34 caſus loqueretur † in materia iuris, & ſic eſſet conforme cum iure commune, quia tunc cum non agat ſpecificè derogare iuri, recipit omnes limitationes iuris, & per exceptionem unius caſus non cenſetur excludere alios caſus etiam exceptuatos à iure in illa materia, de qua loquitur ſtatutum, ſed cum caſu à ſtatuto expreſſe exceptuatio venient etiam ſimiles a iure exceptuati, ſecus ſi ſtatutum eſſet contrà, vel præter ius, ita Corſet. ſing. in ver. ſtatutum incip. nota vnum dictum per traditita ab Abb. in cap. ad audientiam, de Cler. non reſid. vbi voluit, quod ſtatutum priuans non reſidentes a fructibus, excipiendo duos caſus, intelligitur nihilominus, vt etiã excipiat alios caſus ſimiles a iure in non reſidentibus exceptuatos, de quo tamẽ vide, quæ diximus, dum notauimus, quod ſtatutum diſponens in materia iuris recipit omnes declarationes, & intelligentias, prout ipſum ius, de quo in concluſione quod ſtatuta ſunt propriè, & ſtrictè intelligenda, & quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure communi.

35 Secundò. Sublimita, vt vera ſit limitatio in his tantùm caſib. † in quibus fauorabilia, & priuilegiata habent priuatum, proprium, & ſpeciale priuilegium, nàm in alijs caſibus generalis diſpoſitio ſtatuti omnes indiſtinctè comprehendet, cum priuilegium in vno caſu conceſſum non poſſit, aut debeat priuilegiare quoad omnes alios, de quibus priuilegium non loquitur, nàm ſpecialia, ſiue priuilegia non ſunt multiplicanda, & amplianda, nec ad alios caſus, nec ad alia in exemplum ſunt trahenda l. quod uero, & l. ius ſingulare, ff. de legib. & quod dicitur, quod diſpoſitio gene-

generalis non includit caſus priuilegiatos eſt vera, & veriſſima in ſe, ideſt quoad caſus priuilegiatos, & in quibus conceditur a iure communi aliquod priuilegium; vt ſupra, ſed ex mente etiam huiuſmodi regulæ nõ colligitur quod quoad alios caſus non priuilegiatos, & in quibus non reperitur conceſſum priuilegium, debeat in vno priuilegiatus etiam in alijs priuilegiatus haberi, immò totum contrarium ex eadem regula percipitur, poſtquam ad caſus priuilegiatos, & de caſibus priuilegiatis illam ſequentes illam firmant, & per conſequens volunt, quod in his caſibus, in quibus non adeſt priuilegium, & ſic non reperiuntur priuilegiati, generalis diſpoſitio non impediatur, quia tunc ceſſat in illis caſibus impedimentum, ſiue cauſa impedimenti generalis diſpoſitionis, quæ eſt priuilegium, quod dicti caſus non habẽt à iure, & per conſequens debet ceſſare huiuſmodi impedimenti effectus, vt diſpoſitio generalis ſuum habeat locum, prout ſic diſtinguendo nos docuit Bald. in l. omnes populi, nume. 101. verſ. item nota ff. de iuſt. & iur. quem referendo ſequitur Tiraq. de retract. conſangu. d. §. 1. gloſ. 14. nume. 105. qui hanc partem comprobat, & tuetur a num. 96. vſque ad num. 108. ibique contrarijs rectè reſpondet, & hoc etiam modo diſtinguendo tenuit Dec. conſ. 301. nume. 9. de mente Bald. in l. in fraudem, §. fin. ff. de teſtam. milit. & idem Dec. ſic declarando dictum Salic. in d. l. ſi. C. de iur. dot. ad quem omnes recurrunt conſuluit conſ. 5. num. 2. & 3. & conſ. 536. numero 9. verſic. 3. principaliter obſtare videtur, vbi teſtatur, quod ſecundùm prædicta fuit iudicatum.

36 Hinc generaliter loquendo, dicimus ſtatutum generale comprehendere † etiam minores, furioſos, mulieres, abſentes, & ſimiles, licèt aliquando in aliquibus caſib. eis a iure concedatur aliqua prærogatiua, prout hoc voluit Alex. conſ. 129. nu. 34. lib. 6. vbi teſtatur Bart. diſtinguentem inter caſum lucri captandi, & damni euitandi in l. fin. C. in quib. cauſ. in integr. reſtit. non eſt nec communiter damnari, & hãc etiam communem opinionem contrà Bart. affirmat D. Odo. de reſt. in integr. par. j. q. 4. artic. 7. nu. 48. & idem voluit Roma. ſing. 816. tu audiſti, vbi tamen limitat, niſi ſtatutum puniret aliquid, quod de iure communi non eſſet punibile per tex. in c. 2. de delict. puer. & ibi in addit. alias limitationes reperies, & quod lex, ſiue ſtatutum generaliter loquens comprehendat etiam caſus ſpeciales, & prærogatiuas, qui tamen non ſunt priuilegiati in illa materia, & in illo caſu, de quo ſtatutum loquitur tenuit Cagnol. in l. j. nu. 16. ff. de reg. iur. vbi teſtatur hanc opinionem eſſe communem apud Doct. & illum ſequitur Mant. conſ. 289. circa fin.

37 Secundò. Limita quando quis, intelligendo ſtatutũ generaliter, indebitè † damnum pateretur, nàm ſtatuta generaliter loquentia reſtringuntur, nè quis damnum indebitè ſentiat Crauet. conſ. 221. num. 5. lib. 2. gloſ. Bart. & alij in l. fi. §. in computatione, C. de iur. deliber. Dec. in conſ. 356. colum. 2. num. 4. vbi de communi teſtatur, & conſ. 174. in fine, & conſ. 74. in fine, Aret. conſ. 132. colum. fin. verſ. præterea not. in l. 2. C. de noxal. l. adigere, §. quamuis, ff. de iur. patron. l. quamuis, ff. de in ius voc. Doct. & præcipuè Bart. & Crot. in d. l. omnes populi in materia interpretationum Thom. Doui. conſ. 200. nu. 1. Iaſ. in d. l. non dubium num. 35. vbi etiam Bart.

38 C. de leg. dicens, quod potius ſtatuta ſunt interpretanda, vt nihil † operẽtur, quàm quod quis indebitè damnum patiatur, & idem tenet Crauet. conſ. 3. nu. 3. & cõſ. 33. num. 9. Riminal. conſ. 125. num. 14. lib. 1. Alexand. conſ. 101. num. 15. & conſil. 13. num. 16. volum. 3. Decia. reſp. 13. num. 11. volum. 3. Gabr. conſ. 8. nu. 10. lib. 1. Imol.

Dd 2 &

& Caſtren.in l.4.§.prætor ff.de damn.infect.Ruin.conſ.138.num.15. lib.3. Socin.
Iun.conſ.1.num.131.lib 1.Burſat.conſ.165. nu.8.volum.2. Menoch. conſ.1. nu.4.
lib.1.Ang.conſ.281.colum.1.& conſ.116.in fi.vbi dixit, quod illa verba in omni-
bus,& per omnia,reſtringūtur, ne quis indebitè damnum patiatur Abb.conſ.100.
colum.2.& melius conſ.44 colum.2.& conſ.64 colum.pen.lib.1.Imol.in l.fi.col.6.
ſub ver.item ſecundi ff.de conditio.inſtitut. Simon de Præt. lib.2.de interpret.vlt.
volunt.in fi.volum.1.num.27.ſolut.3.& nos in Concluſione quod ſtatuta ſunt ſtri-
ctè,& propriè intelligenda in ampliationibus,vbi vide.

39 Amplia,vt idem erit, quando quis indebitè † ad lucrum admitteretur, vel non
admitteretur, tunc enim generalis diſpoſitio ſtatuti generaliter nō debet intelligi,
ita Crauet.conſ.70.num.16. per tex.in l.Marcellus in princ. vbi Iaſ. in quarto not.
ff.ad Trebell.Abb.d.conſ.44.Simon de Præt.vbi ſupra alleg.Imol.in d.l.fin. col.6.
ſub verſic.item ſecundo, ff.de cond.inſtit. Bart. in dicta lege non dubium colum.2.
C.de leg. Doct.in cap.cum dilectus,& in cap.ad audientiam,vbi præcipuè Ioan. de
Imol.de Cler.non reſid.gloſ. & Doct.in d.l. fin.§. in computatione ſuper ver. con-
fundantur in fi.C.de iur.deliber vbi etiam Bart.Bald.& alij Doct.in l.vt gradatim.
§. & ſi lege ff.de muner.& honor.& in d.l.adigere,§.quamuis, ff. de iur. patr. Eue-
rard.latè in ſua centur.in loco a ratione legis num.6.& 7.Riminal. conſ.588. nu.5.
lib.3.Alexan.conſ.185.num.34.volum.2 Hieron.Gabr.conſ.8.nu.10.lib.1.& vide
in dicta Concluſione quod ſtatuta ſunt ſtrictè intelligenda.

40 Tertiò. Limita propter perſonæ † maiorem excellentiam, l.ſed, & reprobari,§.
amplius,verſ.valde tamen,ff.de excuſ.tut.vbi à lege generaliter dicente,quod alibi
exercens artem legendi, quàm in loco originis, non excuſatur ab onere tutelæ in
loco originis, excipitur valde excellens, quoniam ille etiam alibi docens, in loco
originis ab oneribus immunitatem habebit facit tex.in l.ſi cum dies, §.aliter,ff.de
41 arbitr. vbi lex generaliter dicens,quod arbiter † extra locum compromiſſi nō poſ-
ſit ſententiam ferre,ita reſtringitur, vt non comprehendat arbitrum dignitatis,vel
præminentiæ excellentis, quoniam ille extrà locum pronuntiare poterit ſi modo
litigatores facilè eo loci conuenire poſſint,facit tex. in c. ſtatuimus. §. his omnibus
42 auctoritatibus diſtinct.61.vbi Canon prohibens Laicum eligi in Epiſcopum, † ita
reſtringitur, vt non comprehendatur Laicus, qui ſingulari vitæ dignitate reſplen-
det confert tex.in l.2.C.de ſenten.ex breui.vel recit.& cap.fin.de re iud.ubi lex ge-
43 neraliter dicens, iudicem non poſſe † ſententiam legere per alium, ita reſtringitur,
vt non comprehendat eum, qui excellenti dignitate pollet, vt eſt Epiſcopus, & fa-
cit tex. in cap.vbi periculum de ſenten. excomm.in ſexto cum alijs, quæ ad hoc al-
legat Roma.in d.l.ſi verò,§.de viro,ff.ſolut.matrim.nu.20. qui ſubiungit, quod li-
cèt contrà iſta omnia faciat cap innotuit de electio. & cap. de multa in fi. de præb.
tamen illa iura non obſtant,quominus talis excellentiæ dignitas,& prærogatiua ſit
iuſta cauſa diſpenſandi contrà ſtatutum generaliter diſponens, & faciunt quæ in-
frà dicemus de gradu perſonæ, & ea quæ ad hoc latè proſequitur Io. Corraſ. in ſuo
tract.de iur.ciuil.in art.redig.par.4.cap.18.

44 Quartò. Limita propter perſonæ † vilitatem,quæ facit, quod in generali diſpo-
ſitione aliquis vilis non comprehendatur,ſed quod a generalitate recedamus, vt ſi
extaret ſtatutum generaliter prohibens, mulierem capi poſſe,non comprehenderet
45 perſonam mulieris, † quæ in vilitate vitæ eſſet conſtituta propter meretricium, de

quo eſt doctrina Bald. in l. conſentaneum, C. quomod. & quand. iud. facit, l. ſed, etſi
46 vnius §. filio, ff. de iniur. vbi lex generaliter dicens, quod pater † cõtradicente filio,
remittere põt iniuriam illatã filio, ita reſtringitur, vt non comprehendat patrẽ, qui
vitæ vilitate ſordeſcit, conuenit tex. in l. ſi cum dotẽ, ff. de procur. l. ſi Lenones, C. de
Epiſc. aud. l. Senatoris filia, ff. de rit. nupt. l. 2. & l. ſi patrona, ff. eo. tit. l. 2. verſ. etſi per-
ſona, C. vt inter cert. temp. Io. Andr. in addit. ad ſpecular. in rubr. de iniur. & damn.
dat. Roma. in d. §. de viro nu. 22. Socin. reg. 284 verſ. 2. fallit Corraſ. vbi ſup. c. 19.
47 Quintò. Limita propter rei † paruitatẽ, vt ſi ſtatutum puniat certa pœna vulne-
rantem, generaliter non intelligetur de vulnuſculo, ita Bertazzol. conſ. crimin. 85.
num. 29. lib. 1. Cataldin. conſ. 22 num. 12. inter conſil. crim. diuerſ. lib. 2. vbi etiam
Aſin. conſ. 114. num. 24 & ſeq. idem Bertazzol. conſ. 184. num. 10. eod. lib. 1. Marſil.
conſil. 80. num. 1. Ang. Aret. in tract. malef. in ver. vna alia percuſſione verſ. quæro
ſtatutum punit vulnus cum alijs traddit is per Petr. Plaz. in ſuo Epitom. delict. c. 13.
48 num. 2. & facit quod dicitur, quod de minimis † non curat Prætor, nec habentur in
conſideratione, de quo latè per Tiraq. in tract. de reb. exigu. & per Corſet. in tract.
de minim. facit l. decurio fortunam, C. de decur. lib. 10. l. mediterranorũ, C. de ann.
trib. eo. lib. l. 2. §. quod ſi penitus ęgenis, & § tractari, ff. ad Tertull. l. Senatus, § Mar-
cellus, ff. de leg. 1. l. 1. circa fin. ff. de ventr. inſpic. l. 1. §. proinde ff. de ædilict. ædict. l.
quæſitũ, §. poteſt, ff. de re iudic. l. 1, §. quod ſi vulnerati, ff. ad Sillanian. & conuenit
49 quia parum, † & nihil æquiparatur c. licet cauſam, §. quanquam in ver. nulla, uel
modica de probatio. Inſtit. ad leg. Falcid. in princip. in uer. pro nullo, aut minimo,
vnde Rom. ſing. 334. incip. hodie quidã, dixit, quod ſtatutũ prohibens generaliter
50 alienare domum in Forenſem † non habet locum in parua domo per d. l. Senatus
§. Marcellus, ff. de leg. 1. vbi hoc idem ſentit Angel. & Alex. Imol. & Iaſ. in l. ſcien-
dum num. 10. ff. qui ſatiſd. cog. & add. ad Roma d. ſing. 334. Bald. in l. fin. C. de ædi-
lict. actio. nu. 3. & 4. ubi dixit, quod ſi per ſtatutum Sindici tenentur denuntiare per-
51 cuſſiones, † nõ tenentur denuntiare, vbi eſt leuis cutis ſciſſura, ubi etiam inquit pro
52 uitijs † paruis non dari redhibitoriam l. cui dens abeſt, ff. de ædilict. ædict. & uulnu-
ſculum modicum nullum habet in ſe delictum, & ſi de uulnere facto in platea eſſet
53 pœna manus. † pro uulnuſculo non imponeretur tàm atrox pœna, quia modica al-
teratio non denominat infirmitates l. qui clauum, §. fin. ff. de ędilict. ædict. & idem
Bald. in l. ſi quis in hoc genus, C de Epiſc. & Cler. in fi. dixit, quod ſtatutum, uel lex
puniens offendentem clericum comprehendit ſolùm offendentem grauiter, & infe-
rentem atrocem iniuriam, non autem leuem, hinc Canon. ſi quis ſuadente diabolo
54 interpretatur, ut non habeat locum † in leui offenſa, & percuſsione, ut per Abb. &
alios in cap. peruenit, & c. cum illorum de ſent. excomm. Nauar. in Manual. cap. 27.
de excomm. pap. reſer. non cont. in bull cænę lap. alleg. 76 Card. conſ. 43. & conue-
nit id quod dixit idem Marſil. d. conſ. 80. num. 26. ubi uoluit, quod ſtatutum loquẽs
de uulnere cum ſanguinis ęffuſione, non habet locum, nec eſt intelligẽdum de uul-
nere, ex quo modicus ſanguis effudit per gloſ. in d. c. cum illorum in uer. ſanguinis
effuſione, & ibi ſcriben. de ſent. excomm. Socin. d. regu. 284. uerſ. 3. fallit facit, c. etſi
55 quæſtiones de Simon. ubi per exigua quantitas † muneris Simoniam non inducit,
56 & l. unica, C. de ingrat. liber. ubi pro leui † offenſa non ideo reuocatur filius in po-
57 teſtatem, & l. fin. C. de reuoc. donat. ubi nec pro leui offenſa † donatio reſcinditur l.
58 ſcio, ff. de in integr. reſtit. ubi nec pro minimo † damno minor reſtituitur, & c. terru-

las

59 las 12 q.2.ubi Prælatus res Eccleſiæ aliàs alienare prohibitus, † res modici præiudicij alienare poteſt, hanc limitationem ſecutus eſt Corraſ.loco citato cap.24.& facit quod dixit Iaſ.in d.l.ſciendum nu.8.ff qui ſatiſd.cog. vbi denotauit, quod ſi ſta-
60 tutum diſponat, quod poſsidens † apothecam non poſſit tanquam ſuſpectus perſonaliter capi, ſi tamen quis poſſidet minimam apothecam poterit non obſtante ſta-
61 tuto capi, ſicut ſi extaret ſtatutum, quod Forenſis non poſſit † immobilia acquirere, tamen poterit acquirere vnam domunculam, vel vnam capanam, ita Imol. in d.l. Senatus, §. Marcellus, ff.de leg.1.per illum tex.& Bald. in c. ſi duo fratres de duob. fratr.de no.beneſic.inueſt.& etiam facit, quia ſi extaret ſtatutum, quod debitor, uel
62 creditor alicuius † non poſſit illi eſſe tutor cuius eſt debitor, vel creditor, ſi tamen debitum, vel creditum eſſet modicum poterit eſſe tutor gloſ.in authent.minoris debitor vbi Bartò. & alij, C.qui dar. tut.poſſ.Barto. in l.ſi quis in pignore, §.fin.ff.de pignor.

63 Sextò. Limita propter perſonæ † gradum, & exiſtimationem, vt ſi ſtatutum dictaret, citationem poſſe fieri verbo, non eſt ita generaliter intelligendum, vt comprehendat etiam illum, qui eſt dignitatis illuſtris, quoniam citari debet in ſcriptis, ita Roma.d.l.ſi verò §.de viro, ff.ſolut.matrim.ad quod alleg.tex.in l.quoties, C.de dignit.lib.11.gloſ.in l.deſertorem, § pœna militis, ff.de re milit.quæ dicit, quod iura mandantiá aliquem ſuſpendi debere occaſione alicuius delicti, non ſunt generaliter intelligenda, vt comprehendunt etiàm qui ſunt in gradu militiæ Decuriones, & ſimiles, ſed ſolùm plebeos, vt etiam patet in l.capitalium, §.non omnes, & §.2. & l.more, §.iſte fere, ff.de pœn. facit tex.in l.quacunque, ff.de procurat.l.fi.C.de iniur. l.medicos, C.de profeſs.& med.lib.10.& l.ne quis, C.de aduoc.diuerſ.iud.c.dilecti de arbitr.l.fin.C.eod.cap.1.in fi.de offic.ord.in 6.cap.2.de offic.de leg. lib.6. l.mili-
64 tes, C.de quæſtio.Socin.d.reg.284.verſ.4.fallit, & facit quia licèt in cauſa † criminali non admittatur Procurator l.fin. §.1. ff.de public. iud. tamen propter perſonæ gradum in grauibus etiã criminalibus admitteretur, l.fin.C.de iniur.Grat.reſp.71.
65 lib.2.reſponſor.num.2. vbi num.3.ampliat procedere in Clerico, † qui perſonæ Illuſtri æquiparatur, l.ad ſimilitudinem cum ibi not.C.de Epiſc.& Cler. & in puncto tradit Socin.reg.322. ſeptima fallen.qui ſecundùm Grat.d.reſp.non habet contradicentem, & conferunt, quæ latè proſequitur Corraſ. vbi ſupra cap.18. qui ad hoc allegat caſum cuiuſdam Guelfi de Prato poteſtatis Bononiæ, qui ſibi datum in cuſtodia militem magni nominis, & probatæ exiſtimationis, non iunctũ, nec in compedibus cuſtodiuit, ſed vrbem ei pro carcere etiam abſque vadibus aſſignauit, & licèt miles ille poſtmodum arrepta fuga ſibi conſuluerit, tamen dictus Poteſtas fuit abſolutus, neque enim qui eſt dignitatis, & gradus illuſtris, & integræ opinionis in ea cauſa uidetur, vt tàm arctè debeat cuſtodiri, l.ſi a bonæ fidei, ff.de re uend.

66 Septimò. Limita ratione elegantiæ, & bonitatis † intellectus alicuius perſonæ, ad quam non ideò extenditur ſtatutum generaliter mandans aliquid, vt ſi extaret ſtatutum, circa præcedentiam perſonarum, quod mandaret Doctores præcedere Scholaribus, & mulctandos eſſe ſcholares talem honorem Doctoribus non deferentes, nàm non intelligetur de ſcholare optimi intellectus, & peritię reſpectu Do-
67 ctoris nomine, non autem effectu, quia Imperitio Doctori peritiſſimus † Scholaris etiam in honoribus, & conditionibus eſt præferendus, ut benè animaduertit gloſ. in l.j.C.de annon.ciu.lib.11.& hoc ualde notandũ, & menti tenendum dicit Rom.

vbi

vbi ſupra num.26.ad propoſitum alleg.tex.in cap.multi 40.diſtinct. qui tex.dicit, qui peritus eſt honorem affert cathedræ,& illum ſibi attribuit, qui verò imperitiſſimus iniuriam ſibi facit,& cathedræ,& ibidem idem Roma.ex not.doctr.Innoc.in
68 c.cum in cunctis de elect.num e.1. volentis, quod licèt non ordinandi † ſint parum ſcientes, ſi tamen ſit ſpes, quod poſsint proficere, promoueri poſſunt,colligit cum alijs doctoribus,quod tex.in l.nemini, C.de aduoc.diuerſ.& in l. magiſtros, C.de profeſſ.& medic.lib.10.uolentes neminem poſſe ad gradum doctoratus aſſumi,niſi ex facto diligenti examine repertus fuerit peritiſsimus,ita intelligi,ac reſtringi debeant,ut non complectatur parum ſciens,optimi tamen intellectus, adeò ut ſpes ſit de eo in futurum maioris peritiæ,nam ille poterit licitè promoueri, idem Felin. in rubr.de magiſtr.num.1.Imol.in clem.1.de ætat.& qualit. eandem limitationem ſecutus eſt Socin.ubi ſupra verſ.5.fallit Corras ubi ſupra cap.18.

69 Octauò. Limita ratione pacis † inducendæ, uel cõſeruandæ,cuius reſpectu receditur a generalitate diſpoſitionis Socin.d.reg.284.uerſic.6.fallit,facit quod not.Io. Andr.in reg.actus legitimi de reg.iur in ſexto, Roma. d.§. de viro nu.27. allegans adhoc tex.quem dicit notabilem in cap.2.de deſponſat.impub.& alium tex.ſing.in cap.1.§.ſi quis hominem de pac.tenen.in vſib.feud.

70 Nonò. Limita ratione euitandi † ſcandali, propter quam non erit ſtandũ in generalitate diſpoſitionis,& ſtatuti, ſed ab ea recedi poterit,vt probatur in l. qui cędẽ ff.ad l.Cornel.de ſicar.& l filio exhæredato. §.quod tamen ff. de iniuſt. nupt. cap.ſi
71 quando de reſcript. ex quibus in effectu colligitur legem mãdantem † ſuſpendi ex aliquibus cauſis ſententiæ executionem, ita reſtringi,vt non extendatur ad caſum, quo executionis dilatione generaretur ſcandalum quoniam illa debet accelerãri Roma.vbi ſupra num.28.& conueniunt ea, quæ ſparſim diximus in Concluſione 1. ſtatuta eſſe ſtrictè interpretanda, & facit tex.in cap.vt conſtitueretur diſtinctio. 50. vbi dicitur eſſe iuris ſeueritati detrahendum, cum ex eius obſeruatione contigere poteſt grauis ſcandali generatio,& facit, quod non eſt ſtandum generalitati diſpoſitionis, quando propter ſuſpitionem futuri mali deſideratur celeritas per l. ſi quis offitium, §.fin.de rit.nupt.l.oratione,§.fin.ff.eod.in ratione ſui, nàm cum periculoſum ſit, vt experientia docet,morari in tradendo filiam nuptui, & ſuſpicari probabiliter poſsit de futuro malo, ideò nimirùm ſi iura volẽtia offitialem in prouincia, cui præeſt,non poſſe pręſtare conſenſum liberis,vt ibi contrahant,reſtringantur, vt non procedant ratione ſupradicta quando ipſe conſentire quærit filiæ in ea nubere, volenti ſic I.C.Paul.in d.l.ſi quis offitium,§.fin.ſimiliter eadem,& conſimili ratione reſpondet in d.l.oratione, §.ſi. ubi iura volentia in matrimonio aſſenſum patris, & aui requiri,ita reſtringuntur, vt non procedant quando tractatur de matrimonio fœminæ,quæ caſu ſufficit conſenſus aui,idq; ea ratione,de qua per gloſ.ibidem,ne ſcilicet ex requiſitione conſenſus multorum,& diſſenſione,quæ inter eos poſſet generari, dilataretur matrimonium cum periculo ſcandali,& quod propter ſcandalũ euitandum permittantur ea, quæ aliàs non permitterentur dixit Decia. reſpon.14. num.22.lib.3.per tex.in cap.quoniam de iur.patron.Oldrad. conſ.95. in fi. colum. penult.cap.authoritate 15.q.6. Abb.& Aretin.in c.ex parte de teſtib. idem Decian. reſp.63.num.9.cod.lib.

72 Et ad noſtrum propoſitum ſcito, quod ſcandalum † dicitur, dictum, vel factum minus rectè præbens occaſionem ruinæ,ita Hoſtien.in ſumma de pæn.& remiſs. §. pen.

pen.verſ.eſt autem ſcandalum cum alijs adductis per Decian.reſp.8.num.52.lib.1.
73 de quo vide,quæ latiſsimè ſcribit Felin.qui 33.ſpecialia † ponit ob euitanda ſcandala in cap.2.de præſcriptio.

74 Decimò. Limita quando periculum eſſet † in mora, quo caſu receditur à generalitate,de qua in ſtatuto, & diſpoſitione, vt ſi extaret ſtatutum, quod tempore feriarum ob vtilitatē hominum inuitis partibus Iuſdicens non poſſit cognoſcere non extenditur talis generalitas ad caſum,quo mora eſſet periculum allatura.Nàm non obſtante tali ſtatuto Iudex procedere poſſet in tali caſu moram non patiente, ut ex cauſa alimentorum,ita voluit I.C.in eadem ff. de fer. nam venter non patitur dilationem,ſeu moram Surd poſt alios ſuo tract.de aliment.tit.8.q.37.num.9.quod eſt verum vbi debentur alimenta præſentia, vel futura, nàm ubi agitur de præteritis alimentis cauſa non deſiderat celeritatem, nec mora periculum eſt allatura, vt patet ad ſenſum,& tradit idem Surd.d.tract. tit.8. priuileg. 2. ferè per tot. & maximè ſub num.14.& tenuit Roma.in d.§.de viro num.71.per tex. in l.de pupillo,§.ſi quis riuos,ff.de oper.nou.nuntiatio.l.ſi quis ex ſignatoribus verſ.etſi fortè,ff.quemadm. teſtamen.aper.l.Ariſto cum ſeq.ff.de iur.deliber.& l.prohibere, ff.de acq. hæred.c. fin.de iudic.& facit,quod generaliter dicitur, quod quando periculum eſt in mora receditur a regulis ordinarijs,de quo per Doct.præcipuè Dec.in cap.dilecta ad fin. verſ.& hoc verum de confirm.vtil.vel inutil.& per Marſil.in l.1.col.40. C.de probatio.Mandoſ ſuper reg.31.quod commiſſio cauſarum q.3. nu.2. Decian. reſp.14. numero 51.lib.3.Socin.d.reg 284 verſ.7. fallit, & faciunt ea, quæ latè diximus de periculo moræ in Concluſione quod ſtatuta Laicorum non comprehendunt Clericos,&c.

75 XI. Limita propter inordinatam † promotionem, & ordinem non ſeruatum, vt
76 ſi extaret ſtatutum concedens priuilegium † generaliter Doctoribus, reſtringitur, vt non comprehendat Doctorem promotum per ſaltum, ideſt ſine ordine requiſito,ita Roma.in d.§.de uiro nu.31.quod dicit not.contrà illos Doctores,qui abſque
77 † examine requiſito,& velo leuato promoti ſunt ad Doctoratus dignitatem per aliquem habentem auctoritatem,qui non gaudent prærogatiua doctorali,pro quo alleg.tex.quem dicit ualde ſingularem in l.nemo cauerem,C.de aduoc.diuerſ.iud.& pro hoc faciunt dicta a Felin.in cap. per tuas num.3. de maior.& obed.dum loquitur de Doctore creato ſine examine,qui præſumitur paruæ doctrinæ,vt per Bart.in l.profeſſores, C. de profeſſor lib.10.

78 XII. Limita,ita ſuadente Reipublicæ † vtilitate, propter quam ſtatutum,& diſpoſitio generaliter loquens non debet generaliter intelligi, ſed reſtringitur, prout vtilitas Reipublicæ requirit iuxtà ea, quæ diximus in cōcluſione quod ſtatuta ſunt ſtrictè interpretanda,& quod de duobus ſtatutis vltimum eſt attendendum, & quæ latè adduxit Andr Gail.pract.obſeruat.lib.2.obſeruat.22. vbi quod multa ita utilitate Reipublicæ ſuadente permittuntur,quæ aliàs non concederentur, & facit tex. in l.potioris, C.de offic.rect.prouin.l.in prouinciali §.fin. ff.de nou. oper.nunciat.l. iubemus nullam,C.de ſacroſ.Eccleſ.l.iubemus,C.de nauic.non exon.lib.10.c.non minus de immun.Eccleſ.Cephal.conſ.55.num.3.lib.1.Rom.in d.§. de viro nu.32. vbi latè Ruin.conſ.9.num 6.volum.5.Iaſ.in d.l.non dubium colum.7. poſt mediū, C.de leg.Dec.in l.ſi Ruffinus in fi.C.de teſtam. milit.& Bald.in d.l.iubemus; la j. num.5.C.de ſacroſ.Eccleſ.relatus per Ruin.d.conſ.9.inquit priuilegium generali-

ter

ter indultum non includere caſum publicæ vtilitati contrarium,& verba generalia non includere caſum,qui eſſet contrà libertatem Eccleſiæ, quæ libertas æquiparatur ſecundùm eum publicæ vtilitati, & idcircò in ſtatuto prohibente vendi non ſubiectis non includuntur Eccleſiæ,de quo tamen nos alibi in Concluſione quod ſtatuta Laicorum non comprehēdunt Clericos,& Bart.in l.cum ad præſens,C.de murileg. lib.11. dixit quod in verbis generalibus ſtatuti intelligitur excepta publica utilitas,ſicuti econtra quando agitur de publica utilitate,verba generalia,quæ ſunt pro publico fauore non reſtringuntur, ſed intelliguntur generaliter etiam quoad perſonas inhabiles,ita Iaſ.in l.1.num.13.C.de ſacroſ.Eccleſ.per tex.in l.ſi quis grani,§.verùm verſ.hi quoque,vbi Bart.& alij,ff.ad Sillania.Bald.in l.1.& ibi Salicet. & Fulgoſ.C.de precibus Imper.offer. Iaſ.in l.1.§ nunciatio,ff.de oper.nou.nuntiat. Euerar.in ſua centur.in loco a ratio.legis ſtricta num.11.& quod ſtatutum propter publicam vtilitatem comprehendat etiam caſum,qui non venit, niſi ex impropria verborum ſignificatione tradit Cephal.conſ.526.num.4.lib.4.

79 XIII. Limita, quod verba generalia † ſtatuti generaliter ſemper reſtringuntur ad id, quod rationis eſt, ita Iaſ.in d.l.non dubium num.36.C.de leg.Felin.in d.cap. ſolitæ in ſecunda columna de maior.& obed.Bald.in authent.ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ.Euerard.in ſua centur.in loco ab abſurdo num.6.Alexand.conſ.85.num.11. lib.4.Bart.in d.l.omnes populi in tertia,& ſexta quæſt.princ.& in verſic.iuxtà præmiſſa quæro Alciat.reſp.358.verſ.3.quia Socin.conſ.64.colum.penul. & conſ.121. num.5.lib.1.facit quod dixit idem Bald.in cap.1.in ſexta colum. de conſtitut.quod omnia ſtatuta recipiunt interpretationem per punctum rationis, nàm licèt ſtatuta regulariter ſint ſtricti iuris,& ſterilia tanquam mulæ fœtum nō recipientes, nec patientes, recipiunt tamen interpretationem per punctum rationis, a qua regulantur Rip.reſp.ſuo 5.tit.de iur.gent.& ciui.num.13.Bertazzol.conſ.175.volum.1.nu.13. & ideò ſtatutum quantumcunque generaliter diſponens de præſcriptione, tamen
80 ſemper intelligitur interueniente † bona fide Abb.conſ.77. in quæſt. quæ ad præſens colum.4.lib.2.quem ſequitur Iaſ.vbi ſupra num.36.vbi ſubiungit, quod ideò
81 ſtatutum puniens † homicidium committentem, intelligitur tamen, niſi habuerit iuſtam cauſam de mente Alexan. conſ.144. poſt redditum volum.2. ſicut ſtatutum generaliter puniens homicidium intelligitur de homicidio cum dolo, aliàs homicidium caſuale commiſſum ſine dolo non debet ita puniri tex. eſt quem meliorem de iure appellat Iaſ.vbi ſupra in l.cum autem,§.excipitur; il primo in verſ.capitale ff.de ædilit.ædict & in l.1.ubi idem Iaſ.& prius Ang.& Caſtren. ff.de leg. & quod ſtatuta debent taliter interpretari, quod contineant rationabilem ſenſum, & quod habeant ſanum intellectum, ita vt a ſapiente reprehendi non poſſint voluit Rolan. à Val.conſ.72.num.42.lib.3.Socin.Sen.conſ.64.colum.penul.& conſ.121.num.5. volum.1.Menoch conſ.133.num.6.volum.2.Riminal.conſ.15. num.110. & ſequ. volum.1.Cephal.conſ.765.num.35.lib.5.idem ſenſit Crauet. conſ.3.nu.3.vbi ait, quod verba legis,vel ſtatuti generalia reſtringuntur ad id,quod rationis eſt, & qđ ſtatutum poſſit reſtringi etiam ab homine ob aliquam rationabilem cauſam tradit Bald.in l.1.in fine, C.de fid.inſtrum.Iaſ.in l.quodcunque de verb.oblig. & in d.l.ȷ. §.1.ff.de nou.oper.nunciat.Hieron.Gabr.conſ.8.num.11.lib.1. & faciunt quæ infrà dicemus nominatim de abſurdo euitando.

82 XIIII. Limita ratione loci, † in quo quis reperitur, vtputa ſi ex ſtatuto caueretur

generaliter, quod lite conteſtata non poſſit reus diſcedere à loco iudicij abſque eo quod conſtituat procuratorem, debet tamen ita reſtringi, vt non extendatur ad caſum, in quo quis in illo loco, quo eſt, non poteſt reperire idoneum procuratorem, de quo eſt tex. in l. idemque ff. pro ſocio, & probatur limitatio ex l. reſcripta, ff. de milit. teſtam. vbi patet legem generaliter arctãtem quemlibet paganum ad confectionem teſtamenti ſolemniter, ita reſtringi, vt non extendatur ad caſum, in quo quis eſſet decedens, in loco hoſtili, quoniam ibi militari iure quomodo vult, & quomodo poteſt teſtabitur facit tex. in c. licet de pęn. ubi Innoc. & Hoſtien. Socin. d. reg. 284. verſ. fallit 10. Roma. in d. §. de viro nume. 33. vbi multa ad propoſitum cōgerit, & quod ex loci qualitate a generalitate diſpoſitionis recedatur dixit Corraſ. vbi ſupra cap. 26. ex quo infertur, quod ſtante ſtatuto, quod filiusfamilias in iudicio eſſe non poſsit, prout eſt de iure communi l. fin. §. neceſſitate, C. de bon. quæ liber. ſi tamen reperietur in loco a quo pater eſſet abſens agere non prohibetur l. ſi longius, §. fin. ff. de iudic.

83 XV. Limita propter ſterilitatem, & tenuitatem † rei, vt ſi extaret ſtatutum generaliter mandans colonum intrà quinquennium non poſſe culturam agri, quem ad colendum conduxit, deſerere, reſtringetur, vt non comprehendat caſum, quando ager ſterilis effectus fuiſſet, quoniam tunc deſerere poſſet ita Bart. in l 2. C. de agric. & cenſit. lib. 11. quem ſequitur Roma. vbi ſupra num. 34. cum declaratione, niſi eſſet colonus Reipublicæ habens non ſolùm agros ſteriles, ſed & alios remanentes fertiles, quoniam tunc non poteſt deſerere ſteriles, niſi relinquat etiam fertiles, vt eſt tex. in l. qui vtilia, C. de omn. agr. deſert. lib. 11. licèt hoc poſſet facere colonus priuati per legem primam, §. vniuerſi, C. de fund. patrimon. eod. lib. facit tex. in cap. cæterum de donat. Socin vbi ſupra verſ. fallit 10. Corraſ. vbi ſupra cap. 24. & tunc ſterilitas dicetur contingere, cum tàm modici fructus percepti ſunt, vt ſoluta penſione colonus in dimidia iuſti precij, reperiatur læſus Bart. in l. licèt C. locati Abb. in c. 3. eod. tit. vel is fundus ſterilis dicetur, ex quo deducto culturæ impendio nihil ſupereſt l. mediterraneæ, C. de anno & trib. lib. 10. quod nota.

84 XVI. Limita propter malam perſonæ † qualitatem, vt ſi extaret ſtatutum, prout extat Ianuæ ſub rub. de domibus ad pęnſio. locat. non aufer. &c. mandans generali-
85 ter conductorem † infrà tempus conductionis non poſſe expelli a re conducta, non adeò operaretur illius generalitas, quin deberet reſtringi, vt non comprehenderet illum, qui in re conducta malè verſaretur, ille enim repelli poſſet, tali ſtatuto nō obſtante, & hoc per tex. in l. ædem C. locati, & in cap. propter ſterilitatem eod. tit. quos adhoc ponderat, & adducit Roma in d. §. de viro nu. 35. & ita tenet nouiſſimè Carrot. in ſuo tract. locati, & conducti par. 2. tit. de recuſat. nu. 15. vbi perbellè explicat quomodo, & quando iſtud procedat, & facit tex. in authen. qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ. l. fin ff. ſi a par. quis fuer. man. l. ſi conuenerit, ff. pro ſocio, vbi patet legem gene-
86 raliter dicentem conuentiones † eſſe ſeruandas, non extendi ad illum, cum quo ſocietas eſt contracta, & rixoſus poſtea reperitur, quoniam propter hoc poteſt implorari ſocietatis ſeparatio facit tex. in cap. litteras de reſtit. ſpol. vbi licèt vir ab vxore generaliter ſeparari non poſſit, tamen ſi vir eſt erga illam nimis ſeuerus, ſeparabitur quoad habitationem, & torū, & facit tex. in l. nullus, C. de pal. ſacr. largit. lib. 12. vbi patet legem generaliter dicentem cuicunque liberum eſſe aditum pro officio ſupplicandi, non extenditur ad Theſaurarium, qui ratione commiſſæ culpæ ab eo

officio

officio eſt remotus, ille enim ad idem, ſeu ad aliud officium non permittitur aſpirare, niſi ex certa ſcientia Principis l. ſi quis C. de cohor. Princip. lib. 12. & l. ſi aliquid C. de ſuſcept. & arcan. lib. 10. & in authent. de armis ad finem.

87 XVII. Limita, vt inimicitia † faciat diſcedere a generalitate ſtatuti, vt ſi per illud diſponeretur, quod in cauſa enormiſſimi criminis, vtputà læſæ maieſtatis, deberent admitti in teſtes, & accuſatores aliàs illegitimi, & inhabiles, non per hoc extenderetur, & intelligeretur, vt compræhenderet etiam inimicos accuſati, immò tales cenſerentur excepti, vt habetur in cap. per tuas; il primò, de Simon. & hoc notat ſingulariter Bart. in l. in quæſtionibus, ff. ad leg. Iul. maieſt. & ſequitur Roma. ubi ſupra num. 37. cum alijs ibi per eum Corraſ. ubi ſupra cap. 22. Marſil. conſ. 65. nu. 20. Ang. in l. famoſi, ff. ad leg. Iul. maieſt. Gomez. variar. reſol. tom. 3. tit. de prob. delict. cap. 12. num. 14. Clar. in pract. §. fin. quæſt. 24. verſic. item quæro Rolan. conſil. 95.
* num. 26. volum. 4. & alibi paſſim, & cõmuniter tradunt Doct. & nouiſsimè Farinac. tit. de accuſat. quæſt. 12. num. 39. & 40. nemine, quem viderit, diſcrepante, ut ibidē ipſe inquit, & ubi ampliat etiam procedere in notorijs ex Roma. conſ. 324. & Alex. conſ. 125. volum. 4. & etiam quod inimicus inimicitia capitali, qui eſſet de recenti reconciliatus, repellitur ab accuſando, & teſtificando, vt de inimico recõciliato de
* recenti communem opinionem eſſe teſtatur Felin. in cap. cum oportet nu. 10. & 12. de accuſat. Couar. pract. quæſt. q. 18. num. 13. Plot. in repet. l. ſi quando num. 880. C. vnde vi, ſic diſtinguendo tradit Farinac. ubi ſupra num. 41. & 42. & quod adhoc vt inimicus repellatur ab accuſando & teſtificando debeat eſſe inimicitia capitalis, &
* non leuis communem atteſtati ſunt Ang. de maleſic. in ver. ad querelam, & adden. ad eum, & alij relati per eundem Farinac. loco relato num. 45. & 46. quicquid tamē ſit in crimine hæreſis, in quo inimicus ad accuſandum admittitur, & in caſibus, in quibus inimicus ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequi poteſt, nàm tunc licèt repellantur à teſtimonio, admittuntur tamen ad accuſandum Farinac. d. q. 12. nume. 39. & 40. ad quem recurre, quia ampliat, & limitat, & declarat.

88 XVIII. Limita propter affinitatem † perſonarum, vt ſi per ſtatutum pari pœna punirentur generaliter receptatores delinquentis, & ipſe delinquens, non intelligeretur de receptante affinem, ratione enim affinitatis inducitur diminutio pœnæ ita dixit Roma. in d. §. de viro nume. 39. per ea quæ not. in l. fin. ff. de receptator. & præcipuè per Bart. quem refert, & ſequitur Alexan. conſ. 144. in fi. volum. 2. Tiraq. de pæn. cauſ. 22. in fi. quod dicit etiam ſenſiſſe Paul. de Caſtr. in l. ſi vnquam, C. de
89 reuocan. donat. & faceret ſi extaret ſtatutum, quod Aduocatus † Fiſci non poſſet aduerſus Fiſcum poſtulare iuxta l. 2. C. de aduoc. diuerſ. iud. l. 1. & 2. C. de aduoc. Fiſc. cauſam tamen ſuam, vel ſuorum agere non prohibetur l. pen. ff. de poſtuland. & ſicut ægritudo propria citatum nõ comparentem excuſat à contumacia l. quæſitum, ff. de re iud. ita ſuorum infirmitas excuſabit c. communis filius vbi gloſ. 23. diſtinct. quod nota pro ſtatuto de contumacibus, & tradit Foler. in pract. crimin. Canonica cap. 10. in ver. non comparentes contumaces reputantur ſub num. 51. quem refert, & ſequitur Farinac. tit. de inquiſit. q. 10. num. 53. in fine.

90 XIX. Limita propter paritatem † gradus, & affectionis, vt ſi extaret ſtatutum, quod non poſſit dari pro ſuo confidente in caſu compromiſsi, vel iudicij, vel æſtimationis, & ſimilium aliquis conſanguineus litigantium, non habet locum quando daretur conſanguineus, qui eſſet pariter conſanguineus amborum litigantium

arg.not.per gloſ. in cap. poſtremò de appellat. vbi dicitur iura dicentia conſangui-
91 neum † iudicem recuſari poſſe ratione ſuſpiciionis per aliam partem,non extēdi ad caſum, quo Iudex eſſet pariter litigantium conſanguineus, quoniam tunc affectionis,& gradus ratio æqualis omnes ſuſpicionem excludit,ad idem eſt glo.in cap. 1.
92 3 q.1.vbi lex generaliter remouens † conſanguineū à ferendo teſtimonio pro conſanguineo ratione ſuſpicionis non extenditur ad caſum, quo ipſe cōſanguineus eſt pariter ipſorum litigantium conſanguineus Bart.in l.qui teſtamento,ff.de teſtib.& latè D.Ioſeph.Maſcard.frater meus de probatio.vol.1.concluſ.408.nume.21. & in
93 concluſ.68.num.7.quod nota pro ſtatuto Ianuæ † de decretis lib.1.capit.1. § in ijs quæ per Senatum,in quo prohibentur in Senatu adeſſe agnati,cognati,& affines litigantium,dum aliquid per Senatum Sereniſsimum in cauſa prouidetur,vt non intelligatur de his Illuſtriſsimis Senatoribus,qui vnicuiq; parti æquè cognati,agnati, & affines ſunt, dum tamen non diſſimili amore ambas partes proſequantur, aut aliàs particulare aliquod intereſſe,aut principaliter,aut ſecundariò illos vni potius, quàm alię parti propenſos reddat,de quo ſtabitur arbitrio Sereniſſimi Senatus,niſi partes aliud conſiderabile expreſsè in contrarium allegarent, & opponerent, tunc enim ipſis, quæ ſua facta norunt, & generalitati ſtatuti ſtandum eſſe arbitrarer.

94 XX Limita propter æqualem † æquitatem,& bonitatem, ſeu ſufficientiam,vt ſi ſtatutum mandaret,quod Medicus publicè conductus a Ciuitate deberet per ſe curare,nec alium poſſet ſubſtituere,non.Intelligeretur in caſu,in quo ſubſtitueret Medicum in qualitate,bonitate,ac ſufficientia parem arg.tex.in l.pen.ad fi. C.de agen. in reb.lib.12.& l.ſi quis ex corpore, C.de murilegul. lib. 11. vbi patet regulam dicentem non poſſe quem,cuius induſtria eſt electa,alium ſubſtituere non extendi ad caſum,quo quis vellet ſubſtituere alium in qualitate, & bonitate parē, & ita arguit Roma in d.§.de viro num.41.cum alijs ibi per eum,quod nota pro Magn. D. meo
95 Iacobo Iuano Medico electo a noſtra Vniuerſitate, ſi tamen alius æquè idoneus, & & ſuæ eximiæ bonitati, & excellentiæ ſimilis reperiri poteſt.

96 XXI. Limita, vt lex, ſiue ſtatutum generaliter reſtringatur † propter probabilē
97 metus ſuſpicionem, vt ſi ſtatutum generaliter mandaret,intimationem † ſententię debere fieri perſonaliter,vel ad domum propriam illius,contrà quem fuit lata,non per hoc excludetur, quod ſi propter iuſtum metum intimatio,aut perſonaliter, aut ad domum fieri non poterit, non valeat,ſi facta erit alio in loco idoneo,ex quo veriſimiliter ad victi notitiam poſſit intimatio deuenire arg. tex. in cap. ſtatuimus de offic.deleg.& in clem.cauſam verſic.ſi propter appellati de elect. c.vbi periculum, §.porrò de elect.lib.6.clem.1. de for. compet. & facit quod dicitur id pro facto accipi,quo quiſq; aliquem perhorreſcit,quominus faciat,de quo in l.1.§.ſed,& Ariſto ff.quod vi aut clàm.

98 XXII. Limita propter potentem † clauſulam poſitam, vel in priuilegio, vel in aliqua conceſſione,cui per ſtatuta generalia derogantia non cenſetur præiudicatū, de quibus caſibus,vide Roma.vbi ſupra nume.45.vbi exemplificat multis modis, & præcipuè vbi priuilegia, vel fuerunt confirmata iuramento, vel tranſiuerunt in contractum remuneratorium, vel ſunt conceſſa ad pias cauſas, & ſimilia.

99 XXIII. Limita propter perſonarum † paupertatem, vt ſi extaret ſtatutum,prout
100 extat Sarzanæ,quod de bonis Cōmunis non poſſit † donari,remitti, &c. nihilominus ſi tractetur de donando,vel remittendo aliquid pauperi,donatio,& remiſſio valebit,

lebit, prout quotidie obſeruatur in practica in præſenti Ciuitate Sarzanæ erogando æleemoſinas maximè pro maritandis puellis non obſtāte tali ſtatuto arg tex. vbi gloſ. ſing. in l. omnes la prima, C. de anno. & trib. lib. 10. gl. in cap. in primis 2. q. 1. l. illicitas ad fi. de offic. Præſid. l. Iudices, C. de Epiſcop. aud. l. tàm dementi, C. eod tit. c. charitatem 12. q. 2. quod adeò verum exiſtimo, vt periniquum putarem aliter tenere, impedire enim ſubuentionem pauperum, eſſet contra Euangelium, quod nota pro illis, qui contrà dictum ſtatutum nō ſunt auſi facere in beneficium pauperū, timentes magis imprudenter inobſeruantiam legis humanæ, quàm piè amātes obſeruantiam legis diuinæ, quorum delicta miſeratio Dei clementer abſoluat, & ad
101 prædicta facit, quia quanquam in delictis † non omninò præbeat paupertas excuſationem cap. quoniam de Simon. & proinde non ſit ignoſcēdum mulieri, quę paupertatis velamento ſe turpem vitam egiſſe profitetur l. palam §. 1. ff. de rit. nupt. mitius tamen cum illo agitur, qui vrgente fame, aut alia neceſsitate nonnihil prohibi-
102 tum admiſit cap. ſi quis propter de furt. & paupertatem multa contra † iuris, & cuiuslibet diſpoſitionis regulas inducere teſtatur Tiraq. de pæn. cauſ. 32. cum ſeq. vbi etiam affirmat a multis alioquin prohibitis excuſare, vt ibi per eum latè, quod nota pro noſtro ſtatuto Sarzanæ de pæn. furt. vt ſcias defendere aliquem ægenum furtū aliquod fame ſic cogente facientem. Nàm ſi quod non eſt licitum in lege, neceſſi-
103 tas † facit licitum c. quod non eſt de reg. iur. in ſexto, vbi gloſ. item inculpabile eſt iudicandum quod neceſsitas intulit cap. ad limina 30. q. 1. & c. 1. 34. q. 1. fames quæ inter neceſsitates primum locum ſibi vindicat excuſabit furtum committentem. Sed prædicta intellige cum grano ſalis, ne ſub ſpecie neceſsitatis indifferenter nedum defendas, ſed etiam præbeas aditum quibuſcunque ad furandum contrà conſcientiam.
104 XXIIII. Limita propter variationem, ſeu mutationem † qualitatis, & illius def-
105 ficiētiam in aliqua re, vel perſona, vt ſi ſtatutum, ſiue lex generaliter dictaret, † Iuſdicentem, vel Medicum ab aliqua vniuerſitate conductum, vel artificem, & Prælatum ab officio non debere amoueri, non extenditur ad caſum, quo qualitas in eis varietur, vtputa quia de diligente efficitur quis negligens, nàm tunc licitè amoueri poſſunt arg. l. ſi quos C. de offic. Præfect. Prær. & l. milites, ff. de cuſto. reor. cum alijs, de quibus per Roma. d. §. de viro nume. 52. Et ſi extaret ſtatutum, ſeu lex generali-
106 ter mandans fideiuſſores ſemel datos † volenti amplius non poſſe improbari, non ideò habebit locum variata qualitate in aliquo fideiuſſore a principio pro idoneo reperto, utquia efficiatur ex diuite inops inopinatæ fortunæ impetu arg. l. ſi ab arbitrio, ff. qui ſatiſd. cog. & in l. ſi is a quo §. fi. cum l. ſeq. ff. ut in poſſ. leg. quod facit etiā pro ſtatuto mandante Tabellionem tanquam ſeruū publicum omnibus in his quæ ad ſui exercitium ſpectent inſeruire debere, quod non ſeruabitur, ſi varietur in il-
107 lo † qualitas, veluti ſi efficiatur Doctor, quo caſu non poterit ad officium exercendum pro aliquo compelli, niſi in cauſa hæreſis l. vniuerſos, C. de decur. lib. 10. c. ſicut ne Cler. vel Monac. c. vt officium, §. ad ſcribendam de hæret. lib. 6. facit l. liberto §. largius, ff. de ann. leg. l. cum quis in princip. ff. de ſolutio. l. ſi cum Cornelius ad fin. ff. de confirm. tut. c. ſi clericus pauper de præben. lib. 6.
108 XXV. Limita propter abſentiam, vel aliud impedimentum † perſonę requiſitę, vt ſi ſtatutum in contractibus minorum, patre carente, requirat conſenſum matris, & duorū propinquorum conſanguineorum, nihilominus ſi contractus fuerit factus

abſque

Digitized by Google

abſque conſenſu matris, eò quia erat abſens, vel adeò impedita quod non poterat conſenſum præſtare, valebit, quia ſtatutum etiamſi generaliter loquatur, debet tamen intelligi de poſſibili, & ſic ſi mater conſenſum præſtare poſſet, vel eſſet præſens ita Bald in l.in conuentione verſ.aduerte dicitur, C.de nupt.num.30. pro quo facit quod not.Bart.in l.ſi cum dotem, §.eo autem tempore nu.3. verſ. aut pater non poteſt eſſe præſens, ff.ſolut.matrim. Bald.in l.tranſactionem, C.de tranſactio.in fine, &
109 in l.turpia, §.1.ff.de leg.1.vbi dicit, quod ſi ſtatutum requirat conſenſum † propinquorum in contractu mulieri, ſi propinqui erant abſentes tẽpore contractus in longinquis partibus poterit mulier ſine eis contrahere per l.nullam in princ. ff.de cõd. & demonſtr.& pro limitatione facit, quod etiam ſupra diximus de filio, qui poterit eſſe in iudicio abſque patris conſenſu, ſi pater eſſet abſens per text.in d.l.ſi longius, §.ſi filius, ff.de iud.& d.l.ſi filiusfamilias viaticum, ff.ſi cert. pet. quod nota pro noſtro ſtatuto requirente conſenſum patris, mariti, & propinquorum in contractibus minorum, & mulierum.

110 XXVI. Limita propter rei † euidentiam, & notorietatem, vt ſi extaret ſtatutum, quod generaliter permitteret beneficium appellationis, non tamen eſſet intelligendum in caſu, quo quis ex delicto notorio, vel notorio debito eſſet damnatus, ita probat in ſimili tex.in cap.cum ſpeciali §.porrò, & c.conſuluit de appellatio. c. Roma. eod.tit.in ſexto ſicut econtrà nullitas notoria, & manifeſta, ſtatuto nullitates generaliter reijciente, non includetur, ſed illo non obſtante opponi poterit Bald. in l.1. C.ne lit.teſt.prouoc.& in l.ſi vnus, §.pactus ne peteret colum.14.ff.de pact. Imol.& Alexan.in l.de pupillo §.qui opus colum.penul.ff de oper.nou nuntiat. Abb.cõſ.55. lib.2.& conſ.44.lib.1.Anchar.conſ.207.Alexan.conſ.77.colum.3.in fi. lib.3.Dec. conſ.8.num.8.facit tex.in cap.inter cæteras, & cap.paſtoralis de appellatio.Corſet. ſing.90.Vant.in tit.quis poſſ.dic.de nullit.num.51.Bertazzol.conſ.crim.14.nu.14. volum.1.vbi ſtatutum prohibens appellationem non comprehendere, inquit, iniuſtitiam notoriam, & nullitatem ex defectu Iuriſdictionis, quæ notoria dicitur, cum nullus maior detur defectus iuriſdictione ipſa, & pro hac limitatione optimè faciũt adducta a Roma.in d.§.de viro num.55. vbi multa ſingularia dicta adhoc allegando accumulat.

111 XXVII. Limita propter actus † inualiditatem, vt ſi extaret ſtatutum, prout extat
112 Sarzanæ, quod de contractu † donationis, emptionis, & ſimilia ſoluatur gabella, nõ intelligetur de cõtractu inualido, ſed ad validum reſtringetur Bald.& Salic. in l.nõ dubium, C.de leg.Bertach.tract.de gabell.5.par.nume.7. & Io.Bapt.Ferret.d.tract. num.312.& 314.quos refert, & ſequitur Bertazz.conſ.crim.175.volum.1. num.5. & faciunt not.in l.2.C.de Eunuch.& probatur ex generali doctrina l.4. §.condemnatum, ff.de re iud.condemnatum, inquit I.C.eum accipere debemus, qui ritè cõdemnatus eſt, vt ſententia valeat, cæterum ſi aliqua ratione ſententia nullius momenti ſit, dicendum eſt condemnationis verbum non tenere, idem colligitur ex l.non putauit, §.non quæras, ff.de bon.poſſ.contr.tab.l.2.§.teſtamenta ff.quemadmod. teſta. aper.l.ſi is cui §.Flauius, ff.de ſolutio.cum alijs multis de quibus per Roma.ubi ſupra nume.63. vbi ſi ſtatutum, vel conſtitutio tribuat executionem paratam Inſtrumentis, ſeu contractibus, non extenditur ad caſum, quo contractus inualidus eſt, & vide, quæ diximus in regula quod ſtatutum loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto, & quod ſtatuta ſunt ſtrictè interpretanda.

XXVIII. Li-

113 XXVIII. Limita propter non perſeuerantiam, † ſeu non continuationem, vt ſi
ſtatutum generaliter diſponendo concederet aliqua priuilegia Aduocatis, vel mili-
tibus, comprehenderet ſolùm Aduocatos, & milites actu, non autem qui ab effectu,
vel militiæ exercitio deſtiterunt arg. l. fi. C. de reſtit in integr. l. ne quidã, C de teſta.
milit. l. 2. C. de primipil. l. 3. C. de donatio. & prætext. lib. 12. l. fi. C. de aduoc. diuerſ.
Iud. l. generaliter, C. de Epiſc. & Cler. l. ſemper §. negotiatores, & §. licet, & §. qui-
buſdam ff. de iur. immunit. vbi patet iura aliquibus artificijs immunitates cõceden-
tia ad eos non extendi, qui ab exercitio actus huiuſmodi deſtiterunt Roma. vbi ſu-
114 pra num. 65. qui ex hoc infert ad Scholares recedentes † ab exercitio ſtudij, quia
non gaudent priuilegijs, & adhoc multa allegat, ex hoc nota, quod non immeritò
115 condemnari poſſunt illi ex delatione † armorum, qui licèt ſint electi Antiani, quib.
per ſtatutum arma ferre licet, tamen vocati, & eueniente occaſione, nec in Conſilio
nec in alijs rebus Communitatis peragendis adeſſe volunt, ſed nomine Antiani,
aut contenti, aut etiam indignati omnia, quæ ad Antiani officium ſpectant, præter-
mittunt, igitur nec armorum delationis priuilegio gaudere eis licebit.
116 XXIX. Limita propter affectationẽ, † vt ſi ſtatutum concederet aliquod priuile-
gium alicui propter officium, non extenderetur ad illum, qui affectauit, & affectatè
illud officium procurauit, & fuit tandem propter importunitatem aſſecutus arg. tex.
ſecundùm vnam lect. gloſ. in l. vniuerſi, C. de legib. lib. 10. Rom. vbi ſupra num. 67.
quod notent hi, qui ad officia publica, tàm affectatè intendunt, vt vix aliud cogitẽt,
& ex alia doctrina eiuſdem Roma. poteſt notari etiam contrà illos, qui aut propria
negotia habentes, aut ſalarium, & lucrum affectantes, aut etiam ex ambitione moti
cum omni affectatione, & procuratione procurant mitti pro rebus Communitatis
Ianuam. Nàm illis non debentur prærogatiuæ, quæ aliàs cõceduntur eis, qui pro
Ciuitate abſunt, vt colligitur ex l. pen. C. quomod. & quand. Iud. & l. & qui data ff.
ex quib. cauſ. maior. ſed vt verè fatear loquendo de officijs, & dignitatibus, aut lu-
crum, aut ſuperioritatem in Ciuitate, & alibi afferẽtibus quis eſt hodie, qui non af-
fectet illas, & procuret, & laudabimus eum certè, aut nulli, aut perpauci, etſi qui il-
las non libenter amplecti videntur, tunc tibi dic, meritò, credo minus, ideò cõclu-
de, quod omnis homo currit, loquor regulariter, non autem indiſtinctè.
117 XXX. Limita propter officij † neceſſitatem, vt ſi extaret ſtatutum, prout extat
118 Sarzanæ, quod pater non poſſit ſine † venia a filio vocari in iuditium non enim ex-
tenditur ad filium; qui ratione neceſsitatis officij ſui, vel tutelæ, patrem in Ius vo-
cat. Nàm tunc veniæ non eſt neceſſaria imploratio, ita nos docet tex. in l. quæſitum
ff. de in ius vocan. & in ſimili in l. cum non ſolùm, §. neceſsitatẽ, C. de bon. quæ lib.
& in l. aduerſus, §. 1. ff. de inoff. teſtam. & §. ſi tutor inſtit. eod. l. tutorem, ff. de his qui-
bus, ut indign.
119. XXXI. Limita propter neceſsitatem in perſona † propria, vt ſi extaret ſtatutũ,
prout extat Ianuæ, generaliter mandans conductorem intrà tempus conductionis
non poſſe expelli, non erit intelligendum, ut habeat locum etiam quando locator
120. haberet neceſsitatem † rei locatæ, immò tunc conductor poteſt expelli, vt nos do-
cet tex. in l. ædem C. locati, cap. propter ſterilitatem eod. tit. Roma. ubi ſupra nu. 70.
in fine, de quo tamen dic, vt per Vinc. Carrot. in ſuo tract. locat. & cõduct. par. 2. tit.
de recuſatio. ubi latè hoc explicat, & tu hic obiter nota, non dari appellationem a
121 ſententia † de exfractando Gramat. conſ. ciuil. 58. num. 15. quia talis cauſa celeri-
tatem

tatem deſiderat Carrot.d.tract.par.3.tit.ſi de momentanea poſſesſione num.2.& 3. & pro limitatione relata facit quod habetur in l.licet, ff. de arbitr. & l. ſi longius in princip.ff.de iud.ubi patet,iura generaliter volentia,Iudicem,vel arbitrum poſt ſuſceptam cognitionem cauſæ compelli iudicare, non extendi ad caſum, quo ita ipſi in concernentibus perſonam propriam ſunt impediti, vt liti terminandę operã da-
122 re non posſint, quod nota pro ſtatuto Sarzanæ ſub rubr. † de litib. & quæſtio. propinq. per arbitr.termin.lib.3.capit.20. in §.& ſi arbiter, vbi ſtatuitur, quod arbiter poſtquam compromiſſum acceptauerit intrà tempus cõpromisſi debeat terminare controuerſiam commiſſam ſibi,aliàs puniatur, vt ibi, intelligatur ceſſante neceſſitate in perſona propria,facit etiam quod traddit Rip.in capit. cum M. Ferrarienſis
123 17.not.numero 24.de conſtitutio.quod qui contrauenit ſtatuto propter † neceſsitatem non dicitur contrauenire ſequendo Rol.à Val.conſ.50.num.28.vol.3. Bertazzol.conſ.crimin.554.num.5.lib.2.

124 XXXII. Limita propter defectũ copiæ † Superioris,vt ſi ſit ſtatutum, quod quis non posſit capi pro debito ciuili abſque licentia Prætoris, non habebit locum, ſi Prætor eſſet abſens, & eſſet timor fugæ expectando illum, nam tunc non obſtante tali ſtatuto poterit capi abſq; licentia,vt probatur in l.generali,C.de decur.lib.10. vbi gloſ. facit gloſ. in l.nullus,C.de iud.l.ſi alius,§.bellisſimè, ff. quod ui, aut clam Roma. vbi ſupra num.72. & conferunt ſupra in decima limitatione,& in Concluſ. quod ſtatuta Laicorum non ligant Clericos,dum de moræ periculo diximus.

125 XXXIII. Limita,vt non habeat locum in caſu † ficto,quem generalia ſtatuta nõ comprehendunt,ut diximus in Concluſione, ſtatutum loquens in caſu vero nõ habet locum in caſu ficto,vbi tamen vide,pro quo facit tex. in l.ſi maritus, §. lege Iulia,ff.de adulter.ubi iura diſponentia de abſentibus non habent locum in abſentib. fictè, prout & nos retulimus in dicta concluſione faciunt dicta a Bart.in l.2. § hoc interdictum; il ſecondo, ff.de fin. ubi voluit, quod ſtatutum generaliter puniens mulieres portantes perlas, non habet locum in his,quæ portant perlas non veras, & naturales,ſed fictas,& artificiatas, quod nota pro Pragmatica Ianuẽſi prohibente ſimilia,&c.

126 XXXIIII. Limita propter rei,ſeu actus, & perſonæ, vel loci † vicinitatem, vt ſi extaret ſtatutum de imponendis collectis, per quod ſtatueretur pariter hominibus ſubditis parium diuitiarum onus collectarum imponendum eſſe, non extenderetur ad caſum,quo unus eſſet æquè diues, ſed tamen magis vicinus Ciuitati, ad quã fieret ſolutio onerum impoſitorum, nàm viciniori æquè diuiti debet imponi maius onus ſolutionis,quàm remotiori,licèt æquè diuiti, quia conſideratur, quod minor eſt ſibi impenſa pro eundo ad locum deputatum ſolutioni,quàm remotiori, ita nos docet tex.in l.pro locis,C.de anno. & trib.lib.10. vel aliud exemplum poteſt afferri, vt ſi extaret ſtatutum,quod tale delictum committens poſſet in quocunque loco Ciuitatis capi, præterquàm in Eccleſia,non intelligetur tamen ſtatutum,ut cõprehendat locum uicinum Eccleſiæ, & illi cohærentem, qui eadem immunitate gaudet, qua Eccleſia adeò ut qua pœna punitur quis ex ſtatuto uulnerans in Eccleſia, eadem punietur uulnerans iuxtà illam,ita Ioan.Andr.in addit.ad Speculat.in rubr. de immunit.Eccleſ.ad fin.& Felin.in c.cùm per cauſa de ſent.excomm.dicit per il-
127 lum tex.& per cap.ſicut antiquitus 17.quæſt.4. quod qui fugit † ad cemeteriũ Eccleſiæ eſt tutus ratione cohærentiæ,& quod uiolans propè Eccleſiam dicitur uiola-

re

re ipſam Eccleſiam, cum Eccleſia dicatur per quadraginta paſſus, de qua re vide latè per Remig. de Gonn. in ſuo tract. de immun. Eccleſ. in ver. cemeteriũ ampliat. 4. & 7. cum plur. ſeq. & melius per Boſſ. tit. de capr. num. 31. Clar. in pract. crim. §. fina. quæſt. 30. verſ. hinc eſt Farinac. in tit. de careerib. q. 28. num. 12. & Scap. de iur. non ſcript. lib. 1. cap. 26. vbi cum prædictis aſſerit hoc in deſuetudinem abijſſe, cui tamen repugnat Farinac. loco citato.

128 XXXV. Limita propter aduerſam corporis † valetudinem, vt ſi extaret ſtatutũ, quod quis perfecto officio gauderet tali immunitate, ſi quis propter infirmitatem illud non valuit perficere, ſtatuto tamen gaudebit, quaſi officium perfeciſſet, cũ per ipſum non ſteit, ſed propter infirmam valetudinem, vt probatur in l. ex agentibus C. de Princip. agẽt. in rubr. lib. 12. & tenuit Roma. in ſing. 66. An ſtante ſtatuto Bar. & Alexan. in additio. in d. l. ex agentibus Abb. in cap. magnæ de voto colum. 2. qui dicit, quod tale ſtatutum haberet etiam locum in ſenectute Roma. in d. l. ſi verò, §. de viro num. 76. & facit tex. in l. ſi cui, §. tam diuus, ff. ex quib. cauſ. ma. vbi patet iura dicentia deducto ad finem negotio, pro quo quis miſſus eſt a Republica nõ dicetur

129 miſſus amplius abeſſe cauſa Reipublicæ, † niſi tamen perſiſteret abſens, eò quod infirmus eſſet, tunc enim Reipublicæ cauſa abeſſe dicetur, & immunitatibus quibuſcunque gaudebit, quod eſt valdè notandum pro illis, qui quotidie ab vniuerſitatibus, & Principibus mittuntur ad aliquem locum, vt etiam infirmi gaudeant emolumentis, & mercede ſtatuta, & pro limitatione, & dicto principali facit etiam benè tex. in cap. ſi teſtium de teſtib. vbi patet, legem generaliter dicentem citatũ ad præſtandum iuramentũ pro reddendo teſtimonio apud Iudicis Tribunal debere comparere, non extendi ad caſum, quo citatus eſſet infirmus, tunc enim ad domum iuramentum eſſet deferendum, quod nota pro ſtatuto Ianuę de teſtib. cog. in crim. lib. 1. cap. 16. & in cap. de his qui voc. ad teſt. in ciuil. lib. 2. cap. 20. & eſt conforme diſpoſitioni ſtatuti Sarzanæ ſub rubr. de poſitio. lib. 3. c. 4. §. ſi verò perſona, vbi propter infirmitatem, honeſtatem, & dignitatem mittitur ad domum reſpondere debentis poſitionibus, & etiam ſtat. Ianuæ d. cap. 20. ſaluat iuſtum impedimentum arbitrio Iudicis.

130 XXXVI. Limita propter perſonarum, ſeu actuum multitudinem, † vt ſi extaret ſtatutum generaliter mandans hoſpitem teneri, & debere recipere omnes viatores ſub pœna, non incidat in pœnam hoſpes, qui occupato hoſpitio quoſdam recipere noluit Roma. vbi ſupra num. 78. verſic. 3. probatur, & facit gloſ. in cap. ſignificauerunt in ver. effrenatam de teſtibus dicens iura dicentia Iudicentem debere, & poſſe concedere vſque ad quartam dilationem pro teſtibus probatorijs producendis iuxtà c. vltrà tertiam de teſtib. & l. in pecuniarijs de dilatio non extendi ad caſum, quo poſt productionem primam intra quam producti ſunt teſtes ad ſufficientiã, petit quis ſecundam, vel tertiam, intrà quam vult producere teſtium aliorum multitudinem. Nàm poteſt tunc ipſa dilatio petita denegari, quod nota pro ſtatuto Sarzanæ de teſtib. & de rat. ſummar. lib. 3. cap. 3. §. etſi qua dictarum partium, vbi ſtatuitur, quod Capitaneus poſſit ſtatuere terminum longiorem parti alleganti habere teſtes alios abſentes, vt non habeat locum quando ſufficienter fuerunt examinati, vel poſſent examinari teſtes præſentes, vt effrenati teſtium multitudini obuietur iuxtà illud c. vltrà tertiam de teſtibus, & iuxtà d. cap. ſtatuti Ianuæ ſub rubr. de his qui voc. ad teſtim. lib. 2 c. 20. §. nec poſſit aliquis magiſtratus, vbi prohibetur multitudo

titudo teſtium examinandorum,& pro limitatione facit tex.in l.aut facta, § fin. ff. de pæn.ex quo colligitur,quod iura imponentia certam, & determinatam pœnam
131 pro aliquo crimine, † nō extēduntur ad caſum,quo Iuſdicens in illo loco præſidet, in quo reperit eius loci homines circa tale delictum ſępiſsimè maiori pro parte delinquentes. Tunc enim ad refrenandam illorum malam conſuetudinem à tali delicto, permiſſum eſt excedere pęnam à iure ſtatutum ea ratione,vt quos Dei timor, & pœnæ paruæ impoſitio a malo non reuocat, ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinę.
132 XXXVII. Limita propter nimiam contumaciam, † vt ſi per ſtatutum mandaretur,nemini audientiam eſſe denegandam à Iudice ſub pœna,non habebit locum in Iuſdicente, qui propter nimiam contumatiam denegauit audientiam parti, ita not. gloſ in l.ſed,etſi per Prætorem,§.ſed ſi cum decreto,ff.ex quibus cauſ. maior.quam adhoc ponderat,& allegat Roma.ubi ſupra nume.80.verſic. 5. probatur ubi etiam verſic.4.inquit ſtatutum,vel legem diſponentem contumatiam nō debere eſſe pluribus pęnis punitam,non extendi ad caſum,quo ſit nimia contumatia, l.relegati, ff. de pœn.& c.quoniam frequenter,§.ſin autem vt lit. non conteſt.
133 XXXVIII. Limita reſpectu remunerationis, † vt ſi extaret ſtatutum, prout etiā in alio propoſito diximus extare Sarzanæ ſub rubr.de non dando,vel donando,vel mutuando, vel commodando de bonis communis non erit intelligendum in caſu, quo Magnifici Antiani, ſiue Conſilium darent in remunerationem alicuius neceſſarij ſeruitij præſtiti ab aliquo noſtræ Communitati, ut hoc ſuadetur ex l. cum nauatorum,C.de nauicul.&c.lib.11.vbi patet, legem generaliter dicentem neminē poſſe remittere onus ſolutionis tributi Reipublicæ debiti, non extendi ad caſum, quo ſuperior in remunerationem vellet remittere ei,qui in aliquo neceſſario ſeruitio Reipublicæ gratus extitit,& facit tex.in cap.quicunque ſuffragijs, & in cap.Eccleſia 12.q.2.& cap.per tuas cum ibi not.de donatio.quibus in locis patet, iura generaliter dicentia prohibitam fore rerum Eccleſiarum alienationem, non extendi ad caſum,quo eas velit alienare Superior,vt eos remuneraret,qui Eccleſię grata opera impenderunt,& ſtatutum,ſiue lex generaliter reſcindens cōtractum donationis, vel alium quemlibet metu factum,non extendi ad caſum,quo donatio, uel contractus metu factus eſt vere remuneratoria,& remuneratorius, ſic probat tex. in l.metum,§. ſed licet,ff.quod met.cauſ.quod eſt verum,niſi ille, ad cuius fauorem eſt facta donatio,uel contractus,uim,uel metum ipſe ſubmiſerit donanti,ſic cantat tex.in d.§.ſed licet.
134 XXXIX. Limita propter maiorem dignitatem † concedentis,& conferentis, ut ſi extaret ſtatutum de præcedentia Doctorum, quo caueretur promotum ad dignitatem poſterius poſtponi debere promoto prius,non extēdetur ad caſum, quo promotus poſterius eſt promotus ab eo,qui eſt in maiori excellentia dignitatis, quàm ille,qui fuit promotor prioris, ita ſuadetur ex tex.in l.2.ff.de alb.ſcrib. & capit. per tuas,de maior.& obed & quod not.glo.in cap.1.eod.tit.cum alijs a Roma.adductis vbi ſupra num.82.de quo tamen dic, ut per Felin. in d. cap. per tuas de maiorit. & obedient.ubi inter cætera dicit hoc procedere quādo doctoratus poſterior a Prencipe maioris dignitatis ſit creatus cum rigore examinis, ſecus ſi ſimplici verbo, eſto Doctor,idem Maria.in capit.qualiter 2.3.not.de accuſ. Doctor. in d.l.2. ff. de alb. ſcrib.
135 XL. Limita propter nouam rei † ſuperuenientiam, vt ſi extaret ſtatutum, quod

poſt

poſt conclusum in cauſa,& elapſis quibuſdam diebus, non poſſint produci in cauſa aliqua alia Inſtrumenta, vt ſi de nouo Inſtrumenta deuenerint ad manus partis, & de eo conſtabit, poterunt produci, prout ita notant Doct.per l.admonendi ſecundũ vnam lect.quam ibi pōderant Bart.de iureiur. vbi etiam Rip.nu.48.& Curt. nu.67. vbi teſtatur de communi Felin.in cap.paſtoralis de cauſ.poſſ.& propriet.de quo tamen dic,vt per Dominum Ioſeph fratrem meum de probatio.in concluſ.925.nu.7. cum ſeq.volum.2.vbi etiam habebis quomodo probetur Inſtrumenta eſſe de nouo
136 † reperta,& vide etiam Aſin.in ſua pract.Iud.23.Limitatio.3.

137 XLI. Limita propter iuſtam,ſeu probabilem † ignorantiam, vt ſi generaliter per ſtatutum punirentur receptantes bannitos,intelligitur de receptantibus ſcienter,ita colligitur ex gloſ.vbi communiter ſcribentes in l.1.ff.de receptato.& eſt ratio,quia, vt inquit Imp.in l.generali,C.de tab.lib.10.ſcientem,non autem ignorantem uolumus obligati, vt not. Bar.in l.omnes,C.de agric.& cenſit.lib.11.& l.1. C.de colon. illiric.eo.lib.quod benè animaduertit ſtatutum criminale Ianuæ ſub rubr.de rebell. & exulib.ed.pub.non recip.ibi ſciens receperit, & ita erit intelligendum aliud ſtatutum de recip.pirat.vel præd.& facit etiam aliud ſtatutum criminale de viro vxore ſuperſtite aliam ſuperinducente ibi aliam ſciens ſuperinduxerit. An autem, &
138 quando præſumatur † ignorantia habes apud D. Ioſeph fratrem meum in ſecundo volum.probatio.concluſ.874 cum duabus ſeq. ubi in vltima ſub num.22. reperies; quod ſtatutum prohibens allegare ignorantiam,non intelligitur de iuſta.

139 XLII. Limita propter concluſionē † in cauſa,qua ſtante,multæ exceptiones non admittuntur,quæ alias ex generalia ſtatutorum permiſſione conceduntur,ita colligitur ex tradditis à Roma.vbi ſupra nu.85.vſque ad nu.86. latiſſimè Aſin. in prax. Iudicial.§.23.per tot.ubi copioſiſſimè per ampliationem, & limitationem de vi, & effectu concluſionis in cauſa docet.

140 XLIII. Limita propter ſenectutem,vel antiquitatem,† cuius reſpectu ſenes non comprehenduntur in generali ſtatutorum diſpoſitione, vt multis caſibus exemplificat Roma.vbi ſupra num.86.& 87. & de hoc extat ſtatutum Sarzanæ ſub rubr.de priuileg.ſeptuagen.lib.1.cap.26.& probatur in cap.ſi teſtium de teſtibus, vbi ob ſenectutem remittitur onus accedendi ad Iudicem teſti,& c.placuit 18.diſtinctio. vbi propter ſenectutem remittitur onus perſonaliter comparēdi, & faciunt dicta de infirmis ſupra in 35.limitatio. & per D.Ioſeph fratrem meum vol.3.de probat. concluſio.1295.

141 XLIIII. Limita generaliter ita neceſſitate † in aliquo caſu ſuadente,quæ cum legem non habeat l.1.ff.de offic.conſ.l.Tutor.ff.de excuſat.tut.l.aliquando, ff.de offic. proconſ non eſt mirũ,ſi in ea ceſſat diſpoſitio legis generalis, vt ex pluribus exemplis comprobat Roma.ubi ſupra,& quod neceſſitatis gratia ceſſet ſtatutum circa ſolemnitates generaliter diſponens dixit Bertazzol.conſil.ciuil.88.nume.42.Bald.in l.turpia,§ 1.ff.de leg.1.ubi alij, & neceſſitatis tempore ceſſare diſpoſitionem ſtatuti teſtatur Lamberteng.in fine ſui tract.de contract.ubi cōmunem dicit, & quamplurimos adhoc allegat,& faciunt dicta ſupra in 25.& 331.Limitatio.

142 XLV. Limita, quod licèt factum contrà diſpoſitionem † generalem ſtatuti non operatur in totum,tamen aliquando operatur ſaltem in tantum,ut ſi ſtatutum extaret,quod poſt didicita teſtificata,vel publicatas atteſtationes,non poſſent recipi aliqui teſtes, ſi fuerint recepti non probabunt quidem plenè tanquam recepti contrà

Ff 2 diſpo-

diſpoſitionem ſtatuti, ſed tamen facient, ſic etiam examinati qualem præſumptionem, ita colligitur ex Innocen. in cap. cum dilecti de accuſatio ſub num. 1. quem ſequitur Roma. vbi ſupra num. 89. cum alijs permultis, de quibus ibi per eum, & facit generaliter, quod teſtes non examinandi, neque admittendi de iure, ſi tamē fuerint examinati, & admiſſi, operantur ſaltem quoad quale inditium Bart. in l. maritus verſ. vlterius oppono, ff. de quæſtio. Bald. Salicet. & alij in l ſeruos, C. de teſtib. latè Marſil. ſingul. 198 teſtis qui non debet cum ibi per eum alleg. hocque declarat habere locum parte non opponente.

XLVI. Limita, vt non procedat, quando cauſa, vel ratio † diſpoſitionis ſtatuti adiecta eſſet. Nàm tunc illa cauſa, & ratio adiecta limitat, & reſtringit generalitatem ipſius ſtatuti ad limites, & terminos ipſius rationis, ita Alber. in l. quæſitum, §. Meuij, ff. de leg. 3. & in l. Aurelius, §. ſticho, vbi etiam Bart. ff. de lib. leg. Bart. cōſ. 60. generalitas in princip. Anchar. conſ. 254. ſuper primo quæſito colum. 2. nu. 4. Caſtr. conſ. 332. viſo teſtamento poſt princip. lib. 1. Alexand. conſ. 170. colum. pen. verſ. 3. hoc colligi poteſt lib. 2. Barbat. inter conſ. Alexan. 52. num. 19. colum. 4. lib. 4. Dec. conſ. 376. colum. 5. num. 6. Pariſ. conſ. 50. num. 24. volum. 3. Gozad. conſ. 35. nu. 34. Crauet. conſ. 3. num. 12. & conſ. 221. nu. 6. lib. 2. cauſa enim in ſpecie reſtringit dictum in genere dicit Bart. in l. iubemus in ſecundo notab. C. ad Velleian. & in l. pactum colum. penult. q. 17. de colla. Bald. inter conſ. Angel. 68. in princip. l. cum pater §. dulciſſimis vbi Bart. Imol. & alij, ff. de leg. 2. l. adigere, §. quamuis ubi Bart. ff. de iur patron. l. ſi is qui animo iuncta gloſ. vbi Paul. de Caſtr. & alij, ff de acq. poſſeſs. l. milites in princip. ff. de re milit. Salicet. in repet. l. 2. C. de nox. act. Abb. in capit. Eccleſia colum. 2. de immunit. Eccleſ. & in cap. ad audientiam de decim. & in cap. fin. de reſcript. & ratio eſt etiam, quia ratio eſt anima legis, vnde ſicuti anima dominatur corpori, ita ratio verbis, l. ſcire leges, ff. de legib. l. cū mulier, & ibi Doct. ff. ſolut. matrim. l. non dubium, vbi glo. & Doct. C. de leg l. nominis, & rei, §. verbum iunct. gloſ. ff. de verb. ſignif. Intelligentia enim dictorum eſt aſſumenda ex cauſis dicendi, cap. intelligentia, & cap. præterea, de verbor. ſignific. Cephal. conſil. 76. num. 88. lib. 1. & nos etiam ſupra in decimaquarta ampliatione, & alibi in alijs cōcluſionib.

144 Primò. Amplia limitationem, ut ratio † adiuncta faciat recedi a proprio ſignificatu verborum antecedentium, ita Bald. & Caſtren. in l. ſi ſeruus legatus, §. qui quinque, ff. de leg. 1. quos ſequitur Euerard. in loco a ratione legis num. 3. verſ. immò quod plus eſt.

145 Secundò. Amplia, vt procedat non ſolùm in cauſa † expreſſa, ſed etiam in tacita, & coniecturata, ita Crauet. conſ. 3. num. 3. per tex. in cap. ſuper, ubi Dec. in ſecundo notab. de appellat. & in conſ. 33. num. 9. Barbat. d. conſ. 52. num. 19. inter conſ. Alex. Bald. d. conſ. 68. inter conſ. Angel. Euerard. vbi ſupra nu. 9. in princip. qui id reſtringit, quando vnica tātùm ratio coniecturari poteſt, & ita teſtatur voluiſſe Petr. Cyn. Caſtren. & alios in d. l. non dubium, C. de leg. & Bald. in l. maximum vitium, C. de lib. præter. Abb. in cap. ad audientiam de decim. & in cap. fin. de reſcript. & in cap. nihil de elect. & ratio eſt, quia quando non poteſt reddi, niſi vnica ratio in ſtatuto, illa habetur pro expreſſa gl. ſing. in l. quamuis vbi Bald. & Caſtren. C. de fideicōm. Alexand. conſ. 85. nume. 4. volumine quarto Iaſ. in §. omnium, numero 38. cum addit. inſtit. de actio. Corr. in ſuis memo. in ver. ratio in princip. Aſin. in ſua pract. Iud. §. 9. capit. 5. ampliat. 25. nume. 4. & nos latè tàm de limitatione, quàm de prædictis

ampliа-

ampliationibus diximus in Concluſione,quod ſtatuta ſunt propriè, & ſtrictè intel-
ligenda in ſexta limitatione,ad quæ recurre.
146 XLVII. Limita, vt ſemper generalitas ſtatuti reſtringatur † ad ea, quæ ſtatuen-
tes facere poſſunt, & de quibus ipſis eſt permiſſum ſtatuere, & non vltrà Roma.
conſil.108. idem in propoſita ad finem,& conſilio 393.colum.2.verſic.1.quia Ca-
ſtrenſ.conſ.294.colum.1.verſic.ſed hic lib.2.conſ.13.num.2.eod.volum.Aret.in l.
gallus, §.1.in ſecundo not.ff.de lib.& poſthum.Dec.conſ 504.nume.4. & ratio eſt,
147 quia actus humani † regulantur,& interpretantur a poteſtate facientis Bald. in l.1.
num.55.C.de ſacroſ.Eccleſ.Barbat.conſ.10.num.8.volum.2.Socin.Iun.conſil.72.
num.14.lib.2.l.1.in fine,C.de muner. & honor.lib.10.Bart.in l.penul.§.1.nume.5.
ff.de leg.2.Alexan.conſ.168.num.8.lib.2.conſ.95.lib.6. & faciunt quia nemo cen-
ſetur quid agere velle per generalem verborum conceptionem, quod per ſpecialē
agere non potuiſſet l. Lucius §.ita reſpondit ff.ad municipal.l.ſi pater,ff.de his quę
in fraud.cred.c.ſi generali ſi de feud.fuer.controuerſ.Io.Andr.in cap.eos de immu.
Eccleſ.in ſexto Roma.conſ.289.num.2.conſ.48.num.2.conſ.92. num.5.cum alijs
permultis,de quibus per Mandoſ.in additio ad dictum conſil.289. & latiſsimè per
Caſſan.conſ.1.in tertio dubio num.19.Cephal.conſ.516.num.17.lib.4.Cepol.con-
ſil.15.nu.7.Bertazz.conſ.ciuil.57.nu.26.Rom.conſ.92.nu.5.Ant.de Butr.in cōſ.40.
in princ.not.in cap.a nobis; il primo de ſent.excomm.ubi præcipuè Abb. in 3.not.
148 XLVIII. Limita ob euitandam correctionem † iuris communis, ſtatuta enim
ſunt reſtringenda, ſi ita euitatur correctio iuris Rimin.conſ.43. nu.13. lib.1. Alex.
conſ.85.num.12.lib.4.& conſ.19.num.4.lib.1.Cephal.conſ.210.nu.18.lib.2. Rol.à
Val.conſ.161.num.54.volum.2.& conſ.72.nu.36.lib.3. & ſtatuta ſunt,vel ſtrictè,
uel latè interpretanda, prout minus derogatur iuri communi Socin. Iun.conſil.11.
num.12.lib.1.Doct.communiter in l.fin.§.in computatione,C.de iur.delib. & Me-
noch.conſ.76.num.2.lib.1.ubi uoluit,quod ſtatutum de lucro dotis debet ſtrictiſſi-
mè interpretari tanquam contrarium iuri communi, ut minus quàm fieri poſſit il-
lud lædat, hinc etiam Rol.à Val.in conſ.97.num.21.lib.2.& in conſ.74.nume.19.
lib.3. dixit, quod quando ſtatutum contra ius commune poteſt operari unum, uel
duo,ea ſumenda erit interpretatio,per quam unum tantùm,non autem illa,per quā
duo contra ius ſtatutum operetur,idem uoluit Pariſ.conſ.110.num.6.lib.3. Roma.
conſ.399.num.1.& 2.Grat.conſ.43.colum.1.uolum.1.Gozad.conſ.19.nu.5. Socin.
Iun.conſ.3.in princip.lib.1. Bero.conſ.113.num.6.uolum.3. & ratio concluſionis
149 etiam poteſt eſſe, quia ſtatuētes † non præſumuntur uelle corrigere quod eſt diſpo-
ſitum a iure communi Cephal.conſ.138.num.50.lib.1.Corn.conſ.119.nu.5.lib.1.
Ruin.conſ.38 nu.6.uol.3.Dec.conſ.37.nu.7. & in hoc uide quæ diximus in Concl.
quod ſtatuta debent ita interpretari, ut reducantur ad concordiam cum iure com-
muni, & amplia,& limita,ut ibi.
150 XLIX. Limita, ut non procedat, ita ſuadente naturali † æquitate,quæ uincit ge-
neralitatem uerborum,ita Crauet.conſ.186.nu.14.lib.1.& conſ.221.num.1.lib.2.
ubi ait,quod ſtatutum utcunque generale recipit limitationem ab æquitate,etiamſi
in ſtatuto adeſſent uerba prægnantia, & non aliter, nec alio modo Socin. conſ. 44.
col.4. ad fi. uerſ.& dicta uerba non aliter lib.j. & quod attendi debeat æquitas po-
tius,quàm generalitas ſtatuti, & quod ſecundum naturalem æquitatem declaretur
mens ſtatuentium dicit Cephal.conſ.28.nume.44.lib.1. Bald. in l. ſi procurator in
princ,

princ.col.1.uerſ.item renũtiatio,ff.de cõd.indeb.Iaſ.in l.a Diuo Pio,§.in uenditio-
ne col.3 uerſ.2.& fortius,ff.de re iud. Cra .conſ.70.nu.24.Bald.cõſ.434. pactũ in-
ter locatorẽ lib.1.Iaſ. in l. ſi ſeruum ſtichum §. ſequitur in 7 not.ff de verb.oblig.&
Ang.in conſ.345. in fi.dixit, qđ attẽdi debet æquitas potius,q̃ rudis figura ſtatuti.
151 Amplia limitationem, ut procedat, etiamſi ſtatutum generaliter † loquens eſſet
ultimo loco poſitum in uolumine ſtatutorum, & ultimo compilatum, nàm non per
hoc præualeret primò, quod eſſet æquius, ſed potius illud æquius attenderetur non
obſtãte generalitate,& poſterioritate iſtius ſecundi,ita Marſ. in l.j.§.ſi ſerui.nu.29.
ff. de quæſt.ubi dixit,qđ Iudex nõ dẽt attẽdere prioritatẽ,aut poſterioritatẽ in ſta-
tutis,ubi æquius inter illa apparet iuribus ibi per eum, idem uoluit Alex. conſ. 58.
nu.5.lib.4.Iaſ.& Dec.in l. ſi Ruffinus C. qui teſt.fac.poſſ.Ceph.cõſ.404.n.29.lib.3.
152 L. Limita, vt non ſit generaliter intelligẽda † diſpoſitio ſtatuti generalis, quan-
do ita intelligẽdo ſequeretur inęqualitas inter perſonas cõpræhenſas in diſpoſitio-
ne,ratione .n. ſeruandę ęqualitatis inter illas reſtringũtur ſtatuta generaliter diſpo-
nentia Crauet.conſ.70.nu.6.quod dicit ẽt ſenſiſſe Aret.cõſ.6.col.6.& cõſ.154.col.3.
Socin.conſ.98.col.3.lib.1.idẽ Crauet.conſ.139. col.fi.Ceph.conſ.188.nu.10.lib.2,
153 vbi plus dicit, quod ẽt receditur † a proprietate verborũ,vt æqualitas conſeruetur.
154 LI. Limita, vt non procedat,quando diuerſa † eſſet ratio eorum quę ſub genera-
litate comprehendi poſſunt Crauet.d.conſ.70.num.27.per ea,quæ not. Bart. in l. ſi
pluribus,ff.de leg.2. & per Canoniſtas in cap.vt circa de elect.in ſexto, Caſtren. in
conſ.187.notandum eſt colum.fin lib.2.Abb.conſ.97.num.4.lib.2.
155 LII. Limita, vt non procedat,quando aliàs † abſurdum, & inconueniens ſeque-
retur, tunc enim vt abſurdum euitetur generalia ſtatuti verba reſtringũtur Crauet.
d.conſ.70.nu.21.Socin.conſ.84.colum.3.verſ.3.principaliter vol.1.Caſtr.conſ.50.
viſo codicillo col.2.circa med.lib.2.Abb.& Butr.in c.ſolitæ de maior. & obed. vbi
ideò inferunt ad illud vulgare dictum quod licet generaliter ſtatutum diſponeret,
quod quicunque extraxerit ſanguinem in platea puniatur pœna manus, barbiton-
ſor tamen, qui extraxit ſanguinem in platea flebothmiam faciendo, non punietur
pœna ſtatuti, licèt ex generalitate verborum comprehendi videatur, eſſet enim ab-
ſurdum,& inhumanum dicere,barbitonſorẽ pęna ſtatuti teneri,cum in eo non poſ-
ſit argui dolus,& ſtatutum puniens præſupponit dolum cum iniuria alterius, quod
approbauit etiam Euerar.in ſua centur.in loco ab abſurdo nume.4.de mente etiam
Bart.in d.l.non dubium,C.de legib.& in l.1.C.de agricol.& cenſit.lib.11.Cephal.
conſ.76.nu.70.lib.1.Bart.conſ.40.nu.2.lib.2.Alex.conſ.83.nu.5.uol.2. Rol. a Val.
cõſ.72.nu.41.lib.3.& cõſ.97.nu.26.lib.2.Oſaſch.deciſ.59.nu.8.& deciſ.169.nu.3.
Primò.Amplia, vt iſtud ſit verũ,etiamſi extaret ſtatutum,qđ verba ſtatuti intel-
156 ligantur † pręcisè, & ad litterã ſine ulla interpretatione ſub maxima pęna, tali .n.
ſtatuto non obſtãte, generalitas reſtringetur ad euitandũ abſurdũ, quia ſtatuta pro-
hibentia quãcunq; interpretationẽ, vt ſupra, ſemper tamen interpretantur, niſi per
hoc ſequeretur abſurdũ, eò quia talis intelligẽtia abſurdi euitãdi cã cum proueniat
à iure naturali, a quo omne abſurdũ remouetur l.3.§.his legib. ff. de orig.iur.debet
præualere cuicunq; contrariæ diſpoſitioni, imò ſtatutũ uolens ẽt illam tollere non
poſſet, quia nec iuri ciuili ipſi hoc permittitur, vt l.2.ff.de uſufruct. ear. rer. quæ uſu
Aret.conſ.109.nu.1.Iaſ.in d.l.non dubiũ nu.39.C.de legib.Alcia.in l.j.§.ſi quis ita
nu.9.cũ ſeq.ff.de uerb.oblig.Rimin.conſ.74.nu.66.uol.1. Socin.cõſ.84.nu.4.lib.1.

Secundò.

157 Secũdò. Amplia limitationem, etiamſi propria verborum † ſignificatio eſſet reſtringenda contrà ſuam naturam, vel etiam ſi ab ea eſſet in totum recedendũ. nàm nihilominus, vt euitaretur abſurdum proprietas verborum ceſſaret Ceph. cõſ.188. num.12.& ſeq lib.2.Crauet.conſ.259.num.7.lib.2.Alexan.conſ.52. num 2.lib.1. & in conſ.85.colum.3.lib.4.Dec.in c.cum inter colum.2.de except. Ruin.conſ.104. num.17.lib.2.& conſ.93.num.7.lib.3.Rolan.a Val.d.conſ.72.nu.42.lib.3. Rimin. conſ.74.num.67.& 68.volum.1.not.Bart.in d.l.non dubium, C.de legib.& in d.l. omnes populi 6.q.princ.verſ.iuxtà præmiſſa quæro ff.de iuſt. & iur. ubi dixit, qđ ſi verba ſtatuti poſſunt accipi duobus modis, propriè,& impropriè, quamuis regulariter deberent accipi propriè, vt in l.1.§.ſi is qui nauem, ff.de exerci.l.nõ aliter ff.de leg. 3. tamen fallit, ſi accipiendo propriè continerent abſurdum per l. in ambigua, ff.de legib.& l.ſcire oportet, ff.de excuſ.tut.

158 Tertiò. Amplia etiamſi ſtatutum eſſet aliàs fauorabile, † & introductum ad fauorem publicum, & publicam vtilitatem, nàm deberet nihilominus ita interpretari in ſua generalitate, ne inducatur abſurdum, ita Oſaſch.d.deciſ.169.nume.19. & per Alexan.conſ.134.num.27.cum duobus ſequent. lib.6. ſed de ſupradicta limitatione, & ampliationibus vide quod diximus in Concluſio. quod ſtatuta ſunt propriè,& ſtrictè intelligenda.

159 LIII. Limita quando aliàs induceretur ſtatutorum † correctio, & contrarietas in iàm diſpoſitis Alex.in d.conſ.134. nu.25. per ea quę voluit Cyn.& expreſsius Bald.in l.fi.C per quas perſonas nob.acqu.Crau.d.conſ.70.nu.19.& 22.ubi dixit, quod potius, & facilius admittitur reſtrictio, quàm quod inducatur correctio per tex.cum ſua gloſ.in l.quoties, C.famil.herciſc. faciunt adducta per Rom. cõſ.399. vt præſens num.11. Abb.in cap.gratum in princip. & in cap.ſuper quæſtionem in princip.in tertio not.de offic.deleg.Oldrad.conſ.8.incip. paterfamilias fecit teſtamentum Alexand.conſ.167.num.15.lib.7.& conſ.141.viſo teſtamento lib.2.Bar. conſ.111.quæritur verſ.ſuper ſecundo, Roma.conſ.244 proeuidentia Decia. reſpon.32.num.35.volumine ſecundo, Anchar.conſ.6.num.5.Socin.Iun.conſil.11. num.10.lib.1.

160 LIIII. Limita, vt generalitas ſtatuti reſtrigatur † ex veriſimili mente ſtatuentium habita ratione perſonarum loci,& temporis, ac aliarum qualitatum, propter quas poteſt præſumi ſtatuentes veriſimiliter potuiſſe de hoc, & non de illo cogitaſſe,& ſtatuiſſe Roma.conſ.468.num.6.Crauet.d.conſ.70.nume.25. & conſ.221. num.7.Dec.conſ.532.colum.2.Caſtren.conſ.333. viſo teſtamento Michaelis columna ſecunda circa med. lib.1. vbi amplius voluit uerba præciſa reſtringi etiam ſecundùm mentem diſponentis iuribus ibi per eum, idem ſenſit Angel.conſ.248. Philippus colum.2.ubi dixit nullam eſſe diſpoſitionem tàm generalem, quæ non reſtringatur ad ea, de quibus veriſimiliter ſtatuentes cogitarunt, faciunt not. per Bart.Bald.& alios in l.Lucius; la ſeconda, §.pen.ff.de leg.2.Bart.in l.1.in princip. ff.ad Maced.Alexand. conſ.7.viſis lib.2.conſ.55. quoniam in princip.lib.5. & veriſimilitudo mentis colligitur ex ratione finali ſtatuti Dec. conſ.532.nu.9. & nullam eſſe diſpoſitionem generalem, quæ non recipiat interpretationem a veriſimili dixit Iaſ in l.ſi extraneus num.13.ff.de cond.cauſ.dat.ille enim qui arguit à veriſimili, arguit a ratione naturali, quia veriſimilitudo dicitur cognata naturæ Bald. conſ.380.num.3.vol.3.& veriſimilitudo habetur pro lege Oldrard. conſ.13. in fi.

Vnde

Vnde qui allegat veriſimilitudinem, dicitur allegare textum legis, quoniam lex iubet ſeruari id, quod eſt veriſimile, l. ſemper in ſtipulationib. ff. de reg. iur. & hoc argumentum habet locum in qualibet materia Crauet. conſ. 297. num. 6. conſ. 298. num. 16. latè Euerard. in loco a veriſimili.

161 LV. Limita, quia licèt ſtatutum ſit generaliter † intelligendum, tamen ideſt nerum quoad ſolita, & ordinaria, ſecus autem quoad inſolita, & extraordinaria, quę a generalitate non comprehenduntur per ea, quæ not. in l. ſcio, §. medico, ff. de ann. leg & per Iaſ. in l. certi conditio §. nummos colum. 5. verſ. 2. ff. ſi cert. pet. Felin. in c. cum M. colum. 4. verſ 2. ubi etiam Dec. in 5. not. de conſtit. Innocen. in cap. olim de

162 verb ſignific. ubi dixit, quod quælibet diſpoſitio recipit interpretationem † ab eo, quod conſuetum eſt ſequitur Abb. in cap. certificari de ſepultur. Cephal. conſ 491. num. 24. lib. 4. Natt. conſ. 435. num. 33. lib. 2. & faciunt quæ nos diximus in cōcluſione, quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure communi, dum declarauimus de iure ordinario, & regulari, & de obſeruantia ſubſecuta.

163 LVI. Limita ratione aliquarum dictionum, † quæ de ſui natura, reſtrictionem ſignificant, de quibus pulchrè per Simon de Præt. de interpret. vlt. volunt. in fi. vt ſunt tantùm, tantummodò, ſolummodo, dumtaxat, non amplius, non ſolùm, & alia, de quibus ibi per eum idem, & verbum, ſufficit, de quo per Gabr. conſ. 7. nume. 5. & 6. & ratio eſt, quia tales dictiones excluſiuæ, ſeu taxatiuæ, vel reſtrictiuæ affirmāt illud, quod ponunt, & negant omne aliud, adeò quod excludunt omnes caſus præter expreſſos, dictio enim taxatiua eſt excluſiua omnium caſuum extrà orationem in qua ipſa eſt poſitotum l. 2. C. de patr. qui fil. diſtrax. l ob æs, C. de præd min. l. cōtractus. ff. de reg. iur. c. cum Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & differentiam inter dictiones taxatiuas, & illarum naturam, & exceptiuas, habebis per Euerard. in loco a natura dictionum taxatiuarum num. 6. & 7.

164 Primò. Sublimita, vt non procedat limitatio quando † induceretur per hoc correctio alterius ſtatuti, nàm in dubio ad eò eſt fugienda correctio in ſtatutis, quod per dictionem taxatiuam poſitam in aliquo nouo ſtatuto non cenſeatur correctum ſtatutum antiquum, ita Bart. in l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. leg. quem refert, & ſequitur Io. de Imol. in l. ſi verò §. de viro, ff. ſolut. matrim. Alexand. in l ſi conſtante in princip. ff. eod. tit. & in l. 1. C. de bon. poſſ. contr. tab. Anchar. in cap. 1. 14. quæſt. princip. de conſtit. facit quod dixit Angel. poſt gloſ. in l. cum notiſſimi in ſecunda columna, C. de præſcript. 30. vel 40. annorum, videlicet quod dictio, ſolus, & aliæ taxatiuæ nunquam excludunt quādo reſultaret abſonus intellectus, uel contrarietas, prout hoc idem refert, & ſequitur Euerard. in ſua centur. in loco a natura dictio taxatiua nume. 3. facit gloſ. iunct. tex. in l. contractus, ff. de reg. iur. gloſ. iunct. tex. in l. fin. C. de patr. poteſt. & gloſ. iunct. tex. vbi etiam Salicet. & Iaſ. id not. in d. l. 1. C. de bon poſſeſſ. contr. tab, facit, quod voluit Roma. in conſ. 322. num. 2. ubi voluit, quod vnum ſtatutum declaratur ab alio, etiam dictiones taxatiuas habente, ſi aliquo modo fieri poteſt, vt inter ſe concordentur, & correctio euitatur, idem voluit Euerard. loco ſupra citato, num. 30.

165 Secundò. Sublimita, vt procedat quoad perſonas, & caſus † diſſimiles. ſed caſus, & perſonas ſimiles eandem, vel ſimilem rationem habentes dictiones taxatiuæ nunquam excludunt, ita idem Euerard. ubi ſupra num. 40. per gloſ. quam adhoc dicit notabilem iunct. tex. in d. l. ob æs, & ibi Salicet. C. de præd. min. & per gloſ. iunct.

iunct. tex. in l. ita nobis pudor, ubi Angel. Cyn. & Salicet. C. ad leg. Iul. de adulter. & gloſſam in l. ſerui nomine, & ibi Barto. ff. de vſucap. & gloſ. vulg. in l. illud, & ibi omnes Doctor. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & facit multum not. tex. in lege prima, §. primo, ff ſi mens falſ. mod. dixe. & ratio eſt, quia natura termini taxatiui eſt excludere extranea, vt cuncta pertinentia ad ipſum includat, ita Euerard. vbi ſupra per tex. quem adhoc dicit ſingularem in clement. exiui de Paradiſo, verſic. cum autem, & ibi Card. de verb. ſignific. & hinc dicit Bald. in l. nullus, C. ad l. Iul. maieſt. quod dictio taxatiua excludit ſolùm diſſimilia, hinc etiam Ang. in l. ſciendum, ff. de euict. docuit, quod regulariter, ſi ſtatutum permittat aliquas exceptiones dumtaxat opponi, per hoc non impediuntur ſimiles opponi idem Angel. in l. ſi hominem, §. in ædilitijs, ff. de ædilict. ædict. & tex. cum gloſ. in lege prima, §. 1. & ibi Bart. ff. quod vi, aut clàm tex. & gloſ. in capit. ex parte; il ſecondo, vbi Abb. & Canoniſtæ de offic. deleg. & conuenit, quod dicitur de hærede, qui ideò non cenſetur excluſus ab aliqua dictione taxatiua, vt ſi extaret ſtatutum, quod aliquis teneatur in aliquo caſu de ſuo facto tantum, non tamen excludetur, quin, & hæres illius de facto authoris teneatur per gloſ. not. in l. ſi ſeruus in princ. in verb. intereſt. ubi Bart. Bald. & cæteri Doct. ff. de condit. furti. & idem vult Bald. in capitulo primo in fine, qui ſucceſ. ten. in vſibus feud. & ratio eſt, quia hæres cenſetur eadem perſona cum defuncto authent. de iureiuran. matr. præſt. in princip. columna quinta, vnde non excluditur per dictiones taxatiuas, & in terminis not. Fab. de monte in ſuo tract. de empt. & venditio. ſexta parte princip. quæſtione decimanona numero ſeptuageſimo, & firmat Tiraquel. de retract. conuent. §. primo, gloſ. 6. numero ſecundo, cum ſequent. vbi opiniones contrarias refert, & numero decimo, hanc firmat Carpa. ad ſtatuta Mediola. capitulo 419. numero trigeſimoſecundo, & quod per dictiones taxatiuas in ſtatuto poſitas, vel alia diſpoſitione non excludatur factum authoris vniuerſalis non ſingularis in themate relato tenuit Cremen. ſingul. 158. Fabia. de monte, vbi ſupra quæſtione decimanona numero ſeptuageſimoſexto, Tiraquel. loco citato numero quinto, Oſaſch deciſio. quadrageſimo octauo numero octauo ad finem, quod tamen vltimum dictum intellige, & declara, niſi in diſpoſitione adeſſet etiam clauſula non aliter, nec alio modo, nàm vt verba aliquid operarentur, tolleretur etiam factum authoris Carpa. vbi ſupra num. 30. de mente Mantua ſingul. 14. num. 1. de quo etiam Cremen. ſing. 32 ubi additio.

166 Tertiò. Sublimita, vt non procedat quoad ea, quæ veniunt † ex conſuetudine, dictiones enim taxatiuæ non per hoc excludunt ea, quæ conſuetudine obſeruantur, vt ſi extaret ſtatutum, quod ſcholaris debeat conueniri ſub Epiſcopo tantùm, & de conſuetudine Rector etiam habeat iuriſdictionem, per tale ſtatutum non derogatur iuriſdictioni Rectoris, quam habet ex conſuetudine, ita Euerard. ubi ſupra numero quinto, & ante eum Bart. in lege viros, C. de diuerſ. offic. lib. 12. vbi dixit, quod ſecus eſſet, ſi talem iuriſdictionem Rector haberet à lege.

167 LVII. Limita quando per aliud ſtatutum reperiretur facta † reſtrictio, l. quamuis ubi Angel. ff. de in ius vocan. & not. per gloſ. in lege pretio, ff. de publicia. & in dicta lege non dubium, C. de legibus, & in capit. quod ſi dormierit trigeſimaprima queſtione prima, Euerard. in d. ſua cent. in loco a ratione legis ſtricta numero quinto, ubi ait, quod quotieſcunque reſtrictio fit per aliud ſtatutum, indubitanter ea ad-

 mittitur,

mittitur, non obſtante quod aliàs ſtatutum generale generaliter debeat intelligi, ſicuti econtrà vnum ſtatutum, vel lex aliam legem extendit, ſeu ampliat iuxtà ea, quę tradit Bart. in l. ſi conſtante in princip. ſeptima, & nona quæſtione, ff. ſolut. matrim. & in dicta lege non dubium, & in dicta lege omnes populi numero 58. & in l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatron. & habetur in lege non eſt nouum, ff. de legibus Pariſ. conſilio decimoſexto numero quinquageſimoſecundo libro tertio, & conuenit, quod dicitur, quod vnum ſtatutum recipit ab alio intelligentiam, & normam Socin. conſilio 242. numero nono volumine ſecundo, Rolan. a Val. conſilio ſexageſimoſecundo numero trigeſimo libro tertio, Alexander conſilio 123. numero decimo, & pluribus ſequentibus libro quarto, & facit quod diximus de caſu, in quo apparet de mente ſtatuentium in contrarium, quæ præualere debet Iaſ. in lege ſciendum numero quarto, ff. qui ſatiſd. cog. Gozad. conſilio 37. numero 14. verſic. non obſtat vltimum Corn. conſilio centeſimotrigeſimoprimo numero nono libro primo, Alexand. conſilio octuageſimoquinto numero octauo libro quarto, & conſ. 52. numero ſecundo libro primo.

168 LVIII. Limita in caſu † doloſo, & fraudulento, nàm nulla diſpoſitio quantumuis generalis doloſum caſum admittit Cephal. conſilio ſexageſimoſecundo numero decimoſeptimo, & vigeſimoſexto libro primo, per tex. in l. creditor §. Lucius, ff. mandati, lege ſi pater, ff. quæ in fraud. cred. Pariſ. conſilio 107. numero 37. lib. 3. & quod diſpoſitio ſtatuti quantumcunque etiam re ipſa ſemper dolum excludat dicit Anchar. in d. cap. canonum ſtatuta columna ſexageſimaſexta verſic. accedat de conſtit. Dec. conſilio vndecimo numero ſeptimo, conſilio trigeſimonono numero ſexto, Soc. Iun. conſilio quadrageſimo octauo numero quadrageſimonono libro primo, & vltrà eos plenè Ferrat. in ſua cautel. octaua, & Crauet. conſilio 221. numero decimoquarto libro ſecundo, vbi dixit, quod nunquam attenditur generalitas ſtatuti quando induceretur aliqua fraus, & captio, Menoch. conſilio 11. nume. 19. verſic. præterea volum. 1. Aret. conſil. 109. nume. 1. Bald. ſuper ſtatut. in verſ. interpretatio num. 13.

169 Amplia limitationem, ut idem ſit † de dolo, & fraude præſumpta, quod de vero. Nàm dolus præſumptus vero æquiparatur lege prima in fine, ff de dol. mal. except. l. ſi quis cum aliter, ff. de verb. oblig. Dec. conſil. trigeſimonono numero nono, conſilio ſeptuageſimo columna penultima ad finem, conſil. 479. numero vndecimo, Socin. Iun conſilio 129. numero quadrageſimo, & conſilio 144. nume. 12. & ſequ. libro primo, Bart. in l. fin. colum. penul. ff. de pret. ſtipul. & in l. ſocietatem, §. arbitrorum colum. 7. verſic. ſed probari, ff. pro Soc. Caſtren. in l. ſi vnius, §. illud, ff. de pact. Cephal. d. conſ. 62. num. 18. & 27.

170 LIX. Limita ex præcedentibus, vel ſequentibus, † vt ſi in ſtatuto diceretur, quod perſonæ defunctæ aliquis ſuccederet, nàm licèt ſignificatio perſonę fęminam quoque contineat, ubi ſimpliciter, & abſolutè profertur, tamen quando prius maſculi puta patris, aui, uel aliorum facta eſſet mentio, & mox ſequeretur mentio perſonæ defunctæ ſolùm in eo maſculo verificabitur, & ſic generalitas vocabuli in ſtatuto poſiti ex præcedentibus reſtrictionem patietur, ita exemplificat Cephal. conſ. 343. numero 28. cum ſequ. lib. 3. per tex. in lege hæres palam, §. ſed ſi notam, ff. de teſtament. & ſequitur Crauet. conſilio 221. numero decimoquinto libro ſecundo, Corn.

conſ.

conſil. 142. columna 3. libro ſecundo & quod præcedentia ſequentia reſtringant, ſicut econtrà habetur in l. ſi cum fundum cum ſua gloſ. ff. de verborum ſignificatione, & in l. cum in teſtamento, §. fin. iunct. gloſ. ff. de rerum inſtruct. & not. in lege ſi ſeruus plurium, §. fin. ff. de legato primo, & in terminis ſtatuti hoc voluit etiam Alexander conſilio vigeſimonono numero nono libro quarto, & in conſilio 192. numero vndecimo libro ſexto, vbi dixit quod ſi verbum vnum æquiuocum ſit poſitum in una parte ſtatuti declarabitur ex his, quæ in alia parte ſtatuti continentur, ſi apparet, quod in ipſa alia parte ſtatuti verbum illud fuerit clarum, expreſſum, & prolatum per tex in l. vtrum ubi Bald. ff. de petit. hæred. limitationem ſequutus eſt etiam Bertazzol. conſil. crimin. 465. numero vigeſimoquinto libro ſecundo, vbi hanc veriſſimam ſententiam dicit latè Hieronymus Gabriel conſilio vndecimo numero trigeſimotertio, cum pluribus ſequentibus libro primo, Decia. reſponſ. 6. numero vigeſimoquarto volumine primo, Abb. conſil. 36. num. 3. Dec. conſ. 553. numero octauo Socin. Iun. conſ. 46. num. 4. volum. 4. Gozad. conſ. 89. num. 6. Ruin. conſil. 8. num. 11. lib. 5.

171 LX. Limita ratione adiuncti, vt in termino, homo, qui licèt abſolutè poſitus ſit communis tàm ad maſculum, quàm ad fœminam, ſi tamen adiungatur, ſi quis homo, vel nullus homo, in ſolo maſculo verificabitur, ita Dec. in l. fæminæ, num. 96. ff. de reg. iur. poſt Fulgoſ. in l. quicunque, C. de ſeruit. fugit. Socin. Iun. conſilio primo numero 97. libro primo, & quod generalitas vocabuli ex adiuncto reſtringatur dixit Cephal. conſilio 343. numero trigeſimoprimo libro terzo, per tex. in l. ſed, etſi adijciatur, ff. pro ſoc. & in l. his verbis in princip. ff. de leg. 3. Barto. in l. oportebit in fine ff. de verbor. ſignificat. Abb. in capit. ſedes colum. fin. verſic. ſcire enim debes de reſcript. de quo vide etiam latè per Simon. de Præt. de interpret. vltim. volunt. lib. 2. in fi.

172 LXI. Limita, quia ſtatutum generale reſtringitur † ſecundùm proprietatem verborum, ſaltem in materia reſtringibili, ita Aret. in l. cum lege, ff. de teſtamen. & ideò ſi extaret ſtatutum generalib. verbis conceptum, ne poſt certum tempus creditores quicunque poſſint petere delictum non comprehendit creditores ex reali, quamuis largo modo dicantur creditores, ut ait Alexand. conſil. 64. numero tertio volumine tertio, Bald. in lege cum neceſſitatem, C. de fideicomm. & inſtit. de actio. in princip. ſuper gloſ. fin. vbi etiam Iaſ. nume. 102. idem Bald. conſ. 485. volum. 1. Alexander conſ. 46. columna ſecunda volum. 1. Calcan. conſil. 69. numero decimo, Felin. in capit. fina. columna quarta num. 6. de præſcriptio, & ratio huius dicti eſt, quia qui conuenitur actione reali, non conuenitur, vt debitor, ſed vt poſſeſſor, neque actor vt creditor agit, ſed petit ſuum, vt dominus gloſ. in l. Aurelius, §. Meuia, ff. de liber. lega. ſicque in rei vendicatione non eſt dare debitorem, & creditorem Bald. in lege fina. ff. de bon. auctor. iud. poſſid. Iaſ. poſt alios in l. ſub prætextu; la ſeconda col. 2 C. de tranſactio. Hierony. Gabriel conſilio octauo libro primo, vbi latè defendit etiam in huiuſmodi ſtatuto de creditore loquente non comprehendi actiones mixtas, & in rem ſcriptas, nec etiam agentem ex remedio l. fi. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. quando non apparet contradictor, quia iſto caſu proceditur per officium Iudicis, quod nullam præſupponit obligationem, & ſic creditor propriè dici non poteſt Bart. in d. l. fin. numero 7. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. & conferunt ea

Gg 2 omnia,

178 hens † cum Superiore conditore ſtatutorum obligatur etiamſi non interuenerint ſolemnitates tradditæ a ſtatuto, quia Superior non præſumitur, quod voluerit priuilegiare minorem contrà ſe, quod dicit fuiſſe prius de mente Alber. in ſecunda
179 parte ſtat.quæſtione 215. & etiam, quia in generali ſermone non continetur † perſona loquentis, l. inquiſitio, C.de ſolut. cum alijs ibi per eum, & facit ad prædicta deciſ. Rotæ Roma. de qua per Put. deciſ. 363.lib.1. in qua fuit reſolutum ſtatutum Parmen.excludens lineam maternam a ſucceſsione filij, non comprehendere ſtatuentem, quia cum cōdiderit ſtatuta ſuæ Iuriſdictionis fiunt, & nemo poteſt in ſeipſum iuriſdictionem exercere l.penult.de arbitr.

180 Sublimita tamen, niſi Princeps † vellet vti aliquo ſtatuto pro ſe, quia eiuſdem etiam ſtatuti requiſitis, & ſuis qualitatibus cum quibus talia fuerunt ſtatuta contrà ſe vti illum neceſſe eſt ſi credimus Menoch. de præſumptio. lib.2. præſumptio. 5. numerò quarto, cum allegatis per eundem conſ.250. nume.62. lib.3. poſt Brun. de ſtat. exclud. fœm. artic.6. numero ſexageſimoſeptimo verſic. ſeptimo, quæro poſt Bald. in l.4.C.ad legem Falcidiam, cui conuenit, quod aliàs diximus de Eccleſia ipſa, & Eccleſiaſticis perſonis, quæ licèt ſint magis non ſubditæ laicis, quam quicunque non ſubditi, cum etiamſi ipſi Eccleſiaſtici vellent, non poſſent, tamē ſe ſtatutis, & poteſtati Laicorum ſubijcere, iuxtà conſiderata per Felin. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ numero 81. colum.40. verſic. quod verbum nota de conſtit. & per Signorol. conſ.21. colum. 2. tamen ſi aliquando eiſdem permittitur, & ipſi voluerint vti aliquo ſtatuto Laicorum eis fauorabili, non poterunt eo vti, niſi toto ſtatuto cum ſuis qualitatibus vtantur, & cum ſua forma, & modo contento in ſtatuto, ita Dec. in d.c. Eccleſia Sanctæ Mariæ numero 225. vbi etiam Felin. quæſtio.8. verſ. ſed hunc primum caſum Roch. de Curt de ſtat ſect.8.9.11.num.62. Bald. in l.de quibus col.16. ff.de legibus, & in l.in legatis, C.ad leg. Falcid. nec facit, quod Princeps nedum non ſit ſubditus ſtatuentibus, ſed potius præſupponitur illorum Dominus, & quod per conſequens debeat ei liberum eſſe vti ſtatutorum diſpoſitione ad eius arbitrium, quia nos loquimur de Principe, ordinaria poteſtate procedente, non autem ſuprema, & de plenitudine poteſtatis, ſecundùm quam certum eſt, quod nemo poteſt Principi dicere, cur ita facis, cum ſit cauſa cauſarum, & omnia ſub hoc prætextu, & titulo poſſit in ſuos ſubditos, vt benè notauit Bald. in proem. feud. numero 34. & Andr. Gail. pract. obſeruat. lib.2. obſeruat.56. numero 14. & ſequent. vbi nume. 13.
181 etiam dixit, quod Princeps nunquam † præſumitur vti velle plenitudine poteſtatis, niſi hoc exprimat, ſed potius ordinaria ſecundum Innocent. in cap. innotuit de elect. & in cap. innouamus numero primo, de cenſibus. Immò quod peccaret Princeps, ſi, niſi iuſta, & legitima cauſa, ita ſuadente, exerceret in ſuos poteſtatem abſolutam, nàm ut preclarè admonuit Zaſi. conſ.10. numero ſeptimo volumine ſecundo incip. in cauſa executionis ab eodem Gail. allegatus, benè ſcimus boni Principis poteſtatem ad tutellam ſubditorum, & ad iuſtitiam aſſerendam eſſe ampliſsimā, cæterùm vt iniuria ſubditis fiat, illis Principis poteſtatem non agnoſco, ſed Tyranni,
182 id enim dicimur † poſſe quod honeſtè poſſumus, cap. faciat homo 22. quæſtio.2. gloſ. in clement. ſæpe in verb. poterit de uerb. ſignific. nàm quæ lædunt pietatem, exiſtimationem, verecundiam noſtram, & generaliter quæ contrà bonos mores fiunt, nos facere poſſe minimè credendum eſt, l. filius qui fuit ff. de condit. inſtit. l.

nepos

183 nepos Proculo,ff.de verb.ſignif.& Princeps, † à Deo conſtitutus eſt,ut faciat iuſti-
tiam, & iudicium 3.Regum capit.10. proinde ſi fines,& terminos iuſtitiæ excedat,
peccat contra ordinationem Dei, & Principis nomine indignus eſt c. ſcelus 2.q.1.
Afflict.in cap.1.§.ſimiliter poteſt numero 15.de capita.qui cur.vend.& licèt ſupre-
184 ma eſt Principis † poteſtas, tamen intra fines iuſtitiæ ſemper concluſa manere de-
bet,& quanto immenſior eſt, tantò magis æquitatem exigit, & iuſtitiam, quam in
primis colere, & colendam præſcribere debet iuxtà illud Claudiani Poetæ ad
Honorium

Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti.

quæ quamuis aliena,& digrediendo adducere volui.

185 LXV. Limita, vt idem ſit in Ciuitate ipſa † in vniuerſo, a qua ſtatuta emanarunt, de qua generalitas ſtatuti non intelligitur, ſed eius diſpoſitio refertur ad Ciues,vt ſingulis,quia Ciuitas, vt in vniuerſo dicitur ſtatuiſſe,de quibus in ſtatuto, & ſtatuentes,ut dicebamus non comprehenduntur ſub generalitate diſpoſitionis ſuorum ſtatutorum,ita Decia.d.tract.crimin.d.cap.35.num.20. de mente Bald. per illum tex.in l.venditor, §.ſi conſtat,ff.commun.præd.& Ioan. Andr. in regula cui licet de reg.iur.in ſexto,& Angel.Paul.de Caſtr.& Alexand.in l.1.in princip.ff.quod quiſque iur. vbi etiam Iaſ.num.6.Abb.& communiter Canoniſtę in cap. ex litteris in penult.not.de conſtit.

ARGVMENTVM.

Statutum an, & quando ligat Forenſes, & eorum bona, & quid de ciuibus, & eorum bonis extrà territorium, & de ignorantibus ſtatutum, ac de Principe Superiore.

1 *STATVTVM non ligat Forenſes.*

2 *Statutum prohibens a duabus ſententijs poſſe appellari non comprehendit Forenſes appellantes.*

3 *Statuta in non ſubditos diſponere non poſſunt.*

4 *Cauſa efficientis virtus, & potentia reſpicienda eſt, vt poſſit operari in ſuſcipientem materiam.*

5 *Potentia ſtatuti localis non ſe extendit vltrà proprios terminos.*

6 *Extrà territorium quilibet cenſetur ad inſtar priuati.*

7 *Statuentes præſumuntur voluiſſe ſuis ſubditis, non autem exteris prouidere.*

8 *Alienationem prohibens ſtatutum in Forenſes non comprehendit Forenſes ipſos alienantes.*

9 *Statutum loquens de aliquibus perſonis, vtputa de agnatis, intelligitur de ſubditis.*

10 *Eleemoſina diſtribuenda vigore ſtatuti inter pauperes intelligetur de pauperibus loci ſtatuti.*

11 *Statutum loquens de moneta intelligetur de vſuali, & expendibili in loco ſtatuti.*

12 *Fideiuſſio ſi debet præſtari vigore ſtatuti intelligetur in perſona fideiuſſoris, qui ſit de loco, & non extraneus.*

13 *Pretium ſi quis tenetur inueſtire pro ſecuritate emptoris, non poterit inueſtire extrà territorium.*

14 *Forenſis etiamſi contraheret, vel aliàs diſponeret in loco ſtatuti non comprehenderetur a ſtatuto habilitante, vel inhabilitante perſonas.*

15 *Teſtari ſi prohibetur filiusfamilias à ſtatuto non intelligetur de filiofamiliàs Forenſe.*

16 *Marito prohibito relinquere vxori non intelligetur de marito Forenſe.*

17 *Mulier nupta extraneo ex perſona ſui iuri pro forenſe reputatur.*

18 *Mulier etiam alibi nupta retinet propriam originem ad illius fauorem, & commodũ.*

19 *Mulier alibi nupta poterit emere in loco ſuæ originis non obſtante ſtatuto prohibente forenſem emere poſſe.*

20 *Mulier originaria nupta extrà territorium ſuccedet non obſtante ſtatuto prohibente forenſem ſuccedere poſſe.*

21 *Fauore quod introductum eſt, in odium non debet retorqueri.*

22 *Forenſis ligatur ſtatuto circa ſolemnitatem adhibendam in actu diſponente.*

23 *Notarius Forenſis non matriculatus non poterit facere Inſtrumentum ſtante ſtatuto, quod Notarius non matriculatus non poſſit Inſtrumenta facere licèt aliqui contrà.*

24 *Contractus ſecũdum ſolemnitates ſtatuti loci minimè factus, nullibi locorum valebit,*

ſicuti

Digitized by Google

ſicuti adhibitis ſolemnitatibus factus vbique obſeruabitur.

25 *Contrahens ſuper bonis etiam extrà territorium ſtatuti contractus exiſtentibus tenetur ſeruare ſolemnitates in contractu a dicto ſtatuto diſpoſitas, vt valeat contractus.*

26 *Forenſis comprehenditur à ſtatuto circa ſolemnitates diſponente etiamſi loquatur in perſonam.*

27 *Bartoli differentia, & diſtinctio in l. ſi quis pro eo, ff de fideiuſſo. reprehenditur.*

28 *Baldi opinio in lege 1. numero 59. verſic. hoc idem dico, C. de Summ. Trinit. reijcitur.*

29 *Locus contractus, non locus vnde quis eſt, reſpectu forma, qua datur contractui, vel ſolemnitatis, attenditur.*

30 *Solemnitas actus tota pertinet ad iuriſdictionem eius, in cuius territorio actus geritur.*

31 *Communis opinio contra Bart. diſtinctionem in d. l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſo.*

32 *Forenſis faciens actum in loco exempto non ligatur ſtatuto etiam de ſolemnitate loquente.*

33 *Paria ſunt locum extrà territorium eſſe, vel intrà fines, ſed ipſum eſſe exemptum.*

34 *Canonicus Eccleſia exempta delinquens in loco exempto non poterit puniri a Dioeceſano.*

35 *Epiſcopi ſtatutum non ligat extrà territorium.*

36 *Cautella ad euitandam ſententiam excommunicationis contrà contrahentes matrimonia clandeſtina per Epiſcopi ſtatutum lata.*

37 *Subditi Parrochia exempta non ligantur ſtatutis Epiſcopi, in cuius Dioceſi Parrochia exempta ſita eſt.*

38 *Forenſis perſonaliter repertus in loco contractus poteſt ibi conueniri.*

39 *Forenſis contrahens tanquam aduena, & viator, & in tranſitu non poteſt in loco contractus etiam perſonaliter repertus conueniri.*

40 *Contrahere quando quis dicatur in aliquo loco tanquam aduena, & in tranſitu.*

41 *Contrahens cum aliquo, quem ſcit eſſe confeſtim receſſurum, nec habere ibi cauſam reſidendi non poteſt illum ibi conuenire.*

42 *Forenſes non comprehenduntur a ſtatuto etiam fauorabile habilitante, vel inhabilitante.*

43 *Clerici non comprehenduntur a ſtatutis Laicalibus etiam in fauorabilibus.*

44 *Forenſis non ligatur ſtatuto etiamſi poſſideret bona in loco ſtatuti, quia bona non faciunt aliquem ſubditum.*

45 *Forenſis alibi delinquẽs, non poteſt a Iudice puniri, licèt in eius territorio habeat multa bona.*

46 *Fidelitatem quis non cogitur in aliquo territorio iurare ratione ſolius poſſeſſionis bonorum.*

47 *Forenſis habens bona in territorio circa ea, qua bona ipſa reſpiciunt, reputatur tanquàm ſubditus.*

48 *Princeps etiam contrà non ſubditum, habentem tamen bona in eius territorio, poteſt quoad ea bona ſtatuere.*

49 *Bona habens in alieno territorio dicitur ſubditus illius aliquo modo.*

50 *Conueniri quis poteſt pro poſſeſſione bonorum coràm Iudice, in cuius territorio ſunt bona,*

51 *Legatum factum forenſi quando valeat, non obſtante ſtatuto prohibitorio.*

52 *Mariti*

52 *Mariti legatum factum vxori, ſtantibus liberis, quando valeat, non obſtante ſtatuto in contrarium diſponente.*

53 *In inſtitutione hæredis tria tempora quoad habilitatem hæredis requiruntur.*

54 *In contractibus quoad habilitatem contrahentium ſpectatur tempus contractus.*

55 *Alienatio facta forenſi contrà prohibitionem ſtatuti non valet etiamſi forenſis tempore rei alienatæ effectus fuerit ciuis tempore rei traditæ.*

56 *Forenſis non ligatur etiam ſtatutis quoad delicta.*

57 *Statutum ſimpliciter loquens de delictis non habet locum in commiſſis extrà territorium.*

58 *Sindicus, ſi tenetur denuntiare delicta, non tenetur ad commiſſa extrà territorium.*

59 *Obligatus ad denuntiandum delicta non tenetur denuntiare commiſſa tempore ſui Prædeceſſoris.*

60 *Forenſis offendens ciuem extrà tamen territorium non tenetur pœna ſtatuti loci Ciuis offenſi.*

61 *Delinquens fit de foro loci delicti.*
Petrus Caballus Pontremolenſis laudatur.

62 *Forenſis delinquens extra territorium non punitur in territorio etiamſi in eo habeat bona.*

63 *Statutum pœnale de eo, quod de iure communi non eſt punibile non comprehendit forenſem delinquentem, niſi ſcientem vel ignorantem ſupinè.*

64 *Ex naufragio capientes poſſunt puniri ex ſtatuto Iudicis perſonæ offenſæ, etiamſi offendens eſſet forenſis, vel capiſſet bona extra territorium.*

65 *Forenſis delinquens in locis confederatis inuicem poteſt puniri in eis.*

66 *Forenſis in his, quæ ſunt prohibita etiam de iure communi, poteſt puniri etiam ſecundùm diſpoſita à ſtatutis loci delicti.*

67 *Forenſis delinquens circa ſolita prohiberi ab omnibus poteſt puniri etiam ex diſpoſitione ſtatuti.*

68 *Arbitrio Iudicis relinquitur quando forenſis poſſit ex diſpoſitione ſtatutorum puniri.*

69 *Forenſis receptans bannitum non excuſatur a pœna ſtatuti, ſi eſt diù verſatus in loco.*

70 *Forenſis poteſt puniri ex ſtatutum, quando aliàs ob negligentiam, vel impotentiam officialis loci delicti non fuiſſet punitum delictum commiſſum contrà Ciuem.*

71 *Iudex Laicus quando ſuppleat defectum Iudicis Eccleſiaſtici.*

72 *Forenſis ſubiacet pœna ſtatuti, quando ſtatutum puniret delinquentem alterius loci, proprium tamen territorium ingredientem.*

73 *Cautela ad puniendos forenſes extrà territorium in Ciues delinquentes.*

74 *Forenſis beneficio ſtatutorum etiam vellens uti non poteſt.*

75 *Statuentes non præſumuntur ſtatuere incommodum illorum quibus pariter, & incommodum præſtare non poſſunt.*

76 *Forenſes admittuntur ad beneficium ſtatutorum quando ita diù fuiſſet obſeruatum.*

77 *Statutum vſu non receptum nec Forenſes, nec Ciues ligat.*

78 *Statutum vſu non receptum non eſt ſeruandum.*

79 *Statutum vſu non receptum eſt nullum, & in eo nullum eſt faciendum fundamentum.*

80 Statutis non dicitur contrauenire qui ſtatutum vſu non receptum non obſeruet.

81 Iuramentum non extenditur ad ſtatuta moribus vtentium nō recepta, vel per contrariam conſuetudinem abrogata.

82 Statuta vſu non recepta, vel per contrariam conſuetudinem abrogata, non dicuntur ſtatuta.

83 Statutum, vt dicatur vſu non receptum, ſufficit lapſum decennij.

84 Statuta habent in ſe tacitam conditionem. ſi moribus vtentium recipiantur.

85 Obſeruantia, & conſuetudo contraria, ſciente, & patiente Superiore, ſufficit contrà ſtatutum, etiam vſu receptum, & num. ſeq. 86.

87 Iudex iurans obſeruare ſtatuta non tenetur ſeruare ea, quæ per conſuetudinem fuerunt abrogata.

88 Contrafaciens ſtatuto abrogato excuſatur a pœna ſtatuti.

89 Conſuetudo eſt fortior, & potentior ſtatuto, & facit illud ſilere.

90 In conſuetudine attenditur, quod frequentius accidit.

91 In conſuetudine introducenda contrà ſtatuta non requiritur ſcientia Principis, quando non agitur de reſeruatis Principi.

92 Conſuetudo, vt inducatur contrà ſtatuta, debet eſſe de vniuerſitate, quæ habeat ex ſe auctoritatem ſtatuti condendi, & abrogandi.

93 Conſuetudinem introducere non poteſt ſine Superioris auctoritate, qui, & ſtatutum ſine eadem auctoritate condere non poteſt.

94 Statutum non præſumitur vſu receptum, quod declara, vt num. 97.

95 Facta non præſumuntur.

96 Statuta inferiorum, & Ciuitatis ſubditæ confirmata a Principe præſumuntur vſu recepta.

97 Facta præſumuntur, quæ de iure ſunt facienda.

98 Subditi, quibus neceſſe eſt parere mandatis Superiorum, cenſentur recepiſſe ſtatuta illorum.

99 Statutum eo ipſo præſumitur vſu receptum, quod fuit publicatum.

100 Subditorum res extrà tamen territorium exiſtentes non ſubiacent ſtatuto Ciuitatis.

101 Stante ſtatuto, quod bona proueniant ad primogenitum de omnibus erit iudicandum ſecundùm conſuetudinem, vbi res ſituatæ erunt.

102 Statutum loci, in quo res ſitæ ſunt ſemper inſpicitur quoad ipſas res.

103 Statutum excluſiuum fœminarum quando non extendatur ad bona extra territorium.

104 Subditus conſtituens domicilium extrà territorium diceretur ſortitus diuerſas patrias.

105 Subditus conſtituens alibi domicilium, & deſinens ſuſtinere onera in propria originis Ciuitate, priuatur beneficio ſtatutorum originis.

106 Incommodum qui non ſentit non debet etiam ſentire commodum.

107 Repreſaliæ non ſunt concedendæ Ciui non ſuſtinenti onera realia.

108 Ciues cognoſcuntur ex muneribus, & honoribus.

109 Subditi non ligantur ſtatuto propriæ Ciuitatis diſponente circa ſolemnitates in contractibus adhibendas quando contrahunt extrà Iuriſdictionem.

110 Contractus locus inſpicitur quoad ſolemnitatem.

111 *Minor etiam forenſis tenebitur ſeruare ſolemnitatem ſtatuti loci in quo contrahit.*

112 *Filiusfamiliàs extra territorium contrahens non ligabitur ſtatuto proprij territorij quoad ſolemnitates in contractu.*

113 *Statutum ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam quoad ſolemnitates, non comprehendit ſubditum extrà Iuriſdictionem contrahentem.*

114 *Subditus volens poteſt vti ſtatuto fauorabili patriæ ſuæ.*

115 *Subditus ligatur etiam extrà Iuriſdictionem ſtatuto patriæ inhabilitante præcisè perſonam.*

116 *Statuendi poteſtas inter ſuos ſubditos territorio non arctatur.*

117 *Lex Papalis, aut Imperialis ligat ſuos ſubditos quocunque ſe conferant.*

118 *Sententia perſonam afficiens aliquo vinculo, vtputa interdictionis, excommunicationis, vel infamiæ etiam in alieno territorio afficit.*

119 *Statutum tunc indubitanter ligat ſubditorum perſonas, quando de eis expreſsè diſponit.*

120 *Statutum fauorabile, & in perſonam loquens extenditur etiam quoad bona ſubditi extrà territorium exiſtentia.*

121 *Statutum, quando eſt fauorabile, ad bona extra territorium exiſtentia extenditur.*

122 *Principaliter quod diſponitur, & quod eſt per ſe, non autem quod eſt per accidens, vel ſecundario de aliquo actu conſideratur.*

123 *Laicorum ſtatutum etiam præiudiciale Eccleſiaſticis quando valeat.*

124 *Tutoris datio facta à Iudice expreſsè, quoad bona alterius territorij, eſt nulla ipſo iure.*

125 *Tutor ſimpliciter datus a ſuo Iudice pupillo habenti bona in diuerſis territorijs ad omnia bona datus cenſetur.*

126 *Tutor principaliter datur perſonæ, non rei.*

127 *Decretum Iudicis principaliter præſtantis auctoritatem pupillo, diſtrahendi trahitur etiam ad bona alterius territorij.*

128 *Statutum fauorabile, & in perſonam loquens quando trahatur extrà territorium, & num. 129. 130. & 131.*

132 *Statutum ſi expreſsè diſponat de bonis extrà territorium ſitis quod illa comprehendet.*

133 *Bona ſubditi conſtituentis domicilium in loco bonorum non ſubiacent ſtatuto originis quomodocunque loquente.*

134 *Subditus contrahens data opera extrà territoriũ in fraudẽ ſtatuti nulliter cõtrahit.*

135 *Cautela Duran. de arte teſtandi tit. 1. caut. 2. num. 5. reprobatur.*

136 *Fraus in contrahente præcipuè arguitur, ſi ſtatim finito contractu redierit intrà territorium, & quando.*

137 *Arbitrio Iudicis relinquitur quando contrahens dicetur ſtatim rediſſe.*

138 *Subditus litigans extrà territorium non ligatur ſtatuto propriæ Ciuitatis in his etiã, quæ deciſionem important.*

139 *Statutum mandans, quod non poſſit appellari a duabus ſententijs conformibus non ligat ſubditum extrà territorium.*

140 *Ignorans non ligatur ſtatuto, idem de Ciue nouello, etiamſi in ſtatuto adeſſet clauſu-*

la decreti irritantis, & etiamſi ſtatutum loqueretur per verba generalia, & vniuerſalia.

141 *Pœna ſtatuti non habet locum contrà ignorantem, qui non dicitur delinquere.*

142 *Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia.*

143 *Ignorantia ſtatutorum quoad ciues non præſumitur.*

144 *Morantes in loco debent ſtatuti ignorantiam probare.*

145 *Scientia eſt probanda quando præſumptio militat pro ignorantia.*

146 *Ignorantia ſtatuti non præſumitur præcipuè quando lapſum eſt tempus præfixum, vt ligare incipiat.*

147 *Arbitrio Iudicis relinquitur quando non eſt præfixum tempus intrà quem terminum ſtatuta obligent, elapſis tamen duobus menſibus nemo excuſatur.*

148 *Termine ad obligationem ſtatuti elapſo nedum nuda ſcientia ſtatuti promulgati, ſed etiam cognitio diſpoſitionis eius præſumitur.*

149 *Ignorantia ſtatutorum tunc minus admittitur, ſi ſtatuta eſſent de his, quæ etiam ex vniuerſali conſuetudine aliorum locorum ſtatui ſolerent.*

150 *Ignorantia non præſumitur de ſtatutis ex longiſſimo vſu obſeruatis.*

151 *Ignorantia non poteſt allegari, ita ſtatuto prohibente.*

152 *Statutum prohibens ignorantiam allegari intelligitur de craſſa, & non probabili.*

153 *Ignorantia affectata comparatur ſcientiæ.*

154 *Citationis ignorantiam affectans habetur pro citato.*

155 *Ignorantia affectata illa dicitur, quando potuit ſcire, & noluit diſſimulando.*

156 *Ignorantiam allegare prohibetur, qui ex officio, aut ex aliqua cauſa tenetur inueſtigare.*

157 *Scientia tunc præſumitur, cum quis tenetur ratione ſui officij indagare.*

158 *Ignorantia etiam allegari poteſt ab eo, qui ratione officij fecit quod potuiſſet, vt ſciret ad quæ tenetur.*

159 *Præſens compilationi ſtatutorum illorum ignorantiam allegare non poteſt.*

160 *Statutum, de quo eſt publica vox, & fama, ignorari non præſumitur.*

161 *Ignorantiam ſtatuti allegare prohibetur cui caſus ſtatuti aliàs euenit.*

162 *Minor vigintiquinque annis allegans ignorantiam auditur.*

163 *Minores contrahentes debent tanquam ignorantes ante omnia expreſſè certiorari de Iuribus ad eorum fauorem facientibus.*

164 *Abſens ignorantiam ſtatutorum allegare poteſt.*

165 *Coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti, niſi ſit abſens.*

166 *Abſens admittitur ad allegandam ignorantiam, ſi nunquam, aut modicum a tempore conditi ſtatuti fuit in Ciuitate, ſecus ſi diù.*

167 *Ignorantiæ allegatio admittitur de ſtatuto extrauagante, & extraordinario.*

168 *Statutum licèt extrauagans ſi tamen eſt publicè notum ignorari non permittitur.*

169 *Probatio ignorantiæ admittitur contra præſumptionem ſcientiæ.*

170 *Ignorantia quando, & ex quibus probetur.*

171 *Ignorantia probata quis reſtituitur.*

172 *Ciues per Priuilegium non ligantur ſtatuto præiudiciali.*

173 *Scholares ſi per ſtatutum habeantur pro Ciuibus, non tamen ligabuntur ſtatutis de ſoluendis gabellis, & alijs præiudicialibus.*

174 *Prin-*

174 *Princeps Superior non ligatur ſtatutis ſubditorum.*
175 *Forenſis faciens actum in loco ſtatuti ligatur ſtatuto ſuper actu diſponente.*
176 *Paria ſunt forum ſortiri, & ſtatutis ligari.*
177 *Gerentes actum in loco cenſentur tacitè ſe accommodaſſe ad contrahendum ſecundum ſtatuta loci.*
178 *Ementes victualia in Ciuitate extranea ligantur lege illius Ciuitatis.*
179 *Forenſis contrahens in loco ſi ignoranter læditur enormiter reſtituitur.*
180 *Forenſis ligatur ſtatuto reſpectu bonorum ſitorum in loco.*
181 *Bona ſita in loco dicuntur ſubiecta ſtatuto illius.*
182 *Statutum de bonis loquens illa afficit, ſiue poſſideantur à Ciue, ſiue ab aduena.*
183 *Bona Forenſis ligantur à ſtatuto præcipuè ſi per longum tempus, ita fuiſſet obſeruatum.*
184 *Bona forenſis tunc ſubiacent ſtatuto quando ex ſtatuto præcedente prius tenebantur ad illa onera.*
185 *Bona peruenta in Hoſpitale poſſunt grauari pro ſoluendis impoſitionibus factis per Laicos priuſquàm ad Hoſpitale peruenirent.*
186 *Bona Clericorum, & Eccleſiæ quando etiam per Laicos poſſint grauari.*
187 *Forenſis factus Ciuis, vel incola per domicilij conſtitutionem cenſetur ſubditus ſtatuto loci.*
188 *Ciuitas ex Priuilegio non minus operatur quàm originaria quoad commodum Ciuis.*
189 *Domicilium conſtituens in pluribus partibus plures patrias dicitur ſortitus.*
190 *Domicilium duplex quando concurrit originis, ſcilicet, & incolatus.*
191 *Domicilium incolatus attenditur.*
192 *Statutum, quod forenſes poſſint grauari pluſquàm Ciues in bonis valet.*
193 *Statutum limitatum ad Ciues, vel ad perſonas Ciuitatis non poterit extendi ad forenſes.*
194 *Bona forenſium apportata ad locum ſtatuti contrà voluntatem eorum non ſubiacent ſtatuto.*
195 *In ordinatorijs ſeruatur ſtatutum loci iudicij etiam contra forenſes, ſecus in deciſiuis.*
196 *In deciſiuis debet quis iudicari ſecundum leges patriæ ſuæ.*
197 *Statutum loquens de inſtantia concernit ordinatoria, & comprehendit Clericum, & forenſem, ſecus ſi ageretur de deſertione cauſæ.*
198 *Statutum diſponens de effectu probationum non comprehendit niſi ſubditos.*
199 *Statutum vniuerſitatis Mercatorum, quod ſcriptura priuata faciat plenam fidem ſeruabitur a quolibet foro inter perſonas tamen ſubditas ſtatuentibus, ſecus inter alias.*
200 *Statutum ordinatorium Iudicij comprehendit forenſes tàm coràm ordinario, quàm Delegato.*
201 *Ordinatoria, & deciſoria Iudicij quæ dicantur remiſſiuè.*
202 *In ordinatorijs attenditur ſtatutum loci iudicij, etiamſi ageretur de actu alibi geſto.*
203 *In ſucceſſione bonorum forenſes ſubiacent ſtatuto loci bonorum.*
204 *Forenſi ſucceditur a forenſe in bonis ſecundum ſtatuta bonorum.*

205 *Forenſi*

205 *Forenſi tunc præcipuè ſucceditur ſecundum ſtatutum loci bonorum, quando domicilium ibi contraxit.*

206 *In ſucceſſione bonorum per Forenſem non conſideratur, aut præiudicium, aut fauor ipſius.*

207 *Beneficio ſtatutorum non poſſet forenſis gaudere, ſi ſtatutum hoc prohiberet.*

208 *Forenſis oriundus tamen in loco ſtatuti, ſi ibi reperiatur ligatur dicto ſtatuto.*

209 *Statutum de compromiſſis non ligat forenſem quoad bona ibi ſita niſi ſit Ciuis oriundus ex eodem loco, & ibi reperiatur.*

210 *Iudæi ligantur ſtatutis locorum tanquàm incolæ.*

211. *Immunitas conceſſa incolis alicuius loci porrigitur ad hebræos ibi habitantes.*

212 *Forenſis quis dicatur.*

Digitized by Google

CONCLVSIO SEXTA.

1 STATVTVM ligat † Forenſes, nec porrigitur ad eos, ita not.
in l. 1. ff. de tut. & cur. dat. ab his l. etiam, ff. de tut. l. neque, C.
qui dat. tut. poſſ. gl. & Doct. in cap. quæ contrà octaua diſtinct.
cap. vt animarum de conſtit. in ſexto communiter ſcribentes
in rubr. de conſuet. Decia. in ſuo tract. crimin. lib. 2. capit. 35.
num 21. & not. in l. fin. ff. de iuriſdictio. omn. Iudic. Oldrad.
conſ. 248. conſ. 92. nume. 5. Rolan. à Val. conſ 49. nume. 21. &
ſeq. lib 4. Bertaz. conſ. crimin. 19. num. 2. lib. 1. vbi ideò dixit,
2 quod ſtatutum prohibens † a duabus ſententijs poſſe appellari, non ligat Forenſes,
3 tanquàm non ſubiectos ſtatuto, & ratio concluſionis eſt, quia ſtatuta in non † ſubditos
iuriſdictioni ſtatuentium diſponere non poſſunt d. l. fin. ff. de iuriſd. omn. Iud.
Bart. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur nu. 36. & in l. cunctos populos, C. de Summ.
Trinit. Bald. in l. hæres, ff. de iud. & in reper. l. de quibus, ff. de legibus, quia virtus, &
4 potentia † cauſæ efficientis reſpicienda eſt, vt poſsit operari in ſuſcipientem materiam,
nec poteſt cauſa finita vltrà ſuos fines effectum producere, ſed ſicuti limitatur
potentia cauſæ, ita & effectus debet limitari, l. ſi arrogator, ff. de adoptio. l. pupillo,
ff. de tut. & cur. dat. ab his l. Iuriſperitos, §. cum oriundus, ff. de excuſat. tut. l. cũ vnus,
5 §. is qui de bon. auth. Iud. poſsid. ſed auctoritas, & potentia ſtatuti † localis non ſe
extendit vltra proprios terminos, vt l. dum virum, C. de decur. lib. 10. ergo nec effectus
6 protrahitur, nàm extra † territorium quilibet cenſetur ad inſtar priuati, &
tunc eius lex, & ſtatutum non ſe protendit ad homines, qui non ſunt ſuæ dictionis,
ita argumentatus eſt Lap. alleg 91. in nomine Domini Comeñ. caſus eſt talis nu. 7.
& 8. Rol. à Val. de Lucr. dot. quæſt. 36. Decia. reſp. 35. num. 37. volum. 1. reſpon. 19.
nu. 67. volum. 3. reſp. 6. in fi. volum. 1. Bertazz. conſ. ciuil. 1. nu. 15. Caſtr. conſ. 226.
ſuper primo num. 1. volum. 2. nouiſs. Pariſ. conſ. 12. num 10. & ſeq. conſ. 53. nu. 84.
& ſeq. volum. 3. idem Bertazz. conſ. crim. 443. num. 3. lib. 2. Burſat. conſ. 8. num. 26.
lib. 1. Et id ſuadetur etiam ex veriſimili mente ſtatuentium, qui non præſumuntur
7 voluiſſe † exteris ſuper aliquo prouidere, cum eorum nihil interſit, & veriſimilius
eſt ſolis ſubditis voluiſſe cauere, prout conſiderauit Rot. Roma. deciſio. 673. par. j.
8 & arg. l. Imperialis, C. de nupt. Vnde ſtatutum prohibens † alienationem in Forenſes
non dicetur comprehendere Forẽſes ipſos, etiamſi haberent bona in territorio,
nàm illa prohibitione non obſtante, poterunt nihilominus de rebus ſuis ad libitum
diſponere, ita Cephal. conſ. 161. num. 11. lib. 2. & Alexan. conſ. 44. videretur prima
facie num. 15. lib. 5. Calder. conſ. 17. de conſtit. Imol. in cap. quod Clericis, verſic. ſi
autem reſpiceret de for. compet. Socin. conſ. 288. & conſ. 292. volum. 2. Signorol.
conſ. 166. colum. 3 Ruin. conſ. 195. colum. 2. & colum. fin. lib. 2. conſ. 48. numero 4.
conſ. 49. colum. 2. lib. 3. ſicut ſi extaret ſtatutum, aut emanaret edictum, quod nõ poſſet
quis extrahere frumentum, & alios fructus de aliquo territorio, non cõprehenderet
Forenſes extrahentes fructus in eorum bonis recollectis licet in territorio
prohibito exiſtentibus, prout ita fuiſſe Iudicatum in Senatu Pedemontano teſtat.
Theſaur. deciſ. 152. poſt princip. & hanc etiam partem tuetur, & comprobat nouiſſime
D. Petr. Cabal. in ſuis crimin. reſolut. cent. j. caſ. 14. vide tamen dicta a nobis

infrà

9 infrà in ſecunda limitatione,& facit pro regula, quia ſtatutum loquens † de aliquibus perſonis intelligitur de ſubditis, vnde ſi loquatur de agnatis intelligitur de
10 agnatis ſubditis Cephal.conſ.309.num.7. lib.3. ſicut loquens † de eleemoſina inter pauperes,intelligitur de pauperibus loci ſtatuti Bart.in l.2. C.de anno ciuil.lib.11. Bald.in l.id quod pauperibus colum.5.quæſt.13. C de Epiſc.& cler. Brun. in tract. de reb.dub.car.6 colum.1.verſ.quod ſi exprimatur,& car.37.columna 3.verſic.etſi
11 teſtator,& loquens † de moneta intelligitur de vſuali,& expendibili in loco ſtatuti
12 Alexan.conſ.104.ſtatutum in princip.lib.1.& de debente præſtare † fideiuſſionem intelligitur de fideiuſſoribus,qui ſint de loco,& non extranei Bart. in l. ſi fideiuſſor,
13 §.ſi neceſſaria, ff.qui ſatiſd.cog.vbi Alexand.etiam infert, quod qui tenetur † inueſtire pretium pro ſecuritate emptoris,non poteſt inueſtire extrà territorium, & ibi Iaſ. notat, quod ſtatutum, quod quilibet poſsit accuſare, intelligitur de ſubditis ſtatuto.

Primò. Amplia,vt procedat concluſio etiam ſi Forenſis contraheret in loco ſta-
14 tuti, vel aliàs ibi diſponeret,nàm tunc ſi ſtatutum, † ſimpliciter, & præcisè habilitaret, vel inhabilitaret perſonas ad aliquem actum, Forenſis ex eo non comprehen-
* deretur, Ruin.conſ.201.ſub num.8.colum.1.lib.1.ubi hanc communem teſtatur, & conſ.120.ſub num.8.colum.1.lib.eod.Tiraq.de legib.connub.glo.8.nu.227.q.28. Caſſan.conſ.19.colum.14.Caccialup.in l.cunctos populos colum.4.verſic.item dicit,C.de Summ.Trinit.vbi Bart.q.3.circa fi.num.26.Bald.colum.8. num.61. verſ. nunc contra,& ibid.Salic.num.12.Sancta Seuer.num.145.Iaſ.in prima lect. nu.42. & iterum in ſecunda lect.nume.86.vbi inquit, quod nunquam inuenit aliquem di-
15 ſcrepantem,& ibidem omnes ex hoc inferunt,quod idcò ſtatutũ diſponens,† quod filiusfamiliàs non poſsit teſtari, non comprehendet forenſem ibi teſtantem, ſicut quod maritus non poſsit relinquere vxori non comprehendit forenſem ibi relin-
* quentem, & hanc communem Doctorum ſententiam teſtantur,& illam ſecuti ſunt Domini de Rota deciſ.103.num.13.par.2.Corn.conſ.152.col.2.verſ.confert etiam volum.1.Caſtren.conſ.32.colum.j.volum.2.Iaſ.conſ.59.colum.2. volum.3. Alex. conſ.44.colum.j.& ſeq.volum.5.Bart.in l.1.ff.de tut.& cur.dat.ab his verſ.item nota,ubi etiam Bald.colum.7.verſ.circa quæ Socin.d.conſ.288.colum.6. verſ. primũ probatur lib.2. Spec. in tit.de ſent.§ qualiter verſ.item pone quidam Butr.& Abb. in cap.quod Clericis de for.compet.idem Abb.conſ.52.nu.2.lib.2.Barbat. cõſ.76. per tot.lib.3.Pariſ. conſ.12.num.11.lib 3. Roch.Curt.in cap.fin.ſectio.9.quæſt.12. in ſecunda limitatione num.13.de conſuet.ubi inquit, quod malè dixit Anchar. in reper.c.canonum ſtatuta quæſt.12.princip. verſic.iuxta prædicta de conſtit.aſſerendo communem opinionem eſſe contrà Bart.hoc tenentem,ut ſupra, Marſil.in l.fin.
** num.133.ff.de iuriſd.omn.Iud.ubi de magis communi, & æquiori opinione teſta-
* tur prout illam etiam cõmunem affirmat Pech. de teſtam. coniug.lib.4 lib.4.c.11.
** & hanc magis communem, magiſque veram, & æquiorem teſtatur, & ex profeſſo demonſtrat Rolan.à Val.conſ.24.in ſecundo dub. per tot.lib.3.

16 Subamplia,vt idem ſit quoad bona ſita † in loco originis vxoris alicuius Forenſis, nàm ad ea inhabilitatio facta à ſtatuto non operabitur quoad maritum forenſem,quin de eis diſponere poſſet ad beneficium ipſius vxoris, etiamſi in dicto loco fortè reperiretur ſtatutũ,quod maritus non poſsit relinquere vxori, nàm licèt quis fortè diceret vxorem tanquam ſubditam ſtatuto reſpectu originis ex ſui parte prohibitam

hibitam fore accipere de dictis bonis, quamuis maritus ab eo ſtatuto tanquàm forenſis ſolutus exiſtat, cum huiuſmodi prohibitiua diſpoſitio non magis prohibeat maritum relinquere, quàm vxorem ex natura correlatiuorum relictum capere, vt apud Socin.conſ.79.num.31.lib.4.tamen etiamſi eſſet vera iſta conſideratio relatiuorum, de qua tamen per nos alibi, vxor adhuc erit capax relicti ſibi facti per maritum forenſem, quia maritus huiuſmodi prohibitioni ſtatuti non eſt ſubditus, nec ideò, vt ſupra dicebamus, quoad bona in eodem loco ſita inhabilitatio illius perſo-
17 næ operari poſſet, nec origo vxoris in hoc obſtat, quia in primis poſſet negari † mulierem nuptam extraneo retinere paternam originē etiam quoad bona ibi ſita, ſed illam in totum ex perſona ſui viri pro forenſe reputandam fore, ita vt in his præcipuè, quæ perſonam ipſius vxoris reſpiciunt a paterna origine eximatur, & hāc ſententiam ſatis apertè tuetur Silua.conſ.1.tertio dubio per legem primam, C.de mulier.& in quo loco lib.10.& per tex.in l.mulieres, C. de dignit.lib.12. cum alijs ibi
18 per eum, vel ſaltem. Secundò poſſet reſponderi, quod mulier † nupta extraneo retinet propriam originem, nec illam perdit ad illius fauorem, & commodum, non autem in odium Crauet.conſ.271.nu.3.verſ.non obſtat modo Bald.conſ.418.incip. ſuper primo puncto lib.4.Alex.conſ.20.in fi.lib.2.Io.de Amic.conſ.20.nu.2.& ſeq. Lancilot.ſuper conſuetud.Alexand.præfat.8.nu.43. ideo dixit Bart.in l. Imperatores §. item reſcripſerunt, ff. ad municipal. quod ſi ſtatuto caueatur forenſem emere
19 non poſſe, quod nihilominus † mulier illius municipij alibi nupta priuilegio, ſeu beneficio ibi emendi gaudebit, quod & ſequitur Card.conſ.135. incip. Titius ciuis Faltrenſis Ant.de Butr.conſ.4.incip.viſa forma in fi.Capr.conſ.21.col.4. ſicut ſtan-
20 te ſtatuto, quod forenſes † non ſuccedant, mulier originaria nupta extra territorium non prohibetur ſuccedere Corn.conſ.202.col.5.vol.2.Io.Campez.in tract. de dot. in vltima par.q.71.incip.quid ſi in loco Brun.in tract.de ſtatut.fœm.exclud.in 6.ar. princ.q.1.verſ.& ſi ſtatutum dicat, quod forenſis, ſi igitur eſt introductum ad fauorem mulieris, vt retineat propriam originem, non erit interpretandum, quod ſtatum in loco ſuæ originis vigens, quod maritus non poſſit relinquere vxori comprehendat originariam alibi nuptam, ita vt excludatur a legato viri, ne, quod in fauo-
21 rem † introductum eſt, in odium retorquere dicatur contra l. quod fauor C. de legi. & hanc ſubampliationem tùm ex prædictis, tùm ex alijs cauſis, & rationibus comprobat Lancillot. vbi ſupra num.42.vſque ad num.48. de qua tamen vide, quæ infrà diximus reſpectu bonorum ſitorum in loco ſtatuti.
22 Intellige ampliationem, vt non procedat, quando ſtatutum non † inhabilitaret ſimpliciter, ſed aut ſolùm loqueretur circa ſolemnitatem adhibendam in contractu, aut inhabilitaret reſpectu non ſeruatæ ſolemnitatis, quia tunc operaretur etiam quoad forenſes contrahentes in loco ſubiecto ſtatuto, & eo ligarentur, quia forenſis tenetur ſeruare illas ſolemnitates, quas mandat ſtatutum loci, in quo contrahit, ita Bartol. in d.l.cunctos populos, nu.14.C. de ſumm.Trinit. & fid.cath. vbi etiam Bald.num.93.Alber.colum.7.verſic. in gloſſ. quid ſi Bononienſis, & ibi etiam Caſtrenſ.num.11.Aret.colum.6.verſic. circa primum Iaſ. in 1.lect.colum.4.verſicu. capio gloſam & in 2.colum.11.verſicu. circa primum, qui dicit omnes alios ſequi,
* & ibidem Purpur.num.98. qui item de communi teſtatur, idem Barto. in l.de qui-
* bus numero trigeſimo, ff. de legibus Gramat.deciſ.103.incip. illa Marchioniſſ.

num. 178. Crauet. conſil. 271. columna tertia verſiculo quinto igitur Cephal. conſ. 171. numero vigeſimoſexto volumine ſecundo Dec. conſil. 457. poſt principium Alexan. d. conſilio quadrageſimoquarto columna fin. verſic. poſtremò non obſtat libro quinto Ruin. conſil. 201. numero ſexto, & plur. ſeq. libro primo in quo loco
23 in propoſito ſolemnitatis notat, quod ideò ſtatutum diſponens, quod notarius † non matriculatus non poſſit facere Inſtrumentum in loco ſtatuti, quidquid alij in contrarium dixerint, comprehendit notarium forenſem, quia tali caſu non dicitur inhabilitari, perſona ad diſponendum, aut ad contrahendum, ſed perſona notarij, quæ adhibetur ad ſolemnizandum actum ab alio diſpoſitum, & ſic verſatur circa ſolemnitates, nàm perſona notarij tali caſu ſolemnizata per ſtatutum habet ſe tanquam forma ad actum ab alio diſpoſitum, cum notarius non ſit qui diſponat, & ideò ſubiungit, non curatur, quod ſtatutum loquatur in perſonam, quia loqui dicitur tunc de forma, & non de perſona, cum etiam, vt dicebamus, eius perſona ſit de forma, & conſideratur vt forma, & non ſimpliciter vt perſona, & hoc idem ante ipſum voluit Bartolum in dicta lege prima, numero quadrageſimoprimo verſiculo idem in notario de ſumma Trinitate ubi dixit, quod tali caſu cum Notarius dicatur adhibitus ad ſolemnizandum actum ab alio geſtum, in eo, & circa illũ habent locum omnia de ſolemnitate dicta, intelligentiam comprobauerunt, & communiter illam fatentur Domini de Rot. deciſio. 103. numero decimotertio parte ſecunda, licet in exemplo quoad ſtatutum de Notario non matriculato diſponens, contrarium tenuerunt, & latera eorum opinionem defenderunt reſpondendo obiectis, uolentes, quod huiuſmodi ſtatutum non ualeat contra Notarium Forenſem ex pluribus, & præcipuè quia eſt in perſonam illam inhabilitando, non autem dicitur reſpicere actus ſolemnitatem, de quo etiam per nos infrà, limitationem etiam ſecutus eſt Cephal. conſ. 32. numero 16. uolum. 1. Ruin. conſilio 160. lib4. Menoch. conſilio octuageſimo numero octauo libro primo, Nat. conſilio 643. numero quarto libro quarto, & hanc claram, & indubitatam Doctorum ſententiam appellat Rolan. à Val. conſilio trigeſimotertio numero ſexto libro tertio, Aret. conſilio ſeptuageſimotertio columna quarta uerſic. iſta ſententia, & conſilio 54 colum. 2. ubi dixit iſtam ueriorem Corne. conſilio 64. columna prima in fi. uolum. 3. & iterum col. fin. poſt medium ubi communem affirmat Gozad. d. conſil. 49. nu. 15. & ſequ.

24 Primò. Amplia iſtam intelligentiam, ut idem ſit, † etiamſi ageremus de tali contractu, & actu extra Iuriſdictionem loci, in quo celebratus eſt, nàm ſi non erit ſecundum ſolemnitates ſtatuti loci, in quo factus fuit, & ordinatus, nec ēt alibi ualebit, ſicut ēt alibi valebit, & ſic extra Iuriſdictionem ſtatuti, ſi ſecundùm ſtatuti ſolemnitates factus erit, ita Sanct. Seuer. in d. l. cunctos populos col. 43. nu. 87. uerſ. inferas ſi ſtatutũ Signor. conſ. 166. incip. quæſtio diſputanda col. 1. & 2. ubi de communi teſtatur, prout illam etiam communem affirmat Decia. reſpon. 71. nume. 16. lib. 2. & communem pariter dicit Iaſ. in d. l. cunctos populos in fi. in ſecunda lectura. Sancta Seuer. in d. l. omnes populi numero 18. & Lamberteng. in dicto ſuo tract. de contract. gloſ. 2. in uer. mulierum numero tertio, ubi idem concludit, quod mulier
25 forenſis † ſuper bonis, extrà territorium ſtatuti contractus, contrahens debet ſeruare ſolemnitates in contractu a dicto ſtatuto diſpoſitas, ut poſſet contractus quoad bona extrà territorium ualere, & tanquam legitimus reputari, & hanc opinionem

ueriorem

veriorem dicit, pro quo facit, quod vidimus in ſtatuto certam ſolemnitatem in vltima voluntate requirente, quod etiam ſeruetur quoad bona extrà territorium ſtatuentium ſita, prout illam opinionem communiorem teſtatur Alexan. conſil. 128. colum. 2. verſ. licet aliud eſſet lib. 2. & conſ. 44. colum. fin. verſ. poſtremò non obſtat lib. 5. & illam magis communem quoq; appellat Port. comm. opin. lib. 5. concl. 26. in princip. & concluſ. 29. & ante eum Bart. in d. l. 1. nume. 36. verſ. quodque tollitur obſtaculum ſolemnitatis, C. de ſumm. Trinit.

26 Secundò, Amplia intelligentiam, etiamſi ſtatutum diſponendo † circà ſolemnitates ſeruandas loqueretur in perſonam, vt ſi ſtatutum vetaret filium obligari ſine patris, vel minores ſine conſenſu propinquorum, quia tunc ſicuti non eſt principalis intentio ſtatuti diſponere de perſona, ſed ſolùm de ſolemnitatibus a perſona in illo loco in contractibus adhibendis, & fit mentio de perſona incidenter, & ſecundariò, & non principaliter, cum principaliter conſideretur actus, in cuius validitatem ſolemnitates illæ ordinatæ fuerunt, nec inhabilitatur quis ad contrahendum, ſed ſolùm datur a ſtatuto forma, ſub qua quis validè contrahere poſſet, ita ſtatutum indiſtinctè quoſcunque forenſes comprehendet, ita Ruin. d. conſ. 201. nu. 6. & plur. ſeq. vol. 1. vbi inter alias rationes addecit, quia non minus ſtatutum dicitur inhabilitare perſonam quando introducit ſolemnitatem, ſi in rem loquatur, puta ſi dicat quod contractus minoris non valeat ſine certa ſolemnitate, vel quod in Inſtrumento adhibeantur duo Notarij, vel quod Inſtrumentum non valeat, niſi de eo ſit rogatus Notarius matriculatus, quàm ſi loqueretur in perſonam, vtputa quod minor contrahere non poſſet ſine certa ſolemnitate, vel quod vnus ſolus Notarius, vel non matriculatus non poſſet eſſe rogatus de Inſtrumento, quoniam etiam primo caſu prohibitio in rem in conſequentiam prohibet perſonam, & ideò concludit, quod
27 differentia † Bart. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſo. an ſtatutum loquatur in rem, an in perſonam eſt differentia verbalis, cum inter vnum modum prohibendi, & alterum, dum inducit ſolemnitatem, in effectu non eſt differentia, ad quod allegat etiã Paul. de Caſtr. & alios d. l. ſi quis pro eo, & idem Ruin. ibidem num. 8. teſtatur hanc opinionem eſſe veriorem, quia vbi ſtatutum non inhabilitat præcisè, & ſimpliciter, ſed ſolùm in defectum non ſeruatæ formæ, dicitur reſpicere ſolemnitatem, cum qua habilitatur, vel inhabilitatur perſona ad actum, & in ſolemnitate obſeruanda attenditur ſolùm locus contractus quomodocunq; ſtatutum loquatur, & ad hoc idem Ruin. allegat Socin. conſ. 97. incip. abundè, & ſubtiliter lib. 1. vbi contrà ea, quæ in hoc tenuit Bald. in d. l. 1. nu. 57. & ſeq. verſic. dico ergo circa primum, & verſic. hoc idem dico, C. de Summ. Trinit. de mente eiuſdem Baldi in loco ibi per eum determinat, quod quando ſtatutum inhabilitat non præcisè, & ſimpliciter, puta quod minor vigintiquinque annis non poſſit contrahere, ſed cum aliqua modificatione, puta niſi adhibito cõſenſu, & auctoritate tutoris, tunc comprehendet etiã forenſem, licèt hoc modo in perſonam loquatur, quod etiam dicit fuiſſe de mente Aret. conſ. 54. incip. in cauſa magiſtri Blaſij, & quod hoc etiam ſenſit Bart. in d. l. 1. in 6. q. princ. & in tertia quæſtio. verſic. ſed circa hæc dubitatur, vbi Bart. quando loquitur de ſtatuto habilitante, vel inhabilitante perſonam ſemper ponit exemplum, quando ſtatutum ſimpliciter loquitur, & abſolutè inhabilitat, vel habilitat, puta quod minor non poſſit teſtari, vel quod vir non poſſit relinquere uxori, uel quod filia non ſuccedat patri, unde dicitur ſenſiſſe, quod de habilitate, aut

inhabilitate perſonæ agi non dicatur, quando forma circa perſonam etiam introducitur, quod dicit rationabile idem Ruin. ibidem, quia dum agitur principaliter de introducenda aliqua forma ad ſolemnizandum actum, vel contractum, etiamſi verba dirigantur in perſonam non debent attendi tanquam mens, & intentio ſecundaria ſtatuti, ſed debent omnia regulari ſecundùm principalem diſpoſitionem, quæ eſt circa ſolemnitatem, quo caſu non eſt verum, quod ſolemnitas, aut forma ſit
28 acceſſoria perſonæ, vt voluit † Bald. in d. l. j. nu. 59. d. verſic. hoc idem dico, ſed benè perſona deſeruit diſpoſitis à ſtatuto circa ſolemnitates, quarum reſpectu ſolùm tunc de perſona incidenter fit mentio in ſtatuto, & ſecundariò, & iſtam opinionem veriſſimam exiſtimat Aret. conſ. 73. num. 6 Iaſ. in d. l. 1. col. 9. verſ. ſecundùm membrum nu. 57. & in repet. colum. 20. verſ. ſecundum dubium, Crot. in d. l. omnes populi colum. penult. ff. de iuſt. & iur. Abb. conſ. 52. columna prima, & ſeq. volum. 1. Iaſ. conſ. 59. colum. fin. volum. 3. Gozad. d. conſ. 49. num. 15. & ſeq. Socin. conſil. 97. colum. 2. volum. 1. & conſ. 131. columna prima verſic. eſt etiam lib. 4. & ita concordari opiniones contrarias dicit Gabr. concluſ. 8. nu. 18. de ſtatut. & ratio etiam potiſſima huius dicti eſt, quod ſicut reſpectu formæ, quæ datur contractui, vel ſolem-
29 nitatis, † attenditur locus contractus, non locus, vnde quis eſt, vt ſupradiximus, ita reſpectu formæ, vel ſolemnitatis, ſine qua perſona faceret actum validum, vel inualidum ex forma ſtatuti, ita Bald. in d. l. fina. ff. de iuriſd. omn. Iudic. & illum ſequitur Aret. d. conſ. 73. num. 6. & Anchar. d. cap. 1. de conſtit. quæſt. 12. in princ. verſ. quid dices de oblig. vbi dixit, hoc ideò eſſe, quia, vt etiam nos ſuprà, non dicitur ſtatutū tunc loqui in perſonam principaliter illam habilitando, vel inhabilitando, ſed dat certam formam actui, ſine qua nō vult actum poſſe fieri in ſuo loco, nec eſt mirum, quod quis magis obligetur ex ſtatuto diſponente ſuper ſolemnitate actus, quàm lo-
30 quente principaliter de ipſa perſona, quia ſolemnitas † actus tota pertinet ad iuriſdictionem eius, in cuius territorio actus geritur, igitur variatur ſecundùm locorum diuerſitatem, ſed perſona eſt, vbique vniformis, & quis non poteſt diſponere circa perſonam, niſi ſibi ſubditam, prout hoc idem conſiderarunt Domini de Rot. d. deciſ. 103. nu 22. par. 2. hanc partem ſequentes, prout illam etiam ſequutus eſt Lam-
31 berteng. in ſuo tract. de contract. glo. 2. in ver. mulierem, num. 29. vbi Bart. † in d. l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſor. diſtinguentem, vt ſupra diximus, an ſtatutum dirigat verba in perſonam prohibens eam contrahere, an in rem certam in eius contracti-
* bus ſolemnitatem requirens, dicit communiter reprobatum, & nume. 46. alios contrarium quandoque ſentientes impugnat rationibus ibi per eum.
32 Primò. Subintellige intelligentiam, vt non procedat, ſi forenſis † faceret actum in loco exempto, puta in monaſterio non ſuppoſito ſtatutis Laicorum, quia tunc licèt non ſeruaret ſolemnitates diſpoſitas, & ordinatas à ſtatuto loci, in quo locus exemptus reperitur, tenebit tamen actus, quia eſt, ac ſi factus fuiſſet extrà territoriū
33 ſtatuentium, cum paria † ſint ſimpliciter locum extrà territorium eſſe, vel intrà fines, ſed ipſum eſſe exemptum, ita Natt. conſil. 643. per tot. lib. 4. qui dicit hoc omni dubitatione carere, & pro ſublimitatione conſuluit in terminis quoque Rol. à Val. conſ. 33. num. 23. & plur. ſeq. lib. 3. Ang. conſ. 233. incip. eſt quædam D. Margarita colum. 2. Iaſ. in d. l. fin. colum. 1. ff. de iuriſd. omn. Iud. Felin. in cap. graue colum. 3. de offic. ordin. Dominic. in cap. vt animarum colum. 4. verſic. quæro pone quod ſtante de conſtit. in ſextò, Calder. conſ. 13. de Iud. & for. compet. vbi dicit, quod ſi Canonicus

34 nicus † Eccleſiæ exemptę deliquerit in loco exempto, Dioceſanus non poterit eum
punire cum cauſa ſibi non ſubiaceat, niſi quando delictum eſſet commiſſum in ſua
Dioceſi, ſed in loco non exempto ad idem Ioan. Andr. in clem. r. in ver. aut earum
35 partę iuncta glo. de for. compet. ubi infert, quod ſicut ſtatutum † Epiſcopi non ligat
aliquem extrà territorium, ita nec delinquentem in diocæſi, loco tamen exempto,
* & hanc opinionem non vidiſſe ab aliquo impugnatam, & cõmunem dixit Henric.
Botter in tract. de Synod. Epiſc. in 2. art. num 9. vbi ſubdit, quod ex hoc ſumi poteſt
36 cautela ad euitandam † ſententiam excommunicationis latam per ſtatutum Epi-
ſcopi contrà contrahentes matrimonia clandeſtina, vt ſcilicet volentes contrahe-
re vadant ad aliquem locum exemptum à iuriſdictione Epiſcopi, & ſic non erunt
excommunicati, & ibidem nume. 43. verſ. limita ſecundo dixit, quod quando alius
Epiſcopus habet aliquam Parrochiam ſibi ſubditam in Diocæſi Epiſcopi ſtatuta
37 facientis, quod hoc caſu ſtatuta † non ligarent ſubditos illius Parrochiæ, licèt ſint
intrà limites ſuæ Diocæſis, quia non ſunt ſubditi ipſius, cum non habeat ibi iuriſdi-
ctionem, & hoc Feder. de Sen in conſ. 99. ampliat procedere etiamſi quoad Sacra-
menta reſponderet Epiſcopo, in cuius Diocæſi ſi a eſt Parrochia.

Secundò. Subintellige, quod licèt forenſis con rahens teneatur ſeruare ſolemni-
38 tates ſtatuti loci, & licèt perſonaliter † repertus in loco contractus poteſt ibi conue-
niri l. hæres abſens, §. 1. ff. de Iud. capit. Romana, §. contrahentes de for. compet. in
ſexto, Cephal. conſ. 263. num. 29 lib. 2. latè Borgni. deciſ. 2. nu 3. par. 1. non tamen
39 poterit ex eo ibi cõueniri, ſi in illo loco contraxit tanquàm † aduena, & viator, & in
tranſitu, ita Barbat. conſ. 52. num. 1. lib. 2. per tex. in d. l. hæres abſens, §. ſi quis tute-
* lam, & §. proinde, ubi Bart. & communiter Doctor. ff. de iud. & ibidem declaratur,
40 † quando dicatur, vel præſumatur quis eſſe in loco aliquo in tranſitu, & tanquã ad-
uena, quod voluit etiam Natt conſ. 431. num. 19. Corn. conſ. 70. colum. 3. volum. 2.
41 quod tamen intellige, quando contrahens † ſciebat illum eſſe talem, qui confeſtim
receſſurus eſſet, nec haberet ibi cauſam reſidendi, vel non eſſet ſolitum, quod ſolu-
tio debiti contracti fieret per tales debitores in loco contractus, vt latè comprobat
Borgni. d. deciſ. 2. num. 3 5. 15. & 16. & per Bart. in d. §. proinde, vbi cæteri alij.

42 Secundò. Amplia concluſionem, vt procedat etiamſi ſtatutum † eſſet fauorabi-
le, vtpurà ſi habilitaret aliàs inhabiles, ut quod filiusfamilias poſſet teſtari, vel qđ
ſpurius poſſet hæres inſtitui, nàm nec tali caſu Forenſes comprehenderet, nec ad il-
los ſe extenderet, quia ſtatuendi actus eſt Iuriſdictionis, & fieri, ac exerceri debet
circa ſibi ſubditos, & circa quos capit Iuriſdictio, ſiue fauorabiliter, ſiue odioſè di-
* ſponatur, ita Pariſ. d. conſ. 68. num. 9. vol. 2. vbi teſtatur de communi, & id propriè
ſenſiſſe Bart. in d. l. omnes populi 5. q. princip. circa princip. ff. de iuſt. & iur. & Alex.
in l. 1. colum. 3. ff. de Iuriſd. omn. Iud. & ibidem Bart in d. l. cunctos populos in ſexta
quæſt. 1. vbi etiam Bald. num. 58. verſ. circa quę, & Anchar. in d. cap. canonum ſta-
tuta 15. q. de conſtit. Roch. de Curt. in tract. de ſtatut. ſectio. 9. num. 13. in fi. Alexan.
d. conſ. 44. num. 9. lib. 5. Pariſ. conſ. 12. num. 24. volum. 3. Gabr. d. concluſ. 8. nu. 13.
& 19. de ſtatut. faciunt trad. a Bart. in d. l. 1. ff. de tut. & Cur. dat. ab his verſic. item
nota ex hac lege Salicet. in d. l. cunctos populos colum. 9. verſ. quid ſi circa habilita-
tem, & faciunt, que in ſimili diximus de Clericis, qui non comprehenduntur etiam
43 in fauorabilibus a ſtatutis Laicorum † ex defectu poteſtatis iuxta tex. in c. Eccleſia
S. Mariæ de cõſtit. & per nos in concl. qđ ſtatutũ Laicorũ non cõprehẽdit Clericos.

Tertiò.

num. 29. Alciar. conſ. 31. num. 45. & ſeq. lib. 9. & poſt illos nouiſsimè Lancillot. ſu-
per dicta conſuet. Alexand. in uer. non poſſit quæſt. 3. num. 18. & ibidem nume. 19.
* aſſeruit idem eſſe in fideicommiſſo, & in donatione cauſa mortis, & communem te-
53 ſtatur, affirmans tamen aliud eſſe † in inſtitutione hæredis, quia in ea tria tempora
requiruntur, quibus hæres ſit capax, tempus ſcilicet teſtamenti conditi, mortis, &
aditionis iuxta not. in l. ſi alienum, §. 1. ff. de hæred. inſtit. & in §. in extraneis inſtit.
de hæred. qualit. & differ. & utrobique ſcribentes. Et licèt prædicta uideantur ex-
trà propoſitum regulæ, ex quo quod tali caſu ſtatutum non ligat forenſes, non eſt
ex defectu operationis ſtatuti, ſed quia forenſis deſinit eſſe forenſis tempore, quo
legatum ſumit efficaciam, a morte, ſcilicet teſtatoris iuxtà not. per Bart. Caſtren.
Alexan. & alios, de quibus ſupra, tamen quia poterat etiam dubitari, an ex quo ſta-
tutum reſiſtit ab initio contra legatum facientes forenſibus, poſſent etiam ex poſt
facto dici reiecti, & inhabiles ob regulam, quod quæ ab initio non tenent, non poſ-
ſunt ex tractu temporis conualidare, ſecundùm trad. in l. quæ ab initio, ff de reg. iur.
cum ſimil. ad maiorem declarationem efficatiæ, & operationis ſtatuti, & in tali ca-
ſu quoad forenſes caſum præſentem ob ſtatutorum frequentiam frequenter con-
tingentem hic adhibere libuit.

54 Intellige prædicta, ut procedant in ſuis terminis quoad ultimas † uoluntates,
ſcilicet quarum effectus differtur ad tempus mortis, ſecus quoad contractus, in qui-
bus ſpectatur id tempus quo contrahimus, l. non omne, ff. de reg. iur. l. fi. ff. de ſtipul.
ſeruor. l. Siluius, ff. de uerb. oblig. Decia. reſpon. 33. num. 26. lib. 1. Roma. conſ. 509.
num. 19. in quinto dub. facit tex. in l. fin. C. ſi maior fact. & cap. ſi eo tempore de re-
ſcript. in ſexto, & in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, & l. continuus, §. cum quis, ff. de
uerb. oblig. §. idem iuris inſtit. de inutil. ſtipul. d. l. quæ ab initio, ff. de reg. iur. quod
nota pro ſtatutis prohibentibus ex actu inteſtinos alienationes in forenſes, ut ſcili-
55 cet non ualeat † alienatio, etiamſi is qui eſt forenſis tempore rei acquiſitæ, vel alie-
natæ deſierit eſſe forenſis, & effectus fuit Ciuis tempore rei traditę. & cum iſtis con-
cordant plurima ſimilia tradita à Marſil. in §. diligenter à num, 183. uſq; ad nu. 90.
in ſua practica.

56 Quintò. Amplia concluſionem, vt habeat locum etiam quoad delicta † per fo-
renſes commiſſa tamen in alieno territorio, de eis enim forenſes ex ſtatutis alterius
loci non poſſunt puniri, etiamſi expreſſe de eiſdem delictis ſtatuta diſponerêt, quia,
vt ſæpè diximus, ſtatuta non poſſunt diſponere extrà ſuum territorium, & in non
ſubditum, ita Bart. in d. l. cunctos populos, num. 44. & 45. vbi etiam Bald. nume. 97.
& Aret. num. 20. idem Bart. in l. ne quid in fine, ff. de incend. ruin. naufrag. Innocen.
* Butr. Abb. & communiter alij in c. poſtulaſti de for. compet. Pariſ. conſ. 12. nu. 10.
& ſeq. & conſ. 53. num. 84. & ſeq. volum. 3. Bertrand. conſ. 103. nume. 18. volum. 2.
poſteriorum quos referendo ſequitur Bertazz. conſ. crimin. 443. lib. 2. vbi nume. 3.
affirmat non inueniſſe aliquem contradicentem, & ratio etiam eſt, quia tali caſu fo-
renſis non dicitur in illo loco ſtatuti aliqua ratione forum ſortiri, nec enim ratione
delicti, cum extra territorium ſit commiſſum, nec ratione originis, nec domicilij cũ
in eo loco ſit forenſis, nec incolatum habere præſupponatur, idem voluit Brun. in
tract. de conſtit. & decr. verſic. forenſis in tertio verſic. ſtatutum dicit, immò ſtatuta
57 ſimpliciter † loquentia de delictis non habent locum in commiſſis extrà territoriũ.
58 Pariſ. conſ. 159. nume. 6. volum. 4. ideò ſi extat ſtatutum, quod ſindicus † teneatur
denun-

denunciare delicta, non comprehendit delicta commiſſa extrà territorium, prout
59 ſic ex pluribus conſuluit Gabr.conſ.101.lib.1.adducẽs Bald.in l.2. C.vbi de crim. agi opor. ſubdens etiam in fine, quod eodem ſtatuto non † ligantur officiales ad deanunciandum delicta commiſſa tempore ſui prædeceſſoris.

60 Primò. Subamplia, vt id ſit verum etiamſi forenſis † ciuem de loco offendiſſet, extrà tamen territorium, quia nec tunc ſtatuti loci cuius offenſi pœna teneretur, ita Bart.in d.l.1.ſiue cunctos populos,num.44.& 45.ubi reſpondet, quod licèt tali caſu poſſet conſiderari, quod offenſio eſt facta in perſona ſubdita ſtatuto,& quod ſicut ratione loci, in quo quis committit delictum ſit de foro dicti loci,& de illa Iuriſdi-
61 ctione etiamſi eſſet † forenſis ſecundum not.in l.3. ff.de offic. Præſid. & in l.1.& in authen. qua in Prouinc.C.ubi de crim. agi opor. & quod ita per conſequens delinquendo in perſonam ſubditam tanquam in loco,& re ſubdita deliquiſſe exiſtimandus eſſet,& puniendus,tamen dicit hoc procedere ratione loci,ideſt loci rei immobilis,vt territorij,non autem rei mobilis,aut ſe mouentis, & idem fatetur verũ ibidem Bald. nume.97.& hanc communem ſententiam teſtatur Bertaz. d. conſ.443, num.2.& ibi Bertaz.Iun.in addit.affirmat ita fuiſſe iudicatum in contingentia facti, & quod ab hac opinione non eſſet recedendum,ſecundum quam etiam ſępius Iudicatum fuiſſe,& ita pluries ipſam Iudicaſſe, & vocaſſe teſtatur nouiſſimè excellentiſſimus, neque ſatis vnquam laudatus Dominus meus Petrus Caballus Pontremulenſis pro Sereniſſimo magno Duce æturiæ vniuerſarum militarium legionũ Auditore,ac ſacræ Religionis ęquitum Diui Stephani Præſidente, necnon in ſignatura libellorum ſupplicum gratiæ, & Iuſtitiæ conſiliario in ſuis Doctiſſimis criminalium reſolutionum centurijs caſu tertio centur.j.in fi.

62 Secũdò. Subamplia,etiamſi forenſis † delinquens extrà territorium haberet bona in territorio ſtatuentium,ita Innoc. Butr. Abb. & Felin. in d.c. poſtulaſti de for. compet.Natt.conſ.158.num.2.Crauet.conſ.27.colum.3. & ratio eſt,vt etiam ſupra aliàs diximus,quia non ex eo, quod quis habeat bona in territorio alicuius dicetur aliquo modo eius ſubditus iuxtà not.in l.libertus, §. ſola ff. ad municip. l.reſcripto §.fin.ff.de muner.& honor.Paul.de Caſt.in conſ.89.poſſet quis dicere colum.2.circa med.lib.2.Brun.conſ.35.colum.4.Rube.Alex.in conſ.11.ad fi. Alex. conſ.138. columna tertia libro primo,& in conſ.16.colum.2.lib.5.& conſ.114. col. fin.verſ. ad allegata vol.6.

63 Tertiò. Subamplia, vt tanto magis procedat ampliatio,ſi ſtatutum † pœnale eſſet de eo,quod de iure communi non eſſet delictum,aut punibile, quia forenſis etiã in territorio delinquens tali caſu,& pęna ſtatutaria nõ puniretur, niſi fuiſſet ſciens, vel ignorantia ſuperia Bertaz.conſ.crimin.319. num.4. & ſeq. lib.2. quia ita communiter Doct.tenere teſtatur Clar.in pract.crimin.§.fi. q.85.verſ. ſecundus eſt caſus, vbi hanc æquiorem, & magis communem opinionẽ affirmat de mente Marſil. in d.l.fin.num.81.ff.de iuriſd.omn.Iud.& illam approbat Bald.in d.l.cunctos populos num.95.

64 Primò. Intellige,vt non procedant in dictis ſubampliationibus in † capientibus ex naufragio,qui poſſunt puniri ex ſtatuto Iudicis perſonæ offenſæ,etiamſi offenſio occaſione naufragij fuiſſet facta extrà territorium, & per forenſes, ita Bart. in d.l. cunctos populos nu.45.per tex.in l.ne quid §. de his, ff.de incend. ruin. & naufrag. vbi glo.

Secundò.

Secundò. Intellige, vt non ſint vera prædicta quoad delinquentes, licèt extrà
65 territorium, † in Ciuitatibus tamen, & locis confœderatis, & colligatis inuicem,
inter quæ eſſet ſtatutum, quod delinquens in vno loco poſſet puniri in alio, ita Bart.
vbi ſupra numero quadrageſimoquarto not. in l. non dubito in fi. ff. de capt. & poſt
limin. reuerſ.

66 Tertiò. Intellige, vt non habeant locum in his, quæ ſunt † prohibita etiam de
iure communi, nàm in illis forenſis nedum ſecundùm ipſum ius commune, ſed
etiam ſecundùm diſpoſita à ſtatutis loci delicti tanquàm ab eis comprehenſus po-
terit puniri, ita Bart. in d. l. cunctos populos numero 48. C. de Summ. Trinit. quem
communiter a Docto. approbari teſtatur Clar. dicta quæſtione octuageſimaquinta
verſic. ſecundus eſt caſus, & Boſſ. in titu. de pœn. numero decimo octauo, Bald. in
dicta lege cunctos populos dicto numero nonageſimoquinto, vbi communiter alij
ſcribentes.

67 Quartò. Intellige, niſi delictum † à forenſe commiſſum, licèt non eſſet circa
prohibita de iure communi, eſſet tamen circa ſolito prohiberi, & prohibita ab
omnibus communiter, & vniuerſaliter, & præcipuè in illa Prouincia, in qua de-
lictum per forenſem fuiſſet commiſſum, quia etiam in his forenſis quemadmo-
dum non poſſet ſe tueri ex præſumpta ignorantia ſtatutorum, propter quam foren-
ſes ab illorum diſpoſitione in delictorum pœnis eximuntur ſecundùm Doctorem,
ſed conuinceretur de ſupina ignorantia, remaneret ſubiectus diſpoſitioni, & ſic
* pœnis ſtatuti, prout in hoc omnes Doctores concordare dixit Corne. conſilio ſe-
xageſimoquarto in fine lib. 3. & idem ſequitur Roma. conſilio quadragenteſimo
nonageſimoprimo, in caſu propoſitæ conſultationis numero primo, & hanc com-
* munem opinionem legiſtarum appellauit Imol. in lege finale, §. licèt quis, ff. de
publican. prout refert Clar. ſupracitata quæſtione octuageſimoquinto verſic. ſed
68 quid ſi delictum, vbi tamen reſoluit, quod in hoc eſſet ſtandum Iudicis † arbi-
trio, qui inſpecta facti, & perſonarum qualitate pro ſua religione decernet, an
forenſis in prædictis caſibus ſit plectendus pœna ſtatuti, vel in totum excuſandus,
vel ſaltem pœna ex aliqua parte temperanda, & quod ita ſæpiſſimè vidit in Du-
catu Mediolanenſi excuſari forenſes, qui moram non traxerant in Dominio à
pœna impoſita contrà deferentes archibuſios rotatos, licèt id ſit inter ea, quæ
ſunt ſolita prohiberi, & ſuadet Iudices, vbi aliquo modo poſſet dici ignorantia
probabilis, vt ſemper in mitiorem partem inclinent, & ſecundùm prædicta
69 ſunt intelligenda, meo iudicio, quæ alias dicunt Doctor. quod forenſis † non
excuſatur à pœna impoſita receptanti bannitum, quando in loco ſtatuti foren-
ſis eſt diù verſatus, eò quia tunc in eo non præſumitur ignorantia, vt per Bald.
in l. noſtram in fine, C. de teſtamen. Alexandr. conſilio ſexageſimoquinto co-
lumna ſecunda libro tertio, Menoch. de præſumptio. libro ſecundo præſumptione
tertia numero octauo, cum ibi per eum adductis, vt ſcilicet procedant ex arbitrio
Iudicis, conſiderata qualitate perſonæ forenſis, quantitas temporis habitationis,
& conuerſationis, ita ut illud, diu, ſit illi arbitrarium iuxtà traddita per eundem
Menochium de arbitr. Iudic. libro 2. caſ. 186. num. 1. & per ſcribentes in cap. co-
gnoſcentes de conſtit.

70 Quintò. Intellige, vt non ſit vera ampliatio quando † ob negligentiam, vel cul-

pam, vel impotentiam officialis loci, in quo eſt commiſſum maleficium contrà meum Ciuem delinquens impunitatem conſequutus fuerit, poteſt enim contrà forenſem tunc ex ſtatuto, ſi fortè de tali caſu ex negligentia, culpa, vel impotentia officialis non punito diſponeret, procedi, & tale ſtatutum valeret, ita Bart. in dicta lege prima, C. de ſumm. Trinita. numero quadrageſimoquinto per not. in l. nulli, C. de Iudic. vbi gloſ. & in capit. Dominus noſter vigeſimatertia quæſtione ſecunda, Innocen. in dicto capitulo poſtulaſti de for. competen. & hoc dictum commendat Bertaz. Iun. in additione ad conſil. crimina. patris dict. conſil. quadragenteſimo quadrageſimotertio, littera B. & confert, quod nos aliàs diximus in concluſione quod † ſtatutum Laicorum non comprehendit Clericos, quod etiam Iudex Laicus in defectum Iudicis Eccleſiaſtici, vel quia nolit, vel quia non poteſt ſupplere contrà ipſoſmet Eccleſiaſticos, ſicut Eccleſiaſticus poteſt etiam ſupplere quando Laicus negligit, aut negat facere ea quæ ſunt iuris. vt in glo. in capit. filijs 16. quæſtione ſeptima, & in capitulo non licuit decimaſeptima diſtinctione Anchara. in conſilio centeſimo nonageſimoſexto numero ſeptimo, & octauo capitulo licèt, & capitulo tenore de for. competen. de quo tamen dic, vt in dicta concluſ.

71

Sextò. Eſt intelligenda ſupradicta ampliatio, vt non ſit vera quando ſtatutum † loci diſponeret delinquentem alterius loci tunc pœnam incurrere, cum territorium ſtatuentium ingreſſus fuerit, valet enim huiuſmodi ſtatutum, & ab ingreſſu illius Ciuitatis inchoatur pœna, quia territorium vetitum offendit, ita Bald. in dicta lege prima numero nonageſimoſeptimo, verſiculo tu dic quod approbat Felin. in dicto capitulo poſtulaſti numero ſeptimo in fine, & Bertazzol. Iunior. vbi ſupra, & hæc erit † cautela ad puniendos forenſes extrà territorium in Ciues delinquentes; qui aliàs à ſtatuto immediatè puniri non poſſent, vt ſcilicet fiat ſtatutum, quod occiſor, ſiue aliter delinquens audens ingredi territorium ſtatuti tali pœna puniatur, quia tunc forenſis ſtatuto pœnali ligabitur, ſi ingredietur, quia, vt dicebamus, offendit ingrediendo vetitam terram, quæ cautela eſt ſummopere, & neceſſaria, & æquitati, ac iuſtitiæ conſona, crudele enim eſt, & ab omni ratione alienum, vt trucidans alicuius Ciues debeat poſſe ſub prætextu, quod illos extrà territorium occiderit, impunè etiam in eadem Ciuitate ſuis Ciuibus impio facto illius orbata per ambulare liberè, & nulla ſuper eminente pœna, prout hæc etiam piè, & iuſtè animaduertit Bertaz. Iun. vbi ſupra, hinc ſanctè, & prudenter fuit per ſtatutum criminale Ianuæ libro ſecundo capit. decimonono ordinatum, quod contrà quemcunque ciui, aut diſtrictuali iniuriam, vel offenſam, aut vim in rem, vel in perſonam inferentem debeat ad inſtantiam vim paſſi, vel ſuorum iniuriam proſequentis Magiſtratus procedere, ſi ad Vrbem Genuam, vel ad loca diſtinctus venerit, & illum punire, ac ſi delictum Genuæ commiſſum fuiſſet.

72

73

74 Sextò. Amplia, vt concluſio procedat, etiamſi forenſis † vellet ſtatutorum beneficio vti in eius fauorem, nec enim tali caſu poſſet, ſicut enim non ſentiunt forenſes incommodum ex ſtatuto, ita nec ex eis debent poſſe ſuſcipere commodum Rolan. à Val. conſilio ſeptuageſimonono numero trigeſimoquinto libro tertio Cephal. conſilio quadragenteſimo quinquageſimoprimo numero 98. libro quarto, de

de mente Alex.conſ.44.colum.3.in fi.lib.5.Socin.conſ.120.numero 12. lib. primo
Roma.conſil.224.num.6.Decia.d.tract.crimin.lib.2.cap.35.numero 25. de mente
Bart.in tract.repreſalia in 5. quæſt. Ang. conſ.73. quod dicta Tiraq. de iur. primo-
genit.q.44.num.4.& Pariſ.conſ.12.num.26.lib.3.vbi hanc veram, & communem
opinionem teſtatur Marſil.ſing.519.incip.ille qui non ſubſtinet Alexan.conſ.111.
poſt principium lib.7.Barba.conſilio quinquageſimoprimo columna ſecunda ver-
ſiculo, ſecundo adduco quod voluit Ludoui. caſ. libro 2. Ruin. conſilio 119. in
fine libro primo Dec. conſilio 114. poſt princip. Mandoſ. ad Roma. d. conſ. 224.
littera I. Rot.d.deciſ.295.num.3. parte prima adducens hanc etiam rationem quia
75 ſcilicet mens † ſtatuentium non eſt ſtatuere incommodum illorum, quibus in-
commodum,& dare,& præſtare pariter non poſſunt, vt per Natt.conſil.148.num.7.
libro primo.

76 Limita ampliationem, vt non procedat, quando † contrarium fuiſſet in loco ſta-
tutorum obſeruatum, quia ſcilicet etiam forenſes ad ſtatutorum beneficia fuiſſent
ſemper admiſſi, nam tunc non eſſent mutanda, quæ ſemper certam interpretationē
habuerunt l.ſi de interpretatione,& l.minimè,ff.de legib. & in terminis hoc voluit
Bertaz.conſ.ciuil.24.in fi.de mente Angel.in conſ.288.Card.conſ.60.num.8.Bald.
conſ.473.colum.2.nu.3.volum.5.Fulgoſ.conſ.34.in 2.dub.& faciunt quæ nos latè
diximus de interpretatione prouenìente ex obſeruātia, & conſuetudine in concluſ.
quod ſtatuta recipiunt interpretationem à iure communi.

Septimò. Amplia concluſionem, vt tanto magis procedat ſi ageremus de ſta-
77 tuto † quod nunquam fuit vſu receptum, nàm tunc omninò non ligaret forenſes, cū
non liget ipſos Ciues Menoch.de præſumpt.lib.2.præſumpt.2.num.1.ubi commu-
nem teſtatur, ita Bertaz.conſ.crim.319.num.1.lib.2.Plot. in l. ſi quando num.321.
C.vnde vi. Cephal.conſ.155.num.16.Iaſ.conſ.112.num.4.volum.4.& quod ſtatu-
78 tum † vſu non receptum non ſit ſeruandum dixit Bertaz.conſil.ciui.71.numero 24.
Purpur.conſ.449.per tot.Rolan.à Val.conſ.99.numero quinto, & 39. lib.2. glo. &
Doctor.in l.rem non nouam vbi Iaſ.numero quinto,C.de iudic. & conſil. 112. nu-
mero quarto volumine quarto, Plot. in conſ. crimin. diuerſ. volumine primo con-
ſilio 105.numero 120.Claud.Bertaz.in addit.ad conſ.patris conſil. 284. littera G.
Cephal.conſ.155.nume. 16.Ioſeph.Ludouic. concluſ.54. vbi latè de hac materia,
79 & quod ſtatutum vſu non receptum † ſit nullum, & in eo nullum ſit faciēdum fun-
damentum tradit Pariſ.conſ.53.num.98.lib.3. Rip.reſpon.2. numero 3. & illi non
80 dicitur † contrauenire, qui illud non obſeruat Ruin.conſ.13.num.26.lib.2. etiamſi
81 iurauerit obſeruare talia ſtatuta, quia † tale iuramentum non extenditur ad ea, quæ
moribus vtentium non ſunt recepta, vel per contrariam conſuetudinem abrogata
82 Natt.conſ.19.nu.8.cum talia ſtatuta † non dicantur ſtatuta l. derogator, ff. de verb.
ſignif.l.1.num.9.C.de caduc.tollen.Rip.vbi ſupra numero quarto, nec ligant capi-
tulo primo de treugu.& pac.Pariſ.conſ.104. nume.69. libro primo 105. numero 8.
lib.4.Gozad.conſ.23.num.9.& eſt communis, vt per Dec. conſ 638. num.12. 649.
num.8.Menoch.conſ.75.numero 91.numero primo, & ſtatutum non obſeruatum,
83 nec moribus vtentium comprobatum non poteſt allegari, & ſufficit † lapſum de-
cennij à tempore conditi ſtatuti Plot. in dicta lege ſi quando, §. ſexto numero 51.
C.vnde vi Ruin.conſilio 143. numero 24. lib.5. Cephal. conſilio 155. numero 17.
84 Decia. reſpon.32.nu.42.lib.2.ſtatutum enim habet in ſe † tacitam conditionem, ſi

moribus vtentium recipiatur, ideo contraueniens non peccat Ruin.conſ.17.nu.28. lib.2.Marſil.in pract.§.aggredior nu.40.Decia. d.reſp.32. nu.44. Gozad. conſ.96. num.5.Pariſ.conſ.105.num.7.& 8.lib.4.Cephal.d.conſ.155.nu.17.Decia.reſp.55. num.36.lib.2.Imol.& alij in d.cap.1.de treugu.& pac.Pariſ.conſ.53. num.8. lib.3. Rip.reſp.lib.1.cap.5.num.3.Cephal.conſ.441.num.108.lib.3.

86 Subamplia, vt idem ſit, ſi † aliquando fuit vſu receptum ſtatutum, ſed poſtmodum cõſuetudo contraria illi derogauit, ita Bald. in d.l.rem non nouam ante fi. vbi Iaſ.num.4. Ruin.conſ.143.num.24.volum.5.Socin.Iun. conſ.130. nu.27.volum.3. Alexan.conſ.132.viſa facti colum.j.& ij.volum.1.Natt.conſ 19.num.7.vbi voluit,

87 Iudicem, qui iurauit † obſeruare ſtatuta, non teneri ſeruare ea, quæ per conſuetudi-

88 nem fuerunt abrogata Cephal.d.conſ.155.nu.17. & hoc caſu contrafaciens † à pœna ſtatuti excuſabitur Bertaz.d.conſ.319.num.3.Plat. conſ.108. nu.120. in primo

89 volum.conſ.crimin.primo impreſs.conſuetudo † enim fortior, & potentior eſt ſtatuto, & facit illud ſilere Crauet.de antiq.temp. parte prima in princip. nu.42. Menoch.de arbitrar. Iud.lib.1.q.71.num.4.& 9.

Primò. Amplia, vt idem ſit, licèt aliquando fuerit contrafactum talia conſuetu-

90 dini, quia attenditur † quod frequentius accidit, & obſeruatur Dec.conſ.11.nu.12. Bero.conſ.87.num.20. volum.3.Bertaz.Iun. ad conſ.crimin.285. Bertaz. Senior in littera C. verſ.ſecundo ampli.& idem Bertazz.conſ.ciuil.39.nu.32.Dec.conſ.215. num.2. verſ.nanque plures.

91 Secundò. Amplia, etiamſi conſuetudo eſſet introducta † ſine ſcientia Principis, vel Superiorum, quia quando conſuetudo introducitur contrà ſtatuta, non eſt opus ſcientia Principis, maximè quando non agitur de reſeruatis Principi, ita Bertaz. Iun. vbi ſupra de mente Alexan.conſ.132. colum.2. lib.1. & hanc ſententiam dicit

* communem ex Curt. in cap.fi.nu.351.de conſuet.& Petr.Duenn.reg.141. Didac. in reg.poſſeſſor in ſecunda parte ſub num.8. verſ. prædicta Doct.opinio de reg.iur. in ſexto.

92 Intellige, vt prædicta procedant in ea cõſuetudine, † quæ prouenit a populo habente ex ſeipſo auctoritatem legis, & ſtatuti condendi, & abrogandi, ſecus ſi ageretur de aliqua vniuerſitate, quæ non poſſet ſtatuta cõdere ſine approbatione Principis, quia tunc tali caſu illius conſuetudo ſola non operaretur reuocationem ſtatuti, quia illius eſt tollere, cuius eſt dare, & illius eſt condere, cuius eſt abrogare ſtatuta, ita eadem auctoritas requiritur in reuocando ordines, quæ in ſtatuendo Borgn. de tut.num.45.& ſeq. Ruin.conſ.144. num 6.verſ.4.vol.1.Tiraq. de legib. connub. gloſ.5.verſ.contracter num.15. & qui non poteſt ſtatutum condere ſine Superioris

93 auctoritate, nec † conſuetudinem introducere poterit ita Natt.cõſ.574.nu.1.vol.3. Borgni.deciſ.11.num.49.Gallia.in conſuet.Alexandr.in præfat.4.nu.59. Alexan. conſ.173. nu.8. vol.6. Corne.conſ 293.col.j.littera A.verſ. nec obſtat dicta obſeruantia vol.3. Quod notent magnifici Domini mei Aduocati Sarzanẽſes dum ſæpe allegat. aliqua conſuetudo contraria ſtatutis, vt non poſſit haberi in aliqua conſideratione, niſi etiam probata, & data ſcientia, ac tollerantia Principis, qui ex tali ſcientia, & tollerantia quod obſeruetur contrariũ ſtatuto, videt. ſtatutum tollere Goz ad.d.conſ.96.num.1.Pariſ.d.conſ.105.nu.7.& 8.lib.4.

Alias ſicut ex ſeipſa ciuita noſtra non poteſt ſtatuta condere, ſed requiritur, vt valeant, quod prius ſint confirmata à Sereniſſima Republica, ita ex ſeipſa non poterit

terit contra ſtatuta iam in eſſe deducta, conſuetudinem inducere, & ſupra allegati.
94 Nota tamen, quod ſtatutum † non præſumitur vſu receptum niſi probetur, ſi credimus Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 2. nu. 2. & ſeq. ductus auctoritate Soc. Iun. idem tenentis in conſ. 32. nume. 47. lib. 3. & etiam ea fretus ratione, quia quod
95 ſtatutum fuerit vſu † receptum eſt quid facti, & facta non præſumuntur l. in bello, §. factæ, ff. de capt. & poſt lim reuerſ. Sed quidquid dixerit Menoch. quoad ſtatuta
96 † ſaltem Superiorum erga inferiores, ſicut quoad ſtatuta propria Ciuitatis tamen ſubditę, & confirmata à Principe contrariũ omninò tenerem cum Gozad. conſ. 16. num. 16. & Curt. Iun. conſ. 129. num. 12. ac Dec. conſ. 649. nu. 10. tùm ex rationib. per ipſos adductis, tùm etiam quia ratio Menoch. in eis non verificatur, nàm regu-
97 la quod facta non præſumuntur non procedit in his, † quæ de iure ſunt facienda iuxtà adducta à Crauet. conſ. 22. nume. 5. Cephal. conſ. 9. num. 16. volum. 1. & per D. Ioſeph fratrem meum de probatio. lib. 2. concluſ. 734. nume. 1. vnde cum de iure
98 † ſubditi, & inferiores teneantur recipere, & admittere ſtatuta eis traddita, & demandata a ſuis Superioribus, quibus parere neceſſe habent c. 2. de maior. & obed. cum ſimilibus cenſentur ea recepiſſe, & executioni, prout tenentur demãdaſſe, cum vnuſquiſque præſumatur, vt dicebamus, ea obſeruaſſe, & feciſſe ad quæ de iure tenetur iuribus in dicta concluſ. 734. per D. fratrem meum adductis, immò voluerũt
99 Domini de Rot. deciſ. 97. num. 2. parte prima, quod ſtatutum † eo ipſo præſumatur vſui receptum quod fuit publicatum, & cum iſtis tenuit Beninten. deciſ. 13. num. 9. & ſeq. & Ludouic. concluſ. 54. verſ. in dubio Rolan. à Val. conſ. 90. num. 53. & ſequ. libro primo.
100 Octauò. Amplia, vt concluſio procedat nedum quoad † forenſes, ſed etiã quoad ſubditorum res, exiſtentes tamen extrà territorium, & Iuriſdictionem ſtatuti, ad quas ſtatutum nõ porrigitur, ita Barr. in d. l. cunctos populos q. 7. verſ. ſed poſſet dubitari, vbi ideò dixit, quod ſtante ſtatuto, quod bona veniant ad primogenitũ, tunc
101 de omnibus erit iudicandum ſecundùm † cõſuetudinem, & ſtatutum, vbi res ſituatæ erunt, quia ius afficit res ipſas ſiue poſſideantur a Ciue, ſiue a forenſe, vt l. reſcripto in fi. ff. de muner. & honor. & l. an in totũ, C. de ædific. priuat. idem voluit Dec. in ſuo tract. crim. lib. 2. cap. 35. nu. 22. & 32. Bald. in l. 2. col. 5. quæ ſit longa conſuet. & plenius in d. l. cunctos populos colum. 16. Anchar. d. cap. 1. quęſt. 15. de conſtit. &
** hanc magis communem opinionem dicit Alexan. conſil. 128. conſideratis verbis num. 4. lib. 1. conſ. 16. viſo titulo num. 1. eod. lib. 1. & ita in practica obſeruari teſtatur Natt. ibidem in addit. in littera A. & quod ſemper inſpiciendum ſit ſtatutum
102 † loci, in quo res ſitæ ſunt quoad ipſas res not. in l. pupillo ff. de tuto. & Cura. dat. ab his, & in l. Titium, §. tutor ff. de adminiſtr. tut. l. certa ſumma, C. de iur. fiſc. lib. 10. in l. non ſolũ §. qui teſtamento, ff. de excuſ tut. & in l. cum vnus, §. is qui ff. de bon. auct. Iud. poſſid. & in c. venerabilem qui fil. ſint legit. Ampliationem ſequutus eſt Lap. alleg. 91. caſus eſt talis quædam Nicolaus Socin. conſ. 292. viſis ſtatutis lib. 2. & conſ. 288. colum. penul. eod. lib. 2. Corn. conſ. 115. num. 5. vol. 2. & conſ. 202. col. 4. eod. lib. Alex. conſ. 19 lib. 6. Brun. de ſtatut. exclud. fœm. quæſt. 25. octauo art. princ.
* vbi firmat hanc communem, & illam defendit multis rationibus, & reſpõdet contrarijs Iaſ. in l. reconiuncti nu. 215. ff. de lega. 3. Ruin. conſ. 48. colum. 1. lib. 3. Curt.
* Iun. conſ. 110. nu. 9. vbi hanc communem dicit Gabr. d. concluſ. 8. nu. 21. de ſtatut. Anch. conſ. 69. Alex. conſ. 44. volum. 5. & conſ. 182. nu. 2. eod. lib. Gozad. conſ. 49. num. 8.

num.8.& 11.Burſat.conſ.8.num.35.lib.1.vbi pariter de communi teſtatur, & hanc partem videntur comprobaſſe etiam Domini de Rot.coràm Illuſtriſſimo, & nunquam ſatis laudato Cardinale Blanchetto tunc Rotæ Auditore, vt in deciſio. 295.
103 num.2.par.1. in qua concluſum fuit, quod ſtatutum † de ſucceſſione excluſiuo fœminarum non extendatur ad bona extrà territorium exiſtentia, quando defunctus, & mulier, & qui illam excludere prætendit vigore ſtatuti ſint de loco ſtatuti, ibiq; hanc communem,& aliàs etiam per Rotam ſecutam opinionem teſtantur, & quod generaliter ſtatutum non extendatur ad bona extrà territoriũ fuit pariter deciſum in Rota Romana per Put.deciſ.351.lib.1.vbi reſpondet contrarium tenentibus, & de communi teſtatur ſcire loquatur ſtatutum in rem,ſiue in perſonam,& de hoc vide etiam infra vbi diſtinguit,& concordat.
104 Primò.Subamplia,vt prædicta tantò magis habeant locum, † ſi ſubditus in loco bonorum extrà territorium exiſtentium domicilium conſtituiſſet, quia ex hoc diceretur fortitus eſſe diuerſas patrias, & ex diuerſitate patriæ legum diuerſitas ſeruari deberet, & quælibet in ſuo territorio præualeret Lancillot. ſuper dicta cõſuet. Alexandr.præfat.8. num.16. Iaſ.conſ.80. colum.penult.lib.3. & hanc communem opinionem,& veriorem teſtatur Socin.d.conſ.288.col.1.lib.2.cum alijs de quibus per nos ſupra,& infrà in concluſione.
105 Intellige ſubampliationem, quod ſi conſtituens † alibi domiciliũ defineret ſubſtinere onera in propriæ originis Ciuitate,non deberent in vtroque loco quoad ipſum ſeruari ſtatuta,ſed priuaretur beneficio ſtatutorum originis,& gauderet ſolùm beneficijs domicilij,ita Rolan.à Val.conſ.79.num.29 cum plur.ſeq.lib.3.nàm qui
106 non † ſubſtinet onera, & ſic qui non ſuſtinet incommodum,non debet etiam commodum ſentire ſecundùm Caſtren.in l.omnes populi in fi. de iuſt. & iur. & nos ſupra,& iniquum eſſet,quod quis haberet emolumentum, vbi læſionem habere non compelleretur argumento tex.in l.1. §.pro ſecundo in fi. C.de caduc. tollen. Ruin. conſ.18.colum.fin.volum.5.& idem Ruin.conſ.120. per tot.vol.4. conſuluit, quod
107 Ciui Placentino origine † non ſubſtinenti onera realia, licèt perſonalia,& alibi habitanti,& ſubſtinenti dicta onera,non ſunt condendæ repreſaliç,ſicut etiam contrà ſe non concederentur,& facit,quod dicit Bald.in l.ſi non ſpeciali, C. de teſtam.vbi
108 inquit,quod Ciues † cognoſcũtur ex muneribus,& honoribus, & ideò quod quando ciuis non vocatur ad munera, & honores,propriè ciuis dici non poteſt,& Ruin. in conſ.112.nu.10.verſ.ex prædictis volum.5.dixit ex mente Bart. in tract. repreſ. in 2.quæſt.5.par.quod ſi incola ſub onera,ſunt ei concedendo repreſaliæ,ſi verò illa non ſubſtinet,concedendæ non ſunt,quia regula eſt, quod qui ſentit onus debet ſentire commodum,& econtra l.ſecundum naturam ff.de regu.iur. & Rolan.à Val. ſupradicto conſilio 79.numero 45.& 4.ſeq.reſpondet ad ea,quæ in contrarium adduci poſſunt.
119 Secundò. Subamplia, vt idem ſit quoad † perſonas ipſorum ſubditorum extrà iuriſdictionem ſtatuentium contrahentium, qui non legabuntur propriæ Ciuitatis ſtatuto diſponente circa aliquas ſolemnitates in contractibus ſeruandas, ita Domini de Rot.deciſ.162.num.3.par.2.Aret.conſ.54.num.3.verſ.tertia ratio principalis eſt,in quo loco conſuluit,quod valebat donatio a quodam Cortonenſe facta in Ciuitate Senarum licèt non interueneriut ſolẽnitates,de quibus in ſtatuto Cortonẽſi, & ibi hanc dicit veriſſimam opinionem,idem tenuit Corn.conſ.241. nu.13.lib.3.

Alex.

Alexan.conſ.41.colum.penult.volum.5.Gabr.conſ.1.nu.2. lib.1. Capr. conſ.144. colum.2.vſque ad fin.Iaſ.conſ.59.columna prima,& ſeq.volum.3.Caccialup. in d. l.cunctos populos colum.51.verſ.quando verò Pariſ.conſ.99.nu.54.lib.1.de men-
* te Bart. quem dicit in hoc communiter approbatum in d.l.cunctos populos in ſexta
110 ta quæſt.princip.verſ.circa primum,quo in loco docuit,quod quoad † ſolemnitatē ſeruandam inſpicitur locus contractus, non autem vnde eſt perſona contrahens, & confirmantur prædicta ex his,quæ tradit Bald.in d.l.fin.ff.de Iuriſd.omn.Iud.in ſua repet. vbi dixit, quod ſi ex forma ſtatuti minor non poſſit ſe obligare ſine certa ſo-
111 lemnitate † etiam forenſis contrahens in loco, ſi ſit minor tenebitur ſeruare illam
** ſolemnitatem, & hanc magis communem opinionem affirmat Lamberteng. in d. ſuo tract.de contract.glo.2.ver.mulierum num.43.in fi.ubi ideò decidit, quod mulier Mediolanenſis extrà territorium Mediolani contrahens non arctatur ad obſeruantiam ſolemnitatum ſtatuti Mediolani, per ea, quæ voluit Aret. in d. conſil.73. columna tertia circa fin. verſic. his ergo præmiſſis, vbi dixit, quod filiusfamilias
112 † extrà ſuum territorium contrahens non ligabitur ſtatuto territorij proprij adhibente quaſdam ſolemnitates in contractibus filiorum,eiuſdem ſententię fuit Corn. loquens in ſtatuto prohibente mulierem ſine conſenſu uiri teſtari conſ.241.in primo dubio lib.2.idem in ſtatuto irritante donationem,niſi ſit facta ſub certis ſolemnitatibus uidetur uoluiſſe Capr.d.conſ.144. col.3. uerſ. eſt fortè cum alijs per eundem Lamberteng.ubi ſupra allegatis,in quo loco etiam reſpondit contrarijs, hanc eandem ſententiam ſecutus eſt Decia.d.tract.crimin.lib.2.cap.35.num.31.per tex. in cap.ut animarum,§.primo,de conſt.in ſexto, ubi quod ſtatutum furtum puniens
* non ligat ſubditum extrà territorium,& ibi hanc communem teſtatur.

113 Amplia ſubampliationem, ut procedat ſiue † ſtatutum loquatur in rem, ſiue in
* perſonam,ita Pariſ.d.conſ.68. in fi.lib.2. qui dicit hanc communem de mente Anchar.in d.cap.1.uerſ.communis tamen opinio de conſtit. & hanc etiam ueram ſententiam teſtatur addit. ad Alexan.in d. conſ.16. littera A. lib.1. ubi etiam Alexan.
** ipſe teſtatur ita a Doct.magis communiter teneri, & de hoc uide tamen ea,quæ latè diximus ſupra in intelligentijs ad primam ampliationem,& infra num.135.

114 Primò. Intellige ſubampliationem, ut tamen ſubditus † extrà territorium exiſtens poſſet ſi uellet uti ſtatuto fauorabili,& priuilegio patriæ ſuæ, ita Decia. dicto cap.35.num.38.de mente Bart.in l.Imperatores,§.idem reſcripſerunt, ff. ad municip. & plenè Barbat.conſ.73. magnaninius uol.4.

Secundò. Intellige ſecundam ſubampliationem, ut procedat prout loquuntur
115 omnes ſupradicti Doct.quando ſtatutum † non inhabilitaret ſimpliciter,ſed ſolùm introduceret, ut diximus, formam, & ſolemnitatem, qua quis in contrahendo uti deberet,ſecus ſi perſonam inhabilitaret præciſè, & ageretur de materia fauorabili. Quia tūc ligaret ſubditum etiam extrà territorium,ita Bart.in d. l. cunctos populos d.q.6.princip.uerſ circa primum,ubi etiam Bald. nu.13. & ibi Caccialup. nu. 145. & 147. Aret.d.conſ.54.num.3. Pariſ.d.conſ.99.nu.54.lib.1.Alex.conſ.116. nu.16. uolum.6.& conſ.41.colum.2.uolum.5.Barbat.conſ.fin.colum.16.in fi.& ſeq.uol.3.
* ubi dicit iſtam communem, prout etiam iſtam communem, & ueram opinionem
* teſtatur Gabr.d.conſ.1.num.7.& in conſ.169.num.37.eod. lib.1. ſicut etiam illam
* communem dicit Ruin. conſ.53.num.14.lib.2.conſ.160. columna prima lib.4. Iaſ. in l.non tantum num. 7.ff.de re iudic,Ploc.conſ.168.num.39. inter conſ. ult.uolunt.

&

* & Bart. in hoc communiter ſequi Doct. dicit Seuer. in d. l. cunctos populos nu.99.
* prout etiam de communi teſtatur Roch.de Curt. in d.tract.de conſuet. ſect.9. q.13.
* num.26.in tertia limit.eandem opinionem dicit communem, & non recedendum
ab ea Dec.in d.l.fin.num.13. & cum eo Marſil. num.142.& Cagnol. nume.6. ff.de
iuriſdict.omn.Iud.& hanc etiam ſecutus eſt Roma.conſ.39.per tot.eo quia poteſtas
116 † ſtatuendi inter ſuos ſubditos territorio non arctatur l.fin.ff.de decr.ab ord.facien.
l.ſi quis in hoc, C.de Epiſc.& Cler.c.tuæ,& cap.fin.de cler.non reſid.& etiam quia
117 ſi † Papalis,aut Imperialis lex ſuos ſubditos ligat vbicunque ſe conferant,vt in l.2.
C.de comer.& mer.& l.2.C.de vecti.l. leges ſacratiſſimæ, C. de legib. capit.fin. de
conſtit. ergo, & ſtatutum ſtatuentis ſubditos ubicunque exiſtentes argumento tex.
118 in l.ſi duo, ff. de adminiſtr. tur. ſicut etiamſi † ſententia perſonam afficiens vinculo
interdictionis,excommunicationis, infamiæ, vel alio quocunque vbique vim ſuã
oſtendit etiam in alieno territorio l.'ex ea,ff.de poſt. c.quiſquis 4.q.5.vbi gl.& c.ſi
quis presbyter 7.q.1.vbi Archid. ergo ſimiliter, imò fortius videtur hoc poſſe ſta-
tutum,in quo tacitus,vel expreſſus conſenſus populi adeſſe præſumitur l.de quibus,
ff.de legib.& l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur.

119 Primò. Amplia intelligentiam, vt tantò magis eſſet vera,† ſi ſtatutum expreſsè
hoc dixiſſet, videlicet exprimendo etiam intelligere de geſtis a ſubdito extrà ter-
ritorium exiſtente,quia cum hoc poſſit facere ſtatutum, vtique ſubditum etiam ex-
trà territorium tali caſu ligaret,ita Alexan.in conſ.41.nume.6.& 10.lib.5. per tex.
in l.fin.ff.de decret.ab ord.facien. & in l.2.ubi Bald.C.de Eunuch. & in l. mercato-
res ubi etiam Bald.in l.non ſolum, C.de comer. & merca. firmat hoc idem Bart. in
d.l.cunctos populos in quæſtio.8. nume.48. verſ. mihi autem videtur ibi, aut enim
expreſsè diſponit de eo, quod Ciuis facit etiam extrà territorium, & tunc contrà
eum procedi poterit, & puniri Canoniſtæ in cap. vt animarum de conſtit. in ſexto,
& in clemen.paſtoralis de re iudic.Feder.de Sen.conſ.2.incip.ſtatuto cauetur quod
quicunque luſerit Anchar.in d.capit.poſtulaſti in 3.poſit. de for.compet.Marſil.in
repet.d.l.fin.num.142.vbi etiam Dec.colum.1.& pen.ff.de iuriſdict.omn.Iud.Rol.
** conſ.80.num.40.verſic.ſecundo reſpondetur lib.4 & hanc magis communem opi-
nionem teſtatur Socin.conſ.302. in princip. lib.2.vbi etiam Ang. in ſubſcriptione
ad dictum conſilium in principio,& Alex.conſ.128.colum.3.verſic.2.reſpondetur
lib.1.Ruin conſ.39.num.16.in fine libro primo,Decia.d cap.35.num.36.

Secundò. Amplia, vt eo magis procedant prædicta ſi ſubditus inhabilitatus a
ſtatuto contraheret, licet extra territorium, cum alio pariter ſubdito, vt ſubtiliter
ponderauit doctiſſimus Dominus, & colega meus in Rota Bononienſi D. Matlia-
nus deciſ.72.num.7.ex traditis per Pariſ.conſ.99.nu.57.lib.1.

120 Tertiò. Amplia intelligentiam,vt ſit uera,& procedat etiam † quoad bona ſub-
diti ſita extrà territorium,ſi ageretur de diſpoſitione ſtatuti fauorabilis, & in perſo-
nam loquentis,ita Bart.in d.l.cunctos populos in ſexta quæſt.princip. ſub num.32.
d.uerſ.circa primum ibi, aut ſtatutum eſt prohibitum in perſonam,& tunc aut con-
tinet prohibitionem fauorabilem, utpurà ne minores decipiantur in confectione
teſtamentorum,ſtatuitur,quod minor vigintiquinque annis non poſſit facere teſta-
mentum,uel pone ſtatutum eſt,quod uir non poſsit legare uxori,uel econtrà,& hoc
eſt factum,ne mutuo amore, ſe ad inuicem ſpolient,uel decipiant,tunc talis prohi-
bitio comprehendit etiam Ciuem illius Ciuitatis ubicunque exiſtentem ſicut in ſi-

mili

mili in eo, cui in ſuo Iudicio bonis interdicitur generaliter, nàm illa interdictio,
quæ eſt fauorabilis, ne ſua bona pereant, extendit effectum ſuum vbicunq; ſint bo-
na, vt not in l. is cui bonis, ff. de verb. oblig. & l. Iulianus, ff. de curat furio. & Barto.
opinionem ſecuti ſunt in eodem loco Bald. Salic. Aret. Signorol. & alij, idem voluit
Bart. in l. ſi duo in fine ff. de adminiſtr. tut. Dec. conſ. 276. colum. 2. circa fi. verſ. ſed
in tali, qui de communi teſtatur Curt. Iun. conſ. 110. col. 3. verſ. non puto ubi Bart.
in hoc communiter ſequi fatetur, prout hanc etiam communem opinionem appel-
lat Brun. in tract. ſtatut. fœm. exclud. artic 8. quæſt. 25. ſub num. 119 cum plur. ſequ.
Crauet. conſ. 271. colum. 3. num. 4. Ruin. conſ. 39. colum. penult. verſ. prætereà ipſe
lib. 1. Socin. Iun. conſ. 176. colum. 4. verſ. ſecunda ratio lib. 2 Bald. conſ. 418. ſuper
primo puncto in princip. lib. 4. & conſ. 60. quædam ſoror in primo dub. lib. 5. Ruin.
conſ. 160 colum. 1. vbi communem dicit lib. 4. Corn. conſ. 241. columna 1. lib. 2. &
conſ. 232. colum. 1. lib 4. Ioan. de Amic. conſ. 75. num. 3. Barbat. conſ. vlt. nume. 25.
vbi communem affirmat lib. 3. Calcan. latè conſ. 33. num. 13. cum plur. ſeq. Alciat.
conſ. num. 14. lib. 2. vbi inquit in practica a Bart. non eſſe recedendum & in cōſ. 77.
nu. 8. lib. 9. aſſerit Doctores cum Bart. tranſire, idem voluit Ceph. conſ. 309. nu. 23.
lib. 3. prout eandem communem appellat Dec. in conſ. 314. colum. fin. verſ. ſed in
tali ſtatuto Decia. d. tract. crim. cap. 35. nu. 35. vbi de communi, & faciunt latè etiā
adducta per Lamberteng. in d. tract. ſuper ſtatut. in ver. mulierum glo. 2. nu. 33. dum
121 comprobat opinionem tenentium, quod † ſtatutum quando eſt fauorabile ad bo-
na extrà territorium exiſtentia extendatur. ſecus ſi ſit odioſum, & hanc magis com-
munem opinionem retentis terminis Bart. nouiſſimè teſtatur Lancill. d. præfat. 8.
nu. 13. nec ab eo in iudicando, & conſulendo recedendum dicit, & licèt contrà ſu-
pradictam ſententiam videantur eſſe omnes alij ab eodem Lancillot. ibidem nu. 7.
& alijs ſeq. citati, inter quos etiam ſunt, qui teſtantur de cōmuni, & de magis com-
muni, & veriori, nihilominus ſi licet noſtrum inter hos interponere iudicium, ab
opinione Bart. minimè recedendum arbitror, concordando tamen, vt infrà, eo etiā
quia permulti, qui contrà eum citantur, aut ſibimet ipſis contrarij ſunt, quorū ideò
auctoritas paruipendenda eſt, vt not. Neuiz. conſ. 30. nume. 2. aut in re odioſa, & ſic
contrà terminos Bart. loquuntur, aut de ſubdito etiam alibi incolatum habente, aut
in alijs terminis, quàm in his, de quibus Bart. determinat, reſponderunt, & conſu-
luerunt, prout etiam optimè animaduertit idem Lancillot. vbi ſupra nu. 13. & con-
ſideratio illorum qui negauerūt Bart. in ſupracitato loco determinare tali caſu ſta-
tutum trahi etiam ad bona extrà territorium ex lectura ipſiuſmet Bart. apparet non
vera, dum ponit quæſtionem generaliter, an ſtatuta porrigant effectum ſuum extrà
territorium, & dum ad comprobandum, quod ſtatutum ſi continet prohibitionem
fauorabilem, & loquitur in perſonam afficiat et Ciuē vbicunque affert argumentū
interdictionis bonorum factæ alicui, quæ concludit de bonis vbicunque ſitis, ſicut
& quando adducit aliam deciſionem de prohibitione odioſa, concludit pariter de
bonis alibi ſitis, dum ad bona alibi ſita minimè porrigi determinat. Non eſt etiam
conſiderabilis meo iudicio alia ratio, qua contrarium tenentes inſurgunt contrà
Bart. dum affirmant illius doctrinam minimè ſubſiſtere, eò quia non licet ſtatuen-
tibus de bonis in alieno territorio ſitis diſponere, cum actus ſtatuēdi ſit Iuriſdictio-
nis, & fieri debeat circa concernentia adminiſtrationem rerum ipſorum ſtatuen-
tium, quia Bart. ipſe hoc idem affirmans verum, & animaduertens ſuum dictum, ſe-

gregauit omninò à diſpoſitione circa bona in alieno territorio ſita, & reduxit ad ſtatutũ perſonale, diſtinguẽdo, vt per eum, aut ſtatutũ eſt prohibitiuũ in perſonã, & in hoc affirmauit ad bona extrà territorium in cõſequentiam trahi, ſi ẽt eſt fauorabile, aut eſt in rem reſpectu rei, & tunc concludit, quod de omnibus rebus eſt iudicandum ſecundum conſuetudinem, & ſtatutum, vbi res ſunt ſituatæ, vt nume. 42. verſ. mihi videtur, & ſic cum prædictis Bart. conuenit, quod ſtatuentibus non licet de bonis alibi ſitis diſponere, ſed punitus eſt, quod Bartoli ſuprapoſita doctrina, & opinio non dicitur eſſe circa bona alibi ſita, ſed ſolùm reſtringitur ad ſuum ſubditum, circa quem poteſtas ſtatuendi territorio non circumſcribitur l. fi. ff. de decr. ab ord. facien. Bald. in l. 2. C. de Eunuch. Rolan. à Val. conſ. 80. num. 32. lib. 4. & licet replicatur, quod in conſequentiam venit diſpoſitio de bonis alibi ſitis, ad quæ ſubditus ſtatuti ſit habilis, vel non, ſecundùm diſpoſita a ſuo ſtatuto, & quod effectualiter, & virtualiter videtur diſponere de rebus, ſeu de perſonis contemplatione rerum alibi ſitarum, quæ non ſubiacent ipſi ſtatuto, tamen reſpondetur, quod eſt attendenda principalis ipſius ſtatuti intẽtio, quæ verſatur circa perſonam ſibi ſubditam, non autem ſunt conſideranda bona, vbicunque ſint, cum de eis diſponere nõ intellexerint ſtatuentes, & ſi veniunt in conſequentiam virtute ipſorum diſpoſitionis, non tamen eſt attendus iſte ſecundariò effectus, poſtquam non fuit intentio ſtatuentium de eis diſponere, & ſic in hoc præiudicare Iuriſdictioni, & auctoritati ſuper dictis bonis competenti illis, in quorum territorio ſunt, ſicut ſupra in ſimili diximus de ſtatuto circa ſolemnitatem diſponente, quod comprehendit foreſem, licèt loquatur in perſonam, & perſona non ſit ſubdita ſtatuto, eò quia tali caſu non fuit intẽtio ſtatuti de perſona ſibi non ſubdita diſponere, ſed perſona tali caſu conſideratur ſecundariò, & venit acceſſoriè ad diſpoſitionem de ſolemnitate loquentem, quæ ideò non obſtat, & quemadmodum principaliter actus ſtatuentium ver-
122 ſatur circa rem ſibi ſuppoſitam, prout ſunt ſui ſubditi, quidquid inde † ex accidenti, & acceſſoriè, & ſecundariò ſequatur, non debet poſſe dictam diſpoſitionem impedire iuxtà tradita à Ruino d. conſ. 201. nume. 6. & plur. ſequ. & Aret. d. conſ. 73. nume. 6. & facit, quia ſemper de aliquo actu, & diſpoſitione iudicandum eſt, quod eſt per ſe, & principaliter, non autem ſecundùm quod eſt per accidens, vel ſecundariò l. 1. in princ. ff. de auct. tut. l. ſi quis, ff. ſi cert. pet. hinc Bald. inter conſ. Anchar.
123 conſ. 11. incip. factum ſuper quo patitur, conſuluit, quod valet ſtatutum † Laicorũ, licèt ſit præiudiciale Eccleſiaſticis, quando non ea intentione factũ fuerit, ſed principaliter, vt occurrentibus neceſſitatibus laicorum bona fide prouideretur, & hoc idem latè comprobat Signorol. conſ. 21. num. 13. & Calcan. conſ. 7. num. 17. & per tot. & alia de quibus per nos in concluſ. quod ſtatuta laicorum non ligant clericos præcipuè in primæ illationis intelligentia, & hanc partem etiam ſequutus fuit Roma. d. conſ. 39. num. 3. vbi dixit, quod eſt conſiderandum, quod aliquando ſtatutum ſtatuit principaliter, & directè circa bona ſui ſubditi in alieno territorio exiſtentia, & tunc non valet ratione carentiæ Iuriſdictionis, quam in eis noſcitur non habere, cum extrà ſuum territorium habeatur loco priuati l. 3. ff. de offic. Præſid. facit reg. in l. extrà territorium, ff. de Iuriſd. omn. Iud. cap. vt animarum §. ſtatuto de conſtitut. lib. 6. & l. 1. §. ſed ſi quid ff. de offic. Præfect. Vrb. l. fin. & ſpecialiter indu-
124 cit l. iuriſperitos §. cum oriundis, & l. illud ff. de excuſ. tut. vbi licèt Iudex † perſonam pupilli ſubiectam habeat, attamen ſtatuitio, aut datio tutoris ab eo facta directo, &

cto, & expreſſa in bonis, quæ pupillus habet in alieno territorio nulla eſt ipſo iure, aut principaliter, & directo ſtatuit circa perſonam ſibi ſubiectã fauore ipſius, vt eſt in ſtatuto prohibente legari vxori ultrà certã quantitatem,& tunc ſtatutũ extenditur ad bona alibi ſita,adducens pro hoc duo iura, ſcilicet l.propter litẽ §. licet ff. de
125 excuſ.tut.l.2.C.eo. tit.vbi tutor † ſimpliciter datus à ſuo Iudice pupillo habẽti bona in diuerſis territorijs cẽſetur datus etiam ad bona territorij Iudici non ſubiecti, ratio eſt,quia ſnĩa dirigitur principaliter in perſonã, in cuius conſequentiã veniũt ẽt bona alterius territorij ad hoc l. ſi fideicommiſſum, §.tractatum ff. de Iud. cũ tu-
126 tor † principaliter detur perſonæ,& non rei l.quia perſonę,ff.de teſtam.tutel.§.certè inſtit.eod.tit.& quod habetur in l.in copulandis, C.de nupt. ſecundo pro hoc al-
127 legat tex.in l.magis puto §.illud quęro,ff.de reb.eor.vbi decretum † Iudicis principaliter præſtantis auctoritatem pupillo diſtrahendi trahitur etiam ad bona alterius territorij,quæ in conſequentiam veniunt ad ipſius perſonam,& hæc Rom. ibi cum alijs per eum.

Poſſet tamen opinio Bartoli cum alia contraria concordari ex infraſcriptis, vt
128 ſcilicet illa procedat quando diſpoſitio † fauorabilis,& in perſonam loquens, non importaret tamen præiudicium tertij circa ea, quæ tali tertio aliàs competerent, & permitterentur de iure communi,ita colligitur ex eodem Bart. in d.l.1. numero 39. verſic.interdum vero, & nume.42. verſ.mihi videtur,quod verba ſtatuti, dum concludit, quod ſtatutum permittens primogenitum ſuccedere in omnibus bonis, ſiue dicemus tale ſtatutum odioſum, quia priuatiuum de filijs ſequentibus; ſiue dicamus ſtatutum eſſe permiſſiuum, tollendo ſolum obſtaculum, ne ſequentes filij impediant primogenitos,tamen non porrigetur ad bona extrà territorium ſita, ſed in illis ſuccedetur prout de iure communi, quod etiam dignoſcitur ex alijs exemplis adductis ab eodem Bart.vbi ſupra nu.32. dum poſuit ſupradictã, eius doctrinam,quia exemplificat,vt quando ſtatutũ ſtatueret, ne minores poſſent facere teſtũm,vel ne viri poſſent legare vxoribus,nec econtrà,ex quib.exẽplis nullũ infertur præiudiciũ alicui, quia in caſibus,de quib. in eis, nemo præiudicatur in bonis,aut minoris,aut mariti,circa aliquod ius,quod ſibi in eis competeret de iure communi,prout hoc etiam animaduertit Natt.in conſ.514.num.18.verſ.in his autem quæ ponit Bart.lib.3.& Rolan.à Val.conſ.80.nu.37.vol.4.& Alex.conſ.128. num.4.verſ.vel ibi non tractatur lib.1.

129 Secundò,poterit intelligi doctrina Bartoli,vt procedat, quãdo diſpoſitio † fauorabilis,& in perſonam loquens eſſet conformis cũ diſpoſitis à iure cõi,ſeu à ſtatuto bonorũ ſitorum,ſecus ſi prædictis contrariaretur,vtputa quia diſpoſitio,ſiue ſtatutũ habilitaret aliquem ciuem ad ea,ad quæ aliàs eſſet ex diſpoſitione aut iuris,aut ſtatuti bonorum inhabilis,quia tali caſu ad illa bona extrà territorium ſita non extenderetur,cum non ſit in facultate ſtatuentiũ,immittendo manum in meſſem alienã, operari,quod quis ſuccedat, aut obtineat bona ſita in alieno territorio ẽt contrà in eodem territorio diſpoſita,& denegata,aut a ſtatuto,aut ab obſeruantia in eodẽ loco iuris cõis, hæc omnia colliguntur ex intentione eiuſdẽ Bartoli, vbi ſupra nu.39. dum decidit,quod ſtatuta permiſſiua tollentia obſtaculum qualitatis perſonę inductum à iure non operantur extrà territorium,vtputa ſi diceret ſtatutum,quod filius familias poſſet facere teſtamentum, vel aliqua alia perſona de iure prohibita, vel quod ſpurius poſſet inſtitui, quod eſt prohibitum de iure, quæ ideò non poſſunt exerceri extrà Iuriſdictionem concedentis iuxtà l.2. ff. de offic. Proconſ. & legat.

Digitized by Google

nec poteſt quis alium habilitare, niſi quantum ad ſeipſum habilitantem pertinet, nec porrigitur extrà illius territorium, quia eſſet facere alteri præiudicium, vt ſubiungit idem Bart.ibidem nu.41.verſ.ad contraria reſpondeo, pro quo facit, quod
130 diſpoſitio † iuris cõmunis militans extrà territorium impedit ius ex contrario ſtatuto acereſcens ſecundùm not.in l.mulieri,& Titio,ff.de condit.& demonſtr. prout etiam facit, quod in ſimili dicitur de tutore ſimpliciter dato ab vno Iudicę pupillo
131 habenti patrimonium in duobus locis, qui intelligetur datus † adminiſtrator bonorum vtriuſque loci,niſi tamẽ de alio adminiſtratore fuiſſet prouiſum,aut de alio modo adminiſtrandi à ſtatuto illius alterius loci bonorum,quia tunc datus tutor in loco originis non extendetur ad illa bona, ad quæ extra territorium per ſtatutum loci ipſorum bonorum fuiſſet prouiſum de alio adminiſtratore,ita Gozad. cõſ.49. num.18.& Alexan.d.conſ.128.num.4.verſ.item, & tertio reſpondetur lib.1.qui dicit,quod in his terminis procedit tex.in d.l.de pupillo,& not.in l.ſi tamen,ff de teſt. tut. & quod ſtatutum non poſſit habilitare ſubditum,qui aliàs eſſet inhabilis de iure quoad bona extra territorium exiſtẽtia,ad quæ ex defectu iuriſdictionis ſtatuentes non poſſunt applicare pro habili inhabilem, voluit Rolan. Val.conſ.80. nu.29. de mente Iaſ.in conſ.163.vol.2.in princip.& Alex.d.conſ.128.nu.4. ibi,vel ibi nõ tractatur de habilitando aliquem,qui non eſſet habilis de iure communi,& faciunt not.in l.non ſolùm,§.qui in teſtamento,ff.de excuſ.tut. & in l.cum vnus §. is qui ff. de bon.author.Iud.poſſid.& in cap.per venerabilem qui fil.ſint legit. & Anchar.in d.c.1. 12.q.princip.

132 Declara ſupradicta retentis tamen ſupradictis concordantijs,quod ſtatutũ † cõprehendat bona ſita etiã extrà territorium,ſi eſt fauorabile, & loquitur in perſonã, vt tũc ſine dubio procedant,ſi expreſsè hoc cautũ eſſet ipſo ſtatuto,ita Alex.cõſ.128. col.3.verſ.2.reſp.lib.1.Ruin.d.conſ.39.nu.16.lib.1.in fi.Capr.conſ.21.nu.5.quod, & maximè,& nu.7.verſ.& maximè Cagnol. in d.l.fi.nu.16. in fi. ff.de Iuriſd.omn. Iud.Rol.à Val.d.conſ.80.col.pen.verſ.2.reſpondetur lib.4.Ceph.conſ.309. nu.36. & ſeq.licet aliud voluerit ſentire in conſ.414.nu.77. Hipp. Rimin.conſ.72. nu.20. Gabr.d.concluſ.8.nu.6.vbi id verum putat in vltima voluntate, ſecus in contractibus,& poſt omnes hoc idem ſenſit Lancillot.d.præfat.8.nu.15. quæ tamen vt ſupra ego temperarem cum ſupra modò recitatis modificationibus, & concordantijs ad opinionem Bartoli,& aliorum, & non aliter.

Limita declarationem ſupradictam,& alia ſuprapoſita in ampliationibus, & de-
133 clarationibus ad ampliationem,vt vera non ſint,quando † ſubditus cõſtituiſſet domicilium in alio loco bonorũ,nã diſpoſitio ſtatuti originis quomodocunq; loquentis illum non comprehenderet quoad bona in loco domicilij exiſtentia, prout hãc
* communem, & veriorem ſententiam teſtatur Lancillot.d.præfat.8.nu.16.de mente Socin.in d.conſ.288.lib.2.& de mente Alcia.cõſ.4.nu.2.& 3.vbi etiam de com-
* muni,prout eandem communem,& ab ea in practica non recedendũ affirmat Bart. conſ.17.propè fi.conſ.74.nu.3.lib.2.Cephal.d.conſ.309.nu.46.& conſ.414.nu.50. 56.& ſeq.lib.3.Burſat.conſ.189.nu.61.& 63.iuncto nu.4.& ſeq.Menoch.de arbitr. Iud lib.2.caſ.86.cum alijs latè per D.Lancillot.vbi ſupra num.17. & ſeq.vbi hanc partem ẽt tuetur a contrarijs, & ad idem vide eundem loco citato nu.48. vbi quod domicilio dictum eſt intelligit de domicilio perpetuo, & ibidem onera ſubſtinente,& hoc communiter teneri,& de hoc nos alibi.

Tertiò.Intellige quæ pariter ſupradicta ſunt in ſecũda ſubampliatione ad 8.ampliat.

134 pliat.vt tunc.ſ. ſubditus non ligetur † à ſtatuto ſolemnitates adhiberi mandante in
contractu,& actu,ſi contrahat extrà territorium omiſſa,& poſtpoſita fraude,aliàs ſi
data opera,vt ſcilicet abſque ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis contraheret, receſ-
ſerit à territorio,& Iuriſdictione ſtatuentium,minimè cõtractus tunc ibi factus abſ-
que ſolemnitatibus ſtatuti valeret,ita Aret.d.conſ.54.col.2.verſ.ex quo eſt conclu-
dendum,& iterum d.conſ.73.verſ.fatendum eſt igitur col.4.quẽ ſequitur Lambert.
d.glo.2.ver.mulierum q.17.nu.53.& ad idem allegat Caccialup. in d.l.cunctos po-
pulos col.51.verſ.quando verò Pariſ.d.conſ.99.col.fi.verſ.prætereà eſto, & verſic.
135 quæ ẽt confirmantur lib.1.& ex his apparet, quod non eſt † bona cautela, quã tra-
dit Durant.de art.teſtan.tit.1.caut.2.nu.5.docens mulierem extrà territoriũ profi-
136 ciſci,ſi nollet ſtatuti ſolemnitatẽ adhibere in teſtõ,& quod præcipuè arguatur † iſta
fraus in contrahente.ſi ſtatim finito contractu redierit intrà territorium dixit Aret.
d.conſ.73.d verſ.fatendum eſt igitur,& illum ſequitur Lamberteng.vbi ſup.nu.54.
vbi declarat verũ, niſi appareat de aliqua alia cã redditũ properante iuribus ibi per
137 eũ,& ſubiungit,quod relinquitur † arbitrio Iudicis, quãdo contrahẽs diceretur ſta-
tim rediſſe ſecundũ latè etiã tradita à Tiraq.de retract.§.1.tit.1.gl.14.nu.36.& 38.
138 Tertiò.Subamplia octauã ampliationẽ,vt ẽt habeat locũ † in ſubditis litiganti-
bus extrà territorium,qui non ligantur a proprio ſtatuto in his ẽt, quæ deciſionem
important iuxtà not.in d.l.fi.ff.de iuriſd.omn.iud & in c.2.§.ſtatuto de conſt. in 6.
Bald.in d.l.cunctos populos nu.48.Bertaz. cõſ.crim.19.nu.4.lib.1.qui ideò dixit,
139 quod ſtatutũ ſubditi † mandans,quod non poſſit appellari à duabus ſententijs con-
formibus non ligat illum extrà territorium litigantem.
140 Nonò. Amplia concluſionẽ,vt procedat generaliter ẽt quoad ignorantes † ſta-
tuta,qui ideò illi non ligantur,vt de Ciue nouello, qui nuper venerit ad habitandũ
in ea Ciuitate,qui ideò habet iuſtam cãm ignorantiæ,ſcripſit Bald.in l.data opera,
C.qui accuſ.nõ poſſ.idẽ tenuit Rom.cõſ.151.nu.3.clariſſimè dicitur, & in cõſ.228.
nu.8.pro plena diſcuſſione,& in conſ.491.nu.2.& in ſing.74.nunquid ciui nouello,
Curt.Sen.cõſ.27.magnificus nu.18.Iaſ.in l.j.in 2.lect.poſt nu.70 C.de ſumm.Trin.
Felin.in c.2.poſt princ.de except.Curt.Iun.conſ.19.viſo poſt nu.5. Marſil. in l. qui
ignorans nu.23.& in l.qui falſam nu.83.ff de falſ & ſcientiam,& non ignorantiam
volumus obligare inquit tex.in l.generali,C.de tab.lib.10.probat tex.in l.fin.C.de
decret.ab ord.facien.& in l.1.circa fi.C.de falſ.mo.

Primò.Subamplia,vt ſit vera ampliatio etiamſi in ſtatuto eſſet appoſita clauſula
decreti,vt quia diceretur decernẽtes irritũ,& inane,ſi quid contrà factũ fuerit,quia
tunc nihilominus non cõprehendet ignorantes contrafacientes, ſed intelligetur de
contrafacto per ſcientes,ita Card.in clem.1.in 18.q.de elect.ea ratione,quia conſti-
tutio,& ſtatutũ habet in ſe tacitã conditionẽ, vt .ſ. liget a tempore ſcientiæ,& ſic vt
imponat vinculum ſcientibus,& non ignorantibus,ſed decretum appoſitum diſpo-
ſitioni habenti conditionẽ ſuſpenditur in euentũ ipſius cõditionis clem.j.de cõceſſ.
præben.igitur non operabitur,niſi verificata conditione ſcientiæ, cuius opinionis
fuit ẽt Crot.in d.l.oẽs populi nu.123.ff.de iuſt.& Iur.& ſuadetur ẽt ratione quia prę-
ſuppoſito,prout ſupradiximus,quod ſtatutũ non liget ignorãtes decretũ ipſi ſtatuto
appoſitũ debet ſequi naturã ipſius ſtatuti, vt.ſ. intelligatur de ſciẽtibus ſicut ipſum
ſtatutũ arg.l.1.§.ſi quis ſub cõditione,ff.vt leg.nom.cau.vt l.in ſeruitutem, §.ſi quis
bonorum, ff de bon.liber.iuncta l.poſt legatum,§.qui ff.de his quibus,vt indigni.

Secũdò.Subamplia ẽtſi ſtatutũ loqueretur per verba generalia,& vniuerſalia,vt
putà

Digitized by Google

putà tale quid faciens qũocunq; , & qualitercunq; quia cum ſtatutũ recipiat interpretationem paſſiuam à iure cõi Bart.& cõiter Doct. in d.l. omnes populi, & de iure cõi ignorans non ligatur ſtatuto,dẽt tale ſtatutũ viuerſaliter loquens intelligi qũocunq; ſcienter tamẽ, prout de iure, iuxtà trad. in ſimili per Bart. in repet. d.l. oẽs populi 6.q.princ.nu.55.& in l.nõ dubiũ, vbi ẽt Iaſ.C.de legib.& per Bertaz. cõſ.505. nu.10.lib.2. crim. cum alijs ibi per eum, vbi voluerunt, quod licet ſtatutũ mandet pœna mortis puniri committentem homicidium qũocunq; intelligetur tamen dolo interueniente,prout de iure,nõ obſtante illa generalitate,& dictione qũocunq; .

141 Subamplia, vt eò magis verificaretur ampliatio ſi ageremus de ſtatuto † pęnali, qa pęna quis tenetur reſpectu delicti,ſed ignorans non dr̃ delinquere c.in lectũ 23. q.2.c.ſi verò de ſent.exc cõ. l.ſi q̃s ignorãs, ff. loc. Menoch. d' arb. iud. li.2.caſ.185.n.4. Zab. in clem.2.col.j.de hæret. Feli in c.cognoſcẽtes n.6. & ibi. Dec.n.3.& 4. d' cõſt.

142 Verum eſt animaduertendũ, qd' licèt regula ſit, † qd' præſumatur ignorantia, niſi probetur ſcientia, eò quia ignorantia eſt actus priuatiuus habens negatiuã annexã, quæ negatiua eſt de iure improbabilis l.actor C.de proba.& ſcientia ponit, & affirmat, meritò probari dẽt l.ei qui dicit ff.de prob. Marant. in rep.l.is proteſt.nu.226. verſ.& põt eſſe ff.de acq.hæred.& habetur in c.præſumitur de reg.iur. cũ alijs latiſſimè adductis per D.Ioſeph fratrẽ meum de probat.lib.2.concl.879.in princ. tñ in

143 ſtatutis talis regula non procedit, nã in illis quoad † Ciues, vel in loco habitãtes potius præſumitur cõtrariũ,& ſic ſciẽtia, vt per Bald. in l.leges ſacratiſſimæ poſt nu.2. verſ.at eſt ius municipale,C.de legib. Bart. in l.qd' Nerua col.5. poſt nu.19.verſ. 2. caſu qñ quæritur ff.depoſit.& in l.oẽs populi circa fi.nu.67.verſ.circa 2.ff.de iuſt. & iur. Rom.d.conſ.251.nu.2.clariſſimè dr̃ Pariſ.cõſ.49.n.37.verſ.cõſiderandũ eſt inſuper col.j.D.Ioſeph. frater meus d cõcl.879.n.24.vnde vt ſupra adducta in ampl.

144 & ſubampliatione proficiãt, aut † Ciui, aut qui diù traxit morã in loco, deberet d. ignorantiã probare, cũ contrà eũ adſit ſupradicta præſumptio ſciẽtiæ proueniẽs ex habilitatione,& mora diuturna facta in loco, q̃ ignorantiã excludit, & volunt Do-

145 ctores, qd' ignorantia nõ pręſumatur, ſi extaret aliquid, per qd' ſciẽtia † pręſumeretur, & ſicut ſciẽtia eſt probanda qñ pręſumptio militat pro ignorantia, ita ignorãtia eſt purificanda qñ adeſt præſumptio pro ſcientia, vt per not. in d.l.is põt, ff.de acq. hæred. Bald. in l.j.nu.11.in fi.verſ.præſumitur, C.de cad.toll.& in conſ.295. Petrus Lõbardus nu.2.vol.3.& in terminis ciuis, aut ẽt forenſis poſt aliquã morã contractã in loco, qd' in eis p̃ſumatur ſciẽtia ſtatuti hoc notarũt Andr. Gail. pract. obſeru. lib.2.obſeruat.48.ſub nu.29.Gabr. in ſuis comm. concl.lib.6.concl.5.nu.11.de reg. iur. Bald. in d.l. cunctos populos num.22. verſ.circa malef.C.de ſumm.Trinit. vbi etiam Cyn.nu.2.Roma.d.conſ.228.nu.8.in fi. Decia in d.tract.crim. lib.2.cap.35. nu.54.Menoch.de præſumpt.lib.2.de præſumpt.3.num.8.

Quod amplia, qd' de ignorãtia nõ admittẽda diximus, vt eò magis ſit verũ, ſi ſta-

146 tutũ † nedũ eſſet publicatũ, ſed lapſum eſſet tp̃s, qd' ſolet præfigi, vt ligare incipiat, nã tunc ignorãtia nõ admitteretur ita Dec. loco ſupracitato nu.49. per clem.j. in fi. vbi gl. vlt.de cõceſs.præb.& l.cãm §.verũ de elect.c.1.§.1.de for.cõp.c.1.de poſtu.

* prælat.c. vlt. qui matr.accuſ.poſſ. Abb. in c.quoſdã de præſumpt.& gl. cõiter approbata in l.ſi tutor peritus, C.de peric. tut. & Nota in propoſito, qd' ſi tẽpus non eſſet

147 pręfixũ, quo elapſo ſtatuta obligarent, eſſet † arbitrariũ Iudici ſcd'um qualitatẽ perſonarum,& locorũ, intrà tñ terminum duorum menſium, nam illis elapſis oẽs indiſtinctè tenẽtur,& nemo excuſatur, ita Bald. in d.l.leges ſacratiſſimæ n.3.C.de legib.

Subam-

148 Subamplia, quod nedũ præſumitur † nuda ſcientia legis promulgatæ, ſed etiam cognitio diſpoſitionis eius, ita Menoch. vbi ſupra num.1. per tex. in d.l. leges ſacratiſſimæ C. de legibus l. regula ff. de iur. & fact.ignor. & in §.1.in authen de incert.nupt. Alcia. de præſumpt.reg.3. præſumpt.31.nu.1. & Dyn.in cap. præſumitur num.3. de reg.iur.in 6.

149 Secundò. Amplia, vt tunc eò minus ignorantia admitteretur, ſi ſtatuta † eſſent de his, quæ etiam ex vniuerſalis aliorum locorum, & prouinciarum ordinatione ſtatui ſolerent, ita Roma.d.conſ.228. vbi hoc communiter a Doctoribus teneri teſtatur in d.l. cunctos populos C.de ſumm.Trinit. & in l. interdum §. licet ff. de publica. & faciunt ſupra adducta in propoſito forenſis in 4. Intelligentia ad quintam Ampliationem, & dic, vt ibi.

150 Tertiò. Amplia, vt præcipuè procedant ſupradicta, ſi ageremus † de ſtatutis ex longiſſimo vſu obſeruatis, in quibus ideò non poſſet conſiderari ignorantia niſi ſupina, quæ non iuuat Roma. vbi ſupra num.9.per c.1. de poſtulat.pra lat. & c. quod dictis 16.diſtinct.d.l regula & l. nec ſupina, ff. de iur.& fact.ignor.& l. ſi tutor in gl. C. de per.tut Andr.Gail.d.obſeruat.48.num.15.lib.2.Marſil. in d.l. qui ignorans, num.23.& ſeq.ff.de ſicar.

151 Quartò. Amplia, vt indubitatè procedant prædicta, ſi per † ſtatutum prohiberetur ignorantiam illorum allegari poſſe,nam tale ſtatutum valeret, & eſſet ſeruandum Decia.d.tract.crim.lib.2.cap.35.num.52.de mente Bald.in l.diuus in princip. ff. de falſ.& in l.1.ff.de legibus, Abb.in cap.falſariorum in princip de crim.falſ.

152 Limita tamen vt ampliatio intelligatur de ignorantia † craſſa, & non probabili ſecus de probabili quę allegari poterit nõ obſtante huiuſmodi ſtatuti diſpoſitione, ita declarat Decia. in eod.loco ex ſententia Salicet.in l.ita nobis pudor, C.ad l.Iul. de adult.& ex allegatis latè per Crot.in d.l.omnes populi num.71.

153 Quintò. Amplia, vt potiſsimum reijciatur allegatio † ignorantia, quando proponeretur ignorantia quædam affectata, quia illa comparatur ſcientiæ gloſ. in cap. eos in ver.affectata de temp.ord.in ſexto,& in clemen 1. in ver. ſcienter de conſanguinit.& affinitat. Decia.vbi ſupra nume.50.Iaſ.in l.ſi ſeruus plurium,§.ſi quis autẽ nume.7.verſ.quarto,ff.de legato primo,Felin.in cap. a nobis num.1. de except.vnde dicebat Andr.Gail.d.obſeruat.48.num.18.verſ.2.non procedit lib.2.quod affe-
154 ctans † citationis ignorantiã habetur pro citato, & affectata † ignorantia illa dice-
155 tur in propoſito quando potuit ſcire,& noluit diſſimulando,vt tradit gloſ. in d.cap. eos in d.ver.affectata,& in cap.vlt.§.tu autem in ver.ſcienter de offic.deleg. in ſexto, Marſil.in d.l qui ignorans num.19.ff.de ſicar. Felin. in cap.2.nu.17. de conſtit. Andr.Gail. vbi ſupra num.18.verſ.dicitur autem ignorantia.

156 Sextò. Amplia potiſſimum in eo, † qui aut ex officio,aut ex aliqua cauſa tenebatur de ſtatutis inueſtigare, quia ex quo tenetur ſcire, ſcire præſumitur ad not.in d.l.leges,C.de legibus, & Alciat.d.præſumpt.31.num.1.& Iaſ.in l.error nume.22. in prima limit.de iur & fact.ignor.& in l.ſi res obligata poſt nume.40.& 41.verſic.
157 ſecũdo notabiliter limita,ff.de legato primo,vbi dixit,quod cum quis tenetur † ratione ſui officij indagare aliquid, tunc præſumitur illud ſcire, nec tolleretur ignorantia iuxta not.in capit. innotuit vbi gloſ. ſuper ver. ignorantiam de elect.Roma. conſ.481.nume.8.verſ. ſuccedit igitur concluſio Decia.loco ſupracitato nume.51. cum alijs abundè allegatis per D.Ioſeph fratrem meum d.concluſ.879.num.7.

Limita,

158 Limita, niſi probaret, ſe diligentiam de † ſcientia feciſſe apud eos, per quos certificari poterat, ita Roma.d.conſ.481.num.8. per tex.in d.l.regula, ff. de iur. & facti ignor.& in cap.penul.§.fin.de reg.diſtinct.37.

159 Septimò. Amplia ſpecialiter de eo, qui fuiſſet † præſens compilationi ſtatutorum, in illo enim ſcientia præſumitur, nec ignorantiæ cauſa probabilis conſiderari poteſt, ita Dominus Ioſeph frater meus de probat.d.concluſ.879.nu.38. per gloſ. in d.l.ſi tutor in ver.oſtenderis, C.de peric.tut.

160 Octauò. Amplia, maximè ſi tractaret. de ſtatuto, de quo extaret publica † vox, & fama Decia.vbi ſupra num.49.Alexan.conſ.79.num.3.lib.3. Gramat. deciſ.36. num.16.& ſeq.Rol.à Val.conſ.9.nu.44.lib.3.

161 Nonò. Amplia quando aliàs eueniſſet caſus ſtatuti † cum allegante ignorantiā arrgum.not.per Iaſ.in l.error col.6.poſt verſ.limita tribus modis, C. de Iur. & fact. ignor.Andr.Gail.d.obſeruat.48.poſt nu.21.verſ.fallit in facto notorio lib.2.Socin. reg.220.ver. ignorantia verſic.10. fallit cum alijs adductis per D. Ioſeph fratrem meum de probatio in dicta concluſ.879.num.21.uol.2.

Limita modò ampliationes ſupra allegatas, in quibus ſcientiam præſumi dictū
162 eſt, & ignorantiam non admitti, † vt non procederent in minore 25.annis per tex. apertum in d.l.regula ff.de iur.& fact. ignor. ibi eo ante præmiſſa, quod minoribus 25 annis ius ignorare permiſſum eſt, ideo regula firmatur de minoribus, quod iura ignorare præſumuntur de qua latè per Alcia.de præſumptio.regu.1. præſumpt.42. Bart.Roma.Alexan.& Iaſ.in l.repudianda, ff.de acq.hæred.& in l.ſi quis patrem, ff.
163 ad Maced. Ideò minores † contrahentes debent tanquam ignorantes ante omnia expreſsè certiorari de viribus ad eorum fauorem facientibus, vt renunciatio de eis
* facta teneat, ita communiter Doct.in l ſciendum ff.de verbor.oblig.gloſ.in l.fin.§. fin.ff.ad Velleian.& in l.fin.C.eod tit.& latè Alcia.vbi ſupra num.2.

164 Secundò. Limita in abſentibus, quia † abſens præſumitur ignorare etiā ea, quæ publicè fiunt caſus eſt in cap.fin.qui matr.accuſ.non poſſ.ubi dicit, quod licèt quis præſumatur ſcire denunciationem publicè factam, hoc tamen verum eſt, ſi ſit præſens, ſecus ſi abſens, & in aliena Diœceſi, vnde etiam licet lege cautum ſit, quod
165 † coniunctus præſumitur ſcire facta coniuncti l. Octaui. C. unde cogna. tamen hoc fallit quando eſt abſens, quia tūc ceſſat dicta præſumptio ſcientiæ Bart. in d.l.is poteſt, ff.de acq.hæred.Ruin.cōſ.164.nu.19.vol.5. limitationem ſecutus eſt Menoch.
* de arbitr.d.caſ.186.num.16. & communiter Canoniſtæ in d. cap. cognoſcentes de conſtit. Rol. à Val.d.conſ.9.nu.44.Gramat. conſ.25.num.2. & 3.

166 Quod intellige, vt procedat in illo abſente, qui † nunquam, aut modicum à tempore conditi ſtatuti fuit in Ciuitate, ſecus ſi diù fuiſſet, & modò reperiretur abſens quia incolatus, & conuerſatio eſt in cauſa præſumptionis ſcientiæ, ideò ex ea quanta fuerit ſcientia, vel ignorantia præſumitur iuxtà not.in cap.quinto, & c.quoſdam de præſumpt. hinc diximus quod etiam in forenſi aliquam moram loco facientem præſumitur ſcientia, & econtrà in Ciue nouello ex modica habitatione ignorantiæ allegatio admittitur iuxta ſuperius iura allegata, & hoc etiā approbauit Menoch. de præſumpt.lib.2.præſumpt.3.nu.8.

167 Tertiò. Limita, vt procedant prædicta in ſtatutis ordinarijs, † ſecus in aliquo ſtatuto extrauagante, & extraordinariæ ordinato, quia de eo facile admittitur in quolibet ignorantia, ita Alcia.de præſumpt.reg.3.præſumpt. 31.num.5.de mente Bald.

Bald. in d. l. leges ſacratiſsimæ, & habetur in cap. 1. de conſtit. in ſexto, & idem ſenſit Menoch. vbi ſupra num. 11. quod intellige quando tale ſtatutum extrauagans non
168 eſſet publicè notum, † nàm ſi eſſet publicè notum, nullo modo licet illud ignorare, vt per Bald. vbi ſupra num. 4. & illum ſequitur Anchar. in d. canonum ſtatuta verſ. hic etiam quæri poteſt de conſtit.

169 Quartò. Limita, vt admittatur probatio † ignorantiæ, non obſtantibus ſupradictis, quia iſta præſumptio ſcientiæ non eſt iuris, & de iure ita D. Ioſeph frater meus d. concluſ. 879. nu. 26. Zabarell. in c. vlt. qui matr. accuſ. poſſ. Quãdo autem ignoran-
170 tia † probetur, & ex quibus vide latiſſimè per eundem D. Ioſephum, de prob. lib. 2.
171 concl. 880. & 881. & quod probata iuſta ignorãtia † quis reſtituatur voluit Decia. vbi ſupra cap. 35. nu. 55. & per not. ab Innoc. Anton de Butr. & alijs in rubr. de conſuet. & per omnes in d. l. 1. C. de ſumm. Trinit. & melius per Excellentiſs. & elegantiſſimum D. Sfort. Odd. in ſuo vtiliſſimo, & doctiſſimo tract. de reſtit. in integr. par. 3. q. 8. & 9. & 10.

172 Decimò. Amplia concluſionem, vt procedat etiam reſpectu † Ciuium per priuilegium tamen factorum, nàm reſpectu ipſorum præiudicium non operantur ſtatuta, etiamſi ipſi ſint, & dicantur hoc pacto Ciues, quia quod eſt inductum ad fauorẽ, & priuilegium, non debet in odium, & grauamen retorqueri l. quod fauore ff. de legibus, ita Bart. in l. 3. §. ſi emancipatus, ff. de bon. poſſ. contrà tab. Bald. in auth. habita col. 1. C. ne fil. pro patr. Seueri. latè in repet. d. l. omnes populi nume. 92. & ſeq. ff. de
173 iuſt. & iur. Decia. d. cap. 35. nu. 46. vbi ideò infert, quod ſi per ſtatutum † Scholares habeantur pro ciuibus, non tamen ligabuntur ſtatutis de ſoluendis gabellis, & ſoluendis oneribus, & alijs prçiudicialibus, allegans etiam ad hoc tex. quem dicit optimum in l. vlt. C. de præpoſ. agen. in rebus, & in l. 1. C. de honora. ne hic lib. 11. vbi etiam Bart.

174 XI. Amplia concluſionem, vt etiam ſit vera quoad † Principem Superiorem ſtatutorum loci, & qui aut ipſe ſtatuta condidit, aut illa confirmauit; nàm nullo caſu ligatur à ſtatutis, vt per nos latè in concluſ. quod ſtatuta generaliter loquentia generaliter debeant intelligi in ſexageſimaquarta limitatione, vbi etiam in limitatione ſequenti idem de ipſa Ciuitate ſtatuente probauimus iuribus, & auctoritatibus ibi allegatis.

175 Primò. Limita modo concluſionem, vt non procedat, quando † forenſis faceret aliquem actum in loco ſtatuti, nàm tunc ligatur forenſis ex eodem actu à ſtatuto ſuper actu diſponente Roch. de Curt. vbi ſupra num. 2. per c. quæ contrà mores 8. diſtinct. in ver. peregrini, & in cap. illa duodecima diſtinct. Innocent. Butr. Bald. Imol.
* & communiter Doct. in rubr. de conſuet. vbi Butr. col. 2. dicit, quod vinculum ſtatuti generaliter conſideratur ex regula fori, vt vbi quis ſortitur forum contrahendo,
176 vel delinquendo, ibidem, & ſtatuto, nàm paria † ſunt forum ſortiri, & ſtatuto ligari glo. in d. c. contrà mores in ver. peregrini Alex. conſ. 19. num. 8. lib. 6. Ruin. cõſ. 49.
177 nu. 6. lib. 3. & facit, quia gerentes actum in loco cenſentur † tacitè ſe accommodaſſe
178 ad contrahendum ſecundùm ſtatuta illius loci. Et ideò ementes † victualia in Ciuitate aliena ligantur lege illius Ciuitatis c. 1. vbi Anchar. & Imol. de empt. & vendit. & in omnibus alijs actibus volũtariæ Iuriſdictionis factis per forenſes, vt com-
* muniter Doct. in d. l. cunctos populos, C. de ſumm. Trinit. & in d. rubr. de conſuet. &
179 Aret. conſ. 11. num. 5. vbi tamen ſubiungit, quod licèt forenſis † contrahens in loco

Mm ligetur

quia ſolemnitas actus, non autem perſona agentis eſt principalis in mente, & diſpoſitione ſtatuentium. Et ex hoc forſan potuerunt concordari contrariæ opiniones, quod ſcilicet ſtatutum comprehendat forenſes quoad bona in territorio ſita, etiamſi loquatur in perſonam, dummodò illius principalis diſpoſitio ſit de bonis, & eorum intuitu de perſona loquatur, ſi autem ſtatutum principaliter intenderet de perſonis, & circa eas prouidere de habilitatione, uel inhabilitatione, non extenderetur ad forenſes etiam quoad bona in territorio ſita ex defectu etiam tali caſu intentionis ſtatuentium, qui præſumuntur, & præſupponuntur de perſonis uoluiſſe diſponere, & non de bonis, & licèt bona illarum perſonarum de quibus diſponit ſtatutum in territorio reperiantur, tamē quia tali caſu ſtatutum non dicitur de eis voluiſſe agere, nec de perſonis propter ipſa bona, non erunt habenda in conſideratione, cum ſemper quod eſt principale in intentione attendendum ſit, ita in terminis conſideravit Ruin. conſ. 201. nu. 6. lib. 1. Aret. conſ. 73. nu. 6. Signor. conſ. 21. nu. 13. Capr. conſ. 7. nu. 17. Roma. conſ. 39. num. 3.

Primò. Amplia, vt tunc multo magis procederet limitatio ſi per longum tēpus
183 fuiſſet obſeruatum, quod etiam † forenſis ob bona ſita in territorio fuiſſet ex diſpoſitione ſtatuti territorij bonorum adſtrictus, ita Crauet. in conſ. 201. nu. 10. verſ. ſed longius, vbi latè concludens, quod forenſis, qui aliàs non aſtringitur a ſtatuto circa deciſoria litis diſponente, aſtringetur, ſi in loco ſtatuti habuerit bona, & ita longo tempore fuerit obſeruatum iuribus, & auctoritatibus ibi per eum.

184 Secundò. Amplia, vt tanto magis procedat † ſi forenſis emerit bona in territorio, quæ ex ſtatuto præcedente tenentur ad onera, nàm tunc videretur etiam quaſi contrahere cum Ciuitate, vt teneatur ad onera impoſita rebus, ex quo diceretur emiſſe illa cum ſua cauſa, & cum ſuo onere, & ideò ex eis aſtringeretur Dec. conſil. 694. nu. 6. Decia. reſp. 55. num. 6. lib. 1. Iaſ. conſ. 83. col. 2. lib. 3. Curt. Iun. conſ. 60. colum. 3. & conſ. ſeq. col. 2. in fi. & col. 4. & facit quod in ſimili fortiori tamē voluit Ang. conſ. 103. incip. pro deciſione huius puncti præmitto, vbi dixit, quod de iure,
185 † & ſalua conſcientia poterat quoddam Hoſpitale aſtringi ad ſoluendas impoſitiones factas per Commune Florentiæ antequam certa bona peruenirent ad dictum Hoſpitale, & idem voluit Barbat. conſ. 1. colum. 10. in princip. vbi latè lib. 3. Calde. conſ. 2. colum. 3. verſ. quędam ſunt munera, confert, quod voluit Felin. in c. Eccleſia
186 Sanctæ Mariæ nu. 77. verſ. 3. nota, vbi docuit, quod ſi per Laicos † eſſent iam impoſita aliqua onera ſuper bonis ſubditorum pro certis annis, & antequam eſſet completus terminus dictorum annorum perueniſſent dicta bona in Clericos, vel in Eccleſiam, quod Clerici, & Eccleſia tenebitur ad ſolutionem dictorum onerum pro reſiduo tempore, & reddit rationem, quia licèt Eccleſiæ, aut Clericis non poſſit imponi per Laicos grauamen de nouo pro re in eos tranſlata, tamen ſi grauamen fuit impoſitum antequam ad Eccleſiam bona peruenirent, tranſeunt cum onere ſuo, ſicut ad quamcunque ſucceſſionem, & nos de hoc in concluſ. quod ſtatuta laicorum non porriguntur ad Clericos.

187 Tertiò. Amplia, ut tantò magis ſupradicta procedant ſi † forenſis fuiſſet factus, uel Ciuis, uel incola per domicilij cōſtitutionem in illo loco, tunc enim cum ratione ciuilitatis, aut domicilij deſineret eſſe forenſis, & diceretur factus ſubditus ſtatuto loci, utique etiam ex hoc eò magis quoad bona in eo ſita ſtatutū quomodocunq; loquatur operaretur, nec de eis forenſis niſi adformam ſtatuti diſponere poſſet, &

tunc forenſis fingitur duplex homo, vnus ratione originis, & alius ratione incola-
tus, & adeptæ ciuilitatis iuxtà l.ciues cum ibi not.C.de incol.lib.10.ita Bald.in d.l.
prima num.58.verſ.quod ergo erit remedium Socin.d.conſ.288. num.10.verſ.pri-
mum probatur lib.2.Iaſ.conſ.80.colum.2. verſ.confirmo etiam lib.3. Gozad.con-
ſil.49.num.3.iuncto nu.13.& 17.in fi.Pariſ.conſ.12.colum.2. & conſ.34.colum.3.
lib.3.Alciat.conſ.34.nu.3.& 19.verſ.nec obſtat lib.2.& dum dixi de Ciue intelle-
188 xi etiam † de Ciue ex priuilegio, cum tunc non minus operetur hæc ciuilitas, quàm
originaria quoad eius commodum, vt in alia ampliatione diximus, & not.in l.1.§.
primo, ibi niſi fortè priuilegio aliquo ff.ad municip.Dec.conſ.283.num.10.& hanc
communem teſtatur Curt.Iun.conſ.349.num.13.Pariſ.conſ.71. nu.4. & ſeq. lib.1.
Boer.deciſ.13.num.21.Ruin.conſil.58.num.4.& conſ.59 num.5. & num.11. in fi.
lib.33.ſicut, & dum de incolatu diximus, non de ſimplici incolatu, quo quis ſtatu-
torum diſpoſitione minimè comprehenditur Caſtr.in l.omnes populi in fi.nu.114.
& ſeq.ff.de iuriſd.omn.iud.Pariſ.conſ.34.colum.3.lib.3.Cagn. in l. exigere dotem
num.16.ff.de iud.Rolan.à Val.conſ.79.num.34.& ſeq.lib.3.ſed de illo incolatu in-
telleximus, qui etiam onera agnoſcat, vel ſaltem per decennium ibi habitaſſet, vel
etiam minus, conſtito tamen de animo ibi perpetuò habitandi iuxtà trad. per Me-
noch.de arbitr.Iud.lib.2.caſ.86.& Ioſeph Ludouic.deciſ.Peruſ.76. num.11. & ſeq.
& Pariſ.qui teſtatur de communi dicto conſ.12.num.22.& pro ampliatione facit,
189 quia cum aliquis in aliquo loco cõſtituit domicilium † dicitur diuerſas patrias hoc
modo fuiſſe ſortitus, originis ſcilicet, & incolatus ſiue domicilij, & ex diuerſitate
patriæ legum diuerſitas ſeruari debet quoad bona in vtroque loco ſita, & in quoli-
bet territorio propria lex præualebit, ita Salic.in d.l.1.num.11.& 13.verſ.& hoc ſa-
tis puto verum, C.de ſumm.Trinit.vbi inquit pridie ſic conſuluiſſe, eiuſque conſi-
lium quàmplures illuſtres legum Doctores ſubſcripſiſſe, ſequitur Alexan. conſ.16.
num.1.lib.1.& conſ.41.nu.7.lib.5.& conſ.19.num.8.lib.6.& conſ.155.nu.4.lib.7.
Corn.conſ.202.colum.4.lib.2.Marſil.in d.l.fin.num.142.vbi etiam Cagnol.nu.16.
verſ.& clarius iſta ff.de Iuriſd.omn.Iud.idem voluit Bald. referens ſic ſe alios con-
ſuluiſſe in l.ſi arrogator colum.pen.ff.de adoptio. vbi latè Iaſ.num.42.& ſeq.dicens
reprehenſo Romano conſ.39.colum.fin.cum quo aliàs ſenſit in allegata l.1. nu.26.
in prima lect.& nu.61.in ſecunda lect.ſic ſemper tenuiſſe, & conſuluiſſe, & hãc opi-
nionem communem, & veriorem dicit Socin.d.conſ.288.colum.1.lib.2.& in con-
ſil.292.col.1.& 2.eod.lib.2.quicquid Alber. & Roma. contrarium dixerint, prout
hanc etiam commune atteſtatur Pech.de teſtam.coniung.lib.4.cap.12. & commu-
nem quoque affirmat Alciat.conſ.4.nu.2.& 3. lib.2. & illam ſequitur Crauer. con-
ſil.31.colum.1.verſ.ſecundo facit Burſat.conſ.186.nu.61.& 63.Cephal. conſ.414.
num.50.56.& alijs ſeq.lib.3.Menoch. de arbitr.Iud.lib.2.caſ.86.

Et licèt Lancillot.ſuper dicta conſuet.Alexandr.d.præfat.8.nu.22.prædicta am-
pliauerit, vt concurrente in aliquo domicilio originis, & domicilio incolatus, ſtatu-
tum domicilij incolatus operetur etiam quoad alia bona ſita extrà dicta loca origi-
nis, & incolatus, vt ſcilicet iuxtà legem incolatus bona huiuſmodi cenſenda veniãt
190 ex concluſione illa, quod quoties duplex † concurrit domicilium, originis, videli-
191 cet, & incolatus, potius domicilium † incolatus, quàm originis eſt ſpectandum iux-
tà trad.per Iaſ.poſt Bald.& Salicet.in l.ſi arrogator nume.48. ff.de adoptio. & Af-
flict. deciſio. 384. per tot.& hanc communem opinionem dixit Pech. de teſtamen.
coniug.

coniug.lib.4.capit.12. tamen haud facilè illius opinionem admitterem, quia aliud eſt quærere, quodnam de duobus domicilijs ſit attendendum veniente caſu ſuper bonis,& actu geſto ab aliquo originario reſpectu vnius loci,& incola reſpectu alterius iuxtà terminos,de quib. per Bald.Salic.Iaſ.& alios in d.l.ſi arrogator,& in quo facilè cadit conſidderatio de potentiori,& efficatiori domicilio,& aliud eſt decidere,quod ſtatutum domicilij, & incolatus extendatur etiam ad bona incolæ ſita extrà locum,& territorium incolatus, in quo ſupra etiam demonſtrauimus tàm in forenſe,quàm in ſubdito non extendi, ſed de bonis eſſe iudicandum ſecundùm ſtatuta vnius cuiuſq; loci de bonis diſponentia, & ideò cum originarius, & incola extrà locum originis,& incolatus ſit,& remaneat purus foreſis, ita de bonis illius extrà dicta loca poſitis, ſicut de bonis forenſis ſecundùm ſupra poſitas doctrinas, & diſtinctiones iudicarem.

192 Quartò. Amplia etiam, quia in talibus bonis poſſent † forenſes grauari per ſtatuta plus,quàm ciues,& valeret,ita Curt.Iun.conſ.129.num.10.quem ſequitur Decia.d.reſp.55.num.7.Crauet.conſ.201.nume. 14. verſ. immò per ſtatuta,vbi dixit, quod ita vidit in quàmpluribus locis obſeruari, & alia ſimilia adducit in propoſito.

193 Primò. Sublimita, vt non procedat limitatio, quando ſtatutum † eſſet limitatum ad ciues,vel ad perſonas Ciuitatis,vel Terræ,in qua eſt ſtatutum, vt in caſu l.fin.C. de teſtam.vel conſuetudo teſtandi,de qua ibi,eſt limitata ad ruſticos, nàm tunc nõ comprehenderet alios l.conficiuntur §.primo, ff.de iur.codicil. Bart. in d.l.1. C.de ſumm.Trinit.colum.6.quem cæteri ſequuntur,facit tex. in ſimili in l.in agris, ff. de acq.rer.dom. ubi limitata cauſa limitatum producit effectũ, & in terminis hoc nos docuit Roch.de Curt.ubi ſupra num.13.Anchar.d.c.1. de conſtit. ver. quæro,vlterius fol.mihi 41.

194 Secundò. Sublimita limitationem, vt non procedat quando bona † forenſium eſſent apportata in loco ſtatuti contrà voluntatem eorum, nàm tunc non ſubiacerent ſtatuto Decia.d.cap.35.numero 24.ponens exemplum in ſtatuto volente rem furtiuam captam à Iudæo non reſtitui Domino ſine pecunijs per doctrinam Abb. in capit. quod Clericis colum.9. verſ.ſic & ex hoc infero de for. compet.Cremen. ſingul.81. pone Iudæi,quos refert,& ſequitur Decia.d.tract.crimin.lib.2.capit.35. nume.24.

Tertiò. Limita principaliter concluſionem, vt non procedat quoad ordinatiuũ
195 iudicij, in qua ſeruatur ſtatutum † iudicij etiam contrà forenſes ibi litigantes, licèt
* ſit ſecus in deciſiuis,& quoad deciſionem cauſæ, ita glo.Butr.& communiter Doct. in cap.quod clericus de for.competen. & hanc claram, & indubitatam Doctorum ſententiam teſtatur Rolan. à Val. conſ.33. numero 6. lib.3. Bart. in dicta lege cun-
* ctos populos nume.14. C.de ſumm.Trinita.Doctor. communiter in capit.Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit. vbi præcipuè Dec. nume. 146. qui hanc communem re-
196 gulam teſtatur,& Abb.in repetit. in fi.dixit, quod in deciſiuis † debet quis iudicari ſecundùm leges patriæ ſuæ, licet fiat proceſſus ſecundùm ſtatutum loci, in quo iudicium ventilatur Roch.de Curt.vbi ſupra num.15. quibus adde Decia. reſp. 109.
* numero 39.lib.2.qui teſtatur ita omnes ſentire in d.l.cunctos populos per l.3. in fi. ff.de teſta. Marſil.in lege vltima numero 53.de Iuriſdict.omn.Iudic. Aret.in d.cap. quod Clericus col.3.Dec.conſ.97.in princ.Rim.conſ.371.nu.15.& 16.Bertaz.conſ.

crim.

197 crim.469.nu.9.lib.2.vbi ideò dixit, quod ſtatutum loquens † de inſtantia tanquam concernens ordinatoria ligat, & comprehendit Clericum, & forenſem, ſecus ſi ageretur de deſertione cauſæ, quia eo caſu dicetur reſpicere deciſoria, facit, quod dixit idem Bertaz.conſ.crimin.19.nu.2. lib.1.vbi voluit, quod forenſis non ligatur ſtatuto prohibente appellari a duabus ſententijs conformibus, quia reſpicit deciſoria Cephal.conſ.263.nu.30.171.nu.2.lib.2.& Alex.conſ.138.num.6.lib.1.dixit, quod
198 eſt communis concluſio, quod ſtatutum diſponens † de effectu probationum etiam
* circa deciſoria non comprehendit niſi ſubditos, ibiq; ex hoc notat, quod ſtatutum
199 † conditum ab vniuerſitate mercatorum, ſi prouidet circa deciſoria, vtputa quod ſcriptura priuata faciat plenam fidem, licèt ſeruabitur à quolibet foro, tamen iſtud erit verum quoad perſonas ſubditas ſtatuentibus, non autem inter alias, quod voluit etiam Cyn.& Bald.in l.recepti, C.de conſtit.pec.& conferunt etiam ea, quę diximus in ſecunda limit.ad Concluſ.quod ſtatuta laicorum nō porriguntur ad Clericos, vbi illam limitauimus non procedere in ordinatorijs iudiciorum iuribus ibi pariter allegatis.

200 Primò. Amplia limitationem, vt procedat ſiue agatur † de iudicio coràm ordinario, ſiue coràm Dellegato Roch.de Curt.in d.tract.de ſtat.ſectio.9.16.q.nu.38. verſ.3.amplia.de mente Ioan.Andr.Butr.Imol. & aliorum in rubr.de conſuet. latè Borgn.deciſ.21.num.15.par.1.vbi de communi Rolan.à Val.conſ.48.nu.14.lib.3. vbi de magis communi Alexand. conſ. 164. numero 4. ceſ. lib.6.Vant. de nullita,
201 ex defect. proceſs.numero quinquageſimoſexto. Quæ autem dicantur † de ordinatorijs, & quæ de deciſorijs Iudicij, vide in concluſ. quod ſtatutum loci contractus attenditur.

202 Secundò. Amplia limitationem, vt procedat, etiamſi ageretur † de contractu, aut alio actu geſto extrà locum Iudicij, ita Bart.in d.l.1.nu.48.C.de ſumm.Trinita. vbi dixit, quod ſtatuta, quæ reſpiciunt proceſſum, ſeu litis ordinationem porriguntur ad omnem litem, quæ in ipſa Ciuitate excitatur, poſito quod ſit de eo, quod extrà Ciuitatem eſt actum per l.3.§.fin.ff.de teſtam.colum.2.in fi.ff.quando teſt.aper. l.cum clericis in fi.C.de Epiſc.& Cler.

203 Quartò. Limita concluſionem reſpectu ſucceſſionis † bonorum, quæ competũt forenſi in bonis alicuius, quia in illis bonis debet ſuccedere, prout ſtatutum loci bonorum diſponit, quia in his tale ſtatutum ſeruatur etiam quoad forenſes, ita Roch. de Curt.vbi ſupra nume.16. de mente Anchar. in dicto capit. canonum ſta-
* tuta, verſic.cauetur ſtatuto, vbi teſtatur de communi Iaco.Butr.& Bald.in dicta lege prima, C.de ſumm.Trinit.& ibidem Alber.de Roſ.& Salic. Ioann. de Anan.con- *
** ſil.4.in tertio dubio, & hanc magis communem opinionem teſtatur Grat.conſ.21. numero vigeſimono libro primo, vbi ideò conſuluit, quod mulier Mantuana remanebit excluſa à legitima bonorum filij Bononienſis teſtantis Bononiæ propter, * ſtatutum Bononienſe, ita diſponens, idem, & ante eum voluit Alexand. d.conſ.19. nu.7.lib.6.ubi pariter conſuluit, quod mater excluditur à ſtatuto loci, & bonorum filij, ita diſponente, licèt mater non eſſet ſubdita eidem ſtatuto, & hanc ſententiam ſecutus eſt Decia. vbi ſupra numero vigeſimo octauo, & faciunt ſupra allegata, dum probauimus quod quoad bona in territorio ſita forenſis ſubiacet ſtatuto, in * quo dic ſicut ibi.

204 Primò. Amplia limitationem, vt ſit vera etiamſi eſſet † forenſis, & ille, cui ſuc-

cedendum

cedendum eſſet ex teſtamento, quia nihilominus teſtamentum illius, & per conſequens cauſa, & modus ſuccedendi ab alio forenſi in ſua hæreditate quoad bona in loco ſtatuti poſita ex diſpoſitione ſtatuti regularetur, ita Alexan.d.conſ.19. num.7.
** vbi hanc magis communem ſententiam dicit.

Secundò. Amplia, vt tantò magis eſſent vera prædicta, ſi in loco conditi teſta-
205 menti forenſis † teſtans contraxiſſet domicilium, quia, vt ſupra in alijs locis dicebamus, ex domicilio fuiſſet factus de foro illius loci, & per conſequens ſtatutis ligaretur, & ſecundùm illa ſtatuta teſtamẽtum a ſe factum deberet moderari, & ſucceſſio in illis bonis, ita Alex. vbi ſupra nu.8. vbi hanc veriſſimam ſententiam teſtatur, quam etiam indubitatam dicit Grat. conſ.21.nu.30. lib.1.& nos ſupra in Concluſ.

Intellige limitationem, & ampliat. vt procedant, ſiue agatur de præiudicio, ſiue
206 de fauore forenſis, † vt contrariorum eadem ſit diſciplina Decia. d.reſp.71.nu.13. lib.3.& l.ſi cõtrà in fi.ff.de vulg.& pupill.& ita affirmat tenere Iacob. Butr. & Bald. in d.l.cunctos populos, & ſuadetur, quia ſi forenſis damnum ſentit, ex quo in hoc ligatur ſtatutis aliquando odioſis, pari modo debet commodum ſentire, ſi ſtatuta in eodem ſint ei fauorabilia vulgata regula ſecundùm naturam ff. de reg. Iur. & facit quod in vno quis grauatur, in alio debet ſubleuari, & quod ſicut quoad bona in ſuo territorio ſita ſtatutum poteſt grauare forenſem, ita debet forẽſis gaudere commodo ex eiſdem ſtatutis reſultante.

207 Subintellige, vt procedat, niſi adeſſet ſtatutum, quod † beneficia ſtatutorum forenſibus prohiberet, nàm tunc eſſet ſeruandum, nec forenſis in fauorabilibus ſtatutis gauderet iuxtà not.per Roch.de Curt.in d.tract.de ſtatut.ſect.8.nume.73.& 85.
* Bald.in repet. d.l.primæ verſ. ſuper quinto, C. de ſacroſ.Eccleſ. Felin.& alij communiter Doct.in c.Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit.

Quintò. Limita, vt non procedat concluſio in tali forenſe, qui licèt alibi habeat
208 domicilium, tamen † oriundus eſt, vel Ciues in loco ſtatuti, quia ſi ibi reperiatur ligatur dicto ſtatuto, ita Imol.& Maria. in cap. ſanè, el primo de for. compet. vbi di-
209 cunt, quod licèt ſtatutum † de compromiſsis non liget forenſem quoad bona ibi ſita, tamen id fallit, quando eſt Ciuis oriundus loci, in quo dictum ſtatutũ viget, quia ligatur ſi ibi reperiatur, ſecus ſi ſit in loco domicilij ſui, quia ſolus Iudex domicilij diſtringit perſonam, quos etiam ſequitur Roch.de Curt. vbi ſupra, & hoc comprobat in ſimili Decia. d.reſp.71.nu.20.lib 2.& in d.ſuo tract.crim.lib.2.c.35.nu.30.

210 Sextò. Limita concluſionem, vt non procedat quoad † Iudæos, nàm licèt reſpectu diuinarum rerum ſint quoad nos Chriſtianos, nedum forenſes, ſed omninò extranei, cum nobiſcum in illis minimè participent, tamen in actibus humanis ſecus, & habitantes in aliquo loco non dicũtur, quoad ſtatuta, & forum illius loci forenſes, ſed potius vti incolæ, & Ciues quoad ea reputantur, ideò ſtatuta illos ligabunt, prout latè hoc comprobauit Barbat.conſ.63. licèt in medium volumine 4.& conſ.15.clementiſſimi in princ.vol.1.Soc.conſ.70.& conſil.62.& ante eos Bald.in
211 l.ſpadonem, §.iam autem ff.de excuſ.tut. vbi in tãtum dixit, quod immunitas † conceſſa incolis alicuius loci porrigitur ad hæbreos ibi habitantes, & quod ita tenuit, & conſuluit in contingentia facti, & ſequitur Decia.d.cap.35.num.43.

212 Et ad materiam ſcito, quod forenſis † eſt ille, qui eſt de alio loco, & Ciuitate vtente diuerſis legibus, & ſtatutis licèt ſint de eodem dominio, ita Decian.reſp.33. nu.37.lib.1.Corn.conſ.106.licèt col.1.in fi.& col.2. volum.3.& dum idem Corn.

in

ARGVMENTVM.

Contractus ſtatuta, quando, & in quibus attendantur, & quid in forenſe, & perſona Eccleſiaſtica.

1 *LOci contractus ſtatutum attenditur.*

2 *Contrahentes cenſentur ſe alligare ſtatutis, & conſuetudinibus loci, in quo contrahunt.*

3 *Contractus interpretatur ſecundum ſtatutum, & conſuetudinem loci, in quo fuit celebratus.*

4 *Dotis contractus regulatur ſecundum ſtatutum, & conſuetudinem loci, in quo eſt factus.*

5 *Conſuetudinem laudabilem in matrimonio contrahendo omittens peccat, concurrentibus de quibus num. 6.*

7 *Gabellæ ſolutio regulatur ſecundum ſtatutum loci contractus.*

8 *Gabella ſoluenda de contractu ex forma ſtatuti debet ſolui in loco vbi naſcitur contractus, non vbi res ſita eſt, & quid ſi ſtatutum dicat de ſolutione gabellæ Inſtrumenti.*

9 *Inſtrumentum quid differt a contractu.*

10 *Contractus poteſt eſſe verus, & Inſtrumentum falſum.*

11 *Conuentione facta inter aliquos non euitant ſolutionem gabellæ, licèt ſe conferant extrà territorium ad conficiendum Inſtrumentum, ſtante ſtatuto, quod de contractu ſoluatur gabella.*

12 *Forenſes ex quibus comprehendantur à ſtatuto de ſoluenda gabella de contractu.*

13 *Gabellam ſolui mandans ſtatutum de contractu dicitur reſpicere ſolemnitates contractus, non autem onus reale, aut perſonale, aut mixtum.*

14 *Loci contractus ſtatutum attenditur etiam in dependentibus à contractu.*

15 *Loci quaſi contractus etiam ſtatutum attenditur.*

16 *Delicti ſtatutum attenditur.*

17 *Mandans fieri delictum punitur ſecundùm ſtatutum loci conſumati delicti, non mandati.*

18 *Mandatum non adimpletum, ſed remanens ſimplex mandatum, non obligat mandantem.*

19 *Ratificans delictum punitur ſecundùm ſtatutum commiſſi delicti, non loci ratificationis.*

20 *Iudices alij tenentur remittere delinquentem ad Iudicem loci delicti, ſi fuerit requiſitus, & ſi omnes ſunt ſubditi eiuſdem Principis.*

21 *Pœnitentialis fori reſpectu non attenditur locus delicti.*

22 *Sacerdotis proprij intereſt cognoſcere vultus Parrochianorum.*

23 *Verecundia eſt maxima pars pœnitentiæ.*

24 *Excommunicatio lata vigore ſententiæ non poteſt niſi à Iudice, & eius Superiore abſolui, ſecus ſi fuiſſet lata ab aliqua lege, aut ſtatuto.*

25 *Offendens de vno territorio exiſtentem in alio a quo Iudice punitur.*

26 *Menſuratio eſt facienda ſecundùm locum contractus, non autem vbi res ſita eſt.*
27 *Teſtamentis in conficiendis attenditur ſtatutum loci, in quo conficiuntur.*
28 *Argumentum de contractu ad teſtamentum valet.*
29 *Teſtandi facultas data intelligitur ſecundùm conſuetudinem loci, vbi fit teſtamentũ.*
30 *Loci contractus ſtatutum, quod attendatur procedit quoad ſolemnitates.*
31 *Solemnitatibus à ſtatuto requiſitis non ſeruatis contractus, nec in illo, nec in alio loco valebit, nec quoad bona alibi ſita.*
32 *Forenſes tenentur ſeruare ſolemnitates ſtatuti loci contractus.*
33 *Contractus forenſis non ſeruatis ſolemnitatibus ſtatuti loci contractus, nec etiam in propria patria valebit.*
34 *Forenſis contrahens in aliquo loco tanquàm aduena, & in tranſitu non poterit ibi conueniri, & quando præſumatur in tranſitu contraxiſſe.*
35 *Forenſis, ſi ob non ſeruatam formam ſtatuti in contractu grauiter læderetur, eſſet reſtituendus data probabili ignorantia.*
36 *Reſtitutio ad læſionem ob non ſeruatam formam ſtatuti in contractu petitur in loco contractus, non autem in loco Iudicij, vel deſtinatæ ſolutionis.*
37 *Contractus factus a forenſe in territorio ſtatuti, in loco tamen exempto, tenet, etiam non ſeruata forma ſtatuti.*
38 *Statuentes non habent iuriſdictionem in loco exempto, quamuis intrà territorium.*
39 *Subditus ligatur ſolemnitate ſtatuti, etiam in loco exempto, intrà tamen territorium, ſed dic, vt ibi remiſſiuè.*
40 *Clerici ligantur ſtatuto circa ſolemnitates in contractibus adhibendas diſponente.*
41 *Prouiſio ſtatuti eſt potentior prouiſione pacti priuatorum.*
42 *Statutum dicitur pars Iuris ciuilis.*
43 *Genus quantum operatur quoad genus, tantum operatur ſpecies quoad ſpeciem.*
44 *Lex Papalis, aut Imperialis ligat ſuos ſubditos vbique.*
45 *Solemnitates in contractibus fuerunt introducta ad euitandas fraudes.*
46 *Eccleſia eſt auctrix, & cultrix honeſtatis, & iuſtitiæ.*
47 *Solemnitas actus tota pertinet ad iuriſdictionẽ eius, in cuius territorio actus geritur.*
48 *Minoris, ſiue mulieris Procurator tenetur in contrahendo obſeruare eandem ſolemnitatem, ad quam principales ipſius tenerentur.*
49 *Princeps, ſiue Dominus loci ſtatuti non aſtringitur ad ſolemnitates a ſtatuto introductas.*
50 *Princeps, ſiue Dominus ſuperior vtens pro ſe aliquo ſtatuto tenetur vti cum ſuis qualitatibus.*
51 *In ordinatorijs iudicij inſpicitur locus iudicij, & non contractus, ſiue agatur coràm Iudice ordinario, ſiue coràm delegato.*
52 *Feriæ iudicantur ſecundùm locum iudicij.*
53 *Mercatorum cauſæ in ordinatorijs tractantur ſecundùm locum iudicij, & quid in deciſiuis.*
54 *Loci contractus ſtatutum non attenditur, ſi res agitur in loco barbarorum, & non ſubiecto Romano Imperio.*
55 *Loci diſtractus cauſati, non autem loci contractus ſtatutum attenditur in diſtractu.*
56 *Contractus ſtatutum, non locus, in quo euenerunt accidentia poſt contractum, ſeruatur, niſi perſonæ illæ ſint de illo foro.*

57 In

57 *In dote, vel lucranda, vel reſtituenda attenditur ſtatutum domicilij viri, quod amplia, vt num.61.62.63.& limita vt num.64.65.66,67,68.69.70.71.& 72.*

58 *Deſtinatæ ſolutionis, non autem in loco contractus quis conueniendus eſt.*

59 *Matrimonium trahit vxorem ad originem viri.*

73 *Litterarum cambij locus contractus dicitur ille, ad quem fuerunt deſtinatæ, & receptæ, non autem in quo fuerunt ſcriptæ.*

74 *Pœnitentiæ locus, an, & quando ſit in litteris cambij.*

75 *In deciſiuis attenditur ſtatutum loci contractus, quod intellige, vt num.78.ſeq.*

76 *Deciſoria, & ordinatoria quæ dicantur.*

77 *Rota Romana deciſ.452.num.6. parte prima erratum.*

78 *In executiuis ſeruatur ſtatutum loci iudicij, etiam quod forenſes, vt nu.79. quod intellige, vt num.80.*

81 *Sarzanenſes Aduocati habent vnde cognoſcere, an forenſes gaudent beneficio ſtatuti de Inſtrumentorum executione.*

82 *Vſu non receptum ſtatutum non attenditur in contractibus.*

83 *Statuto de aliquo caſu non exiſtente quid ſeruandum.*

CONCLVSIO SEPTIMA.

1 STATVM loci † contractus attenditur, ita communiter Do-
ctor. in l. cunctos populos, C. de ſumm. Trinit. vbi Barto. ſub
num. 14. cum duobus ſeq. Alberic. colum. 7. verſ. in glo. quod
ſi Signorol. colum. 5. verſ. ſed contra prædicta Bald. ſub nu-
mero 58. Caſtren. nu. 11. Aret. colum. 6. verſ. circa primum,
Iaſ. in prima lectura colum. 4. nume. 17. verſ. capio gloſam in
ſecunda lect. colum. 11. num. 55. verſ. circa primum, qui dicit
omnes alios id ſequi, Purpur. num. 98. qui hanc communem
ſententiam teſtatur, & hanc etiam communem regulam dicit Bald. in lege prima
in quinta quæſt. C. ne fil. pro patr. Caſtren. in l. à Diuo Pio, §. 1. ff. de re iudic. Bart. in
repet. l. de quibus num. 27. ff. de legib. Abb. conſ. 72. incip. Rainier. in princip. dub.
lib. 2. Alexand. conſ. 44. videtur prima facie colum. fin. verſic. poſtremò non obſtat
lib. 5. Aret. conſ. 73. diligenter colum. 4. verſ. iſta ſententia Iaſ. in conſ. 59. in princ.
lib. 3. Dec. conſ. 457. in cauſa gabellæ poſt princip. Gozad. conſ 94. circa primum
columna tertia verſ. 9. conſidero, Ruin. conſ. 201. proponitur in facto colum. 3. nu. 9.
lib. 1. Gramat. deciſ. 103. Illuſtriſſima Marchioniſſa nu. 178. Crauet. conſ. 271. ver-
ba ſtatuti columna tertia verſiculo quinto igitur, qui alios citat cócordantes lib. ij.
Sanct. Seuer. in d. l. cunctos populos num. 68. Felin. in capit. 1. nume. 23. de ſponſal.
vbi de communi teſtatur, & communiter Canoniſtæ in cap. licet de for. competen.
Riminald. conſ. 533. nu. 10. lib. 3. & conſ. 30. nu. 2. lib. 1. Decia. reſpon. 109. nu. 88.
2 lib. 2. Montepic. conſ. 87. nume. 1. & facit, quia contrahentes † videntur ſe alligare
ſtatutis, & conſuetudinibus loci, in quo contrahunt l. circa C. locati not. in l. domini
prædiorum, C. de agricol. & cenſit lib. 11. Bart. in l. impenſæ ff. de impenſ. in reb. do-
talib. fact. Alexan. conſ. 37. num. 7. lib. 2. Montepic. vbi ſupra cum alijs ibi per eum
3 allegatis, ex quibus concludit etiam quod contractus † interpretatur ſecundùm ſta-
tutum, & conſuetudinem loci in quo fuit celebratus.

4 Primò. Amplia, vt etiam procedat in contractu † matrimonij, ac dotis promiſ-
ſione in qua attenditur ſtatutum loci contractus, & conſuetudo contractus, & quæ
cenſentur facta ſecundùm conſuetudinem, & ſtatutum loci illius, nam licet dũ agi-
tur de reſtituenda, & repetenda dote, attenditur ſtatutum domicilij iuri, vt infrà la-
tè, tamen quando agitur, aut de tradenda dote, aut de Inſtrumentis dotalibus confi-
ciendis, & de pactis in eis attenditur locus contractus, ita Afflict. deciſ. 226. Bald. in
l. vnica, §. ſed nec C. de rei vxor actio ubi dixit quòd interpoſita conuentio in ma-
trimonio intelligitur ſecundùm conſuetudinem patriæ, in qua fit contractum alle-
gans tex. in l. ex éa parte in princip. ff. de verbor. oblig. vnde etiam eſſet ſeruanda ſi
eſt, aliqua laudabilis ſolemnitas introducta à ſtatuto, aut à conſuetudine loci con-
tractus matrimonij, vt per Felin. in d. cap. 1. de ſponſal. num. 17. & 23. verſ. circa ſe-
cundum vbi de communi teſtatur, & ibidem Anchar. circa fi. vbi etiam Innocen.
Hoſtien. Ioan. Andr. & communiter alij ſcribentes, & præcipuè Abb. colum. finale
verſic. ſed dubitatur circa prædicta, vbi dicit hoc procedere etiam ſi ambo contra-
hentes eſſent forenſes, quia peregrini non debent violare conſuetudinem patriæ
cum ſcandalo aliorum, facit tex. in cap. qui contra de reg. iur. in ſexto, Port. vbi ſu-

pra

pra verſ.tertio amplia. Vnde ſacrum ipſum Concilium Trident.cap.21.ſeſs.24. de reformat.matrimonij ſtatuit,quod ſi quæ Prouinciæ alijs, vltra ibi præſcriptas laudabilibus conſuetudinibus,& ceremonijs in re matrimoniali vterentur, illę omnino retineantur.

5 Subamplia ampliationem dum de † laudabili conſuetudine loci circa matrimonia diximus, vt procedat etiam quoad hoc, vt omittentes illam conſuetudinem incurrant peccatum mortale,quia etiam lex laicorum facta ab habente poteſtatem, ſi eſt iuſta, & non repugnat legi diuinæ, vel canonicæ, ligat in foro conſcientiæ gloſ.in cap.quæ in Eccleſiarum in verb. Iure poli,vbi etiam Bald.de conſt. D.Thom.2.2.q.96.art.4.refert Ioan.Andr.in cap.2.de verb.ſignif. in ſexto, Anch. latè in repet.reg.poſſeſſor in octaua columna,cum ſequ.de reg. Iur. in ſexto, Sot. de iuſt.& iur.lib.1.q.6.art.4.Abb.& Felin.in cap.1.de conſtit.ubi etiam Dec.nume.8. Alciat.in l.quinque pedum,nume.51.c.fin.& poſt eos Menoch.de præſumpt.lib.1. quæſt.88.num.80.Felin.in d.cap.1.nume.18.de ſponſ.vbi declarat hoc eſſe verum

6 quoad peccatum † tribus concurrentibus, primam quod per talem conſuetudinem Eccleſia certificaretur de contractu matrimonij iuxta cap.aliter 30.q.5.& ſine tali conſuetudine dubitaretur de ſcandalo. Secundò,quòd ſolemnitas requiſita à ſtatuto non habeat cõcurſum pœnę, vel ſit impeditiua libertas matrimonij;tertiò,quod talis ſolemnitas omittatur ex contemptu, ſecus erit quoad validitatem actus, quia omiſſio talis ſolemnitatis non eſt de tali eſſentia, quod annullet contractum matrimonij,quia de rigore Iuris non releuat Felin. loco ſupracitato num.18.& 23.verſ. ſecundo, limita vbi etiam communiter ſcribentes.

7 Secundò. Amplia, vt etiam quoad ſolutionem † gabellæ attendatur ſtatutum loci contractus,ita Sanct.Seuer.in d.l.cunctos populos nu.97.dicens, quod gabella quę debet ſolui communitati ex forma ſtatuti in ciuitatibus de quocumque contractu inito debebit ſolui in illo loco,ubi naſcitur contractus,ideſt vbi contrahitur, & vbi verba concipiuntur,non autem vbi eſſet res,ſuper qua eſſet factus cõtractus, quia dicta ſolutio gabellæ pertinet ad firmitatem contractus,vndè ſicuti ad ſolemnitatem debet inſpici locus, vbi fit contractus, ita quoad ſolutionem dictæ gabellę, & dicit hoc idem ſenſiſſe Bald.in l.1.C.vbi coue.qui cert.hoc dar. in 4.q. inquiens quod gabella eſt onus conuentionis,ſeu obligationis,nõ onus rei tradendæ,& ideo ſubdit ibi quod forenſis cõtrahens obligatur ad ſolutionem gabellæ, quia eſt onus conſecutiuum contractus,& idem Bald.in l.magis puto §.illud ff.de reb.cor.qui ſub tut.dixit,quod ſi vendo hic rem,quæ ſita eſt in territorio alieno, gabella debet ſolui hic in loco contractus,quia hic peraguntur ſolemnia,& perficitur conuentio,idẽ voluit Aret.in d.cap.licet colum.2.verſ.ex quo infertur de for. competen. ubi dicit

* iſtam communem opinionem, quam ibidem ſequitur Butr.colum.5. uerſ. aduerte quia contractus,& Abb.num.30.& Felin.num.18.& ſeq. qui etiam dicit iſtam par-

* tem communem Ang.in l.fin.colum.fin.uerſ.ſequitur etiam ſecundùm ea, ff.de Iuriſd.omn.Iud.Bertach.in tract.de gabell.ſexta par.queſt.1.quidquid dixerit in contrar ium ſibi cõtrarius Bald.in l.multum colum.ult.C.qui alteri,uel ſibi,cui reſpondet Felin.ubi ſupra,idem tenuit Bertaz.conſ.crim.519.nu.2.lib.2.Socin.conſ.302. inc.p.uidebatur primo aſpectu concludendum uerſ. prima concluſio cum uerſ. ſeq.

** parte prima, ubi hanc magis communiter approbatam concluſionem affirmat.

8 Primò. Intellige Ampliationem,ut intelligatur de ſtatuto † loci,in quo facta eſt, conuen-

conuentio, nõ loci in quo factum eſt Inſtrumentum, ſtante ſtatuto, quod de contra-
ctu ſoluatur gabella; ſecus ſi diceret quod de inſtrumento ſoluatur gabella, quia tũc
locus, in quo conficitur inſtrumentum de partium conuentione inſpicitur, ita Ber-
tach.de gabel.par.6.princ.verſ. Secundo quæro, per ea quę not.in l.exigere dotem,
ff.de Iud. vbi volunt Doct. quod quis non poteſt conueniri in loco confecti Inſtru-
menti de contractu alibi celebrato, cum ex ſola Inſtrumenti confectione quis non
9 ſortiatur forum, ſicut ratione contractus, quia differt † contractus ab Inſtrumento,
nam contractus eſt partium, ſed Inſtrumentum eſt Notarij, ideſt contractus eſt ip-
ſa conuentio partium, Inſtrumentum verò eſt ipſa Scriptura à Notario confecta
continens partium conuentiones, ſecundùm Bart.in l.ſi quis legatũ, ff.ad leg.Cor-
nel.de falſ.& ſunt adeò diuerſa, quòd falſitas Inſtrumenti non arguit falſitatẽ con-
10 tractus, quia poteſt eſſe Inſtrumentum falſum, & † contractus verus ſecundũ Bald.
in l.alia nume.2. C.ad Sillania. quod facit contra eos, qui vt euitent gabellã de ali-
quo contractu, poſt conuentionem, & concordiam inter ipſos ſe conferunt extra
territorium, in quo eſt gabella, & ibi conficiunt Inſtrumentum; nam ſtantibus præ-
11 miſſis non euitabunt gabellã loci † vbi conuenerunt, prout in his terminis animad-
uertit Sanct.Seuer.in d.l.cunctos populos num.98. imò etiam ratione fraudis com-
miſſæ contra ſtatutum ab illo ligabuntur, vt docet Rolan.à Val.conſ.33.in princip.
volum.3.Pariſ.conſ.99.nu.58.lib.1. hanc quoque diſtinctionem ſequitur Imol. in
conſ.17.ante fin. Decia.reſponſ.29.num.82.lib.2.Ant.de Butr. in d.c.licet col.6. &
ibi Abb.num.31.de for. compet.ubi aliter dicunt, quando nulla facta conuentio-
ne vadunt ad contrahendum alibi quia tunc euictabunt gabellas.

Secundò. Intellige vt prædicta ampliatio procedat quãdo verba ſtatuti loquen-
12 tis † de gabella reſpiceret ipſius contractus firmitatem, puta quòd contractus, de
quo non fuerit ſoluta gabella non valeat, vel ex eo ius non reddatur, vel ſimplici-
ter dicat, quod de quocunq; contractu puta Sarzanæ inito ſoluatur gabella, tunc.n.
attenditur locus contractus reſpectu cõuentionis, quaſi ſit onus cõtractus, & conuẽ-
tionis, & cõprehenderet ẽt forenſes; ſi aũt ſtatutum non reſpiceret contractus firmi-
tatẽ, ſed grauaret ſimpliciter perſonã contrahentem ad ſolutionẽ gabellæ, tunc nõ
attẽderetur locus cõtractus, & conuẽtionis quoad forenſes, ſed ſolũ quoad ſubditos
tali ſtatuto, quia in forma, & validitate inſpicimus locũ cõtractus, & in onere perſo-
nali inſpicimus ſtatutũ loci, cui perſona contrahens eſt ſubiecta rõne originis, vel
domicilij, & iõ dicto caſu videretur ſoluenda gabella in loco ubi ſubeſt ipſe cõtra-
hens, ſi ibi vigeret tale ſtatutum, non autem in loco contractus, ita Sanct. Seuer. vbi
ſupra num.98. quem ſequitur Port.d.concluſ.31.verſ. limita primo, & verſ. limita
13 ſecundo lib.5. pro quibus facit, quia quando ſtatutum mãdat † debere ſolui gabel-
lam ex emptionibus, & ex alijs contractibus non dicitur onus aut reale, aut perſo-
nale, aut mixtum, ſed dicitur potius de ſolemnitate contractus ad cuius obſeruantiã
omnes contrahentes quicunque ſint, tenentur ſiue forenſes, ſiue non, ita Ludouic.d.
concluſ.15.verſ. gabellę onus de mente Bald.in l.1.q.4.C.de empt.& Alex.Roma.
& Corn.ac aliorum de quibus etiam per Cephal.conſ.58.num.33.lib.1.

Tertiò. Amplia concluſionem, vt nedum procedat quoad contractum ipſum ſo-
14 lum, † ſed etiam reſpectu omnium ab eo dependentium, in quibus attenditur locus
contractus principalis, ita Decia.reſp.109.num.88.lib.2. per not. per Abb. & alios
Scriben.in cap.dilecti de for.comp.& per Bart.in l.qui loco certo ff.de cond.indeb.

Bald.

Bald. in l. in contractibus, §. in omni per illum tex. C. de non nume. pecun. & tradit
Aret. conſ. 83. incip. quia multa fuerunt num. 1. & duobus ſeq. & de hoc etiam infra.
15 Quartò. Amplia, vt idem ſit in quaſi † contractu Butr. in d. capit. licet colum. 4.
num. 12. de for. compet. quem ſequitur Iaſ. in d. l. qui loco certo circa fi. verſ. ex iſtis
* vbi hanc dicit communem opinionem, quam etiam approbat Gabr. concluſione
ſecunda num. 18. de conſuet.
16 Quintò. Amplia, vt idem ſit † in delictis, Gabr. d. concluſ. 2. num. 19. vbi teſtatur
* de communi ex mente Anan. in cap. 1. num. 5. de rapt. Abb. & alij in d. c. licet Bald.
& Bart. & alij communiter Doct. in l. 1. C. vbi de crim. agi opor. & in l. ſolent, ff. de
iuſt. reor. gloſ. in l. à Diuo Pio, §. ſententiam, ff. de re iud. Couar. pract. q. 11. nume. 3.
Clar. pract. crim. §. fin. q. 38. in princip.
17 Primò. Subamplia, vt idem ſit † in mandante fieri aliquod delictum, nam erit
puniendus, non ſecundum locum in quo fuit datum mandatum, ſed ſecundùm locũ
conſumati delicti, ita Abb. in d. c. licet num. 27. de for. compet. Marian. Socin. in d.
c. poſtulaſti num. 5. eod. tit. & in cap. 1. nu. 15. de rapt. Dec. in l. hæres abſens, §. apud
* Iabeonem, ff. de iud. & hanc communem opinionem teſtatur Clar. vbi ſupra verſ.
18 item quæro nunquid ea ratione, quia mandatum dum remanet † ſimplex mandatũ
non obligat ex ſui ſola parte, & illo non adimpleto, ſed tunc tenetur ex mandato,
cum delictum propter mandatum fuerit ſecutum.
19 Secundò. Subamplia, vt idem ſit in ratificante † delictum, qui erit puniendus nõ
ſecundum locum ratificationis, ſed in loco commiſſi delicti, ita Socin. in d. c. poſtu-
* ſti num. 50. verſ. circa tertiam, vbi de communi teſtatur, & illam ſequitur Clar. loco
ſupra citato verſ. ſed pone quod aliquis.
Tertiò. Subamplia, vt tantæ ſit potentiæ locus commiſſi delicti, vt de iure com-
20 muni teneantur alij Iudices, † puta originis, vel domicilij ipſum delinquentem re-
mittere ad Iudicem loci delicti ſi fuerint ab eo requiſiti, ad effectum, vt contra eum
* procedatur, & puniatur, prout hãc communem opinionem dicit Cepol. conſ. crim.
59. verſ. primum eſt, an de iure Curt. Iun. in d. l. hæres abſens §. 1. nume. 5. de Iud. &
quod Iudex domicilij ſi nondum cœperit cognoſcere omnino teneatur remittere, ſi
* remiſſio petatur, dixit communem Socin. in d. cap. poſtulaſti poſt nume. 14. verſ. ſi
vero Iudex de for. compet. ſi vero petita non fuerit remiſſio, non tenetur Iudex re-
mittere, prout communis opinio, de qua per Didac. pract. q. 11. nu. 6. & illam com-
* munem omnium, tàm iuris ciuilis quàm canonici Doctorum fatetur Clar. d. q. 38.
verſ. hoc tamen, quando tamen agitur de Iudicibus qui ſunt ſubditi eiuſdem Prin-
cipis, ſecus ſi inter diuerſa dominia ageretur quia tunc de generali conſuetudine nõ
* ſolet fieri remiſſio, prout hanc ſententiam communi totius orbis Chriſtiani vſu, &
praxi receptam dixit Didac. pract. quæſt. d. q. 11. nu. 10. cum alijs per dictum Clar.
vbi ſuprà latè allegatis.
21 Limita ampliationem, vt non procedat reſpectu fori † pœnitentialis, nam licèt
etiam in alieno territorio, & parochia peccans, & delinquens incidat in peccatum.
& nedum ligatur corpus ibi ratione delicti, ſed etiam anima tamen in eo non atten-
ditur adeo locus delicti, vt delinquens teneatur, & debeat ab Epiſcopo, ſeu a Paro-
cho in cuius parochia, deliquit neceſſario abſolui, tanquam à Iudice loci delicti, ſed
ſat eſt quod abſoluatur a ſuo, vel Epiſcopo, vel Parocho, ita Roma. ſing. 459. incip.
* ratione delicti, & ita Abb. in cap. 1. nu. 40. de rat. vbi de communi teſtatur, & ibidem

ratio

ratio differentiæ in hoc inter forum contentioſum, & pœnitentiæ adducitur, videlicet, quia in foro contentioſo imponitur pœna, vt ſatisfaciat Reipublicę leſę quam ſcandalizauit delinquens, & ideo pœna eſt imponenda vbi perpetrauit delictum, ob quem reſpectum delinquens ſortitur forum alieni Iudicis, ſed in foro pœnitentiali imponitur pœna, vt ſatisfaciat Deo, quem læſit, ideo debet puniri in foro proprij Parochi, in quo habet proprium Sacerdotem loco Dei, vt in cap. omnes de pęnit.& remiſs.& a quo, & non ab alio ideo debet iudicari, eo etiam quia intereſt pro-
22 prij Sacerdotis † cognoſcere vultus Parochianorum ſuorū, vt ſic melius poſſit redarguere parochianos ſuos, quorum notitiam habet, & ſubiungit Abb. quod plus mouentur confitentes proprio ſacerdoti quam extraneo, quia magis verecundan-
23 tur, & verecundia † eſt maxima pars pęnitentiæ, vt dicit tex. in cap. quem pœnitet de pęnit. diſtinct. 1. quod nota pro illis qui vadunt ad fratres ignotos, aut de ſero ad confeſſionem, vt verecundiam euitent, & ad ſupradictum propoſitum facit, quod voluit idem Abb. in cap. graue num. 14. de præben. vbi dixit quod ſi quis intrauerit monaſterium aliquod in loco, vbi contra intrantes Epiſcopus per ſtatutum ſuum fulminaſſet excommunicationem, non erit neceſſe quod excommunicatus abſoluatur ab illo Epiſcopo, ex cuius ſtatuto fuit excommunicatus, ſed poterit abſolui à proprio Epiſcopo, licèt eſſet ſecus quādo excommunicatio eſſet lata vigore ſenten-
24 tiæ, & non ſtatuti, nam à ſententia lata † ab homine, nemo præter Iudicem, vel Superiorem poteſt abſoluere cap. paſtoralis, §. præterea de off. ord. & hanc limitatio-
* nem communiter à Doctoribus teneri teſtatur etiā Clar. d. q. 38. verſ. quæro nunquid Couar. d. q. 11. nu. 4. Duen. reg. 378. in prima limit.

25 Declara ad propoſitum loci delicti de quo ſupra, quod ſi quis exiſtens † in vno territorio emittat ſagitam, vel exoneret archibuſium, cum quo interficiat aliquem exiſtentem in alio territorio, poterit in vtroque territorio habita tamen ratione
* præuentionis per vtriuſque territorij Iudices puniri, prout ita communiter Doct.
* tenere affirmat Abb. in d. cap. licet num. 25. de for. compet. & illam etiam communem appellat additio. ad Felin. in eod. cap. licet num. 14. lit. b. vbi illum cum Bartolo in l. libellorum, ff. de accuſat. communiter reprobari aſſerit, dum ipſi tenebant, quod immo a ſolo Iudice finis delicti erat delinquens puniendus, eo quia cognitiòne naturæ delicti conſideratur perſona patiens non agens per l. cum qui §. pen. ff. de
* iniur. & illam etiam communem fatetur Clar. d. q. 38. verſ. item pone quod aliquis, vbi idem eſſe demonſtrat de eo, qui commiſſit delictum in confinibus duorum territoriorum, ita quod neſcitur ſuper quo territorio poſſit dici commiſſum delictum, in quo pariter vterque Iudex poterit procedere, & erit locus præuentionis, prout
* hanc eſſe communem opinionē ibi fatetur, licet quicquid ſit de Iure reſoluit, quod vſus, & conſuetudo obtinuit, quod nulla habita ratione præuentionis vterq; Iudex
* procedit, & punit in ſuo territorio, & quod ita communiter ſeruatur ex Iac. Beluiſ. Socin. & Boſ. de quibus ibi per eum.

26 Sextò. Amplia, vt etiam menſuratio † facienda ſit iuxtà locum contractus, non autem in loco vbi res vendita ſita eſt, Bart. in l. ſemper in ſtipulationibus, ubi Dec.
* & Cagnol. qui ſub nume. 50. hanc dicit communem opinionem, ff. de reg. iur. quidquid dixerint alij, de quibus ibi per eum Brun. in tract. de aug. mon. concluſ. ſi. verſ. etſi ſit, Afflict. deciſ. 363. num. 5. Socin. conſ. 247. colum. 4. Pariſ. conſ. 64. nume. 71. volum. 1. quos referendo: ſequitur Gabr. d. concluſ. 2. num. 21. de conſuet. & licet

non defuerint alij qui contrarium tenuerunt, ita vt Alciat. in conſ. 697. in princip. atteſtetur hanc contrariam opinionem eſſe cõmunem, & Oſaſc. in deciſ. Pedemont. 114. in fi. affirmet ſecundum iſtam fuiſſe tunc Iudicatum tamen ſuprafirmatam eſſe magis communem, & ſequendam reſpondit Rolan. à Val. conſ. 100. nume. 7. lib. 3. cum ibi per eum vbi eam rationibus, & auctoritatibus etiam tuetur, & illam veriorem tenendam, & practicandam, & ita obſeruatam fuiſſe in caſu occurrenti affirmat Hier. Cęnallos in ſuo per vtili, & ingenioſo ſpeculo opinio. comm. contra comm. q. 733. num. 9.

27 Septimò. Amplia, vt idem ſit quoad † vltimas voluntates, in quibus ad inſtar contractuum attenditur ſtatutum loci, in quo conficiuntur, cum de vno ad aliud va-
28 lidum † ſit argumentum, vt per Doct. in l. ſeruum filij, §. cum qui chirographum, ff. de leg. 1. cum ſimilibus, & hoc approbauit Ioan. Andr. ad ſpec. de Inſtrum. ædict. §. compendioſè col. 7. verſ. quid ſi de conſuetudine in verb. opponunt, Afflict. de-
29 ciſ. 226. nume. 3. vbi ideo dixit quod facultas, † teſtandi alicui data intelligitur ſecundum conſuetudinem loci vbi fit teſtamentum, idem voluit Bald. in l. fi. C. de fideicommiſs. Bart. in d. l. cunctos populos in 7. q. princ. ſub num. 36. & 37. qui etiam loquitur quoad bona teſtantis extra territorium ſtatuti ſita, prout etiam hoc ibidẽ voluit Signorol. num. 5. & 6. & Bald. num. 17. Iaſ. in prima lect. colum. 9. verſ. tertia
* quæſtio principalis, & colum. fin. qui hanc communem ſententiam eſſe affirmat, li-
** cèt ipſe de ea dubitare videatur, illam quoque communem teſtatur Signorol. con-
** ſil. 166. per tot. maximè colum. 1. verſ. ſed prædictis, & hanc communiorem dicit Alexan. conſ. 128 conſideratis colum. 2. verſ. licet aliud eſſet lib. 1. & in d. conſil. 44. videtur prima facie colum. fin. verſ. poſtremò non obſtat lib. 5. vbi pariter de com-
* muni fidem facit, prout illam etiam communem appellat Socin. Iun. in conſil. 95. præſens conſultatio, colum. 1. num. 4. lib. 2. & hanc quoque communem dixit Port. concluſ. 29. verſ. tenendo primam lib. 5. cum ibi latè per eum, & nos etiam de hoc
* in concluſ. quod ſtatuta non ligant forenſes.

30 Primò. Intellige concluſionem, vt procedat quoad † ſolemnitatem in contractu adhibendam, quia in ea locus contractus inſpicitur, ſecus in ſubſtantia, & in onere, & in alijs de quibus infrà, ita omnes Doctores adducti in principio concluſionis,
* & in hoc non eſt, qui diſcrepat, vt eſt videre per Scriben. in d. l. cunctos populos, C. de ſumm. Trinit. & in d. l. de quibus ff. de legib. cum ſimilib.

31 Primò. Amplia intelligentiam, quod ſi non fuerit ſeruatum † ſtatutum loci contractus quoad ſolemnitatem contractus nedum in illo loco, ſed, nec etiã alibi operabitur, & valebit, ita Sanct. Seuer. in d. l. cunctos populos nu. 87. verſ. inferas quod
* ſi ſtatutũ vbi Iaſ. in fi. ſecundæ lect. hanc opinionem communem teſtatur, ibiq; cæ-
* teri ſcribentes ſequuntur, prout illam communem quoque affirmat Decia. reſp. 71. nùm. 16. lib. 2. quo in loco ideo tenuit quod ſi actus, & contractus non erit factus ſecundùm diſpoſita in illo loco de ſimilib. contractibus non operabitur etiam quoad bona in alieno territorio ſita, ſicut ſi erit legitimè factus ſecundùm ordinationes loci valebit etiã quoad alia in alia Iuriſdictione poſita, idem voluit Port. in d. reg. 31. verſ. contractus factus vbi dixit hoc eſſe verum etiam ſi in loco bonorum maior ſolemnitas requireretur, & hoc idem ſenſit Signorol. d. conſ. 166. quæſtio diſputanda
* col. 1. & 2. vbi pariter de cõi affirmat, & hãc veriorem opinionẽ dixit Lambertẽg. in ſuo tract. de contract. gl. 2. in verb. mulierum nu. 33. ibiq; ad cõtraria reſpondet.

Oo Secun-

Secundò. Amplia intelligentiam, vt etiam in hoc ſtatuto comprehendantur fo-
32 renſes, † qui & ipſi tenentur ſolemnitatem in contractu obſeruare illius ſtatuti in
cuius loco contrahunt, ita Bart. in d.l. cunctos populos nume. 14. vbi cæteri ſcriben.
& not. in l.2.ff. quemadm. teſtam. aper. Alexan. conſ. 100. num. 15. volum. 3. Butr. &
cæteri in d.c.1. de ſponſ. Ceph. conſ. 32. num. 16. volum. 1. & hanc claram, & indu-
bitatam Doctorum ſententiam teſtatur Rolan. a Val. conſ. 33. num. 6. lib. 3. & illam
ſequitur Menoch. conſ. 80. num. 8. Nat. conſ. 643. num. 4. lib. 4. Alber. in d.l. cunctos
populos colum. 7. verſ. in gloſa quod ſi, & ibi Caſtren. num. 11. Iaſ. in prima lectura
colum. 4. verſ. capio gloſam, & in ſecunda lect. colum. 11. verſ. circa primum, vbi di-
* cit ita omnes Doctores tenere, & in eodem loco Purpur. nu. 98. hanc pariter com-
* munem affirmat, prout illam etiam veriorem fatetur Aret. conſ. 54. colum. 5.
33 Subamplia quod etiam quoad forenſes † ſi actus non fuerit factus ſecundùm ſo-
lemnitatem loci ſtatuti contractus, nec etiam valebit in patria illius, aut alibi, vt
ſupra dicebamus, ſicut econtra valebit, & alibi ſi in loco contractus ritè factus erit
iuxta ſuperius allegata, ne bis eadem repetamus in ſecunda ampliatione, & etiam
in alia concluſione, quod ſtatutum ligat forenſes in prima ampliatione ad tertiam
intelligentiam primæ ampliationis, ubi de communi, & magis communi teſtati
fuimus.
34 Primò. Limita ſecundam Ampliationem, quod licèt forenſis † contrahens te-
neatur ſeruare ſolẽnitates loci contractus, tamen nõ per hoc poterit ex eo ibi con-
ueniri ſi contraxiſſet in tranſitu, & ut uiator in illo loco, & tanquam aduena, ita Bar.
in conſ. 52. num. 1. lib. 2. per tex. in l hæres abſens, & §. proinde idem vbi Bart. ipſe
* & communiter Doctor. ff. de re iud. & ibidem declaratur per eundem Bart. & alios
quando quis dicatur, uel præſumatur eſſe in aliquo loco in tranſitu, & tanquam ad-
uena de quo nos etiam in concluſ. quod ſtatuta non ligant forenſes.
Secundò. Limita quod licèt etiam quoad forenſes ſit ſeruandum ſtatutum loci
35 contractus tamen † ſi forenſis ob non ſeruatam formam ſtatuti graue damnum pa-
teretur, & illud ſtatutum probabiliter ignorauit poterit petere reſtitutionem aduer-
ſus damnum, quod incurrit ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe uidebi-
tur, ita Alexan. conſ. 37. num. 23. lib. 2. Aret. conſ. 11. colum. 2. uerſ. ſed tamen his nõ
obſtantibus Roch. de Curt. de ſtat. d.q. 12. ſectio. 9. in princip. de mente Innocen. in
rubr. de conſuet. colum. 1. uerſ. ſed quid extraneus, & ibi Anton. de Butr. circa princ.
& Imol. colum. 1. idem Butr. in cap. 2. nume. 22. de conſtit. ubi exemplificat de pro-
babili ignorantia, utputa ſi non facit moram in loco, uel non eſt conuicinus ibi con-
uerſans, & talis conſuetudo eſt peregrina in loco, quia non conſueuit in locis circũ-
uicinis obſeruari, idem uoluit Card. in d.c. licet 14.q. de conſuet. iſta tamen reſtitu-
36 tio in integrum † erit petenda in loco contractus, non autem in loco iudicij, uel de-
ſtinatæ ſolutionis Socin. in cap. dilecti filij colum. fin. de for. compet. Gabr d. con-
cluſ. ſecunda num. 7. de conſuet. in hoc tamen diſtingue, ut per Bart. in d.l. cunctos
populos num. 28. ubi Sanct. Seuer. nu. 132. & Bald. nu. 94. & nos in d. concluſ. quod
ſtatuta non ligant forenſes, & etiam infra.
Tertiò. Limita niſi forenſis feciſſet actum licet intra territorium ſtatuti in loco
37 † tamen in dicto territorio exempto, utputa in aliquo Monaſterio, quia tunc etiam ſi
non fuerint ſeruatæ ſolemnitates ordinatę a ſtatuto tamen ualebit actus prout con-
ſuluit Nat. conſ. 643. lib. 4. per totum, qui dicit id fuiſſe etiam de mente Angel. con-
ſil. 233.

ſil. 233. incip. eſt quædam Domina Margarita colum. 2. Iaſ. in d. l. fin. colum. 1. ff. de Iuriſd. omn. iud. Felin. in cap. graue colum. 3. de off. ordin. ea ratione, quia adhoc ut quis per uiam ſtatuti liget aliquem requiruntur duo, quod ſcilicet ſtatuens habeat Iuriſdictionem in loco ubi dirigitur uirtus ſtatuti, & quod perſona ſit ſibi ſubiecta ſaltem ratione cauſæ, propter quam vult illum ligare ita Domin. in cap. ut animarũ
38 colum. 4. uerſ. quæro pone quod ſtante de conſtit. lib. 6. Sed ſtatuentes † non dicuntur habere Iuriſdictionem in loco exempto etiam intra territorium, quia paria ſunt ſimpliciter locorum extra territorium eſſe uel intra fines, & eſſe exemptum l. relegatorum, §. ſi quis autem ff. de interd. & relig. cap. 1. de priuil. lib. 6. igitur non eſt mirum ſi non ligant contrahentem in monaſterio, uel loco exempto, ſicut non eſt mirum, quod non liget aliquem extra territorium propter defectum Iuriſdictionis, & facit quod dicit Calder. in conſ. 13. incip. contra Canonicum Eccleſiæ de Iud. & for. compet. ubi uoluit quod Epiſcopus non poteſt punire Canonicum non ſuum in loco exempto licèt extra ſuam Diocęſim delinquentem, quia iſta æquiparantur, uidelicet exiſtens in loco exempto, & exiſtens extra Diocęſim.

39 Sublimita, ut procedant prædicta in perſona † non ſubdita ſtatuentibus, ſecus in ſubdita, ita Federic. de Sen. conſ. 2. per tot. Domin. in d. cap. ut animarum colum. 4. uerſ. quæro pone quòd ſtante de conſtit. in ſexto qui dicit hanc opinionem ueriorẽ Anchar. in cap. poſtulaſti 4. q. de for. comp. Sed de hoc dic, ut in concluſione quod ſtatuta non ligant forenſes.

40 Tertiò. Amplia primam Intelligentiam, ut idem ſit quoad † Clericos, & Eccleſiaſticas perſonas, nam, & ipſi contrahentes cum Laicis debent ſeruare ſolemnitates ſtatuti ad ualiditatem actus introductas, alias uitiabitur actus, Salicet. in auth. caſſa in penult. q. uerſ. quæro modò de ſtatuto nu. 15. C. de ſacroſ. Eccleſ. ubi nominatim loquens de ſtatuto requirente pro alienante conſenſum proximorum, dixit quod huiuſmodi ſolemnitas debet obſeruari etiam ſi fiat contractus cum Clerico, quia alienans eſt ſuppoſitus Iuriſdictioni ſtatuentiũ, ergo ſibi prouidere potuerunt, & eum ſuo ſtatuto ligare, & etiam quia ex iſto ſtatuto nullum Ius deperit Clerico, & dignitas recipiens non tollit legem prouidentem danti propter imbecilitatem conſilij, tàm in ultima uoluntate, quam inter uiuos, ut in l. generali, C. eod. tit. de ſacroſ. Eccl. & in l. ex imperfecto, C. de teſtam. & in l penult. C. de dona. & idem quoque uoluit in Eccleſia, expreſsè Card. in cap. perpendimus in 9. q. de ſent. excomm. motus ea ratione, quia Eccleſia in hoc nullo Iure ſpeciali reperitur priuilegiata, ſed fungitur iure communi cum alijs, ut etiam dixit Barbat. conſ. 65. colum. 7. uerſ. pręterea accedat uolum. 4. idem tenuit Roma. conſ. 166. incip. Viſa diligẽter in primo dubio, ubi hãc appellat ueritatem ipſam, eo quia poteſt ciuitas ſtatuere certam formam obſeruandam in actu per ſuum ſubditum celebrando etiam cum Eccleſia, ad idem Natt. conſ. 280. nu. 4. Alexan. conſ. 93. nu. 4. lib. 2 per ea quæ uoluit Feder. de Sen. in conſ. 85. incip. ſtatuto Ciuitatis Peruſinæ cauetur, ubi quærit quid ſi ſtatuto cautum eſt, quòd nullus Comes, Marchio, uel natus de prole militari ex prole maſculina audeat, uel præſumat perſonę, uel per alium recipere, uel in ſe transferre aliquam actionem perſonalem, uel realem ceſsionem quocumque titulo inter uiuos contra aliquem popularem, & ſi contra fecerit talis ceſsio non ualeat, nec teneat, nec ex ea poſſit aliquid peti, & contingat, quod Sindicus cuiuſdam monaſterij conſtitutus ad actum infraſcriptum pro ſupplemento legitimæ cuiuſdam monialis di-

ſti monaſterij, dedit ceſſit, mandauit cuidam Peruſino nato ex militari prole, & li-nea paterna, omnes, & ſingulas actiones eidem monaſterio ex perſona dictæ monialis contra hæredes patris monialis prædictæ, & contra omnes, & ſingulos detentores bonorum patris, & contra omnes, qui in aliqua fuiſſent obligati dicto Patri, & poſtea ceſſionarius prædictus vigore dictę ceſſionis agit contra popularē Peruſinum debitorem patris olim dictæ monialis petens executioni mandari dictum Inſtrumentum pro rata, contingente dictum monaſterium ex perſona dictę monialis, debitor verò conuentus opponit, quòd ceſſio facta per Sindicum nō valuit, quia eſt contra formam dicti ſtatuti Laicorum, & concludit Feder in d.conſ. poſt multa, quòd dicta ceſſio non valuit contra dictum popularem, nec obſtat ſecundùm eum ſi inter alia dicatur, quod per ſtatutum tale reſtringintur facultas, & libertas Eccleſiaſtica, quæ habet, vt poſſit contrahere cum quolibet, & per conſequens non debet valere, iuxtà id quod habetur in cap. nouerint de ſentent. excomin. & in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit. & in cap. fin. de reb. Eccleſ. non alienan. & in authent. caſſa, C. de ſacroſ. Eccleſ. quia reſpondet, quod immò valet, nec eſt contra libertatē Eccleſiæ, nam licèt Eccleſia poſſit contrahere cum quocumq; , debet intelligi quocumque non prohibito lege communi, vel particulari, allegans adhoc tex. in l. ſi quando in princip. C. de inoffic. teſtam. vnde ſubiungit nunquid Eccleſia licitè poterit contrahere cum excommunicato, vel cum prodigo, cui bonis eſt interdictum, vel cum minore ſine ſolemnitate, vel nunquid poteſt etiam facere, quod Iura, & leges non habeant locum in contractibus, abſit error iſte ſecundum eum, cum igitur huiuſmodi ſtatutum inquit à ſui origine proceſſerit propter bonum publicum, & vt tolleret oppreſſiones, quas patiebantur populares à magnatibus, & ſic cum iſti magnates facti ſint inhabiles ad tales ceſſiones recipiendas, non poteſt Eccleſia dicere, quod hoc ſit factum in ſui iniuriam, tum quia ſtatuentes non habuerunt reſpectū ad perſonam cedentem, vel ius ceſſum, ſed ad perſonam recipientem eiſdem ſubditam, tùm etiam quia prohibitio iſta nō eſt generalis perſonarum omnium, ſed certarum ſolùm, & ſic non vertitur in præiudicium Eccleſiæ poterit enim cū alia perſona, quæ eſt bona, & non prohibita contrahere, & etiam ſi aliquale, vel modicum præiudicium poſſet conſiderari reſpectu Eccleſiæ, tamen non debet obſtare, quia principalis intentio ſtatuti non fuit circa hoc, ſed circa odium magnatum, & fauorem popularem, vt ibi per eum, qui reſpondet ad quædam alia quæ adduci poſſunt in contrarium, idem voluit Barbat. conſ. 14. colum. 4. nu. 17. verſ. & adduco vol. 2. vbi dicit talia ſtatuta valere, quia quilibet poteſt de reb. ſuis diſponere prout vult, & quilibet habens Iuriſdictionem poteſt facere ſtatuta licita in rebus ſuis l. fi. C. de pact. inter empt. & vendit. l. fi. C. de reb. alien. & non alienan. l. ſi ita quis §. ea, ff. de verb. oblig. vbi Doct. & idem Barbat. idem replicauit in d. conſ. 65. colum. 11. verſ. præterea accedit, quod refert lib. 4. Dec. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ colum. pen. de conſtit. ibi, Secundus caſus eſt, quando abſolutè in ſtatuto alienari non prohibetur, ſed ſub certo modo, & forma. & iſto caſu valet ſtatutum etiam reſpectu Eccleſiarum, & Clericorum, quia licèt fauendum ſit Eccleſijs, tamen Iuriſdictio Laicorū non debet turbari, & minui, cap. nouit de Iud. hanc eandem ſententiam confirmauit Ant. de Butr. in d. cap. de ſponſ. & Abb. in repet. d. c. Eccleſia Sanctæ Marię ad finum. 43. & 44. & in cap. quod Clericis colum. fin. verſ. ego vero de for. compet. ubi voluerunt, quod ſi ſtatutum concernit actus ſolemnitatem adhibendam tempore

contra-

contractus, tunc ſiue ſtatutum ſit Clerici, ſiue Laici non valebit contractus, niſi illa ſolemnitas fuerit obſeruata, quia non potuit ſubditus contrahere etiam cum non ſubdito ſpreta lege ſui ſuperioris, immò peccaret cap. 2. de maior. & obed. & facit tex. in l. nemo poteſt ff. de leg. 1. & c. requiſiſti de teſtam. & nulla contracta fuit obligatio, cum lex ſibi reſiſtit, & inhabilitat conſenſum ſuum, vt in l. cum lex ff. de fideiuſſor. & not. in cap. cum contingat de iureiur. idem voluit Aret. in d. cap. quod Clericis colum. fin. vbi etiam Barbat. colum. 2. Felin. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ in octaua quæſtione num 81. uerſ. quartus caſus eſt Roch. de Curt. in cap. fin. in 11. q. princip. 4. limit. de conſuet. Signorol. conſ. 21. ſtatuto Ciuitatis Mediolani per tot. maximè colum. 6. verſ. eſt enim vna limitatio Alber. ſuper ſtat. par. 2. q. 2. incipien. ex prædictis oritur in fi. Bald. in d. capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ colum fin. verſ. ſed nunquid eſt contra eos, & hanc opinionem tanquam veriorem, tàm in conſulendo, quàm in iudicando ſeruarem non obſtantibus in contrariam ſentientibus, tùm ex auctoritatibus ſupradictis, tum ex infraſcriptis rationibus.

Et primò quia, vt iam diximus ſtatutum poteſt ſtatuere certam formam obſeruandam in actu per ſuum ſubditum celebrando; illumque inhabilem reddere ad aliter celebrandum, & contrahendum, Roma. d. conſ. 166. in primo dub. & repet. authen. ſimiliter 16. ſpeciali, quia cauſæ inter contractus, C. ad leg. Falcid. Alexan. conſ. 93. num. 4. lib. 2. Barbat. d. conſ. 65. colum. 7. uerſ. præterea accedat uolum. 4. & ſtatuta certa illa forma omitti non poteſt per ſubditum, & ſine illa contrahere etiā cum Eccleſia, quæ in hoc vtitur ſolùm iure communi cum alijs, ut per Abb. Ant. de Butr. Card. Felin. & Barbat. in locis ſupracitatis, unde ſequitur quod ſi ſubditus dicta ſolemnitate, & forma omiſſa contraheret, utique nullus eſſet contractus, tanquā omiſſa forma factus, & contra legem reſiſtētem d. l. cum lex, C. de fideiuſſor. & not. in cap. ſi diligenti de for. comp. & in d. cap. cum contingat, ideo ut ſit ualidus debebit dicta forma, & ſolemnitas obſeruari per Eccleſiam, & per quemcumque cū dicto ſubdito contrahentem, cum aliàs data nullitate actus ex parte ſubditi Laicorum etiam ex parte Eccleſiæ, & cuiuſcumque cum eo contrahentis neceſſariò reſultabit, quia contractus non poteſt eſſe ex una parte ualidus, & ex alia inualidus, & ex una ſubſiſtere, & ex alia non, quia debet eſſe ultrò citroque obligatorius l. habeo, ff. de uerb. ſignif. cap. admonet, & cap. quid in dubijs de renunt.

Secundò. Moueor, quia ſi priuatus poteſt conditionem apponere circa rem ſuā, & tradere formam, qua non ſeruata contractus, qui tenuit reſcindi poteſt, etiam ſi ageretur cum Eccleſia cap uerùm de cond. appoſ. cap. cum dilecti de donat. in clement. 1. decens. facit tex. in l. ſi quis ita, C. de pact. inter empt. & uendit. multo fortius hoc poterit ſtatutum, quia
41 † potentior eſt prouiſio ſtatuti, quàm ſit prouiſio pacti priuatorum gloſ. eſt in rubr. C. de decr decurſ. lib. 10. & in capit. pen. de conſuet. lib. 6. Bald. in l. nec ex prætorio, ff. de reg. iur.

Tertiò. Facit, quia ſi Clericus uult contrahendo ſibi Laicū obligare, neceſſe eſt, quod obſeruentur ea, ſine quibus lex, & ſuperior ipſius Laici prohibuit illū ſe obligare poſſe alias, ut dicebamus nulla contrahetur obligatio ob dictam reſiſtentiam legis, & ordinis ſuperioris Laici, ita Abb. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ nu. 44. & in d. c. quod Clericis col. fin. Barbat. d. conſ. 65. col. pen. Dec. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 260. col. pen.

Quartò. Moueor, quia ſicuti Eccleſia, & Clerici non recuſant nō contrahere cū prodigo,

prodigo, cui eſt interdictum bonis, vel cum minore cum debitis ſolemnitatibus à lege communi Laicali ordinatis, non eſt vnde poſſit recuſare contrahere cum alijs Laicis, ſecundùm alias ſolemnitates à lege, ſiue ſtatuto pariter Laicali de ſuis ſubditis ordinatas, tum quia in vtroque caſu æquè militat conſideratio poteſtatis legiſlatoris, & ſtatuentis Laicalis, tũ quia quod poteſt generalis lex generaliter quoad omnes poteſt particularis lex, & municipalis quoad ſingulos in loco municipij, Feder. de Sen. d. conſ. 85. num. 1. allegans tex. in l. ſemper §. legem, ff. de Iur. immunit.
42 cum alijs ibi per eum, & facit etiam quia ſtatutum † dicitur pars Iuris ciuilis iuxta not. in l. ius ciuile, & in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. Anchar. conſ. 303. num. 3. &
43 quantum † operatur genus quoad genus tantum operatur ſpecies quoad ſpeciem l. ſi duo, ff. de adminiſtr. tut. l. omnes, C. de præſcript. 30. annorum, Bart. & omnes in l. ſed, & ſi §. quæſitum, ff. ſi quis cautio. vnde Roma. conſ. 39. num. 1. verſ. 3. dixit, quod
44 ſicut † Papalis, aut Imperialis lex ſuos ſubditos ligat, & aſtringit vbique, & in l. 2. C. de comer. & merca & l. 2 C. de vectigal. l. leges Sacratiſsimæ, C. de legib. c. fin. de conſtit. ſic & ſtatutum ſtatuentis ſubditos.
45 Quintò. Quia vt plurimum ſolemnitates † fuerunt introductæ à ſtatutis ad euitandum dolum, & fraudes, quæ ſine illis facile poſſent interuenire, iuxtà not. in l.
46 hac conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ. & ſicut Eccleſia † eſt autrix, & cultrix honeſtatis, & iuſtitiæ, vt not. in cap. 1. §. vnde poteſt de alienat. feud. columna decima, & in capitulo primo, verſ. & ſi clientulus de conceſs. feud. & vbique clamat fraudibus præcipuè in Eccleſiaſticis eſſe obuiandum, & quod Eccleſia in actibus ſuis non debet fraudem aliquam adhibere c. per veſtras de donat. & cap. immolans decimaquarta quæſtio. 5. capit. clerici, cap. miniſtri, cum plur. ſeq. 14. q. 4. ita non debet recuſare ea, per quæ fraudes Euitantur, & boni mores, & iuſtitia in populis cõſeruantur, ne ea recuſando videatur econtra fraudibus, & malitijs viam aperire, & in auaritiam, & triſte lucrum inhiare contra diſpoſita in cap. conſtituit 20. q. 3. & in cap. ex parte de cenſibus.
47 Sextò. Quia ſolemnitas actus † tota pertinet ad iuriſdictionem eius in cuius territorio actus geretur Anchar. in rep. c. 1. de conſt q. 12. in prin. verſ. quid dices de obligatione perſonali, igitur huiuſmodi ſolemnitati a Laicis ſuperioribus in eorũ Iuriſdictionibus introductæ debet Eccleſia, & Eccleſiaſtica perſona acquieſcere, ne aliter videretur, vt ſæpe diximus Iuriſdictiones Laicorum ſubuertere, perturbare, & minuere velle contra d. c. nouit de Iud.

Septimò. Quia ſicuti forenſes tenentur ſeruare ſolemnitates a ſtatutis introductas in contractibus, & tamen non ſubſunt ſtatuentibus, & quoad ipſos carent ſtatuentes Iuriſdictione, vt ſupra etiam diximus, & latius in concluſione. quod ſtatuta non ligant forenſes, item idem erit quoad Clericos, licèt in eos nullam ſtatutam habeat poteſtatem, & auctoritatem ſtatuendi, cum in vtroque caſu militet ęquè defectus auctoritatis, & Iuriſdictionis in ſtatuentibus quoad forenſes, ſcilicet, & Clericos, & licet aliquando Clerici dicantur quod ſunt magis non ſubditi, quã alij non ſubditi Laicorum, vt Signorol. d. conſ. 21. colum. 2. & quod non ſunt ſimiles omninò forenſibus, & quod æquiparatio quæ fit de Clericis ad forenſes non eſt bona, vt per Felin. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ nume. 81. col. 40. verſ. quod verbũ nota tamen, vtrumque dictum non obſtat contra caſum noſtrum, qui ſolùm vertitur circa exemptionem quam habent, & Clerici, & forenſes à Iuriſdictione ſtatuentium

Laicorum,

Laicorum, & alterius territorij, in quo æquiparatio non errat, & ſi in aliquo Clerici dicuntur magis non ſubditi Laicorum, quam alij non ſubditi iſtud procedit, quia ipſi Clerici non ſolum non ſunt ſubditi, ſed nec etiam volentes ſe ſubditos facere poſſunt, & in hoc procedant dicta per Signorol. & Felin. ubi ſupra, prout idem Signorol. ſeipſum declarat ibidem, & Felin. in eodem loco ſaluans eius dicta in hoc quod Clerici reputantur diſimiles a forenſibus non ratione exemptionis à Iuriſdictione, ſed etiam quia Clerici quamuis Clerici dicuntur minus qu m fo enſes, quia licèt non ſupportent onera populi, ſubeunt tamen onera ſpiritualia, & ſic non ſunt ſimiles omnino forenſibus in hoc, quia forenſibus Laici nullum habent ſubſidiũ.

Octauò, me mouet, quia ſicut in bonis Eccleſiaſticis multæ fuerunt adinuentæ, & requiruntur ſolemnitates ad eorum alienationem, ob fraudes, & læſionem Eccleſiarum euitandas, & illas laici obſeruant, ita non debet conqueri Eccleſia, ſi ſtatuta ſuorum ſubditorum indemnitati conſulentia quaſdam ſolemnitates in eorum contractibus ad euitandas fraudes læſiones, & dolum obſeruari pariter mandauerunt, ita Dec. in d.c. Eccleſia Sanctæ Mariæ colum. fin. nu. 275. & facit titulus, quod quiſque Iuris in alium ſtatuerit, ipſe eodem Iure vtatur in honeſtis, & rationabilib. præcipuè prout de caſu noſtro.

Nec poteſt dici huiuſmodi ſtatutum contra immunitatem, aut libertatem Eccleſiaſticam ſub eo prętextu, quòd per viam indirectam videtur prohibere Eccleſiam, & Eccleſiaſticos ab acquirẽdo, & ab eis, quæ ſibi competunt de Iure cõmuni, prout eſt contrahere cum quocumque vt dicebamus, & quod per conſequens non valeat iuxtà cap. fi. de immun. Eccleſ. lib. 6. cum ſimilibus, quia vltra ſuperius allegata reſpondetur, quod aliud eſt prohibere rem ſuam ab aliquo acquiri, niſi certo modo, & certa ſolemnitate ſeruata, & aliud eſt priuare aliquẽ ab acquiſitis, aut ab acquirendo ſimpliciter, & indiſtinctè, nam in iſtis duobus vltimis modis quoad acquiſita, ſcilicet, & quoad ſimplicem, & generalem prohibitionem ab acquirendo læderetur quidem libertas, & immunitas Eccleſiaſtica, iuxta determinata in d. cap. fin. ibi quicquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, & diceretur ſtatutum tanquã in derogationem Eccleſiaſticæ libertatis non valere, ſed in primo modo nequaquã diceretur lædi, aut minui libertas, & immunitas Eccleſiaſtica, tum quia in contrahendo Eccleſia, vt diximus, non fungitur aliquo iure ſpeciali, ſed ſolum vtitur eo Iure, quo cæteri omnes communiter vtuntur iuribus ſupra allegatis, tum etiã quia quando eidem permittitur à Iure poſſe cum quocumque contrahere debet intelligi, vt dicebamus, cum quocumque nõ prohibito lege generali, vel particulari, prout diximus de prodigo, & de minore, cum quibus etiam Eccleſia ſeruat ſolemnitates iuribus pariter ſupra allegatis, tum etiam; Tertiò, quia huiuſmodi ſolemnitates non fuerunt introductæ ad lędendum Eccleſiam, & Eccleſiaſticos, & in odium ipſorum, prout ſic intelligunt dictum capit. fin. de immunit. Eccleſ. lib. 6. Card. in d.c. perpendimus, & in conſ. 144. verſ. nec obſtat dictum cap. fin. Felin. in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 90. & Bald. conſ. 11. num. 4. in fi. inter conſ. Anchar. & Signor. d. conſ. 21. num. 25. verſ. 1. caſu, Barbat. d. conſ. 14. num. 17. ſed fuerunt introductę, vt per eas ſtatutum prouideret ſuis ſubditis iuxta conſiderata per Salicet. in d. auth. caſſa num. 15. per Barbat. d. conſ. 65. colum. 9. verſ. & reddit rationem, & licèt etiam ex hoc aliquale incommodum ſentiret Eccleſia, & Eccleſiaſtici, tamen non debet haberi in conſideratione, quia hoc non fuit principale in intentione ſtatuentium, vt

eſt per accidens, de quo igitur non debet fieri caſus per ea, quæ in terminis voluit Signorol.d.conſ 21.num.13.& Bald.d.conſ.11.& not.in l.1.in princ. ff.de auct.tut. & in l.ſi quis,ff.ſi cert.pet. & nos in prima illatione ad concluſionem, quòd ſtatuta Laicorum non comprehendunt Clericos, & etiam quia quando ſtatutum Laicorũ habet rationabilem cauſam, licèt agatur in conſequentiam de aliquali, non tamen graue præiudicio Clericorum,& Eccleſiæ, non tamen reprobatur Alex. d.conſ.93. num.4.& Dec.in d.cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 251. vltra quod verè nullum præiudicium, aut incõmodum Eccleſiaſtici ex prædicti ſtatuti diſpoſitione, & prohibitione ſentiunt, quia prohibitio, vt dicebamus, non eſt generalis, quo ad oẽs, ſed ſolùm certarum perſonarum,& poterit cum alijs perſonis nõ prohibitis æque contrahere, & etiam cum prohibitis ſeruatis tamen ſolemnitatibus ſtatuti, vt conſiderauit Federic.de Sen.d.conſ.85.& Alexand.d.conſ.93. num.4. & ſeipſa Eccleſia,& Eccleſiaſtici omiſſis alijs curant,& volunt contrahere cum perſonis prohibitis, ipſis eſt imputandum quoad prædictas ſolemnitates, nec eſt tali caſu, ſicut dicitur de viduis, tantum faciendum Eccleſiæ,& Eccleſiaſticis, quod alijs fiat iniuria, cap. ex tenore de for.competen.Barbat.d.conſ.65.num.22.& d.conſ.14.num.19.

Nec etiam reſpectus defectus poteſtatis, qui ab aliquibus conſideratur in ſupradicto ſtatuto erga Clericos fundatus in d.cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit.obſtare poteſt, quia ille textus,& ſimiles alij loquuntur ſolùm quãdo expreſsè, & auctoritatiuè ſtatuendo Laici diſponerent de Eccleſijs, vt in eodem cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ ibi non auctoritas imperandi, prout ſic reſpondit Card.in d.cap.perpendimus de ſentent.excommunic.& Barbat.d.conſ.14.nume.17.quæ non militant in ſupradicto caſu, vnde retinendo ſupra firmatam opinionem tanquam veritate plenam, vt aliquo modo tamen contrarium ſentientes quietare poſſis, erit diſtinguendum, quod aut ſtatutum de Eccleſia, vel de Eccleſiaſticis perſonis facit mentionẽ ſtatuendo aliquid, aut non facit, primo caſu eo ipſo erit contra libertatem Eccleſię, eo quod laici ſtatuerunt de non pertinentibus ad eos d.cap.Eccleſia Sanctę Marię, & d.c.fin. de reb. Eccleſ. non alien. Si verò ſtatuta laicorum nullam facerent mentionem de Clericis,& Eccleſiaſticis, & tunc aut ſtatutum non ſimpliciter prohibet contractum, ſed certam formã requirit,& ſolemnitatem, aut ſimpliciter prohibet, primo caſu, aut forma eſt obſeruabilis, ſine magna difficultate, aut eſt obſeruabilis cum magna difficultate, ſi ſine magna difficultate, aut forma adijcitur actui, qui de ſui natura eſt de foro Eccleſiaſtico, vt ſuper legatis factis ad pias cauſas, aut adijcitur alteri contractui, primo caſu non tenet tanquam ſuper non pertinentibus ad Iuriſdictionem ſtatuẽtis, cum talium regulatio ad Eccleſiaſticum Iudicem pertineat, vt in cap.nos quidem, cap.tua, cap.ſi hæredes, cap. cum Ioannes de teſtam. cum ſimilibus. Si autem adijcitur actui, qui de ſui natura eſt de foro Iudicis ſęcularis, vt generaliter ſunt omnes contractus, & diſpoſitiones laicorum, & tunc per hoc non violatur libertas Eccleſiaſtica in aliquo, quamuis enim, vt dicebamus ſit faciendũ Eccleſiæ,& Eccleſiaſticis perſonis, tot.tit.de immunit. Eccleſiæ, & C. de ſacroſan. Eccleſ.c.religioſam 12.q.2.cap.ſuper prudentium 14.q.2.cap.fin.de teſtam. ita tamen omnibus ſumus in iuſtitia debitores, quod alijs iniuſtitiam non faciamus inquit tex. in d.cap.ex tenore de for.compet.& ſic faciendum erit Eccleſiæ, vt tamen non turbetur Iuriſdictio laicorum iniuſtè. Si verò forma adiecta non eſt obſeruabilis ſine magna difficultate,& tunc idem erit, ſicut quando contractus ſimpliciter prohi-

prohibetur,quod non ualet per d.cap.ſi.cum ſimilibus, ita diſtinxit Card. in repet. d.cap.perpendimus in nona quæſtione,& illum ſequitur Barb. d. conſ.65. col.7.& 8.& d.conſ.14.colum.4.num.18.& 19.& Dec. d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ colum. penult.num.250.& 254.cum plur.ſeq.qui etiam num.263. quod de forma difficili ad obſeruandum diximus declarat de tali difficultate,quæ impoſſibilis reputaretur, iuxtà not.in l.apud Iulianum,§.conſtat, ff.de leg.1.& cum ſupradictis tenuit etiam Natt.conſ.280.num.4.& ex his etiam tolluntur quæ latè accumulauit Tiraq. de legib.connub.glo.8 q.18.nu.162.dum diſpoſitis,& relictis ad pios vſus conſiderauit in propoſitò ſupradicto.

48 Quartò. Amplia,vt idē ſit, & prima intelligentia procedat † in procuratore generaliter conſtituto,aut minoris,aut mulieris,aut alterius prohibiti cōtrahere abſq; certa ſolemnitate,nam,& ipſe poſtea contrahendo arctetur ad obſeruantiam illarū ſolemnitatum ſtatuti loci,ad quas,& illius principalis aſtringeretur,& deberet obſeruare vigore dicti ſtatuti,nec ſufficeret, quod ſola procura fuiſſet facta ſecundùm formam ſtatuti procuræ, vtputa cum debitis conſenſibus propinquorum, & ſimilium,quia,& adhuc eadem forma ſtatuti ſeruanda eſſet in ipſo contractu celebrando per minoris,ſeu mulieris procuratorem,ſicut ſeruari deberet,quādo ipſe minor, ſeu mulier contraheret,ita Sanct.Seuer.in d.l.cunctos populos num.95. vbi ita per multos Illuſtres Doctores fuiſſe conſultum teſtatur,ibique ſubiungit multos in hoc errare credentes ſufficere quod ſolemnitas ſit ſeruata tempore dati mandati, idem voluit Ang.& Cuma in l.apud Iulianum, §.contractum, & §. ſi pupillus, ff. quibus ex cauſ.in poſſeſs.eat.& ibi Alexan.in appoſtil. ad Bart. in verſ. dicit ſtatutum verſ. & adde,& Socin. in l.ſi quis,nec cauſam,§.quoniam colum.2.ff.ſi cert.pet.& in l.1. §.fuit quæſitum col.antepenul.verſ.2. loco ff ad Trebel. vbi pariter dicit, ita fuiſſe conſultum per multum ſolemnes Doctores Italiæ,& per eundem Socin. conſ.172. colum.antepen.& pen.verſ.poſtremò moueor volum.2.vbi ad id multa adducit, & plenius hoc idem voluit in l.1.§.itē acquirimus colum.3. verſ. poſtremò, & col.4. verſ.8.& vltima concluſio ff.de acquir.poſſeſſ.& ibi Iaſ.colum.2.& 3.verſ. breuirer præmiſſis non obſtantibus pleniſſimè hoc idem comprobat,& dicit quod ita conſuleret,& iudicaret, & hanc opinionem veriſsimam quicquid alij incontrarium dixerint teſtatur Pariſ.conſ.98.num.46.lib.1.& inter alias, poteſt eſſe ratio,quia conſanguinei,& Iudex qui debent interuenire ex forma ſtatuti in cōtractu minoris, & illis,& illi conſentire, debent intelligere actum ſuper quo conſenſus, & decretum venit interponendum,vt per Iaſ.vbi ſupra verſ. ſecundus caſus ſub nu.8.quod non ſuccederet ſi procurator generales conſtitutus poſſet ex ſi illum facere, quia generalis cōſenſus præſtitus ſuper conſtitutione hmōi procuratoris non ſufficeret, neq; poſſet operari ſuper contractu particulari alicuius rei, de qua neque Iudex, neque conſanguinei aliquam habuerunt,nec habent notitiam,& ad quam per conſequens generalis illorum conſenſus præſtitus in mandato non alij poteſt dici porigi, ſecus ſi fuiſſet conſtitutus procurator cum dictis debitis conſenſibus, & ſecundum formā ſtatuti ſuper contractu de certa re ineundo,nam tunc contractus poſtea à procuratore geſtus bene valeret,etiam ſi in eo de nouo non interuenerit ſolemnitas, & cōſenſus à ſtatuto requiſitus, vt ſic diſtinguendo docuit inſultis rationibus Iaſ. in d. §. itē acquirimus colum.2.verſ.tu autem ſub nu.4. & in verſ. ſecundus eſt caſus ſub nu.8. & hoc pacto poſſe concordari opiniones dixit Borgni. de tutor.nu.130.& ita etiā,

tenuit Simoncel. in ſuo tract. de decret. lib 2. tit. 5. num. 50. & 52.

49 Subintellige primam intelligentiam, vt non procedat † in ipſo Principe, ſiue domino loci ſtatuti, qui nec ipſe adſtringetur ad ſolemnitates a ſtatuto requiſitas in contractibus, ita vt etiam ſi fuerint omiſſæ, contractus tamen valebit, ſic cōſuluit Roma. conſ. 444. nume. 10. quia tale ſtatutum cenſetur imponere neceſſitatem eius ſolemnitatis obſeruandę ſubditis, non ipſimet domino, tum quia ſibimet ipſi nemo imperare poteſt l. penult. ff. de arbitr. l. ille à quo §. tempeſtiuum, ff. ad Trebell. tum quia in generali ſermone ſuo ſeipſum quis adſtringere non videtur, & Rom. ſequitur Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 44. num. 19. & ante eum Rolan. à Val. de lucro dot q. 84. num. 7. vbi plura ſimilia cumulat, & idem voluit Lamberten. in ſuo tract. de contract. in fi. num. 95. 96. & ſeq. vbi reſpondet ad ea quę in contrarium facere videbantur ex Tiraq. in tract. de legib. connub. in gloſ. 8. q. 19. & facit dictum Crau. in conſ. 5. nu. 3. vbi voluit quod ſolēnitas à mero iure ciuili introducta nō ligat Principē, ex his ego quoq; aliàs conſului ſtatutū retractus non habere locum in Principe, aut emente, aut vendente qui non ſubiacet legi, aut ſtatuto, nec de eo lex, aut ſtatutum cogitat iuxta not. in l. Princeps, ff. de legibus, & in l. digna vox, C. eod. tit. prout & huius ſententiæ fuit Tiraq. de retract. ligna. §. 1. gloſ. 13. nume. 38. ex ibi per eum allegatis, & licèt ſupraſirmata ſubintelligentia ſit poſita in terminis ſtatuti ab ipſomet Principe facti prout in his terminis loquitur Roma. vt ſupra citatus, & illum ſequentes tamen idem erit in omnibus alijs ſtatutis ab eius ſubditis factis, imò multo magis, tum quia indubitatum eſt ſtatutum ſuperiorem ſtatuentis minimè arctare, Card. conſ. 2. incip. circa ſtatutum Felin. & alij in cap. 1. colum. 10. verſ. quarta declaratio de conſtit. Rochus de Curt. de conſuet. 9. quæſt. princip. vbi latè, tum etiam quia Princeps confirmando ſtatuta inferiorum, & ſubditorum dicitur illa facere ſuá propria ex regula quod omnia noſtra facimus, quibus authoritatem noſtram impartimur l. 1. §. omnia enim merito, C. de vet. iur. enucl. & Principē non aſtringi à ſtatuto a ſe condito ſupra probatum eſt, & idem voluerunt Bart. in l. Lutius Titius; la ſeconda, ff. de fideicom. libert. Ioan. Andr. in capit. vt animarum colum. 1. verſ. ſtatuto Epiſcopi vbi etiam Gemin. colum 4. verſ. quæro an Archiepiſcopus de conſtit. in ſexto. cum alijs adductis a Lamberteng. vbi ſupra num. 98. qui etiam de magis communi teſtatur.

50 Intellige ſublimitationem, ſiue ſubintelligentiam, vt vera non ſit quādo † Princeps ipſe vellet pro ſe vti aliquo ſtatuto quod in ab ipſo in ordinatis, quaſdam ſolemnitates, aut alia ordinaret cum quibus ab eo ordinata concedere, & ſtatuere voluit, quia tunc ab illis etiam qualitatibus ſtatuti contra ſe Princeps aſtringetur, nec poterit pro ſe ex eodem ſtatuto ordinata aſſumere, & reliqua contra omittere, ita Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 5. num. 4. & prius in conſ. 250. nu. 62. lib. 2. Brun. de ſtat. fœm. exclud. art. 6. nu. 67. & Bal. in l. 4. C. eod. C. Falcid. de quo etiam vide in concluſ. quod ſtatuta generaliter loquentia generaliter deant intelligi in 64. limit.

51 Secundò. Intellige principaliter concluſionem, vt nō procedat in his, † quę pertinent ad litis ordinationem, quia tunc inſpicitur locus non contractus, ſed iudicij Bart. in d. l. cunctos populos num. 15. per legem tertiam in fi. ff. de teſtam. Alexand. conſ. 164. nu. 3. lib. 6. dicens quod in ſpectantibus, & concernentibus ordinem Iudicij, & modum procedendi ſemper ſeruantur ſtatuta loci iudicij etiamſi diuerſus

mos

mos patriæ, vel fori litigantium eſſet, & ita hanc eſſe communem gloſ. & Doct. ſententiam teſtatur per gloſ. in l. 1. C. quæ ſit long. conſuet. vbi Iacob. & Cyn. in fecũda quæſt. & Bart. in l. 2. C. quemadm. teſtam. aperia. & in l. 2. C. de iuram. calum. iunct. a l. 1. in princip. ff. de vſur. & Canoniſtę communiter in c. quod Clericis de for. cõpet. & in cap. 1. de conſtit. Roch. de Curt. de ſtatut. ſect. 9. q. 12. nume. 37 vbi hanc communem fatetur Decia. reſp. 11. num. 186. vol. 1.

Primò. Amplia iſtam intelligentiam, vt procedat etiam ſi iudicium eſſet inter Clericum, & Laicum, & litigaretur in foro ſæculari, quia clericus teneretur ſeruare legem, & ſtatutum ipſius loci in procedendo, & ordinando proceſſum, & litem, ita Soc. poſt Butr. Abb. & alios in d. cap. Eccleſia Sanctæ Maria de conſtit. in d. capit. quod Clericis vbi præcipuè Abb. Roch. de Curt. in d. tract. de ſtatut ſectio. 9. nu. 38. q. 12. quod dicit verum etiam ſi lex, vel ſtatutum tale dans formam proceſſui, vel ordinatiuis iudicij in ſpecie loqueretur de Clericis, & ratio eſt, quia tunc ex primi diceretur in ſtatutis id, quod à Iure diſponitur, & ineſt, vnde tunc permittitur, quod aliàs prohibetur cap. ſignificaſti, & ibi not. de elect. ſcriben. poſt gloſ. in cap. ad audientiam; il ſecondo de reſcript. ibiq; alias adducit ampliationes, & limitationes.

Secundò. Amplia, vt idem ſit ſiue agatur coram Iudice ordinario, ſiue coram delegato, ita Roch. de Curt. vbi ſupra d. q. 12. num 38. in fi. & ante eum Ioan. Andr. Butr. Imol. & Barbat. & alij in rubr. de conſuet. vbi Ant. de Butr. dicit quod prædictis non obſtat, quod Delegatus fungitur vice Delegantis cap. ſanè; il ſecondo, de offic. deleg. & quod per conſequens videretur eſſe attendendus locus Delegantis, quia verum eſt inquit, quoad poteſtatem pronuntiandi, ſed quoad vincula nõ fungitur vice Delegantis, ideo quoad deciſoria inſpicere debet locum litigantium quoad præparatoria autem locum vbi agitur iudicium.

52 Tertiò. Amplia, vt idem ſit quoad ferias, † in quibus attenditur locus, in quo fit proceſſus, ſeu ordinatur iudicium, ita Roch. de Curt. vbi ſupra verſ. 2. amplia, qui hanc communem Doct. ſentẽtiam teſtatur, & eam ſequitur etiam Abb. & communem dicit in cap. fin. colum. fin. de fer. & in d. cap. quod clericis, & Doct. in d. l. cunctos populos, C. de ſumm. Trinit. & hos ſequitur doctiſſimi, & veridicus Dominus meus Marlianus deciſ. 17. num. 5.

53 Quartò. Amplia vt idem procedat etiam quoad † mercatores inter quos licèt adeſſet ſtatutum quòd in eorum cauſis procedi deberet de plano, & ſine figura iudicij, vel ſola facti veritate inſpecta tamen illud ſtatutum ſeruaretur quidem in eorum proprio foro, ſed coram alio Iudice in procedendo attendetur ordo iudicij, ſecus in deciſiuis in quibus ſtatuta mercatorum inter ipſos ſeruantur in quocumq; loco, vt ſi inter eos adeſſent ordinationes quod mercatores poſſent conueniri ex nudo pacto, vel quod ſcriptura priuata mercatorum faciat plenam fidem, nam ſeruabuntur in quocumque foro, & iudicio etiam coram Iudice Eccleſiaſtico, ſi verba ordinationum, & ſtatutorum non dirigerentur in ſolos Iudices, & proprios ipſorũ mercatorum, puta quòd dicerent, quòd conſules mercatorum reddant Ius ex nudo pacto, & ſimile, ita Sanct. Seuer. in repet. d. l. omnes populi num. 16. ff. de iuſt. & Iur. Decia. d. tract. crim. lib. 2. cap. 35. nu. 45. de mente Bald. & Salicet. in l. 2. C. de conſt. pecu. vbi etiam Paul. de Caſtr. Soci. conſ. 288. num. 9. lib. 2.

54 Tertiò. Intellige concluſionem, vt procedat quando † locus in quo celebratur contractus eſſet ſubiectus Romano Imperio, ſecus ſi eſſet locus barbarorum, ideſt

hoſtium, quia tunc non debebunt ſeruari ſtatuta barbarorum, ſed propriæ patriæ, & ideo contractus ſecundum ſtatutum barbarorum non poterunt defenſari in ſolo nō hoſtili, & Romani Imperij, ita Sanct. Seuer. in d. l. cunctos populos num. 92. & 93. per ea, quæ voluit Barbat. in l. qui à latronibus, ff. de teſtam. & in eodem loco hanc opinionem a contrarijs per contrarium ſentientes adductis rationibus, & auctoritatibus tuetur, & ſequitur Ang. in l. de die colum. fin. verſ. idem intelligo, ff. qui ſatiſd. cog. Fulgoſ. in l. 2. C. quemadm. teſtam. aper. dum remittit ſe adnot. per Bart. in d. l. qui a latronibus, Paul. de Caſtr. in d. l. qui à latronibus in princ. vbi etiam Aret. in fi. Caccialup. in l. omnes populi colum. 2. in fi. & ſeq. ff. de iuſt. & iur. In qua tamē re haud facile in vno caſu acquieſcerem, quando ſcilicet ageretur de actu, & diſpoſitione captiuorum apud hoſtes exiſtentium, quia vix etiam dum ſumus in patria memoriam habemus de ſolemnitatibus ab eodem ſtatuto patriæ ordinatis, & vix illas ſeruamus, quomodo igitur illarum recordabimur mente, & animo perturbati apud hoſtes miſerimè detenti, & non eſſet addenda hæc alia afflictio, illo ſuperque afflicto, vt nec etiam illius voluntatis executio apud nos recipiatur ob defectum, quem forſan ipſe ignorauit, vel etiam volens exequi non potuit, & ſic efficeremur in hoc cooperatores, & ſocij ipſorum hoſtium contra illum detentum, dum illi corpus ipſius retinent nos autem voluntatem, & diſpoſitionem eiuſdem intra hoſtiles fines pariter ſegregantes, prohiberemus ad nos vſque venire, extendi, & operari.

55 Quartò. Intellige vt non procedat, ſi tractaretur de † reſciſione contractus, & ſic de diſtractu, nam tunc non attenditur ſimpliciter ſtatutum loci contractus, ſed ſtatuta loci in quo fuit cauſata cauſa diſtractus, vel reſciſionis, ideo ſi in loco contractus fuiſſet cauſata læſio illius loci ſtatutum, vel conſuetudo debet ſeruari circa reſciſionem illius contractus, ſi vero læſio, vel cauſa reſciſionis eſſet cauſata alibi, tūc illius loci eſſet ſeruandum ſtatutum, vtputa ſi minor eſſet læſus a principio ex contractu inito Ianuæ, ſeruaretur ſtatutum Ianuæ, circa reſciſionem illius contractus, ſi vero eſſet ſecuta læſio Sarzanæ non à principio, ſed poſt contractum, & ex mora, aut negligentia ipſius minoris, tunc ſeruaretur ſtatutum Sarzanæ, ita Barto. in d. l. cunctos populos nu. 20. quem refert, & ſequitur Sanct. Seuer. in eodē loco nu. 132. & idem ſentit Bald. ibidem num. 94. & Doct. in l. 2. ff. de eo quod cert. loc. & in d. c. licet de for. compet.

56 Subintellige, vt etiam in his quæ ſuccedunt ex † accidenti poſt contractum ſeruentur ſtatuta loci in quo euenerunt vtputa in quo mora, & negligentia commiſſa eſt, ſit verum ita demum ſi perſonæ ille ſint de illo foro, ita Domini de Rota deciſ. 404. num. 2. par. 1. de quo etiam infra.

57 Quintò. Intellige vt cōcluſio non procedat in dote † vel lucranda, vel reſtituenda, in qua non attendimus ſtatutum loci, in quo celebratus eſt contractus dotis, ſed ſemper attenditur ſtatutum loci in quo maritus habet domicilium, ita Bart. Bald. & Ang. & alij communiter in l. exigere dotem ff. de iud. & in d. l. cunctos populos, vbi in ſpecie Fulgoſ. dicit hoc ſibi contigiſſe, nam cum eſſet Placentinas vxorem duxit Papienſem, & quoad lucrum dotis caſu poſtea eueniente dicit, quod fuit obſeruatū ſtatutum Placētiæ, & ratio eſt ſecundum Doct. quia quando maritus contrahit matrimonium extra propriam ciuitatem dicitur quodammodo contrahere tanquam aduena, & confert effectum reſtitutionis dotis ad locum propriæ ciuitatis, ad quam

58 vt dixit tex. in d. l. exigere mulier eſt reditura, vnde ſicut contrahens, † qui deſtinauit

uit ſolutionem in alio loco non poteſt conueniri in loco contractus, ſed in loco deſtinatæ ſolutionis, l. hæres abſens, §. fin. ff. de re iud. ita pariter dicendum eſt in marito, qui deſtinauit reſtitutionem dotis in loco proprij domicilij, vt ſeruari debeat ſtatutum illius loci, in quo eſſet conueniendus, quando tractaretur de reſtitutione ipſius dotis, ita Rolan a Val. in ſuo tract. de lucr. dot. q. 13. vbi reſpondit ad oppoſita, & iſtam partem etiam ſequuti ſunt communiter Canoniſtæ, & præcipuè Butr. & Abb. in cap. 1. de ſponſal. Archid. in cap. illud 12. diſtinct. Iaſ. in d. l. cunctos populos nu. 60. qui dicit ita tenendum, quicquid dixerit Alber. in ſecunda parte ſtatut. q. 10. idem ſenſit Rimin. conſ. 30. nu. 11. vbi teſtatur hanc communiter teneri lib. 1. laiè Dec. conſ. 12. in princip. ubi nedum teſtatur de communi, ſed inquit quod in hoc tanquam in re clara non eſt laborandum, idem dicit Alexan. conſ. 129. ſuper primo dubio nume. 13. uolum. 7. Socin. reg 468. uerſ. primo fallit, & hanc communem, & magis communem Doctorum ſententiam affirmat Sanct. Seuer. in eadem. l. cunctos populos num 114. & ſeq. uerſ. pendet deciſio, qui latè etiam, & per plura exempla illam comprobat Rimin. conſ. 314. num. 33. uol. 2. Socin. Iun. conſ. 14. per tot. uol. 1. ubi in fine concludit quod hæreticum eſſet ab iſta cõmuni opinione diſcedere præſertim in iudicando, pro quo etiam facit optimè not. Bald. in l. uoluntas in princ.
59 C. de fideicomm. ubi dixit quod matrimonium trahit † uxorem ad originem uiri Ruin. conſ. 58. colum 1. uolum. 3. Crot. in d. l. omnes populi colum. 54. uerſ. quæritur etiam ſtatutum, eſt in ciuitate ubi eam communem fatetur Alexan. conſ. 100. col. 1. uolum. 3.

Primò. Amplia intelligentiam, ut procedat etiam ſi cauſa agitaretur alibi, quàm
60 in ipſo domicilio † uiri utputa, uel in loco originis propriæ, uel paternæ, uel etiam in communi patria, uel in loco originis uxoris, ita Bald. in conſ. 471. uolum. 1. ubi inquit, quod licèt hæres mariti, qui habet proprium domicilium Mediolani poſſit conueniri ad reſtitutionem dotis olim datæ defuncto in ipſa ciuitate quoad in tentationem libelli, quæ eſt de ordinatorijs in quibus ſequitur forum Iudicij, tamen ſi quæratur quantum ſit reſtituendum nomine dotis quod reſpicit deciſionem cauſæ, erit ſequendum forum mariti, ex cuius etiam perſona in dote forum metimur per d. l. exigere dotem, idem dixit Cuma. in conſ. 72. colum. 2. cum ſeq. & ratione, quia cum mulier propter matrimonium itura ſit in domicilium mariti, & ob hoc magis ſequatur forum mariti quàm ſuum, vt habetur in d. l pen. ff. de Iuriſd. omn. Iud. ſatis tacitè ex contractu matrimonij uidetur actum, quod in loco domicilij mariti, & ſecundum leges ipſius loci ſoluto matrimonio dos exigatur, cum ille locus cenſeatur tali caſu locus contractus, ex quo uidetur conuentum, quod ibi dos reſtituatur, & ibi idem Cuma. propriè ponit caſum quando mulier erat Veneta, & maritus Patauinus, & lis ſuper dote agitabatur in Ciuitate Venetiarum, & tamen concludit ſtatutum Ciuitatis Paduæ, in qua maritus domicilium habebat, eſſe ſeruandũ, idem uoluit Rimin. d conſ 314. num. 33. uolum. 2. & Curt. Iun. in d. l. exigere dotem col. j. & Cagnol. ibidem colum. 2. uerſ. 2. ampliatè Curt. Iun. conſ. 129. colum. 2. in fi. ubi conſuluit quòd ſi contingat diſputari quantum maritus ſit lucraturus de dote, debet attendi domicilium uiri, ad quod mulier tunc temporis fuit traducta, idem uoluit Ruin. dicto conſil. 58. columna tertia uerſ. alia etiam, & in uerſ. ſequen. ac etiam columna quarta uolumine tertio, ubi reſpondit omnibus contrarijs fundamentis adductis per Dec. in conſil. 283. ubi contrarium conſuluit, & hanc partem ſecutus

eſt

eſt etiam Rolan. à Val. poſt ſupra adductos quæſt. 15. de lucr.dot. ibique confutat contraria.

61 Secundò. Amplia intelligentiam, vt etiam vera ſit quamuis maritus † in Inſtrumento dotali promiſiſſet reſtituere dotem in loco vxoris, & vbicumque fuerit petitum, nàm per iſta generalia verba cenſetur quidem fortè prorogata Iuriſdictio quoad plures Iudices, & ſic quod poterit maritus conueniri ex tali Inſtrumento, & conuentione in loco vxoris, & vbicunque alibi, in quo alias conueniri non potuiſſet, ſed ſi quæratur ad quantum debeat, & poſſit conueniri, non per hoc per talia generalia verba cenſetur receſſum a diſpoſitione Iuris quoad conſuetudinem, & ſtatutum loci domicilij ipſius, ita Iaſ. in d.l.cunctos populos num. 61. de mente Bald. in d.l.exigere dotem in fi. Socin. d.regu. 468. verſ. amplia prædictam regulam, & hoc firmat Sanct. Seuer. in eadem l.cunctos populos num. 115. & ſequen. & ibi affirmat quod pro hoc vidit per multos celebres Doctores fuiſſe conſultum, & quod ab hoc non eſt recedendum, quia eſt ipſa veritas, ibique hoc idem dicit, quod erit verum, etiam ſi expreſſe fuiſſet dictum in Inſtrumento de reſtituendo dotem in aliquo loco ſpeciali, quia dictum de loco ſpeciali, poterit operari vt ſupra quoad forum ibi ſortiendum, ſed quoad quãtitatem reſtitutionis, & modum lucri, in eo loco ſeruandum erit ſtatutum loci viri rationibus ibi per eum, & hanc communem mentem Doctorum affirmat nu. 118. licèt malè a plerisque ſit intellecta, & conſuetudinem domicilij viri limitare reſtitutionem dotis, vbicumque petatur, dixit Bald. in d.l. exigere dotem in fi. & illum ſequitur Alex. in additio. ad Bart. ibidem, & conſ. 101 colum. 3. volum. 3. Barbat. in rubr. de conſuet. colum. 14. num. 52. & Cagnol. in eadẽ l.exigere dotem colum. 7. & Ruin. d.conſ 58. colum. 3. in fi. & hanc partem ſecutus eſt etiam Rolan. à Val. in d.tract. q. 19. ubi reſpondit ad contraria, licèt contra opinionem Sanct. Seuer. in ſupracitato loco teneat aliud eſſe vbi partes in cõtractu expreſsè ad certum locum dotis reſtitutionem reſtrinxiſſent per ibi per eum allegata, hancque communem opinionem appellat ex mente Purpur. in d.l.cunctos populos nume. 129. & Cagnol. in d.l.exigere colm. 7. verſ. ſeptima limitatio, quam tamen Rolan. & aliorum communem opinionem contra Sanct. Seuer. veram arbitrarer, ſi nedum expreſsè de aliquo loco circa reſtitutionem faciendam fuiſſet conuentum inter partes, ſed etiam ſi fuiſſet actum, quod ſecũdùm formam ſtatuti illius loci expreſſi dos reſtitui deberet, quia tunc haberet locum limitatio ad d.l.exigere dotem, eo, quia aliud fuiſſet conuentum inter partes, vt dicit idem Rolan. pro eius opinione, & pacta quæ facient reſtitutioni dotis eſſent ſeruanda, prout in hoc caſu loquitur etiam Bald. in d.conſ. 31. volum. 3. per Rolan. pro ſe citatum ibi ſecundum formam ſtatuti, & ordinis conſuetudinem Ciuitatis Aſtenſis, aliàs ſi generaliter ſolo præfixo, & ſpecificato loco reſtitutionis nihil de modo, & quantitate reſtituendi fuiſſet dictum, non recederem à prima ſupradicta opinione contraria, quia præfixio loci particularis ſatis operari dicetur, & verificari in hoc, quod poterit, vt dicebamus maritus extra proprium domicilium in eo loco deſignato conueniri, in quo alias ſine tali promiſſione minimè conueniri potuiſſet, non autem ex eo, quod de loco fuit conuentum, de modo etiam, & quantitate reſtitutionis actum etiam dicendũ eſt, alias idem eſſet in alio ſupra principali dicto; quando fuit actum ſpecialiter de reſtituendo dotem, tàm in loco contractus, quàm alibi, nam, & in eo caſu ſequeretur, quòd maritus etiam ad ſtatuta aut loci contractus, aut alibi, vbi conueniretur.

diceretur

diceretur ſe obligaſſe quoad etiam quantitatem,& modum reſtitutionis,cum diuerſa non poſſit allegari ratio quando indifinitè ſe obligauit ubique locorum reſtituere dotem, ac quando in vno præcipuo loco fuit conuentum, dummodo in nullo ex prædictis caſibus de modo, & quantitate reſtitutionis fuiſſet actum, & tamen do-
** ctrina eſt Bald.vt ſupracitati in d.l.exigere dotem, ac magis communiter à Doctoribus approbata, vt ipſe Rolan.fatetur d.q.19. nume.7. quod conſuetudo domicilij viri limitat quoad quantitatem,reſtitutionem dotis vbicumque petatur.

62 Tertiò. Amplia intelligentiam, vt procedat etiam ſi maritus † mutaſſet domicilium,in quo poſtmodum diſſolutum fuiſſet matrimonium per mortem vxoris,nam nihilominus attendetur primum ſtatutum domicilij, quod maritus habebat tempore contractus dotis, ita Iaſ.in d.l. cunctos populos nu.61. quicquid dixerit Salic. ibidem colum.3.verſ.item quæro ſi in ciuitate, vbi tenuit contrarium, motus ea ratione, quia, cum maritus lucretur dotem propter mortem vxoris, eaque mors det vim exigendi,ac ipſum contractum reſoluat, meritò locus ille debet attendi, quia non prius lucratur maritus, quàm eueniat caſus reſtitutionis, in domicilium ergo illud,eſt collata reſtitutio,quæ ratio Saliceti non operatur,eo quia attenditur locus obligationis ex contractu deſtinatæ,non locus obligationis purificatæ,& ſic attenditur primum domicilium viri, obligatio enim ad dotem, & dotis reſtitutionē oritur tempore contractus conditionaliter, purificanda per actum mortis, attenditur ergo locus deſtinati contractus,& obligationis tempore contractus non locus purificatæ obligationis,& cum Iaſ.tenuit Rolan.a Val. vbi ſupra q. 21. affirmans hanc opinionem eſſe Iuri conſonam, & magis amicam veritati, ibique ad contraria reſpondet,& ſubiungit, quod dato etiam quod tempore exiſtentis conditionis oriatur obligatio, vinculum tamen trahitur ad locum contractus deſtinati,& cum prædictis tenuit Socin.in d.cap.dilecti colum.fin.de for.comp.vbi dicit hanc opinionē iuſtiſſimam,quia alias de facili maritus poſſet defraudare hęredes vxoris,idem voluit Butr.in d.cap.1.ad finem vbi etiam Abb.de ſponſal. quod etiam ſuadetur meo iudicio ex verbis ipſiuſmet l.exigere dotem, ff.de iudic.dum enim lex declarat, an mulier debeat exigere dotem in loco Inſtrumenti, an vero in loco domicilij, determinat de loco ſub his verbis, ubi maritus domicilium habuit, non vbi Inſtrumentum dotale conſcriptum eſt,& quemadmodum illa verba,non vbi Inſtrumentum dotale conſcriptum eſt, ſunt temporis præteriti reſpicientis tempus contracti matrimonij,ſiue contractorum ſponſaliorum,ita pariter illa verba,vbi maritus domicilium habuit,quæ ſunt pariter temporis perfecti debent adaptari ad tempus pariter contracti matrimonij, ſiue ſponſaliorum, vt deciſio ſit de dubio eodem modo qualificato, & idem ni fallor ſuadent alia verba eiuſdem legis in fine ibi, in cuius domicilium,& ipſa mulier per conditionem matrimonij erat reditura, & certū eſt quod vxor ex conditione illius matrimonij erat itura ad domicilium, quod tunc maritus habebat,nō ad quod non habebat,nec etiam vnquam aliud acquirere forſan putabat, vnde ſuccedit alia ratio,quod ſi contractus regulantur ex mente cōtrahentium,l. ita ſtipulatus,ff.de verbo.obligatio. & maritus quando contrahit matrimonium extra propriam ciuitatem dicitur quodammodo contrahere tanquam aduena, & confert effectum reſtitutionis dotis ad locum propriæ ciuitatis,ad quam ut dicit tex.in d.l.exigere mulier eſt reditura, ad primum domicilium uiri debet accomodari reſtitutio, poſtquam ad illud cenſetur conferta, ex quo de illo quod habe-

bat,non autem de alio,quod non habebat, nec quod, vt ſupra diximus, etiam vnquam habere forſan cogitauit, eſt præſumendum contrahentes mentem accõmodaſſe l.cum proponas,§.1.ff.de inoff. teſtam. ſi enim maritus eſt Ianuenſis, & vxor Florentina, non eſt dubitandum, quòd dum contrahunt cenſentur accommodaſſe animum ad patriam Ianuenſem, cuius maritus Ciuis, & habitator eſt, non autẽ cogitaſſe vtputa de Inſula Sardiniæ,ad quam poſtea ex aliquo accidenti maritus iuit adhabitandum,& faciunt etiam quia illa verba reditura, de quibus in d.l.exigere, debent intelligi de prima vice, vt infinitas tollatur l. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb.ſignif.l.fideicommiſſa, §. ſi quis decem ff.de leg.3. & hanc partem tenuit etiã Alexan.in d.conſ.100.colum.penul.volum.3.Crot.in d.l.omnes populi nume.170. ff de iuſt.& iur.hac ratione etiam quia obligatio cenſetur contracta ſecundum conſuetudinem domicilij quod maritus habebat, tempore quo dos fuit data, & quæ obligatio non potuit variari in præiudicium mulieris,& hanc receptiorem ſenten-
** tiam teſtatur Cagnol.in d.l.exigere colum.8.verſ.3.ampliatur,vbi etiam Curt.Iun. num.19.& Ruin.d.conſ.58.colum.2.in princ.& colum.5.verſ.7.volum.3.facit etiã regula,quod quando quis habet duo domicilia vnum originis, aliud, quod poſtea ex accidenti acquiſiuit,non attenditur domicilium ſecundum, vt eſt tex. in l.liber-
** tus, §. præſcriptio verſ. cum ſimul ff.ad municip.& hanc partem magis communẽ fatetur Grat.reſp.113.num.14.lib.2. ibique adducit inconueniens, quod aliter tenendo ſequeretur, quod ſcilicet vt ſupra conſiderauit etiam Socin.poſſet eſſe,quod in primo loco, ubi maritus morabatur tempore contractus matrimonij,ſtatutũ nihil lucri ad maritum deferret,& quod ideo maritus poſſet ad talem locum ſe poſtea conferre,in quo, aut totam dotem, aut maiorem partem ex ſtatuti diſpoſitione lucraretur,& non eſt dubitandum, quod partes contrahendo de dote aliud conueniſſent,ſi ſtatutum viri nullum lucrum deferret marito,& aliud,ſi aut totam dotẽ, aut maiorem partem ei tribueret, & hanc opinionem retinendum omnino arbitror rationibus ſupra adductis, niſi forſan tẽpore cõtractus matrimonij probabilis coniectura adfuiſſet,quòd maritus in loco,in quo tunc habitabat, non erat permanſurus, vt quia maiorem partem ſuarum fortunarum habebat in alia loco, vel propter rixas,& altercationes,vel alia ex cauſa habebat locum mutare, & videmus quotidie multos ex varijs rationibus, quæ tempore matrimonij de facili animaduerti poſſunt, & ſpectari mutare domicilia, prout & hoc idem conſiderauit Grat. ubi ſupra num.16.cum quo potuit conciliari, & concordari opinio contrarium ſentientium.

63 Primò. Sublimita intelligentiam,vt habeat locum † in marito,& vxore ſecus in ſponſis,quia in illis attenditur ſtatutũ loci in quo ſunt celebrata ſponſalia,non autẽ ſtatutum domicilij viri, ita Iaſ.in d.l.cunctos populos num.62. in prima lect. verſ. limita communem concluſionem, & in ſecunda lect. col.14. verſ. ego limito communem doctrinam ſequendo Bald. quod idem tenuit in authent. omnes Peregrini colum.1.verſ.& ideo C.commun.de ſucceſs.quia ſponſa non ſortitur forum ſponſi, ſicut vxor mariti,nec per ſponſalia attendimus locum mariti, & ſic ceſſat ratio d.l. exigere, & idem tenuit Felin.in cap.1.colum.14. verſ. limita primo de ſponſal. ea ductus ratione,quia ſponſa non dicitur effecta de domicilio viri per l.ea quæ, la ſe-
** conda,ff.ad municip. & hanc fore receptiorem ſententiam teſtatur Cagnol. in d.l. exigere dotem colum.4. prout illam ab hominibus indifferenter approbari teſtatur Rol. à Vall. in d.tract.q.18.ubi more ſolito ad contraria reſpondet,pro qua etiã

facit,

facit, quia ratio, qua potuerunt moueri contrahentes ad accommodandum animũ, & intentionem ad lucrum dotale, non eſt dubium, quod fuit ſub ſpe futuri matrimonij, aliàs enim niſi matrimonium certè futurum ſperaſſent, nequaquam lucrum permiſiſſent; Vnde ſi contractus regulantur à mente contrahentium, ut in d. l. ita ſtipulatus, ff. de uerb. oblig. in caſu ſponſaliorum ſolum nõ erit agendum de aliquo lucro, poſtquam ad eum tantum caſum mens contrahentium non cenſetur acquieuiſſe, ſed ulterius de matrimonio uero contracto cogitaſſe.

64 Secundò. Sublimita, ut procedat tunc ſolùm, quando maritus duxit † uxorem ad locum domicilij ſui, prout ita propriè loquitur tex. & ratio dictæ. l. exigere ſi aut econtra uxor duxerit uirum ad eius domum tunc nõ attendimus ſtatutum loci mariti in lucro dotis, ſed ſtatutum loci uxoris, ita Iaſ. in d. l. cunctos populos nume. 62. quod dicit prius ſenſiſſe Bald. in fin. columna ſecunda, C. ſi a non compet. Iud. iudic. fuer. quem etiã refert, & ſequitur Socin. d. reg. 468. uerſ. 4. fallit Cremen. d. ſing. 67. ſtatuto Florentiæ, Felin. in d. cap. 1. colum. 14. uerſ. tertia limita de ſponſal. Crot. in d. l. omnes populi nume. 167. Marſil. in l. fin. nume. 67. ff. de Iuriſd. om. Iud. & hanc * eſſe communem opinionem dixit Purpur. in d. l. cunctos populos nume. 120. prout ** illam ueriorem, & magis communem arbitratur Rolan. a Val. ubi ſupra q. 16. nu. 3. quam tamen intelligit ueram quando maritus ſic a principio ductus intenderet in domo uxoris perpetuo uelle habitare, quia tunc ex iſta deſtinatione perpetuæ habitationis in domo uxoris, dicitur ibi ſuum domicilium elegiſſe, & dictam l. exigere de domicilio mariti loquentem in eo uerificari, aliàs ſi ibi perpetuo non eſſet manſurus, ſecus eſſet per not. per Doct. in l. lex Cornelia, §. 1. ff. de iniur. & per glo. in l. 2. C. de incol. lib. 10. & per tex. in l. nihil, ff. de capt. prout huius etiam opinionis fuit Felin. in d. cap. 1. in tertia limit. de ſponſal. & Barbat. in d. rubr. de conſuet. num. 51. dum dicit niſi uir contrahat matrimonium in domicilio uxoris inde nõ receſſurus, idem ſenſit Dec. in l. cum quædam puella colum. 2. ff. de Iuriſdict. omn. Iud. & latè Purpur. ſupra citato loco, ubi, inquit quòd ſi maritus actu non traduxiſſet uxorem ad domicilium ſuum, quam tamen ducere intendebat, ſed forte fuit præuenta morte in propria domo, in qua tunc maritus erat non animo conſtituendi domicilium ibi, quòd non procedit concluſio prædicta, & pro quo facit regula, quòd idem iudicamus de deſtinato ad actum, quòd de illo, qui eſt in actu l. cætera, §. ſi quis parauerit, ff. de leg. 1. item, & quia exiſtentia corporalis viri in domo vxoris non habetur in conſideratione, ex quo animus contrahendi domicilium ibi ceſſabat, quo ſic ceſſante, etiam habitatio multorum annorum non induceret domicilij inſtitutionẽ, vt per Bart. in l. quæſitum, ff. de leg. 3. & Alexan. in l. cum filiusfamilias, ff. ſi cert. pet. & ideo magis attenditur animus vtriuſque, qui eſt de redeundo, vt lex ipſa præſumit d. l. exigere dotem, adeo quod alleganti contrarium incumbit onus probandi, quod ſubdit ipſe Purpur. fore notandum, quia multoties contigit mulieres mori in domibus earum, antequam per maritum traducantur ad eorum domicilium, quæ omnia etiam approbauit Ruin. d. cõſ. 58. colum. 2. volum. 3. quem cum alijs refert, & ſequitur Rolan. à Val. in ſupracitato loco concludens, quòd ab iſta opinione non eſt recedendum, tàm in conſulendo, quàm in iudicando, quia eſſet contra ſtimulum calcitrare.

65 Tertiò. Sublimita, vt vera non ſit quando bona † immobilia fuiſſent data in dotem, quia tunc non domicilium viri, ſed locus vbi bona ſita ſunt attendendus eſt, ita

Rolan, à Val. in d. tract. de lucr. dat. q. 20. de mente Bald. in d. l. cunctos populos, & Barbat. in d. rubr. de conſuet. colum. 15. verſ. limita etiam. & Cagnol. in d. l. exigere dotem colum. 8. in princip. ibique in fin. d. q. hanc opinionem veriorem, & magis à Doct. receptum appellat.

** Verùm de huiuſmodi opinione videtur cogitandum per ea quæ in contrarium expreſſe voluit idem Bald. in conſ. 208. volum. 3. vbi affirmat Doctores in talibus lucris inſpicere conſuetudines, & ſtatuta vigentia in domicilio mariti, nam per matrimonium ipſa mulier tranſit in Iuriſdictionem, & poteſtatem ſtatuẽtium d. l. cum quædam puella, ff. de Iuriſd. omn. Iud. nec eſt curandum vbi res ſint poſitæ, quæ in dotem datæ ſunt arg. l. fin. ff. de præſcript. long. temp. l. 1. C. de contrahen. emptio. & idem tenuit ipſemet Bald. in repet. d. l. cunctos populos colum. 30. verſ. 5. quæritur, vbi etiam Iaſ. colum. 7. verſ. vltimo, & ibi etiam Purpur. num. 130. & cum prædictis tenuit Ruin. d. conſ. 58. colum. 5. verſ. 6. volum. 3. & in conſ. 163. colum. 2. volum. 4. verſ. alia etiam præponitur opinio, & facit, quia diſpoſitio d. l. exigere dotem eſt generalis, & indefinitè loquens de dote, ideo etiam ad omnem dotem datam, tàm in mobilibus, quàm in immobilibus referri debet, cum vtraque dos æquè dici debeat dos, & tex. in d. l. exigere ſolùm dotem datam indiſtinctè conſiderauit, nec ex eo, quod in immobilibus conſiſtat minus efficitur maritus dominus illius durante matrimonio, ſicut, & illo ſoluto pariter eodem iure debitor cenſetur, & remanet, ideo eadem exactio, & lucrum conſiderabitur, nec quòd bona ſint immobilia, & ſita alibi, quàm in territorio ſtatuentium poteſt impedire lucrum, iuxtà conſuetudinẽ domicilij mariti de dotis lucro agẽte, quia ratio quare maritus lucretur de bonis vxoris eſt, quia fuerunt ſibi data in dotem, & intuitu dotis lucrum à ſtatuto permiſſum eſt, vnde quemadmodum, ſiue bona data in dotem ſint immobilia, ſiue ſint ſita alibi, quàm in domicilio viri ſemper tamen dotalia dicentur, & ſub nomine dotis datæ venient, ita in illis debet verificari diſpoſitio de lucro dotis loquens, præcipuè ex tacita conuentione partium, quæ vt ſæpe ductum fuit cenſentur accommodaſſe animum quoad lucrum dotis, ad eam quantitatem quæ ex domicilio viri, prout de iure diſponitur, debetur, & quemadmodum dos erit, vt dicebamus, licèt bonorum pars in dotem datorum vna ſit Florentiæ, altera Ianuæ, tertia Romæ, ita ad omnia prædicta bona tanquam dotalia, & tanquam dotem partes reſpexiſſe dicentur, & in eis quoad lucrum animum, & conuentionem accommodaſſe, & ſic ſi quid de virtute ſtatuti deficere in prædictis poſſet dici, reſpectu bonorũ eſſe territorij ſtatuentiũ ſuppletur ex conſenſu partium quæ ſicut de lucro dotis cogitaſſe, & conueniſſe cenſentur, & dos ita appellatur, & erit ſi eſt ex territorium ſtatuti, prout ſi in territorio reperiretur, ita tam ad ea ſtantem eſſe territorium quem intra illud dicuntur conſenſum accommodaſſe, & lucrum conſtituiſſe, & cum hac opinione tenuit Phannu. de lucr. dot. gloſ. 9. num. 34. reiecta in contrarium ſententia. contra quam hanc veriorem dicit, & illam comprobat rationibus, & auctoritatibus.

66 Quarta. Sublimita, vt procedat ſolum quoad ipſam † vxorem, ſecus eſſet quantum ad aliam puta matrem, quæ dediſſet dotem, & conueniſſet de ea reſtituenda, quia tunc in ea lucranda non attenderetur ſtatutum loci viri, ſed ſtatutum loci in quo celebratus eſt contractus dotis, quia mater non intendit ire ad habitandum cũ genero, ſicut de vxore dicitur, & ſic ceſſat ratio dictę l. exigere dotem, ita Iaſ. vbi ſupra in d. l. cunctos populos nume. 63. & in ſecunda lect. colum. 15. verſ. 3. limita, &

idem

idem Purpur.num.164.qui iſtam eſſe communem opinionem affirmat,vt eam ante eos approbauit Bald.in rubr.C.de Priuileg.dot.colum.2.in fi. verſ. ſed ſtatim quæro,& Socin.d.reg.468.verſic.quinto fallit Crot.in repet.d.l.omnes populi nu.168.

67 Quintò. Sublimita, vt procedat ſolum in contractu † dotis, ſecus autem in omnibus alijs cõtractibus inter virum,& vxorem,in quibus attenditur locus celebrati contractus non autem domicilium viri,ita Bald.in d.rubr.C.de priuileg.dot.quem ſequitur Socin.d.reg.468.verſ.6.fallit,& Iaſ.vbi ſupra num.63.in fi.

68 Sextò. Sublimita,niſi vxor errauerit, † puta quia ignorabat maritum eſſe forenſem, vel ignorabat in loco mariti eſſe aliud ſtatutum, unde Iuris communis fiducia confixa ſimpliciter contraxit, nam tunc ſibi non obſtaret ſtatutum domicilij uiri, quia contractus regulantur ex mente contrahentium d.l.ita ſtipulatus,ff.de uerbor. oblig.& mens mulieris nõ potuit dici accommodata ad ſtatutum quod ignorabat, quia regulariter diſpoſitio,& conuentio non porrigitur ad ignorata d. l. non eſt ferendus,ff.de tranſact.ita Iaſ.ubi ſupra num.64.& ante eum Bald.in c.1. §. fin.de inueſt.de re alie.fact.& illos ſequitur Socin.d.reg.468. uerſ.7. fallit, Crot. in d.l.omnes populi num.169.Barbat.conſ.40.colum.penult.uolum.2.Marſil.in l.fin.nu.68. ff.de iuriſd.omn.Iud.Grat.d.conſ.113.num.13.lib.2. Felin.in d.cap.1.de ſponſal.

* Sed contra prædictam ſententiam Baldi, & ſequatium adeſt communis opinio, de qua per Rimin. conſ.314.num.45.lib.2, ubi ſubiungit quod licèt mulier ſit forenſis,& ſic præſumatur ignorare ſtatuta loci mariti, nihilominus ſequetur ſtatutũ loci mariti,& opinio Baldi, & aliorum fortè procederet quãdo mulier aliter quàm per præſumptionem probaret de ignorantia ſtatuti,& de errore ut per Rimin.ibidẽ quem ſequitur Dec.conſ.19.num.11.dicens opinionem Baldi eſſe contra communem niſi uxor probaret ſuam ignorantiam aliter quàm per præſumptionem, quia licèt ignorantia præſumatur l.uerius,ff.de probat. c. ignorantia de reg. iur. in ſexto nihilominus contra uxorẽ uiget alia præſumptio,quia cõtractus huiuſmodi, prout ſunt matrimonij, fiunt cum magna Inquiſitione,quæ Inquiſitio tollit præſumptionem ignorantiæ,ut per eundem Dec.conſ.283.num.8.Et cum hæc ſecunda contraria opinione,tenuit etiam Rolan.à Val.ubi ſupra quæſt.14.ibidem fundamẽta hinc inde adducendo, & contrarijs reſpondendo, & retinet ſupradictam diſtinctionem Dec.& Rimin.quando ſcilicet uerè probaretur error,& ignorantia uxoris,ac illius credulitas cauſata ex aliqua iuſta cauſa, de quo etiam ibi adducit exempla ex mente etiam Purpur.in d.l.cunctos populos num.149.& Curt.Iun.in d.l.pen.& Cagnol. in d.l.qui cum alio num.14.ff.de reg.Iur.& eandem diſtinctionem ſecutus eſt Grat. d.reſp.113.num.14.

69 Septimò. Sublimita ut procedat in ſtatuto uigente † tempore nuptiarum, non autem in uigente tempore ſoluti matrimonij, ita Phanuc.in ſuo tract. de lucr. dot. gloſ.10.num.79.uerſ.ultimo loco quæro,ubi latè hanc ſententiam comprobat, idẽ uoluit Imol.in cap.fin.colum.8.in fi.de conſtit.ubi etiam Felin.colum.2. & Barbat. colum.13.in princ.idem Felin.in c.ſtatuimus colum.2.de maior. & obed. & Alex. in addit.ad Bart.in d.l.omnes populi colum.9.uerſ.ibidem,& in uerſ.Ecce, Crott.in d.l.omnes populi colum.32. uerſ. limitatur iſta concluſio, ubi reprendet Bart. contrarium tenentem in eadem l.omnes populi num.47.d.uerſ. Ecce alia dicit ſtatutũ, ubi uoluit ſtatutum nouum de lucro dotis comprehendere ueteres, ideſt conſtitutas tempore ſtatuti ueteris,& cum prædictis tenuit etiam Grat.d.conſ.113.colum.3.&

Bald. conſ. 31. ſtatuto Ciuitatis Aſtienſis lib. 3. & pro hac opinione optimè faciunt ea, quæ ſupradiximus latè de obſeruantia à ſtatuti domicilij viri tempore cõtractus matrimonij, nõ autem alterius domicilij poſtea per maritum mutati, & in quo diſſolutum fuiſſet matrimonium, quæ videntur eſſe eadem, cum iſta ſub limitatione, vnde miror quomodo Rol. à Val. qui prima approbauit, hæc poſtmodum improbauerit, vt infra, & conuenit etiam quoniam ex contractu dotis datæ à die celebrationis ipſius ius ortum eſt partibus circa quantitatem de dote reſtituenda, quod auferre noua lex non potuit, nec intellexit, quoniam legis natura eſt futuris negotijs dare formam, non autem præteritis, l. leges, C. de legib. l. per diuerſas, §. fin. C. mandati, cap. fin. de conſtit. quemadmodũ, & Imperator in l. vnica, C. de rei vxor. actio. in fi. dixit ſe facere conſtitutionem ſuper his tantummodo dotibus, quæ poſtea darentur, & facit etiam, quia obligatio cenſetur contracta ſecundùm conſuetudinem domicilij, quod maritus habebat tempore quo dos fuit data, ut per Crot. in d. l. omnes populi num. 170. & Rolan. à Val. d. q. 21. nume. 3. nec potuit adaptari ad ſtatuta noua tempore ſoluti matrimonij, de quibus partes non potuerunt diuinare, l. iubemus, §. fin. C. de teſtam. & ad quæ tanquam ad incerta, & ignota conuentio trahi nõ poteſt d. l. non eſt ferendus, ff. de tranſact. & certum eſt quod alia cõuentio inter partes fuiſſet facta circa dotem, & eius lucrum exiſtẽte ſtatuto tempore contractus matrimonij, vtpura tertiam partem ſolum marito tribuẽte, & alia ſi cogitaſſent de ſtatuto loci, in quo poſtea eſt ſolutum matrimonium, & quod forſan totam dotẽ marito relinqueret. Nec obſtat, quod lucrum prouenit ex morte mulieris, quæ tempore noui ſtatuti contigit, ideò nouum ſtatutum inſpici oportere, quia negatur præſuppoſitum, nam imò prouenit lucrum ex ipſomet contractu dotali à principio, in quo partes conueniſſe, & mentem accommodaſſe cenſentur ad lucrum tũc temporis certum, & determinatum a ſtatuto, nõ autem ad illud, quod vt ſupra dicebamus, ignorabant, & non poterant diuinare, & licet effectus executionis talis contractus differatur in tempus mortis vxoris, tamen ius fuit ortum a principio ipſius contractus, licèt conditionaliter, quod tamen non refert, §. ex cõditionali inſtit. de verb. oblig. l. ſi filiusfamilias, ff. eod. tit. l. cedere diem ff. de verb. ſignific. nec etiam obſtat, quod ideò ſtatutum nouum dicitur comprehendere dotes antea datas, quia quouſque durat matrimonium ſuper dote nullum effectum induxit, quia poterat diſolui mortè viri, & tunc non fuiſſet locus lucro dotis, & quod exceptio viro conceſſa contra hæredes mulieris, cauſatur morte mulieris, & non ante, & quod ideo ſufficit mortis tempore ſtatutum extare, nam prædicta vera non ſunt, ſiquidem licet quouſq; durat matrimoniũ, non poteſt exequi effectus lucri, tamen non per hoc ſequitur, quod ante non fuit ortum Ius ad illud ex contractu, in quo quoad dotis reſtitutionẽ partes cenſentur conueniſſe ſecundum ſtatutum domicilij viri à principio prout eſt de iure, & prout dicebamus, licèt talis Iuris conſecutio differatur in caſum mortis vxoris, quæ dilatio non impedit oriri obligationem Iuribus ſupra allegatis, & etiã quia ſuper contractu dotis reſtituendæ diſponens alterando eius obligationem parit tũc Ius ſub conditione, quæ ideo cum ſit ex præterito in futurum, non poteſt negari, quin ante mortem mulieris effectum ad formam diſpoſitionis, & ſtatuti dicatur inducere d. l. cedere diem, & §. ex conditionali cum concord. prout nec etiam obſtat, quod ex quo ſtatutum dicitur diſponere ſuper reſtitutione dotis facienda, & ſic ſuper actu futuro, qui contingit ſub ſtatuto nouo, & ideo comprehendi debere ſub eo,

quia

quia reſpondetur, quod licèt poſſet conſiderari diſpoſitio tanquam ſuper reſtitutione dotis facienda, & fuiſſet facta ſic ſuper actu futuro, debet tamen ſemper conſiderari ad formam conuentionis prioris præcedentis tempore contractus iuxtà conſuetudinem tunc temporis pariter vigentem, quæ limitat, vt dicebamus reſtitutionem dotis vbicumque, & qualitercumq; contingat, & ad quam tunc certam, & præſentem, partes contraxiſſe dicuntur, & mentem accommodaſſe, & ſtatutum ſolùm ſeruit quoad executionem volũtatis partium eiuſdem ſtatuti diſpoſitioni vſq; à principio accomodatæ circa lucrum, in quo non poteſt poſt modũ variari per noua ſtatuta, eo quia ipſarum non eſt, vt dicebamus, partium conuentiones, & pacta, ac iura tollere ſecundùm ea, quæ animaduertit Bald. d. conſ. 31. nu. 3. lib. 3. vbi dicit, quòd aliàs ſtatuta eſſent iniqua, prout, & hoc idem latè proſequitur Phanuc. d. gloſ. 10. num. 79. cum plur. ſeq. ubi reiectis contrariæ opinione fundamentis, rationibus, & auctoritatibus ibi per eum refutat indiuiduo ea quæ contrarium ſentiens adduxit Rolan. à Val. in ſupra citato tract. de lucr. dot. d. q. 93. in qua non video, vt diximus, quomodo hæc ibi ſenſerit, cum fere idem contrarium affirmauerit in 21. q. quæ eſt ferè eadem cum d. 93. & hanc ſententiam arbitror veriorem, & ſecũdùm quam ita Mediolani iudicatum fuiſſe teſtatur Borgnin in ſuo reperto. vol. 1. deciſionũ verb. lucrum dotis, & in verb. maritus, & eius hæres, & reprehendit Ceph. qui alias conſuluit conſ. 644. lib. 5. num. 15. & plur. ſeq.

70 Octauò. Sublimita, vt procedant prædicta, quando matrimonium † eſſet ſolutũ naturaliter per mortem vxoris, ſine aliquo facto, uel culpa mariti, quando vero Ius exigendi cõmitteretur ex aliqua culpa viri, puta quia uergit ad inopiam, uel committeret adulterium, & ſic eſſet locus reſtitutioni dotis, tunc attenderetur ſtatutum loci, ubi uir eſſet tempore culpæ commiſſæ, uel ubi uergit ad inopiam, ita Sanct. Seuer. in d. l. cunctos populos num. 119. de mente Butr. in d. cap. 1. de ſponſ. & aliorum in d. l. exigere dotem, ibique hoc dicit notata dignum.

Nonò. Sublimita, ſeu potius declara modo quod ſæpe ſupra diximus de domici-

71 lio viri, vt intelligatur de domicilio † habitationis, non autem de domicilio originis, quia forum domicilij eſt potentius, quàm ſit forum originis, vt nor. per gloſ. in cap. ſtatutum, §. cum verò de reſcript. in ſexto, vbi etiam Dom. & Frãc. hoc affirmauit Alexan. quicquid ſit in alijs contractibus in caſu noſtro de dote in d. conſ. 100. num. 9. lib. 3. per tex. in d. l. exigere cum gloſ. in verb. reditura, vbi vult quod attendatur domicilium viri, ad quod mulier erat itura, & conſtat, quòd mulier non eſt itura ad locum originis, vbi maritus non habebat domicilium, ſed ad locũ vbi maritus habebat domicilium habitandi, ad quod erat traducturus vxorẽ, & huius opinionis affirmat fuiſſe Salicet. in d. l. cunctos populos in fi. verſ. item quęro in Ciuitate originis mulieris, ibique hanc ſententiam comprobat rationibus, & auctoritatibus, & eam ſequuti ſunt Bald. in d. conſ. 31. volum. 3. Crot. in d. l. omnes populi col. pen. Cremen. in d. ſing. 67. Iaſ. in l. ſi arrogator colum. 18. ff. de adoptio, & in d. l. cunctos populos colum. 6. vbi etiam Purpur. num. 124. Curt. Iun. in d. l. exigere nu. 18.

* & Cagnol. col. 8. verſ. noua limitatio vbi atteſtatur hanc eſſe communem opinionem Marſil. in d. l. fin. num. 63. ff. de Iuriſd. omn. Iud. Ruin. d. conſ. 58. colum. 2. & 4. verſ. 4. principaliter, & in verſ. præterea volum. 3. & poſt illos hoc idem tenuit Rol. à Val. in d. tract. q. 22. num. 15. vbi hanc partem de iure veriorem affirmat, & illam

** magis communem appellat in fi. d. q.

Sextò.

ſed ille locus in quo negligentia, vel mora eſt commiſſa ſi tamen perſonæ ille ſunt
de illo foro. Rot. deciſ. 404. prima parte, vel ſolutionis adiectio non repugnat. ita
Bart. in d. l. cunctos populos num. 19. & 20. inferens per hoc, quod ſi in Ciuitate Pe-
ruſij extaret ſtatutum, quod Iura petendi debitum præſcribantur decem annis, &
quidam Florentinus mutuauerit centum in Curia Romana ſub pacto de reddendo
in Ciuitate Peruſij, certè ſi tacuit per decem annos, erit inquit Barto. ibi locus ſta-
tuto, quia eſt contracta in illo negligentia, Bart. ſequuti ſunt Domini de Rot. de-
* ciſ. 602, par. 1. qui teſtantur etiam de communi de mente Purpurat. in d. l. cunctos
populos nu. 154. & 161. Idem voluit Salic. ibidem, vbi etiam Sanct. Seuer. nu. 111.
& 131. vbi teſtatur hoc à Doctoribus teneri, ibique quoad primum caput ſub in-
telligẽtia infert, quòd ſi Senis ſit ſtatutum, vel conſuetudo, quod venditor teneatur
præſtare fideiuſſionem emptori de euictione, & Florentinus vendidit mihi Senenſi
prædium ſitum in territorio Florentino, & fuerit hic Senis celebratus contractus,
ſed nihil fuerit dictum de fideiuſſore tamen tenebitur Florentinus mihi fideiuſſorẽ
præſtare, ſiue conueniatur hic Senis, ſiue Florentiæ, licèt prædium emptum ſit in
territorio Florentino, quia iſta conſuetudo, ſiue ſtatutum de fideiuſſore præſtando
reſpicit deciſionem cauſæ, & eſt effectus cauſatis ab ipſo contractu tempore ipſius
contractus ob ſtatutum loci nullo extrinſeco interueniente, ſed ſecundùm naturam
ipſius contractus, ſicut ſi hic eſſet cõſuetudo, vel ſtatutum quod ex pacto nudo poſ-
ſet agi, & Bononienſis promiſerit mihi per pactum nudum certè poterit hic conue-
niri, & Bononiæ vigore ſtatuti arctantis eum vigore contractus hic initi prout etiã
ſi in loco executionis nulla poſſet opponi exceptio etiam peremptoria contra In-
ſtrumentum guarantigiæ, ſi tale Inſtrumentum eſſet factum extra territorium poſ-
ſet opponi exceptio attento Iure communi, & poterit fieri probatio, quia hoc perti-
net ad deciſionem cauſæ, ideo inſpicimus locum vbi contractus eſt celebratus, in
quo viget ius comune, ſi aliud non apparet tanquam de effectu proueniente, & cau-
ſato ex ipſo contractu nullo facto extrinſeco occurrente, & in eodem loco alia ſimi-
lia adducit, & comprobat, idem tenuit Roch. de Curt. ubi ſupra num. 49. Abb. in d.
c. licet num. 3. de for. comp. Socin. conſ. 99. incip. in cauſa eximij Doctoris lib.

76 Quæ autem dicantur † deciſoria, & non ordinatoria, vide Franch. in cap. ſi duo-
bus, §. denique nu. 4. de appellat. & in c. vt debitus q. 7. & 14. eod. tit. vbi voluit quòd
ſtatuta prohibentia appellationem à diffinitiua, dicantur reſpicere deciſoria, ſecus
ſi de appellatione ab interlocutoria ſolùm tractarent, quia tunc dicerentur eſſe de
ordinatorijs, prout etiam quando determinant infra quantum tempus debeat ap-
pellari, & quantum duret appellatio, & quo ſeruato, vel non ſeruato appelletur, vel
procedatur in appellatione, & ex hoc apparet fuiſſe erratum ex imperitia, vt opinor
77 tranſcribentis illam, in † Rot. deciſ. 452. num. 6. par. 1. dum anumerat ſtatutum tol-
lens, aut minuens appellationem inter ordinatoria, & non deciſoria allegãs ad hoc
Franch. vbi ſupra, qui contrarium tenet, prout quod ſtatutum prohibens appella-
tionem à duabus ſententijs conformibus, & ſic minuens appellationes quæ de iure
communi duæ conceduntur, vt C. ne lic. tertio appell. in rubr. & in nigro ſit de de-
ciſorijs, non autem de ordinatorijs, probauit etiam Bertaz. conſ. crim. 19. nume. 3.
lib. 1. cum ibi per eum, & erunt etiam reſpicientia deciſoria ſtatuta loquentia de iu-
ribus probationum, vtputà circa ſcripturæ, vel ſolutionis probationem, & ſi agere-
tur de deſertione cauſæ, tunc etiam diceretur agi de deciſorijs, ſecus ſi de ſola In-

ſtantia

ſtantia, vel de fori declinatione, vel de forma citationis, & citandi, quæ etiam de ordinatorijs dicitur, Bertazz.conſ.crim.469.nu.9.lib.2. Aret.conſ.33. nu.1. Sanct. Seuer.in l.1.num.137.C.de ſumm.Trinit. Cephal.conſ.263.num.30.lib.2.

78 Octauò. Intellige concluſionem, vt non procedat quoad † executionem, in qua eſt ſeruandum ſtatutum loci iudicij in quo fit executio, ita Roch.de Curt.vbi ſupra num.55.de mente Bald.in l.1.q.4.C.ne fil.pro patr.motus ea ratione, quia quantum ad ordinem iudicij, vt ſupra dicebamus ſeruandum, inſpicimus locum iudicij, ſiue loquamur de ordine proceſſus, ſiue de ordine executionis, quæ executio dicitur cõcernere ordinem, & non deciſionẽ, & Bald.adhoc allegat tex.in d.l.2. ff.quemadm. teſtam.aper.& in l.miſſi opinatores, C.de exact.tribut.lib.10.& not. per Bart. in l. à Diuo Pio, §.ſententiam vbi cæteri, ff.de re iud.idem Bald.in conſ.285.incip. caſus volum.2.Anchar.q.3.num.3.lib.2.Decia.d.reſp.109.num.40.volum.2. Bart. in d. l.cunctos populos nu.30.vbi pariter dixit, quòd petitio executionis dicitur reſpicere proceſſum, & ordinatoria iudicij, limitationem ſequutus eſt etiam Borgni.deciſ.10.nume.31.par.1. de mente Lancil.Conrad. de off.Præt.lib.1.rubr.de execut. ſent.ſub num.13.Proſp.Carauit.in rit.magn.cur.rit.28.nu.7. Iaſ.in d.l.a Diuo Pio, §.ſententiam colum.3.verſ.limita quando ſententia num.16.& Bald.in d.l.cunctos populos num.93.

79 Amplia, vt procedat ẽt quoad † forenſes, ſiue pro, ſiue contra eos agatur Roch. de Curt.d.q.12.num.9.de mente Bald. in d.conſ.285. incip. caſus ad fin.volum.2. per tex.quem dicit notabilem in d.l.miſſi opinatores, C.de exact.tribut. lib.10. idẽ voluit Anchar.d.q.3.num.3.& ſeq.allegans ad idem Ruin.conſ.127.num.7.vol.1. volentem, quod in facienda executione attendantur conſuetudines, & ſtatuta loci, vbi executio poſtulatur, & loquitur in forenſibus rationibus, de quibus per Bald.in d.l.1.C.ne fil.pro patr.nu.9.q.4.videlicet, quod nõ ſeruare ordinem in talibus executionibus Inſtrumentorum, ſit quidam ordo irregularis, ſuccedit, quòd executio dicatur de ordinatorijs, in quibus inſpicimus locum iudicij, ſiue loquamur de ordine proceſſus, ſiue de ordine executionis, & idem affirmauit Rom.conſ.243. ad prædictorum nume.2. vbi pariter dixit, quod in fienda executione attenduntur ſtatuta loci vbi executio petitur per ea, quæ not.Bald.etiã in l.vnica C.de confeſſ. & in l.3. C.de execut.rei iudic.idem tenuit Marſil.in repet.d.l.fin.nu.59.& 60. ff. de Iuriſd. omn.Iud.Decia.reſp.109.num.40.volum.2.Alexan.in l.a Diuo Pio, §.ſententiam colum.penul. verſ.vlt.ff.de re iud. idemq; Decia. ibidem teſtatur hoc communiter à Doctoribus teneri in d. l. cunctos populos, C. de ſumm.Trinit. & præſuppoſito, prout affirmant ſupra citati Doctores quod ſtatutum dans executionẽ Inſtrumentis ſit de ordinatorijs, non eſt dubium quod forenſis poteſt eo gaudere, imò, velit nollit, ad illius obſeruantiam aſtringitur, prout communiter Doctores in capit. quod Clericis de for.compet.& in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, vbi præcipuè Dec. nu.146. qui hanc communem regulam teſtatur de conſtit. cum alijs, de quibus per nos in concluſ.quòd ſtatuta non ligant forenſes in tertia ampliatione.

80 Declara ſupradictam ampliationem, vt ſit vera in his ſtatutis, † quæ de executione Inſtrumentorum diſponentia firmarent pedem in mero modo procedendi, vt ſi diſponerent ſimpliciter, quod in caſu Inſtrumenti, procedatur tali modo, vel etiã ſimpliciter, quod Inſtrumenta habeant executionem paratam, nam tũc verificaretur doctrina Baldi, & ſequatiũ vbi ſupra in d.l.1.C.ne fil.pro patr.q.4.quòd ſcilicet,

ex quo iſtud eſſet procedere ordine prætermiſſo, cum de Iure communi Inſtrumenta non habeant executionem paratam l.minor 25. annus ff. de minor. quem adhoc meliorem tex.de iure appellat Ruin.conſ.144.num.7.volum.4. Angel. in l. ſi cum dotem, §.eo autẽ tempore, ff.ſolut.matr. & in l.ait Prætor, §.1. de re iud. & iſtud nõ ſeruare in hoc ordinem, eſſet, vt dicebat Bald.quidẽ ordo irregularis, & ſic eſſemus circa ordinatoria, ita omnes in illo loci iudicio litigantes, ſiue Ciues ſint ſiue forenſes, eo ſtatuto ligabuntur, & fruentur, prout ligantur, & fruuntur alijs ordinatorijs iudicij. Si autem ſtatuta executionem Inſtrumentis concedentia non ſtarent in puris terminis procedendi, ſed procederent vlterius tangendo merita cauſæ, vtputa impediendo oppoſitionem exceptionum etiam peremptoriarum, & tractando de probationibus circa cauſam, tunc ſicut dicerentur concernere, & reſpicere deciſoria, & merita cauſæ, ita non attenderetur ſtatutum loci illius iudicij quoad litigantes, niſi, & in eo loco eſſet factus contractus ille cum in deciſiuis attendatur ſtatutum non iudicij, ſed loci contractus, vt ſupra latè oſtendimus, & prout hoc idem in terminis ſtatuti executionis Inſtrumentorũ voluit ipſemet Bald. hoc pacto diſtinguẽdo in d.l.1.q.5. ibi quinto quæro quid ſi in loco executionis nulla poteſt opponi exceptio quantumcumque peremptoria, nunquid ſi Inſtrumentum eſt factum extra territorium poterit opponi exceptio, attento Iure communi, & poterit fieri probatio, reſpondeo ſic, quia hoc pertinet ad deciſionem cauſæ, & ideo inſpicimus locũ, in quo fit contractus, vbi iuget Ius commune, ſi aliud non appareat, idem tenuit Roch.de Curt.in d.q.12.nu.45. ibi tertio per præmiſſam concluſionem in quantum diximus, quod ſi agatur ratione contractus, conſideratur Ius, ſiue conſuetudo loci contractus in deciſiuis, infertur, quòd ſi contractus ſit celebratus in loco, vbi ex forma ſtatuti contra Inſtrumentum nulla poſſit opponi exceptio Iudex debebit ſeruare illud ſtatutum, quamuis Inſtrumentum ibi factum producatur coram eo in loco vbi non vigeat ſtatutum prædictum, ibique ſubiungit, quod ſi aliquando Paul. de Caſtr. contrarium dixit male dixit, eiuſdem ſententiæ fuit Marſil.in d.l.fi.num.60. & 61. ibi, & ex iſto dicto Bartoli, infert Iaſon, quod ſi in hac Ciuitate Bononiæ eſſet ſtatutum, quod Inſtrumenta habeant executionem paratam, modo pone, quòd Inſtrumentum eſt factum in alia ciuitate, in qua non eſt iſtud ſtatutum, ego produco contrà te tale Inſtrumentum in hac ciuitate, an habebit executionem paratam, & decidit, quod ſic per doctrinam Bartoli in d.l.cunctos populos, quia in his, quæ reſpiciunt ordinem iudiciorum, inſpicimus ſtatutum loci, in quo iudicium agitur etiã quoad forenſes, & ſubiungit, & ſi diceretur, quod immò videtur, quod dictum ſtatutum reſpiciat executionem, non autem ordinem, reſpondeo, quod ſi ſtatutum diſponeret, quod Inſtrumenta habeant executionem paratam ſine aliquo libello, & quod nulla poſſet opponi exceptio etiam peremptoria, tunc iſtud ſtatutum reſpiceret executionem, & conſequenter aliud eſſet, ſecus autem quando diſponit ſimpliciter, vt ſupra, & ſequitur idem Marſil. ibidem quod ſtante ſtatuto, quod contra Inſtrumentum nulla poſſit opponi exceptio peremptoria, tunc quia iſtud ſtatutum reſpicit condemnationem, & executionem, & non ordinem iudicij, ſi eſſet confectum in alio loco Inſtrumentum, & produceretur in iſta ciuitate, non attenderetur ſtatutum huius ciuitatis, quia iſtud ſtatutum reſpicit executionem, & condemnationem, cum prædictis tenuit etiam Anchar.q.63. num.5. ibi cum itaque illud ſtatutũ ſit executiuum, & deciſorium, non competit forenſibus, idem Decia. reſpon. 11.

num. 188. lib. 1. ibi non obſtat, quòd cum inter hos litigantes tractetur de executione ſententiarum, quod attendendæ ſint leges ſtatuta, & conſuetudines loci, in quo fit executio, quia reſpondetur verum id eſſe quoad ordinem ipſius executionis, non autem quoad probationes concernentes meritum cauſæ, & ſi diceretur immò prælatio creditorum concernit ordinem executionis, dico, id verum non eſſe, quia immò tractatur de uiribus, & fide Inſtrumentorum, & quoad hoc an habeat priuata ſcriptura vim publicæ ſcripturæ, attendenda eſt conſuetudo loci in quo facta eſt, quia excedimus terminos executionis in hoc, quia volumus cognoſcere de validitate, & uiribus, ac fide ipſius, quæ omnia regulari debent ſecundùm leges, & conſuetudines loci, in quo fuit ineſſe producta ipſa ſcriptura, & cũ prædictis ſic diſtin-
81 guẽdo tranſeunt alij pleriq; Doctores, ex quo poterunt † Magnifici Aduocati mei Conciues poſthac cognoſcere quid tandem tenendum ſit in illa ſæpius agitata, & diuerſimode iudicata quæſtione an forenſes poſſint gaudere beneficio noſtri ſtatuti de Inſtrumentorum executione loquentis, quod poſtquam non ſtat in puris terminis procedendi, non erit extendendum ad fauorem forenſium, prout & idem iudicandum erit in caſu ſtatuti Ianuæ de cauſis executiuis lib. 2. cap. 3. cum & ipſum deciſoria reſpicere dicatur ex traditis per ſupracitatos Doctores.

82 Nonò. Intellige, vt non ſit vera concluſio reſpectu ſtatuti † vſu non recepti, nàm tale ſtatutum, nedum non tradet regulam circa contractus in loco factos, ſed nec etiam poterit allegari, tanquam nullius effectus, ita Menoch. conſ. 75. nu. 91. lib. 1. Ploc. in l. ſi quando §. 6. nu. 5. C. vnd. vi, Ruin. conſ. 153. nu. 24. lib. 5. Bertazz. conſ. crim. 319. num. 1. lib. 2. Iaſ. conſ. 112. num. 4. volum. 4. & Rol. à Val. conſ. 99. nu. 5. & 39. lib. 2. gloſ. & Doct. in l. rem non nouam vbi Iaſ. num. 5. C. de Iud. & quod qui ſtatutum vſu non receptum non obſeruat non dicatur illi contrauenire, & quod in eo nullum ſit faciendum fundamentum, dixit Pariſ. conſ. 53. nume. 98. lib. 3. Ruin. conſ. 13. num. 23. lib. 2. Natt. conſ. 19. num. 8. vbi dixit quod tale ſtatutum non dicitur ſtatutum, & de hoc nos etiam in concluſione, quod ſtatuta non ligant forenſes, & quod de duobus ſtatutis ultimum eſt attendendum.

83 Decimò. Intellige quòd ſi de aliquo ſtatuto † non conſtaret, eſſet ſeruandum in terris ſubiectis Eccleſiæ Romanæ Ius Canonicum, in ſubiectis verò Romano Imperio Ius ciuile, ſi autem eſſemus in locis prætendentibus libertatem ab vtraque ſuperioritate, ſi de aliqua particulari conſuetudine, & ſtatuto loci non appareret, eſſet ſeruandum ius gentium commune omnibus, quod ibi vigere præſumitur, ita Sanct. Seuer. in d. l. cunctos populos num. 93. in fi. C. de ſumm. Trinit. de mente Bal. in d. l. 2. C. quemad. teſtam. aper. & in l. Ius ciuile, ff. de iuſt. & Iur.

ARGVMENTVM.

De duobus ſtatutis contrarium ad inuicem diſponentibus quodnam, & in quibus, & quomodo ſit attendendum.

1 CONTRARIIS *duobus ſtatutis exiſtentibus vltimum eſt attendendum.*

2 *Intellectus, l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur.*

3 *Vltima derogant prioribus.*

4 *Per conſtitutionem ſecunda legis videtur receſſum a prima.*

5 *Tempus compoſitionis, non autem confirmationis attenditur in prælatione ſtatutorum.*

6 *Codex fuit totus confirmatus eodem tempore.*

7 *Vltimo capitulo ſtatur inter multa contraria in eodem ſtatuto.*

8 *Vltimum ſtatutum ſpecialius præfertur primo etiam plenius diſponente.*

9 *Vltima conſuetudo attenditur.*

10 *Alimenta relicta à teſtatore prout in vita præſtabat alicui regulantur ſecundùm vltimam teſtatoris conſuetudinem.*

11 *Conſuetudo, & ſtatutum æquiparantur, & quod dicitur de vno, dicitur de alio.*

12 *Conſuetudo vltima tunc attenditur, ſi eſt introducta à maiori parte populi.*

13 *Statutum ſicut ſe habet ad ſtatutum, ita conſuetudo ad conſuetudinem.*

14 *Poſterius ſtatutum non præualet primo, ſi eſt iuſtius.*

15 *Statutum permittens probationem etiam per teſtes dicitur iuſtius altero ſolùm per Inſtrumenta fieri poſſe concedente.*

16 *Fœminarum ſtatutum excluſiuum donec exiſtunt maſculi eſt iuſtius eo, quod excludit perpetuo.*

17 *Prioritatem, aut poſterioritatem non debet attendere Iudex vbi apparet de maiori æquitate.*

18 *Vltimum ſtatutum tunc attenditur, ſi eſt vltimum in compilatione, non autem ſolùm in ordine ſtatutorum.*

19 *Specialius ſtatutum attenditur poſtpoſita prioritate, vel poſterioritate.*

20 *Speciale ſtatutum facit ceſſare generale.*

21 *Specialius ſtatutum præualet generali etiam poſteriori habenti clauſulam generalem derogatiuam non obſtante, &c.*

22 *Clauſula non obſtante quid importet.*

23 *Speciale ſtatutum poſponitur generali ſequenti quando generale aliàs nihil operaretur.*

24 *Specialia inter duo ſtatuta attenditur ſpecialius.*

25 *Specialius ſtatutum quomodo cognoſcatur, & quod dicatur.*
26 *Primum ſtatutum minus derogans Iuri communi præfertur etiam poſteriori.*
27 *Vltimum ſtatutum non præfertur primo quando non fuit vſu receptum.*
28 *Conditionem hanc tacitam habent ſtatuta, videlicet ſi moribus vtentium recipiantur.*
29 *Vſu non receptum ſtatutum non obſeruans non peccat.*
30 *Vſu non receptum ſtatutum non habetur in conſideratione.*
31 *Vſu non receptum, vt dicatur ſtatutum ſufficiunt decem anni a die conditi ſtatuti.*
32 *Reformatio non tollit ſtatuta præcedentia ſi non fuit vſu recepta.*
33 *Vſu receptum an præſumatur ſtatutum remiſſiuè.*
34 *Deſuetudine, vt dicatur ſublatum ſtatutum requiritur, quod euenerit caſus ſtatuti.*
35 *Inobſeruantia vbi non repugnat directè legi contraria, vt quia non euenit caſus legis, non tollit legem.*
36 *Priuilegium nunquam tollitur per non vſum, niſi euenerit caſus priuilegij.*
37 *Statutum nunquam tollitur per non vſum, ſed per contrarium vſum ſic.*
38 *Vſus contrarius, vt operetur, debet eſſe de maiori numero caſuum.*
39 *Vſus, ſiue conſuetudo contraria ſtatutis non poteſt induci per populum non habentem facultatem legis condendæ.*
40 *SarZanenſes non poſſunt inducere conſuetudinem contrà ſtatuta.*
41 *Statutum ineſſe deductum ſemper præſumitur in dubio durare, & eſſe in viridi obſeruantia.*
42 *Statutum non publicatum, licèt poſterius, non præualet primo.*
43 *Adeſſe ſtatuti tria requiruntur.*
44 *Publicatio perficit legem.*
45 *Scientia ſtatuti non ſufficit, niſi, & publicatio interueniat.*
46 *Renouatum. ſtatutum non cenſetur nouum.*
47 *Vltimum ſtatutum non tollit prius, quod tranſiuit in contractum.*
48 *Princeps non poteſt etiam de plenitudine poteſtatis rumpere commiſſiones, & contractus cum ſuis ſubditis.*
49 *Princeps, Reſpublica, & quicunque alius ſuperior obligatur ex contractu ſicut quilibet alius priuatus.*
50 *Princeps non præſumitur per generalem derogationem tollere ſtatuta in priuilegium conceſſa, maximè quando non haberent cauſam ſucceſſiuam, vt num. 51.*
52 *Conſuetudine ad fauorem aliquorum acquiſita, aut inducta non poſſunt tolli per nouum ſtatutum, maximè in non ſubditis, vt num. 53. & quid de ſubditis num. 54.*
55 *Princeps faciendo ſtatutum priuilegiatum erga non ſubditum dicitur cum eo contractum, & conuentionem iure.*
56 *Principis contractus habet cum legis, & quomodo.*
57 *Non ſubditus fit ſubditus reſpectu rei in territorio exiſtentis.*
58 *Vtilitate publica ſuadente ſtatutum etiam in vim contractus poteſt tolli.*
59 *Ciuitas poteſt facere ſtatutum abdicatiuum bonorum in praiudicium patronorum, iuſta cauſa ſuadente, ſi vicem Principis obtinet, vt num. 64.*
60 *Princeps a contractu recedens debet tamen reſtaurare læſum.*

61 Prin-

61 *Princeps multa poteſt vtilitatis publicæ fauore.*
62 *Publicus fauor præfertur vtilitati priuatæ.*
63 *Princeps non præſumitur in dubio vti plenitudine poteſtatis, & quando ſecus.*
64 *Ciuitas tunc poteſt tollere ſtatutum, quod tranſiuit in contractum ſi ſuperiorem non recognoſcit.*
65 *Concordia quouſque poteſt conſiderari inter ſtatuta, non debet induci derogatio, aut correctio, etiamſi in vno adeſſent dictiones taxatiuæ, & etiamſi alternatiuæ deberet reſolui in copulatiua, & etiamſi vltimum ſtatutum haberet clauſulam derogatoriam generalem, niſi in contrarium appareret de mente ſtatuentium, vt nu. 66. 67. 68. & 69.*
70 *Vltimum ſtatutum non præualet primo, ſi primum eſſet derogatorium contrariæ diſpoſitionis alterius ſtatuti.*
71 *Reſcriptum contra legem non valet, niſi legi fuerit derogatum.*
72 *Secundum ſtatutum non reuocat primum, niſi de eo faciat expreſſam mentionem, quod declara vt num. 73. 75. 76.*
74 *Conſuetudo contraria non derogat ſtatuto præcedenti prohibenti tamen conſuetudinem poſſe induci, niſi cum expreſſa ſcientia populi, vel Principis induceretur.*
77 *Derogatoria ſpecialis, ſeu expreſſa quæ, & quæ generalis dicatur.*
78 *Secundum ſtatutum non tollit primum iuratum, quod tamen dic, vt infrà latè.*
79 *Reuocantes ſtatuta iurata, an, & quando efficiantur periurij.*
80 *Secundum ſtatutum non tollit primum confirmatum à ſuperiore.*
81 *Inferior non poteſt reuocare ſtatutum confirmatum à ſuperiore, maximè quando ſtatutum confirmatum aliàs erat nullum. & quando in confirmatione adeſſet clauſula derogatoria, & quando inferiores recepiſſent auctoritatem condendi ſtatuta a ſuperiore confirmante, vt num. 82. 83. & 84.*
85 *Inferiores, qui non poſſunt ex ſe legem condere, non poterunt conditam auctoritate ſuperioris ſoli interpretari.*
86 *Antianorum Sarzanæ auctoritas circa declarationem ſtatutorum quid operetur.*
87 *Inferiores poſſunt reuocare ſtatuta concernentia res, & adminiſtrationem negotiorum ſuorum communium ſine ſuperioris auctoritate.*
88 *Conſtitutio tunc dicitur confirmantis, quando confirmatio eſt neceſſaria, ſecus ſi per ſe ſtare poteſt.*
89 *Regula, quod eadem ſolemnitas requiritur in deſtruendo, quæ in conſtruendo, quomodo procedat.*
90 *Sarzanenſis capitulatio cum Sereniſſima Republica Genuenſe circa auctoritatem condendi ſtatuta declaratur.*
91 *Reuocari quando etiam poſſit ſtatutum ſine ſuperioris auctoritate, & nume. 92. 93. & 94.*
95 *Secundum ſtatutum tunc tollit primum, ſi eſt validum, & legitimum.*
96 *Fauorabilius ſtatutum quamuis prius præfertur poſteriori minus fauorabili.*
97 *Prohibitiuè, & negatiuè loquens ſtatutum præfertur affirmatiuè loquenti, nullo conſiderato ordine in volumine ſtatutorum.*
98 *Compromiſſum faciens dicitur alienare.*
99 *Secundum ſtatutum tollit primum ſolùm in eis, quæ ſunt priori contraria.*

100 Re-

100 *Reſcriptum cum clauſula non obſtante reſtringitur ſolùm ad eum actum, contrà quem loquitur reſcriptum.*

101 *Secundum ſtatutum non inſertum in volumine ſtatutorum non tollit primum, immò non valet, quod declara vt num.* 102.

103 *Vltimum ſtatutum quando deroget etiam factis in executionem primi ſtatuti tunc vigentis.*

104 *Reuocatis ſtatutis intelliguntur etiam reuocatæ reformationes circa ille.*

105 *Electio ſola ciuium ad condenda noua ſtatuta non facit vetera ceſſare.*

106 *Ciuitate libera facta ſubdita quando ſtatuta ipſius reuocata cenſeantur.*

Digitized by Google

CONCLVSIO OCTAVA.

1 DE duobus ſtatutis contrarijs † vltimum eſt attendendum, ita
Doctor. in l. omnes populi, ff. de iuſt.& iur. vbi præcipuè Ruin.
num.78. & Caccialup.num. 118. cum plur.ſeq. & ante eos Bart.
in 4.quæſt.3.princip.nu.28. Io.Ant.Rub.in l.gallus, §. quidam
rectè ff.de liber.& poſthum.num.212.Bart.in l.ſi certarum, §.fi.
de teſtam.milit.& poſt gl.in l.cum proponas, C.de codicil. & in
l.non dubito, ff.de iur.fiſc. & in d.l.gallus, §. quidam rectè in fi.
Alexan.conſ.141.num.4.lib.2.& conſ.58.num.7.lib.4.Bald.in c.de cauſis de offic.
deleg.Cyn.in l.1.in fi C.de legib.Angel.in l.ſimiles,ff.ad leg.Falcid. & in l.omniũ
C.de teſtam.& in l. inciuile ff.de legib. reprehendens quoſdam,qui maluerunt,qđ
ſtante dicta contrarietate in dictis ſtatutis neutrum valeret per l. vbi repugnantia,
2 ff.de reg.iur.quia reſpondet,quod † l.vbi repugnantia procedit in ſcripturis, vel te-
ſtibus,in quibus eſt ſuſpictio falſitatis, vt in l.falſa, vel varia, ff.de teſt.in authen. de
hæred.& Falcid.§.inordinatum,& in l.neque,C.de cano.largit.lib.10.Bald.in cap.
cum olim de conſuet.& in l.diximus,§.ſi duas,ff.de excuſ,tut.& in cap.1. vbi etiam
Abb.de reſcript.Bald.in d.l.omnes populi colum.21.de iuſt.& iur.Iaſ.in l.pacta no-
uiſſima colum.2.verſ.decima habet locum in ſtatutis, C de pact. Dec.conſ.3. nu.2.
& conſ.44.num.7.Geminia.in cap.1.col.2.de iureiur.in 6. Specul.in tit.de inſtrum.
æditio.§.inſtrumentum verſ.ſed pone produco Anchar.in c.canonum ſtatuta 14. q.
de conſtit.Marſil.in l.1.§.ſi ſerui quali num.15.ff.de quæſt. Cephal.conſ.601. nu.1.
3 vol.4.& ratio generalis eſt, quia vltima † derrogant prioribus in omnibus diſpoſi-
tionibus, vt tradit Marſil.latè vbi ſupra Decia.reſp.32. num.20.volum.2. Cephal.
conſ.644.num.12.vbi de communi teſtatur lib.5.not.in l.Tutor datus §.fin. ibi no-
uiſſimam ſcripturam eſſe ſpectandam,ff.de teſt.tut.& in l.2.C.eod.tit.& in l.ſi mihi,
& tibi,§.in legatis ibi nouiſſimæ ſcripturæ valent,ff.de leg.1.Dec.in cõſ.445.nu.10.
& conſ.195.nu.2.& 3.& facit tex.apertus in §.ſed naturalia,§.ea vero inſtit.de iure
nat.gent.& ciui.ibi ea verò quæ ipſa ſibi quæque Ciuitas conſtituit ſæpè mutari ſo-
lent, vel tacito conſenſu populi, vel alia poſtea lege lata Bart.in l.j.ff.de legib.Pariſ.
conſ.44.num.13.ubi de communi teſtatur lib.1.tex.& Doct.in l.Diui, § licet, ff. de
4 iur. codicil. & per conſtitutionem † ſecundæ legis videtur receſſum à prima l. ſi ita
ſcriptum, ff.de hæred.inſtit.l.hac conſultiſſima, §.1.C.de teſtam.& facit reg. de qua
in d.l.pacta nouiſſima, C.de pact.Angel.in d.l.inciuile ff.de legib.

Primò. Amplia, vt idem ſit, ſi eodem tempore fuerint confirmata, nàm illud
5 quod eſt † poſterius in ordine nihilominus præualebit, quia attẽditur tempus com-
poſitionis ſtatuti,non tempus confirmationis,l.conficiuntur,§.ſi miles,ff.de iur.co-
dicil.Bart.Caccialup. & Ruin.vbi ſupra in d.l.omnes populi, vbi Bart.num.35.al-
6 legat in ſimili,quod euenit in codice, † qui totus fuit confirmatus eodem tempore,
& in eo ſunt quædam leges contrariæ,& vltimæ derogant primis, & Cyn.in d.l.2.
C.de teſt.tut.facit tex.in d.l.Tutor datus vbi Cyn.& in d.l.ſi certarũ,§.fin.ff.de teſt.
milit.Angel.in d.l.inciuile per ibi not.per gloſ. benè facit quod not. Bald. in l.im-
puberem,ff.de fal.Angel.& Imol.in d.l.ſimiles, ff.ad leg.Falcid. Alexan.conſ.117.
num.2.lib.6.& d.conſ.141.num.4.

Secundò.

Secundò. Amplia, vt idem ſit, ſi vnum ſtatutum habeat plura capitula contra-
7 ria,nàm tunc in eodemmet ſtatuto ſtatur † vltimo capitulo Marſil. in d.l.1. in d. §.
ſi ſerui quaſi num.16.ff.de quæſt & Alex.d.conſ.141.num.3.in fi.
8 Tertiò. Amplia etiamſi primum † plenius, generaliter tamen prouideret,nàm
doctrina Bald.in d.l.ſi ita ſcriptum ff.de hęred.inſtit.dum voluit,quod quando ſunt
duo ſtatuta diuerſimodè loquentia,attenditur eo caſu illud,quod plenius prouidet,
intelligitur, niſi aliud ſit ſpecialius,& poſterius,Oſaſc.deciſ.167.nume.16. Dec. d.
conſ.44.num.7.& conſ.147.num.5.
9 Quartò. Amplia, vt idem ſit, quoad conſuetudinem, † quia vltima attenditur
Alex.conſ.5.num.7.in fi.& num.23.lib.5. vbi dicit hoc verum eſſe quando vltima
eſſet legitima,& præſcripta iuxtà trad.in l.2.C.quæ ſit long.conſuet.& ibi etiã trad-
dit,quæ ſit differentia inter conſuetudinem,& ſolitum, & facit tex. in l.mela §.1.ff.
10 de alim. lega.]vbi ſi teſtator reliquit Titio † alimenta, quæ ei Teſtator in vita præ-
ſtabat,debet attendi prout teſtator tempore mortis, & ſic vltimo modo præſtabat,
& ſolitus erat, & vltimam inſpici conſuetudinem dixit Dec.in l.ſemper in ſtipula-
tionibus 2.not.ff.de reg.iur.idem voluit Ant.Gabr. in ſuis comm.concl. tit.de con-
11 ſuet.concluſ.1.nu.74.& facit quia ſtatutum, † & conſuetudo æquiparantur,& quod
dicitur de ſtatuto dicitur,& de conſuetudine l.de quibus in fine,ff.de legib.& quod
de conſuetudine diximus intellige, dummodò ſit cum conſenſu maioris partis po-
puli,ſecus ſi minioris, quia tali caſu ſecunda non conſideratur, nàm non poſſet dici
12 conſuetudo, cum ad conſuetudinem inducendam attendatur † maior pars populi,
* non minor iuxtà trad.in cap.fi.de conſuet.vbi communiter Doct. & in l.quod ma-
ior ff.ad municip.Curt.Sen.conſ.9.num.23.Felin.in proem.decret.colum.7.nu.16.
in fi.Abb.in cap.ex parte num.6.& in fine de cenſib.Bero. conſ.87.nume.21. lib.3.
Socin.conſ.7.verſ.circa ſecundam principalem quæſtionem cum verſ. ſequ. par. r.
13 Marſil.conſil.64 num.32.& facit quia ſicut ſe habet ſtatutum † ad ſtatutum, ita ſe
habet conſuetudo ad conſuetudinem Alexan.conſ.123.num.15.lib.4.

Primò. Limita concluſionem, vt non procedat, quando in eodẽ volumine ſta-
14 tutorum eſſent duo ſtatuta contraria,& vnum eſſet † iuſtius, & æquius alteio, quia
tale ſtatutum eſſet attendendum, licèt non eſſet vltimum in ordine ſtatutorum, ita
Alex.conſ.58.nu.5.lib.4.loquens de ſtatuto, quod diſponit probationes fieri poſſe
15 per teſtes,& illud appellat † æquius,& iuſtius altero, quo cauetur probationes fieri
tantum poſſe per Inſtrumenta publica, & limitationem eſt etiam ſecutus Bald. in c.
cum olim poſt princ.de conſuet.& idem ſentit Io.Ant.Rub.in d.l.gallus,§.quidam
rectè num.212.ff.de lib.& poſthum.& ibidem Iaſ.num.52.Iaſ.& Dec.in d.l.ſi Ruf-
finus,C.qui teſtam.fac.poſſ.Cephal.conſ.404.num.29.lib.3.vbi dicit ſtatutum ex-
16 cludens fœminas à ſucceſſione donec † exiſtant maſculi, eſt iuſtius eo, quod exclu-
dit perpetuò, ideò conſuluit ſi reperiantur in hoc duo ſtatuta contraria attendendũ
eſſe illud, quod excludit extantibus maſculis tantùm, limitationem ſequutus eſt ẽt
Marſil. in d.l.1.§.ſi ſerui nu 29.ff. de quæſt.vbi dixit, quod Iudex non debet atten-
17 dere † prioritatem, aut poſterioritatem in ſtatutis vbi æquius, & iuſtius inter illa
apparet iuribus ibi per eum, & Paul.de Caſtr.in d.l.hac conſultiſſima, §. at cum C.
qui teſtam.fac.poſſ.

18 Secundò. Limita, vt procedat in ſtatuto † vltimo quoad compilationem, non
autem quoad ordinem in volumine ſtatutorum, nàm quamuis ſtatutum ſit vltimũ

in

in volumine, ſi tamen fuit primo compilatum, non debet attendi, quia, vt ſupra di-
ximus, reſpicitur tempus compoſitionis, ita Alex. in d. conſ. 58. num. 4. per doctrinã
Bart. in d. l. ſi certarum in fi. ff. de milit. teſtam. idem Alex. in conſ. 117. num. 2. lib. 6.
& conſ. 141. num. 4. per d. l. conficiuntur, §. ſimiles ff. de iur. codicil. & not. in d. l. tu-
tor datus, ff. de teſtam. tut. & in d. l. 2. C. eod. tit. Ang. in d. l. inciuile, ff. de legib. Cyn.
* in d. l. 2. C. de teſtam. tut. Bart. & communiter Doct. in d. l. omnes populi.

Tertiò. Limita, vt non procedat quando primum ſtatutum eſſet ſpeciale, alterum
19 verò generale, quia non attento ordine † ſeruabitur ſpeciale ſtatutum, per qđ aliud
limitatur, & declaratur per regulam generi de reg. iur. in ſexto, l. ſanctio legum ff. de
pen. l. pediculis, §. argento ff. de aur. & arg. lega. Marſ. in d. l. 1. §. ſi ſerui quaſi nu. 25.
ff. de quæſt. Doct. in d. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. Philip. Franc. in cap. 1. col. 8.
vbi latè de reſcript. Paul. de Caſtr. in d. l. non eſt dubium, C. de legib. Bart. in l. quæ-
ſitum, §. illud ff. de fund. inſtruct. & in l. doli clauſula, ff. de verb. oblig. Alexan. in d.
conſ. 58. num. 6. & conſ. 89. nu. 10. lib. 6. & Io. Ant. Rub. in d. §. quidam rectè nu. 212.
Arct. conſ. 143. num. 2. verſ. ſed his non obſtantibus Bertaz. conſ. ciuil. 95. num. 19.
& Simon de Pret. conſ. 59. nume. 2. idem Bertaz. conſ. 99. num. 3. Rimin. conſ. 677.
20 nume. 16. & quod ſtante ſtatuto ſpeciali † ceſſet generale, quod ſpeciali non cenſe-
tur derrogare ſcripſit Bart. & alij in d. l. ſed, & poſteriores, ff. de legib. Corn. cõſ. 89.
littera N. volum. 1. Gozad. conſ. 72. num. 10. Socin. Iun. conſ. 41. num. 4. & ſeq. lib. 1.
Cephal. d. conſ. 404. num. 28. lib. 3. conſ. 55. num. 19. lib. 1. Oſaſch. deciſ. 167. nu. 15.
Dec. conſ. 3. num. 5. verſ. quia in duobus Bart. in extrauag. ad reprimendum in ver.
non obſtantibus verſ. ſed ſi ſtatutum præcedẽs, quem refert, & ſequitur Viu. in ſuis
commun. opin. in ver. ſtatutum vltimum in fi. Cuma. conſ. 245. colum. pen. plures
cumulat more ſuo Tiraq. de retract. §. 15. gloſ. 3. nume. 21. Pariſ. conſ. 54. nume. 10.
volum. 2. Io. Crot. conſ. 50. num. 19. Borgni. deciſ. 6. num. 4. vbi dicit, quod vtrunq;
ſtatutum debet ſeruari in caſu ſuo, nam ſtatutum generale debet ſeruari in omnib.
alijs caſibus, in quibus non loquitur ſtatutum ſpeciale, & ſtatutum ſpeciale in ca-
ſu tantùm ſuæ ſpecialitatis, & pro hoc facit, quod dixit Lap. alleg. 88. incip. Cõmu-
nẽ Florentiæ num. 6. verſ. & quando in eadem lege, vbi voluit, quod quando in ea-
dem lege ſunt verba ſpecialia, & generalia, tunc ſpecies derrogat generi, ſi autem
ſunt diuerſæ leges, & præcedit lex ſpecialis, & ſequitur lex generalis, & tunc aut
diſpoſitio ſpecificata, & generalis compatiuntur ſe in origine, & effectu, & tũc con-
currunt quoad vtrunque, aut in origine, & non in effectu, tunc concurrunt quoad
originem, non quoad effectum, aut non compatiuntur ſe, & tunc aut eſt dubium de
mente legis, & tunc ſpecies derogat generi, aut eſt certum, quia verba ſunt ita præ-
ciſa, quod non recipiunt auctionem, vel generis, vel ſpeciei, & eſt eadem ratio, &
conditio, ita quod ſpeciei non eſt ſpecialis ratio fauoris, tunc ultimæ legi ſtandum
eſt, quia uidetur eſſe receſſum a primo propoſito legis iuxtà not. in l. cum in plures,
§. locator heri ff. locati.

Amplia limitationem, ut procedat, etiamſi ſequens ſtatutum generale haberet
21 † clauſulam generalem derogatiuam non obſtante, &c. quia nihilominus poſterius
generaliter loquens determinatur per prius particulariter diſponens, quia clauſula
22 illa, non obſtante intelligitur, † non obſtante ſcilicet aliqua lege contraria, quę nõ
poſſet cum iſta ſuſtineri, ut in authen. de ſucceſs. ab inteſt. & ibi not. in gl. in uer. ua-
cantibus, & ita ſcripſit Caccialup. in d. l. omnes populi num. 110. uerſ. tertia eſt in-

terpretatio correctiua, idem tenuit Bart. in l. ſciendum nu. 2. vbi et Iaſ. nu. 4. & idem Bart. in extrauag. ad reprimendũ in ver. non obſtantibus Roma. conſ. 4. nu. 5. Alex. cõſ. 80. nu. 4. lib. 1. idẽ Rom. cõſ. 57. nu. 1. & cõſ. 322. n. 2. & cõſ. 399. nu. 10. Dec. in l. in toto iure poſt nu. 7. ff. de reg. iur. Tiraq. de vtroque retract. tit. 1. §. 15. glo. 2. in fi.

23 Sublimita, vt non procedat quando ſtatutum generale † ſequens nõ poſſet quicquam operari, niſi interpretaretur, quod derogaret primo ſpeciali, ita Aret. in conſil. 104. num. 9. in fi. per eà quæ tradduntur in l. ſi quando, ff. de leg. 1. & per Bart. in l. 4. §. Prætor ait ff. de damn. infect. & in l. ſed etſi quis, §. quæſitum, ff. ſi quis cautio. & faciunt not. per Felin. in cap. inſinuatum nu. 4. de ſimon. & per Doct. in l. 2. C. de noxa. & in l. 1. §. in computatione, C. de iur. delib.

Quarto. Limita, quando ambo eſſent ſpecialia, ſed vnum eſſet ſpecialius altero.

24 † nàm ſpecialius attenditur, ita Bald. in l. executionem num. 24. verſ. pone duo ſunt ſtatuta, C. de executio. rei iud. ponens exemplum de duobus ſtatutis, quorum alterũ mandat, quod ſententiæ pupillorum mãdentur executioni per Priores artium tantùm, aliud eſt, quod ſententiæ a centum libris ſupra mandentur executioni tantùm per Poteſtatem. Modò lata fuit ſententia pro pupillo, & quærebatur quis ex iſtis debeat exequi, & reſpõdit ſpecialior Iudex, ſubiũgẽdo, ſed qũo cognoſcitur, quis ſit

25 ſpecialior, & reſpondit per hanc doctrinam, quod ſcilicèt illa qualitas, † quæ poteſt pluribus ineſſe, illa generalior eſt, & illa, quæ vni ſoli poteſt conuenire, ſpecialior eſt, vt not. in l. iuris gentium, §. ſed ſi fraudãdi, ff. de pact. idem ſenſit Rub. vbi ſupra d. num. 212. Anch. in d. cap. canonum ſtatuta, verſ. ſed pone duo ſunt ſtatuta de cõſt. Dec. d. conſ. 44. num. 7. verſ. 2. quia ſtatutum, & in conſ. 18. nu. 1. verſ. ſimiliter non obſtat Bald. in l. 1. §. vbi autem colum. 3. C. de cad. tollen. & in d. l. gallus, §. ille caſus colum. penul. ff. de lib. & poſthum. Alexan. conſ. 29. nu. 1. lib. 1. Crot. d. conſ. 50. num. 20. vbi ideò dixit, quod ſi eſſet vnum ſtatutum prius in ordine temporis, quod diſponeret, quod in caſu mutui, vel depoſiti, de quibus extant publica Inſtrumenta procedatur quadam via executiua, aliud ſtatutum poſterius dicens quod lites vertentes inter coniunctos debeant cõpromitti, & contingat quod cauſa mutui, de quo extat Inſtrumentum, agitatur inter coniunctos, an compromiſſum fieri deberet virtute ſecundi ſtatuti, vel procedendum erit ad executionem virtute primi ſtatuti, & concludit, quod non habebit locum ſtatutum de compromiſſo, & ſic ſecundum ſtatutum a primo reſtringetur, quia primum dicitur ſpecialius ſecundo, eò quia loquitur in indiuiduo de cauſa mutui, de qua quæritur, aliud autem loquitur licèt de cauſis inter coniunctos, tamen generaliter, quod prius fuit etiam de mente Bald. conſil. 223. lib. 1. vbi etiam dixit, quod ſtatutum ſpecialius dicitur illud, quod prouidet Fiſco, viribus ibi per eum, & facit quod not. idem Bald. in l. 1. in 3. q. ff. de offic. Conſul. vbi dicit, illud, quod eſt ſpecialiori ratione fundatum, derogare ei, in quo inuenitur minor ſpecialitatis ratio ſecundum Bart. in d. extrauag. ad reprimẽdum in gl. ſuper ver. non obſtantibus, & limitationem ſequutus eſt Alexan. conſ. 65. nume. 7. lib. 7. Dec. conſ. 382. num. 4. vbi dixit, quod quando duæ leges ſunt ſpeciales, illa, quæ ſpecialior eſt, attenditur, quia indiuidua derogant ſpeciei, vt not. Bald. in d. l. hac conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ. idem ſenſit Bertaz. d. conſ. 99. nu. 3. 4. & 5. vbi ſubiungit, quod illa diſpoſitio, quæ eſt magis fauorabilis, & vtilis, in dubio dicitur magis ſpecialis, & derogat alteri alleg. Iaſ. in l. 1. §. 1. colum. pen. ver. ſed pulchrum dubium, ff. de nou. oper. nunciat. Dec. in d. l. in toto nume. 4. & nume. 51. ff. de

reg.

reg.iur.& conſ.3.nume.1. & 6. vbi dixit,quod maior ſpecialitas iudicatur reſpectu perſonæ, & ſic quando de perſonis ſtatutum loquitur, quàm reſpectu cauſæ, ideſt quando de cauſis tractatur,& idem Alex.conſ.65.num.7.lib.7 ubi dixit illud ſtatutum magis ſpeciale haberi,quod maiorem affert vtilitatem, & illud, per quod magis prouidetur, quod cauſæ citò expediantur,ne lites fiant immortales,& etiam illud, per quod fauetur publicæ vtilitati iuribus ibi per eum.

26 Quintò. Limita,vt non procedat, quando primum † minus derogat iuri cōmuni,quia tunc debet attendi primum,non autem ſecundum ita Rub. d.§. quidam rectè dicto num.212.de mente Aret.in conſ.33. Dec.conſ.3.num.5.verſ.2.ſpecialiter Cephal.conſ.601.num.36.lib.4.Oſaſch.d.deciſ.167.num.16. Crot. conſ.50.nu.21. Bald.d.conſ.223.num.4.lib.1.

27 Sextò. Limita,vt non procedat,quando nouum ſtatutum, † & vltimo loco compoſitum non fuit vſu receptum,ſed antiquum,& primum fuit obſeruatum,quia tūc attenditur primum. Nàm tunc per obſeruantiam primi,& non obſeruātiam ſecundi videtur receſſum ab ipſo nouo,& ſecundo loco compoſito, ita Ioan.Andr.in cap. ad audientiam,de Cler.non reſid.& in cap.1.de his quæ fiunt à maior.part. c. Abb. in cap.cum acceſſiſſent de conſtit. Bald.in authen.omnes peregrini, C.commun. de ſucceſſio.qui dicit ideò eſſe,quia non dicitur interruptum aliàs quod ſemper viguit cap.fin.ubi Archid.4.diſtinct.idem uoluit Anchar. in d. cap. canonum ſtatuta uerſ.

28 quæro ulterius facta fuit de conſtit.ſtatuta enim ſemper uidentur habere † hāc conditionem tacitam,ſi moribus utentium recipiantur,ut declarat Dominic.in cap.le-

29 ges 4.diſtinct.inferens ex hoc notabili, quod contrauenientes † ſtatuto uſū non recepto non peccant, ſequitur Decia. qui hanc noſtram limitationem comprobat in

30 conſ.32.num.44.uolum.2. & ſtatutum † uſu non obſeruatum haberi pro nullo ſcribit Pariſ.conſ.53.num.98. lib.3. & ideò in nulla conſideratione eſt habendum, ut per eundem Pariſ.in conſ.104.nu.69. lib.1. & ſtatutum nunquam obſeruatū perinde eſſe,ac ſi nunquam factum eſſet dixit Decia.reſp.23.num.56.lib.1.Alex.conſ.6.

* num.2.uolum.1.per gloſ.reputatam ſingularem in cap.1.de tregu. & pac. ubi com-

31 muniter Doct.& ibidem Alex.ſubiungit,quod ſufficiunt decem † anni a die conditi ſtatuti,quibus non fuerit obſeruatum,ut poſſit dici uſu non receptum per not. per Dyn.in d.c.fin.de conſuet. in 6. facit quod not.Bart.in l.fin. §. ſed cum antiquitas, C.de cura.furioſ.& in conſ.144.incip. Iudex communis,& Bald.in d. auth. omnes peregrini colum.fin.C.commun.de ſucceſſ. dixit, quod ſi facta fuiſſet aliqua reformatio contraria ſtatuto, & quod tamen ſtatutum ante, & poſt fuerit obſeruatum,

32 † reformatio hoc pacto dicetur uſu, & more utentium non recepta, ideò ſtatutum adhuc ualebit,quoniam,ut dicebamus,nō dicitur interruptum,quod ſemper uiguit per not.per Archid.& Dyn.in d.c.fin.de reg.iur.in 6.Ruin. conſ.143. nu.24. lib.5. Abb.& Felin.in cap.cognoſcentes,ubi etiam alij de conſtit.Pariſ.conſ.47.nu.33.& ſeq. uolumine 3. Cepol. conſ.13. numero 10. & multo magis ſi per tantum tempus non fuiſſet obſeruatum,cuius in contrarium memoria non extaret, tunc enim, nec neceſſaria eſſent quæ ad deſuetudinem inducendam requiruntur Roma. conſ. 512. quoad primum num.14.& 15.Dec.in l.ſi eſt receptum in princip.ff.de iuriſd.omn. iud.præſertim ſi tractetur de pœna euitanda,ut per Cepol.conſ.crim.13.nu.6. Dec. reſp.46.num.124.uolum.2. qui etiam omnia hæc comprobat in conſ.55. num.36.

33 eodem uolum.Alex.conſ.132.num.1.lib.1. an autem ſtatutum † dicatur, & præſu-

40 quod nota † pro nobis Sarzanenſibus,quibus eſt permiſſum condere ſtatuta, dummodò a Sereniſſimo Senatu approbentur,qui ideò ex nobis non poterimus facere, quod ſtatuta noſtra non habeant locum per deſuetudinem contrariam,niſi,& circa eam appareat de ſcientia, & conſenſu Sereniſſimi Senatus, maximè ſtante ſtatuto, quod non poſſit allegari cõſuetudo contraria ſtatutis, vt bene animaduertit in propoſito Borgni.de tut.num.48.allegando Socin.conſ.7. nu.8.& ſeq.volum.1. Ruin. conſ.41.num.50.uolum.1.conſ.13.num.30.vol.2.& hoc in terminis voluit Craue. conſ.251.colum.2.verſ.Caſtrum tamen, vbi dixit, quod Caſtrum ſubditum Ciuitati non poteſt inducere conſuetudinem ſine licentia eorum de Ciuitate, ſine quorum conſenſu Caſtrum ſtatuere non poſſet per not.in d.c.ſi.de conſuet.& per Corn. conſ.293.col.pen.lib.3.

41 Scito tamen,quod dato ſtatuto ineſſe deducto,† in dubio ſemper pręſumitur durare,& eſſe in viridi obſeruantia,quia natura,& qualitas legis eſt, vt perpetua ſit, & ſemper vigeat l.Ariani in fi.C.de hæret.c.erit autem lex diſtin.4. Menoch.de præſumpt.lib.2.præſumpt.2.in fi.& præſumpt.16.nu.15.eod.lib.Gozad.conſ.16.nu.16. Socin.in l.ſi mihi,& tibi §.in legatis col.2. ff.de leg.1. Bart.in l.certa forma nu.11. C.de Iur.Fiſc.lib.10.

Septimò. Limita, vt non procedat pari modo concluſio ſi ſtatutum ſecundum

42 non eſſet publicatum,quia ſtatuta † non publicata non ligant, vt not.omnes in cap. cognoſcentes de conſtit.& in d.l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur.Decia.reſpon.8.numero 84.volum.1.Doctor. in proem. clement. vbi notatur, quod tria requiruntur

43 adeſſe † legis,& ſtatuti, primum quod conſtituatur, ſecundum quod promulgetur, Tertium quod moribus utentium approbetur, & ſi quid horum deficit, non poteſt eſſe,nec dici conſtitutio,prout hoc idem firmauit Felin.in capit.1.colum.penult. de treug.& pac.verſic.non obſtant not.in d.cap.fin.ibique ſubiungit, quod publicatio

44 † perficit legem ſecundùm gloſ.in d.prohem.in verſ.& quod legauerit,& per l.humanum,C.de legibus,& eſt adeò neceſſaria publicatio,quod etiamſi de ſtatutis ha-

45 beretur ſcientia,tamen illa nõ ſufficeret † niſi,& publicatio interueniſſet,ita Decia. in ſuo tract.crim.lib.2.cap.38.num.1.per Doct. Bald. in l.vnica §.vlt. C. de caduc. tollen.cum concordantijs,de quibus per Dec.in d.c.cognoſcentes num.15.

46 Octauò. Limita,vt non procedat in ſtatuto reuocato,quia ſtatutum † renouatum nullo addito non cenſetur nouum, ſed antiquum,ita Bertaz.in conſ.ciuil.24. nu.7. per ea,quæ tradit Bald.in l.Imperialem, §.inſuper in fi.de prohibit.feud.aliena.per Feder.& Alex.in l.ſi mihi,& Titio num.17.ff.de verb.oblig. & traddunt Doct.in l. ius ciuile per illum tex.ff.de iuſt.& iur.vbi Bart.in fine notat,quod iſtud eſt verum, etiamſi addatur aliquid,vel detrahatur, non tamen ſubſtantiale, faciunt latè in ſimili traddita per Felin.in cap.cum acceſſiſſent num.33.de conſtit.

47 Nonò. Limita, ut procedat in ſtatuto † quod ſtat ſimpliciter in terminis ſtatuti, ſecus in illo,quod tranſiuit in contractum,uel quaſi,quia tunc etiamſi populus uellet per ſecundum ſtatutum, non poteſt primum reuocari in præiudicium illorum, quibus iam fuit ius aliquod quæſitum ex illo primo ſtatuto,uerbi gratia,ſtatuto caueatur,quod qui uenit ad habitandum Sarzanæ habeat immunitatem perpetuò,quidam uenerunt nunc Ciuitas uult reuocare ſtatutum,& uult, ne illi gaudeant immunitate,certè in præiudicium illorum,qui iam uenerunt,non poteſt reuocari,ſecus in his,qui nondum uenerunt, nam dictum ſtatutum tranſiuit in contractum, uel quaſi

contra-

contractum do, vt facias,& facio, vt facias, ideſt concedo tibi immunitatem,vt venias, & ſi aliqui venerunt, ex vtraque parte perfectus eſt contractus,& ideo nõ eſt locus pœnitentiæ, ita loquutus eſt Bart.in d.l.omnes populi 4.q.3.q. princ. nu.29. & 30.per tex.in l.item eorum §.ex iiſdem ff.quod cuiuſque vniuerſit. no. & l.ſi pecuniam,ff.de cond.cauſ.dat.& ſic dicit intelligere textum in c. quod ſemel, & quod ibi not.gloſ.& Dyn.de reg.iur.& eſt per hoc tex.in l.2. ff. de iur. imm. idem tenuit Caccialup.in d.l.omnes populi num.107.alleg.cap.primum, de probat. & gloſ. in authen.de defenſ.Ciuit.in princip.dum loquitur de pace Conſtantiæ, quàm Imperator fecit vim omnibus Communitatibus Lombardiæ, ſibi ſubditis,vt talia capitula ſint obſeruanda per ſucceſſores illius, & non violanda,quod dicit not.Paul.de Caſtr.in l.digna vox nu.6. C.de legib. pro terris ſubditis Eccleſiæ Romanæ, vt eſt Bononia,quia Papa faciendo pacem cum ea,ſi faciat aliquas promiſsiones,tenebi-
48 tur ipſe, & eius ſucceſſor illa obſeruare, nec poſſet eas rumpere etiam de † plenitudine poteſtatis,quando autem non per viam cõtractus,ſed per viam gratiæ,& conceſſionis, vel priuilegij, aliquid concederet ſubditis, licèt de ordinaria auctoritate non deberet illa auferre ſine iuſta cauſa,de plenitudine tamen, & ſuprema poteſtate poteſt eis illa auferre,licèt ſit in eis ius quæſitum,vt in cap.veniens de præſcript. & idem voluit in l.fin.C.de tranſact.poſt Bald. limitationem comprobauit Roma. in conſ.116.viſis neceſſarijs num.1.& in conſ.352. quæritur primo num.16.ea ra-
49 tione, quia † Princeps, Reſpublica, & Communitas ex contractu obligantur, ſicut quilibet alius priuatus,& ſucceſſor, vt dicebamus, tenetur ea obſeruare, quia afficit ipſam dignitatẽ.cuius ipſe adminiſtrator eſt,vt per Paul.de Caſtr.in d.l.digna vox nu.5.vbi cæteri ſcribentes, & per Felin.& alios in cap.1. de probat.& per eundem Roma. in conſ.52.in quæſtione num.3.& in conſ.169.in propoſito cum alijs pleriſque adductis à Mandoſ.in addit ad dictum conſ.352. littera N. & facit, quod dixit Brun.conſ.1. num.4. & Iaſ.conſ.1.in ſecundo dubio lib.1. qui noluerunt, quod Comites non poſſint facere proclamata, vt non obſtante aliquo ſtatuto, alienatio de aliqua re,vel aliquid aliud,non valeat,ſi de tali ſtatuto alienationis,vel alterius rei fuerit conuentum cum Comitibus antiquioribus, quia eo caſu ſucceſſor in Iuriſdictione,& Comitatu tenetur obſeruare cõuentiones ſuorum prædeceſſorum, de quo etiam per Claud.Bertaz.in addit.ad conſ. patris 185.lib.2. crim. in littera C, verſ. amplio,facit etiam quod dixit Bald. in capit.venientes de iureiuran. nempè quod ſtatutum accedente pacto firmius ligat,quem ſequitur Decia. reſp.92. nu.4. vol. 3. reſp.1.num.73.volum.2. & limitationem ſequutus eſt Crott. in d. l. omnes populi num.98.vbi latè,& cæteri ſcribentes Alex.conſ.101.volum.1. & conſ.54. volum.4. Dec. in c. nouit de Iud. Et dum diximus, quod Princeps poteſt de plenitudine derogare ſtatutis,& in priuilegium conceſſis,& poteſt illa auferre,eſt tamen tenendũ,
50 quod niſi † expreſſe hoc dixerit, non præſumitur illa reuocare per quamcunq; generalem derogationem, quia de iure non cenſetur derogatum priuilegijs, niſi de eis fuerit facta ſpecialis mentio tex.& gloſ.in l.3.C.de ſilen.lib.12.quem dicit ſingularem Decia.in d.tract.crim.lib.2.cap.35.num.47.de mente Bald.in cap.1.in fi. quo temp.milit.& in l.non plures,C.de ſacroſ.Eccleſ.& in l.vlt.C.ſi contra ius,vel vtili.public.Pariſ.conſ.25.num.38.lib.1.Alexan.d.conſ.101.colum.2.verſ.fortificantur prædicta.

51 Primò.Amplia limitationem,vt tantò magis procedat,quando † contractus,ſeu

Priui-

Priuilegium inductum à ſtatuto non haberet cauſam ſucceſſiuam, vt quod non teneatur ſoluere collectam, ſed actum momentaneum, vt ſi per ſtatutum iam fuiſſet data vna res, nàm tunc tanto minus per ſecundum ſtatutum tolleretur, cum illa res iam tranſiuerit in acquiſitionem, quæ dicitur de iure gentium, quod non poteſt tolli acquirenti, ita Innoc. in cap. in noſtra de iniur. Abb. in cap. nouit nume. 26. de iud. niſi ſubſit cauſa, propter quam etiam ea, quæ ſunt, & competunt de iure gentiũ, poſſunt reuocari per not. ab Innoc. in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtit. & per legiſtas in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtil. pub.

52 Secundò. Amplia, vt idem ſit de † conſuetudine, propter quam ſi fuerunt inductæ aliquæ immunitates in fauorem aliquorũ, non poteſt Ciuitas ſtatuere contra talem conſuetudinem, & præiudicium illorum, quibus ex ea fuit ius quæſitum, vtputa in Sarzana longiſſimo tempore fuit ſeruata conſuetudo, quod de alieno diſtrictu veniens ad habitandum in ea liber, & immunis ſit ab omnibus oneribus, & exactionibus cuiuſcunque ſpeciei, quidam venerunt ad habitandum, & hoc priuilegio fruebantur, fecit Ciuitas ſtatutum, quod omnes habitatores debeant conferre ad quoddam laborerium, quod ibi fit per Commune, non obſtante aliquo priuilegio, quæritur, an illis per conſuetudinem iam priuilegiatis præiudicet hoc ſtatutum, & dicendum eſt quod non, quia illis per conſuetudinem fuit ius quæſitum, quod eis inuitis auferri non poteſt l. id quod noſtrum ff. de reg. iur. prout hanc quæſtionem in terminis referendo ſequitur Caccialup. in d. l. omnes populi nume. 106. in fi. Io. Andr. in tit. de cenſib. §. nunc dicendum verſ. quid ſi vniuerſitas per l. ſi poſt mortem, §. fin. ff. de contratab. & l. fin. ff. de pact. & l. nemo poteſt, ff. de reg. iur. cap. mutare eod. tit. lib. 6.

53 Primò Sublimita limitationem, vt procedat † in non ſubditis, in quorum præiudicium non poteſt reuocari ſtatutum, quod tranſiuit in priuilegium, vel contractum eorum, ſecus ſi ſtatutum tranſiuiſſet in priuilegium, & contractum ſubditi. Nã poterit reuocari, & ſecundum præfertur primo contrarium diſponenti, ita Ant. in d. c. nouit de iud. quem ibi referendo ſequitur Imol. num. 21. declarando, vt hoc vl-

54 timũ de ſubditis ſit tantùm verum, cauſa ſubſiſtente, aliàs ſine † cauſa non videtur poſſe tolli ius quæſitum etiam ſubditis per id quod not. Innocen. in d. c. quæ in Eccleſiarũ, & videtur tex. in l. quod ſemel ff. de decr. ab ord. facien. idem ſequitur Abb. in d. capit. nouit nume. 25. & Felin. in cap. 1. de probatio. nume. 2. & ratio eſt, quia

55 † Princeps, vel Ciuitas faciendo ſtatutum priuilegiatum in non ſubditum dicitur facere contractum, & conuentionem cum eo, & ideo ſicuti non poteſt reuocari contractus in præiudicium contrahentis, ita nec ſtatutum huiuſmodi factum cum non ſubdito, & in ſubdito ſecus eſt, quia tale ſtatutum non habet vim contractus, ſed legis, & ſtatuti, quod reuocari poteſt, vt not. gloſ. in fi. in regula decet de reg. iur. lib. 6. & Specul. de Inſtrum. æditio. §. nunc dicendum in fi. Anchar. conſ. 2. nume. 4. Felin.

56 ubi ſupra latè, qui reſpondet, quod licèt contractus Principis † habeat vim legis, ut in l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor. Bald. in rub. C. de contrahen. empt. in 3. q. & quod ex hoc inducetur, quod etiam ipſe poſſet reuocari ad libitum ad inſtar legis, tamen quod contractus habeat uim legis in Principe eſt ſolùm ad neceſſitatem obſeruandi illum, ut not. Ant. de Butr. in d. c. 1. de probatio. non autem cum libertate illum reuocandi, aut eidem contrariandi, idem uoluit Crot. in d. l. omnes populi num. 100. Et quod dictum eſt de non ſubdito, non eſt intelligendum de illo, qui licèt

licèt ſit non ſubditus habet tamen rem, de qua Princeps diſponere vult in eius territorio, nam ex quo quoad illam rem idem iudicatur de illo, ac de alijs ſubditis po-
57 terit Princeps † de eadem re ſicut de alijs ſuorum ſubditorum diſponere, ita Dec. in cap. quæ in Eccleſiarum colum. 9. poſt medium verſ. ſed quantum ad propoſitū de conſtit. quem refert, & ſequitur Crauet. conſ. 201. num. 15. cui conuenit Gemin. in conſ. 8. col. 1. vbi voluit, quod forenſis cenſetur ſubditus in concernentibus rem ſubiectam ſtatuētibus, & ſitam in eorum Territorio, de quo etiam vide in concluſ. quod ſtatutum ligat forenſes in tertia ampliat.
58 Secundò. Sublimita, vt non procedat contrarium ſuadente aliqua cauſa † publicæ vtilitatis, propter quam tale ſtatutum, quod tranſiuit in contractum ſicut poteſt ita cenſetur reuocatum per ſecundum, ita Iaſ. in l. Barbarius num. 34. verſ. 12. ff. de off. præt. per d. l. quod ſemel. ff. de decret. ab ord. facien. & per ea, quæ conſuluit Card. in conſ. 86. dum reſpondit, quod vniuerſitas poteſt venire contrà proprium contractum, & reuocare ſtatutum, quod tranſiuit in contractū, quando facit ex cauſa pacis, vel alia cauſa publica, pro quo facit, quod voluit Bart. in l. fin. in princip. ff. de Senator. dum voluit Principem ex cauſa poſſe ius priuato quæſitum etiā ex contractu celebrato cū ipſo Principe auferre per l. qui fundos, C. de commun. agr. deſer. lib. 11. & firmat Bald. in l. penult. C. de donat. inter vir. & vxor. & quod Ciuitas
59 etiam in præiudicium ſingularium perſonarum poſſit facere ſtatutum † abdicatiuū bonorum, donec iuſta cauſa ſtatuti ſubſiſtat dixit Angel. conſ. 357. D. Gregorius Pagnotij num. 9. & idem voluit Paul. de Caſtr. in d. l. digna vox num. 6. C. de legib.
60 vbi tamen dicit, quod tali caſu Princeps licèt poſſit a contractu recedere, † debet tamen reſtaurare læſum, idem tenuit Felin. in d. cap. 1. de probat. num. 6. verſ. 5. declara, & in cap. cum omnes num. 1. verſ. 2. limita, dummodò Ciuitas reficiat damnum de conſtit. & in cap. quæ in Eccleſiarum in tertia concluſ. nume. 27. verſ. cauſa autem, & nu. 28. & faciunt quæ nos latè diximus de cauſa publicæ vtilitatis in cōcl. quod ſtatuta ſunt ſtrictè interpretanda, & alibi, & quod communiter not. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtilit. public. & in l. bene à Zenone, C. de quadri. præſcript. & in l. quoties, C. de precib. Imper. offer. vbi Iaſ. nume. 3. & in d. l. barbarius vbi præcipuè idem Iaſ. num. 24. cum multis ſequent. ff. de offic. Præt. Dec. conſ. 287. nume. 4. Roma. conſil. 310. numero 2. latiſſimè Poſti. lib. 5. commun. opinio. concluſio. 16. per
61 tot. In quibus locis habetur, quod nedum Princeps † poteſt contrà contractum de re alterius diſponere ſuadente id fauore publicæ vtilitatis, ſed etiam quod poteſt liberè res priuatorum auferre, & quodcunque ius alteri quæſitum tollere, & in hoc
* communiter Doct. cōuenire teſtatur Andr. Gail. pract. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 56. inferens ex hoc, quod Princeps publica vtilitate ſuadente poterit domum ſubditi ſui demoliri, aut eius fundum Vrbi, vel Ciuitati propinquum pro dilatandis foſſis Ciuitatis, vel extruendo propugnaculo, aut alia neceſſitate publica occupare, item ſuburbia deſtruere, vel incendio conſumare, ne hoſtis eo ſe recipiat per l. ſi quando, & l. ædificia, C. de oper. publ. l. Item ſi verberatum, §. 1. verſ. item ſi ff. de rei vendic. & not. in d. l. Barbarius, vbi præcipuè Iaſ. nume. 72. Dec. in l. id quod noſtrum
62 num. 3. ff. de reg. iur. & conuenit, quod dicitur, quòd fauor publicus † priuatæ vtilitati eſt præferendus textus eſt in l. Imperialis in princip. de prohib. feud. alien. per Lothar. & in l. ſi quis graue, §. vtrum, ff. ad Sillania. Bart. in l. quemadmodum num. 4. C. de agricol. & cenſit. lib. 11. præclarè Iaſ. in l. cætera §. & ſi quis num. 2. ff. de leg. 1.

& pu-

& publicæ vtilitatis gratia à regulis iuris communis receditur, multaque permittuntur quæ aliàs ſunt interdicta,& prohibita tex.eſt in l.ita vulneratus verſ. multa, ff.ad leg.aquil.in cap.Abbate,§.fin.uerſ.præſertim de re iudic.in 6.Marſil.in pract. crim.num.61.cum plur.ſeq.idem tamen Andr.Gail.vbi ſupra nume.8. declarat, ut ſupra dicebamus,quod ſuperior auferens rem priuati etiam ex cauſa publicæ utilitatis,& neceſſitatis,tenetur ad ſolutionem iuſti pretij, & quod hoc eſt æquitati, rationi,& iuſtitiæ cōſentaneum,ne ſubditus abſque ſua culpa inuitus re, & pretio careret per tex.in l.uenditor,§.ſi conſtat,ff.cōmun.pręd.& in l.2.C.in quib.cauſ.ſeru. pro præm.liber.accip.idem uoluit Roma.cōſ.310.nu.4. Iaſ.in d.l.Barbarius nu.36. cum ſeq.& in l.fi.nu.2.C.ſi contra ius gloſ.in l.ſi locus in uer.præſtare ff.quemadm. ſeru.amitt. Felin.in c.inter quattuor nu.6.de maior.& obed. Vaſqui. illuſtr.controuerſ.lib.1.cap.5.num.9.Decia.d.tract.crim. lib.2. cap.34. num.40. Alex.conſ.289. uolum.2.cum alijs per dictum Decia.alleg.Quod tamen dum de Principe diximus

63 quoad ſolutionem iuſti pretij non procedit,† ſi uellit uti abſoluta poteſtate,qua tamen in dubio minimè uti præſumitur,ſed potius ordinaria,ita Andr.Gail.d.obſeruat.56.num.13.& ſeq.ubi etiam docet caſus,in quibus plenitudine Poteſtatis Princeps uti præſumatur,& dicatur,& in quibus per conſequens damna ſubditorum refundere non teneatur,de quo etiā uide Dec. in d. c. quæ in Eccleſiarum poſt nu.19. uerſ.& iſta concluſio de conſtit. Et quod ſupra de Ciuitate in præiudicium alterius ſtatuente,& contrà ſtatutum,quod tranſiuit in contractum,diſponente diximus,in-

64 tellige de † Ciuitate uicem Principis obtinente, & Superiorem non recognoſcente, ita Roma.in d.conſ.310. num.5. quia tunc utitur per omnia omnibus prærogatiuis, quibus & Summus Princeps,idem Roma.conſ.59.num.8.& not.Bart.in l.decima, C.de bon.uacan.lib.10. & in l.ex quibuſdam in princ.de iur.Fiſc. Alex.conſil.1.num.30.lib.5.Socin.conſ.158.prope finem lib.2.Dec.conſ.403.num.7.Mandoſ.latè ad Roma.d.conſ.59.in uer.non recognoſcunt.

Decimò. Limita concluſionem niſi per quandam diſtinctionem ſtatuta reduci

65 poſſent † ambo ad concordiam,& poſſent ambo aliquid operari,& ſeruari,quia tūc non eſt admittenda derogatio,& correctio,ſed debet utrunq; ſaluari, ita Bart. in d. l.omnes populi num.35.per tex.in prima conſtit.Codicis §. quibus ibi ſi aliàs iuris diuiſione adiuuentur Marſil.in d.§.ſi ſerui quaſi nu.27.Alexand.conſ.4.nu.7.lib.4. Dec.in conſ.195.nu.3.colum.3.Alex.conſ.141.ubi plura lib.2.& conſ.123.nu.14. lib.4.facit l.unica,C.de inoff.donatio.& idem Bart.in l.ſed, & poſteriores, ff. de legib.& in l.ſciendum in princ.ff.qui ſatiſd.cog.& in l.j.C.de inoff.donat.Caccialup. in d.l.omnes populi nu. 118.& ratio eſt, quia in dubio non uidetur unum ſtatutum corrigere alterum,licèt unum ſit poſterius altero ſecundùm Cyn.Bart. Bald. in d.l. ſed,& poſteriores,idem ſenſit Bart.in d.extrauag. ad reprimendum uerſ.nō obſtantibus,ubi dixit,quod quando ſtatuta poſſunt per aliquam diſtinctionem,aut limitationem iuuari, non ſunt dicenda contraria,nec tollentur, quia correctio eſt euitāda quantum fieri poteſt l.ſancimus,C.de teſtam.& quod quotieſcunque ſtatuti diſpoſitio diuerſa ad concordiam reduci poteſt debemus euitare correctionē dixit Rom. conſ.105.num.2.Bertazz.conſ.crim.174.num.2.lib.1. & Viu. commun. opin.280. Borgnin.deciſ.6.nu.5.lib.1.alleg.Roma.conſ.40.nu.5.& conſ.322.Alex. conſ.42. num.2.& ſeq.& conſ.48.num.6.volum.3.& quod quantum fieri poteſt debent ſtatuta concordari dixit idem Alexan.conſ.123.num.10, & plur.ſeq.lib.4.Socin.Iun.

conſ.11.num.10.lib.1.Anchar.conſ.6.num.5.Decia.reſp.32.num.35.lib.2.Roma. conſ.399.num.7.

Primò. Amplia, vt prædicta procedant, etiamſi in aliquo ipſorum ſtatutorum
66 adeſſent dictiones † taxatiuæ, vtputà tantū,dumtaxat,& ſimiles,quia ſi aliquo modo poſſent concordari,& correctio inter dicta ſtatuta euitari, dictiones prædictę nō obſtabunt,cum dictio taxatiua non operetur inter caſus concordes,aut concordabiles ita Roma.d.conſ.322.num.2.gl.in l.non tantum in verſ.nec vlla exceptio, ff. de petit.hęred.& in l.1.§.denique in verſ.nulla iuſta ff.quod vi,aut clàm,& in l.ob æs, C.de præd.minor.Euerard.in ſua cent. in loco a natura dictio taxatiua num.3. cum ibi per eum alleg.

67 Secundò. Amplia, vt ſi contrarietas reſultaret in ſtatutis † ex vi, & vigore alicuius alternatiuæ, illa potius deberet reſolui in copulatiuam, vt contrarietas euitetur,ita Pariſ.d.conſ.44.nu.10.& ſeq.lib.1. per tex.cum ibi not.in l.ſæpe, ff.de verb. ſignif.& in l.vtrum,§.fin.ff.de reb.dub.& in l.Lucius,la prima,ff.de hæred.inſtit. & in l.generaliter in princ.C.de inſtit.& ſubſtit.

68 Tertiò. Amplia, etiam ſi vltimum ſtatutum haberet † clauſulam derogatoriam generalem,non obſtante aliquo alio ſtatuto,ita Bart. in l.ſciendum nū.2.vbi etiam Iaſ.num.4.ff.qui ſatiſd.cog.per glo.in auth.de hæred.quæ ab inteſt.de fer. in princ. in ver.vacantibus Roma.conſ.57.num.1.Alexan.conſ.80.num.4.lib.1.& ratio eſt, quia clauſula illa reuocatoria alterius ſtatuti eatenus ſtatutū reuocare videtur, quatenus in ipſo ſtatuto reuocante repugnantiam habet, & concordari non poteſt, & non plus,igitur ſi erit locus concordantiæ per aliquam diſtinctionem, aut alio modo, clauſula illa non operabitur,neque obſtabit, ita Paul.de Caſtr. in d.l.ſciendum num.5.Roma.d.conſ.322.num.2.& d.conſ.399.nu.10. Dec.in d.l.in toto iure poſt num.7.ff.de reg.iur.Tiraq.de vtroque retract.tit.1.gloſ.2.§.15.in fi.

69 Limita, & intellige, vt prædicta procedant in dubio, † ſecus ſi eſſemus certi de mente ſtatuti poſterioris, quod voluerit derogare, & reuocare primum, quia tunc omnino ſecundo ſtandum eſſet Iaſ.in d.l.ſciendum num. 4. Gozad. conſ.37.nu.14. verſ.nō obſtat vltimum,& communiter Doct.in d.l.ſed ad poſteriores, ff. de legib. Decia.d.tract.crim.volum.1. lib.2. cap.39. nume. 15.vbi loquitur etiamſi primum eſſet iuratum de quo infrà.

70 XI. Limita concluſionem niſi præcedens ſtatutum eſſet derogatorium † ſecundi, vt quia prohibeat aliquid fieri, vel dicat,quod non poſſit contrarium ſtatui,nàm non per ſimplex ſtatutum tolletur iſtud præcedens, immò ſecundum non valeret propter derogationem pręcedentis,niſi in ſtatuto iſto ſecundo fiat expreſſa reuocatio primi,ita Cyn.quem ſequitur Bart.in d.l.omnes populi num.31. in fine per tex. in d.l.ſi mihi,& tibi §.in legatis,ff.de leg.1.& in l.ſi quis in princip.teſtamenti, ff.de leg.3.& quia proteſtatio præcedens,& clauſula derogatoria in primo ſtatuto declarat animum in futurum deeſſe l.& ſi quis, §.pleriq; ff.de religioſ.l.qui in aliena, §.fi. ff.de acquir. hæred. ſi ergo in ſecundo ſtatuto deficit animus,& voluntas, ergo non eſt ſtatutum, & non poſſunt ſtatuentes dici voluiſſe contrarium primo diſponere, niſi,vt dicebamus,expreſsè hoc dixiſſent, prout idem in ſimili dicitur de reſcripto
71 impetrato contra legem,quod non valet,niſi dicatur † in reſcripto,nō obſtante tali lege l.fin.C.ſi contra ius, vel vtilit.public.authen. hoc inter liberos, C. de teſtam.l. nec damnoſa, C.de precib.Imper.offer.idem Bart. in d. extrauag. ad reprimendum

ſuper

ſuper ver.non obſtantibus, vbi quærit per hæc verba. Quid dices in ſtatuto, præcedit aliud ſtatutum habens clauſulam derogatoriam, an ſic neceſſe, quod fiat ſpecialis mentio de primo, & reſpondit dicens, puto, quod ſic, ſubdens, & prohoc facit,quia quicquid ſit in Principe alia ratio eſt in populo,nam ſicut priuatus præmittit illam clauſulam derogatoriam,timens, ne inſtigatus, vel deceptione aliquando inducatur ad aliud, ita populus, vel uniuerſitas, quæ æquiparatur priuato, iure timet, ideò neceſſaria eſt derogatio.

72 Primò. Amplia limitationem,ut idem ſit,etiam ſi primum ſtatutum † non eſſet derogatorium alterius ſecundi, ſed ſimpliciter loqueretur, nàm non per hoc reuocaretur,& cenſeretur reuocatum à ſecundo,niſi in ſecundo fuiſſet facta ſpecialis expreſſa mentio de primo, nec generalis ſufficeret,ita Marſil. in d.l.1. §. ſi ſerui quaſi nu.26.per glo.quam dicit ſingularem in clem. dudum circa fin. in uer. pacta de ſepultur.Rom.in d.l.ſi uero,§.de uiro uigeſimaquarta fallen.ff.ſolut.matrim.Archid. in c.1.de conſtit.in 6.& facit tex.in d.l.fin.C.de indi.uidui.tollen.in uerſ. ne tamen quędam abiguitas ſimplices animos moueat etiam expreſſim ſancimus legem muſcellam, &c. Abb. in conſ.51.uidetur primo ſtandum col.2. uerſ.adduco Theoricam Bartoli,idem Marſil.conſ.64.num.31.& facit quod uoluit Dec.in conſil. 195. num.3. dum uoluit, quod per ſecundam conuentionem nunquam primæ derogatū uidetur,niſi expreſſe ſit dictum, prout hoc idem uoluit Bart.in conſ.72.

Intellige ampliationem,ut uera ſit, ſi aliquo modo primum, & ſecundum inter

73 ſe † compatiuntur,& poſſent ſtare, quia tunc ut contrarietas remoueatur, & correctio,debent quoquo modo ſimul concordari, & uniri,non autem tolli, ut per Dec. d.conſ.195.nu.3.& faciunt,quæ ſupra diximus in limitatione decima, & per Marſil. in d.§.ſi ſerui quaſi num.27.& Alex.d.conſ.40.num.7.lib.4. ſecus autem ſi primum,& ſecundum eſſet omninò contrarium,quia tunc per ultimum contrariū primo cenſeretur primum ſublatum ex mente ſtatuentium, qui poſtquam in ſecundo ſtatuto contra diſpoſita in primo ſtatuerūt, cenſentur abſq; alia mentione de primo, & re ipſa per iſtud ſecundum primo derogare uoluiſſe iuxtà tex.in l.ſed, & poſteriores, C.de legib.ubi poſteriores leges ad priores pertinent,niſi contrariæ ſint, & in d.l.1.§.ſi ſerui quaſi ff.de quæſt.ibi ſed ab hoc reſcripto receſſum cōſtitutiones poſteriores oſtēdunt,& faciunt ſupra adducta in principio concluſionis, & in ſublimitatione ad decimā limitationē, quę de expreſſa cōtraria mēte ſtatuētiū loquitur.

74 Secundò. Amplia iſtam limitationem, ut idem ſit, quando ſtatutum † tolleret conſuetudinem in contrarium, quia tunc cōſuetudo in contrarium poſtmodum introducta nihil operabitur,niſi tamen talis conſuetudo de nouo induceretur cum expreſſa ſcientia populi, uel Principis, ita Gemin. & alij in cap.ult. de conſuet. idem Gemin.in ſumma 11.diſtinct.& Felin.in cap.cum ex officij nu.8. de præſcript. ubi etiam additio,& in cap.cum accedentes num.6.col.5.eod.tit.ubi ampliat hoc etiam procedere in conſuetudine, cuius initij memoria non extat, nàm & illa reſiſtente ſtatuto præcedente nulla erit alleg.Butr.in d.cap.cum ex officij colum.3. per illum tex.in uer.aliquo modo,ubi etiam Abb.in 3.notab.per illum tex.in uer.non meminerint,idem Abb. poſt Ioan. Andr. in cap. cum inſtantia in tertio notab. per illum tex. de cenſibus, & facit expreſsè gloſ.3. in capitulo primo de cler.ægro.libro ſexto, dicens, quod ubi expreſsè ius improbat conſuetudinem, non poteſt aliqua introduci Decia.reſpon.32.num.50.volum.2.

Primò. Sublimità prædictam vndecimã limitationem, niſi in ſtatuto nouo dice-
75 retur, † non obſtante lege, vel ſtatuto aliquo, quod generaliter, vel ſpecialiter loqueretur in contrarium, nàm tunc per hoc ſecundum dicitur ceſſare primum etiam derogatorium, ita Bart. in d. extrauag. ad reprimendum loco citato, quem referendo ſequitur Caccialup. in d. l. omnes populi num. 110. in fi. verſ. ſubdit etiam Bart. per d. l. ſed, & poſteriores, ff. de legib. & ibi dicit hoc eſſe perpetuo meriti tenẽdum. idem tenuit Paul. de Caſtr. in d. l. ſciendum, ff. qui ſatiſd. cog.

76 Secundò. Sublimita, vt non procedat, quando conſtat ſecundum ſtatutũ † emanaſſe ab aliqua iuſta cauſa, & rationabili mouente ſtatuentes ad iudicandum primũ ſtatutum inutile. Nàm tunc per ſecundum etiam cum ſola clauſula generali, non obſtante, videretur derogatum primo quantumcunque derogatorio, & cauſa derogationis ſuperueniẽs habet in ſe abſq; alio vim reuocationis, iſta ſunt verba Caccialupi in d. l. omnes populi nu. 111. quę dicit fuiſſe de mente Bald. ibi per eum, & per not. in l. ſi cum Cornelius, ff. de ſolutio. & l. ſi ab homine, ff. mand. & idem Caccialup. optimè examinat, quando, & quæ dicatur derogatoria ſpecialis, ſeu expreſſa, & quæ generalis, quẽ eueniente caſu, vide, & idem ſenſit Crott. ibidem nu. 101.
77 vbi ẽt ipſe docet, quæ nam ſit † ſpecialis mentio, ſingularis, indiuidua, & ſimilia, & poſt eos hoc idem tenuit Decia. d. cap. 39. num. 19. vbi etiam de clauſula generali, ſpeciali, indiuidua, & alijs ſimilibus docens, quod clauſula generalis in propoſito illa dicetur puta, ſi in ſtatuto haberetur hoc pacto, non obſtante quacunque lege, vel ſtatuto. Specialis autem illa erit, non obſtante aliqua lege in contrarium faciente, vel non obſtante aliquo ſtatuto derogatorio, quod hoc fieri prohiberet, Indiuidua autem erit, ſi dicetur, non obſtante lege, vel ſtatuto poſito ſub tali titulo, vel rubrica, ſubiungitquè, quod vbicunque requireretur ſpecialis derogatio ſtatutorum, ſi dicant ſtatuentes, quod tenor ipſorum habeatur pro expreſſo, ſufficiet iuribus ibi per eum.

XII. Limita, vt non procedat concluſio in caſu, quando primum ſtatutum eſſet
78 † iuratũ, & ſecundum non poſſet quicquam operari, niſi interueniente auctoritate Superioris, nàm tunc primum non tolletur in dubio ab iſto ſecundo etiam cum interuentu auctoritatis Superioris, quia ille, qui habet interponere auctoritatem ad effectum, vt ſecundum valeat non videtur in dubio velle eſſe authorem periurij, & cogitaſſe de ſtatutis iuratis, ſecus ſi ad validitatem iſtius ſecundi non requi-
79 ratur Superioris auctoritas, quia tunc per ſecundum cenſetur reuocatum, † licèt reuocantes ſint periurij, ita Bart. in d. l. omnes populi nume. 32. vbi etiam Caccialup. num. 113. per ea quæ not. in authen. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. vend. & in c. cum contingat de iureiur. & c. licet eod. tit. in 6. cap. 1. de ſponſ. duor. capit. 1. de vor. lib. 6. Ant. de Butr. Abb. & Imol. in c. 1. de his quæ fiunt a maior. par. Cap. & in ſimili not. in l. 1. C. ſi aduerſ. vend. l. aſſiduis, C. qui potior. in pign. hab. & ibidem Bart & Caccialup. tractant quando requiratur Superioris auctoritas in auctorizando ſtatuta, de quo tamen vide Abb. in c. dilecto de præben. & limitationẽ ſecuti ſunt Felin. & Dec. in cap. cum acceſſiſſent de conſtit. vnus num. 11. & 12. & alius nume. 31. ubi tradunt, quod contraueniendo ſimpliciter abſque expreſſa reuocatione ſtatuti iurati cenſentur prius tacitè reuocaſſe ipſum ſtatutum, ne ſint periuri per trad. a Card. in clem. j. de regular. in 3. quæſt. in fine, pro qua opinione Fel. & Dec. faciunt dicta per Ioan. Andr. Butr. & Imol. in d. c. 1. vbi voluerunt, quod ſingulares de vniuerſitate,

qui

qui iurarunt ſeruare ſtatuta intelliguntur iuraſſe quàm dici ſint ſtatuta, vnde poterunt per eos reuocari abſque metu contrauentionis iuramenti, cum aliud ſit iurare ſeruare ſtatuta, & aliud iurare illa nō reuocare, & pro his facit tex. in c. in his 11. diſtinct. vbi Io. dixit, quod licèt ſtatutum ſit iuratum, ſi tamen capitulum illud tollit communi conſenſu illo ſublato poterit contra illud venire, ſine peiurio, & in ſimili dicitur de iuramento præſtito, de obediendo Prælato, quod non obligat illo Prælato remoto cap. venerabilem, vbi vlt. gloſ. de elect. Amplia quod diximus, ſtatuentes poſſe reuocare ſtatuta etiam iurata, vt tunc eò magis ſit verum, ſi ſubeſſet aliqua iuſta cauſa mutandi, & veniendi contrà ſtatuta iurata glo. in d. c. in his. 11. diſtinct. Io. Andr. in d. c. 1. de his quæ fiunt à maior. par. capit. vbi etiam Butr. & Imol. Capr. d. reg. 9. num. 36.

Secundò. Amplia, vt tunc prædicta procedant præcipuè quando ſtatutum contineret ſolam vtilitatem vniuerſitatis priuatam, non autem concerneret vtilitatem principaliter alterius, quia tali caſu eo ipſo quod Vniuerſitas in his quæ ad illã ſpectant deliberauit venire contra ſtatuta, videtur remittere iuramentum ſuper illis præſtitum, quod facere poteſt ſecundum Butr. in d. c. 1. num. 12. verſ. ſi autem iuramentum contineret per not. in cap. præterea de ſponſ. & per Spec. in tit. de iureiur. §. 1. verſ. quid ſi aliquis, vbi voluit, quod iuramentum factum in fauorem hominis poſſit ab eodem reſolui, & remitti.

Tertiò. Amplia, vt tantò magis euitaretur periurium, ſi loquendo de aliquo Collegio, vel Capitulo contrauenirent ſtatuto hi qui eſſent ſubrogati in locum illorũ, qui iam iurarunt, quia cum iuramentum ſit perſonale quoad penam periurij capit. veritatis de iureiur. non obligat ſucceſſorem Butr. in d. c. 1. nu. 12. verſ. intellige tamen, vbi etiam Imol. nu. 19. uerſ. & intellige ſane. Vnde ex ſupradictis temperarem ea quæ dixit Bart. in d. l. omnis populi num. 32. & alij illum ſequentes, dum uoluerunt ſtatuentes incidere in periuriũ reuocantes ſtatuta iurata, ut procederent quando fuiſſet iuratum non reuocare ſtatuta, ſecus ſi ſolum fuiſſet iuratum ſtatuta obſeruare, quia tunc licet illis non reuocatis, contraueniens efficiatur periurus, tamen reuocari non prohibentur cum iuramentum de illa obſeruando, intelligitur quãdiu ſint ſtatuta, & non quod reuocari, & mutari non poſſint iuxta trad. per Ioan. Andr. Butr. & Imol. in d. c. 1. de his quæ fiunt a maior par. cap. cum alijs de quibus ſupra, & de hoc ẽt infra.

Primò. Intellige tamen, quod diximus, quod ſtatutum primum etiam iuratum reuocatur per ſecundum vt procedat ſi in eo ſit appoſita clauſula, non obſtante, & facta mentio de iuramento, aliàs ſi primum eſſet iuratum, ſecundum verò ſimplex, ideſt ſine clauſula derogatoria, & mentione iuramenti, primum non diceretur reuocatum, quia tale iuramentum in primo appoſitum habet vim clauſulæ derogatoriæ, & in dubio non cenſetur reuocatum iuramentum, ita Crot. in d. l. omnes populi num. 105. & 106. de mente Ioan. Andr. in d. c. quod ſemel de reg. iur. in ſexto, & Bart. in l. ſi quis in princ. in fi. princ. ff. de leg. 3. Alex. in d. l. ſancimus, C. de teſtam. vbi etiam Iaſ. & Salic. q. 8. cum alijs latè adductis per Seraphi. in ſuo pulchro tract. de priuileg. iuram. priuil. 75. nume. 6. idem voluit Felin. vbi etiam alij communiter Doct. in cap. conſtitutus num. 3. de reſcript. per illum tex. & hoc firmauit gloſ. in c. cũ non deceat de elect. in 6. ad fi. & in clem. dudum in ver. pacta de ſepultur. Roma. ſing. 8. & facit dictum Anchar. in conſ. 308. incip. niſi legibus, & canonibus, quod

concesſio

conceſſio Papæ abſoluens aliquem a promiſſione, quam fecerat per pactum iuratū, non valet, niſi ſit facta expreſſa mentio de iuramento, & ibi plura alia inducit Ant. de Butr. Imol. & Abb. in d.c.1. de his quæ fiunt a maior. par. cap.

Secundò. Intellige, vt per ſecundum ſtatutum ob clauſulam generalem reuocatoriam reuocetur primum etiam iuratam, niſi primum, vltrà iuramentum, haberet etiam clauſulam derogatoriam, quia derogatio generalis ſecundi non operatur tūc contra primum, ex quo in eo reperiuntur duo obſtacula, & impedimenta Crot. in d. l. omnes populi num. 106. de mente Bald. in l.1. colum. 5. C. de furt. Decia. d. tract. crim. volum. 1. lib. 2. cap. 39. num. 15.

Tertiò. Intellige, vt per ſecundum etiam cum clauſula, non obſtante non cenſeatur reuocatum primum ſtatutum iuratum, in dubio, ſecus ſi ſecundum factū eſſet, vt expreſsè reuocaretur illud primum per viam ſtatuti reuocantes expreſsè nā tunc per clauſulam non obſtante, etiam generaliter, & ſimpliciter prolatam, nulla facta mentione de iuramento, dicerentur ſtatuta etiam iurata reuocata, ita Decia. d. tract. crim. vol. 1. lib. 2. cap. 39. num. 15. de mente Crot. in d. l. omnes populi nu. 58.

Quartò. Intellige, vt per ſecundum ſtatutum non cenſeatur reuocatum primū iuratum, quando nedum fuiſſet iuratum dictum ſtatutum obſeruare, ſed etiam non reuocare, immò tunc reuocando efficerētur periuri ſecundùm ea, quæ allegauit Seraphi. de priuil. iuram. d. priuileg. 75. nu. 15. de mente etiam Butr. in d. cap. 1. & Archid. in cap. vnico de cler. non reſid. lib. 6. Niſi tamen, vt ſupra nos diximus, ſtatutū concerneret ſolem vtilitatem vniuerſitatis, & iurantium, quia tunc poſſent ſibi ipſis iuramentum remittere, & per conſequens ſtatutū reuocare iuribus ſupra allegatis.

Quintò. Intellige, vt per contrauentionem non dicatur incurri periuriū quando per Collegium, ſcilicet, vel per Capitulum, & per vniuerſitatem in communi, & capitulariter, ſeu collegialiter veniretur contra ſtatutum ſecus ſi ſingulares de vniuerſitate de Collegio, vel Capitulo venirent, quia tunc inciderent in periurium, cū ab eorum poteſtate ſingulari non pendeat tollere ſtatutum veniendo contra illud, & iuramentum remittere, ita Ant. de Butr. in d.c.1. nu. 12. verſ. quandoq; de mente Paul. in clem. 1. de reg.

Sextò. Intellige quod ad effectum, vt euitetur periurium per vniuerſitatē, Collegium, & Capitulum contra ſtatutum iuratum veniendo, non eſt neceſſe quod ante omnia per vniuerſitatem expreſsè tollatur ſtatutum, & poſtmodum contrafaciāt diſpoſitis in eo, ſed ſufficiet, ſi omnes de communi conſenſu contrauenirent ſtatuto tacitè hoc pacto illud reuocando, prout hanc veriorem opinionem dicit, & tuetur Imol. in d.c.1. num. 23. de his quæ fiunt a maior. par. Cap. contra Butr. ibidem contrarium ſentientem, & concordat Felin. in cap. cum acceſſiſſent de conſtit. nu. 11. vbi etiam Dec. nu. 12. qui voluerunt, quod vniuerſitas contraueniendo ſimpliciter ſtatuto cenſetur hoc pacto illud tacitè reuocaſſe.

Septimò. Intellige, vt reuocato ſtatuto, vt ſupra, non incurratur periurium per contrauenientes, niſi vltra Iuramentum ſuper ſtatuto præſtitum fuiſſet etiam Iuratū particulariter circa factum contentum, & diſpoſitum in ſtatuto vtputà ſi fuiſſet cautum, non recipi debere in ciuem damnatum ex furto, & iurantes nedum iuraſſent generaliter obſeruantiam ſtatutorum, ſed etiam ſpecialiter non recipere in ciuem aliquem damnatum de furto, quia tali caſu ſi iurantes reciperent, efficerētur periurij, etiamſi fuiſſet ſtatutum ſublatum, quia licèt ceſſet, vt ſupra diximus iuramentū

quoad

quoad ſtatutum ſublato ſtatuto, non tamen ceſſat quoad factum ſuper quo fecit particulariter iuratum, quod iuramẽtum operatur, quod non dicimur eſſe in puris terminis obſeruantiæ ſtatuti, prout ſtatuti, ſed quod transferatur etiam in obſeruantiam facti illius particularis prout eſt facti, ita Io. Andr. in d.c.1.n.7.verſ hi verò qui volunt fortius iuramento ligari de his quæ fiunt a maior. par. cap. vbi dicit, quod hic eſt vnus modus perpetuandi ſtatutum, & illum ſequitur ibidem Ant. de Butr. n.12. verſ. quandoq; iurant, ſtatutum, & factam contentum in ſtatuto, vbi etiam Imol. nu.25. qui teſtatur hanc cõmunem opinionem, in quo tamen diſtingue, vt per eundem Eut. ibidem nu.13. verſ. hoc puto verum.

Octauò. Intellige, vt per ſecundum ſtatutum dicatur reuocatum primum etiam iuratum ſine metu periurij quando iuramentum fuit ſingulariter per ſingulares de Collegio, vel corpore præſtitum ſuper obſeruãtiam ſtatutorum, quia tunc non impedit, quominus illa collegialiter per eos, ad quos pertinet, tolli poſſint, cum ſolum arctet iuramentum tali caſu ſingulares iurantes ad illa ſeruanda quamdiu ſunt ſtatuta, & exemplum poni poteſt in ſtudentibus, qui ſingulariter iurant ſeruare ſtatuta vniuerſitatis, uel etiam in notarijs, dum matriculantur, & ſimilibus, ita Io. Andr. in d.c.1.num.7. vbi affirmat, quod ſic ſeruat totus Orbis. Nota tamen, quod non obſtantibus ſuprapoſitis tutius erit petere abſolutionem a Superiore, prout ita ſæpè ſeruare D D. Collegij teſtatur Imol. in d.c.1.nume.27.& hanc communem practicam dixit Florian. in d.c. dilecto de præben.

XIII. Limita concluſionem, vt non procedat, quando primum ſtatutum inferio-
80 ris eſſet confirmatum † a Superiore, ſecundum autem minimè, Nàm iſto caſu per ſecundum non diceretur reuocatum primum à Superiore cõfirmatum, vt trad. Bar. in l. quoties in fi. ff. de opt. leg. quem refert Cephal. in conſ.571.num.68.lib.4.& in conſ.38.lib.1. Bart. in d.l. omnes populi q.3. princip. uerſ. iuxtà prædicta, ubi dicit,
81 quod inferior † nõ poteſt reuocare ſtatutum confirmatum a Superiore, quia requiritur eadem ſolemnitas in deſtruendo, quæ in conſtruẽdo Roma. conſ.37. uiſo puncto, & conſ.116. uiſis neceſſarijs nu.1. cum ibi alleg. per Mandoſ. in addit. littera B, Felin. in d.c. cum acceſſiſſent num.9. de cõſtit. & ratio eſt, quia ſtatutum a ſuperiore cõfirmatum ab confirmationem cenſetur effectum ſuperioris ipſius l.1.§. omnia C. de ueter. iur. enuclea. Abb. in d.c. cum acceſſiſſent 4. notab. de cõſtit. Alex. conſ.123. num 17. uol.4. Marſil. ſing.567. Hinc eſt, quod ſtatuta confirmata a Papa dicuntur Papalia Bald. in l. ex placito nu.6.& 7. C. de rer. permut. Barbat. conſil.14. num.24. uol.2. Crot. conſil.35. nu 47. Rip. in cap.1. nu.7. de iud. Corn. conſil.190. col.4. lib.2. quos in propoſito adducit, & ſequitur Cephal. conſ.601. n.32. uol.4.& conſ.463. nu.34. eod lib.4 idcirco inferior legi, ſeu ſtatuto ſuperioris præiudicare non poteſt c. cum inferior de maior. & obed. Dec. conſ.17. n.2. & in rub. de appellat. n.2. Abb. & Felin. in d.c. cum acceſſiſſent Bald. & Alex. in l. debitorum 1. not. C. de pact. Bartol. Bald. & alij in d.l. omnes populi q.1. Ruin. conſ.130. n.7. & 8. lib.5. Bertaz. conſ. ciuil.2. num.2. Pariſ. conſ.81. num.28. lib.3.

Ampliа limitationem, ut maximè procedat, quando ſtatutum confirmatũ aliàs
82 † erat nullum, & inualidum, ut quando ſtatutum tolleret ſolemnitates teſtamentorum, nàm tali caſu ſtatutum confirmatum non ualeret ut ſtatutum, ſed ut priuilegium l. ſi non ſpeciali C. de teſtam. unde, derogato omnibus ſtatutis, non intelligetur derogatum tali ſtatuto ſic con..rmato, quod, ut dicebamus, non ſtatutum, ſed

priuile-

priuilegium appellari deberet, ita Decia. in d. tract. crim. lib. 2. cap. 37 nu. 7. per tex.
in l. decurionibus, C. de Silen. lib. 12. Bald. in l. ſancimus in fine quo temp. milit. vni
l. non plures, C. de ſacroſan. Eccleſ. & in §. ſi quæro per illum tex. C. de nouo Cod.
confirmand.

Secundò. Amplia, vt maximè procedat limitatio, quando in confirmatione eſſet
83 clauſula, † quod ſi ſecus actum ſit, irritum ſit, & inane, nunc enim non poſſunt ali-
qua ſtatuta ab inferiore reuocari ſine Superioris expreſſa auctoritate, ita Felin. in d.
c. cum acceſſiſſent nume. 7. per c. dilecto ad fin. verſ. niſi fortè de præben. & ibidem
Imol. Butr. & Abb. quod eſt verum etiamſi ſtatutum eſſet in fauorem merum infe-
rioris, adhuc enim non poſſet ab ipſo reuocari, quia Superior addendo illam clau-
ſulam habet pro illicito quicquid fit in contrarium Abb. in d. c. dilecto, & latius Fe-
lin. vbi ſupra.

Tertiò. Ampliatur iſta limitatio, vt multò magis procedat quando inferiores
84 eſſent ex his, † qui recepiſſent auctoritatem condendi ſtatuta a Superiore confir-
mante, tunc enim inferiores nullo modo poſſunt aliquid ſtatuere contra legem ip-
ſius Superioris, & ſic contrà ſtatutum ab eo confirmatum, quod dicitur eſſe lex ip-
ſius, ita Cephal. conſ. 601. num. 30. volum. 4. Dec. in conſ. 403. num. 4. & 5. per l. for-
mam, C. de offic. præfect. Præt. vbi poteſtas condendi legem data alicui, intelligitur,
vt contrà ius commune, & contrà ſtatutum Superioris ſtatuere non poſſit, & quod
inferior non poſſit tollere legem Superioris eſt clarum in iure, & probatur etiam in
clem. ne Romani de elect. & facit tex. in d. c. cum inferior de maior. & obed. & in c.
inferior 21. diſtinct. Bart. in d. l. omnes populi in 4. q. 3. princip. ver. iuxtà prædicta
quæro num. 33. vbi Sancta Seuer. num. 71.

85 Subamplia, vt nec etiam poterunt huiuſmodi † inferiores talia ſtatuta confir-
mata interpretari, quia, qui non poteſt tollere, non poteſt etiam interpretari abſq;
eadem auctoritate Superioris confirmantis Bognl. deciſ. 11. nu. 45. lib. 1. & ante cũ
Alexan. conſ. 173. ſub nu. 8. volum. 6. not. Ang. Bald. & Imol. in l. ex facto in princ.
ff. de vulg. & pupil. vbi etiam Alexan. plura adducit concord. Andr. Sicul. conſ. 27.
in ſecundo volum. Dec. in d. cap. cum acceſſiſſent in tertio not. de conſtit. & not. in l.
vlt. C. de legi. & in l. 2. §. ſi quid vero, C. de vet. iur. enucle. ex quo videant Magni-
86 fici Domini mei Antiani Sarzanæ, quid operetur † authoritas eiſdem attributa cir-
ca decernenda dubia in noſtris ſtatutis de qua lib. 3. cap. 47.

Sublimita iſtam limitationẽ, vt ſolùm procedat in his, de quibus inferiores ſta-
87 tuere non poſſunt, † niſi Superioris auctoritate accedẽte, vt ſunt ea, quæ pertinent ad
Iuriſdictionem, & ad reſeruata Principi, ſecus autem in his, de quibus ſine Superio-
re poſſunt per ſe ſtatuere, vt ſunt ea, quæ pertinent ad rerum, & negotiorum ſuorum
adminiſtrationem, vt de expendenda pecunia communi, & ſimilium. Nam huiuſ-
modi ſtatuta poterunt multò magis reuocari ſine Superioris auctoritate, poſtquam,
* & fieri poſſunt, cum facilius reuocetur, quam de nouo fiat ſtatutum Doct. commu-
niter in l. omnium, C. de teſtam. Bart. in d. l. omnes populi q. 1. nu. 4. verſ. ſi verò quę-
ris, & ibidem Iaſ. in 2. euid & in quæſt. 1. Felin. in cap. cum omnes ſub num. 13. verſ.
** fallit primo de conſtit. Cephal. in conſ. 38. num. 15. vbi de magis communi teſtatur
volum. 1. & in d. conſ. 571. nu. 74. lib. 4. & ratio eſt, quia diſpoſitio tunc dicitur con-
88 firmantis, † quando confirmatio eſt neceſſaria, ſecus in his, in quibus nulla confir-
matione eſt opus Felin. in d. c. cum acceſſiſſent nume. 5. & 6. Salic. in l. fin. C. de iur.
omn.

omn. Indic. & ex hoc dicebat Bald. in l. ex placito, C. de rer. permut. quod vbi Papa confirmat ſtatuta valida, non dicuntur, nec efficiuntur Papalia, ſecus ſi inualida, quia in primo caſu confirmatio non erat neceſſaria, in ſecundo ſic Ceph. d. conſilio 38. numero 26. & d. conſilio 571. in fi. faciunt tradita per Bart. in dicta l. omnium, C. de teſtamen. nempè quòd teſtamentum factum coràm Principe poteſt ſine eius conſenſu reuocari, eò quia præſentia huiuſmodi tanquam minus neceſſaria non operatur quoad impediendam reuocationem aliàs permiſſam de teſtamento, & Bart. ibi ſequuntur Salic. Fulgoſ. Caſtren. nàm illa regula, quam Bald. in con-
89 trarium allegabat, quòd eadem ſolemnitas requiritur † in deſtruendo, quæ in conſtruendo, vendicat ſibi locum in ſolemnitate, quæ de neceſſitate debet interuenire in actu, ſecus in ea, quæ non neceſſariò requiritur, ſed in ſtatutis non pertinentibus ad Iuriſdictionem Superioris, ſicuti, & in teſtamentis non requiritur eius auctoritas in conſtruendo de neceſſitate, vt per Barto. in d. l. omnes populi quæſtione prima ergo nec in deſtruendo, & ſecundùm iſtam ſublimitationem debet intelligi dictum Abb. in dicto capitulo dilecto columna ſecunda numero decimo verſic. ex quo infero de præben. vbi dicit, quod ſtatuta Collegij per Superiorem confirmata poſſunt reuocari non obſtante confirmatione, debet enim intelligi in his, quę Collegium ſtatuere poteſt abſque Superioris auctoritate, vt per Felin. in d. capit. cum acceſſiſſent numero quinto, verſic. & ſecundùm hanc declarationem, quod
90 notant Domini mei Conciues Sarzanenſes ad intelligentiam † capitulationis 41. cum Sereniſs. Republica, dum eiſdem permittitur poſſe facere alia ſtatuta, & renouare, dummodò ſint confirmata, & comprobata per Sereniſsimum Senatum, vt non procedat quod dictum eſt de comprobatione in his, quæ res tantùm proprias, & communes noſtras tágunt, nàm in his valebunt ſtatuta, ex quo de iure hoc Communitas facere poteſt, & reſeruatio facta à Sereniſſimo Senatu ad dictam capitulationem 41. ibi quòd concedunt facere ſtatuta, cùm conditione tamen, quod nõ valeant, niſi fuerint per ipſos Dominos comprobata, recipiet interpretationem à iure, vt ſcilicet procedat quoad ea ſtatuta, quæ a Communitate de iure fieri non poſſunt abſque Superioris licentia, & confirmatione, non autem quoad ea, quæ de Iure abſque aliqua Principis ſcientia condi poſſunt, nàm reſcriptum, ſiue decretum Principis, ſicut, & ſtatutum recipit interpretationem, & declaratur a iure communi ſecundùm ea, quæ ab ipſo iure reperiuntur diſpoſita, vt communiter Doctor. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. vbi præcipuè Barto. & in capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit. & pro prædictis facit in terminis Dec. conſ. 197. colum. 2. Crauet. conſ. 238. num. 1. Iaſ. in d. l. omnes populi numero ſecundo, & 21. ff. de iuſt. & iur. & quod valeat Communitas facere ſtatuta circa res ſuas non obſtante quod non haberet Iuriſdictionem, ac Superiorem recognoſceret probat Decia. d. tract. crimin. cap. 33. num. 2. & 5.

91 Vel ſublimitando ſecundo diſtingue, quod aut ſtatutum confirmatum † concernit principaliter fauorem ſtatuentium, & tali caſu poterit reuocari, & per ſecundum diceretur reuocatum primum etiam confirmatum, nàm tunc confirmatio habet vim cuiuſdam priuilegij, cui poſſunt ſtatuentes renuntiare, vt in cap. pro illorum de præben. ſi verò ſtatutum concernit fauorem aliorum, & intereſſe, vel bonum publicum, non autem merè ipſos ſtatuentes tunc nequaquàm per ſecundum

cenſetur, aut dicetur reuocatum primum confirmatum rationibus, de quibus in limitatione, ita Abb. in dicto capitulo cum acceſſiſſent, vbi etiam Felin. num. 4. & Dec. in tertio not. & illos ſequitur Sancta Seuer. in repet. d. l. omnes populi numero 114. cum alijs ibi per eum.

Sublimitatur tertio, vt non procedat limitatio. quando ſtatutum confirmatum à
92 Superiore † non penitus tolleretur, ſed modificaretur ſuadente aliqua ratione publicæ vtilitatis, veluti ſi ſtatutum prohiberet, quod ligna non incidantur in tali nemore, poterit modificari tale ſtatutum, vt non procedat, quando ligna inciduntur pro vſu militum, qui cuſtodiunt Ciuitatem, ita reſpondit Cephal. d. conſilio 38. numero nono, & ſequent. & numero decimoſeptimo cum ſequent. libro primo pro quo facit, quia limitatio, & modificatio non eſt odioſa, ſicuti omnimoda correctio, vnde licèt ſtatutum corrigens ius commune non extendatur etiam ex identitate rationis, niſi ſit expreſſa, vel ſit vnica tantùm ratio, tamen id non habet locum, quando ſolùm limitatur, & modificatur ius commune, vt per Iaſ. conſil. 112. columna tertia libro primo, & multa poſſunt fieri pro parte, quæ non poſſunt in totum Afflictum titu. de natu. ſucceſſ. feud. in principio numero 119. & facit etiam, quòd Papa, & Princeps Laicus non poſſunt in totum tollere ius diuinum, nec ei derogare, ſecus tamen limitare, decernere, & diſtinguere, vt per Felin. quæ in Eccle-
* ſiarum numero ſecundo verſic. concluſio prima, vbi etiam alij communiter ſcribentes de conſtit. & alia per nos latè adducta in concluſio. quod ſtatuta Laicorum non ligant clericos.

93 Quartò. Sublimita, vt non procedat, quando ſtatuentes † vellent redire ad ius commune, quia tunc poſſunt reuocare ſtatutum etiam ſine Superioris auctoritate, ita tradit Abb. & Dec. & latè Felin. in dicto capitulo cum acceſſiſſent numero quinto verſic. hanc declarationem de conſtit. per illum tex. per quem probari dixit hanc notabilem, & quotidianam doctrinam, quod ſcilicet ad hoc vt res reuertatur ad Ius commune, a quo per viam ſpecialem exierat, poteſt inferior venire contrà diſpoſitionem Superioris, quod aliàs non poſſet pro quo facit cap. ab exordio trigeſimaquinta diſtinctio. & l. ſi vnus §. pactus ne peteret ibi in priſtinam naturam redit ff. de pact. & quod not. idem Felin. in capitulo cum omnes de conſtit. vbi notauit, quod in his, in quibus aliàs requiritur conſenſus Superioris, illud fallit, vbi agitur de redeundo ad ſtatum antiquum, & Bald. in l. ſi quis ad declinandum in lectura ſecunda in fine, C. de Epiſcop. & Cler. voluit, quod in caſibus, quibus videtur aliàs neceſſaria clauſula, non obſtante, talis clauſula non erit neceſſaria, quando per id, quod diſponitur, reditur ad ius commune, & alia permulta ſimilia tradit idem Felin. ibidem, quem ſequitur Cephal. in dicto conſilio trigeſimooctauo numero vigeſimoprimo, & conſilio 601. numero trigeſimonono volumine quarto, & idem voluit Bart. in dicta lege omnes populi numero trigeſimotertio in tertia quæſtione princip. verſic. iuxtà prædicta quæro, vbi etiam Crot. numero ſexageſimoſecundo, Pariſ. conſilio nonageſimoſecundo numero 55. & ſequent. volum. 4.

94 Quintò. Sublimita, niſi ſtatutum à Superiore confirmatum † etiam cum clauſula annullatiua haberet conditionem reſolutiuam, vel expreſſam, vel tacitè ſubintellectam, nàm eueniente tali conditione valebit reuocatio ſtatuti, & ei contraueniri

Digitized by Google

trauenirí poterit etiam ſine aliqua alia Superioris authoritate, ita Decia: in ſuo tra-ćta. crimin. volomine primo libro ſecundo capitulo trigeſimonono numero ſexto, de mente Abb. & Anchar. in d. capit. cum acceſſiſſent de conſtit. & Crot. in d. l. omnes populi numero 73. verſ. ſeptima concluſio, & not. Ioan. Andr. in capit. dilecto. de præben.

XIIII. Limitatur concluſio, vt non procedat quando ſecundum ſtatutum
95 † eſſet inualidum, quia tunc attenditur primum, cum ſecundum inualidum non ſit habendum in conſideratione, ſed pro nihilo reputatur, vtputa quia eſſet de pertinentibus ad Principem, de quibus Ciuitas non poſſet ſtatuere, niſi accedente auctoritate Principis, ita Marſil. in dicta lege prima, §. ſi ſerui quaſi numero vigeſimo primo, ff. de quæſtio. Cephal. in conſilio 601. numero decimoquinto libro quarto per regulam generalem, quod poſteriores diſpoſitiones, ita demum derogant prioribus, quæ ſunt validæ, & legitimæ l. ſancimus, vbi Doctor. & præcipuè Caſtren. in fine, C. de teſtamen. Salicet. in l. quoties, ff. qui ſatiſdat. cogat. & not. in lege ſcire oportet, §. ſufficit, ff. de excuſatio. tutor. gloſ. in l. ſi pater, C. de ſtat. defunct.

96 XV. Limita concluſionem, vt non procedat quando prius ſtatutum † eſſet fauorabilius ſecundo, tunc enim præfertur poſteriori, ita Iaſ. in l. gallus, §. quidam rectè numero decimoquinto, ff. de liber. & poſthum. vbi dicit, quod quando ſunt duo contraria ſtatuta, & vtrunque ſpeciale, attenditur illud, quod eſt magis fauorabile, & in quo eſt maior, & euidens vtilitas Bart. in d. extrauag. ad reprimendum verſic. non obſtantibus columna penultima in principio, Bald. in lege prima, in 3. quæſtio. ff. de offic. Conſul. Bald. Ang. & Aret. in l. Titiæ textores in princip. ff. de legato primo, Caſtren. in l. non eſt nouum de legibus, cum alijs adductis, ibi per eum, & in l. ſi Ruffinus columna prima verſic. ego autem vltrà alios C. de milita. teſtamen. Cephal. in conſilio 602. numero trigeſimoquinto libro quarto, Roma. in l. ſi verò, §. de viro 24. fallet ff. ſolut. matrimon. Dec. in dicto conſilio quadrageſimoquarto numero ſeptimo verſiculo quarto, quia Bald. in l. hac conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ. colum. 1.

97 XVI. Limita, niſi vnum ſtatutum loqueretur † prohibitiuè, & negatiuè, & aliud affirmatiuè, vt quia vnum prohiberet aliquid generaliter fieri, & aliud mandaret generaliter etiam aliquid eſſe faciendum, nam circumſcripto ordine in volumine ſtatutorum prohibita magis obſeruarentur, & attenderetur, ac præualeret ſtatutum, quod loqueretur prohibitiuè, quàm illud quod diſponeret affirmatiuè, vt ſi extaret ſtatutum, quod bona Communis non poſſent alienari, & extaret aliud ſtatutum, quod mandaret de cauſis fieri compromiſſum, certè non poterit fieri
98 compromiſſum de cauſis bona Communis reſpicientibus, quia faciens † compromiſſum dicitur alienare Doctor. & gloſ. in capit. cum tempore de arbitr. Roma. conſil. 175. columna prima, & conſil. 369. columna quarta Lap. alleg. 102. incip. non poteſt Clericus Card. conſilio nonageſimoquinto incip. ad primum columna penultima, Dec. conſilio quadrageſimoquarto numero ſecondo quæ alienatio fuit prohibita per aliud ſtatutum, quod debet potius obſeruari in ſuis prohibitis, & in illis præualere, quàm ſtatutum contrarium in ſuis permiſſis, quia de duabus regulis, quarum vna eſt prohibitiua, & altera permiſſiua, attenditur illa, quæ prohibet

Dec. dicto conſilio quadrageſimoquarto numero ſeptimo, de mente Barto. per illum tex. in lege ſecunda, §. liberti, ff. de ſuſpect. tut. Paul. de Caſtr. in dicta lege non dubium, C. de legibus, Dec.d.conſilio quadrageſimoſeptimo num.5. verſ. quia priuilegium.

99 XVII. Limita, quia in caſibus, in quibus vltimum ſtatutum † tollit primum, intelligitur ſolùm, quod tollat in eis, quæ ſunt priori contraria, in reliquis enim quod prius eſt ſeruandum erit Bald. in l. vnica verſ. quantum in ea parte C. de lat. libert.tollen. Marſil. vbi ſupra numero vigeſimo octauo vbi dixit, quod de duobus ſtatutis contrarijs vltimum tollit primum ſolùm in ea parte, vbi reperitur contrarium vltimo, ſed in alijs ſuis partibus, in quibus non reperitur eſſe contrà vltimum, non intelligitur eſſe ſublatum, nec ei præiudicare in aliquo, ſed remanet firmum, & validum per tex. in l ſancimus in verſic. reliquam verò quantitatem, quæ intrà legis terminos conſtituta eſt in ſuo robore perdurare, C. de donatio. Barbat. in capitulo primo in fine de teſtamen. & facit tex. in clement. dudum, §. nos enim ibi inquantum præmiſſis, vel præmiſſorum alicui contraria de ſepult. & doctr. Bald. in l. ſed, & milites in §. quæſitum, ff. de excuſatio. tutor. vbi dixit, quod reſcripta

100 Summi Pontificis † quæ dicunt, non obſtante tali priuilegio, intelliguntur infringere priuilegium ſolùm in eo actu, contrà quem loquitur, in reliquis autem partibus ipſum priuilegium remanet firmum, & faciunt latè adducta in ſimili per Franc. in capit. nonnulli verſiculo decimoſexto de reſcript. & in capitulo primo columna quinta de conſtit. limitationem quoque ſecutus eſt Decia. d. tract. crimin. lib. 2. capitulo trigeſimoſexto numero quinto, vbi ideò dixit, quod ſi reformatio corrigit in aliquo ſtatutum antiquum, in illo tantùm expreſſo intelligetur correctum, in alijs autem omiſſis à reformatione ſtabitur ſtatuto antiquo, non autem recurrendum erit ad ius commune, quia potius in non correctis dicitur confirmatum prius ſtatutum iuxtà l. ſancimus cum ibi not. C. de teſtamen. & ita tenet Paul. de Caſtr. in ſecunda conſtitutio. Cod. columna prima, & in lege prima, C. de nouo Cod. confirm. aſſerens ſe ita conſuluiſſe, & idem ſenſit Pariſ. conſil. 56. nu. 23. cum plur. ſeq. lib. 1.

XVIII. Limita, vt non habeat locum quando allegaretur ſtatututum ſecun-

101 dum † quod non eſſet inſertum in volumine ſtatutorũ aliorum, nàm tantùm abeſt, vt deroget primo, & illud tollat, quod potius non valet Pariſ. conſilio quadrageſimoſeptimo numero trigeſimoſeptimo volumine tertio, allegans Bart. in lege prima, C. de exact. tribut. lib. 10. & Doctor. in capit. ſtatutum de reſcript. in ſexto, Carpan. vbi ſupra in prælud. nume. 118. Rot. deciſio. 127. par. 2. vbi amplius concludit, quod quando ſtatuta fuerunt reformata, & renouata, & variata, ſi quis vigore alicuius ſtatuti vult aliquid obtinere contrà aliquem ſub prætextu quod fuerit contrauentum illi ſtatuto, debet probare, quod tempore, quo dicitur fuiſſe contrauentum ſtatuto, illud ſtatutum eſſet inter volumen ſtatutorum, & quidem neceſſariò, concludenter, & non per poſſibile, nec poteſt inferi modo reperitur, ergo, & eo tempore reperiebatur, quia poſſet eſſe, quod verè non adeſſet, & qui vult obtinere debet eius præſuppoſitum concludenter, & neceſſariò facere apparere, vt ibi, & per Decia. reſpon. vigeſimoquarto numero ſexageſimoprimo libro primo.

Sed

102 Sed ego hoc intelligerem in caſu, quando non eſſet certum ſtatutum, † de quo agitur eſſe ſtatutum, nec tanquam ſtatutum præſupponeretur, quia tunc benè eſſet verum, ſi de hoc dubitaretur, quod ſtaretur volumini ſtatutorum. inter quæ ſi non reperiretur, non poſſet reputari ſtatutum, ſecus ſi fateremur illud quidem eſſe ſtatutum, & ſolùm inniteremur contrà illud, eò quia non eſt inſertum in volumine aliorum ſtatutorum, quia non per hoc deficeret illius virtus, & validitas, prout hoc voluit etiam Corn. conſilio centeſimo decimoquarto numero quinto volumine quarto, vbi appellat hanc exceptionem vanam allegationem, quia non eſt de eſſe ſtatuti, quod ſcribatur in volumine aliorum ſtatutorum, nam id non reperitur in iure cautum, vt videmus in ſimili in extrauagantibus, quę licèt non ſunt redactæ in corpus viris, tamen ſunt obſeruandæ, & obſeruantur, & hoc idem ſenſit gloſ. in Summa diſtinctione decimanona, vbi dixit, quod tunc ſolùm eſt curandum de volumine, quando eſt dubium, an ſit decretalis, nàm tunc recurrendum eſt ad regiſtrum, & volumen iuxtà diſpoſita in capitulo vt veterum nona diſtinctio.

Et ad propoſitum ſupradictorum ſcito, quod dato caſu, quod de duobus ſtatutis
103 vltimum deroget primo, † talis derogatio non trahetur retrò, vt ſcilicet comprehendat præterita facta in executionem ſtatuti tunc vigentis, niſi in derogatione, ſiue reuocatione fuerit dictum, quod ſtatutum antiquum haberetur pro nunquam facto, ita Decia. d. tracta. crimin. volumine primo libro ſecundo capitulo trigeſimonono numero vigeſimoſexto, per ea, quæ not. Ioan. Andr. in nouel. in capitulo vlt. de electio. in ſexto, & per Bald. in l. ius ciuile numero tertio, ff. de iuſt. & iur. de quo tamen vide in concluſio. quod ſtatutum abrogatum non poteſt allegari in limitationibus, & earum intelligentijs, vbi diſtinximus quoad ordinatoria, & quoad deciſoria iudicij.

Erit etiam animaduertendum, quod reuocatis ſtatutis, & derogatis intelligen-
104 tur † etiam reuocatæ, & derogatæ omnes reformationes factæ circa eadem ſtatuta, vt docet Bald per illum text. in lege prima in princip. C. de lat. libert. tollen. & latè per addentes ad Abb. in capitulo primo de conſtitut. numero tertio in littera F. in principio, & in fine, Andr. Sicul. in eodem capit. 1. numero vigeſimoſeptimo.

105 Tertiò. Erit notandum, quod non ſtatim creatis per Ciuitatem ciuibus † contrà ſtatuta antiqua, noua inducere, & compillare debentibus, erunt antiqua ſuſpenſa, vt ex equi interim non debeant, quia cum noua, & vltima ſtatuta non ſint actenus publicata, non poterunt operari, ita Bald. in capitulo primo de conſtitut. numero decimonono, vbi etiam Andr. Sicul. numero centeſimo octuageſimoſexto, Bart. in l. Iulianus, ff. de conditio. indeb. Decia. vbi ſupra numero vigeſimoſeptimo, & in dicto capitulo trigeſimoſexto numero decimotertio, qui, & capitulo trigeſimoſeptimo numero 12. aſſerit, quod ſtatuta facta de nouo ab electis debent confirmari à populo, vt teneant, & ualeant, ſi tantummodò factum ipſum fuiſſet eis demandatum, ſecus ſi mandaretur iuriſdictio ipſa, uel factum ipſum cum clauſula, quod talia ſtatuta pro legibus haberentur per doctrinam Bald. in l. 2. § exactis colum. 1. de orig. iur.

106 Quartò. erit etiam ſciendum, quod ſi Ciuitas, † quæ non recognoſcebat Superiorem

Digitized by Google

periorem ſubijcietur alteri Ciuitati, niſi aliter fuerit per Superiores expreſſum; ſtatuta tamen, quibus dicta Ciuitas modo ſuppoſita regebatur primò, & antequam ſubijceretur, non cenſentur reuocata, & annullata, ſed potius adhuc erunt ſeruanda, ita Decia. dicto ſuo tracta. crimin. libro ſecundo capitulo trigeſimotertio numero ſeptimo, de mente Bart. in tract. Tiberiad. ſub rubr. de Inſula, & Caccialup. in repet. d. l. omnes populi num. 10. ff. de iuſt. & iur.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Actus factus contra diſpoſitionem ſtatuti, an, & quando dicatur nullus.

1 ACTVS *factus contra formam ſtatuti etiam non procedentis vltra annullando, eſt nullus de quo nu.*53.54.66.67.72.76.78.79.80.81.

2 *Statutum diſponens conditionaliter in aliquo actu, dicitur dare formam, & actus in contrarium factus non valet.*

3 *Conditio in ſtatutis eſt pro forma non autem pro ſolemnitate.*

4 *Actus factus non ſeruato ordine de quo in l. à Diuo Pio §. in venditione, ff. de re Iud. eſt nullus.*

5 *Si dictio in ſtatutis importat formam.*

6 *Ablatiuus abſolutus in ſtatuto importat formam.*

7 *Dummodo, dictio in ſtatuto importat conditionem, & formam.*

8 *Actus factus poſterius qui debebat fieri ante ex ſtatuti diſpoſitione, dicitur nullus tamquam factus contra formam ſtatuti.*

9 *Statutum diſponens quod aliter actus fieri non poſſit, dicitur dare formam.*

10 *Tempus appoſitum, vel præfixum à ſtatuto dicitur continere formam, declarat tamen vt num.* 11.& 12.

13 *Statutum prouidens ſuper acta faciendo aliter quam fuerit prouiſum de iure communi, quando dicatur dare formam.*

14 *Nullitas actus facti contra ſtatuti diſpoſitionem, incurritur ipſo iure.*

15 *Renuntiare, an, & quando poſſint partes ſtatuti dante formã in aliquo actu, & nu.* 19. 21.22.28.& 31.& 60.

16 *Prohibitiua diſpoſitio neceſſitatem inducit.*

17 *Actus humani, & poteſtate, & voluntate regulantur.*

18 *Omnes regulæ negatiuæ neceſſitatem inducunt.*

20 *Statuto quod in contractu mulieris adſit conſenſus propinquorum, & quod aliter contractus non valeat, non poteſt renunciari.*

23 *Inſtitutio, vel exheredatio filij eſt de forma in teſtamento.*

24 *Statuto continenti etiam ſecundario fauorem publicum poteſt renunciari, & num.* 25. 26. & 27.

30 *Non entium nulla ſunt qualitates.*

32 *Factum contra prohibitionem ſtatuti non poteſt tractu temporis confirmari, & quando verum num.* 33.

34 *Nedũ actus factus contra prohibitionẽ ſtatuti eſt nullus, ſed, & quiquid ex eo ſequitur.*

35 *Actus factus contra ſtatutum non permiſſiuè loquens, non autem prohibitiuè, non eſt nullus.*

36 *Idem ſi loqueretur diſpoſitiuè tantum, quod declara, vt num.* 37.

38 *Statutum aliquid diſponens, & pœnam contrafacienti imponens, non importat actus inualiditatem, quod declara ut num.* 41.& 42. & 43. & 44.

39 *Conſi-*

Digitized by Google

39 *Conſilium etiam extra terminum a ſtatuto præfixum redditum, valet licet pœna ſtatuti poſſit exequi contra conſultorem in tempore non reſpondentem.*
40 *Statutum præfigens tempus inſtantiæ, facit quod ſententia poſt illud tempus lata non valet.*
45 *Quod requiritur a ſtatuto poſt actum iam factum non dicitur de forma, de quo tamen num.* 47. 48. 49.
46 *De forma non eſt quod poteſt interuenire poſt actum.*
50 *Honeſtatis cauſa prohibitum a ſtatuto, non irritat actum in contrarium factum.*
51 *Clericus poteſt eſſe procurator Laici, & tenet Iudicium licet ab hoc deberet clericus abſtinere.*
52 *Matrimonij fauore factum contra ſtatuti diſpoſitionem, non redditur nullum.*
53 *Actus factus contra diſpoſitionem ſtatuti ab eo qui alias etiam talem actum facere poterat etiam ſine ſtatuto, non annullatur, & quando num.* 54.
55 *Statutum quando dicatur prohibitorium ad effectum, vt actus in contrarium factus ſit nullus.*
56 *Actus factus etiam præter, vel circa formam, dicitur nullus.*
57 *Forma tranſgreſſio etiam pro faciliori actus expeditione, vitiat.*
58 *In Delegatione veniunt ea ſine quibus cauſa expediri non poſſet, non autem ea per quæ commodius expediretur.*
59 *Citatio ſi trina requiratur a ſtatuto, non ſufficit vna pro omnibus.*
61 *Formæ etiam leuis ommiſſio vitiat.*
62 *Forma data a ſtatuto, an per æquipollens poſſit ſatisfieri.*
63 *In appellatione ab interlocutoria requiritur pro forma expreſſio grauaminis, nec ſatisfit per relationem adacta.*
64 *Formæ ommiſſio etiam in fauorabilibus vitiat.*
65 *Vidua pupilli, Ruſtici, & alia perſonæ huiuſmodi, non excuſantur in ommiſſione formæ.*
66 *Actus factus cōtra ſtatuti diſpoſitionem ab illo qui habet auctoritatem ſupra ſtatutum, non vitiatur.*
67 *Scandali euitandi cauſa, actus factus contra ſtatuti diſpoſitionem, tenet, declara vt num.* 69.
68 *Reſcripti forma, præciſe eſt ſeruanda.*
70 *Forma neceſſaria conſtituens eſſe, nunquam poteſt omitti.*
71 *Iuramentum ſuper actu carente forma, non validat illum.*
72 *Formæ ommiſſio non vitiat vbi adeſt de eodem confeſſio partis, declara vt num.* 75.
73 *Iudicij tella non indigemus, vbi viget confeſſio partis.*
74 *De nullitate proceſſus non poteſt opponi vbi reus fuit ſponte confeſſus crimen.*
76 *Menti ſtatuentium ſi eſt ſatisfactum, non curatur de ommiſſione formæ, niſi vt num.* 77.
78 *Omiſſio formæ excuſatur aliqua neceſſitate interueniente.*
80 *Dotis fauore, an, & quando excuſatur ommiſſio formæ.*
82 *Forma quando dicatur requiri ex ſtatuto.*

CONCLVSIO NONA.

1 STATVTVM, prohibens fieri † actum, vel contractum licet
non procedat ultra annullando, tamen actus, & contractus eſt
nullus, ſi factus erit, tanquam factus contra legem, per tex.
quem meliorem de Iure appellant doctor. in l. non dubium,
C. de legibus, ibi quod fieri non vult, tantum prohibuiſſe
ſufficiat. Vbi præcipuè hoc notat Iaſ. num. 17. Bart. in ſecun-
do notab. & Bald. in quarto notab. & Fulgoſ. Paul. de Caſtr.
& alij communiter, idem voluit Bart. in l. fin. in princip. ff. de diuor. & not. in c. quę
contra Ius de reg. Iur. in ſexto gloſ. & Doct. in cap. 2. de teſtibus, & in l. Prætor. ff. de
nou. oper. nunciat. Alexan. in l. 1. colum. 2. ff. de lib. & poſthum. gloſ. in clem. 1. in
ver. Inhibentes de Iurepatron.

Primò. Amplia, vt idem ſit quando ſtatutum loqueretur, & diſponeret in ali-
2 quo actu conditionaliter, † nam ex quo tunc diceretur dare formam Bal. in authen.
matri, & auiæ, C. quando mu. tut. off. fun. poſſ. verſ. Quidam tamen dicunt, illa con-
ditione non ſeruata, actus erit nullus Felin. in cap. cum dilecta, nu. 6. verſ. ſecundum
ſignunen. de reſcript. vbi dixit quod conditio quæ apponitur a ſtatuto nunquam
3 dicitur † continere ſolemnitatem, ſed quod immò oportet quod exiſtat arg. l. Prę-
tor. in princip. ff. de collat. bon. & per hoc ſubiungit vidiſſe inferri, quod ſi ordo da-
4 tus in l. a Diuo Pio, §. in venditione ff. de re Iud. non ſeruatur, † factus erit nullus etiã
ſi non appellatur, quia tex. ibi loquitur conditionaliter, quod deueniatur ad nomi-
na debitorum ſi immobilia non extiterint, & quod ſtatutum loquens conditionali-
ter importet formã dixit, Brun. in tract. de form. tit. qñ aliquid cenſ. trad. pro form.
colum. 17. verſ. 11. concluſio. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloſ. 21. nume. 13. Cephal.
5 conſ. 305. nu. 56. & conſil. 419. nu. 60. vt † ſi ſtatutum vteretur dictione, ſi quæ im-
portat conditionem Bart. in l. 1. num. 9. & ſeq. Vbi Alij, ff. de condit. & demoſtrat.
6 vel ſi vtatur ablatiuo abſoluto, vt pręmiſſa citatione, quia † ablatiuus abſolutus im-
portat conditionem, l. euictis agris, ff. de euict. l. a teſtatore, ff. de condit. & demoſtr.
7 Dec. in rubr. ff. ſolut. matr. & de ſtatuto loquente per dictionem, † dummodo, Cor-
naza. Luc. deciſ. 166. in fine, & quod ſtatutum per ablatiuum abſolutum loquens
importet conditionem dixit Aſin. in ſua pract. §. 3. cap. 36. nume. 2. vbi etiam quod
ſtatutũ conditionaliter diſponens denotet formam, idem pariter voluit Bero. q. 24.
nume. 1.

8 Secundò. Amplia, vt etiam † actus ſit nullus quando fuit in eo factum poſte-
rius quod ſtatutum, aut tacite, aut expreſſe requirit antefaciendum Bal. in l. 1. C. ne
lice. ſeruo prouoc. vbi ponit exemplum, ſi ſtatutum obligaret Iudicem ad facien-
dam ſententiam de conſilio ſapientis, & quia ſtatutum videtur procedere vlterius,
ideſt, quod conſilium quod debet procedere conſiliatum prius habeatur, ſi illo
omiſſo ſententiabitur ſententia erit ipſo Iure nulla tanquam omiſſa forma a ſtatuto
quæ dicitur induci quotieſcumque in ſtatuto diſponitur de aliquo per prius, & de
alio per poſterius idem tenuit Felin. in d. cap. cum dilecta, verſic. ſextum ſignum de
reſcript. & faciunt not. per Abb. & alios in c. ſecundo ad fin. de teſtib. & Bal. in l. j.
verſ. extra quæritur, C. qui admit. & poteſt etiam poni exemplum ſi ſtatutum dicat,

præmiſſa citatione,banniat. nam formam induceret, quia præmittere eſt antemittere cap.cupientes,§.quod ſi,& §. denique de electio. Rebuf.in l.dimiſerit, verſic. prætermittere,ff.de verbor.ſignif. & quod ſtatutum tradens ordinem prius, & poſterius in aliquo actu gerendo, det formam dixit Aſin.in ſua pract. §.3. d. cap.36. nume.3.

9 Tertiò. Amplia, vt eo magis ſit vera concluſio ſi † ſtatutum de actu diſponens dixiſſet quod aliter fieri non poſſet, vel ita demum fieri poſſet, &c. quia tunc diceretur a ſtatuto tradi forma taliter quod nec ei per partes renuntiari poſſet ita Felin. in d.cap.cum dilecta num.6.verſ.ſeptimum ſignum de reſcript. de mente Bart.in l. fin.in fin.ibi,quæro an Ciuitas C.de ven.re.ciui.lib. 11.& in l.de his, ff.de tranſact. Roma conſ.402.in propoſita cõſultatione,& facit quod dixit Bal.& Paul.de Caſtr. in l.ſi manum,C.de legib.quod quando in lege aliquid ordinatur, & dicitur, quod aliter non fiat videtur tacite dictum, quod ſi contrafiat non valeat ampliationem ſequutus eſt Dec.conſ.518.num.11.

10 Quartò. Amplia,vt idem ſit,ſi † ſtatutum apponeret,vel præfigeret tempus ad aliquid nam ſicut per huiuſmodi temporis appoſitionem diceretur ſtatutum appoſuiſſe pariter formam in illo actu, ita illo non ſeruato, actus erit nullus, ita Bal. in authen.quæ ſupplicatio in fin.C.de precib.imper.offeren.per tex. in l.ſcire oportet, §.conſequens ibi non aliter audiri ſi non fuerit conſeruatum conſtitutum tempus, ff.de excuſat.tut.Idem probat. Lepid.deciſ.Lucæ 11.verſ.& quod ſit de forma. Aſin. in ſua pract.§.3.cap.36.num.4. Rimin. conſ.9. nu. 18.volum.1. & idem voluit Bal. in l.omnes populi verſ. vnde ſi ſtatutum requirit tempus, ff. de iuſtit.& iur.& facit Bart. in l.non ſolum,§.ſed vt probari ff.de nou.oper.nunciat. & ſequitur Felin. vbi ſupra verſ.octauum ſignum.

11 Intellige ampliationem, vt non præcedat quãdo ageretur de materia tali in qua re integra liceret purgare moram, quia ſi ſtatutum vlterius diſponendo de tempore non progrederetur contrarium ſtatuendo, valebit etiam actus factus re integra licet extra tempus Abb.latiſſimè in conſ.94.ſtatuto Ciuitatis Groſſetanæ,quem refert, & ſequitur Felin. d. capitu. cum dilecta verſic. limita ſecundo cum alijs ibi per eum.

12 Secundò. Intellige ampliationem,vt non ſit vera † quando ſtatutum præfigendo tempus, daret tamen arbitrium Iudici in procedendo,quia tunc tale tempus nõ diceretur appoſitum pro forma, ſecus tamen ſi arbitrium conceſſum Iudici a ſtatuto, concerneret deciſoria cauſæ non autem modum procedendi, quia tunc tempus diceretur appoſitum pro forma,& aliter procedendo Iudex faceret actum nullum, quidquid poſſet arbitrari in reliquis quoad merita,ita Felin.ubi ſupra uerſ.1. Limita. de mente Bart.in l.ſi in lege,ff.loca.late Paul.de Caſtr. in l. qui Romæ, §. Callimachus,ff.de uerb.oblig ubi etiam latius Alexan ad finem uerſ.ultra prædicta.

13 Quintò. Amplia concluſionem quando † ſtatutum prouideret de actu aliter quam fuiſſet prouiſum de Iure Communi ſuper illius confectione, dando iuriſdictionem modificatam circa illum, nam, & tunc diceretur tradita forma ſine qua actus non ualeret Dec.d.conſ.528.num.11. ita Felin.ubi ſupra verſ.nonum ſignum de mente Anchar.conſ.6.& conſ.31. uiſa quadam petitione.

14 Sextò. Amplia concluſionem,† vt talis actus factus contra ſtatuti diſpoſitionem dicatur nullus ipſo Iure, ita Bart. in d.l.non dubium nume.21. Borgni. in deciſ.10. num.9.

num.9.lib.1.per not.in d.l.non dubium,& in d.cap.2.de teſtib. Idem Borgn. in ſuó
tract.de vſufructu num.128.car.314.

15 Septimò. Amplia, vt nec partes poſſint tali diſpoſitioni † renuntiare Dec.in d.
cap.2.nu.15.verſ.ſed iſta,& not.per gloſ.in l.1.C.de fideiuſſor.& mandat vbi etiam
Bart.& idem Bart.in l.de his num.3.ff.de tranſact.& ratio eſt, quia legibus prohibi-
tiuis non poteſt renuntiari, vt Bart.ibidem,& in l.Meuius, §.duobus num.20. ff.de
16 lega.2.vbi rationem allegat † quia prohibitiua diſpoſitio neceſſitatem inducit. Vn-
de ſi ei renuntiari poſſet in voluntate conſiſteret, quod eſt neceſſitatis Bald.in auth.
generaliter num.5.C.de Epiſc.& Cler. Rom.conſ.402.num.3.Alexan.conſ.41.col.
fin.lib.5.Barbat.conſ.6.colum.fin.lib.4. Vbi etiam rationem ſubdit quam dicit in-
17 conuincibilem, † quia actus humani à poteſtate, & voluntate regulantur cap. cum
ſuper de offic. deleg. Vnde ſi denegata eſt poteſtas aliter diſponendi voluntas non
ſufficier, & ſic pars nullo modo contrarium diſponere poterit idem Barb. conſ.43.
num.13.lib.1.& facit quod dixit Bal.in cap. cum contingat nu.6. de Iureiur. quod
ſcilicet eſt neceſſarium non voluntarium in actibus humanis, quod diſponit Ius, l.
18 nemo poteſt, ff.de leg.1. † & omnes regulæ negatiuæ neceſſitatem inducunt gloſ.in
cap.1.de Iureiur. in ſexto, & de Communi teſtatur Rip. in d.l.nemo poteſt, nu.57.

19 Subamplia, vt iſtud tanto magis eſſet verũ ſi in † ſtatuto adeſſet clauſula annul-
latiua expreſſe, ita gl. in cap. ſtatutum ad fin.princ.in ver.committatur de reſcript.
lib.6.& in cap.1.glo.1. & in capit.diſpendia in verbo proceſſus eod.tit.Gemin.poſt
Aret. in cap.cum de beneficio de præben.in 6.Bald.in l.ſi quis in contribuendo, C.
de Epiſc.& Cler.gloſ.in l.à Diuo Pio gl.2.in ver. actionem, ff.de rit.nupt. facit tex.
& ibi Canoniſtæ hoc notant in capit. dilecto circa finem verſ.niſi forte de præben.
& poteſt eſſe ratio, quia vbi apponitur clauſula annullatiua, tunc illud videtur datũ
pro forma. Ita Bald.Ang.& Doct.in l.1.ff.de liber.& poſthum.Anchar. in c.Cano-
num ſtatuta in verſ.quæro ſi ſtatuto cauetur quod notarij de conſtit.Felin.in d.cap.
cum dilecta num.9.verſ.quintum ſignum de reſcript. Bero.quæſt.24. nu.1. ſed vbi
eſt ſtatutum aliquid pro forma non poteſt conſenſu partium tolli, vt ſupra diceba-
mus ſecundum Bart.in l.de his, ff.de teſtam.Bald.in authen. Iubemus, C. de Iudic.
& in l.fin.§.& hæc quidem, C.de iur.delib.& ita not. Iaſ. in d.l.non dubium nu.17.
& Ampliationem ſequutus eſt Borgni.deciſ.21.num.66.Rom.conſ.403.nume.23.
cum ſequ. Signor. conſ.21.in proceſſu facto contra Petrolum pro quo facit dictum
20 Baldum in l.1. C. qua admitti, vbi dixit quod ſi ſtatuto caueatur † quod in contra-
ctu mulieris debeat interuenire conſenſus propinquorum alias contractus non va-
leat,& non teneat, partes non poterunt velle quod contractus ſine illa ſolemnitate
valeat, & ſic renuntiare tali ſtatuto, & quod ſtatuto danti formam non poſſit re-
nuntiari, dixit idem Bald.in cap.1.in tit.qui ſucc.tene.& facit quia vbi actus eſt ip-
ſo Iure nullus renuntiatio non operatur. l. conuenire, ff. de pact. dota. vbi Cyn. &
quod vbi apponitur Clauſula decreti annullatiua, non poſſit per partes renuntiari
** teſtatur Communem opinionem gloſ.& Doct. præcipuè in cap.dilecto de præben.
Barbat.in conſ.12.num.5.lib.2.

Sed idem tamen ſecundum Dec. infra, eſſet, etiam ſi non adeſſet clauſula annul-
21 latiua, ſed ſtatutũ ſimpliciter prohiberet, quia † nec tunc conſenſus, aut renuntia-
tio partium operaretur, & licet Iaſ.in d.l.non dubium num.17.verſ.ſed aduerte, vi-
deatur facere differentiam inter iſtos duos caſus, videlicet inter ſtatutum vlterius

procedens annullando, & inter illud quod ſimpliciter prohibet vt in primo caſu nõ
operetur conſenſus partium, & renunciatio tanquam datum pro forma ſecundum
gloſ. in d. c. diſpendia, & in d. c. dilecto, cum alijs de quibus ibi per eum, tamen talis
differentia reprobatur a Dec. in d. cap. 2. de teſtib. num. 15. quia etiam quando lex
ſimpliciter prohibet, non poteſt renunciari per gloſ. in l. 1. C. de fideiuſſ. vel mani
dat. dot. vbi Bart. & caſu quo poſſet renunciari, vt quia ageretur ſimpliciter de fauo-
re partium poſſet etiam tali caſu renunciari ſi fuiſſet appoſita clauſula annullatiua:
vt infra proximè, & idem Dec. ibidem, & in cap. cum acceſſiſſent colum. 3. de con-
* ſtit. ſoluit contraria. Sed tamen non eſſet recedendum a prima Communi opinio-
ne per ea etiam quæ notauit Felin. in d. capit. cum dilecta colum. 17. de mente Bal.
& Caſtrenſ. in l. humanum, C. de legibus.

22 Intellige ampliationem, & ſubampliationem, † vt procedant in renunciatione,
& conſenſu ſimplici, & ſuper ſtatuto principaliter concernente vtilitatem publicã
ſecus in ſtatuto reſpiciente priuatam vtilitatem; & in renunciatione, & conſenſu
Iurato. Ita Crauett. in conſ. 216. nume. 1. lib. 2. de mente Alex. in l. ſi conſtante, §.
quoties, ff. ſolut. matr. & in l. Qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verbb. oblig. & in con-
ſil. 11. num. 14. lib. 2. Rip. conſil. 14. num. 71. Ant. Petr. in tract. de Iur. tract. 29. Dec.
conſ. 345. Tiraq. in l. ſi vnquam in princip. num. 140. C. de reuoc. don. & Idem Dec.
23 in d. cap. 2. de teſtibus nume. 6. per tex. in princip. † inſtit. de exhæred. liber. vbi re-
quiritur quod filius inſtituatur, vel exhæredetur, & ſi hoc non fiat annullatur teſta-
mentum, & ſic pro forma requiritur inſtitutio, aut exhæredatio filij, & tamen re-
nuntiari poteſt, quia reſpicit priuatum fauorem, l. filio præterito, & ibi Bart. ff. de in-
iuſt. rupt. & irrit. teſtamen. vbi inquit quod formæ poteſt renuntiari quando reſpi-
cit fauorem priuatum, & hoc idem not. Abb. per illum tex. in cap. fin. §. his autem
in 2. notab. de offic. deleg. Idem tenuit Barba. d. conſ. 12. nu. 6. lib. 1. allegans Roma.
conſ. 151. incip. præfati conſultores, vbi idem voluit etiam ſi forte conſtitutio, ſiue
24 † ſtatutum contineret, ſecundariò tamen fauorem Reipublicæ, inferens † quod per
25 hoc poteſt per mulierem renunciari beneficio Velleiani in fauorem ſui principali-
ter inducto, licet ſecundario Reipublicæ l. 1. §. vlt. ff. ad Velleia. & eiuſdem opinio-
nis fuit Barbat. in d. conſ. 12. nume. 4. lib. 1. & ratione, quia regula Iuris antiqui eſt
26 quod omnes leges dicentes † quem poſſe Iure pro ſe inducto renunciare de quibus
habetur in l. paciſci, & in l. pactũ, ff. de pact. & in l. pen. C. eod. tit. dicuntur eſſe con-
ditæ ex cauſa publicæ vtilitatis, vt aperte probatur in proemio inſtit. in princip. &
in l. 1. in princip. C. de nouo iuſt. cod. compon. tamen quia leges illæ, ſcilicet l. pa-
ciſci, & l. penult. & ſimiles reſpiciunt principaliter priuatam vtilitatem priuatorum
pacto illis renuntiari poteſt, & ibidem Barbat. ideo reprobat. Bart. contrarium ſen-
tientem in d. l. penult. & in lege Ius publicũ, ff. de pact. & pro hoc confirmando ad-
27 ducit exemplum de ferijs de quibus in l. 1. ff. de fer. quæ fuerũt introductæ † ex cauſa
publica vtilitatis, vt ibi dicitur, & tamen quia principaliter reſpicit illa lex vtilita-
tem priuatam poteſt tali legi pacto priuatorum renũtiari, vt ibi eſt caſus formalis,
& in l. ſi feriatis, ff. eod. tit. & aliud exemplum de mulieribus, de quo etiam proxi-
mè, nam licet propter publicam vtilitatem inuentum eſt, ne mulieres pro alijs fi-
deiubentes obligentur, vt l. 1. & 2. ff. ad Velleian. quia Reipublicæ intereſt, ne quis
re ſua mala vtatur, §. expedit enim inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. §. cogita-
tio auth. vt Iud. ſine quoquo ſuffrag. tamen quia principaliter reſpicit vtilitatẽ pri-

uatam

uatam mulierum, quia earum fauore Velleianum eſt introductum, vt in l. qui exceptionem, ff. de cond. indeb. ideo poteſt pacto priuatorum mutari, vt in d. l. fin. §. pen. ff. ad Velleian. & eſt Cõmunis opinio, vt ibi, & quod poſſit renuntiari diſpoſitioni prohibitoriæ factæ ad fauorem priuatum dixit Bald. in auth. generaliter num. 5. C. de Epiſc. & Cler.

28 Sublimita Intelligentiã, vt non procedat † quãdo eſſemus in aliquo ſtatuto quod denegaret potentiam reſiſtendo actui, & daret formam actui ipſo, vt ſi ſtatutum diceret quod mulier non poſſit adire, † niſi interueniat cõſenſus propinquorum alias actus non valeat, nec teneat, vt ſupra, Nam tunc ex quo non oritur validitas actus a principio propter reſiſtentiam quam facit ſtatutum diſponendo, quod non poſſit, vt in l. ſtipulatio, iſta §. alteri, ff. de verb. oblig. & aponit formam actui gerendo non poteſt conſenſus, ſiue renunciatio partium operari quod tunc actus valeat non obſtante ſtatuto, & non obſtante omiſſa forma in tali actu requiſita, etiamſi reſpiceret priuatam vtilitatem, quia ex quo mulier impeditur talem actum facere, ſine illa ſolemnitate non dicitur feciſſe illa omiſſa, etſi non fecit non poteſt partium conſenſu

30 conualidari, † quia non entium nullæ ſunt qualitates, l. ſi ſeruum, §. ſi modus, ff. de act. empt. l. eius qui verſ. quod ſi, ff. ſi cert. pet. & ita firmat Barbat. d. conſ. 12. nu. 17. de mente Bald. in l. 1. C. qui admitti.

31 Secundò. Sublimita, vt non procedat † quando concurreret publica, & priuata vtilitas æquè principaliter, vt ſi ſtatutum æquipararet in aliquo caſum priuatũ publicæ vtilitati, nam tunc tali ſtatuto renuntiari non poſſet, nec pacto priuatorum tolli; ita Barbat. d. conſ. 12. num. 8. lib. 1. ea ratione, quia quando publica, & priuata vtilitas in eodem ſubiecto concurrunt attenditur publica, & ſecundum eam regulatur diſpoſitio, l. fin. in fi. C. de caduc. toll. authen. res quæ C. communia, de lega. & hoc voluiſſe affirmat Bart. in l. 1. in 4. oppoſ. ff. ſolut. matrim.

32 Octauò. Amplia, vt † quod factum eſt contra prohibitionem ſtatuti non poſſit tractu temporis confirmari, ita ſuadente tex. in c. non firmatur de reg. iur. in ſexto, & in l. quod ab initio, ff. eod. l. ſicut C. de falſ. facit tex. in cap. 1. de deſponſat. impub. lib. 6. cap. ſi eo tempore de reſcript. lib. 6. l. ſi expreſſim, ff. de appellat. l. ſi filius, & l. eius, ff. de teſt. & l. 1. §. 1. ff. de leg. 3. cum ſimilibus.

33 Limita ampliationem, vt † procedat in ſolo tractu temporis qui non eſt ſufficiẽs ad conualidandum quod ex ſtatuto ab initio non ſubſiſtit, ſed ſecus erit ſi vltra tractum temporis ſuperueniant adminicula aliqua ad validitatem actus concurrentia, nam tunc illis concurrentibus quod non valuit ab initio ex poſt facto confirmatur, ita limitant omnia ſupradicta Iura, & illis ſimilia cõmuniter Doct. prout de Communi teſtatur Dyn. in d. c. non firmatur, qui tamen reprobando talem Communem intelligentiam diſtinguendo dicit, quod aut durat cauſa impediens, & prohibens, aut ceſſat, & nulla tamen ſuperuenit confirmans, aut ceſſauit, & ſuperuenit confirmans. Primo caſu vera, eſt ampliatio, quod ſcilicet quæ ab initio non valuerunt ſtatuto prohibente tractu temporis non firmatur. Secundo caſu, ideſt quando ſolum ceſſat cauſa prohibens, & impediẽs, & non ſuperuenit cauſa confirmans, idem quia quod non tenuit non confirmatur ex tractu temporis, vt in l. inter ſtipulantẽ, §. ſacram ff. de verb. oblig. & in d. l. eius, & l. ſi filius, ff. de teſtam. & l. cætera, §. 1. ff. de leg. 1. & l. ſeruus, C. de legibus, & d. c. ſi eo tempore de reſcript. In tertio autem caſu, quando ceſſauit impediens, & ſuperuenit confirmans tunc ceſſat ampliatio,

quia

quia confirmatio quæ fit contra legem de nouo, non eſt contra legem, ideo habet Iuris effectum, & Dyn. opinionem ſequitur Bart. in d.l. non dubium nu. 17. & comprobatur ex allegatis per ipſum Dyn. ibidem.

34 Nonò. Amplia, vt † nedum ſit nullus actus factus contra prohibitionem ſtatuti, ſed etiam quidquid ex eo ſequitur, vel ob id ex eo, ita loquitur expreſsè text. in d.l. non dubium, ibi, ſed, & ſi quid fuerit ſubſequutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege, factum eſt illud quoque caſſum atq; inutile eſſe præcipimus, vbi Bart. & cæteri ſcribentes.

35 Primò. Limita Concluſionem, vt procedat † quando ſtatutum loqueretur prohibitiuè prout habetur in d.l. non dubium, & per Bart. ibi in ſecundo notab. ſecus ſi ſtatutum loqueretur non permiſſiuè, nam tunc non intelligeretur annullare actum ſi non expreſse diceret ita Iaſ. in d.l. non dubium nume. 18. per l. fin. ad fin. iuncta l. præcedenti, vbi Salicet. C. de ſent. ex breui. recit. & idem Iaſ. in l. 1. nume. 38. C. de ſum. trinit. Bero. q. 24. num. 1. Alex. conſ. 24. lib. 4. & exemplum poteſt poni, vt ſi in primo caſu ſtatutum diceret, quod non poſſit fieri in ſecundo non concedimus, ita colligitur ex allegatis a Iaſ. in d.l. 1. num. 36. verſ. ad hoc nouiter reſpondeo, Alban. ad Bart. in d.l. non dubium num. 2. Caſſan. conſ. 39. num. 36. Dec. in d.c. 2. de teſtib. nume. 8. vbi ait aliud eſſe quando lex aliquid prohibet, & quando lex aliquid non permittit.

36 Amplia limitationem, vt idem ſit † ſi non prohibitiuè, vel non permiſsiuè, ſed tantum diſpoſitiuè ſtatutum loqueretur mandans actum certo modo fieri, nam tunc nec actus aliter factus redditur nullus, niſi ſtatutum procederet vlterius annullando Natt. conſ. 287. num. 6. de mente Salic. in l. ſtatutis, C. de ſent. ex breuit. recit. & Iaſ. in l. 1. ff. de lib. & poſthum. Alexā. conſ. 24. inſpecto proceſſu colum. 2. lib. 3. vbi dicit quod hoc caſu ſtatutum inducit monitionem niſi habeat clauſulam annullatiuam idem ſentit Felin. in cap. cum dilecta colum. 17. de reſcript.

37 Limita. Ampliationē, vt non ſit vera quando † ſtatutū loqueretur ſuper actu cui iam fuiſſet data forma à Iure Communi, vel cum clauſula annullatiua, vel cum verbis prohibitiuis, nam tunc licet ſimpliciter de eadem forma loquatur non annullando per uerba prohibitiua, ſed pure diſponendo tamen actus factus ſine illa forma erit nullus, tanquam omiſſa forma illi à Iure Cōmuni tradita cum a ſtatuto diſpoſita etiam ſimpliciter trahantur ad diſpoſita à Iure Communi, & ſecundum illa intelliguntur, & regulantur Bero. d.q. 24. num. 3. ex trad. per Bart. in l. 1. §. lex Falſidia, ff. ad l. Falſid. & nos latè de hoc in concluſione quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure Communi.

38 Secundò. Limita Concluſionem quando † ſtatutum aliquid ſimpliciter diſponeret, & ulterius pœnam imponeret contrafacienti, nam tunc non diceretur annullare actum, ſed per illam pœnam ſpecialem impoſitam contrafacienti eius diſpoſitioni uidetur ſublata pœna generalis per quam actus annullabatur Iuxta tex. in l. ſanctio. legum ff. de pœn. & uidetur actus ualere ita Iacob. de Aret. & Bald. in d.l. nō dubium, Cuman. in d.l. Prætor ait ff. de nou. oper. nunciat. Alex. conſ. 37. nu. 2. uerſ. nec etiam obſtat lib. 3. Card. in cap. fi. de poſtulat. Prælat. & in Clem. 1. in 3. oppoſ. de reſcript. & Bald. in d.l. non dubium, dat exemplum quando ſtatutum dicit quod nullus contrahat quin ſoluat gabellam de contractu, & ſi nō ſoluerit gabellam ſoluat centum nomine pœnæ, nam iſto caſu contractus ualebit quia lex, & ſtatutum

vltra

vltra proceſſit imponendo diuerſam pœnã à pœna nullitatis actus, ideo pœna ſpecialis impedit generalem. Idem tenuit Borgni. deciſ. 10. num. 4. lib. 1. ponens exemplum in ſtatuto prohibente appellationem ſub pœna librarum 25. quo caſu videtur velle quod pœna ſoluta appellatio valeat allegando Bart. in d. l. Prætor ait, & ibi, Paul. de Caſtr. Alex. & de Communi teſtatur Paul. de Caſtr. conſil. 63. in 2. par. pro quo etiam facit Abb. conſ. 93. ſub num. 3. lib. 1. & Bald. conſ. 298. num. 1. lib. 1. & ita
39 indubitanter tenuit Alex. in conſ. 24. lib. 6. vbi conſuluit ſuper ſtatuto † imponenti pœnam conſultori non reddenti conſilium intra terminum præfixum a ſtatuto, nã licet conſultor poſſit puniri conſilium tamen etiam poſt terminũ valebit, & faciunt quę not. Io. Andr. in addit. ad ſpeculat. tit. de Iud. deleg. §. reſtat. in addit. incip. Oldr. & Iacob. de Aret. & Cyn. in l. properandum in princip. in ſecunda oppoſ. C. de Iud. & Bald. in l. fin. C. vt intra cert. temp. cauſa termin. Io. de Imol. in cap. de cauſis, de offic. deleg. vbi in effectu voluerunt quod ſi ſtatutum dicat quod Iudex expedire debet cauſam intra duos menſes, & ſi non fecerit imponit pœnam certè non per hoc intelligetur inualidata ſententia Iudicis lata poſt illos duos menſes, ſed valebit licèt Iudex pœnam incurrat, & mouentur per legem primã, C. vt om. tam. ciui. quam crimin. fatentur tamen aliud eſſe ſi præfixum fuiſſet tempus inſtantiæ, vt quia dice-
40 ret † ſtatutum quod inſtantia cauſæ duret ſpatio duorum menſium, vel ſimpliciter quod cauſæ debeant finiri intra duos mẽſes, quia tunc ſententia lata poſt illos duos menſes non valebit iuxta not. Communiter per gloſ. & Doct. in d. l. properandum, in princ. C. de iud. & l. ſcire oportet, §. conſequens, ff. de excuſ. tut.
41 Sublimita, vt iſtud ſit verum quando annullatio actus † non tenderet ad præiudicium illius cui pœna imponitur, ſed ad præiudicium alterius, & tangeret Ius tertij, ita Alex. d. conſ. 24. ponens exemplum in duobus caſibus ſupra adductis de conſultore, & de Iudice iudicante extra terminum præfixum, & diſpoſitum a ſtatuto, quia ſi nulla eſſet redditio conſilij poſt terminum non afferet præiudicium conſultori, ſed parti ſicut ſi ſententia eſſet nulla poſt terminum non afferet damnum Iudici, ſed parti, & prædicta probantur in l. filius, §. fin. ff. ad leg. Corn. de Falſ. & not. in gloſ. in l. nullus videtur dolo facere, ff. de re iud. & per gloſ. in Clem. 1. de iur. patr. & per prædicta Iura ita communiter Doct. tenere in d. l. Prætor teſtatur Alexan. dicto conſ. 24. num. 1. Idem voluit Iacob. Butr. in d. l. non dubium, Io. de Imol. in d. c. cum contingat in 8. membr. & in l. cum lex. ff. de fideiuſſor. Borgni. in d. deciſ. 10. nu. 23. vbi pariter communem dicit, & facit quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, l. tranſactio manens, C. de tranſactio. l. cohæredibus, C. famil. hercisc. l. ſi vnus, §. ante omnia, ff. de pact. ſecus ſi annullatio præiudicaret contrafacienti, quia tunc ex quo poteſt concurrere annullatio actus, & pœna contra illum qui contrafecit ſtatuti diſpoſitioni non debet a tali præiudicio annullationis ſubleuari, ne inducta in odium retorqueantur in fauorẽ l. quod fauore, C. de legib. l. legata inutiliter, ff. de leg. 1. & ita ſequitur, & declarat Borgni. in d. deciſ. 10. nume. 23. de mente Dec. in d. cap. 2. de teſtibus nu. 10. verſ. ſecundus caſus eſt, qui ait quod in hoc Bart. in d. l. Prætor, ff. de nou. oper. nunciat. vbi hoc affirmat communiter approbatur, & idem ibidem Alexan. & Caſtr. Iaſ. in l. tranſigere colum. 5. verſ. contra communem C. de tranſactio.
42 Secundò. Sublimita niſi lex ſiuę † ſtatutũ pœnale eſſet ſeparatum a ſtatuto ſimpliciter prohibente, quia tunc induceretur nullitas actus reſpectu ſtatuti ſimpliciter prohi-

prohibentis, & haberet locum pœna reſpectu ſtatuti pœnalis, ita Felin. in d. c. 2 1. num. 1. verſ. 2. reſtringe de teſtib. vbi ideo dicit quod quando lex punit actū alias prohibitum a Iure communi pœna non firmat actum cōtra prohibitionem, & nullitatem, quod dicit fuiſſe de mente Iacob. Butr. in d. l. non dubium, vbi etiam Bald. & Abb. in eod. cap. 2. de teſtib.

43 Amplia ſublimitationem, vt † non ſolum procedat in ſtatutis ſeparatis, ſed etiā in eodemmet ſtatuto in quo facta fuiſſet ſimpliciter prohibitio deinde pœna fuiſſet ſtatuta, vtputa ſtatuto cauetur quod quis non faciat talem actum, & ſi aliquis contrafaceret ſoluat centum, nam cum primo faciat prohibitionem ſimpliciter, actus in contrarium factus, dicitur nullus, vt in d. l. non dubium, & pœna ſpecialis quæ poſtea imponitur videtur augere prohibitionem in præiudicium eius, qui prohibetur, & contrafacit ita not. Dec. in d. c. in nomine Domini, ſiue c. 2. de teſtib. nu. 11. verſ. ſecundus eſt caſus, quem etiam ſequitur Borgni. d. deciſ. 10. num. 23. ſecus eſſet ſi ſtatutum immediate prohibendo imponeret pœnam, puta dicendo ne quis contrahat in tali caſu ſub tali pœna, nam tunc ex quo videtur facta prohibitio non ſimpliciter, ſed ſecundum quid videlicet reſpectu pœnæ, ſoluta pœna prohibitioni erit ſatisfactum argumento l. ſi præſes, ff de pecul. & ita procedit limitatio noſtra ſecundum Dec. vbi ſupra pro quo facit optimè tex. in cap. quia propter de electio.

44 Tertiò. Sublimita, vt non procedat † quando annullatio actus non eſſet pœna, vt quia ſolum ſtatutum detraheret poteſtati dantis, vel adminiſtrantis, vel præſumeret delictum, non autem in ſua diſpoſitione priuaret aliquem Iure quæſito, vel incohato quæri, quia iam ceſſat ratio de qua ſupra in limitatione, quod pœna ſpecialis appoſita in ſtatuto tollat generalem nullitatem actus, cum vt diximus in iſto caſu nullitas, & annullatio ſtatuti non diceretur pœna ex quo non inducit diminutionem patrimonij, ſeu Iuris quæſiti, vel inchoati quæri, ſed ſolum, vel annullatur ius quærendum, vel tollit aliquam adminiſtrationem, & poteſtatem, ita Abb. in d. cap. 2. num. 5. de teſtib. vbi etiam Felin. nume. 1. verſ. ſed aduerte ſubtiliter, vbi ait, quod communiter tenetur tunc annullationem actus nō eſſe pœnam propriè quando non eſt diminutio patrimonij, vel Iuris quæſiti, aut incohati quæri, de quo tamen vide Ioan. Andr. in cap. odia, de reg. iur. in 6. cum alijs allegatis, vbi ſupra ab eodem Felin. qui docent quando annullatio actus ſit pœna, quod eſt valde notandū pro ſtatutis, ſublimitationem, ante prædictos nos docuit etiam Bald. in d. l. non dubium numero 28. quem vide in contingentia ſtatuti prohibitorij qui perbelle diſtinguit.

45 Tertiò. Principaliter limita concluſionem, vt non procedat † quando ſtatutum exigeret aliquam ſolemnitatem poſtquam iam actus eſſet perfectus, ut ſi diceret quod de omni contractu ſoluatur gabella, alias non ualeat, nam cum hoc caſu ſtatutum præſupponat iam actum factum, & ſic contractum celebratum non impedit illius ualiditatem, & ualide fieri poſſe, & ſic non reſiſtit ualiditati ipſius ipſo Iure, ſed bene gabella non ſoluta de illo annullari poterit talis contractus, ita Felin. in d. c. 2. uerſ. 3. notabiliter de teſtib. per gloſ. in l uniuerſa, C. de precibus imper. offer. & quod omiſſio ſolemnitatis debentis, ſequi poſt actum non uitiet a principio, ſiue ipſo Iure uoluit idem Bart. in l. ſi ita quis, §. ea lege uerſ. quæro utrum prohibitio, ff. de uerb. oblig. ubi dixit quod quando lex diſponit ſuper actu iam facto, tunc nō annullatur ipſo Iure, ſed per ſententiā Iudicis annullari debet, & in l. his cum ſeq. §. 1. ff. fa-

ff.famil.hercisc.& in l.filio prӕterito, §.fi.ff.de iniuſt.irrit.teſtam. Bald.in d.rubr.C. de reſcind.vendit.poſt med. Abb.in cap.quoniam frequenter in principio, vt lit.nō conteſt.Bald.in l.ei qui ad ciuilia in vlt.colum. C. de appell. cum alijs allegatis per Felin. vbi ſupra vbi dixit, quod illa verba, non valeat, interpretātur in effectu, quia poteſt irritari de mente Bart.in d.l.vniuerſa, C. de precib. Imp. offer. Idem cenſuit Roma.conſ.236.vt prӕmiſſa conſultatio colum.fin.Imol.conſ.44.in caſu prӕmiſſo colum.1.Arct.conſ.77.& ratio ſcribendi colum.fin.Alex. conſ.125. omiſsis ſuperfluis colum.fin.lib.1.Abb.in d.c.2.num.5.in fi.de teſtib.& Felin.in cap.cum dilecta

46 num.6.verſ. Quartum ſignum de reſcript. ponit pro regula, quod illud, † quod poteſt interuenire poſt actum, nunquam poteſt dici datum pro forma, ſed poteſt appellari ſolemnitas effectualis quӕ tribuit robur actui iam formato, & ponit exemplum de inſinuatione donationis, & de cautione teſtamenti in caſu cap.quamquam de vſur.in ſexto, & ad idem eſt Ang.conſ.36.pro deciſione quӕſitarum, vbi latè, & Tiraq.in d.l.ſi vnquam in verbo reuertatur num.69.Bart.in l.1.colum.vlt.in princ. ff.teſtam.& in l.ſi ita quis §.ea lege col.1.verſ.Quӕro vtrum prohibitio, ff.de verb. oblig. latè Bertach. in tract. gabella in 3.par. 8.par. princ.quӕſt.24.Cepol.cauſ.ciuil.conſ.35.colum.1.Dec.in d.c.2.verſ.ſucceſſiuè, cum ibi alleg. de teſtib. Fabia. à Monte in tract.de inſinuat.q.27.

47 Sed in hoc dicit Dec. in d.cap.2. num.13. omiſſis † allegationibus quod eſt animaduertendum diligenter, quia licet verum ſit quod quando ſolemnitas requiritur poſt actum actus a principio valet, quia nō impeditur a ſolemnitate quӕ ſolum requiritur poſt actum, quando tamen illud quod requiritur poſt actum non ſequitur, videtur quod actus factus qui erat validus, reſoluatur, & annulletur ipſo iure ſic mādante ſtatuto, quod ex tunc dicit non valeat contractus nō ſoluta gabella, & ſic fruſtra videtur requiri ſententia Iudicis, vbi habemus ſententiam legis, & ſtatuti, per illud verbum non valeat, & ideo conſtito quod de contractu non fuit ſoluta gabella certum eſt contractum non valere, & quidem ipſo iure per verbum non valeat, quod importat ipſo iure, cap.quia propter de elect. Clemen.1. de reſcript. & ſi ſatis eſt legislatorem prohibuiſſe adhoc vt facta pro infectis habeātur, vt in d.l. non dubium multo magis iſtud habebit locū ſi ſpecialiter dixerit inutile eſſe debere quod factum erit, ideo cogita, quia ni fallor iſta conſideratio Decij, valde ſtringit ſtantibus verbis ſtatuti non ualeat, & diſpoſitione d.l.non dubium cum ibi nor.

48 Primò. Sublimita niſi ſtatutum † diceret ſit ipſo Iure nullum, vel non ualeat ipſo iure, quia etiam in ſupradicto caſu non ualeret, & cenſeretur inducta nullitas ipſo Iure etiam quod ageretur de ſolemnitate requiſita poſt actum iam factum, ita Felin. ubi ſupra de mente Bart.in d.l.uniuerſa per gloſ. in cap. in pœnis de reg. iur. in 6. Bart.in d.l.ita quis §. ea lege uerſ.quӕro utrum, ff.de uerb.oblig.Abb.in d.c.2. de teſtib. ubi etiam Dec.num.13.cum ibi alleg.

49 Secundò. Sublimita niſi ſolemnitas requireretur in ipſomet † actu, & tempore ipſius, quia tunc actus factus ea omiſſa eſſet nullus ipſo iure, Felin.ubi ſupra per tex. in cap.ſine exceptione 11.q.2.& c. hoc ius, 10.quӕſt.2.cum alijs not. per Abb.ibidem num.5.facit tex.in cap.auditis cum ibi not. de elect. l. hac conſultiſſima, circa princip.C.de teſtam.Bero.d.q.24.nu.6.& Aretin. in l.ſi quis mihi bona, §. iuſſum, ff.de acq.hӕred.& faciunt ſupra adducta in prima ampliat.

50 Quartò. Limita, ut non procedat concluſio † quando perſona prohiberetur a

ſtatuto aliquid facere ſolum ratione honeſtatis, ut poteſt poni exemplum in Clerico qui prohibetur eſſe procurator Laici, & in Iudicio Laicali comparere propter honeſtatem l.placet, C.de Epiſc.& Cler.non enim decet Clericos ſe immiſcere negotijs ſecularibus, c.ex litteris ubi gloſ. de uit.& honeſt.Cler.nam tunc ſi facit actũ prohibitum propter honeſtatem ſolum, ualebit non obſtante prohibitione legis ſi non opponatur, ita Felin.in cap.2.num.2.& 3.de iudic. & in cap.fin. colum.13. de conſtit.Alban.ad Bart.in d.l.non dubium nu.2.per ea quæ conſuluit Feder. de Sen. in conſ.293.incip.factum tale eſt,& per not.per Ioan.Andr.in cap.ſicut ne Cler.uel
51 Monac.ubi dixit quod Clericus † poteſt eſſe procurator in una cauſa Laici,& tenet Iudicium, quamuis non deberet Clericus acceptare propter honeſtatem, & idem tenuit Felin.in cap.fin.ſub nume. 10.colum 16.uerſ.eſt bene not.de conſtit.ubi ait quod actus factus per perſonam quam lex inhabilitat ſolum propter honeſtatem ualet ſi non opponatur, & dicit perpetuo notandum ad materiam d.l.non dubium cum concord.

52 Quintò. Limita concluſionem,ut non procedat fauore † matrimonij, cuius ſpeciale eſt,quod non reddatur nullum ex ſimplici prohibitione legis DD.de Rot.deciſ.750.num.3.parte prima de mente Dec.in d.cap.2.nume.7.uerſ ſed conſiderandum eſt de teſtib. per tex.in c.2.de matr.contr.inerd.Eccleſ.

Sextò. Limita, ut non ſit uera concluſio quotieſcumque habenti alias poteſtatẽ
53 faciendi † actum,ſtatutum mandat ſimpliciter ſine clauſula annullatiua illũ actum, ſub certa forma fieri, nam tunc quamuis contrafaciens ſit puniendus tamen actus ualet, & tenet ita Domini de Rot.d.deciſ.750.nu.4.per gloſ.quam dicunt communiter approbatam in Clementina prima in uerb.Inhibentes,de iur.patron.ubi omnes ſcribentes,Abb.in conſ.91.nu.6.ante med.uerſ ad prædicta induco lib.1.Imol. in cap.ex parte num.3.ad fin.& ibi Abb.num.5.Felin.num.1.prope fi.uerſ.ſecunda limitatio,ubi alios adducit Dec.num.6.de conſtit.Bellam.deciſ.696.circa fi. Brun. in tract.de form.fol.33.colum.2.limit.2.ubi de communi teſtatur.

54 Sublimita, ut non ſit uera limitatio † ſi ſtatutum haberet decretum irritans Felin.in d.cap.cum dilecta num.12.uerſ.& conſidera.

55 Ad cognoſcendum autem quando ſtatutum † dicatur prohibitorium ad effectũ, ut prædicta in concluſione habeant locum,& adaptari poſſint, ſcito quod conſideranda eſt ratio ſtatuti, nam aut ratio ſtatuti conſiſtit in iure prohibendi ſiue in cauſa prohibendi, & tunc dicitur ſtatutum, edictum,& lex prohibitoria, quia lex ſemper loquitur,l.Ariani,C.de hæret.aut non conſiſtit in cauſa prohibitionis, ſed ſtatutũ, aut lex actui aſſiſtit,& tunc non erit prohibitorium, & ſecus factum non erit contra ſtatutum, ſed præter ſtatutum,ita Bald.in d.l.non dubium,num.29. C. de legib.vel ſecundum Bart. infra eſt conſiderandum, quod aut ſtatuti verba ſunt concepta in futurum, & tunc eſt, & dicitur prohibitorium, aut ſunt concepta in preſenti, puta quia ſtatutum dicat,nemo poteſt alteri ſtipulare,& iſta non eſt prohibita,ſed eſt iuris præexiſtentis declaratio, vnde ſi ſecus fit non erit contra, ſed præter legem, vt Bart.in l.cum lex,ff.de fideiuſſor.quem vide.

Et quia ſupra pluries fuit dictum de inualiditate actus, ob non ſeruatam formã traditam a ſtatuto in illo actu hoc idem firmatur a Bal.in l.2. C.quomod. & quando Iud.& in d.l.omnes populi, verſ.item nota quod a forma ſtatuti, ff.de iuſt. & iur. & in l.non ſunt liberi,ff.de ſtat.homin.Nell.in 3.par.temp.in ſuo tract. bannit. q.9.

Felin.

Felin.in d.c.cum dilecta nu.9.verſ.Amplia nono, Cagn. in l.ſi nihil nu.2. ff. de reg. iur. Vant.de nullit.tit.quot.& quibus mod.nu.53.Brun.in tract.de conſtit. decret.in verb.forma in vlt.verſ.latiſ. Aſin.in ſua pract. §.3.c.36. & vt etiã de hoc appertius
56 intelligentiã habeatur, eſt ſciendum quod præſuppoſito ſtatuto tradente † formam in aliquo caſu, actus nedum erit nullus ſi fiat de directo contra formã, ſed etiam ſi præter, vel circa, quia formæ nihil addi, aut detrahi poteſt, Bal.in l.fin.C.de ſuis, & legit. Bart.in l.gallus, §.1.ff.de lib.& poſthum.Io.Andr.in c. prudentiam ſuper verbo, Citra de off.deleg.& in c.cum Marthæ, ſuper gl.2.de celeb. miſſ. Abb. in c.cauſam de re iud.& in c.Piſanis, de reſtit.ſpoliat.Card.in Clem.j.in princ.in 6.q.3.col. ibi 2.poteſtas de ſupplen.neglig.prælat.& Felin. in d.c.cum dilecta colum.12.verſ. amplia primo cum alijs ibi per eum de reſcript.ſequit.Aſin. in ſua pract. §.3. c.36. nume.5.

57 Primò Intellige, vt prædicta ẽt vera ſint, ſi † tranſgreſſio formæ traditæ a ſtatuto eſſet pro faciliori expeditione actus, ita idem Felin.vbi ſupra colum.13.verſ.amplia quarto, per gloſ.2.in cap.ſolet de ſent.ex commu.in 6. vbi delegatus non poteſt abſoluere ad cautellam excedendo, commiſſionem licet facilius poſſet ex ea ſequi expeditio cauſæ, & ibi colligit Domin. in princip. quod licet veniant in commiſſio-
58 ne ea fine quibus † cauſa expediri non poſſit, non tamen ea per quę commodius expediretur, & facit ratio generalis alias allegata ſupra quia formę nihil addi, vel detrahi poteſt, & quod bonum videtur ſi fiat addendo, formam etiam alterat inquit Felin. vbi ſupra verſ. & dicit Ambro.in lib. de paradiſo, & facit etiam quod dixit
59 Bal.in l.2.C.quomodo,& quando Iud.vbi voluit quod ſi ſtatutum requirat † trinã citationem, non ſufficiat vna pro omnibus etiamſi hoc poſſet fieri pro faciliori, & expeditioni exitu cauſæ, ſicut ſi ſtatutum exigeret duas citationes ante bannum, ſi Iudex in prima citatione miſerit peremptorium non valeret Bal. pariter in l. non ſunt liberi, ff.de ſtat.hom.

60 Secundò. Intellige, vt nec etiam partes † poſſint renuntiare formæ datæ a ſtatuto, quia omnis ſolemnitas, & ſubſtantialis forma eſt Iuris publici l.3. ff.de teſtam.l. nemo poteſt, ff.de leg.1.& ideo non poteſt lædi pacto priuatorum, Imol. in l.quicquid aſtringendæ, ff.de verb.oblig.per illum tex.Crot.in d.l.nemo poteſt num.51. vbi de communi, Signol.conſ.21.in proceſſu facto cõtra Petrolum, Abb. in c.ſuper editionem, §. verum de offic.deleg.& Doct.in c.prudentiam eod.tit.

An autem id ſit verum, & quãdo in diſpoſitione reſpiciente tantum fauorẽ partium, & non publicam vtilitatem, & an in renunciatione ſimplici, an in iurata ſupra fuit aliquid dictum ad quæ etiam, vide Felin. in d.c.cũ dilecta col.14.verſ.Amplia quinto vbi latè, & Lancill.Galli.in conſuet.Alexandrię in verb.non poſſit q.1. per tot.& Lamberteng.de ſtat.ſuper contract.in fi.q.1.& ſeq.& Latius per Felin. in c.ſi diligenti de for.competent.ad quem ſemper recurre in materia renunciationis, aut legum, aut priuilegiorum, quia magiſtraliter, & diſtinctè loquitur, vide ẽt Gomez.in c.1.de reſcript.nu.59.in 6.vbi diſtinguit, & Gabr.in tit.de Clauſul. concl.3. num.37.

61 Tertiò. Intellige, vt etiam omiſſio leuis † formæ vitiaret actum Bart.in l.1.ff.de lib.& poſthum.& ratio eſt, quia forma debet ſeruari ad vnguem, & nihil addi, aut detrahi poteſt a diſpoſitione ſtatuti dantis formam, vt ſupra alias diximus, & licet agatur de leuis ſolemnitatis omiſſione, tamen quia illa licet leuis ſolemnitas præ-

ſupponitur data pro forma a ſtatuto, Iuri Oratio ſatisfaciendum eſt, vt dixit glo. in Clem.j.in verb.reuocari quaſi in medio ibi,ſed ſatis eſt,quod ſatisfiat Iuri de ſuper negl.prælat.facit quod notat Abb.poſt Innoc.in c.veniens. 2.ante verſ.venio nunc ibi etiam per hoc ſatisfit Iuri de teſtib. & intelligentiam ſequutus eſt Felin. in d.c. cum dilecta col.17.vbi dixit quod per hoc redditur dubia deciſio Ang.in l.hac cōſultiſsima,C.qui teſt.fac.poſſ.dum dixit quod ſi ſtatutū requireret pro forma conſilium ſapientis,non oportet ipſum habere,ſi caſus eſſet Clarus in Iure, & quamlibet leuem formam importare nullitatem ſi fuerit omiſſa, dixit Aſin. d. §.3.c.36.nu.5. Felin.in c.Quoniam contra col.5.verſ.ſi tum ſtatutū, vt lit.non conteſt. Dec.cōſ.10. col.1.Anchar.in c.ea quæ col.12.verſ.hoc verum,de reg.iur.Dec. in c.prudentiam in quarto de offic.deleg.Tiraq.in tract.de Iud. in reb.exiguis facien.verſ. 2, eſt textus,& in tract.de utroque retract.tit.de retract.lign.§.36.glo.2.num.26.Guid.Pap. conſ.24.col.2.verſ.quia forma,Alex.conſ.50.num.5.lib.5.

62 Quartò. Intellige, vt nec per æquipollens poſsit ſatisfieri † ſtatuto requirenti aliquid expreſsè pro forma, quia etiam ſi aliquid legitimè fiat tamen omiſsio formæ uitiat gloſ.in d.c.cum dilecta in uerb.tranſponentes in ſi.de reſcript. facit dictū Alber.ſuper ſtat.par.j.q.111.incip.adhuc idem Dyn.ubi ſi ſtatutum requirat quod in inſtrumento apponatur nomen propriū dici, non ſufficit apponere diem per numerum,utpotè 15.die menſis talis, ſed requirit quod dicatur,die Lunæ,die Martis prout facit etiam limitatio tradita a Socin.in c.2. de lib. mat. ubi uoluit quod licet mandante ſtatuto, quod vulnus exprimatur in libello,ſufficiat regulariter, ſi fuerit dictum percuſsit eum gladio cum ſanguinis effuſione,non adiecto quod fecerit uulnus,niſi percuſsio fuerit facta in loco ex quo ſine uulnere poſſet exire ſanguis, ut in naſo,& hoc quia quod natura ipſa manifeſtā eſt ſatis,uidetur expreſſum,ut per Bal. in l.edita in repet.Padua.uerſ.circa ſextum ſtatutum,C.de eden.tamen hoc nō procederet quando ſtatutum exigeret expreſsionem. Vulneris pro forma ſubſtantiali per ea quæ habentur in c.1.de Baptiſmo,confert etiam,quia licet regulariter quando requiritur aliquid exprimi per ſe, ſatis ſit etiamſi exprimatur per relationem ad aliud certum l.a it prætor,§.1.& l.in ſumma in princ.ff.de re iud.l.pen. C.de ſenten. quæ ſin.cert.quantit. tamen ubi eſt data forma non ſufficit eam adimpleri per relationem ad aliud ſecundum Ang.in l.ubi autem,§.qui aliud, ff.de uerb.obliga. dum

63 dixit quod cum data ſit forma expreſsioni grauaminis in † appoſitione ab interlocutoria,ſcilicet quod fiat nominatim clem.appellanti,de appellat.non ſufficit ſi fiat per relationem ad acta,& ita etiam tenuerunt DD.de Rot.deciſ.246.nu.10.par.1. concludentes quod quando expreſsio requiritur pro forma,non eſt locus adimplemento per æquipollens,idem habet per Neuiz.conſ.77.nu.2.Dec.conſ.429.nu.5. Boer.deciſ.j,nu.44.uerſ.quia certum eſt,Abb.& Butr.in c.ex tuæ de Cler.non reſid.

64 Quintò. Intellige quod nec etiam in fauorabilibus † omiſsio formæ excuſat, ſed,& in illis uitiat actum,Tiraq.in l.ſi unquam in uerb.reuertatur nume.67. C. de reuoc.donat.quam refert,& ſequitur Aſin.in ſua pract.§.3.c.36.nume.13.& Bal. in l.ult.poſt Oldrat.C.ſi mancip.ita fuer.alien.ne manum, & in l.teſtamentū in 2.not. C.de teſtam.& ratio eſt,quia ut alias dicebamus,actus ſine formæ eſſe non poteſt in quacumque diſpoſitione, & facto l.Iulianus,§.ſi quis reus,ff.ad exhiben.

65 Sextò. Intellige,ut nec etiam † Viduæ,pupillis, Ruſticis,& aliæ huiuſmodi perſonæ excuſentur in omiſsione formæ, ſed etiam actus ab illis factus erit nullus for-

ma

ma omiſſa, ita Aſin.d.§.3.cap.48.& Bal.in l.initis, C.qui admitti ad bon. poſſ. per not.in l.fin.& in l.ambiguitatis in gloſ.quæ incipit, hodie de teſtam.& facit quia in his quæ ad rigorem pertinent, & formam Iudiciorum, ſexus, & ruſticitatis ratio nõ habetur, vt in l.properandum in fin.C.de Iud.& in §.pupillus in authent.de hæred. & Falcid.Bal.in d.l.Iuris, C.qui admit.

66 Primò. Subintellige omnia quæ de nullitate † actus ob omiſſam formam datã à ſtatuto diximus, vt non procedant quando actus fieret per habentem authoritatẽ, & ſuperioritatem derrogandi tali ſtatuto, & illud tollendi, quia tunc faciendo, non ſeruata forma, videtur ſibi ipſi in eo diſpenſaſſe, contra ſtatutũ illi tacitè hoc pacto derogãdo, ita Bal.in l.1.uerſ. verſ.ſolutio ſi cõſilium, ff.de legib.Bart.in l.vniuerſis, C.de precib.Imp.offeren.& in l.oſſeruare, C.de decurionib.lib.10.Paul.de Caſtr.in d.l.vniuerſis num... Bal.in l.Barberius, ff.de off.prætor. Felin. in d.cap.cum dilecta colum.21. verſ.limita, vbi tamen concordando quædam contraria diſtinguit inter ſtatutum habens clauſulam derrogatoriam, vel decretum, irritans, & non habens, de mente Alex.in l.1.ff.ad l.Falſid.in princ.& Roma.conſ.402.Aſin.d.§.3.cap.46.

67 Secundò. Sublimita, vt tunc † actus factus non ſeruata forma ſtatuti, ſed tantũ per æquipollens factus teneat quando hoc eueniret ratione ſcandali euitandi, vel Imminentis periculi, ita Felin.in d.c.cum dilecta, verſ.Amplia vndecimo in ſi.ampliationis, & in verſ.Limita ſeptimo DD.de Rot.deciſ.25.num.6.par.1. Iaſ. in l.1. in primo notab.verſ.Limita tamen, C.de teſtam.Rip.in tract.de priuileg.cõtra cau. pe.num.170.Caſſad.deciſ.1.de dol.& contu.Iaſ.poſt Alexan.in l.1.ſub nu.13. ff. de lib.& poſthum.Pariſ.conſ.33.num.28.cum ſeq.lib.2.facit adhoc tex. in cap. ſtatui-

68 mus de off.deleg.in 6.vbi licet † forma reſcripti præciſe ſeruanda ſit d. c.cum dilecta de reſcript.c.cui non de præben.in ſexto, tamen ſi in eo loco qui Iudici delegato pro ſuo tribunali aſſignatus fuit, cognoſci, & procedi non poterit ob iuſtum metum impeditiuum poterit delegatus omiſſa, quoad hoc forma reſcripti alium locũ eligere idoneum, & ſicurum confert etiam tex.in c.vbi periculum, §.porro de elect. in ſexto, vbi quamuis pro forma daturum ſit eo in loco Romani Pontificis electionem fieri debere ex quo prędeceſſor obijt tamen ſi is locus ex iuſta cauſa ad hoc nõ idoneus, vel inhabilis erit fieri poterit in alio loco vicino idoneo facit etiam tex.in Clem.1.de for. compet.vbi dicitur quod quamuis pro forma ſtatutum ſit, vt iudicans locum tribunalis eligere debeat in proprio territorio, adeo vt nec ſedere poſſit in alieno, c.Epiſc.& duob.ſeq.9.q.2.c.luminoſo 18.q.2.Doct.in c.nouit.de offic.deleg. tamen ſi adeſt iuſta cauſa, quare ibi ius cognoſcendi exerceri non poſſit poterit tribunal eligi in loco idoneo territorij alieni faciunt etiam quæ latè diximus ratione ſcandali euitandi, & periculi Imminentis in concluſ. an ſtatuta Laicorum comprehendant Clericos, & ſublimitationem ſequitur Aſin.d.§.3.c.36. Pariſ. conſ.33. num.29.lib.2.Corn.conſ.53.num.1.& conſ.131.num.2.vol.1.

69 Sublimita ſublimitationem, † vt procedat reſpectu formæ extraneæ ſecus reſpectu formæ proximæ, ita DD.de Rot.d.deciſ.25.num.6.parte prima, Brun.de forma fol.63.col.2.verſ.& non procedit, & facit, quia actus non eſſet ſine ſua forma proxima, & ſubſtantiali, c.in quadam de celeb.miſſ.Clem.1.de ſum.Trinit.& facit Ne-

70 uiza.conſ.70.num.34.vbi dixit quod † forma neceſſaria, & quæ conſtituit eſſe nunquam poteſt omitti quidquid ſit de forma cauſatiua Iuribus ibi per eum quod poterit etiam inſeruire pro generali declaratione eorum quæ in hac concluſione dicta

ſunt

ſunt de forma ſeruanda, vel omittenda adaptando tamen congruenter ſingula ſingulis,
71 & adeo eſt vera iſta ſubintelligen. quod etiam ſi adhibitum fuerit † Iuramentum ſuper actu carente ſua forma ſubſtantiali non tamen valebit ſaltim in forma in qua agitur, licet valebit alio modo, ſi valere poſſet, vt in ſtipulatione quæ ſi peccaret in ſua forma non vtique valeret, ſi tamen accederet Iuramentum, nec etiam valeret vti ſtipulatio, ſed propter Iuramentum ſubſtinebitur in vim parti, & ratio eſt, quia cum forma deſit actus, non poteſt habere ſuam ſubſtantiam, ſine qua nõ datur
** eſſe rei, ita communiter Doctores tenere teſtatur, Alcia. d. c. cum contingat nu. 259, vbi ſubiungit quod ſi in aliquibus caſibus adductis per tenentes contrariam partẽ videatur de contrario, tamen re vera non impugnant hanc doctrinam, ſed in illis æquiuocatur inter formam ſubſtantialem, & inter ſolemnitatem, & ſolemnitas ſicut eſt quid extrinſecum, per quod actus fit ſolemnis non eſt mirum, quod etiam illa deficiente actus tamen remaneat, prout præſupponebatur etiam ineſſe, ſine illa ſolemnitate, licet non ſolemus, quod eſt ſecus in forma, quæ eſt quid intrinſecum, a quo actus ſumit eſſentiam, & ſine qua eſſe per conſequens non daretur, vt etiã latius, idem Alciat. explicauit in rub. ff. de verb. oblig. in 7. col. & in l. 1. in princip. in primo not. ff. eod. tit. vbi etiam alij.

72 Tertiò. Sublimita, vt non procedant iam dicta ſi ageretur de † omiſſione formæ ſtatuti circa pacta, aut proceſſum, aut decretum ſuper aliqua re de qua tamen appareret expreſſa confeſſio partis talem rem, & negotium totale concernens, nam tunc fruſtra de omiſſione, aut obſeruantia formæ proceſſus, & decreti quæreret, vbi confeſſio partis omnia dirimeret, & rem circa quam, & proceſſus, & decretum elabo-
73 rabat pro illius veritate inuenienda aperte aperiret, & manifeſtaret † tella enim Iudicij non indigemus, vbi confeſſio partis emanat, inquit Innoc. in cap. qualiter, il ſecondo, de accuſatio. at diſceptatio fori ceſſat, vbi viget confeſsio partis, Bal. in rubr. de iuriſd. omn. Iud. per tex. in c. Piſanis, vbi etiam Abb. verſ. ult. de reſtit. ſpol. hinc dicebat Bal. in l. ut debitum, C. de hæred. act. & Salic. in l. 2. in fi. C. de cuſtod.
74 reorum, quod non poteſt opponi † de nullitate proceſſus quando Deus fuit ſponte confeſſus crimen, & hanc partem tenuit etiam Felin. ubi ſup. uerſic. limita 8. ubi reſpondet contrarijs, & declarat quod dictum eſt de nullitate proceſſus, aut decreti, &
75 aliorum, ut procedat quando nullitas cauſatur ſolum ex defectu † formæ non ſeruatæ, ſecus ſi ex defectu Iuriſdictionis, quia tunc ſicut confeſsio non poſsit dici Iudicialis, ita non poſset operari quæ ſupradicta ſunt, ponens exemplum in proceſſu facto die feriato, uel ab incompetenti Iudice, quod dicit etiam fuiſſe de mẽte Abb. in d. cap. Piſanis in ult. & faciunt not. in cap. at ſi clerici per illum tex. in princip. de Iud. & latè adducta per Vant. de nullit. tit. Quibus mod. ſent. null. defen. nu. 126. ubi de effectu confeſsionis partis, circa illud de quo agitur non obſtante nullitate proceſſus, & ſententiæ, & Pariſ. conſ. 99. nu. 15. uol. 3. ubi dixit quod ſi ſtatutum exigat in aliquo caſu probationes per Inſtrumenta, ſi ibi accedet confeſsio ipſius partis non erit curandum de forma prædicta a ſtatuto, circa probationem per inſtrumenta.

76 Quartò. Subintellige, ut non eſſet curandum de † omiſsione formæ, ſi tamen ex alijs fuerit, & remanet ſatisfactum menti, & intentioni ſtatuentium, quia mẽti potius quam uerbis diſponẽtium ſatisfieri debet, l. mulier. ff. ad Trebell. l. fin. C. de his quæ ſub modo, l. 1. C. de inſtit. & ſubſtit. & mentem legislatoris cortici uerborum præfe-

præferendam eſſe habetur in l.ſcire oportet, §.aliud ibi. Sed & ſi maximè uerba le-
gis hunc habent intellectum,tamen mens legiſlatoris aliud vult, facit tex. in l. no-
minis, & rei,§.verborum,& legibus,ff.de verb. ſignif.l.cum mulier, ff. ſolut matr.
& facit quia ſi ea fuit mens ſtatuentium in tradenda illa forma , vt actus reducere-
tur ad illud eſſe , & ad illum finem ad quod,& ad quem fuit redactus,ad quid quę-
rere de verbis,quæ ſolum fuerunt poſita,vt ſeruirent menti ſtatuentium , quæ mo-
do præſupponitur adimpleta,ita etiam conſuluit Dom.conſ.433.nu.2.& 3.& idem
tenuit Ceſſad.deciſ.2.de Iud.Mant.conſ.143.nu.65.quos referendo ſequitur etiam
Mend.ad Roma. loco citato in lit. A, Idem tenuit Bal. in l.ſi duo patroni, §. ſi quis
Iurauerit col.2.ff.de iureiur.Brun.d.tract. de forma col.1. verſ. prædicta regula fal-
lit,Cagnol.in l.ſi quis maior.nu.153.C.de tranſact.vbi tamē Cagnol. inquit quod
licet prædicta ſubſiſtant tamen reintegra ſemper conſilium daret ſuo Clienti quod
formam ſeruaret ad vnguem , & ſubintelligentiam cõmuniter teneri teſtatur Aſin.
d.§.3.cap.40.& Doct.in l.gallus,§.& quid ſi tantū,ff.de lib.& poſth. & conueniunt
etiam illa quæ idem Aſin. adducit vbi ſupra cap. 41. vbi tenuit quod ſi actus factus
habeat eandem vim,quam forma, valere debet licet forma ad vnquem ſeruata nõ
ſit,& Bart.in l.obſeruares, poſt med.C.de decur.lib.10.& ideo Pariſ cõſ.99.nu.15.
vol.3.dicit, quod ſi ſtatutum exigeret in aliquo caſu probationes per inſtrumenta ,
vel per teſtes idoneos ſi accedat in illo caſu confeſsio ipſius partis non curatur for-
ma ſtatuti circa genus probationis, & facit Grat.conſ.16.num.14.vol.1. & Bart.&
communiter Doct.in l.Iubemus, C.de teſtam. vbi licet expreſſio nominis hæredis
ſit pro forma tamen ſi aliunde certitudinarie de hærede teſtator demõſtrauerit ſa-
tis erit Neuiza.conſ.70.nu.19.& conſ.73.nu.14. Quod tamen temperarem, niſi ap-
77 pareret de expreſſa † mente ſtatuentium quod voluerint omnino formam ab ipſis
poſitam ſeruari, nam tunc ſicut non diceretur ſatisfactum menti ipſorum, ita ceſſa-
rent omnia ſupra adducta de adimplemento mentis , & intentionis legiſlatoris , &
ſuccederent tradita ſupra in quarta intelligentia , quod nec per æquipolens poſſit
ſatisfieri ſtatuto, quando appareret de expreſſa mente ſtatuentium,circa aliquā for-
mam ab eis expreſſam ſeruandam Iuribus,& rationibus de quibus ibi,& latè ex al-
leg.per Aſin.d.§.1.cap.47.

78 Quintò. Sublimita, ut non uitiet † omiſſio formæ ſi actus fuerit factus ſine ea
aliquo impedimento de neceſsitate, ita impediente , & operante , Ita Aſin. d. §.3.
c.38.de Mann.Pariſ.conſ.33.nu.29.cum ſeq uol.2. & Angel. in l.ſi uacantia, C. de
bon.uac.lib.10. ubi dicit quod ſi ſtatuto caueretur inſtrumenta , niſi per matricu-
latos Notarios confici non poſſe tempore peſtis factum teſtamentum , ſine iſta ſo-
lemnitate,& forma valebit prout, & de inſtrumento ſine conſenſu conſanguineo-
rum requiſito à ſtatuto tempore tamen peſtilentiæ confecto,quod nihilominus ua-
leat,dixit Corn.conſ.131.num.1.uolum.1.Brun.de form.uerſ.2.caſu.

79 Sextò . Subintellige,ſiue ſublimita,ut formæ omiſsio non uitiet † actum quan-
do ſubauditur,ut ſi ſtatutum diſponeret,quod ut quis poſsit banniri,debet citari,ut
ipſe,uel alijs pro eo compareat Iudex enim formæ ſatis paucifce diceretur licet ſim-
pliciter,ut compareat citauerit,ob id quid tacitè,ut ipſe,uel alius pro eo compareat
incluſiſſe uideatur,ſecundum Bald.in l.fin. C.de procur. hinc etiam dicebat Socin.
conſ.10.num.6.uol.4. quod licet in citatione certa forma requiratur a ſtatuto,ſatis
erit ſi illa tacitè in citatione includatur,& facit Grat.conſ.121.nu.9.uol.1. & Paul.
de

de Caſtr.in l.1.C.ut quæ del.aduoc.quos referẽdo ſequitur etiam Aſin.d.§.3.c.42.

80 Septimò. Sublimita, ut non procedat † fauore dotis, & in actis dotis fauorem reſpicientibus Salic.in l.fin.& in princ.C.de Iur. Dot.ubi dixit quod ſtante ſtatuto quod inſtrumenta ſententiæ nõ probent, niſi reperiantur regiſtrato in archiuio publico, tale ſtatutum non habebit locum in inſtrumento dotis, & illam deciſionem ſequitur Iaſ.in auth.res quæ,C.cum deleg.col.7.& in l.1.col.3.in tertio not. ff.ſolut. matr.& ſequitur Balb.de præſcript.in 2.par.5.par.princ. col.penul.uerſ.11.limita. Brun.in tract.ſtantibus maſculis,art.9.q.3. Bal.in Nouel. in tract.de dot. ut eum refert Dec.conſ.301.in cauſa quæ Ferrariæ num.3.Lup.in rubr.de donat.inter uir.& uxor.col.23.Paul.de Citad.in tract.de iur.pntr.uerſ.24.

Sed in contrarium tenuit Dec.in cap. Sedes,col.5.de reſcript. ubi dicit ita fuiſſe Iudicatum Florentiæ, & latè in conſil. 301. per tot. ubi reſpondet contrarijs, & ita etiam Iudicatum fuiſſe per conſilium Neapolitanum teſtat.Afflict. in conſtitutione incip.Hoſtici exceptionem ad fin.& ita uidiſſe Iudicatum in conſilio audientiarum Taurin.affirmat Neuiza.conſ.77.nu.16.

81 Poterunt concordari opiniones,ut opinio Salic. & ſequentium illum † procedat in ſolemnitate difficilis obſeruationis, & edicta, contraria autem in facili, & fauorabili,ita Neuiza. loco citato Iuribus,& auctoritate ibi per eum.

82 Octauò. Sublimita quando † forma ex tali iuſta cauſa omitteretur, quam nec ſtatutum,nec alius illam uериſimiliter negaſſet, ſi requiſita fuiſſet Burſat. d. conſ. 4. num.58.uerſ.6.& ult.& ante eum Pariſ.conſ.33.nu.33.uolum.2.auctoritate Bal. in Auth. hodie. 30. C.de Iud. vbi Paul.de Caſtr.Iaſ. & alij adducti a Brun in tract.de forma verſ.2.& etiam col.fin.verſ.35. & hanc magis receptam ſententiam teſtatur illam ſequendo Aſin.d.§.3.càp.39.quidquid dixerit in contrarium Dec. conſ.466. num.14.cum alijs ibi alleg.

Generaliter autem ad dicta in concluſione, nota quod etiam vltra ſupra allegata,& adducta in diſcurſu, ſtatutum dicetur inducere formam quotieſcumque addat neceſſitatem aliquid faciendi, vt etiam in alio loco ſupra diximus, & hoc probat Abb.in d.c.cum dilecta,nu.12.de reſcript.Brun.d.tract.de form.tit.quando aliquid certis. trad.pro forma colum.16.verſ.9.concluſio.hinc dicebat Tiraq. de retract.ſignag.§.36. gloſ.2.nume.25. Quod ſtatutum vtens verbo teneatur dicitur inducere formam,idem Bero.q.24. num.4. prout formam inducere dicetur ſtatutum ex ſola illius rubr.concepta ſub his verbis,de modo procedendi in ciuilibus, quia idem eſt dicere de modo,ac ſi de forma dictum fuiſſet,Aſin.in pract.§.3.cap.36. nume.1. & latius in c.1. ſuper rubr. in princip. Dicetur, & ſtatutum formam inducere quotieſcumque ea quæ obſeruari debentab ipſo ſtatuto referuntur, vt per eundem Aſin.in d.c.36.nume.3. Quod multo magis dicendum eſſet, ſi in eodem ſtatuto ab eo relata pro forma ſeruari diſpoſitum fuiſſet Grat.conſ.16.num.14.vol.1. Gozad. conſ.73. num.13. quos ſequitur Aſin. loco citato.

ARGVMENTVM.

Fictus caſus, an, & quando habeat locum in ſtatuto.

1 STATVTVM loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto.
2 Pro ciuibus aliquos haberi mandans ſtatutum intelligitur de ciuibus originarijs.
3 Perſis prohibitis non intelligitur de fictis.
4 Perſonam puniens ſtatutum non comprehẽdit vniuerſitatem.
5 Conſuetudine generali Italiæ pœna non habet effectum, niſi ſequatur effectus.
6 Conſenſus requiſitus a ſtatuto intelligitur de vero, non autem de conſenſu per taciturnitatem.
7 Immunitatem ſtatutum ciuibus concedens intelligitur de veris ciuibus.
8 De confeſſo ſtatutum loquens intelligitur de verè confeſſo.
9 Deficiens in purgatione canonica non dicitur conuictus vigore ſtatuti.
10 Venditionis appellatione non venit præſumpta in ſtatuto.
11 Executionem dans ſtatutum Inſtrumentis puris non vendicat ſibi locum in Inſtrumentis conditionalibus etiam verificata conditione.
12 Filiorum appellatione non veniunt adoptiui in ſtatuto.
13 Maſculi excludentes fœminas vigore ſtatuti non intelligitur de legitimatis.
14 Legitimatio eſt ſimilis alchimia.
15 Fictus caſus præcipuè non habet locum in ſtatuto, ſi ceſſaret ratio, de qua in caſu vero ſtatuti.
16 Fictio non habet locum in ſtatuto, quando ſtatuta deberent intelligi ad litteram.
17 In exorbitantibus non habet locum fictio in ſtatuto.
18 Pœna non debet tranſgredi ſuos auctores.
19 Pater non tenetur pro filio, nec econtrà.
20 Fictio non habet locum in ſtatuto quando ſtatutum ſuperueniens diſpoſuit ſolum ſuper caſu vero.
21 Taxatiua dictio in ſtatuto excludit caſum fictum.
22 Taxatiua verba implicitam in ſe negatiuam habent.
23 Fictio in exorbitantibus, & correctorijs non habet locum in ſtatuto.
24 Fictio non habet locum in odioſis, idem in pœnalibus, vt num. 25.
26 Fictio non habet locum in ſtatuto data etiam ſimilitudine inter caſum verum, & fictum.
27 Fictio non extenditur ad caſum verum in ſtatuto, quando ſtatutũ loquitur diſcretiuè.
28 Fictio non admittitur in ſtatuto limitatè diſponente.
29 Fictus caſus habet locum in ſtatuto loquente in materia iuris, ſi de iure verus, & fictus haberentur pro vno, & eodem caſu, idem in ſtatuto diſponente præter ius, vt num. 30.
31 In materia iuris in ſtatuto caſus exceptus extenditur ad conſimilem caſum exceptum de iure.

32 *Fictio habet locum in ſtatuto in per omnia æquiparatis, etiamſi eſſent de caſu contra ius, vt nu. 33. quod intellige, vt num. 34.*

35 *Fictio habet locum in ſtatuto quando aliàs eſſet elluſorium.*

36. *Fictio habet locum in ſtatuto, quando aliàs induceretur abſurdum.*

37 *Fictio verificatur in caſu vero ſtatuti quando in omnibus eſſet eadem ratio, nec poſſet reddi aliqua cauſa differentiæ, & multò magis ſi ratio eſſet maior in ficto quàm in vero, vt num. 38.*

39 *Sarzana ſtatutum de pœna furti declaratur.*

40 *Fictio habet locum in ſtatuto in materia fauorabili, & etiam in materia partim fauorabili, & partim odioſa, & etiam in merè odioſa, quando ratio eſt expreſſa in ſtatuto in caſu vero, vt num. 41. & 42.*

43 *Fictio habet locum in ſtatuto tribuenti eandem virtutem caſui ficto.*

44 *Fictio extenditur in diſpoſitione ſtatuti ad caſum verum, quando per hoc rederetur ad ius commune.*

45 *Fictio habet locum in ſtatuto in eadem perſona.*

46 *Fictio habet locum in caſu, de quo per Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumptio. 66. num. 12.*

47 *Fictio habet locum in caſibus ſubrogatis loco caſus veri.*

48 *Fictio habet locum in his, quæ non ſunt de forma.*

49 *Fictio habet locum in ſtatuto, quando ita apparet de mente ſtatuentium.*

50 *De ſolutione ſtatutum loquens verificatur in confeſſione de ſolutione, & de recepto.*

51 *Fictio habet locum in ſtatuto, quando fictio ſuperuenit, poſtquam ſtatutum diſpoſuit, de caſu illo tanquam de caſu vero.*

52 *Fictio habet locum in ſtatuto fauore publicæ vtilitatis.*

53 *Verus caſus ſtatuti habet locum in præſumpto.*

54 *Fictio quando, & ex quibus verbis dicatur induci.*

CONCLVSIO DECIMA.

STATVTVM loquens in caſu vero non habet locum in ca-
1 ſu † ficto l. 3. §. hæc verba, ff. de neg. geſt. vbi, & additio ad
Bar.ibidem, Bar.in l.omnes populi, ff.de iuſt. & iur. num.62.
Imol.& Alexan.in l.illa ff.de verbor. oblig. Afflict. deciſ. 21.
num. 10.Io Crot.in l.2.ff.ſolut.matrim.Alciat. cõſ.45. tom.1.
lib.2.Diaz.reg.700.ſtatutum loquens Barbat.in l.cum acutiſ-
ſimi nu.276.C.de fideicom.Bero.cõſ.44.nu.1.vol.2.Gramat.
deciſ.74.nu.6.Soarez.commun. opin.verb.ſtatuta, & a popu-
lo verſ.non tamen id genus, Bonacoſſ.q.crim.in verb.ſtatutum uerſ.ſtatutum intel-
ligitur, Galln.tract.de verb.ſignif.lib.3.cap.19.num.10.Pariſ.conſ.82.nu.5.vol.3.
Bertazzol.conſ.crimin.274.nume.9.lib.2.conſ.547.num.14.eodem lib.2.Caſtren.
conſ.164.colum.1.nume.2.lib.1.Corn. conſ.69.per tot.lib.3.Ruin.conſ.114.nu.9.
lib.5 Zabarel.conſ.60.in fi.Cephal.cõſ.329.nu.2.vol.3.& ideò Bal.tract. de ſtatut.
2 in verb.fingere fictio num.7. dixit quod ſi † ſtatutum Peruſij diſponat quod ſcola-
res habeantur pro ciuibus, quod verba ſtatuti verificantur in originarijs ciuibus, &
non in inductis per fictionem facit quod not. Bart.in l.1. ff. de font.vbi dixit, quòd
3 ſtatutum prohibens mulieris portare † perlas non habet locum in perlis fictis, &
contrafactis, & quod notat Anchar.in cap.nouit de his, quæ fiunt a Prelat. vbi dixit
4 quod ſtatutum puniens † perſonam non ligat vniuerſitatem, quæ eſt perſona ficta,
& Abb.in c.1.colum.6.num.13.de eo qui mitt.in poſſ.dixit quod ſi ſtatutum dicat,
ſi quis occiderit occidatur, non debent hanc pœnam pati ille qui habuit voluntatẽ
occidendi, & peruenit ad actum propinquum, quia verba ſtatuti exigunt actũ per-
fectum, & ſtatutum imponit pœnam pro delicto perfecto, & ideo non poteſt intel-
ligi in eo, qui non perfecit, licet habeat voluntatem perficiendi, nam fictè dicitur
perfeciſſe propter voluntatem, & affectum, Abb.ſeq. Felin.in cap.inſinuatum de Si-
monia nu.1. dicens, quod ſtatutum puniens delinquentem non ligat conatum, vn-
5 de etiam dicit Grammat.conſ.25.num.5.quod ex generali conſuetudine Italiæ ho-
die pęna non habet effectum niſi ſequatur effectus, etiam ſi pœna eſſet impoſita per
ſtatuta, & ita ſenſit ante eum Specul.de accuſat.§.1.verſ.quid ſi nemo, & Cyn.in l.
15.qui cum telo, C.ad leg.Corn.de Sicar. & Card.in cap.ijs qui fidem de ſponſ.di-
xit quod ſtatutum puniens matrimonium certo die non ligat cognoſcentem ſpon-
ſam de facto tali die, & Bald.in l.2.§.voluntatem, ff.ſolut.matrim.voluit quòd ſta-
6 tutum requirens † conſenſum intelligitur de vero, non autem de ficto, ideo conſen-
ſus per taciturnitatem ellicitus non habebit locum in ſtatutis, & Socin. conſil. 129
7 colum.4.nu.7.verſ.oſtenditur lib.1. ait quod ſtatutum † eximens ciues ab omneri-
bus ciuitatis intelligitur de ueris ciuibus, non autem de illis qui ex diſpoſitione ali-
cuius legis debent haberi, & tractari vti ciues, & habitatores, qui tunc dicuntur ficti
ciues, faciunt not. per Bar.in l.ſi quis aliquid colum.1. C. de his, qui veniam ætat.
impetr.& per Iaſ.in l.1.§.item acquirimus colum.2.verſ.4.num.9 ff.de acquir.poſſ.
nempè quod ſtatutum diſponens mulierem, vel minorem non poſſe contrahere ſi-
ne certa ſolemnitate, non habet locum in eius procuratore, qui fictè dicitur perſona
principalis, & ibi Iudex a dicto num.9.vſque ad nu.19.de veritate, & Lamberteng.

in ſuo tract.de ſtatut.glo.20.in verb. conſtituere procuratorem, & pro concluſione facit,quod dixit Alex.conſ.114.colum.penult.volum.5.num.8.quod ſtatutum prohibens minorem, contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum non adimpletur ſi contractus fieret illis præſentibus,& tacentibus, & facit communis regula
8 quod ſtatutum † loquens de confeſſo intelligitur de verè confeſſo, & non de ficto, de qua per Doct.& præcipuè Felin.in cap. at ſi Clerici nu. 3. de Iudic. & ideo dixit Abb. in d.c.inſinuatum,vbi etiam alij ſcribentes de Simonia, quod ſtante ſtatuto,
9 quòd conuictus de certo crimine debeat puniri certa pœna deficiens † in purgatione licèt aliàs poſſet puniri,tamen non punietur ex eo ſtatuto,quia eſt fictè cõuictus, & faciunt not.in d.l.2.§.voluntatem, ff.ſolut.matrim. in verb.videri, vbi præcipuè Bald.Imol.& Caſtren. Angel. & Rom. in §. Emphyteuſis per illum tex.in auth.de alien.& emphyt.Io.Andr. in reg.15. qui tacet 4.q.de reg. iur. in ſexto, regulam firmat Bertazzol.conſ.crim.151.nu.33.lib.1.Caſtrenſ. conſ.154.nu.2.vol.1. Gozad. conſ.35.num.8.Cephal.conſ.248.num.44.lib.2.Pariſ.conſ.82.nume.15.vol.3.qui
10 volunt, quod ſtatutum loquens de † venditione ſolùm habeat locum in venditione vera,nõ in præſumpta,& ficta ex mente Afflict.in tract.de Iur.protomiſ.in verb. intra triginta colum.3.& 4. Dec.conſ.541.nu.14. & ſtante ſtatuto quod de contractu ſoluatur gabella,qui ſolutionem confert in aliquem locum, non tenetur ad gabellam, quia eo loco fictè contrahere dicetur non verè l. contraxiſſe, vbi not. ff. de actio.& oblig.multo minus,qui paciſcitur, vt contractus intelligatur eo loco factus, quia per fictionem ſolum tunc eo loco contraxiſſe diceretur,cum alibi verè contraxerit,& ſtatutum de gabella non comportat caſus,ſiue contractus fictionem, ſed eſt neceſſe quod verè quis contraxerit, Hier.Gabr.conſ.20.volum.1. nume.9. quid de communi atteſtatur, & Felin.& Aret.in cap.licet ratione nume.18.de for.compet. & facit etiam quod ſtatutum loquens de Doctore non habet locũ in licentiato, qui fictè Doctor eſt, vt reſpondit Grat.reſp.ſuo, 16.lib.2.reſponſ.ſimiliter ſtatutum loquens de mutuo,intelligi debet de mutuo vero,& non de ficto Bertazz. conſ. crim. 175.volum.1.num,4.ſtatutum loquens de vſufructu, intelligitur de vero,& non de ficto, vel improprio, vt tradit ſignanter Franc.Maria de Plot.inter conſ.vltim. volunt. diuerſ.conſ.112.nu.1. Et ſtatutum loquens de obligatione vera non habet locum in ficta ſecundum Ruin.conſ.61.nu.6.volum.3. quem refert Menoch. de præſumpt. præſumpt.6.num.20.lib.3.volum.1. Et ſi ſtatutum dicat,quod Inſtrumenta
11 pura habeant exequutionem † paratam, tale ſtatutum non vendicat ſibi locum in Inſtrumentis conditionalibus etiam verificata conditione,quia Inſtrumenta,quæ à principio fuerunt conditionalia,etiam purificata cõditione non poſſunt dici, quod verè ſint pura, ſed bene quod in eis ceſſet conditio poſtquam fuit adimpleta, & ſi pura aliquo modo dici deberent, eſſet per fictionem, ad quam ſtatutum non ſe extenderet,ſic docuit Alex.in l.fin.§.1.num.4.& 5.ff.de vulg.& pupil.& in hac ſpecie tradit Cummia.de rit. magnæ Curiæ referente Carpa. ad ſtatut. Mediol. capit. 42. nume.25.par.1.facit quod ſtatutum de Lucranda dote non habet locum in marito putatiuo ſecundum Bald.& Salicet.in l.1.C.de condit.ob cauſ. Alexan. in l. ſi cum dotem,ff.ſolut.matrim. §.fin.quam opinionem dixit communem Rol. à Val. q.97. num.1.6.7.& 13.de Lucr.dot. & ſtatutum diſponens quod bannitus poſſit impunè occidi, intelligitur ſolùm de bannitis per veras probationes, & non per contumatiam, niſi aliter ex prægnantibus, & apertis uerbis ſtatuti appareret Bald.& Imol.

l. ſi

* in l.ſi mora,ff.ſolut.matrim.vbi Alex.num.13.hanc communem eſſe opinionem dicit Viu.com.opin.in verb.ſtatutum diſponens,quod bannitas nume. 12.cum ibi al-
12 legatis,& ſtatutum loquens de filijs † non habeat locum in adoptiuis, & propterea ſtatutũ præferens filios maſculos fœminis non intelligitur de adoptiuis Bald. conſil.24.volum.1.& conſ. 102.in fi.volum.4.Iaſ.in l.cum filiofamilias col.antepenul. verſ.3.quæritur,ff.de leg.1.Dec.conſ.52.colum.1.& 399.nume.2.Decian.reſp.34.
13 num.15.lib.1.& reſp.126.nu 1.volum.3.vbi latè, ſimiliter ſtatutum † excludens fœminas extantibus maſculis non habet locum in legitimatis per reſcriptum Principis,vel comitem Palatinum, aut alium ciuilem modum multis comprobat Rom. in l.ſi is qui pro emptore,ff de vſucap.vbi latiſsimè Iaſ.qui tandem poſt longam di-
** ſputationem in hac reſidet ſententia, quam magis cõmunem teſtatur, & Dec. conſil.52.num.3.Tiraq.in l.ſi vnquam,C.de reuocan.donat.in verb. ſuſceperit nu. 98. vbi dicit eos,qui hanc partem ſequuntur non ſolùm numero, ſed, & ratione uince-
** re,de veriori,demum,& communiori opinione teſtatur Gail.pract.obſeruat.obſeruat.140.lib.2.num.6.quam dicit obſeruari in Camera Imperij, nam ſecundum eũ licèt legitimati, vtſupra ex Bart. opinione,& ſequat.in d.l.ſi is,qui pro emptore dicantur legitimis,& naturalibus quoad omnia æquiparare, idque verè, & non per fictionem, hoc tamen accipiendum eſt, vt procedat in caſibus in Iure expreſſis, & definitis,cum multi ſint caſus, in quibus inter ſe differunt,vt in exemplis per eundẽ Gail.d.obſeruat.relatis,& videre eſt apud Roma.in d.l.ſi is,qui pro emptore,in caſibus verò non expreſſis legitimati non æquiparantur legitimis verè, ſed Iuris fictione filij ſunt, ideo nimirum ſi ipſi non excludant fœminas, cum ſtatuta ſint in caſu uero, & non ficto intelligenda, ne trahantur ad caſum fictum, & ſubiungit ibi
14 num.19.idem Gail.quòd legitimatio † ſimilis eſt alchimiæ, quæ facit apparere illud, quod non eſt,tranſmutare tamen unam ſpeciem in aliam non poteſt,ſicque legitimati gerunt figuram legitimorum,non tamen habẽt eandem in ſubſtantia iuxtà not.per Iaſ.in l filio quem pater num.10.ff.de liber.& poſthum. cum l.acutiſſimi num.8. C.de fideicomm. & in eodem loco idem Gail. declarat hoc, & proſequitur latè, ad quem recurre,cum non ſit noſtrum hunc articulum ex profeſſo tractare, arguere,& decidere,ſed ut ad concluſionem reuertamur,dic, quod ideo etiam ſtatutũ loquens de conſenſu proximiorum præſtando in contractibus minorum, intelligitur de eo proximiore,qui in gradu uerè præcedit,& non fictè, ita Bald. in l.ultima, C.de uerb.ſignif.Salicet.& Alex.in l.ultima in fi.C.de teſtam. milit. ſequitur idem Decian.reſp.1.num.377.uolum.1.

Et ſtatutum loquens de uero hominis actu non habet locum, nec comprehendit actum ratificantis not.in l.quid ergo,ff.de his qui not.infam.Capr.reg.54.nume.4. & 5. pro concluſione, facit quod inquiunt Doct.in rubr.ff.de offic.eius, &c. Et precipuè Hippolit.Riminal.nume.120. ubi ſtante ſtatuto mentionem faciente de officialibus Communis Florentię non complectitur tale ſtatutum poteſtatem Piſtorij, qui Præturam ibi gerit pro Communi Florentiæ,ibidem dominante,qui licèt fungatur uice officialis Communis Florentiæ, non tamen dicitur eius officialis, niſi fictè.

15 Primò. Amplia concluſionem, ut tanto magis ſit uera, ſi in caſu ficto † ceſſaret ratio, propter quam ſtatutum diſpoſuit in caſu uero, ita Crot. in d.l.omnes populi numero 221. per l.1.§.denique,ff.ad Senat.conſ.Trebell.& facit, quòd ex quo fictum,

fictum, & uerum ſunt contraria, & conſequenter diuerſa, ceſſante ratione, propter quam ſtatutum diſpoſuerit in caſu uero nō poterit diſpoſitio ad caſum fictum progreſſiuè trahi, quia ex diuerſis non fit illatio, ubi identitatis ratione coniungi non poſſunt uulg. l. Papinianus, ait ff. de minor. l. naturaliter, §. nihil commune ff. de acquir. poſſeſſ. Galli. ubi ſupra cap. 18. lib. 8. nu. 21. ubi ideo infert, quod ſi ſtatuto alicuius municipij caueretur, quod ciues originarij, ob præſumptam in eis erga patriam maiorem charitatem, in promotionibus honorum, dignitatum, & officiorum ipſius municipij, cęteris paribus alijs præferrentur, ſi daretur concurſus ad aliquod munus inter ciuem non originarium, ſed qui pro originario haberetur ex priuilegio eius ciuilitatis, & ciuem ex incolatu, non poſſet præferri ex diſpoſitione dicti ſtatuti, qui pro originario haberetur, quia ratio maioris charitatis erga Patriam de qua in ſtatuto ceſſat in eo, & licèt idem Galli. ibidem num. 24. limitat hoc eſſe uerum, niſi in Priuilegio ciuilitatis adeſſent uerba, quòd haberetur in omnibus, & per omnia pro ciue originario, per ea quæ ſcribunt Doctor. in l. 1. ff. de leg. 1. tamen illius dictum haud cum bona ipſius pace admitterem, quia talia uerba licèt amplient quidem habilitatem ciuis ex Priuilegio, tamen non faciunt, quod in eo prȩſumatur Charitas erga Patriam, de qua in ſtatuto, ſi de Patria non eſt, nec quod uerificetur in eo ratio diſpoſitionis expreſſa de charitate erga Patriam, quæ ratio ſpecifica præualet cuicumque generalitati verborum alterius ſtatuti, & diſpoſitionis, & ab ea generalitas reſtringitur, iuxtà tradita latè per nos in concluſione, quòd ſtatuta generaliter loquentia deberent generaliter intelligi, & in alia concluſione, quòd ſtatuta ſunt propriè, & ſtrictè intelligenda, & ideo licèt talis priuilegiatus admittetur iuxtà tenorem Priuilegij in omnibus, & per omnia, ad quę originarius admitti deberet tamen hoc non operatur, vt debeat præferri in his, in quibus conſideraretur Charitas erga Patriam, ſi de Patria non eſt, & quæ Charitas conſiderata, & adducta eſt a ſtatuto tanquam fundamentum ſuæ diſpoſitionis, quia generalitas Priuilegij reſtringeretur ab iſta ſpeciali ratione, iuxta not. per Alber. in l. quæſitū, §. meui, ff. de leg. 3. Bart. in conſ. 60. incip. generalitas in princip. & nos latè in ſuprascriptis duabus concluſionibus.

Secundò. Amplia concluſionem, vt eo fortius procedat quando extaret aliud

16 ſtatutum mandans ſtatutum verba debere intelligi † ad litteram, & prout littera iacet præcisè amoto quolibet ſubaudito extrinſeco intellectu, ita Brun. ſuper ſtatut. art. 5. q. 29. in princ. Galli. d. tract. de verb. ſign. lib. 3. cap. 20. num. 27. de mente Alciat. in l. 2. ff. de verb. ſignif. & faciunt not. in cap. ſuſceptum de reſcript. in 6. & in l. fin. C. unde vi, idem voluit Carpa. ad ſtatut. Mediol. capitulo 174. numero 57. parte ſecunda.

17 Tertiò. Amplia, vt eo magis ſit vera concluſio ſi ageremus de ſtatuto † exorbitanti Corn. conſ. 97. nu. 9. lib. 4. vbi ideo voluit quod Pater non poterat condemnari ex confeſſione filij reſultante ex eius contumacia, circa quodam delictum, non obſtante quadam conſtitutione mandante quod Pater tenetur ſoluere condemnationem pro delicto filij vſque ad concurrentem quantitatem legitimæ, ſub eo prætextu, quod licet de delicto contra filiū in illo caſu dicebatur apparere ex contumacia ipſius, ex qua reſultabat vigore dictæ conſtitutionis delicti confeſſio, nihilominus, quia talis probatio, & apparitio delicti reſultans ex forma ſtatuti, propter contumaciam, dicitur ficta, & dicebatur de delicto fictè apparere, non poteſt ex ea Pater

ter

rer aſtringi ad dictam ſolutionem, quia dicta conſtitutio obligans Patrem pro filio
18 dicitur exorbitans, quia pœnę † de iure non dicuntur tranſgredi delinquentes, l.
19 ſancimus, C. de poen. & quia † Pater non tenetur pro filio, nec econtra, C. ne filius pro Patre in rubro, & nigro, ideo illius diſpoſitio non verificatur in ficta probatione, ſeu confeſſione delicti ad quod etiam facit Doctrina Barto. in l. cum filius, ff. de verb. oblig. quo in loco determinauit quod ſi ſtatutum diceret, ſi quis commiſſerit furtum, & fuerit condemnatus pœna pecuniaria, cogatur Pater ſoluere condemnationem pro filio, Pater non poſſet cogi ſoluere condemnationem filii condemnati in contumaciam, ex quo non apparet quod filius commiſſerit furtum, ſed ſolum fingitur commiſiſſe, & præſumitur ex contumacia ipſius, ex quo reſultat ficta probatio, in qua ſtatuti diſpoſitio non verificatur, & ibi hoc idem affirmauit Angel. & Bald. in l. tranſigere, C. de tranſactio. & l. & ideo ff. de euiction. & in l. vnica, §. ſi procurator, ff. ſi quis Iuſdicenti non obtemperauerit, dicit quod ſimile ſtatutum diſponens, quod Pater teneatur ſoluere condemnationem pro filio condemnato pro homicidio, non verificabitur, ſi filius inquiſitus de homicidio condemnatur in contumaciam, & dicit ita fuiſſe conſultum, & tantum per Doct. vt ibi per eum, & ampliationem veram appellat, & ſequitur Gall. vbi ſupra lib. 8. cap. 18. nu. 30. & cap. 20. num. 29. Alciat. in d. l. 2. ff. de verb. ſignif.

Quartò. Amplia concluſionem, vt eo magis ſit vera, ſi ante diſpoſitionem ſta-
20 tuti in caſu vero, præcedebat, & extabat † fictio in caſu ficto, quia ſtatutum diſponendo ſuper vero dicitur non curaſſe de ficto, de quo nullum verbum in eo, ſed illius diſpoſitionem ad verum tantum accommodaſſe, ita Gall. in d. tract. de verb. ſignif. lib. 3. cap. 21. num. 19. per not. in l. cum Prætor, ff. de iud.

Quintò. Amplia concluſionem, ut tunc præcipuè habeat locum, quando in ſta-
21 tuti diſpoſitione adeſſet dictio † taxatiua, ita Galli. d. tract. de verbor. ſignif. cap. 20. lib. 3. num. 30. de mente Bart. in l. ſi hic ff. de verbor. oblig. & facit, quia dictio taxatiua dicitur eſſe extenſionis excluſiua, l. qui aliena, §. libertus, ff. de neg. geſt. l. qui Sella, §. qui actum, l. inter actum, l. certo generi, & l. Lucius in verſ. digitum vnum,
22 ff. de ſeru. ruſt. præd. Crauet. de antiq. temp. par. 4. ſectio 1. num. 110. & verba † taxatiua implicitam in ſe negatiuam habent, quod 53. aliter fieri non poſsit cap. cum Eccleſia Sutrina, vbi gloſ. de cauſ. poſſ. & propriet. vbi etiam Doct.

23 Sextò. Amplia, vt tanto magis procedat ſi ſtatutum eſſet nedum † exorbitans, ſed, & correctorium Iuris communis, Menoch. de præſumpt. præſumptio. 6. lib. 3. num. 20. vol. 1. DD. de Rota deciſ. 794. num. 4. par. 1. Pariſ. conſ. 22. num. 20. vol. 2. Alex. conſ. 82. nume. 7. vol. 2. per l. Gallus, §. quid ſi tantum, ff. de liber. & poſthum. vbi ſcriben. Imol. Bart. Iaſ. & alii in l. 1. §. lex Falcidia, ff. ad legem Falcidiã, & notant Doctor. in cap. fin. de conſuet. Ioan. Andr. in reg. poſſeſſor. Bart. in d. l. omnes populi in 5. quæſt. princip. ff. de iuſt. & iur. Bald. in l. Meninius, C. de legit. hæred. & in l. ſiue poſsidetis, C. de probatio. & in l. 2. §. uoluntate, ff. ſolut. matrim. & in l. ſi quis ſeruo, C. de furt. Abb. in capit. ad audientiam de Cler. non reſiden. Bello. uar. reſol. Iur. diuerſ. lib. 4. cap. 19. numero 8. Cephal. conſ. 274. numero 15. lib. 2. Alexand. in conſ. 207. numero 22. lib. 6. ſcriben. in d. §. uoluntate, & Dec. in citato conſ. 541. numero 14. ubi inquit diſpoſitionem contra Ius commune loquentem de præſenti nõ habere locum in eo, qui per fictionem habetur pro præſenti, & ideo Galli. d. cap. 18. numero ſexto, dixit quod ſtante ſtatuto, quod filiæ dotatæ non ueniant ad ſucceſ-
ſionem

ſione cum fratribus, fratrum appellatione non continentur adoptiui, qui uerè non ſunt fratres, ſed fictè ut ſupra etiam diximus de filijs prout hoc dixit etiam fuiſſe de mente Bald. conſ. 24. uolum. 1. & alij de quibus per eum ibi, ubi hanc communem teſtatur, & ita fuiſſe iudicatum Ticini aduerſus ea quæ conſuluit Bero. conſil. 13. 14. 15. lib. 2. & facit etiam, quia ſtante ſtatuto quod minor ætate legitima, non poſſit facere teſtamentum, etiam ſi ueniam ætatis conſecutus, ab alio ſtatuto maior appellaretur, non tamen poſſet facere teſtamentum, quia legitima ętas intelligitur de uera ac naturali, & non de ficta repreſentata per conſecutionem ueniæ ætatis, ita idem Salic. ubi ſupra numero nono, per ea quæ not. in l. ult. C. de his, qui uen. ætat. imp. ubi gloſ.

24 Septimò. Amplia, ut idem ſit in omni ſtatuto odioſo, † nam non uerificatur in caſu ficto, Anton. de Roſſel. inter conſil. ultim. uolunt conſ. 144. nume. 19. referente Bonacoſs. qq. crimin. par. 2. ſub uerb. ſuccumbens uerſ. ſtatuta odioſa fol. mihi nu. 8. idem Galli. d. cap. 20. num. 30. Roman. conſ. 436. per tot.

Octauò. Amplia, ut tanto magis concluſio procedat ſi ſtatutum eſſet pœnale
25 † ſcriben. in l. ſi quis maior, C. de tranſact. ubi præcipuè Bart. qui ideo dixit, quod pœnę illius legis loquentis in uerè maiore 25. annis non habet locum in minore qui per iuramentum repreſentatus fuerit maior iuxta diſpoſitionem, authen. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. uend. ſicut, & idem erit in eo, qui effectus fuerit maior per ueniam ætatis, cum uerè maior non eſſet, nec eſt in facultate magiſtratus facere illum uerè maiorem, ita Galli. de uerbor. ſignif. lib. 8. capit. 17. numero 60. de mente Socin. conſ. 63. ſub num. 50. lib. 3. & faciunt alia ſupra adducta in principio concluſionis, Bertazz. conſ. crim. 151. num. 34. & ultimo lib. 1. Gabriel. concluſio. 1. num. 70. de tranſactio. Crott. in l. omnes populi nu. 110. ff. de iuſt. & iur. idem Galli. d. cap. 20. nu. 30. & Roman. d. conſ. 436.

Nonò. Amplia etiam ſi caſus fictus eſſet ſimilis uero, de quo loquitur ſtatutum,
26 † nam nec tunc fit extenſio relati ſtatuti loquentis in caſu uero ad caſum fictum, niſi hoc exprimatur Euerard. in loco ab equipollentibus numero decimotertio in ſua centur. per l. 3. §. hæc uerba, ff. de neg. geſt. & l. fi. C. de his qui uen. ætat. impetr. cum alijs per eum ibi adductis.

27 Decimò. Amplia, ut eo magis concluſio procedat quando ſtatutum † loquitur diſcretiuè, ideſt per ſe de caſu uero, & per ſe de caſu ficto, Brun. ſuper ſtatut. uol. 3. ſub uerbo fingere fictio verſ. ſtatutum, ſiue lex extenditur, & facit quod not. Bonacoſſ. qq. crimin. par. 6. ſub verb. ſtatutum verſ. vbicumq; ſtatutum, vbi inquit, quod quando ſtatutum loquitur diſcretiuè, ideſt de per ſe de maſculo, & de per ſe de fœmina, tunc maſculinum non concipit fœmininum, quia expreſſum facit ceſſare tacitum, & prępreſumptum, l. ſi ita, ff. de lib. & poſthum. tenet Bald. in l. in multis in fin. ff. de ſtat. homin.

28 XI. Amplia concluſionem, vt præſertim procedat in ſtatuti † diſpoſitione limitata ad certum effectum, quæ non trahitur vltra ſuum effectum ad caſum fictum, ita Crot. in d. l. omnes populi, ſub nume. 217. vbi infert, quod ſi conſtitutione aliqua caueretur, quod præſentes tantùm poſſent optare præbendas, & alia conſtitutione diſponeretur, qd abſentes pro ſeruitio Eccleſiæ haberentur pro præſentibus quoad perceptionem fructuum præbendarum, illa conſtitutio quæ loquitur de optione facienda inter præſentes tantùm non habebit locum in illis, qui pro præſentibus habentur

ſbentur reſpectu perceptionis fructuum, Crot. referendo ſequitur Galli. d. cap. 18. num. 11. & ſeq. idem etiam ex alijs rationibus comprobans.

29 Limita primo, vt non procedat concluſio quando ſtatutum † loqueretur in materia Iuris, in qua caſus verus, & fictus haberentur pro vno, & eodem, tunc enim interpretatur prout ipſum Ius, & ſic caſus veri diſpoſitio verificabitur in caſu ficto, prout etiam diſponitur à Iure communi, ita Felin. in cap. inſinuatum nume. 2. de Simonia, Abb. in capit. cum dilectus numero quinto de Cleri. non reſiden. vbi dixit quod ideo euenit, quia diſpoſitio ſtatuens idem quod Ius debet recipere omnes limitationes, & interpretationes Iuris, quod dicit perpetuo notandum, & idem firmat in capit. ad audientiam nume. 2. eodem titu. & in dicto capit. inſinuatum de Simonia numero ſexto, allegando notata à Cyno in l. quicumque, C. de ſeruit. fugit. & facit quod voluit Roman. conſ. 105. num. 2. vbi dixit quod quando ſtatutum diſponit idem quaſi in aliquo caſu, quod Ius, tunc ſi Ius commune diſpoſitionem ſuã in illo caſu emanatam vellet trahi etiam ad caſum fictum, tunc ſtatuti diſpoſitio in illo caſu etiam ad caſum fictum trahetur, & de hoc dicit eſſe notabilem deciſionem in d. c. ad audientiam, & in cap. dilectus de Cler. non reſid. idem cenſuit Anton. de Butr. in conſ. 1. colum. 3. verſ. ad tertium dotis, & conſil. 80. columna ſecunda verſ. ſi ſtatuta, Sanct. Seuer. in repet. d. l. omnes populi numero 204. ff. de iuſt. & iur. vbi dixit quod cum hoc caſu dicatur Ius commune ratione originis, & obſeruantiæ, licèt tranſlatum in figuram ſtatuti, ſtatutum dicetur dicto Iure vti cum ſua cauſa, & cum ſuis intellectibus Bald. ſuper ſtat. in verb. interpretatio, Galli. in d. ſuo tract. de verb. ſignif. lib. 10. capit. 32. num. 39. & 40. Burſat. conſ. 44. nu. 37. lib. 1. & faciunt quæ nos diximus in cõcluſione quod ſtatuta interpretantur a Iure communi Ampliat. 1.

30 Primò. Amplia, vt idem ſit ſi ſtatutum † loqueretur præter Ius commune, nam tunc dicendum eſt, ſicut quando loquitur ſecundùm Ius commune, quod debeat habere locum etiam in caſu ficto, ita Dec. in d. capit. tranſlato in prima lectur. numero 38. Alexan. in lege prima, §. lex Falcidia nume. 9. verſ. ſi autem loquimur in ſtatuti, ff. ad leg. Falcid. Ioan. Andr. in cap. fin. ſuper verb. per alios de conſuet. lib. 6. Abb. in d. cap. ad audientiam, de Cler. non reſiden. & in d. capit. inſinuatum num. 6. & finale, de Simonia, vbi dicit quod ſtatuta recipiunt omnes limitationes, & interpretationes Iuris improprias, & ſtrictas, quando non deuiant à diſpoſitione Iuris, Felin. in d. capit. inſinuatum numero 2. Diaz. reg. 700. verſ. limita primo Alexand. conſilio 179. columna quarta libro quinto Imol. in lege Gallus, §. & quid ſi tantum, ſub numero 36. ff. de liber. & poſthum. Galli. de verbor. ſignific. libro tertio cap. 21. num. 18.

31 Secundò. Amplia limitationem, quia illa ſtante ſicut caſus exceptus à Iure † extenditur ad conſimilem caſum propter identitatem rationis, c. cum dilectus de confir. vtil. gloſ. in l. 1. C. de conditio. indeb. Thom. doci. conſ. 18. nume. 13. ita, & caſus exceptus a ſtatuto, vbi ſtatutum diſponit in materia Iuris Abb. in d. cap. ad audientiam num. 2. verſ. nota principaliter.

32 Secundò. Limita concluſionem, niſi per omnia † æquipararet caſum verum ad fictum, quia tunc haberetur, ac ſi eſſet vnus, & idem caſus verus, & fictus, & ceſſaret reſpectus, & conſideratio fictionis in eo, & per conſequens ſtatutum ad illum ſe extenderet licèt eſſet præter Ius Felin. in d. cap. inſinuatum numero tertio de Simonia,

de mente Roman.in l.1.§.de illo ff.ad Trebell.licèt ipſe Felin.de hoc dubitet. Sed limitationem ſequitur Socin.conſ.1.num.11.& 12.volumine primo, vbi dicit quod quando caſus verus,& fictus per omnia ęquiparantur, tunc caſus fictus comprehenditur in ſtatuto ſecus ſi lex induceret ſolum quandam ſimilitudinem inter caſum verum,& fictum, Bald.in l.Gallus,§.quid ſi is ſub num.2.ff.de liber.& poſthum. & ibi Bart.& Socin.vbi dicunt, quod ſtatutum loquens de hęrede habet locum in bonorum poſſeſſore, qui licet non ſit propriè hæres, tamen habet effectum hæredis per omnia, cum limit. ſenſit Felin.melius cogitans in capit. at ſi Clerici numero 3. verſic.& nota de Iud. per tex.in d.ad audientiam, & in c. cum dilectus de Cler. non reſiden. vbi hoc expreſſe notat Abb.numero ſecundo verſ. ſecundò nota, idem voluit Cepol.in conſ.14.numero trigeſimoquinto,& Alexand.conſ.207. numero 23. volumine ſexto, idem etiam not.Imol.in d.l.Gallus,§.& quid ſi tantum, ff.de liber. & poſthum. Idem tenuit Decian.reſpon.11.numero 151.volumine primo, & facit quod dixit Barto. in d.l.ſi is qui pro emptore numero 36. ff.de vſucap.dum voluit, quod ſi diſpoſitio mandet aliquid haberi pro tali, quoad quædam tantum dicetur fingere, & de ficto caſu diſponere, ſi autem ordinet quid habeatur pro tali quoad omnia erit ſecundùm veritatem, & ſic erit idem cum caſu vero, de quo nos etiam in concluſione quod ſtatuta ſunt propriè,& ſtrictè interpretanda in limitationibus, vbi id ampliauimus etiam in pœnalibus, &c. vt ibi idem firmauit Galli. d.c.18. lib.8. nume.24. ubi tenuit, quod licèt ſtatutum loquens de ciuibus originarijs non comprehendat ciues ex Priuilegio, tamen ſi ſtatutum tales mandaret haberi in omnibus,& per omnia pro ciuibus originarijs, vtique comprehenderentur per ea quę not. Doctor.in d.l.1. ff.de leg.1. & Bart.in l.ſi maritus,§.legis, ff.ad leg. Iul. de adult. & in d. l. ſi is qui pro emptore, ff. de vſucap. & Alciat. in l. mercedis, ſecunda ff. de verb.ſignif.& de hoc dic, vt ſupra in prima ampliatione.

33 Amplia limitationem, vt procedat etiam † ſi ſtatutum eſſet de caſu contra Ius, dummodo tamen ageretur de æquiparatis per omnia, & in omnibus, vt not. Galli. tract.de uerb.ſignif.lib.8.cap.19.numero 12.& cap.20. numero quinto qui allegat ad hoc Roman.in d.l.1.§.de illo ff.ad Sen. conſil.Trebell.& Crot.in d.l.omnes populi, ſub numero 212. & idem tenuit Carpan. ad ſtatut. Mediol. in prælud. numero 424. cum alijs ibi per eum tenuit Pariſ. conſ.22. numero 42. cum ſequen. volumine ſecundo,& de hoc per nos in d.concluſ.quod ſtatuta ſunt ſtrictè,& propriè intelligenda.

34 Intellige † limitationem, vt ſit vèra quando æquiparatio fuiſſet facta per modum regulæ, & in omnibus militaretur omnimoda ſimilitudo, ſecus in ſimpliciter æquiparatis, quia illa ſimplex æquiparatio operatur ſolum quoad tempus præſens factæ æquiparationis, ita vt quod dictum eſt de caſu cui ſit æquiparatio tunc, dictũ cenſeatur,& competat etiam caſui adæquato, ut in l.Princeps, ff.de leg.l.maximum vitium, C.de lib.præter.l.2.C.com.de leg.Bart.in lege prima poſt princip.ff.dę leg. primo, tamen reſpectu ſuperuenientium non trahetur ad ea quæ in futurum poſt æquiparationem factam tribuuntur caſui, cui ſit adæquatio, ita Galli.d.lib.8.c.20. numero 8.

35 Tertiò. Limita concluſionem niſi ſtatutum † eſſet Eluſorium non intelligendo illud in caſu ficto Dominic. in capit. ut circa in princip. columna vlt. de electio. in

ſexto

ſexto quem refert, & ſequitur Felin. in d. capit. inſinuatum numero 4. de Simon. Diaz. d. regu. 700. verſiculo tertio limita Carpan. ubi ſupra numero 425. & ante eum Galli. d. tract. lib. 3. capit. 20. numero 13. & capit. 21. numero decimoſeptimo cum ſeq.

36 Quartò. Limita niſi intelligendo ſtatutum † ſolum in caſu vero induceretur aliquod abſurdum, Brun. in tract. fœm. exclud. art. 6. 3. mem. quæſtio. 17. numero 280. Felin. in d. cap. inſinuatum in tertia limitatio. de Simon. Galli. d. libro tertio capit. 21. numero 39. ad idem facit tex. in l. ſi vxor §. primo, ff. de adult. vbi vxor de facto, aut putatiua adulterij nomine punitur tanquam vera vxor, ne putatiua vxor, & de facto ſit melioris conditionis, quàm vera, & legitima, cum debet eſſe peioris, vt tex. illum declarat Crauet. de antiquit. temp. 4. par. ſectio videamus modo limitatio. 5. qui eadem ratione inquit, quod putatiua vxor, ita perdit dotem propter adulterium, ſicuti vera vxor, ne plus tribuatur vxori putatiuæ de facto, quàm veræ per gloſ. communiter receptam in cap. pleriſque de donatio. & facit quia melioris conditionis non debent eſſe mali quàm boni, l. non ſolùm, ff. de noxa. l. ſi a Patre, §. prædo, ff. de peten. hæredit. & in ſimili idem tenuit etiam Lancilot. in conſuetud. Alexand. in verb. maritus quæſt. 2. numero decimo, & ſequen. vbi concludit, quod ſtatutum prohibens maritum relinquere vxori comprehendit etiam vxorem, quæ vera vxor non eſt, licèt ita teneatur, vtputà quando matrimonium eſſet contractum in gradu prohibito, vel alias non ſeruatis ſeruandis de Iure, ne ſcilicet ſit melior conditio earum mulierum, quæ improba, & illicita coniugia contrahunt, ſicqs delinquunt, quam ſint legitimæ vxores contra Iuris determinationem, de qua in lege tertia, §. primo, ff. de donatio. inter vir. & gloſ. in cap. ſtatutum in uerb. uolumus de hæret. in ſexto, voluit quod diſpoſitio illa, per quam filij hæreticorum ad aliquod munus Eccleſiaſticum non admittantur, uſque ad ſecundam generationem, multo magis extendatur etiam ad filios illegitimos, ne plus tribuatur luxuriæ quàm caſtitati.

37 Quintò. Limita, niſi adeſſet eadem omnino ratio in caſu † ficto, quæ in caſu uero, nec aliqua poſſet reddi cauſa differentiæ, quia tunc ſtatutum uerificatur etiam in caſu ficto diſpoſito a Iure communi, & poteſt poni exemplum in poſthumis, & in iam natis quoad inſtitutionem, & Ius ſuccedendi, nam tunc diſpoſita a ſtatuto de iam natis uerificabuntur, circa illorum inſtitutionem, & Ius ſuccedendi etiam in poſthumis, qui fictè habentur a Iure pro iam natis, ita Zabarel. conſ. 60. columna ſecunda uerſic. item cum ſit eadem ratio Alexand. conſil. 207. numero uigeſimo tertio uolumine ſexto, Socin. conſilio primo numero duodecimo libro primo, Barto. in lege prima, §. honorum, ff. ad Trebell. & faciunt ſupra adducta in ſecunda limitatione, & nos alibi etiam.

Amplia limitationem tanto magis procedere, ſi in caſu uero ſtatuti eſſet maior
38 ratio quàm † in ficto Iuris communis, exemplum ſi ſtatutum concedat impunitatem uerè committenti aliquod delictum, multo magis a pœna erit imunis ille qui propter negligentiam ſolùm habeatur tanquam cōmittens delictum ex aliqua Iuris diſpoſitione, cum ſit maius delictum, quod fit committendo, & de quo in ſtatuto, quàm illud quod fit negligendo, ſiue omittendo, iuxtà tex. in l. nec in ea ff. de adulter. in hoc enim caſu multo magis diſpoſita fictè a Iure cenſentur comprehenſa

a ſtatuto de aliquo caſu uero loquente, maiorem tamen in ſe rationem habente, prout ita conſuluit Angel. conſ.72. columna ſecunda, uerſiculo tertio, & facit quod dixit Bald. in l. ſi quis non dicam rapere numero ſecundo, C. de Epiſcop. ubi uoluit quod ſi per ſtatutum non imponatur niſi pœna talis puta pecuniaria pro aliquo delicto conſumato, multo magis intelligitur, quod non poſſit eadem pœna excedi ſi fuerit ſolùm attentatum, & idem ſenſit in l. de his numero tertio, C. de furt. Batt. in l. nec in ea, ff. de adult. & ex hoc capite maioritatis rationis conſului alias quod
32 pro furto commiſſo cum fractura, non erat recurrendum ad ſtatutum † Ianuæ, quod imponit pœnam furcarum contra talem furantem uſque ad ſummam librarum decem, ſed erat ſtandum ſtatuto Sarzanæ, de pœna furti, & robariæ, eo quia ſi robariam ad ſtratam manu armata, uſque ad ſummam librarum quinque, noluit ſtatutum Sarzanæ, puniri pœna corporali, multo magis intellexit, quòd non debeat ſuſpendi ille, qui furtum ſolùm commiſſit in decem libris licet cum fractura, quia robaria manu armata ad ſtratam eſt longè grauius delictum furto cum fractura Cepol. in authent. ſed nouo Iure numero quadrageſimoquinto, C. de ſeruit fugit. Iaſ. in l. rem quæ nobis numero ſexto, ff. de acquir. poſſeſsio. Gomez. delict. capit. 5. numero duodecimo, & ideo prouiſa a ſtatuto, circa leuem qualitatem pœnæ robariæ, quæ eſt maius delictum, multo magis debent cenſeri fuiſſe de ſtatuentium mente, circa pœnam furti etiam cum fractura quod eſt minus delictum, & mouebar etiam, quia ſtatutum Sarzanæ de pœna furti generaliter loquitur, & indefinitè de furto, igitur etiam generaliter, & indefinitè debet intelligi de omni furto etiam cum fractura, quia licet ſit cum illa qualitate grauante, tamē non mutat ſpeciem, & non facit quod non debeat dici furtum, & quod non comprehendatur à ſtatuto generaliter de furtis loquente, prout in ſimili dixit Cepola in d. authen. ſed nouo Iure nume. 61. ubi uoluit quod in ſtatuto de furto generaliter loquente comprehendatur tàm furtum quantumuis magnum, quàm paruum etiam ſi alias magnitudo rei furatæ ſit qualitas grauans delictum, iuxta trad. per Farinac. de delict.
* & pœn. quæſtio. 18. numero 95. ubi de communi, & quia etiam dato, quòd furtum cum fractura eſſet grauius, & differens a furto ſine fractura, tamen quia ſtatutum Sarzanæ, quod hoc ſcire potuit, non diſtinxit de uno ab alio, ſed ſolùm ſub ſui generalitate, ſub nomine furti intelligere uoluit de omni furto quoquomodo facto, nec nos diſtinguere debemus, etiam ſi eſſet maior ratio in uno quam in alio caſu, ita Bertaz. conſil. crim in. 526. numero quarto libro ſecundo, & Burſat. conſilio 40. numero ſexto libro primo, ubi uoluerunt, quod eſt ſtandum generalitati diſpoſitionis ſtatuti, etiam ſi eſſet maior ratio in aliquo caſu quam in alio, ea potiſſimum ratione, quia ſcilicet, quod poſtquam ſtatuentes non diſtinxerunt de caſu maiorem rationem habente ab alio, nec nos diſtinguere debemus iuxtà not. in l. de pretio, ff. de publici. & in lege prima, §. qui autem, ff. de aleat. & in lege prima, §. cum generaliter, ff. de lega. præſtand. Accedebat quod ſemper in dubio eſt ſumenda illa interpretatio, quæ importat minorem pœnam, l. furtum, §. in pœnalibus, ff. de reg. iur. l. ſi præſes, ff. de pœn. Farinac. de delict. quæſtio. 19. numero tertio, ubi de communi, ſed intelligendo, quòd ſtatutum Sarzanæ ſub ſui generalitate, & indefinita diſpoſitione de furtis comprehendere uoluerit etiam furtum cum fractura euitetur pœna maior, quæ eſt furcarum diſpoſita à ſtatuto Ianuæ pro furto cum fractura.

& ha-

& habebit locum pœna minor, ideſt pecuniaria ordinata a ſtatuto Sarzanæ de furto generaliter loquente, igitur iſto, & non illo ſtandum eſſet, & eo magis etiam quia ex alia communi doctrina ſuadetur, quod eo modo ſunt intelligenda ſtatuta, & ea eſt ſumenda, & ſequenda interpretatio, quæ eſt magis conformis cum diſpoſitione Iuris communis, Doctor. communiter in l. fina. §. in computatione, C. de Iur. deliberan. & in lege ſecunda, C. de noxal. ſed intelligendo, & interpretando ſtatutum Sarzanæ, quod comprehendat appellatione furti etiam furtum cum fractura euitatur pœna mortis impoſita à ſtatuto Ianuæ pro primo furto cum fractura contra diſpoſitionem Iuris Communis quod nunquam pro primo furto etiam huiuſmodi qualitate fracturæ imponit pœnam mortis, vt per Gomez. vbi ſupra de delict. capitulo quinto numero duodecimo, vbi de communi, & Cepol. in d. authen. ſed nouo Iure numero nonageſimotertio, & ſeruabitur pœna extra mortem diſpoſita a ſtatuto Sarzanæ, quæ conuenit cum ipſo Iure communi extra mortem, vt dicebamus, furtum cum fractura pro prima vice puniente igitur ſecundùm iſtam, & non illam interpretationem erat intelligendum ſtatutum. His tamen non obſtantibus fuit contrarium determinatum, an autem benè, an malè, alij ſint Iudices, ex eo etiam quod dixit Brun. tertia par. ſtatut. ſub verb. fingere fictio, §. ſtatutum, ſiue lex extenditur, vbi quando lex, vel ſtatutum ſimpliciter loquitur, & abſolutè tunc quemlibet caſum comprehendit, quod, & approbauit Carpa. vbi ſupra in præjud. ad ſtatut. Mediol. numero 419. inferens ad propoſitum noſtræ concluſionis, quod ſtatutum etiam verificabitur in caſu ficto, quotieſcumque ſimpliciter, & abſolutè loquitur iuxtà tex. in lege ſecunda, §. lex Falcidia, ff. ad legem Falcidiam, de quò tamen vide in concluſione quod ſtatutum generaliter loquens generaliter debet intelligi.

Sextò. Limita quando vertitur quæſtio, ſeu vertatur diſceptatio in materia fa-
40 uorabili, nam tunc ſtatutum loquens in caſu vero † habet locum in caſu ficto, Galli. d. tract. capitulo vigeſimo numero vigeſimo, Carp. vbi ſupra numero 428. Et faciunt not per Bal. in l. quod ſi patris numero trigeſimoſexto, vbi etiam Paul. de Caſtr. numero vndecimo, C. vnde lib. vbi etiam Alexand. numero vigeſimotertio, Bald. Salic. & alij in l. 2. C. de in ius vocan. Iaſ. in l. non dubium numero 42. C. de legib. Decia. reſpon. 30. numero 10. volumine tertio, & reſpon. 62. numero 22. volum. 1. Butr. in l. quoniam modum numero quarto, C. de Agricol. & cenſit. lib. 11. vbi ideo voluit, quod ſicut eſt fauorabile punire maleficia cum hoc expediat Reipublicæ, vt Prouincia maneat tuta, & in quiete l. congruit. ff. de off. præſid. l. ſi longius, §. filiusfamilias, ff. de Iud. ita pœna ſtatuti punientis facientem, extendetur ad fieri facientem maleficium per l. ſi quis id quod, ff. de Iuriſd. omn. Iud. Roma. conſil. 105. num. 3. vbi latè additione.

Primò. Amplia limitationem, vt procedat etiam in materia partim fauorabi-
41 li, & partim odioſa, quia & caſus † verus trahitur ad fictum Galli. vbi ſupra capitulo vigeſimoſecundò numero primo cum ſequent. & Capan. in relato loco ſub nume. 432.

Secundò. Amplia, vt ſit vera in materia etiam merè odioſa, quando tamen ra-
42 tio eſt expreſſa in lege in caſu † vero, quia tunc ſtatutum habet locum etiam in caſu ficto, ita per eund. Galli. d. tract. capit. 21. numero primo, cum ſequent. quem refert,

& ſe-

& ſequitur Carpan. ubi ſupra numero 429. vbi tamen ſecundum eundem Galli. ibidem declarat. Et faciunt quæ nos diximus de ratione expreſſa, & vnicui in concluſio. quod ſtatuta ſunt ſtrictè interpretanda, & in concluſ. quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure communi quando autem dicamur nos verſari in fauorabilibus, aut in odioſis vide in d. concluſione, quòd ſtatuta ſunt ſtrictè interpretanda vbi etiam quod in dubio materia, & ſtatutum debet præſumi fauorabile, & non odioſum.

43 Septimò. Limita, vt procedat extenſio de caſu vero ad fictum † quando ſtatutum vlterius progrederetur diſponendo eandem virtutem tribuendo cui ficto, Carpan. ubi ſupra num. 432. ex mente Galli. d. cap. 21. numero 19. declarando, ut ibi per eum.

44 Octauò. Limita in caſibus, in quibus † extendendo diſpoſitionem ſtatutariam fictum redditum faceremus ad Ius commune, ut ex Galli. loco proximè relato tradit idem Carpan. vbi ſupra num. 430. Decia. reſponſ. 30. numero 10. uolumine 3. Brun. de ſtat. excluſ. fœm. articu. 4. princip. numero ſexto, ubi communem dicit, & faciunt not. in l. ſi unus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. capit. ab exordio 35. diſtinctio.

45 Nonò. Limita quando extenſio fieret de caſu uero † ad fictum in eadem perſona Gallia. d. cap. 21. num. 10. declarando, ut ibi per eum, ſic etiam limitat concluſionem noſtram Carpan. ubi ſupra num. 431.

46 Decimò. Limita in caſu † de quo per Angel. in l. pluribus, ff. de uerbor. obliga. & in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, ubi Imol. Caſtren. Alexan. & Iaſ. ff. eod. Grat. reſpon. ſuo 138. uolumine ſecundo, Dec. Barbat. Natt. & alios relatos per Domin. Menoch. ſuo tract. de præſumptio. libro tertio præſumpt. 66. numero 12. & per totum, ubi ſtante ſtatuto, quòd ſcriptura manu propria ſcripta habeat executionem paratam, procedit etiam in ſcriptura manu alterius ſcripta ſubſcripta tamen manu debitoris aſſerentis ſe omnia ſupraſcripta confirmare, & approbare, nam licet aliud ſcribere, aliud ſubſcribere, & ſubſcribens dicatur fictè ſcribere, l. Lidiuus, §. item Senatus, & in l. ſi ego, §. dotis, ff. ſolut. matrim. & not. idem Menoch. d. præſumptio. 66. numero nono in fine, tamen tale ſtatutum habebit executionem contra ipſum debitorem ſubſcribentem, idque propter relationem, quam ſubſcribẽs habet ad præcedentia, quæ relatio ex his quæ not. Magon. deciſ. Lucan. 30. numero 13. & 14. parte prima, videtur ſufficiens, & apta ad ſatisfaciendum formæ, & materijs quantumcunque ſtrictè accipiendis, & interpretandis, nam ſecundum eum relatio prædicta non eſt impropria, & ficta, ſed uera, & propria, uel ea ratione ſecundum Menoch. d. præſumptio. 66. numero decimotertio, quia ſuo mandato, & cauſa præſumitur confecta illa ſcriptura, & ob id perinde eſt, ac ſi ipſe ſua ipſa manu ſcripſiſſet, & quia ſtatutum reſpicit conſenſum, quo obligatio cauſata fuit, & ideo locum habet, & in hoc caſu amplia, & declara ut per Menoch. 161.

47 XI. Limita in caſibus fictis ſubrogatis † loco caſus ueri Galli. in citato loco capitulo uigeſimo numero decimo, cum ſequen. declarando tamen, ut ibi per eum, & poſt Galli. ſic etiam limit. concluſionem Carpan. ubi ſupra numero 427. limitatione quinta.

48 XII. Limita in his, quæ non ſunt † de forma, quæ poſſunt adimpleri per æquipollens

-pollens, Galli. dicto capitulo vigeſimoſecundo numero nono, declarando, vt per eundem, quem etiam referendo ſequitur idem Carpan. vbi ſupra numero 433. limitatio. 12.

49 XIII. Limita niſi aliud appareret de † mente diſponentium, ſeu ſtatuentium, quia, & tunc ſtatutum loquens de caſu vero traheretur ad fictum, Ioan. de Imol. in capit. ad audientiam numero primo, de Cler. non reſiden. quem refert, & ſequitur Euerard. in ſua cent. in loco ab æquipollentibus ſub numero 170. Barto. in l. omnes populi numero 58. ff. de iuſt. & iur. Corn. conſ. 331. numero 9. verſic. item ex alio volumine primo, Brun. ſtat. fœm. eſclud. artic. 5. quæſtio. 29. numero 22. verſ. & ſic ſtatutum, Pariſ. conſ. 16. num. 51. volum. 3. Alexan. conſ. 85. num. 8. lib. 4. & conſil. 52. num. 2. lib. 1.

XIIII. Limita concluſionem in caſu de quo per Bald. in l. non ſortem, §. inde-
50 bitum, verſic. quid in exceptione † ſolutionis factæ, ideſt confeſſionis de ſoluto ſub numero quinto, ff. de condit. indeb. vbi ſtatutum loquens de ſolutione verificatur in confeſſione de ſolutione, & de recepto, licet ea verè ſolutio dici non poſſit, ſed fictè de ea apparere, ideſt per confeſſionem de recepto, ex qua præſumitur ſolutio ipſa Bald. ſequitur Cephal. conſ. 603. num. 49. & 53. vol. 4.

51 XV. Limita quando ab initio tempore conditi ſtatuti caſus modo fictus † erat verus, & tanquam de vero diſpoſuit, & illum comprehendere intellexit, & fictio fuit poſtmodum inducta per habentem poteſtatem, quia ſicut fuit mens ſtatuti a principio diſponere, & illum comprehendere, ita fictio poſtmodum ſuperueniens non poterit facere, quod quoad ſtatutum non dicatur in eo comprehenſus, & quod illius diſpoſitio ad eum non porrigatur, ita Galli. in d. tract. de verbor. ſignif. lib. 3. cap. 21. nume. 20. de mente Alexan. in d. l. 1. §. lex Falcidia colum. penul. & fin. ſub num. 9. ff. ad leg. Falcid.

XVI. Limita fauore publicæ vtilitatis, vt colligitur ex trad. per Brun. in ter-
52 tia par. ſtatu. ſub verb. fingere † fictio, ſtatutum non porrigitur per not. in l. gallus, §. ſed ſi is, ff. de liber. & poſthum. & latè quæ nos diximus in concluſ. quod de duobus ſtatutis vltimum eſt attendendum, & quod ſtatuta ſunt propriè intelligenda.

53 XVII. Limita in caſu præſumpto, nam ſtatutum diſponens † in caſu vero, habet etiam locum in præſumpto, ita Menoch. de præſumpt. lib. 1. quæſt. 8. num. 28. & lib. 3. præſumpt. 6. nume. 20. ea motus ratione, quia diuerſum eſt inter præſumptionem, & fictionem, nam fictio denotat improprietatem, d. l. Cornelia, vbi Bald. ff. de teſtam. l. gallus, §. videndum, ff. de lib. & poſthum. vbi Caſtrenſ. ſcribit caſum fictum non venire ex proprietate ſermonis, ſed per extenſiuam interpretationem prout Iaſ. in l. ſi is, qui pro emptore numero 170. ff. de vſucap. Præſumptio autem proprietatem præſupponit prout hoc idem latè comprobauit, Curt. Iun. conſil. 41. nume. 16. & ſeq. allatus a Menoch. loco citato, vbi per multas alias recitat differentias inter fictionem, & præſumptionem, & idem Menoch. conſ. 5. numerō 27. & 34. verſ. non obſtat octauam lib. 1. vbi etiam latè reſpondet contrarijs, & loquitur in coniecturis exorbitantibus.

54 Et pro materia noſtra ſcito, quod tunc fictio † in aliquo caſu eſſe dicetur quando aliquid non erit ſimpliciter tale, vt in l. hoc legatum, ff. de lega. 3. & quando aderit dictio, prout per Bart. in l. ſi is, qui pro emptore, ff. de vſucap. vel quando vteretur dictione,

Digitized by Google

dictione, perinde, l. Iure ciuili, ff. de condit. & demonſtr. vel dictione, quemadmodum, l. vel ſi viuo, ff. de ſuis, & legit. vel reperiretur verbum haberi, l. 1. §. fina. ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. vel verbum, videri, nam quod videtur non eſt Doctor. in l. ſi is, qui ff. de vſucap. Dec. in l. qui actionem numero tertio, ff. de reg. iur. & in l. qui per ſucceſſionem num. 3. ff. eod. tit. l. 1. ff. de eo quod certo loco, vel ſi diceretur, imago alicuius, l. filio, ff. de liber. & poſthum. & prout alias per Doctor. in capit. qui per alium, ff. de reg. iur. in ſexto cap. pro poſſeſſore, cap. ratihabitionem, c. tacet eod. tit. vel verbum intelligitur, quod etiam denotat fictionem Dec. in d. l. qui actionem nume. 4. & not. in l. rem in bonis, ff. de acquir. rer. dom. l. quoniam vbi Bald. ff. de his qui not. infam. prout & dictio quodammodo, l. ſi me in vacuam, ff. de acq. poſſeſſ. cum ſimilibus.

ARGVMENTVM.

Abrogatum ſtatutum, an, & quando poſsit allegari, & ex eo argui.

1 *ABROGATVM ſtatutum non poteſt allegari, etiamſi in totum non fuiſſet abrogatum, vt num. 2. niſi vt num. 3.*

4 *Allegans ſtatutum abrogatum, & illo vtens incidit in pœnam falſi.*

5 *Allegari non poteſt ſtatutum vſum non receptum.*

6 *Decennij lapſus a tempore conditi ſtatuti ſufficit, vt dicatur vſu non receptum.*

7 *Vſu receptum ſtatutum non poteſt allegari, ſi per contrarium vſum fuit ſublatum.*

8 *Iuramentum officialis de ſeruando ſtatuta non extenditur ad ea, quæ in deſuetudinem abierunt.*

9 *Deſuetudine ſtatuta ſublata non ligant.*

10 *Deſuetudo contra ſtatutum inducitur ſpatio decem annorum.*

11 *Obſeruantia exiſtente varia circa ſtatuta ſtatur iuri ſcripto ipſius ſtatuti.*

12 *Ratio ſtatuti etiam abrogati poteſt allegari, niſi vt num. 15.*

13 *Correcto ſtatuto non ſemper dicitur correcta eius ratio, licèt ſecus econtrà.*

14 *Correcta lex dicitur falsò lex.*

16 *Abrogatum ſtatutum poteſt allegari in argumentum, niſi vt num. 17. 18. & 19.*

20 *Abrogati ſtatuti pars non abrogata poteſt allegari.*

21 *Abrogatum ſtatutum poteſt allegari quoad caſum præteritum ante abrogationem.*

22 *Derogatio ſtatuti non trahitur retrò ad facta, ſcilicet in executionem ſtatuti nondum abrogati, niſi vt num. 23.*

24 *Abrogans ſtatutum quoad ordinem, & proceſsum iudicij ſeruatur etiam in caſu ante abrogationem.*

25 *Præterita deciſa ſtatutum non comprehendunt.*

26 *Deciſa quæ dicantur.*

27 *Lex generalis procedit etiam in præcedentibus etiam in iudicium deductis.*

28 *Statutum, quod tranſiuit in contractum non ſubditi, non poteſt abrogari, & abrogatum poteſt allegari.*

29 *Abrogatum ſtatutum poteſt allegari ad corroborationem ſtatuti noui.*

30 *Abrogatum ſtatutum non in ſubſtantia, ſed in exemplis poteſt allegari.*

31 *Abrogata ſtatuta poterunt allegari quoad non ſubditos abrogantis, & exempla ponuntur.*

32 *Abrogatum ſtatutum poteſt allegari ad corroborationem iurium ſuorum.*

33 *Allegari poterit ſtatutum abrogatum, vt de eo notitia habeatur, & ad inſtructionem Iudicis, & ad alia, vt ibi.*

Digitized by Google

34 *Abrogatum ſtatutum poterit allegari, quando ſtatutum abrogans non fuit vſu receptum,*

35 *Abrogatum ſtatutum non præſumitur, niſi probetur, ſed cenſetur ſemper durare.*

36 *Abrogatis ſtatutis cenſentur abrogata omnes reformationes eorum.*

37 *Abrogatum ſtatutum dicetur etiam per vnicum actum vniuerſitatis vniuerſaliter, & in conſilio factum ſcienter in contrarium.*

Digitized by Google

CONCLVSIO VNDECIMA.

1 STATVTVM abrogatum † regulariter allegari nec ex eo
argui poteſt, ita probatur ex tex. no. vbi Bart. & Doct. in l.
fin.ff.de falſ. Archidiac. in cap. frequens de reſt. ſpol. in ſexto,
& per gloſ. & Canoniſtas in cap. nouit de Iud. Felin. in cap. 1.
nu. 19. verſ. fallit ſecundo de conſtit. vbi etiam gloſ. & Doct.
Bal. in l. 1. poſt princip. C. de Iuſt. C. confirm.

2 Primò. Amplia, vt idem ſit, ſi ſtatutum † non in totum,
ſed in aliqua parte fuiſſet reciſum, vel reſecatum, nam non
poterit allegari in ea parte, ita Anton. de Butr. in d. c. 1. nu. 7. de conſtit. Bald. in l. 1.
in princip. C. de lat. libert. toll.

3 Intellige, vt vera ſit ampliatio † quñ ſtatutum fuiſſet reciſum tanquam erroneum,
ſecus ſi fuiſſet reciſum tanquam ſuperfluum, vel nimis prolixum, quia tunc pars re-
ciſa poterit nihilominus allegari, ita idem Ant. vbi ſupra, & Felin. d. cap. 1. nu. 19.
verſ. idem ſi allegatur pars legis reciſa, Gemin. in cap. ſi Romanorum 19. diſtinct.
Archid. poſt gloſ. in c. fin. de offic. leg. lib. 6. Decian. in ſuo tract. crimin. vol. 1. c. 39.
lib. 2. num. 34. verſ. fallit vndecimo.

4 Secundò. Amplia, vt potius tali ſtatuto † abrogato vtens, & illud allegans in-
cidat in pœnam falſi ſecundum gloſ. in d. l. fi. ff. de falſ. vbi etiam Bart. qui dicit hoc
eſſe notandum contra illos, qui allegant, & oſtendunt Iudici ſtatuta, & reformatio-
nes correctas Bald. in d. l. 1. poſt princip. nu. 7. C. de Iuſt. C. confirm. vbi dicit, quod
producens ſcienter ſtatutum correctum incidit in crimen, & pœnam falſi, ea ratio-
ne, quia ſtatutum abrogatum, & correctum non eſt amplius ſtatutum, Ideo allegãs
illud, allegat quod non eſt, & ſic falſum, vt etiam per Felin. vbi ſupra nume. 19. in
princip. & Bal. in l. fin. C. de edict. Diu. Adr. tollen. colum. 5. Decia. d. cap. 39. nu. 34.
vbi de communi teſtatur, & idem ſenſit Dec. in d. cap. 1. num. 37. de conſtit. per tex.
in §. hunc igitur in prima conſtitutione Codicis, quem notat ibi Alber. & Paul.
de Caſtr.

Tertiò. Amplia, vt idem ſit in ſtatuto vſu non recepto, quod cum nullum ſit, &
5 habeatur, ac ſi factum non eſſet, allegari † prohibetur, cum in eo nullum ſit facien-
dum fundamentum, Cephal. conſ. 642. nu. 123. lib. 5. Pariſ. conſ. 53. nu. 98. lib. 3. &
conſ. 104. num. 69. lib. 1. Dec. conſ. 638. nu. 12. & conſ. 649. nu. 8. Menoch. conſ. 75.
6 nu. 9. lib. 1. & ſufficit lapſum † decennij à tempore côditi ſtatuti ad effectum vt poſ-
ſit dici vſu non receptum Alexan. conſ. 6. num. 2. vol. 1. & not. in cap. fin. vbi præci-
puè Dyn. de conſuet. lib. 6. Cephal. d. conſ. 642. nu. 129. de mente Plot. in l. ſi quan-
do § 6. nume. 51. C. vnde vi, Ruin. conſ. 143. num. 24. lib. 5. Decian. reſp. 32. nu. 42.
libro ſecundo.

7 Subamplia vt idem ſit in ſtatuto, quod aliquando fuit vſu receptum † ſed tamen
poſtea per contrarium vſum fuit abrogatum, ita Cephal. d. conſ. 142. num. 126. de
mente Nat. in conſ. 19. nu. 8. vbi ideo dixit quod Poteſtas iurans ſeruare ſtatuta Iu-
8 ramentum † illius non extenditur ad ea quæ in deſuetudinem abierunt, nam illa nõ
ſunt amplius ſtatuta, l. de quibus, ff. de legib. in fi. ibi per deſuetudinem abrogentur,
9 & in d. l. 1. in princip. C. de caduc. toll. ibi per deſuetudinem † abolitam, & in l. der-

rogatur, ff. de verb. ſignif. vnde nec ligant cap. 1. de treug. & pac. Pariſ. d. conſ. 104. num. 69. lib. 1. & conſ. 105. num. 8. lib. 4. Gozad. conſ. 23. nu. 9. Dec. in d. conſ. 638. num. 11. & ſeq. vbi communem dicit Decia. reſp. nu. 36. lib. 5. & ſufficit tempus 10.
10 annorum ad hoc vt deſuetudo † tollat legem Nata. d. conſ. 19. nu. 7. de mente Alex. in conſ. 132. viſa facti narratione primo dub. lib. 1.

11 Limita ſubampliationem, vt procedat, quando non fuiſſet diuerſimode † obſeruatum ſtatutum; nam ſi appareret de varia obſeruantia, modò ſcilicet contraria, & modò conformi ſtatuto, tunc ſtaretur Iuri ſcripto ipſius ſtatuti, nec poſſet dici abrogatum per non vſum, ita Decia. reſp. 46. num. 127. lib. 2. de mente Bart. in l. 2. in princ. ff. ſolut. matrim. & in l. ſolent, §. non vero, ff. de off. Proconſ. per l. quæſitum, §. ſi quis, eodem ff. de fund. inſtruct. Cætera de ſtatuto vſu non recepto, vide in alijs concluſionibus, & præcipuè in ſexta limitatione ad Concluſ. quod de duobus ſtatutis vltimum eſt attendendum, & in ſeptima ampliat. quod ſtat. nõ ligat forenſes.

12 Primò. Limita modò concluſionem, vt † non procedat in ratione ſtatuti, quæ eſt allegabilis, licèt ſtatutum ſit correctum ad cognoſcendam mentem ſtatuentium in illo, vel ſimili caſu, vt not. gloſ. in d. c. nouit de iud. in ver. quicumque, videlicet, & eſt ibi in tex. exemplum in Pontifice Maximo, qui allegat legem, iam correctam ad oſtendendum propter illius legis rationem, quòd Imperator, & alius Princeps ſeculares non debet dedignari, vt cauſa eius audiatur ab Eccleſia, exemplo aliorum Principum qui hoc alias non dedignati ſunt, vt adducit in illo tex. & idem not. gl. in cap. quicumque gloſ. 1. in fin. 9. q. 1. Innoc. in d. c. nouit de iud. ubi Abb. num. 23. ibiq; appoſtilla ad ipſum in uer. ratio non tollitur Gemin. in cap. 1. in fin. princip. de reſtit. ſpol. vbi etiam Philipp. Franc. in 6. glo. in c. qui tenet 1. 19. q. 1. Ant. & Innoc. in d. c. 1. de conſtit. vbi Felin. num. 19. verſ. idem vt tactum fuit, ex quo notat, quòd
13 correcta lege, vel ſtatuto † non ſemper dicitur correcta eius ratio, non ſic econtrario, vt etiam traditur in d. cap. nouit ſuper d. ver. videlicet, & not. in l. eos, ff. de cap. dimi. gl. in c. fuerunt ubi Gemin. 7. diſt. Dec. in d. c. 1. in prima lect. de conſt. nu. 11. uerſ. 3. concluſio gloſæ latè per Imol. in c. poſt tranſlationem de renuntiat. & Salic. in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. facit tex. in cap. a multis de ætat. & qualitat. &
14 Bald. in d. l. fin. C. de ædict. Diu. Adr. toll. ubi dixit quod lex correcta dicitur † falſa lex, & propterea non debet allegari niſi reſpectu rationis, idem tenuit Socin. in regul. 285. uerſ. 3. fallit Decia. ubi ſupra uerſ. fallit primo.

15 Sublimita ut non procedat limitatio quando fuiſſet improbatum, & ſtatutũ, † & ratio, neutrum enim tunc poſſet allegari, ita Ant. de Butr. in d. c. 1. num. 7. de conſtit. per tex. in c. 1. eod. tit. lib. 6. & d. l. 1. C. de lat. liber. toll. Felin. in eodem c. 1. nume. 19. d. uerſ. idem ut tactum fuit, & Gemin. in d. c. ſi Romanorum 19. diſtinct.

Secundò. Limita concluſionem, ut procedat quoad deciſionem cauſarum ſecus
16 ſi † adduceretur, & allegaretur ſtatutum abrogatum in argumentum; nam hoc fieri poſſet ſecundum gl. & Bart. in d. l. fin. ff. de falſ. & in l. 1. in fi. ff. de coniung. cũ emancip. lib. Felin. in d. cap. 1. num. 19. uerſ. primus quando, Gemin. in cap. frequens uerſ. illum in fi. de reſtit. ſpol. in ſexto, & in cap. auctoritate de conceſs. Preb. ad fi. eodem lib. 6. gloſ. ſing. in cap. cum deuotiſſimam in uer. componat in fi. 12. q. 2. & in d. cap. fuerunt in uer. neceſſaria.

17 Primò. Sublimita ut non habeat locum limitatio quando ſtatutum † ideò fuiſſet abrogatum, quia erat ſtatuto de nouo condito contrarium, nam tunc nullo mo-

do

do poſſet allegari Felin. ubi ſupra nu. 19. uerſ. ſi tamen eſſet lex allegans adhoc Io. Andr. poſt Innoc. in c. 1. de purg. Canon. per tex. in proem. decret. in fi. & ſic eſt intelligenda gloſ. in d. l. 1. in princ. per illum tex. in uer. Imaginem, C. de lat. liber. toll. dum expreſsè dicit, quod ex legibus correctis non poteſt ſumi argumentum, prout & hoc modo intelligit tex. in authen. de nau. uſu. in princ. Felin. ubi ſupra, & ſic poteſt ſaluari, Dec. qui contra prædicta ſenſit in d. c. 1. in prima lect. nu. 38. de conſtit. & Decia. in d. c. 39. num. 34. uerſ. fallit ſecundo, ut ſcilicet non poſſit ſtatutum abrogatum in argumentum allegari in his, quæ repugnant eidem expreſsè, ſecus in argumento aliorum, ut per gloſ. in d. c. fuerunt, & in d. cap. cum deuotiſſimam, & nos infra.

18 Secundò. Sublimita, ut non procedat quando ſtatutum † abrogatum non eſſet in corpore ſtatutorum, nam tunc neque etiam in argumentũ poſſet allegari, ita Bar. in d. l. fin. ff. de falſ. per d. l. 1. in princ. C. de lat. libert. toll. Felin. ubi ſupra nume. 19. uerſ. & idem ſi poſita fuiſſet extra Iuris uolumine de mente Bald. poſt Odofred. in auth. dos data, C. de donat. ante nupt. & not. in cap. translato de conſtit.

19 Sublimita ſublimitationem, ut † non procedat in eo, qui haberet auctoritatem legis, & ſtatuti condendi, qui poterit allegare ſtatutum abrogatum etiam in uolumine ſtatutorum non clauſum, ita Felin. in ſupracitato loco exemplificans in cap. Raynutius de teſtam. & facit tex. in c. uolumus 11. q. 1. & in c. quicumque, & per gl. in d. c. fuerunt diſtinct. 7. & in d. c. nouit de iud. Decia. d. c. 39. uerſ. fallit 18.

20 Tertiò. Limita principaliter concluſionem quando ſtatutum † non eſſet in totum abrogatum, quia in parte non abrogata poſſet allegari, ita Bald. in d. l. 1. C. de lat. liber. toll. Paul. de Caſtr. in d. l. 1. C. de Iuſtin. Cod. cõfirm. Felin. ubi ſupra nu. 19. uerſ. ſecundus eſt caſus, ubi etiam Dec. in prima lect. num. 37. Decia. d. c. 39. uerſic. fallit tertio facit tex. in d. l. derogatur, ff. de uerbor. ſignific. Angel. in conſ. 72. incip. pro parte, hoc idem probat tex. in l. ſancimus in verſ. reliquam vero quantitatem, quæ intra legis terminos conſtituta eſt in ſuo robore per durare, C. de donatio. & in Clem. dudum, §. nos enim ibi inquantum præmiſsis, vel præmiſſorum alicui contrariæ de ſepult. & conuenit doctrina Bal. in l. ſed & milites in §. quæſitum, ff. de excuſat. tut. vbi notauit quod reſcripta Summi Pontificis, quæ dicunt non obſtante tali Priuilegio, intelliguntur infringere Priuilegium ſolùm in eo caſu contra quem loquitur, in reliquis autem partibus Priuilegium remanet firmum, & facit etiam, quod dicit Decia. vbi ſupra cap. 36. nu. 5. vbi docuit, quod ſi reformatio corrigit in aliquo ſtatutum antiquum, in illo tantum expreſſo intelligetur correctum, nec allegari poterit, in alijs autem à reformatione omiſſis, ſtabitur ipſi ſtatuto antiquo iuribus ibi per eum, & vide etiã dicta ſupra in prima ampliatione, & illius intelligẽtia.

21 Quartò. Limita, vt † non procedat quoad caſum præteritum ante talis ſtatuti abrogationem, nam in illo decidẽdo eſſet attendendum ſtatutum vigens tunc temporis, licet poſtea fuerit abrogatũ, ita Bald. in d. l. 1. C. de Iuſtin. Cod. confirm. nu. 7. vbi ait quod ſi quæſtio determinatur per ſtatutum vetus, & non per nouũ, eo quod agitur de negocio veteri quod pertinet ad legem antiquam, & nõ ad nouam, eſt licitum producere tale ſtatutum vetus, cum vigore illius quantum ad cauſam illam non ſit ſublatum, vt in authen. cum de appellat. cogn. in princip. col. 8. & Bart. In d. l. fin. ff. de falſ. nu. 3. ubi ait, quod aut quis vult allegare leges correctas ad deciſionẽ cauſarum, quæ habuerunt cauſam de præterito, ſcilicet tempore quo leges correctæ vige-

vigebant,& poteſt allegare, idem voluit Felin. vbi ſupra d.num.19.verſ.idem ſi eſ-
22 ſet decidendus, Decia.d.c.39.nu.34.verſ.fallit ſeptimo,& facit quia ſtatuti † derogatio non trahutur retro, ſcilicet, vt comprehendat præterita facta in executionem dicti ſtatuti, nondum abrogati, niſi in derogatione, & abrogatione, ſeu reuocatio-
23 ne illius fuiſſet dictum, quod ſtatutum † antiquum abrogatum haberetur pro nunquam facto; uel niſi ſtatutum nouum diſponeret etiam de præteritis, vtputa, quia diceret quod corrigit ſtatutum vetus in præteritis, & in futuris, per ea quæ not. Io. Andr. in c.vltimo de elect.in 6.& ſequitur in ſpecie Bald. in l.Ius ciuile num.3.ff.de iuſt.& iur.& in d.l.1.nu.7.C.de Iuſtin.Cod.confirm.Felin.vbi ſupra Decia. d.c.39. num.26.uerſ.item notandum eſt.

24 Intellige tamen, quod de præteritis dictum eſt,ut ſtatutum † etiam de præteritis loquens, reſtringatur tamen,quoad ordinem, & proceſſum iudicij illius caſus, uel præteriti, uel pendentis tempore noui ſtatuti abrogantis, ad quæ benè extenditur tale ſtatutum nouum abrogans uetus, ſecus quoad deciſionem eiuſdem caſus, uel præteriti,uel pendentis tempore abrogationis, nam ad illum non porrigitur ſtatutum nouum etiam ſi expreſsè de præteritis diſponeret,ita Iaſ. in l.non dubiū nu.15. C.de legib. de mente Bart.in l.ſancimus, la prima ad fin.C.de ſacroſ.Eccleſ.& in l. omnes populi, ſecunda quæſtionis quintæ princ. ff. de iuſt.& iur. ubi diſtinguendo
25 dixit,quod aut quæritur de præteritis deciſis, † ſeu finitis, & ad prædicta ſtatutum nouum benè poteſt porrigi confirmando, ut l.fin.C.de tranſactio. ſed infirmando, uel aliter diſponendo ad prædicta non porrigetur etiam ſi expreſsè caueretur per l. cauſas, C.de tranſactio.& l.penult.in fin.C.de ſacroſ. Eccleſ. & in authen. ut ſponſ. larg.§.fin.aut ſunt negotia præterita pendentia, & tunc, aut ſunt in iudicium deducta,& tunc,aut pendent per appellationem,& ad ea nō porrigitur,etiam ſi expreſsè caueatur,ut d. auth.ut cum de appell.cogno.in princip.aut pendent in iudicio cauſę principalis,& idem erit in auth.in medio litis cola.8.§.illud, ſubiungens id mirum non eſſe,quia ſtatutum,& reformationes ciuitatum,quas canes Curiarum deuorantores omnium communium fieri faciunt, fiunt ad libitum uoluntatis,& ideo nō de-
26 bent alijs præiudicium afferre, ibidemque docet deciſa negotia, † & finita in propoſito dici tranſactione,ſolutione,quietatione,ſententia,iuramento præſcriptione, & alijs modis de quibus ibi.

Subintellige intelligentiam,ut uera ſit in terminis,de quibus loquitur,uidelicet, quoad ſtatuta particularia, & reformationes alicuius ciuitatis, & loci, quę non trahuntur ad deciſiones litium,aut pręteritarum,aut pēdentium, etiam ſi expreſsè hoc diſponerent,quia non poteſt,ut ſupradicit Bart. per ſtatuentes iure quęſito,& alicui
27 particulariter præiudicare,ſecus ſi ageretur de lege generali,† quæ poteſt facere,ut etiam ad præcedentia in iudicium deducta trahantur ab ea diſpoſita, ita Bart. in d. l.omnes populi d.q.2.uerſ.quia uerum eſt, & dicit hoc pacto reſpōderi poſſe ad tex. in l.ſancimus in fi.& in l.fin.in fi.C.de ſacroſ.Eccleſ.& in l.2.§.penult. & fin. C. de uet. iur. enucl. idem ſenſit Iaſ. in d.l.non dubium num.15.dicens eſſe menti tenendum,idem Bart.in d.l.ſancimus,la prima,& nos latè in concluſ. quod ſtatuta reſpiciunt futura.

28 Quintò. Limita niſi † ſtatutum abrogatum iam tranſiuiſſet in contractum non ſubditi, nam tunc ex quo non poteſt abrogari de iure in præiudiciū ipſius non ſubditi, ita etiam abrogatum de facto tenebit, & poterit nihilominus allegari, prout

not.

not.Felin.d.c.1.nu.19.verſ.idem eſſet quando lex abrogata de mente Innoc.in d.c. nouit ſuper uer.Theodoſius de iudic.& Io.Andr ad Spec.in tit.de cenſibus, §. nunc dicendum cum alijs concord.de quibus per eundem Felin.in c.1.in ſecundo notab. de probatio.Soci.d.reg.285.verſ. 5.fallit, & faciunt not. per Bart. in d.l.omnes populi 4.q.3.quæſtionis princip.num.24.& Roma conſ.116.nume.1.& in conſ.352. num.16. vbi Mandoſ. & per nos latè adducta in concluſ. de duobus ſtatutis contrarijs in limitationibus.

29 Sextò. Limita niſi allegaretur † ad corroborationem ſtatuti noui, vt quia conſonaret cum illo, & concordaret, vt ſi noui ſtatuentes annullantes omnia ſtatuta vetera conderent noua in aliquibus veteribus concordantia, nam tunc poterunt ſtatuta vetera etiam abrogata allegari, ita Archid.in cap.fin.de offic.deleg. lib.6. Felin. vbi ſupra, verſ.idem quando, & facit prima conſtitutio Cod.& Socin.in d.reg.285. verſ.7.fallit, Ant.de Butr.in d.c.1.num.6.de conſtit.vbi ait quod tunc poteſt allegari non quaſi liget, ſed ad noui iuris comendationem, imò aliquod robur dat iuri nouo, Decia.d.c.39.verſ.fallit octauo, & verſ.ſeq.

30 Septimò. Limita quando ſtatutum † non eſſet abrogatum, & correctum in ſui ſubſtantia, ſed ſolum in cortice exempli ab eo, & in illo poſiti, ita Felin. vbi ſupra verſ.idem quando lex, & ante eum Ant.de Butr.in cap.quod dilectio nu.11.de conſanguinit.& affinit.vbi notat quod quis poteſt vti lege abrogata quando Ius non eſt correctum in ſubſtantia, ſed in ſola poſitione exempli, idem confirmat Decia. loco ſupracitato.

31 Octauò. Limita vt † non procedat quoad non ſubditos illius ciuitatis, vel Superioris, qui abrogauit ſtatutum, nam illi poterunt primum ſtatutum abrogatum allegare, & eo vti, cum quoad ipſos non dicatur abrogatum, ex quo abrogatio non fuit facta per habentem ſuperioritatem ſuper illos, & poteſt poni exemplum, vt ſi per commune huius ciuitatis mādaretur, & ſtatueretur, quod nemo eueniente caſu, poſſet vti tali ſtatuto Sarzanella, ſed illud in totum haberetur ac ſi non eſſet, licèt Sarzanenſe non poſſent, ita mandante, & prohibente eorum ſtatuto, dicto ſtatuto Sarzanelli vti, nihilominus, ſi eueniret caſus, illud non prohiberetur in perſona hominis, puta Ponzani, vel alterius loci non viuentis ſecundum Iura municipalia Sarzanæ, vel etiam poteſt poni exemplum ſi ſtatutum Sarzanæ abrogaret aliquam legē in corpore Iuris, talis abrogatio non poſſet operari in præiudicium forenſis, qui tamen eueniente caſu illa poſſet vti, ita colligitur ex dictis per Archid. in d. cap. cum deuotiſſimam ſuper gloſ.argumentatur 12.q.2.Ant.de Butr.in d.c.1.num.6.de conſtitutio. vbi etiam Felin.num.19.verſ.idem quando lex allegatur per non recognoſcentem Decia.vbi ſupra verſ.fallit 14.

Nonò. Limita vt non procedat quando ſtatutum † abrogatum allegatur non ad finem, vt ex eo tantum quis obtineat, ſed ut corroboret illud quod quis probat etiā alio Iure, & rationibus, & ſine quo etiam vinceret, ita Ant.de Butr.loco proximè citato uerſ.fallit 3.de mente Archid.in d.c.fin.de off.leg.lib.6.in uer.facta.

33 Decimò. Limita quod licet ſtatutum † abrogatum non poſſit allegari, ut diſponat, poterit tamen allegari, ut de eo notitia habeatur, & ad effectum, ut cognoſcatur affectio, & animus illius, qui ſtatutum abrogatum condidit erga aliqua, ita Anto.de Butr.ubi etiam Felin.in d.c.1.unus num.6. & alius nu.19.de conſtit.per l.2. uerſ. & ſi quæ ubi Iacob.de Beluiſ.C.de caduc.toll.c.legimus 37.diſtinct. & in d.cap.uolumus,

mus;& d.c.quicumque ubi not. 11.q.1.Archid.in d.cap.fi.de offic.leg. in ſexto, ubi generaliter tenet quod quomodocumque faciet ſtatutum abrogatum ad inſtructionem poterit allegari hinc erit permiſſa allegatio, & deductio, ut moneretur Iudex de errore, propter quem ſtatutum allegatum fuit correctum,& abrogatum, ne & ipſe in eundem incideret, ut probatur in d.c.legimus 37.diſtinctio.Felin. in d.cap.1. num.19.uerſ.idem ſi allegaretur, ut oſtenderetur de eius errore, Decia.d.c.39. uerſ. fallit 12. ſicut etiam permittetur allegatio quando ex ſtatuto abrogato inferre uellemus ad cognoſcendã mentẽ illorũ, qui illud abrogauerunt, ut in gl.in d.c.nouit,& in c.uolumus Decia.ubi ſup.uerſ.fallit 13.uelut ſciamus illud euictare, Felin.ubi ſupra uerſ.idem ſi allegatur non ut obſeruetur, Gemin.in d.c.legimus, uel etiam ſi allegatur ne quid antiquitatis ignoretur Archidiac.in d.capit.fin.& not.in §.1.Inſtit. de teſtamen.

34 XI. Limita, ut non ſit uera concluſio quando † ſtatutum abrogans non fuiſſet uſu receptum, ſed non obſtante derrogatione ſtatutum primum licèt abrogatum obſeruaretur, quia nedum tale caſu poſſet allegari, ſed ſtante conſuetudine quoad illud,& non uſu quoad iſtud abrogans eſſet abrogatum abroganti præferendum, ut in c.cum omnes de conſtit. ibi ſecundum priorem conſuetudinem Felin. ubi ſupra uerſic. alius caſus eſt,& ſuadetur, quia ſi ſtatutum uſu non recepitur nihil operatur, quia habet ſemper hanc tacitam conditionem ſtatutum ſi moribus, ut entium recipiatur, Dominic.in c.leges 4.diſtinct. Dec. in conſ.262. nu.7. & alias pro nullo habetur Pariſ.conſ.53.num.98.lib.3. & per obſeruantiam primi, non obſtante illius abrogatione, uidetur receſſum à ſecundo abrogante Ioan. Andr.in c.ad audientiam de Cler.non reſid. de quo etiam per nos latè in Concluſ. de duobus ſtatutis contrarijs in limitationibus.

35 Eſt circa prædicta animaduertendum, quod † deducto ſtatuto ſemel ineſſe non præſumitur abrogatum, niſi probetur, ſed cenſetur ſemper durare, & uigere, prout eſt regulariter de natura legis, de quo in l.Ariani in fi.C.de hæret. c. erit autem lex diſtinct.4.Menoch.de præſumpt.lib.2.præſumpt.2.in fi.& præſumpt.16.nume.15. eod.lib.Soci.in l.ſi mihi,& tibi §.in legatis col.2.ff.de legat.1.Bart.in l.certa forma num.11.C.de iur.fiſc.lib.10.

36 Erit etiam notandum quod abrogatis † ſtatutis intelliguntur etiam abrogatæ omnes reformationes factæ circa dicta ſtatuta, Decia.d.cap.39.num.27.per Doctr. Bald.in d.l.1.in princ. C.de lati. liber. toll. Abb.ubi etiam additio,in littera F. in d. c.1.de conſtitutio.

37 Tertiò. Erit notandum, quòd ſtatutum † dicetur abrogatum nedum per aliud ſtatutum abrogans expreſsè, ſed etiam per unicum actum uniuerſitatis uniuerſaliter,& in conſilio factum in contrarium, dummodo fuerit factum ſcienter, Decia. d. cap.39.num.24.de mente Abb.in cap.pro illorum in ult.not. de præben. & in cap. cum acceſſiſſent de conſtitutio, ubi etiam Felin.& Dec.in ultimo not.Pariſ.conſ.92. num.94.uol.4.

ARGVMENTVM.

Statuta debent ita interpretari, vt minus derogent Iuri communi, & quando hoc procedat.

1 *INTERPRETARI debent ſtatuta, vt minus corrigant, & vt concordent cum Iure communi.*

2 *Corrigere Ius commune quando poteſt ſtatutum in vno, vel duobus, debet interpretari, vt in vno tantum corrigat.*

3 *Interpretatio illa eſt ſumenda in ſtatutis ſtricta, vel larga qua magis euitatur correctio iuris communis.*

4 *Statuentes in dubio non præſumuntur velle corrigere diſpoſita a Iure communi.*

5 *Interpretatio conformis cum Iure communi tunc præcipuè ſumenda in ſtatuto, quando aliàs quis indebitè damnum pateretur.*

6 *Concordis tunc eſt ſumenda præcipuè interpretatio cum iure communi in ſtatuto, ſi diſponeret in materia iuris.*

7 *Impropriãda ſunt potius verba, quàm admittenda repugnantia diſpoſitis a iure in ſtatuto.*

8 *Subditorum ſtatuta debent ita interpretari, vt non diſcordent, ſi fieri poteſt, a ſtatutis ſuperiorum.*

9 *Membra a capite diſſidere non decet.*

10 *Ciuitatis dominantis ſtatuta debent obſeruari a ſubditis in defectum propriorum ſtatutorum.*

11 *Concordari debent ſtatuta ad inuicem, quàm fieri poteſt.*

12 *In exorbitantibus ſtatutum debet concordari cum iure communi quàm fieri poteſt.*

13 *Concordia de ſtatuto ad Ius commune non curatur, cum quis indebitè damnum pateretur.*

14 *Iuris communis concordia cum ſtatutis non attenditur, quando apparet apertè de contraria mente ſtatuentium.*

15 *Concordanda ſunt ſtatuta cum Iure communi regulari, & ordinario, non autem extraordinario.*

16 *Statutum de agnatis non erit conformandum cum iure communi quoad ſpurium legitimatum.*

17 *Conformari nõn debet ſtatutum cum iure communi quando nihil omninò operaretur.*

18 *Præiudicatur potius tertio in aliquo modico, quàm quod reddatur ſtatutum ſuperfluum.*

19 *Concurrente ſtatuto cum diſpoſitis a iure communi quid operetur, & num. 21.*

Summarium.

20 *Prohibitio, & prouiſio hominis concurrens cum prohibitione, & prouiſione legis multa operatur.*

22 *Produci non oportet ſtatuta etiam in foro alieno, quæ continent idem, quod Ius commune.*

23 *Superfluum debet potius reddi ſtatutum, quàm quod iniquitatem, iniuſtitiam, abſurditatem, aut damnum indebitum alterius contineat.*

CONCLVSIO DVODECIMA.

1 STATVTA debent ita † interpretari, vt minus corrigant ius
commune, & vt reducantur ad concordiam cum iure com-
* muni inquantum fieri poteſt, ita communiter Doctor. in l. fi-
nale, §. in computatione, C. de iur. deliberan. & in l. omnes
populi, ff. de iuſt.& iur. & in l. 2. vbi etiam gloſ. C. de noxal.
actio. & Canoniſtæ, & præcipuè Anton. de Butr in cap. cum
dilectus de conſuetud. ideò Rolan. a Val. conſilio 97. nume-
ro 21. libro ſecundo,& in conſilio 74.numero 19.libro tertio
2 dixit, quod quando ſtatutum contra † ius commune poteſt operari vnum, vel duo,
ea ſumenda erit interpretatio, per quam vnum tantùm, non autem illa, per quam
duo contra ius ſtatutum operetur, vt ſic minus quàm fieri poſſit derogetur diſpoſi-
tioni illius, quod etiam voluit Bertaz.conſil.ciuil.57. numero vigeſimotertio, Pa-
riſ. conſilio 110. numero ſexto libro tertio, Roma.conſilio 399. numero ſecundo,
hic etiam dixerunt Domini de Rot. deciſio. 708. numero tertio parte prima,quod
ſtatutum corrigens ius commune in vno non debet interpretari, vt corrigat etiam
in alio, & idem firmarunt in deciſ. 161.numero decimotertio parte ſecunda, & fa-
3 cit, quod ſtatuta, & ſtrictè, & largè interpretabuntur, † prout magis euitabitur cor-
rectio Iuris communis, ita Rolan. à Val. conſ. 72.numero 36.lib.3. & conſ.21.nu-
mero 21. libro primo, Rimin.conſil.43.numero decimotertio libro primo, Roma.
d.conſ.399.numero primo, Buringel. in lege prima numero duodecimo, ff.de ver-
bor.obligatio. Pariſ.d.conſ.110. numero 38. Socin. Iun. conſil.3. in princip. libro
primo, & conſ.11.numero duodecimo eodem libro primo, Bero.conſ.113. num.6.
volumine tertio,& concluſionem ſequuntur Alexand.conſ 85 numero duodecimo
lib.4.& conſ.19. numero quarto lib.1.Rolan.a Val. conſilio 68. numero 17. lib. 3.
Grat. conſ.43. columna prima volumine primo, Gozad. conſ.19. numero 5. Dec.
conſ.444. numero 15. conſ.95.numero primo volumine primo, Rimin. conſ.319.
numero 18.lib.2. Decia.reſp. 54.num.30.libro primo, & ratio concluſionis etiam
4 poteſt eſſe, quia † ſtatuentes in dubio non præſumuntur velle corrigere quod eſt
diſpoſitum a iure communi, ita Ceph. conſ.138. numero 50.libro primo, & con-
ſil.137.numero 24.eod.lib.1. & ante eum Corn.conſ.119.num.5. lib.1. idem Ce-
phal.conſ.343.num.3.lib.3.& conſ.274 num.30.lib.2.Ruin.conſ.38.num.6.vol.3.
Dec.conſ.37.num.7.

5 Primò. Amplia, vt maximè procedat concluſio, † quando aliter interpretan-
do quis indebitè damnum pateretur, & alteri præiudicaretur, ita omnes in d.l.fin.
§.in computatione Rolan. a Val.d.conſ.97.numero 23.lib.2.Bart.in d.l.omnes po-
puli in quinta quæſtione princip.Alexand. conſ.2. numero 3.volumine quarto, &
conſ.5.columna prima lib.6. Canoniſtæ,& præcipuè Anton.de Butr.in d.cap.cum
dilectus,& in cap.cum ad audientiam, vbi præcipuè Imol. & idem Ant.de Butr.de
Cler.non reſid.

6 Secundò. Amplia,vt tunc præcipuè habeat locum concluſio, † ſi ſtatutum eſſet

Digitized by Google

ſuper eo, ſuper quo etiam eſſet diſpoſitum à iure communi, nàm ſtatutum loquens in materia iuris recipit omnes limitationes, ampliationes, & declarationes, quas recipit ius communi in illa materia, ita Anton. de Butr. conſ. 1. colum. 3. verſ. ad tertium dotis, & conſil. 80. columna ſecunda, verſ. item ſtatuta Sanct. Seuer. in repet. d. l omnes populi nume. 204. vbi dixit, quod tali caſu ſtatutum videtur vti iure communi cum ſua cauſa, ſuiſque intellectibus, quia eſt ius commune ratione originis, & obſeruantiæ, licèt translatum in figuram ſtatuti ad idem Burſat. conſ. 44. numero 37. libro primo, Bald. ſuper ſtatut. in ver. interpretatio Felin. in capit. inſinuatum numero 2. de Simon. vbi etiam Abb. & idem Abb. in d. cap. cum dilectus nume. 5. de Cler. non reſid. & in d. cap. ad audientiam numero 20. eod. tit. Roma. conſ. 105. numero 2.

7 Tertiò. Amplia, vt potius ſint improprianda verba, † quam adhærere interpretationi, quæ repugnet diſpoſitis a iure communi, & illa corrigat, ita Roma. d. conſ. 399. numero primo, Socin. d. conſ. 11. numero 12. lib. 1. Alexand. d. conſ. 85. numero 12. & d. conſ. 19. numero quarto, Rolan. a Val. d. conſ. 97. nume. 21. & d. conſil. 21. numero 21. lib. 1. Cephal. conſ. 210. numero 18. lib. 2. Corn. conſ. 14. nume. 2. lib. 4. Domini de Rot deciſ. 708. num. 3. par. 1. Crauet. conſ. 197. num. 6. not. in d. c. cum dilectus de conſuet.

8 Quartò. Amplia, vt idem ſit, ſi ageretur de interpretandis † ſtatutis ſubditorum reſpectu ſtatutorum Dominorum, ſiue Ciuitatis dominantis, nàm ſtatuta ſubditorum debent ita interpretari, vt quàm minus fieri poſſit derogent ſtatutis Ciuitatis Superioris, & vt quam magis ſit poſſibile illis conformentur ita Borgni. de-

9 ciſio. 35. num. 29. par. 1. ſub num. 8. C. qui bon. ced. & facit, † quia non decet membra a capite diſſidere cap. cum non deceat de præſcript. vnde ſuccedit, quod quando ſtatuta inferiorum ſunt dubia recipiunt interpretationem a ſtatutis Superio-

10 rum, cum † quibus ſubditi ſe conformaſſe præſumuntur, cum illa ſtatuta in defectum propriarum ſtatutorum propria ſtatuta illis eſſe debeant, & tanquam lex propria ab eis ſeruari, ita Decia. reſp. 32. num. 28. lib. 2. & not. in §. fi. inſtit. de ſatiſdat. Roma. conſ. 218. ubi latè additio, & nos in concluſione, quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure communi.

11 Subamplia, vt idem ſit de ſtatutis ad alia ſtatuta eiuſdem loci, † quæ debent ad concordiam reduci inquantum fieri poteſt etiam per ſubauditionem, ita Alexand. conſ. 123. numero decimo, & plur. ſequent. lib. 4. & conſ. 135. numero octauo eodem libro quarto, quibus in locis dixit, quod ſicut ſe agit ius commune ad ius commune, ita ſe agit ſtatutum ad ſtatutum, & ſicut ius commune interpretatur, & intelligitur, ne corrigat, ſed concordet cum iure communi, ita erit idem de ſtatuto, quod approbauit etiam Abb. in c. gratum de offic. deleg. Socin. Iun. d. conſ. 11. numero decimo libro primo, & Anchar. conſil. 6. numero quinto dixit, quod ſtatuta ſtatutis, & leges legibus ad concordiam reduci debent, idem tenuit Decia. reſp. 32. numero 35. volumine ſecundo, vbi etiam plus dixit, quod magis attenditur concordia de vno ſtatuto ad aliud, quàm de ſtatuto ad ius commune, quod ante eum tenuit etiam Roma. d. conſ. 399. numero ſeptimo, & nos de hoc etiam latè in concluſ. ſupraſcripta.

Quintò. Amplia, vt tunc indubitanter habeat locum concluſio quando eſſemus

in

12 in † ſtatuto exorbitante a iure communi, quo caſu ea eſt facienda interpretatio, vt quominus fieri poſſit lædatur ius commune, & ab eo recedamus, ita Bologn. in addit. ad Ioann. de Ana. conſ. 59. numero nono, per not. in d. l. ſi vero, §. de viro, ff. ſolut. matrim. & in d. l. 2. C. de noxal. & in cap. ſtatutum, & cap. conſtitutio de electio. in ſexto hoc idem voluit Rolan. a Val. d. conſ. 97. numero vigeſimoquarto libro ſecundo, & Dec. conſil 438. numero ſecundo, & duobus ſequent. Bertazz. conſ. 53. numero 23.

Primò. Limita concluſionem, vt non procedat quando interpretando ſtatutum
13 † ad concordiam cum iure communi indebitè alicui damnum inferretur, nàm ſicut ſupra dictum eſt, quod tunc maximè eſt accommodanda interpretatio ſtatuti cum iure communi, quando qui alias indebitè damnum pateretur, ita modo econtrà dicimus fugiendam eſſe interpretationem conformem cum diſpoſitione iuris communis, quando ex ea alicui indebitè præiudicaretur, ita omnes Doctor. citati in prima Ampliat. & Caccialup. in repet. d. l. omnes populi numero 203. ubi de communi teſtatur adducens etiam adhoc tex. in l. ſi quando ff. de leg. 1. & in capit. ſi Papa de priuileg. in ſexto.

14 Secundò. Limita, vt non habeat locum concluſio † quando apertè apparetet ſtatuentes voluiſſe, aut recedere a iure communi, aut etiam contraria diſponere, tali enim caſu verba, & mens ſtatuti potius, quàm aut diuerſa, aut contraria diſpoſitio iuris communis conſideranda, & ſaluanda erit Ruin. conſ. 32. numero 12. libro 3. Decia. reſpon. 32. numero nono libro ſecundo, Rolan. a Val. conſ. 55. numero ſexto lib. 1. Sanct. Seuer. in repet. d. l. omnes populi numero 203. ff. de iuſt. & iur. Cephal. conſ. 561. numero octauo libro quarto, Dec. conſilio quinto numero ſecundo, Menoch. conſ. 187. numero 46. volumine ſecundo, Calcan. conſ. 11. numero trigeſimoſeptimo, & nos in ſupraſcripta concluſio. quod ſtatuta interpretantur à Iure communi.

15 Tertiò. Limita, vt verificetur concluſio quoad ius commune regulare, † & ordinarium, ſecus autem quoad Ius commune irregulare, & extraordinarium, ſiue ex ſpeciali, aut particulari aliqua cauſa inductum, ad quod ſtatutum minimè accommodari oportet Socin. conſ. 89. num. 18. lib. 4. de mente Paul. de Caſtr. in l. lege 12. tabularum, C. de legit. hæred. Ruin. conſ. 94. numero quinto lib. 3. ubi ideò conſu-
16 luit, quod ſtatum loquens de agnatis, non † erit conformandum cum iure communi quoad ſpurium legitimatum, quia ipſe habet iura agnationis iure ſpeciali, & extraordinario, non autem de iure communi ordinario, idem voluit Sanct. Seuer. in d. l. omnes populi numero 203. verſic. item limita, ubi etiam Iaſ. nume. 53. Ruin. conſ. 37. numero 13. volumine tertio, & faciunt not. in d. l. fina. §. in computatione vbi Caſtren.

17 Quartò. Limita concluſionem † quando conformando ſtatutum cum Iure communi ſtatutum nihil omninò operaretur, & remaneret penitus ſuperfluum per not. in d. l. 2. C. de noxal. & in dicto cap. ſi Papa de priuileg. lib. 6. & in cap. ſi Romanorum 19. diſtinctio. Decia. reſpon. 32. nume. 8. lib. 2. & reſpon. 31. numero 24. lib. 3. Socin. conſ. 280. columna ſecunda libro ſecundo, Neuiza. conſ. 95. numero decimoquarto, Doctor. in cap. paſtoralis in princip. de appellat. & dixi omninò, & penitus, quia ſi ſtatutum etiam minimum operari poſſet, non eſſet recedendum ab interpre-

tatione ſecundùm Ius commune, ita Burſar. conſilio quadrageſimoquarto numero trigeſimotertio libro primo, Bello. conſilio quinquageſimotertio numero octauo, vbi hanc communem, & veram opinionem teſtatur Cephal. conſil. 210. numero decimoquinto libro ſecundo, Pariſ.conſ. 110. numero 7.lib.3. Doct.communiter in d.l.1.§.in computatione, C. de iur. delib. Rolan. a Val.conſ.89.numero 22.lib.4.

Amplia limitationem, vt procedat etiam ſi ex aliquo modico præiudicaretur
18 tertio, † quia erit tollerandum potius, quàm reddatur ſuperfluum ſtatutum, ſi credimus Crauet.conſ.259.num.2.

19 Nota modò ad propoſitum, † quod concordante, & concurrente ſtatuto cum diſpoſitione Iuris communis, hoc ſtatutum efficatius operabitur, ita quod militabit, & procedet etiam in caſibus exceptuatis ab illo iure communi in illa materia, in qua ſtatutum, & Ius commune concurrunt, & idem diſponunt, & hoc ne ſtatutum reddatur ſuperfluum, ſed aliquid operetur Decia. reſpon.49. numero decimoſeptimo libro primo, & reſpon. 61. numero ſeptimo libro ſecundo faciunt dicta per Alexander conſilio nonageſimotertio numero octauo, libro ſeptimo, vbi voluit,
20 quod † quando cum prohibitione legis concurrit etiam prohibitio hominis, operabitur plus quàm ſola prohibitio legis per dictum Baldum in capitulo primo, §. præterea de capit. Conrad. in verſic. quæro, ſi eſt appoſitum pactum, ubi dixit, quod ſi per pactum fuiſſet actum, quod feudum non poſſit alienari, quia hoc idem diſponitur a Iure communi, vt pactum aliquid operetur vltrà Ius commune, non poterit tali caſu feudum vaſſalo infeudari, licèt alias de iure communi poſſet, Accedunt allegata per Guid. Pap. conſ. 102. numero primo, vbi expreſsè conſuluit, quod prouiſio hominis concurrens cum prouiſione legis facit, vt comprehendat etiam caſus, qui poſſent dici in illo propoſito exceptuati, ſicut videmus, quod licèt non prohibeantur alienari pro dote, & pro donatione propter nuptias res ſubiacentes reſtitutioni iuxtà tex. in authent. res quæ C. communia de leg. ſi tamen ſuperueniat etiam diſpoſitio hominis prohibens alienari, illi caſus permiſſi aliàs a Iure comprehendentur ſub tali prohibitione, adeò quod non poterit etiam in illis alienatio fieri, prout idem Guid. ibidem teſtatur hoc etiam ſenſiſſe Bald. de feud.tit.qualiter feud.olim alien.poter. in §. donare circà princ. ibi oppono de authen. concordat etiam Dec. conſ.349 numero tertio, dum reſpondet, quod licèt diſpoſitio legis in aliquibus caſibus remiſſa fuiſſet, ſi tamen accedat, & diſpoſitio hominis ad idem, illa prohibitio præciſa redditur, ita quod in caſibus etiam aliàs permiſſis non habebit locum prout idem voluit Imol. in l. filiusfamilias, §. diui verſic. extrà gloſ. ff. de lega. 1. vbi etiam Iaſ. nume.34. ad idem Aret. conſ. 22. numero 1. & ſequen. & concordant quæ voluit idem Aret. conſ. 106. numero ſeptimo, vbi conſuluit, quod ſi ſtatutum prohibeat appellationem a mera interlocutoria, poſtquam & a Iure communi appellatio regulariter ab interlocutoria prohibetur, vt aliquid ſtatutum operetur, & ne reddatur ſuperfluum, extendetur etiam ad appellationem interlocutoriarum, quæ exceptuantur a Iure communi per not. a Bart. in l. 1. §. nunciatio, ff. de nou. oper. nunciat. & per Bald. in l. 2. C. de appellat. vbi dicunt, quod ſi ſuperior ſtatuit, quod in cauſa poſſeſſionis non poſſit appellari, quia idem eſt regulariter diſpoſitum etiam a Iure communi operabitur, vt ſtatutũ extendatur, & comprehendat

prehendat caſus illos, in quibus de iure communi poterat appellari, & faciunt pro prædictis etiam adducta a Decia. reſpon. 61. numero ſeptimo volumine ſecundo, videlicet, quod ſtatutum concurrens cum diſpoſitis à iure cõmuni, & idem ſtatuens nullum admittet interpretationem, extenſionem, aut reſtrictionem de illis, quæ alias de iure admitterentur, & ita omnes ſentire teſtatur in capit. 1. de reſcript. & Io. Andr. in cap. 1. de fil. presbit. verſ. ſtatuto Dec. in l. vlt. numero 17. ff. de Iuriſdictio. omn. Iud.

21 De hoc tamen, vt verè fatear ego ſummopere dubito, † quia ſi eſt ſumenda ſemper illa interpretatio in ſtatutis, quæ, quantum fieri poſſit, ſit conformis Iuri communi, & vt quàm minus poſſibile ſit deuiet ab eo, etiam verba impropriando, vt ſupra vidimus in concluſione, non ita facilè inclinarem, vt ſtatutum ſe extenderet ad illos caſus, quos Ius commune de eadem materia diſponens, exceptuatos eſſe voluit, ne quod prohibuit ius commune, ſtatutum, quod cum eo conformari deberet, illi potius contrariando, & illud corrigendo, permiſiſſe videretur contrà communes ſupracitatas Doctorum ſententias, de quibus in princip. concluſio. & licèt ſtatuta debeant ita interpretari, vt potius aliquid operentur, quàm quod ſint conformia cum Iure communi iuxtà not. in dicta lege ſecunda, C. de noxal. & in dicta lege prima, §. in computatione, C. de iur. deliberan. & alia, de quibus ſupra, & alibi per nos, tamen dummodò aliquid etiam minimum, vt ſupra diximus, operetur, ſufficiet, vt euitetur illius diſcrepantia ab ipſo iure communi, ſed minimum ſaltem operari dicetur, etiamſi concordet cum Iure communi, & idem ſolum diſponat, quia idem diſponens quod Ius commune tribuet facultatem agendi etiam ex illo ſtatuto ad idem, ad quod ſolum prius ex ſola diſpoſitione iuris communis agere poterat, & ſic multiplicabit modum agendi inducens nouam formam actionis, prout not. Bar. in l. 1. in princip. numero tertio, ff. ad legem Falcidiam, ubi etiam Alexand & Burſat. dicto conſilio quadrageſimoquarto numero trigeſimoſeptimo libro primo in alio etiam operabitur, videlicet quod quando idem eſt diſpoſitum a ſtatuto, quod a Iure communi, ſicut ſtatuta, quæ alleganrur, debent
22 in foro alieno produci, † vt per Barto. in rubr. de nou. oper. nunciatio. Felin. & Abb. in capit. paſtoralis in princip. de fid. inſtrument. ſi tamen continent idem, quod Ius commune, ſubleuabitur illa allegans a tali onere illa producendi, ita pro notabili, & pro indubitato deducit Felin. loco proximè citato numero ſecundo.

Vlterius ſtatutum idem diſponens, quod Ius commune, demonſtrat, quod illud diſpoſitum voluit præcipuè, & omninò obſeruari debere in ſuo loco, poſtquam quod commune erat antea omnibus factum eſt præcipuum Ius, & peculiare illius loci ex dicti ſtatuti diſpoſitione, vnde ſubditi ad illius obſeruantiam efficatius obligantur, ita vt ſi impoſita eſſet pœna, aut nullitas actus contrà non obſeruantes ſtatuta, vt plurimum fieri ſolet, illam pœnam, & actus nullitatem incurrent ſubditi non obſeruantes ſtatutum, etiamſi idem, quod Ius commune, contineret, prout in periurium incideret, qui iurauit obſeruare ſtatuta, ſi non obſeruauerit aliqua, idem tamen quod, & Ius commune diſponentia, prout hoc nos docuit Alexand. in dicta lege prima numero vigeſimoſecundo, ff. ad legem Falcidiam, & ſic ſtatutum etiam in hoc aliquid operari dicetur, de hoc etiam dixi in

quarta

quarta limitatione ad concluſione, quod ſtatuta recipiunt interpretationem a iure communi, vbi vide.

Si tamen ſupra in contrarium allegata ſequi malueris, illa indubitanter intelli-
23 ge, dummodò non † ſequatur aliqua abſurditas, iniquitas, & iniuſtitia, ac dam-
num indebitum alterius, nàm potius milies ſunt relinquenda ſtatuta ſuperflua, & vana, quàm quod illicita prædicta, & iniqua operentur iuxta ea, quæ ſupra, & in alijs concluſionibus paſſim diximus, & præcipuè dum tractauimus, quod ſtatuta non debent extendi ad illicita.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Præterita, an, & quando, & quæ comprehendere ſtatuta dicantur.

1 FVTVRA, *non autem præterita ſtatutum reſpicere dicitur.*
2 *Delictum faciens ſtatutum aliquem actum, qui prius non erat, non comprehendit præterita.*
3 *Ratio ſtatuti licèt vigeret etiam ante conditum ſtatutum non tamen illud trahit ad præterita.*
4 *Cephal conſ.644.num.39.lib.5.reprobatur.*
5 *Contectura aliquando ſeruit loco expreſſæ voluntatis, & pro veritate in diſpoſitione hominum, ſecus in ſtatutis.*
6 *Verba ſubiunctiui modi, quæ poſſunt importare præteritum, & futurum in ſtatutis, importabunt ſolùm futurum, ſicut de omni alio verbo apto importare dicta duo tempora, vt num.7.*
8 *Declaratorium antiqui ſtatutum ſi vteretur verbo promulgatorio noui Iuris trahitur ſolùm ad futura.*
9 *Declaratoria conſtitutio addens aliquid indicatur, vt ius nouum in eo, quod addit.*
10 *Præteriti temporis verbis vtens ſtatutum, ſi tamen verba, & ratio poſſent adaptari futuris, de futuris dicetur.*
11 *Futura dicetur reſpicere ſtatutum, etiamſi præteritorum effectus veniret poſt ſtatutũ.*
12 *Lucrum dotis non conſideratur ſecundum ſtatutum ſuperueniens, in matrimonio ante ſtatutum contracto, licèt mors ſequatur poſt ſtatutum.*
13 *Futura, & non præterita reſpicere dicetur ſtatutum, præcipuè ſi ſequeretur aliqua iniquitas.*
14 *Præſentis temporis verbis vtens ſtatutum, nihilominus intelligetur de futuris.*
15 *Futura, & non præterita præſumitur ſtatutum reſpicere in dubio, ſecus ſi de eius mente appareret.*
16 *Præterita etiam expreſsè comprehendens ſtatutum, non intelligitur de præteritis deciſis.*
17 *Præterita deciſa retractare eſſet æquitatem de medio tollere, & calumniam excitare.*
18 *Deciſa non comprehenduntur a ſtatuto quomodocunque ſint deciſa, dummodo legitimè; vtputà ſententia, tranſactione, iuramento, ſolutione, quietatione, præſcriptione, & ſimilibus.*
19 *Præteritorum appellatione in ſtatuto non veniunt ea, ſuper quibus licèt non ſit lata ſententia, eſt tamen concluſum in cauſa, quod declara, vt num.21.*
20 *Caſus, in quibus etiam poſt concluſum in cauſa poſſit fieri probatio remiſſiuè.*
22 *Concluſio in cauſa, in qua eſt præcluſa via iudicij partibus negotium dicitur finitum.*
23 *Concluſio in cauſa, quæ dicatur, & num.24.*
15 *Concluſio in cauſa plures effectus operatur remiſſiuè.*
26 *Deciſa comprehenderentur a ſtatuto, quod mandaret omnia geſta prius haberi pro infectis, & vt num.28. & declara ut num.29.*

27 *Ius quaſitum nunquam cenſetur tolli per ſtatutum.*
30 *Prateritorum etiam mentionem faciens ſtatutum non comprehendit pendentia per viam appellationis.*
31 *Iudex appellationis ſuccedit loco primi, & tenetur iudicare ſecundùm ius, quod vigebat in prima inſtantia.*
32 *In ordinatorijs iudicij ſtatutum nouum trahitur ad caſum pendentem per viam appellationis reſpectu actuum futurorum.*
33 *De prateritis loquens ſtatutum quando non comprehendat pendentia in prima inſtantia, & num. 35. & 36. & 38.*
34 *Suſpicio omnis ceſſat in Imperatore.*
37 *Clauſula motu proprio quid operetur in reſcriptis, & conſtitutionibus.*
39 *De prateritis etiam ſtatutum diſponens non comprehendit ea, qua ſunt diuturnitate temporis comprobata, de quo dic vt num. 40.*
41 *Declaratorium ſtatuti, vel iuris antiqui nihil aliud addens ſtatutum porrigitur ad praterita, quod amplia vt num. 42. & limita vt num. 43. 44. 45. & 46.*
47 *Annullans actum ex cauſa de praterito ſtatutum porrigitur ad praterita, quod dic vt num. 48.*
49 *In prateritis, & in pendentibus quoad ordinatoria iudicij ſtatutum ſuperueniens obſeruatur, etiamſi proceſſus eſſet incohatus, nàm in his qua reſtant, ſeruabitur nouum ſtatutum, vt num. 50.*
51 *Factum partim de praterito, & partim de futuro, vel etiam factum de praterito, ſi expectat perfectionem ſuam a facto futuro, cōprehenditur a ſtatuto nouo, & exempla, quod declara vt num. 52. & 54.*
53 *Lex noua imponens aſperiorem vitam religioſis non obligat receptos ante legem.*
55 *Praterita ſubiacent ſtatuto nouo in his, qua ſtatutum dat, vel tollit, & qua ortum habuerunt poſt ſtatutum, & exempla.*
56 *Indulgens, & malèfacta remittens ſtatutum non interpretatur de futuris.*
57 *Illegitimi non poſſunt habilitari per ſtatutum ad ſucceſſionem, ne aperiatur via adulterijs, & copulę illicita.*
58 *Epiſcopi ſtatutum non valet habilitans omnes filios illegitimos ad minores, & ad ſimplicia beneficia.*
59 *Pœna ſtatuti noui congruentior pœna antiqua attenditur etiam in his, qui deliquerūt ante ſtatutum, & ſunt modò puniendi, niſi vt num. 60. & 61.*
62 *In pœnis, & puniendo quanam tempora attendantur.*
63 *Confirmatorium ſtatutum trahitur ad praterita, quod declara vt num. 64. 65. & 66.*
67 *Solemnitatem dans ſtatutum ad actum porrigitur ad illum, qui licèt ſit incohoactus, non eſt tamen adhuc perfectus, quod dic vt num. ſeq.*

CONCLVSIO TERTIADECIMA.

1 STATVTVM ſimpliciter loquens dicitur reſpicere futura, † non autem præterita, ita eſt tex. apertus in l. leges, C.de legibus leges, inquit, & conſtitutiones futuris certum eſt dare formam negotijs, non ad facta præterita reuocari, niſi nominatim, & de præterito tempore, & adhuc pendentibus negocijs cautum ſit, idem habetur ferè de verbo ad verbum in c. fin.de conſtit.& in cap.cognoſcentes eod. tit. & in dictis locis communiter Doct.in authen.de nupt.in princip. §. duo igitur circa fin.collatio.4.§.fin.in authen.de hæred.ab inteſt.collatio.9.

2 Primò. Amplia concluſionem, vt tantò magis procedat, ſi eſſemus in ſtatuto, quod faceret † delictum aliquem actum, qui prius non erat, nam tunc omninò non porrigeretur ad actus præteritos, ita Barto. in l. omnes populi in quinta quæſtione princip.nu.44.verſ.ſi in delictis,ff.de iuſt.& iur.per l.iubemus in fi. C. de teſtam. & §.fin.in authen. de ſanct.Epiſc.

3 Secundò. Amplia concluſionem, vt procedat etiamſi ratio, † & cauſa, propter quam inductum fuit ſtatutũ,& conditum anteceſſerit, & militabat etiam ante tempus ipſius ſtatuti, quia per hoc prohibitio proueniens ex ipſo ſtatuto non trahitur retrò ad tempus antecedens,ſed ſolùm ad futurum, ita Felin. in d.c.fin. nume.2. in princip. de mente Bald. in l.teſtium, C.de teſtibus, vbi in ſexto notab. dixit, quod licet ratio illius legis haberet locum, ita in præteritis, ſicut in futuris, cum facilitas teſtium fuerit, & ſit eadem, tamen diſpoſitio legis non intelligitur, niſi de futuro, & non conſideramus tempus rationis, ſed tempus ſtatuti,quia illa ratio priuſquàm formaretur non erat lex, licèt eſſet motiuum legis condendæ, & Salic.ibidem hoc idem notat, inquiens, quod licèt ratio legis antecedat legem, tamen prohibitio legis non trahitur retro ad tempus antecedentis rationis, ſed locum habet in occur-

4 rentibus demum poſt prohibitionem,& hęc puto vera,quidquid dixerit † Cephal. conſ.644.num.39.lib.5. quo in loco tenuit, quòd vbi militat eadem ratio ante ſtatutum, quæ militat poſt, vtroque caſu, & præterito, & futuro habebit locum ſtatutum,nàm ipſius exempla, & iura pro ſe allegata loquuntur nonnulla in teſtamẽtis, & in facto hominum, in quibus facillimè cadit argumentum, & approbatio a præſenti in præteritum ex multis circonſtantijs, & qualitatibus, & ex coniectura a

5 mente ipſorum quæ coniectura † quoad diſpoſitiones hominum eſt, & ſeruit aliquando loco expreſsè voluntatis, & pro veritate accipitur,l.penult.ff.de probatio. ſecus eſt in ſtatutis, quæ non recipiunt interpretationem, nec extenduntur de caſu ad caſum regulariter, ſed propriè, & ſecundùm naturam ipſorum,quæ eſt reſpicere futura ſunt intelligenda ſicuti latè fuit per nos oſtenſum in alia cõcluſione,& prout hoc idem conſiderauit Bald.in l.ſi ita ſcriptum §.fin.ff.de leg.2. ibi niſi dicas,quod in ſtatutis,quæ non recipiunt interpretationem, eſt aliud, quàm in teſtamentis,& idem Bald.etiam ſuper ſtat. in ver.capere nume.17.ſuper quo ſe fundauit Marſil. a Cephal.pro fundamento ſui dicti allegatus, & licet idem Cephal.adducit vna cum exemplis ſupradictis etiam duo exempla loquentia de ſtatutis nempe de ſtatuto, quod dat premium cuicunq; capienti ex bannitum, quod dicit etiam comprehen-

dere illum, qui ante ſtatutum ex bannitum cœperat, & de ſtatuto prohibente fœminis portare certum genus veſtium, quod dicit comprehēdere etiam factas ante ſtatutum, tamen nihil obſtant, nam exemplum primi ſtatuti eſt originale Bald. in locis ſupra proximè allegatis, & vltrà quod habet plures alias conſiderationes, in illo tamen dicto non ſe firmat Bald. nec illud approbat, immò in ultimis verbis videtur illud reprobare, vt ſupra eſt viſum de ſecundo autem exemplo nō eſt mirum, nam certum eſt, quod tali caſu ſtatutum reſpicit etiam veſtes iàm factas non reſpectu veſtium iàm factarum, quod dicitur in præteritum, ſed reſpectu portandi illas, quod portare reſpicit futurum, & quod eſt illud, quod prohibet ſtatutum de quo et per nos infrà in limitationibus circa ea, quæ habent caſum ſucceſſiuum, & circa ea, quæ habent effectum poſt ſtatutum, licet de actu perfecto ante ipſum ſtatutum, de quibus præcipuè in quinta limitatione, & in intelligentia ad 7. limit.

6 Tertiò. Amplia, vt procedat, etiamſi ſtatutum vteretur verbis † ſubiunctiui modi, quæ poſſent importare præteritum, & futurum, nàm in ſtatuto importabunt ſolùm futurum, puta ſi ſtatutum dicat, ſi quis commiſerit, ita Abb. in d. capit. fin. in tertio not. allegans Bart. in d. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. & quod not. Innocen. in cap. ſignificauerunt de teſtib. vbi ponit de natura ſubiunctiui, & quod in ſtatutis ſubiunctiui futura, & præteritum importantia accipiantur pro ſimplici futuro dixit Bald. in d. l. leges per gloſ. in l. cum tales, §. falſam, in ver. dixerunt in fi. ff. de cond. & demonſtrar. & facit glo. 2. in c. ad hoc de reſcriptis, ex qua colligit ibi Abb. quod ad euitandas abſurditates, & odia reſtringenda ſubiūctiua quandoq; ſolùm important præteritum, quandoq; ſolùm futurum, ſecundùm quod melius conuenit materiæ ſubiectæ, & ita dicit eſſe in verbis ſtatuti, prout ita illum refert, & ſequitur Felin. in d. c. fin. de conſtit. ſub nu. 2. verſ. 2. amplia, idem voluit Capr. concluſ. 6. nu. 79. vbi dixit, quod ſi conſtitutio loquatur per verba, quæ poſſunt importare præteritū, & futurum, tunc in dubio intelligentur potius de futuro, cum natura conſtitutionis ſit inſpicere futura, idem tenuit Curt. in d. l. omnes populi num. 134.

7 Subamplia, vt idem ſit † de omni alio verbo apto importare dicta duo tempora, quia in ſtatutis interpretabitur ſolùm de futuro, ita dixit Imol. in d. cap. fin. per gloſ. fin. in princip. in cap. vnico de Cler. non reſid. lib. 6. & in cap. 2. in ver. commiſerint de conſtit. eod lib. vbi etiam Gem. in hoc idem notat, & eiuſdem ſententiæ fuit Felin. vbi ſupra loco citato.

8 Quartò. Amplia, etiamſi ſtatutum ſit antiqui ſtatuti † declaratorium, ſed tamen haberet, & vteretur verbo promulgatorio noui iuris, vtputa quia diceret, ſtatuimus, decernimus, vel per hanc noſtram conſtitutionem, &c. vel eſſet aliquod ſtatutum declaratorium de nouo imponens pœnam circa iàm diſpoſita, quia tunc nihilominus diceretur reſpicere ſolùm futura, ex quo tunc diceretur partim etiam æditorium noui Iuris, ita idem Felin. vbi ſupra verſ. & ampliatur per gloſ. in d. cap. vnico de Cler. non reſid. lib. 6. quam dicit ad hoc notandam Gemin. ibidem, & quod lex, ſiue ſtatutum declaratorium, quod tamen imponit pœnam de nouo trahetur ſolùm ad futura, non autem præterita voluerunt Anton. de Butr. Abb. Imol. & Gemin. in d. c. fin. per ea quæ not. in proem. clem. in ver. de cætero de vſur. vbi etiam Abb. &

9 Card. & facit, quia conſtitutio † declaratoria addens aliquid, iudicatur, vt ius nouum in eo, quod addit ſecundùm Felin. in d. c. cognoſcentes nu. 7. verſ. 6. & vltimo limita, idem voluit Cro. in d. l. omnes populi nume. 133. Bertazzol. conſ. ciuil. 24. num. 7.

num.7.Bald.in l.Imperialem,§.inſuper in fi.de prohib.feud.alien.per Feder. Doct. in l.ius ciuile,ff.de iuſt.& iur.Domini de Rot.deciſ.142.num.3.par.2. & de hoc infrà in ſecunda limitatione.

10 Quintò. Amplia etiamſi ſtatutum vteretur ſimpliciter verbis † præteriti temporis, dummodò eſſent talia verba, & ratio ſtatuti, quæ adaptari poſſent futuris, vt poteſt poni exemplum ex dicto Bart.in l.illicitas,ff.de offic.Præſid. vbi dixit, quod ſtante ſtatuto, quod Iudex debeat reſcindere de facto venditiones factas per minores, licèt propter verbum factas, quod eſt præteriti temporis videatur ad faciendas non trahi tamen,& ad illas trahetur, quia natura legis eſt comprehendere futura, & lex, quæ ſemper loquitur in eis verificabitur l.Ariani, C.de hæret.facit quod not. Ioan.Andr.in c.1.quod met.cauſ.lib.6.in ver.extortas,vbi voluit,quod verbum illud non intelligatur de præteritis,ex quo notat ibi Gemin.quod etiamſi lex loquatur per verbum præteriti temporis non trahitur ad præterita, ſed ad futura, prout illum refert, & ſequitur Felin. vbi ſupra num.2.verſic.amplia tertiò, cum alijs ibi per eum, & Ampliationem ſecuti ſunt etiam Ruin.conſ.39.numero 18.lib.1.& 49. num.11.lib.3.Socin.Iun.conſ.21.verſ.& ad regulam num.15.lib.1.Cephal. d.conſil.644.num.33.lib.5.

Sextò. Amplia etiamſi effectus actus præteriti expectaretur in tempus futurum,
11 † nam quoad actum, qui eſt perfectus non trahetur ſtatutũ, & exemplum poni poteſt in l.iubemus, C.de teſtam. vbi forma data teſtamentis non extenditur ad teſtamenta iam condita, licèt pendeant vſque ad mortem teſtatoris, ita Felin. in d.c.fin. colum.3.verſ.amplia quarto de mente Abb. ibidem, & Ang. in authent.vt cum de appell.cognoſ.in princ.in ver.aduerte pro declaratione, & facit quod voluit Imol. in d.cap.fin.vbi concludit, & infert ad ſtatutum, quod vir lucretur dimidiam dotis
12 mortua vxore in matrimonio, & † ſine liberis, & dicit, quod tale ſtatutum nõ procedet in illa, quæ recepta eſt ante ſtatutum, & moritur poſt ſtatutum, licèt mors, propter quam inſurgit lucrum ſit poſt ſtatutum, ea ratione, quia ex contractu dotis, fuit ius iam quæſitum hæredibus mulieris de reſtitutione dotis ſoluto matrimonio, & ideò ſtatutum ſuperueniens non debet tollere obligationem alteri quæſitam, licèt adhuc non habuerit effectum per ea quæ not.Innocen.in c.ſtatuimus circa med. verſic.item nota quod priuilegium de maior.& obed.quam opinionem, & dictum Imol. ſequitur, & Felin. vbi ſupra, eò quia etiam licèt executio actus ſit de futuro, tamen venit in omnimodam connexitatem, & conſequentiam facti præteriti, quã ſententiam etiam nos comprobauimus latè in cõcluſione, quod ſtatutum loci contractus attenditur in ſeptima ſublimitatione ad quintam limitationem, ſiue intelligentiam principalis concluſionis, reiecta opinione nonnullorum in contrarium tenentium in locis, de quibus ibi, & hanc partem idem Felin. ibidem dicit ſuſtentabiliorem contra Bart.qui aliud ſentit in d.l.omnes populi, ff.de iuſt. & iur. & illam comprobando cum alijs ibidem declarat exemplum de teſtamento, de quo in d.l. Iubemus, vt illud procedat quando teſtator ſuperuiuens poſt legem nouam, nõ habet facultatem recitandi teſtamentum tempore ſuæ egritudinis, ſecus ſi mors non fuit repentina, & habuit facultatem mutandi, & vtendi ſolemnitate legis nouæ, & & non mutauit, quia tunc non teneretur, vt ibi per eum colum.4.uerſic.ſed ad intellectum, ſed de iſta ampliatione dic etiam, vt infrà in fallentijs, & illarum declarationibus.

Septimò.

13 Septimò. Amplia, vt tantò magis procedat concluſio, ſi † porrigendo ſtatutum ad præterita, ſequeretur aliqua iniquitas, quia cum lex debeat eſſe iuſta, & Sancta, cap. erit autem lex d.4. non debet poſſe operari iniqua, & iniuſta, ita Ang. in conſil. 53. num. 5.

14 Octauò. Amplia etiamſi ſtatutum loqueretur per verba † temporis præſentis, quia nihilominus intelligetur de futuris cum lex ſemper loqui dicatur d. l. Ariani, C. de hæret. Ang. conſ. 261. punctus eſt in anno Domini num. 5.

15 Primò. Limita concluſionem principaliter, vt procedat in † dubio, ſecus ſi eſſemus in caſu claro, quando ſcilicet ſtatutum diſponeret expreſsè, & nominatim de præteritis, & pendentibus, vt habetur in d. l. leges, C. de legib. ibi niſi nominatim de præterito tempore, & adhuc pendentibus negotijs cautum ſit, & vt in d. c. fin. de conſtit. vbi idem ad verbum habetur, & in clem. 2. in fi. de iud. Capr. d. concluſio. 6. nu. 2. Crot. in d. l. omnes populi nu. 136. eò quia, vt diximus, tunc apparet expreſsè de intentione ſtatuentium, quod actus præteriti comprehendantur in ſtatuto, & in claris non eſt opus coniecturis, l. ſi fuerit in fi. ff. de reb. dub. cum ſimilibus.

16 Primò. Sublimita, vt non procedat limitatio in negocijs deciſis, † quæ ſtatuentes per verba generalia etiam præteritum nominatim comprehendentia non præſumuntur reuocare voluiſſe, & de illis diſponere, ita Abb. in d. c. fi. de conſtit. nu. 9. quia, inquit, tale ſtatutum de præteritis loquens debet intelligi de præteritis nō deciſis, ea ratione, quia per verba generalia ſtatuentes non videntur habuiſſe mētem in ſtatuendo reuocandi quæſtiones deciſas, cum potius de nouo emergentes amputandæ ſint, & eas citò dirimere pertineat ad bonum publicum arg. not. in l. properandum, C. de iud. & Bart. in prima conſtit. Cod. §. hæc igitur nu. 22. de nouo Cod. facien. & in l. quidam æſtimauerunt num. 2. ff. ſi cert. pet. idem voluit Ang. conſ. 53. num. 5. Anchar. conſ. 164. incip. de iuribus, & efficacia nu. 2. & 3. eam rationem al-

17 legans, quia retractare præterita iam deciſa, & † ſuper eis legem iterum ſtatuere eſſet æquitatem de medio tollere, non autem in medium ponere, cum tali caſu dicerentur ſtatuentes præteritis calumniam inuenire, ſiue excitare, vt l. penult. in fi. C. de decur. & in l. fin. C. de fid. inſtrum. hanc eandem limitationem ſecutus eſt Bart. in d. l. omnes populi in quinta quæſt. princip. nu. 4. verſ. diſtingue per l. penult. C. de ſacroſ. Eccleſ. in fi. & §. fin. authen. vt ſponſ. larg. Capr. d. concluſ. 6. num. 3. Crot. in d. l.

* omnes populi num. 137. ita Doct. communiter in d. cap. fi. de conſtit. prout de communi opinione teſtatur Felin. ibidem nu. 3. verſ. hanc fallentiam, & facit tex. apertus in l. cauſas, C. de tranſactio. cauſas, & lites tranſactionibus legitimis finitas Imperiali reſcripto reſuſcitari non oportet, & ea quæ not. gloſ. in cap. ex multiplici de deci. & in cap. ex tua in ver. irritari de fil. presbit. idem etiam voluit Bart. in l. fin. per illum tex. C. de ſen. reſcin. non poſ. glo. & ibidem etiam Abb. in clem. dudum §. nos etenim in ver. pacta de ſepult. quæ firmat, quod lex irritans pacta præterita, non intelligitur de pactis, ſuper quibus emanaſſet ſententia, & confirmatio Apoſtolica, & idem ſi ſolam ſententiam ſecundum Card. ibidem in ſeptima quæſt. & facit quod not. Abb. in cap. non debet de conſang. & affinit. vbi dicit, quod effectus cauſati per ſtatutum reuocatum non reuocantur.

18 Amplia ſublimitationem, vt † procedat quomodocunque præterita ſint deciſa, dummodò legitimè, vtputa ſententia, tranſactione, iuramento, ſolutione, quietatione, præſcriptione, & ſimilibus, ita Felin. vbi ſupra num. 2. de mente Bart. in l. 1. §. fi. ff. ad

Digitized by Google

ff.ad Tertull. qui dicit ſe conſuluiſſe, quod ſi filia diuiſerat cum fratribus bona patrimonialia,& ſtatutum nouum excludens fœminas exprimet etiam præterita,non extendetur ēt ad bona diuiſa,& idem voluit Bart.in d.l.oēs populi nu.41. 5.q.princip.& Ang.in d.conſ.53.incip.in quæſtione propoſita, & facit quod not.Imol in d. cap.fin.de conſtit.de ſtatuto præferente maſculum fœminis Crot.in d.l.omnes populi nu.137.Anchar.in d.cap.canonum ſtatuta in 14.q.princip.

19 Subamplia, vt etiam procedant prædicta, ſi † nondum fuiſſet lata ſententia, ſed ſolùm concluſum in cauſa,quia cum tunc pari modo diceretur res deciſa,non comprehenderetur a ſtatuto etiam de præteritis loquente,paria enim ſunt eſſe iam iudicatum,vel eſſe concluſum in cauſa,vt not.in c.2.de reſtit.in integ.in ſexto, & Bald. in l.error C.de iur.& fact.ignor.& in l.incerti,C.de interdict. & eſt bonus tex. in c. auditis de procurat.& in cap.paſtoralis, de cauſ. poſſ. & in cap. cum dilectus de fid. inſtrum.vbi præcipuè Felin. & hanc ſubampliationem poſuit Card. in d. c.fin.per tex.in authen. cum de appellat. cognit. in princip. licèt contrarium ibidem teneat Imol.dicens,quod ille tex.requirit duo copulatiuè,videlicet concluſum eſſe in cauſa,& relationem factam Superiori, vnde ſola concluſio non ſufficeret, & ideò concludit ibidem Felin. quod licèt opinio Card. in hoc ſit ſuſtentabilis propter rationes,de quibus per eundē ibidem,tamen in practica ſeruaretur opinio Imol.& præ-

20 cipuè in illis caſibus, in quibus poſt concluſum in † cauſa poſſet adhuc fieri probatio,qui autem ſint illi caſus,poſuit idem Felin. in d. c.cum dilectus de fid. inſtrum.

21 & ideò pro concordantia dicerem, quod aut ſumus in illis caſibus,in † quibus poſt concluſum in cauſa poteſt adhuc fieri probatio,& procedet opinio Imol.ex quo nō poteſt dici res finita, cum adhuc fieri poſſint probationes, nec partes ſint a ſuis incumbentijs excluſę,aut ſumus in illis caſibus,in quibus poſt concluſum in cauſa nō poteſt vlterius probari,& tunc vera erit ſubampliatio, & opinio Card. quia licèt d. authen.vt cum de appellatio. cognoſ. requirat duo copulatiuè, ſcilicet concluſionē in cauſa,& relationem,prout notat Imol. & ideò per ſolam concluſionem minimè

22 ſufficere dicendum ſit,tamen ſine illa authen. iſtud ex alio probatur, † quia ſcilicet poſt concluſum in cauſa negotium dicitur finitum in illis caſibus, in quibus poſt concluſionem præcluſa eſt via iudicij partibus, & ideò tanquam de finito negotio dicendum eſt, quod non comprehendatur a ſtatuto, prout ita dixit Capr. in d.concluſ.6.nume.12.& ſeq.per d.cap.2. de reſtit.in integ.lib.6.& l.1.§.fin.ff.ad Tertul. & facit,quia in his concluſio in cauſa, & ſententia æquiparantur Alexan.in l.3. §.ſi ſeruus colum.penul.ff.de acquir.poſſ. Bart.in l.ſi mater,§.eadem in fi.ff.de exceptio. rei Iud. Afin.in ſua pract.§.23.cap.6.limit.10.num.2.

23 Et ad propoſitum nota, quod concluſio in † cauſa, eſt facultatis amplius producendi teſtes,vel Inſtrumenta pręcluſio, vt inquit Paul.de Caſtr.in l.admonendi numero 27.ff de iureiur.& Felin.in cap.cum dilectus num.1.de fid.inſtrum.& Bald.in cap.1.num.5.de cauſ.poſſ.& propriet.inquit concluſionem nihil aliud eſſe quàm litigantibus ſtrepitum Iudiciarium claudere,& concluſum in cauſa tunc dicetur cum nihil probandum ſupereſt Bald.in conſil.358.ſuper eo quod quæritur nu.4.lib.3.

24 Vel tunc concluſio in † cauſa eſſe facta dicetur, quando ita cōcluditur, vt nec de iure, nec de facto quicquam dici poſſit Zabarel.conſ.23.num.1. poſt Innoc. in cap. paſtoralis num.1.de cauſ.poſſ.& propriet.& Ang. in authent.de teſtib. §.quia verò num.24.in verſ.nunc eſt uidendum,& Paul.de Caſtr. in auth.iubemus num.5.in fi.

poſt

poſt Bald.C.de iud. dixit tunc in cauſa concluſum cenſeri, cum ambę partes, non vna tantùm, allegationibus, ſeu probationibus renunciant, & Bero. in cap quoniam contra nu. 215. de poſ teſt. voluit etiam per citationem ad ſententiam dici concluſum in cauſa, quod Aſin. d.§.23.c.3. intelligit dummodò ambæ partes inſteterint, aut conſenſerint pro dicta citatione rationibus ibi per eum, & modò magis dicetur concluſum, ſi pluries fuerint partes ad ſentẽtiam monitæ, vt per eundem Aſin. ibidem cap.4.de mente Rimi.conſ.272.num.13.lib.2.per ea quæ uoluit Ant.de Butr. & Imol.in clem.j.de cauſ.poſſ.& propriet. & poſtquam cauſa eſt commiſſa conſilio ſapientis adeo dicitur concluſum, quod nec etiam Inſtrumenta produci poſſint, niſi ſint liquida, & per iuramentum affirmet producere volens antea illa ignoraſſe, vt per Bald.conſ.309.num.2.lib.2.& per Aſin. vbi ſupra cap.5.& quod per conſilium ſapientis dicatur concluſum in cauſa tenet Bald.in conſ.285.num.8.lib.1.per tex.in l.cum a nobis, C.de delat.& in l.1.C.de relat.& idem Bald.conſ.67.num.6.lib.3.&

25 per eundem Aſin. loco ſupracitato, † qui per plura c. inde ſequentia explicat, quid operetur cõcluſio in cauſa, & multis modis ampliat, & limitat, ad quæ in huiuſmodi materia recurre, nàm plenè ibidem de hoc agit.

26 Primò. Sublimita ſublimitationem, vt non procedat, † quando ſtatutum diceret, quod omnia geſta prius habeantur pro infectis, quia etiam deciſa erunt annullata, ita eſt tex.cum gloſ.in verſ.pro infectis in clem.1.de immunit.Eccleſ.quem ad propoſitum ponderat Anchar.in d.c.1, ver.& licèt iſta ſit communis opinio de conſtit. & faciunt not.in ſimili in cap. per venerabilem ſuper gloſ. 2. qui fil. ſint legit. idem ſenſit Card.Imol.Gemin.& Abb.in d.clem.1.approbantes d.gl. & idẽ Imol. poſt Card.in cap.ceterum de reſcript. Anchar. conſ.137. pro D.Paula ad fin. Abb. in d.c.per venerabilem, & in cap.ſi aliquando de ſentent.excomm.& in cap.quæ in Eccleſiarum in primo notab.de conſtit.& Gemin. poſt Ioan. Andr. in c.ſi.de elect. in ſextò, Abb.in cap.non debet de conſangui.& affinit.in fi. & in cap. paſtoralis, §. verum de appellat.inferentes omnes, quod tali caſu excommunicatus vigore legis antiquæ non indiget abſolutione propter verba ſupra appoſita, & per eandem gl. in d.clem.1.dixit Card.in conſ.12.incip.an ſi opponitur de reſcript. quod impedimenta inducta a iure poſitiuo, nedum poſſunt per Papam ſola voluntate tolli, ſed effectus eorum præteritus iam, poteſt ex ſuo reſcripto haberi pro non facto.

In Intellige, vt iſta non procedant reſpectu iuris quæſiti tertio vigore primi ſtatu-

27 ti, † nam tunc etiam in ſecundo ſtatuto diſpoſita per verba ſupradicta, intelligerentur ſemper ſaluo iure tertij quæſito per ea, quæ not. Card. in cap. ad petitionem de accuſat.vbi etiam Ioan.de Anna. quam ſententiam dicit æquam, & ſuſtentabilem, Felin. in d.c.fin. ſub num.3. verſ.nihilominus, & ibi reſpondet ad contraria, & faciunt quæ diximus ſupra in concluſione de duobus ſtatutis contrarijs quodnam ſit attendendum limit.8. & ſeq.

Secundò. Sublimita ſublimitationem, vt non habeat locum quando ſtatuen-

28 tes in ſtatuto † nouo dicerent expreſsè, quod trahi deberet etiã ad præterita deciſa, quia tunc trahetur, vt eſt gloſ.reputatã ſingularis in d.l.cauſas in gloſ.fin. in fi.C.de tranſact.quam ad hoc allegat Felin. ubi ſupra verſ. ſecundus eſt caſus, & idem voluit Abb.in d.c.fin.num.9.idem ſenſit Bart.in l.ſi. C.ſi contra Ius, vel vtilit. public. Capr.d.concluſ.6.num.4.per gloſ.in clem.1.de immunit. Eccleſ. & ita Doct.communiter tenere teſtatur Crot.in d.l.omnes populi num.137.in fi.& faciunt ſupradicta,

ćta, & alibi per nos adducta quando apparet de expreſſa mente ſtatuentium.
29 Intellige tamen, vt tali caſu † requiratur cauſa rationabilis abſorbens ius alte-
rius, vt Felin. ibidem vbi etiam Abb. & facit quod dixit Anchar. in d. capit. 1. verſ.
ex cauſa, etiam dicens, ita fuiſſe ſeruatum in patrimonio Diui Petri, nàm cum pro-
pter terrarum calamitates annis 30. elapſis oportuiſſet homines illius patriæ ven-
dere poſſeſſiones pro modico, cauſa redimendi ſe à captiuitate fuit facta lex, quod
reſtituto emptoribus pretio, omnes contractus haberētur pro infectis, & adhoc ad-
ducit alia, vt ibi per eum, & de hoc latius etiam vide quæ diximus in concluſione
de duobus ſtatutis contrarijs limit. 9. cum ampliat. & ſublimitationibus, quibus hîc
dicta accommoda, hoc idem ſenſit etiam Capr. d. concluſ. 6. num. 5. & ſeq.
Secundò. Sublimita primam limitationem, vt non procedat in negotijs pen-
30 dentibus per viam appellationis, † quia licèt ſtatutum nouum comprehendat no-
minatim pendentia, tamen non comprehendit illa, in quibus iam iudicatum fuit,
31 licèt pendeant coràm Iudice appellationis, tum † quia Iudex appellationis ſucce-
dit loco primi, & ideò tenetur iudicare ſecundum Ius, quod vigebat in prima in-
ſtantia, & in auth. vt cum de appellat. cognoſ. in princ. & ita Felin. vbi ſupra col. 6.
verſ. limita 3. vbi etiam Abb. num. 9. verſ. aut præterita non ſunt deciſa, Bart. in d. l.
omnes populi 5. q. princip. verſ. aut ſunt negotia nu. 40. per tex. in d. authen. vt cum
* de appellat. cognoſ. in princip. qui teſtatur ita omnes tenere ibidem, & allegat gloſ.
in cap. licet canon in ver. de cætero de elect. in ſexto, & gloſ. fin. in l. ſancimus, C. de
ſacroſ. Eccleſ. Caſtr. in conſ. 87. in cauſa fortij, tùm quia propriè non dicuntur pen-
dere quæ iam etiam per vnicam ſententiam fuerunt deciſa Ang. in authent. in me-
dio litis ſacras iuſſiones non fieri, §. ſuper hoc dicens illum tex. eſſe diligenter no-
tandum, quod licèt lex expreſsè prouideat de cauſis pendentibus, & futuris, non ta-
men habebit locum in cauſis, quæ pendent per viam appellationis, ita quod ſen-
tentia erat iam lata, niſi expreſsè de illis lex faciat mentionem, vt in clement. 2. de
Iud. in fi. & in alijs iuribus ibi allegatis in gl. fin. hoc idem tenuit Capr. d. concluſ. 6.
* num. 7. vbi teſtatur hoc communiter teneri, idem etiam ſenſit Cephal. conſ. 661.
num. 16. lib. 5. Dec. in cap. quoniam num. 37. de conſtit. Alexan. conſ. 96. viſo pro-
ceſſu agitato num. 3. lib. 2. & idem ſenſit Crot. in d. l. omnes populi nume. 148. limi-
tans hoc dictum, vt procedat reſpectu eorum, quæ ſpectant ad deciſionem, & meri-
32 ta cauſæ, ſecus in his, † quæ ſpectant ad litis ordinationē, quia tunc ſtatutum nouū
trahitur ad caſum pendentem per viam appellationis reſpectu actuum futurorum,
eò quia quoad ea, quę reſpiciunt litis ordinationem ſemper inſpiciuntur ſtatuta lo-
ci, vbi cauſa agitatur, vt ibi per eum, & nos infra in quarta limitatione.
33 Tertiò. Sublimita, vt non ſit vera prima limitatio etiam in † cauſis pendenti-
bus in ipſamet prima inſtantia, ad quas ſtatutum etiam nominatim de pręteritis nō
tamen de pendentibus loquens non porrigetur, vt hæc expreſsè voluit, & defen dit
Bart. in d. l. omnes populi 5. q. princip. nume. 40. ff. de iuſt. & iur. quem refert, & ſe-
quitur Alexan. d. conſ. 96. num. 4. lib. 2. idem Bart. in conſ. 87. factum tale eſt, & hoc
puto verum, tex. enim in d. l. leges, la ſeconda, C. de legib. expreſsè inquit, quod le-
ges, & conſtitutiones futuris dant formam negotijs, non autem reuocantur, ad fa-
cta præterita, niſi nominatim, & de præterito tempore, & adhuc pendentibus nego-
tijs cautum ſit, licèt igitur de præterito ſit facta mentio non videtur conſtitutio de-
bere trahi ad pēdentia, poſtquam de eis nominatim in ea cautum non eſt iuxtà di-

Digitized by Google

ſpoſita in d.l.leges,quæ ad effectum,vt legis natura,quæ ſolùm futura reſpicit,alteretur, & ſic reſpiciat præterita, & pendentia requirit iſta duo copulatiuè, quod ſcilicet,& de præterito, & de pendenti cautum ſit,quod etiam comprobatur ex l.antepenult.& l.pen. C.de ſacroſ.Eccleſ.in quibus locis nominatim de pendentibus caſibus, & iam in iudicium deductis mentio fit ad effectum, vt ſub illarum legum diſpoſitione comprehenderentur,pro quo facit etiam Iacob.de Belui.in d.authent.vt cum de appellat.cognoſ.

35 Non obſtat quod dicit Felin.in d.cap.fin d. verſ.4.amplia de conſtitut.de mente Abb.& aliorum,de quibus ibidem quod ſcilicet non videtur poſſe dari ratio,quare pendentia in iudicio non debeant ita concludi a ſtatuto de præteritis mentionem faciente,ſicut cætera preterita non deducta in iudicio,quia reſpondetur,quod cum trahere conſtitutionem a diſpoſitione circa futura ſit contrà illius naturam, quæ vt diximus eſt futuris dare formam negotijs,& per conſequens ſit alterare illam,& in hoc ſit caſus odioſus,non debet talis interpretatio, & extenſio contraria naturæ legis vlterius trahi,quàm & ipſamet lex,& cõſtitutio voluit, & loquitur,& licèt pendentia in Iudicio, reſpectu ſtatuti de nouo ſuperuenientis, dicantur præterita, ita vt de præteritis loquens illa comprehendere videretur,tamen quia non ſunt ſimpliciter præterita, ſed cum hoc plus quod ſunt iam deducta in Iudicium ſuccedit, quod in illis debeant habere locum,& obſeruari iura, quæ non de ſimpliciter præteritis, ſed de præteritis in Iudicio pendentibus loquuntur,& ſicut de pendentibus in Iudicio fuit ſimpliciter ſtatutum,non debere fieri ſacras formas, aut ſacras iuſſiones, vt in rubr. & in authent. in medio litis non fieri ſacras formas, aut ſacras iuſſiones, vt col.8.immò fuit particulariter ſtatutum ad pendentia legis non trahi,niſi expreſsè fuerit dictum iuribus ſupra allegatis, ita nec de iſtis niſi ſpeciali modo, & particulari fuerit ordinatum, non poterit intelligi, prout & hoc expreſsè tenuit gloſ.in d. authen.vt cum de appellat.cognoſc.in princip.in ver.referentem,& Innoc.& Bald. in cap.fin vt lit.pend.& idem Bart.in l.ſancimus,la prima in fine,C.de ſacroſ.Eccl. & Iaſ.in d.l.non dubium num.15.C.de legib.quod dicit perpetuò cordi tenendum, & dicit vnà cum Bart.in d.l.omnes populi in d.5.q.num.40.& in d.conſ.87.procedere,etiamſi aliud in ſtatuto caueretur expreſsè,quod tamen non puto verum, quia ſi ex cauſa poteſt ſtatui quod ſtatutum porrigatur etiam ad præterita deciſa, vt ſupradictum eſt, multò magis ex cauſa rationabili poterit mandari porrigi ad pendentia, vt dixit Bald.& Innoc.in d.c.fin.vt lit.pend.

36 Si tamen Abb.Imol.& † aliorum contrarium tenentium in d.c.fin. de conſtit. & in alijs locis,de quibus ibi per Felin.d. verſ.4. amplia ſequi malueris, illam intellige, vt vera ſit,quando ipſum ſtatutum, ſiue alia conſtitutio emanaſſet proprio motu, vel ſtatuentium, vel Superioris, ſecus ſi emanaſſet ad impetrationem alterius, nàm tunc non traheretur ad pendentia in dicta cauſa principali per not. in d. auth. vt in medio lit. §. ſi vero, & §.ſi cauſam, & ita dixit Capr. vbi ſupra numero 15. de mente Compoſt.in d.cap.2.de conſtit. quem ſequuntur Ioan. Andr. Imol. & Abb. in d.c.fin.eod.tit.& iſtud eſt fortè quod voluit Bart.in d.l.omnes populi d.5.quæſt. numero 40. vbi multò minus valebunt ſtatuta, & reformationes Ciuitatum, quas canes Curiarum, & deuoratores omnium communium fieri faciunt pro libito voluntatis, idem voluit Felin. vbi ſupra ibi dummodò talis lex non emanet ad partis

37 poſtulationem, ſicque omnes fateri affirmat, quid autem operetur clauſula † motu proprio

proprio in reſcriptis,& conſtitutionibus, vide additiones ad Abb. in d. capit. fina. numero 9. ibi ſecus ſi motu proprio cum allegatis ibidem, & vide ſemper pro iſta clauſula, & alijs ſimilibus per Staphil. in tract. de lit. gratiæ, & giuſt. in prima parte ſub tit. de vi,& effectu clauſ. & per Petr. Rebuf. ſuper concord. in form. mandat. apoſt. in verſic. motu proprio,& per Roma conſ. 327. cum ibi adductis.

38 Subintellige, quod etiam ad partis poſtulationem ſtatũ comprehenderet † pendentia ſupradicta, quando appareret habentes ad prædicta auctoritatem eos, habita notitia de prædictis pendentibus velle vti plenitudine poteſtatis ſtatuendo,& ex certa ſcientia illud ſtatuerent, ita dixit Capr. in dicta concluſione ſexta numero 17. vbi dicit communem per ea, quæ not. Ioan. Andr. in cap. fin. num. 11. vt lit. penden. vbi cæteri ſcribentes de appellatio. cognoſc. ſcito tamen, quod nunquam in dubio quis præſumitur etiam ſtatuendo vti plenitudine poteſtatis, ſed potius ordinaria, ita Andr. Gaill. pract. obſeruat. obſeruat. 56. numero decimotertio, vbi etiam docet in quibus caſibus Princeps, & Superior præſumatur vti plenitudine poteſtatis.

39 Quartò. Sublimita primam limitationẽ, vt † non procedat in his, quę ſunt diuturnitate temporis comprobata, nam illa non obſtãte ſtatuto de præteritis mentionem faciente non comprehenderentur, ita Ang. in conſilio 53. incip. in q. propoſita per l. qui in Prouincia. §. Diuus Marcus ibi monemur temporis diuturnitate, ff. de rit. nupt. & §. alienationes in authent. de non alien. dum dicit tanta documenta longo tempore facta commouere multæ eſſe tergiuerſationis, & facit, quia ſicut lex, quæ de ſui natura concernit futura, non rumpit ea, quæ poſthac vniuerſali conſuetudine introducuntur lege non recepta, vt in capitu. denique §. hæc etſi legibus 4 i. diſtinctio. gloſ. in capit. 1. de treug. & pac. ita in ſimili lex loquens de præteritis non videtur includere præterita diu obſeruata, & facit argum. etiam tex. in l. minimè,& in l. ſed ea quæ longa conſuetudine, ff. de leg. Et quia Felin. vbi ſupra columna octaua verſic. ſed in practica dicit, quod in practica eſſet difficile ſuſtinere dictam ſublimitationem Angel. quia eius iura non vrgent, & non reperit illi conteſtem aliquem, & etiam cauſis, vt ibi per eum pro confirmatione deductorum ab

40 Ang. & conciliando opiniones dicerem, quod aut præterita ſunt adeò antiqua, & antiquata, vt poſſet oriri aliqua confuſio inter gentes ſi interpretaremur ſtatutum illa comprehendere, & non comprehendentur ab illo, etiamſi de præteritis loquatur per tex. in authen. de armis, §. hæc igitur omnia, dum dicit antiquiora perſcrutari, & ſuperiora tempore aſcendere, magis eſſe confundere, quàm legem facere, Aut de plano etiam talia comprehendendo ageretur inter populos, & tunc ſtante mentione de præteritis à ſtatuto verior eſſet opinio Felin. maximè id ſuadente aliqua euidente noua vtilitate iuxtà l. 2. ff. de conſtit. princip. vbi habetur, quod in nouis condendis, & conſtituendis euidens debet eſſe vtilitas, vt recedatur ab eo, quod diu ęquum viſum eſt.

41 Secundò. Limita principaliter concluſionem, vt † non procedat in ſtatuto declaratorio ſtatuti, vel Iuris antiqui, nàm traheretur ad præterita, ita tenent communiter Cano. in d. capit. fin. de conſtit. prout de communi teſtatur Felin. ibidem ſub numero quarto verſ. fallit ſecundo per tex. in authent. de filijs ante dotalia Inſtrumenta natis §. 1. & eſt ratio, quia ſtatutum declarans nihil de nouo inducit,& ideò non dicitur quidquam diſponere, vt non poſſit ad præterita trahi, ſed potius circa

ipſa præterita dicitur verſari,cum regulariter conſtitutio futura reſpiciat, & declaratio præterita ſecundum Bald.in l.non dubium, C.de legibus, facit l. hæredes palàm,ff.de teſtamen.& potius ligare dicitur hoc caſu conſtitutio antiqua, quàm noua declaratoria, quæ ſolùm aperit mentem circa iam ordinata ſecundum Abb. in dicto cap.fin.de conſtit.numero octauo,idem voluit Feder. de Sen. conſil. 112. incip. amice chariſſime Gemin.poſt Imol.in capit.deliberatione,§.volentes de offic. leg.lib.6. Abb.in capit.fin.de præſcript.vbi dixit,quod conſtitutio declaratoria iuris diuini comprehendit præterita, & Felin.vbi ſupra pro hoc adducit tex.quem reputat meliorem de iure in authent.de rapt.mulier.quæ rap.nu.in fine, ibi tanquàm ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet,idem voluit Bart. in dicta lege omnes populi quæſtio.5.princip.numero 44. per l.fin.C.de pact. conuentis, tàm ſuper dote, & l.fin.C.de tranſactio. idem voluit Iaſ.in d.l.non dubium numero decimo in ſexto notab. Capr. dicta concluſione ſexta numero vigeſimo, Bald. in d. l. leges,C.de legibus, & DD.de Rot.deciſio.142.numero 2.parte 2.vbi de communi.

42 Amplia limitationem, etiamſi † ſtatutum declarans vteretur aliquo verbo,propter quod videretur induci nouum Ius, vtputa cenſemus,& ſimile, quia etiam tunc dummodo ratio huius noui ſtatuti declaratorijs ſit antiqua reſpiciens alterius ſtatuti declarationem, trahetur ad præterita ſecundùm gloſ. in clementina prima, in ver.cenſemus de conceſs.præb.quam approbat, & ſequitur Felin. vbi ſupra nu. 4. in fine.

43 Primò. Sublimita limitationem, † niſi in ſtatuto declaratorio adeſſet verbum, propter quod appareret de mente ſtatuentium fuiſſe ſolùm futura reſpicere, vt ſi diceretur,de cætero in futurum, deinceps, & ſimilibus, nàm tunc, cum eſſemus in claris, non eſt laborandum circa interpretationem ſtatuti,ita Felin.vbi ſupra nu.5. per capit.fin.de ſponſ.duo. & capit.1.de poſtulatio.Prælat.in ſexto, & cap. aqua de conſecrat.Eccleſ.vel Alta. & in capit.vnico ad finem, de Cler. non reſiden. in ſexto, & in clementina prima,de vſur.Anton.& Imol.in d.capit. fin. de conſtit. & Gemin.in capit.ex antiquis 54.diſtinctio.per tex.in capit.ſuſpectus 3. quæſt.5. in ver. temporibus futuris excludimus, & hæc ſublimitatio eſt ſatis clara,& illam approbat Capr. dicta concluſione ſexta numero vigeſimoprimo, & DD. de Rot. deciſio.158. numero quarto parte ſecunda. Nec obſtat ſi dicatur cum Dec.in d.capit. fi.numero decimotertio ante med.verſ. ſed tamen conſiderandum eſt,quod quamuis ſtatutum declaratoriū ad futura ſe referat,tamen ex quadam neceſſitate ad præterita quoque debet extendi,ne aliàs inducatur perplexitas quædam,ac repugnantia, vt ſcilicet ſit ſtatutum declaratorium, & non habeat locum in præteritis, cum natura ſtatuti declaratorij ſit, vt ad præterita porrigatur, quia poteſt reſponderi, quod non inconuenit quod ſtatutum declaratorium, ſe referat ad futura, & velit dare certam formam futuris negotijs, & præterita relinquere ſub determinatione antiqua inducta, vel ex conſuetudine, vel Doctorum declaratione, vel alio modo, prout ſic reſpondet Bolognet.in d.l.omnes populi nu.162. verſic. mihi tamen magis placet,quem comprobat Rot.deciſ.142.num.5.parte ſecunda,vbi etiam fuit reſolutum,quod ſi ad ſtatutum declaratorium antiqui iuris fuerit addita confirmatio a Superiore neceſſaria ſe referens ad futura non comprehendet præterita,quidquid ante confirmationem poſſet vigore talis ſtatuti dici in contrarium per doctrinam

Butr.

Burr.in d.c.fi.num.15.ante med.verſ.niſi ſtatutum nouiter factum,vbi etiam Imol.
* Felin.& alij communiter.

44 Secundò. Sublimita, vt non adeò procedat limitatio, † quod trahatur declaratio etiam ad pręterita,in quibus lata fuiſſet aliqua ſententia ſecundum ſtatutum antiquum, vtputa ſi vſque ad præſens fuiſſet data aliqua interpretatio ſtatuto propter opinionem Doctorum ſecundùm quam fuiſſet lata aliqua ſētētia, & modò superueniat declaratio noua dicti ſtatuti talem interpretationem antiquam reprobans melius illud declarando, nàm non per hoc reuocabitur quod iam fuiſſet iudicatum ſecundum primam illam interpretationem, licèt modò a ſtatuto declaratorio reprobatam, & aliter declaratam,quia non imputatur ei,qui tenuit illam primam interpretationem,licet ſuperueniat lex illam declarans, & reprobans ſecundùm Gemin. in capit.humanum genus prima diſtinctio.& ita voluerunt Anton.de Butr.Io. Andr.Imol. & Felin.in dicto capitulo fina. de conſtitutio. & Gemin. in d. capit. ex antiquis,ſatis enim videtur,quod Iudex iudicat ſecūdum intellectum, qui tunc ſeruabatur,& idem ſecutus eſt Iaſ.in d.l.non dubium numero decimoquarto, C.de legib. per tex. quem dicit meliorem de iure in l. relegatorum, §. ad tempus, ff.de interd. & rele. idem voluit Capr. dicta concluſione ſexta, numero 28. & ſequen. de mente Imol. poſt Ioan. Andr. in dicto capitulo fina. de conſtitutio. & faciunt quæ voluerunt DD. de Rot. deciſio. 158. numero quinto parte ſecunda, vbi dixerunt, quod quando ſtatutum nouum declaratorium habet communem intellectum per prius contrarium, ita quod communis obſeruantia ſeruabat contrarium, tunc tale ſtatutum non trahetur ad præterita per gloſ.in capitulo primo in ver. de cætero ibi communi Iudicio, vbi etiam Gemin. colum. vlt. poſt princip. verſ. nota bene iſtam gloſ. & Franc.numero 5. verſ. vel ipſa conſtitutio de conſtit. Præpoſ. in d.capit.fin. de ſponſ.duor.nu.3. propè finem verſic. ſi verò habet conſuetudinem, uel communem interpretationem.

45 Intellige ſublimitationē,ut procedat † quando à tali ſententia non fuiſſet appellatum,ſecus ſi appellatum fuiſſet ab ea, quia tunc ſi pendente appellatione ſuperueniat ſtatutum, ſiue lex declaratoria, illa ſequenda eſt,ita Felin.in d.cap.fina.ſub numero ſeptimo, uerſ. excipiuntur ab iſta limitationē, quod dicit idem fuiſſe de mente Vinc. ibidem,& Imol.aſſerentis hoc dictum multum notabile ad declarationem uidelicet eorum quæ ſupra diximus,dum affirmauimus, quod ſtatutum nouum faciens etiam mentionem de præteritis non trahitur ad pendentia per uiam appellationis, & ratio ſpecialitatis in iſto caſu eſt, quia per ſtatutum, ſiue conſtitutionem declarantem ſtatutum, & conſtitutionem priorem, quomodo intelligenda ſit, & procedat,dicetur reperta ueritas illius ſtatuti diſpoſitionis, & de ea apparere, ideò Iudex etiam appellationis debet illam imitari, & ſecundum illam iudicare capit. ueritate, octaua diſtinctione licèt in alijs caſibus debeat ſequi iura, quæ uigebant tempore primæ ſententiæ. Et nota quod etiam in hoc caſu dicitur eadem iura ſequi, non autem noua,quia, ut diximus, non agitur de condendo aliquo ſtatuto nouo, ſed de declarando antiquo,& declarationis natura eſt, prius ad præterita,ut ſupra diximus, quàm ad futura, igitur Iudex appellationis ſecundum declarationem iudicans dicitur etiam iudicare ſecundum ſtatutum antiquum, licèt modò declaratum, quomodo intelligendum ſit, hoc idem ſecutus eſt Capr. dicta concluſione 6. numero 29.de mente Ioan.Andr.in d.cap.fin. In quo tamen dicerem, & diſtinguerem

Digitized by Google

rem prout ſupra, an fuerit huiuſmodi declaratio facta motu proprio Superioris, aut ad inſtantiam alicuius rationibus, & reſponſionibus de quibus ſupra in tertia ſublimit. ad primam limit.

46 Tertiò. Sublimita limitationem, vt non procedat in ſtatuto, quod vltrà declarationem imponeret pœnam de nouo contrafacienti, quia reſpectu pœnæ de nouo impoſitæ non traheretur ad præterita, prout etiam ſupra diximus in quarta Ampl. & hoc latè proſequitur Felin. in dicto capit. fin. numero octauo verſiculo quarto Limita aſſerens contra Imol. ibidem hoc procedere, ſiue pœna imponatur ipſo Iure, ſiue ſi veniret imponenda per Iudicem, & hoc eſt quod voluit Abb. in dicto capit. fin. num. 11. vbi dixit, quod quando lex eſt partim declaratoria, & partim editoria, quatenus edit de nouo eſt dicendum de illa, prout de ſimplici noui Iuris editione, quæ reſpicit futura, idem voluit Iaſ. in d. l. non dubium num. 12. verſic. 2. ſingulariter limita.

Tertiò. Limita principaliter concluſionem, vt non procedat quando ſtatutum
47 † nouum annullaret actum ex cauſa de præterito, vt quia annullaret actum factum contrà diſpoſitionem, & prohibitionem prius exiſtentem, & ideò cauſa annullationis haberet de præterito ante conſtitutionem nouam, quia tunc porrigitur ad præterita, & exemplum poteſt poni, vt in authen. de alien. & emphit. §. ſi verò aliquid, ibi omnia vero, quæ contra leges antiquas facta ſunt renouari ſancimus, & res quæ contra virtutem earum data eſt venerabilibus domibus reddatur, & de cæterò ſecundum præſentem legem omnia fieri diſponimus, & in l. fin. C. de pact. ibi ſecundum itaq; veteres regulas, & facit l. penult. C. de incert. nupt. limitationem poſuit Bart. in d. l. omnes populi 5. quæſtio. princip. numero 44. verſic. ſecundo caſu autem cauſa annullationis, &c. & illam ſequuntur Anton. de Butr. Imol. Abb. & Felin. in dicto capitulo finale, de conſtitutio. ſecus tamen eſſet, ſi cauſa annullationis per ſtatutum nouum annullans introducta eſſet, & ab ea adinuenta, & ſtatuta, quia tunc, nec porrigeretur ad præterita, ita Bart. vbi ſupra per l. iubemus in fi. C. de teſtamen. ibi quod enim antiquitas peccauit, quæ præſentis legis inſcia priſtinam ſecuta eſt obſeruationem, & prius, quæ in poſterum tantummodo obſeruari, &c. & per l. fina. in fi. C. de curat. furio. & facit, quia, vt diximus in principio regulæ, legis, & conſtitutionis natura eſt futuris certam formam dare negotijs, non autem præteritis, niſi nominatim, de eis diſponat d. l. leges, la ſeconda, C. de legib. & limitationem ſecutus eſt Capr. dicta concluſione ſexta numero trigeſimoquinto, inquiens, quod ſi cauſa annullationis inducitur per ſtatutum, non porrigitur ad præterita, niſi aliud appareat ex verbis ipſius, puta ſi loquatur per verba preteriti temporis per l. decernimus, C. de ſacroſ. Eccleſ.

Sublimita, vt vera ſit limitatio, dummodo cauſa nullitatis, quæ erat de præteri-
48 to † inferebat nullitatem ipſo iure, ſecus autem ſi actus tenebat, ſed in odium inducitur de nouo ceſſatio, quia tunc non debet extendi ad prætetita, ita Abb. in d. capi. fin. numero 11. verſic. hoc dictum limitarem, quem referendo ſequitur etiam Felin. ibidem numero nono, adducens rationem, quia ſcilicet annullatio actus ſuper Iure quæſito eſt pœna iuxta not. per eundem Abb. in capitulo ſecundo de conſtitutio. & reſpectu pœnæ conſtitutio nunquam trahitur ad præterita, vt ſupradiximus.

49 Quartò. Limita concluſionem, vt non procedat in † ordinatorijs Iudicij, & modo procedendi, nam quoad illa ſtatutum includet omnia negotia præterita, & cauſas

ſas

ſas non ſolum futuras, ſed etiam pendentes, ita Felin. vbi ſupra numero 10. verſic.
* fallit quarto, qui de communi teſtatur per gloſ. in d. c. licèt canon in ver. de cætero, & gloſ. fin. in clement. 2. de Iud. & ibi Imol. Bart. in d. l omnes populi d. 5. quæſtio. princip. numero 44. verſiculo quarto caſu vbi ait, quod ſtatutum pertinens ad litis ordinationem locum habet in omnibus futuris litibus quanquam ſint ſuper præteritis negotijs per d. l. 2. in princip. C. de iur. cal. & §. pen. & ita tenet Cyn. in d. l. leges, vbi etiam Oldrad. ſecundùm eum idem voluit Iaſ. in d. l. non dubium nu. 15. in fi. C. de legibus, quod dicit benè menti tenendum allegans ad hoc etiam Paul. in dicta lege ſancimus, C. de ſacroſan. Eccleſ. & Bart. in tit. de pac. Conſtant. §. hoc quod nos verſic. tertio nota quod Iudex Abb. Imol. & Anton. de Butr. in dicto cap.
* fi. qui Imol. teſtatur hanc communem opinionem, pro qua facit, quod dixit Bald. in capit. fina. vt lit. penden. vbi voluit, quod ſtatutum de cauſis compromittendis habeat locum etiam in cauſis pendentibus, quia iſtud reſpicit magis ordinem procedendi, ideſt coram quo, & qualiter procedatur, quàm deciſionem cauſæ, & facit, quod dixit idem Bald. in d. l. leges, C. de legibus vbi voluit, quod ſi vnum officium habet duos Iudices, & adiungantur eis tres, videbuntur etiam adinuenti in litibus pendentibus coram illis duobus primis, quia ſtatutum reſpicit formam proceſſus, nec obſtat d. authent. in medio litis, de qua ſupra, quia loquitur quoad deciſionem cauſæ, & ita dicit ſe conſuluiſſe Florentiæ in Iudicibus fallitorum, & idem ponit idem Bald. in d. l. ſancimus, C. de ſacroſ. Eccleſ. in fine, & ita conſuluit totum Collegium Peruſinum per multas rationes, & eſt in conſilijs Ang. conſil. 211. incip.
* primum eſt videndum, utrum dicti Iudices, & hanc quoque communem ſententiam teſtatur additio ad Abb. in dicto capitulo finale, in ver. Iudicij cum alijs ibi allegat. prout illam etiam communem teſtatur Crot. in dicta lege omnes populi nume. 138.

50 Intellige limitationem, ut procedat in proceſſu, qui tempore † ſtatuti reſtat, non in iam facto ſecundum Ang. in dicto conſilio 211. per l. fin. C. de iur. calum. ibi in primo poſt hanc legem ingreſſu. & idem gloſ. in dicto capit. licèt Canon, & Abb. in
* capit. uenerabili de Iud. & hanc communem opinionem teſtatur Felin. ubi ſupra, uerſ. hanc fallentiam de mente Imol. ibidem, & illum ipſe quoque ſequitur, rationem allegans, quia ſcilicet reſpicere proceſſum fiendum eſt de natura legis, quæ futura reſpicit, ſi autem diceremus factum quoque reſpicere, eſſet ligare præterita per feſta contra intentionem legis, idem uoluit Abb. in dicto capit. fin. numero 11. uerſic. aut conſtitutio aliquid de nouo addit, & hoc modo erit intelligendum quod dixit Imol. ibidem, dum facit diſtinctionem, an lites erant inchoatæ ante ſtatutum, an poſt, aliàs contra eum eſſet communis opinio, de qua ſupra, & ita tenet etiam Crot. in dicta lege omnes populi, eò quia proceſſus habet diuerſas partes, & capitula diſtincta, & ſeparata, ideò ſtatutum poteſt in aliquibus operari, & in alijs non.

51 Quintò. Limita concluſionem, ut non procedat, quando factum aliquod eſt partim de præterito, & partim de futuro, uel etiam quando factum de præterito expectat perfectionem ſuam, & complementum a facto futuro, quia ſtatutum nouum illud comprehendet, ut eſt gl. & ibi Abb. in clementina ſecunda, in uer. in poſterum de ætat. & qualit. ex qua hoc idem colligit ibidem Imol. poſt Ant. de Butr. dicens, quod ubi conſtitutio certam dat formam actui, licèt ille actus fiendus in futurum

Digitized by Google

turum habeat ortum ex cauſa de præterito, tamen ſubijcitur conſtitutioni nouæ, & ibi Card. dicit, quod quando conſtitutio concernit aliquid productiuum plurium effectuum concernit præterita reſpectu effectuum futurorum, & pro exemplo limitationis poteſt adduci quod not. Bald. in l. ſi ita ſcriptum, §. fin. ff. de lega. 2. vbi dicit, quod ſi ſtatutum dat certum premium capienti bannitum, & illum præſentanti Poteſtati, comprehendit illum, qui cæpit ante ſtatutum, & præſentauit poſt, & quod not. idem Bald. in l. illa poſt medium, C. de donat. dicens, quod ſtatutum excludens filiam dotatam a ſucceſſione dotantis includit dotatas ante ſtatutum, ſi moritur dotans poſt ſtatutum ſecus ſi eſſet mortuus ante ſtatutum, & hanc limitationem ponit, & ſequitur illam pluribus comprobando Felin. vbi ſupra numero vndecimo, & columna decimaſexta, verſ. puto, teſtatur hanc eſſe communem opinionem, & facit ad hoc illud etiam quod notauit Bald. in d. l. omnes populi numero quinquageſimoſecundo, & de quo etiam ſupra in alio loco, volens, quod ſtatutum prohibens fœminas portare certa genera veſtium, intelligitur de veſtibus etiam antea factis, quia eas portare non poterunt in futurum poſt ſtatutum, quia, vt diximus, eſt quid partim de præterito, & partim de futuro, de præterito quia veſtes iam factę erant, de futuro, quia illas portare eſt quid de cætero, & ad hoc poteſt etiam adduci aliud exemplum, de quo per Barto. in d. l. omnes populi numero quadrageſimoſeptimo, 5. quæſtio. princip. vbi dixit, quod ſi extaret ſtatutum, quod vxore mortua in matrimonio ſine filijs vir lucretur tertiam partem dotis, certè cum tale Ius lucrandi, & retinendi certam partem dotis competat viro ex facto iſto, ſcilicet ex morte vxoris, ſi vxor moriatur poſt ſtatutum habebit locum ſtatutum etiam in dotibus antea datis, ex quo lucrum proueniens marito oritur de futuro, ideſt ex morte poſt factũ ſtatutum ſecuta, licèt factum ſit etiam de pręterito quoad dotes iam conſtitutas, ſed contra iſtud exemplum de dote datum per Bart. extat communis opinio, vt teſtatur Capr. in dicta concluſione ſexta numero quinquageſimotertio, & nos latè in alia concluſione, quod attendatur ſtatutum loci contractus in ſeptima ſublimitatio. ad quintam intelligentiam, ſeu limitationem principalem, & hanc limitationem ſequitur idem Capr. ibidem, vbi de communi dicit, & pro ea facit quod dixit Anch. conſilio 128. incip. viſis, & diligenter examinatis, vbi voluit, quod ſi pater acquiſiuit emphiteuſim pro ſe, & filijs maſculis, & filiabus, & antequam pater moriatur emanet ſtatutum, quod filia non poſſit ſuccedere extante filio maſculo, filia non poterit ſuccedere propter prohibitionem dicti ſtatuti, quia ſi quod Ius competit filiæ virtutæ ſtipulationis præteritæ patris, id ſumit tamen initium poſt mortem patris, ergo ſtatutum ſuperueniens ad illud ius, quod demum naſcitur, poſtquam dictum ſtatutum amanatum fuit, extẽditur limitationem ſecutus eſt Crot. in dicta lege omnes populi numero 131. & ſequent. licèt improbat vtrunque dictum Bartol. & Anchar.

52 Intellige limitationem, vt non procedat quando ſic extendendo † ſtatutum adductum partim de præterito, & partim de futuro, fieret tamen reſtrictio, circa actũ de præterito, faciendo ipſum duriorem, & aſperiorem, quàm eſſet tempore, quo factus fuit, ita Felin. vbi ſupra de mente Gemin. in cap. ante triennium 31. diſtinctio. per illum tex. vbi conſtitutio diſponebat ſuper ſeruanda deinceps caſtitate Diaconorum Orientalium, & tamen non extenditur ad illos, qui licet eſſent Diaconi tamen iam contraxerant matrimonium, & faciunt adhoc not. per Ant. de Butr. Imol. & Abb.

& Abb. in capit. dilectus quod met. cauſ. & Archidiac. in capit. geſta 24. diſtinct. & Ioan. Andr. & Abb. in capit. ſuper eodem de regu. in quibus locis habetur, quod
53 † lex noua imponens aſperiorem vitam religioſis, non trahitur in dubio ad receptos ante legem, & ideò etiam ſtatutum imponens ratione officij Procuratoris, & Aduocati grauamina non ſolita Procuratoribus, vel Aduocatis, ſecundum iſtam intelligentiam non comprehendet Procuratores, & Aduocatos ante ſtatutum, quia licèt ſit quid de præterito, & de futuro, quia de præterito eſt ipſum officium Procurationis, & Aduocationis ante ſtatutum, & de futuro eſt illius exercitium, tamen ne grauius eſſet per talem intelligentiam, & extenſionem officium Procuratoris, & Aduocati, quàm eſſet tempore, quo facti fuerunt Procuratores, & Aduocati, non debet ad præteritos porrigi, & illos comprehendere, ita etiam ſenſit Crot. in d. l. omnes populi num. 140.

54 Secundò. Intellige, vt non procedat in futuris, quæ † nullo modo ſunt ſeparata, ſed omninò cõnexa cum præteritis, & habent omnimodam dependentiam ab eis, quia tunc ſicut non comprehenderet præterita, ita nec futura eiſdem omninò annexa, ex quo omninò habent dependentiam ab eis, & exemplum poni poteſt, emanauit ſtatutum, quod Rectores Hoſpitalium teneantur reddere rationem de negotijs gerendis Hoſpitalis, aliqui Rectores tempore conſtitutionis aliqua adminiſtrauerant, & aliqua eodem anno erant adminiſtranda, nunquid tenebuntur reddere rationem de toto anno, ex quo aliqua negotia illius anni erant geſta, & aliqua gerenda, & eſt diſtinguendum, qđ ſi gerenda ſunt omninò ſeparata a geſtis tenetur reddere rationem de illis gerendis iuxtà diſpoſitionem ſtatuti, ſecus ſi non ſint ſeparata, ſed omninò annexa cum iam geſtis, quia tunc non tanquàm de gerendis, ſed tanquam de geſtis erit de eis iudicandum, & ſic ſtatuto non comprehendentur, ita notabiliter voluit gloſ. in clementina prima, in ver. deputata, de teſtamen. vbi Abb. facit illam ſingularem, & idem ibi Cardin. & Imol. & idem Abb. in capit paſtoralis, §. verum de appellatio. & in dicto capit. fina. numero vndecimo de conſtit. vbi etiam Felin. columna decimaquinta in princip. cum alijs ibi per eum Imol. in clementina ſecunda, in verſic. ſed contrà prædicta de ætat. & qualit. Gemin. in capitulo ex antiquis 54. diſtinct. & facit tex. in capit. fin. de conceſſ. præben. in ſexto §. fin autem, vbi conſtitutio non inducit executionem actus de futuro, qui venit connexè, & acceſſoriè ad actus præteritos, & eandem ſententiam ſecutus eſt Capr. dicta concluſione ſexta numero quinquageſimoſeptimo, & facit, quia cõnexorum idem eſt Iudicium l. quid ergo, §. pen. ff. de contr. Iudic. tut. in verſ. connexorum l. tutor poſt pubertatem, ff. de tut. & rat. diſtrah. & ita tenet Crot. in d. l. omnes populi numero 142.

55 Sextò. Limita, vbi † ſtatutum daret, vel tolleret aliquam exceptionem, quia ſi exceptio oritur poſt ſtatutum ſubiacet ipſi ſtatuto reſpectu etiam contractus facti ante ſtatutum, niſi aliud exprimeretur in ſtatuto Cephal. conſ. 644. numero decimonono libro quinto, per tex. in lege penult. C. de vſur. & in l. teſtium, C. de teſtib. exemplum, ſi ſtatutum diſponit, quod contrà Inſtrumenta poſſit opponi ſola exceptio ſolutionis, operabitur, quod etiam contrà Inſtrumentum factum ante ſtatutum, non poterit alia exceptio opponi, quàm ſolutionis, etiamſi aliæ exceptiones adeſſent, dummodò eſſent ortæ poſt ſtatutum, vbi autem eſſent prius ortæ poſſent opponi, quia non intendit ſtatutum tollere Ius ante quæſitum, & ſtatutum licèt ope-

ratur quoad exceptiones de nouo conceſſas etiam quoad Inſtrumenta præterita, & facta, non operabitur tamen, niſi eo modo quo ipſas exceptiones concedit, & a die ipſius conceſſionis, vt ſi extaret ſtatutũ, quod poſſeſſor bonæ fidei præſcribat quinquennio, poſſeſſio capta ante ſtatutum non computabitur, ſed debet inchoari quinquennium de nouo, quia ei ante ſtatutum talis exceptio præſcriptionis minimè competebat, ſed ab ipſomet ſtatuto incipere debet, ex quo ab ipſius conceſſione competit ſecundum Bart. in d. l. omnes populi verſiculo ſecundo caſu numero 44. in quinta quæſtio. princip. per authent. de duobus reis, §. fina. & l. penult. C. de vſur. & Anton. de Butr. Abb. & Felin. in dicto capitulo finale, de conſtit. per l. teſtamentum, C. de teſtamen. & l. pen. C. de vſur. & quod habetur in l. Fiſcus, ff. de iur. fiſc. & ad hoc facit quod notauit Capr. d. concluſione ſexta numero 48. vbi dixit, quod quando conſtitutio diſponeret inducendo exceptionem, quę non cauſatur tempore contractus, ſed ab alio facto poſt contractum, & tunc ſi illud factum fiat poſt dictam conſtitutionem, trahetur etiam ad præterita, vtputa ne ab exemplo, de quo proximè, recedamus, ſi conſtitutio diſponat, quod poſſidens bona fide per decem annos præſcribat, ſi aliquis poſſideat per decem annos poſt ſtatutum cauſabitur ex tali præſcriptione exceptio præſcriptionis etiam in præteritis, ex quo talis exceptio oritur poſt ſtatutum factum, niſi, vt diximus, aliud in ſtatuto exprimatur, vt etiam per eũdem Capr. qui ſubiungit, quod idem erit, prout, & nos diximus, quando conſtitutio prouideret tollendo exceptionem, quia tunc etiam tollet exceptionem competentem etiam ſuper facto de præterito ſi exceptio incipiat competere * poſt ipſum ſtatutum, & conſtitutionem, & ita communiter teneri teſtatur, idem tenuit Crot. in d. l. omnes populi num. 141.

56 Septimò. Limita, vbi ſtatutum † aliquid indulget, & malè facta remittit, quia tunc etiamſi loquatur per verba, aut præſentis, aut futuri temporis, non extenditur ad futura, ne detur materia delinquendi, vt ſi ſtatutum diſponeret, quod quilibet bannitus extrahatur de banno ſoluendo centum, non habebit locum in banniendo in futurum, quia daretur materia delinquendi, ita Bart. & Bald. in l. cum lex, ff. de legib. per illum tex. idem voluerunt Anton. de Butr. & Imol. in d. cap. fin. vbi etiam Felin. numero decimotertio, idem voluit Salic. in lege ſecunda, C. de generali abolit; dicens, quod licèt lex in deciſiuis dat formam futuris negotijs, & idem in ſolemnitatibus adhibendis, tamen in remiſsionibus pœnarum ſecus eſt, ne detur via delinquendi, vnde ipſe poſt Iacob. Butr. in l. caſtitati, C. de adult. dixit, quod reſcriptum dans remiſſionem pœnarum infligendarum ante delictum commiſſum non tenet, quia inuitat ad delinquendum, fallentiam iſtam ſecutus eſt Angel. conſilio ſexageſimoſeptimo municipali lege numero tertio, & Bald. in l. ſi ita §. de aur. & arg. lega. Gemin. poſt Imol. in capitu. 2. in ſecundo reſpon. de conſtit. lib. 6. Bald. & Imol. in l. cum in ſecundo, ff. de iniuſt. teſt. Bald. in d. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. & in d. l. leges, C. de legibus, vbi etiam Cyn. & in capit. fin. de præſcript. Abb. in d. capit. 2. in ſecundo not. de conſtitutio. Imol. in clementina ſecunda in verſic. ſecundo fallit de reſcript. & facit quod conſuluit Feder. de Sen. conſil. 278. incip. factum

57 ex quo iure conſilium, vbi latè reſpondet, quod ſtatutum † non poteſt habilitare prolem illegitimam ad ſucceſſionem, ne aperiatur via adulterijs, & copulæ illicitæ, & quia ſtatutum caret honeſtate contra cap. erit autem 4. diſtinct. & ex illo conſilio Gemin. in capit. 1. in §. 2. in fi. de fil. præsbit. in ſexto infert, quod non valet ſtatutum

58 tutum † Epiſcopi habilitans omnes filios illegitimos ad minores, & ad ſimplia beneficia, quia aperiretur via peccato, ſecus in diſpenſatione, quæ ſibi competit, quia illa fit cum cauſæ cognitione, vt per Innocent. in capitu. cum monaſterium de ſtat. monac. &c. quæ non poteſt dici in dicto ſtatuto accedere, cum per illud induceretur diſpenſatio nimis indiſcreta, & iniqua, vt ibi per eum Capr. d. concluſio. ſexta num. 47. qui teſtatur hanc eſſe communem opinionem, quam ſequitur Crot. in d. l. omnes populi numero 143.

59 Octauò, Limita, vt non procedat in ſtatuto † nouo imponente pœnam minus rigoroſam, & magis congruam, & conuenientem delicto, quàm pęna iam ante impoſita per ſtatutum antiquum, quia tunc in puniendo illos, qui deliquerunt ante ſtatutum attenderetur pœna ſtatuti noui, vt ſi iam adeſſet ſtatutum imponens pœnam capitis vendentibus ſal ſine licentia, & deinde per ſtatutum nouum fuiſſet mutata illa pœna capitis in pecuniariam, debebit ille qui vendidit ante iſtud nouum ſtatutum, & ſic tempore primi ſtatuti accuſatus, hodie quo tempore ſententiatur puniri ſecundum pœnam ſtatuti noui minus rigoroſam, & magis congruentem delicto, ita Barto. in dicta lege omnes populi numero quinquageſimoprimo, 5. quæſtio. princip. vbi ait, aut ſtatutum imponit pœnam delinquenti, aut iam impoſitam mitigat, primo caſu aut ſtatutum continet pœnam conuenientem delicto, & inſpicitur tempus delicti, aut continet pœnam grauiorem, vltra quam conueniat, & inſpicitur tempus ſententiæ. Secundò caſu quando pœna impoſita mitigatur, porrigitur etiam ad præterita, & recitat pro hoc d. quæſtionem de vendente ſal, idem voluerunt Anton. de Butr. & Innocen. in dicto capitulo fina. de conſtitutio. & hoc eſt verum in pœna, vt diximus, congruentiori, quæ augetur, & minuitur ex cauſa, in qua imponenda inſpicitur tempus ſententiæ, non autem delicti, ſecus autem, vt etiam diximus, vbi eſſet pœna ordinaria, & propria delicti, nam tunc in illa imponenda attenditur tempus ipſius delicti, ſiue ſit delictum priuatum, ſiue publicum per l. 1. ff. de pœn. & capit. fina. de ſentent. excommunic. l. ſi quis decurio, C. de falſ. Abb. in dicto capitulo fina. de conſtitutio. numero duodecimo, qui limitationem etiam declarans diſtinguit dicens, quod quædam eſt pœna ordinaria, & in illa imponenda debet haberi reſpectus ad tempus delicti, & ſic procedit dicta lege prima, & capit. fin. quædam eſt additio pœnæ, vel diminutio, quæ fit ex cauſa, nam Iudex poteſt minuere, vel augere pœnam ordinariam, etiamſi eſſęt pœna ſtatuti, vt l. quid ergo, §. pœna grauior ff. de his, qui not. infam. vbi Bart. inferens ad ſtatutum, & in hac pœna conſideratur tempus ſententiæ, & non delicti, Vnde ad propoſitum limitationis, aut ſtatutum antiquum imponebat pœnam ordinariam, & propriam delicti illius, & illa ſeruanda eſt, aut imponebat pœnam grauem, vltrà quam meretur delictum, propter aliquam cauſam, puta propter guerram, & tunc ſtatutum, ex quo reducit pœnam ad congruentiam ſecundum tempus præſens delicto, non autem perſeuerat in rigore præterito, debet iſtud attendi, & ſecundùm illud fieri caſtigatio, & idem voluit Felin. ibidem loco ſupracitato, Capr. dicta concluſione ſexta numero quadrageſimoquinto allegans gloſ. in authent. vt Iud. ſine pro quoquo ſuffragio §. opinionem, & hoc idem tenuit Crot. in dicta lege omnes populi numero 144.

60 Sublimita, vt non procedat in ſtatuto † antiquo imponente pœnam ipſo iure,

nam illud erit obſeruandum,non autem ſtatutum nouum pœnam etiam congruentiorem imponens,quia quando ſtatutum imponit pęnam ipſo iure,dicitur executorium, ita Gemin. in capit. fina. de electio. in ſexto per not. & in capit. licèt canon eodem tit. & idem voluit Ioan. Andr. in dicto capitulo fina. idem voluit Felin. in dicto capit.fina.de conſtitutio.numero 14. cum ibi alleg.Crot.in d.l.omnes populi numero 144.

61 Intellige tamen, vt iſtud non eſſet verum, ſi ſecundùm † ſtatutum pœnam congruentiorem imponens diceret,& vellet primum ſtatutum haberi pro infecto,nam tunc etiam pœna impoſita ipſo iure eſſet ſublata, ita Ioan. Andr. quem ſequitur ibi Gemin. in dictocapit.fina.de electio.in ſexto, per tex.cum gloſ. in clementina prima, de immunit.Eccleſ.& hoc idem approbat.Felin.vbi ſupra,& Crot.loco proximè citato.

62 Et ad materiam quænam tempora in † pœnis, & puniendo attendantur, & quinam ſtatus. an ſcilicet tempore delicti,an vero ſententiæ, vide per Alber. in prima parte ſtat. quæſt.85. & in quarta par. quæſt.54.Bald.& Angel in lege prima, ff. de pœn Bald.in lege officiales, C. de Epiſcop. & cler. & in lege cum quædam puella, ff.de iuriſdict.omn.Iud.& in authent.caſſa, C. de Epiſcop.& Cler. & Canoniſtæ in d.cap.fin.de conſtit.& in cap.1.de obli.ad ratio.& Bart. in d.l.omnes populi nu.48. 5.q.princip.cum ſeq.

63 Nonò. Limita in ſtatuto † confirmatorio,quia trahitur ad præterita,ſecundum Iaco. de Belu. quem refert, & ſequitur Bart.vbi ſupra in dicta lege omnes populi d. quæſtio. 5. numero quadrageſimo, & facit tex. in capitulo primo, de tranſlatio. Prælator. & quod habetur in l.bene a Zenone, C. de quad. præſcript. Felin. vbi ſupra numero decimoquinto verſic. fallit, & idem voluit Hoſtien. in dicto capitulo finale de conſtitutio. inquiens quod quando conſtitutio concordat cum iure antiquo trahitur ad præterita,quem refert,& ſequitur Capr.dicta concluſio.6. num.43. vbi teſtatur ita ab omnibus teneri,& idem voluit Crot. in d. l. omnes populi numero 145.

64 Primò. Intellige, niſi tale ſtatutum † confirmatorium haberet annexam etiam nductionem alicuius iuris noui, nam tunc quoad illud non trahetur ad præterita, ita Capr.loco proximè citato per l.ius ciuile,ff.de leg.& teſtatur ita communiter teneri, pro quo facit, quod diximus ſupra in quarta ampliat.& in 3.ſublimitio.ad ſecundam limit.

65 Secundò. Intellige, vt iſtud ſit verum, ſi ſtatutum † confirmans vteretur verbis,quæ poſſent importare præteritum tempus aliàs non, vt ſi diceretur facta,rogata,& ſimilia, ita Bart.in d.l.omnes populi, & Imol.in d.cap.fin.de conſtit.quos referendo ſequitur Felin. ibidem,& idem tenuerunt DD.de Rot. d. deciſ.158.nu.4. parte ſecunda.

66 Tertiò. Intellige,vt vera ſit limitatio, dummodò actus † confirmatus retrò habuerit vigorem, ſed ſi ſumit vigorem à ſtatuto nunc confirmante, tunc confirmatum trahitur ad tempus confirmationis,non autem confirmans trahetur ad tempus confirmati, ita Bald. in dicta lege leges, vbi dixit idem eſſe in infirmatione, nam aut habet vetuſtiorem cauſam efficacem ad infirmandum, & tunc trahitur retro, & hoc idem firmat Felin. vbi ſupra per l. obſeruare in fine,ff.de offic. Proconſ. & in l.

ſi

ſi quis priore,ff.ad Trebell.& in l.tribunus, §.vlt.ff.de teſtamen.Anchar.in repetit. dicto capit. 1. in verſic. quid dices de conſtitutio. & Felin. vbi ſupra dicit hoc modo eſſe intelligendum,quod ſcribit Bald. in l.ex placito, verſic.ſed pone actum eſt, C.de rer. permut. dum ſubtiliter ponit,vtrum qui intentauit conditionem ex ſtatuto inualido, poſſit obtinere,ſi lite pendente ſuperueniat confirmatio,de quo ibi per eum, & ita eſt intelligendum quod dicit Abb. in dicto capitulo finale numero vndecimo,verſic. aut conſtitutio venit confirmanda, & ratio poteſt eſſe, quia tali caſu qui confirmat de nouo dare videtur, vt not. per ſcribentes in l. adoptio non iure facta, ff.de adoptio. & per Bart. in lege, & quia ff. de Iuriſdictio. omn. Iud. & actus valet prout nunc, vt not. Bald. in l. bonorum, ff. rem rat. haber. & in l. ſi partem, §. 1. ff. quemadm. ſeru. amitt. de vi autem confirmationis ſuper actu interpoſito, vide Barto. & alios in dicta lege, & quia ff.de Iuriſdictio. omn. Iudic. & Specu. in tit. de lega. in §. nunc oſtendendum in verſiculo nono eximit Epiſcopus, & in tit. de reſcr. præcon. in §.forma quoque verſic. ſequitur videre,& ſeq.& gloſ.in capit. frater 17. q.4. & ſublimitationem ſecutus eſt Crot. in d.l.omnes populi num. 146.

67 Decimò. Limita in ſtatuto dante ſolemnitatem † ad actum, quando actus non eſſet adhuc perfectus,nam ad illud porrigitur, licèt eſſet inchoatus,ita Abb.in dicto capit.fin.num. 11.verſic. aut ſtatutum procedit per l. contractus, C.de fid.inſtrum. ibi quę tàm in poſtea conficiendis Inſtrumentis,quàm in his,quę iam ſcripta,nondum autem abſoluta locum habere præcipimus, & hoc idem firmat Barto. in d. l. omnes populi 5. quæſtio.princip.numero 44. verſic. 1.caſu per d.l.contractus, ſecus eſſet, ſi eſſet perfectus ratione formæ, ſed penderet ratione effectus, exemplum ſtatutum dat formam teſtamentis,ſi teſtamenta ſint condita ante ſtatutum, licèt pendeant quoad effectum vſque ad mortem teſtatoris, non tamen includuntur in nouo ſtatuto, vt eſt tex. in lege iubemus,C.de teſtam. propter quem ſic voluit Bart.in dicta lege omnes populi loco proximè citato,& per l.fina.in fine,de curat. furio. & idem ſenſit Abb. vbi ſupra loco citato, & de hoc vide quæ diximus etiam ſupra in ſexta ampliat.

68 Intellige tamen,quod licèt ſtatutum † non porrigitur ad actum præteritum in ſe perfectum,tamen porrigetur ad executionem ipſius actus, ſi fieret,& eueniret fienda poſt ſtatutum emanatum ſuper executionibus,& de illis loquens,ita tenet Capr. d. concluſ.6. nume.64. vbi dixit, quod quando conſtitutio noua reſpicit executionem,& ſuper ea diſponit,habebit locum in executione,quæ fit poſt ipſam conſtitutionem, etiam ſi fiat executio ex actu de præterito, & ita Doct. communiter tenere teſtatur non obſtantibus his, quæ adducit Imol. in contrarium in d.c.fin. quæ licèt poſſent procedere de iure, tamen in practica obſeruanda erit iſta opinio ſecundum eum, quæ & verior videtur, niſi executio fienda etiam poſt ſtatutum eſſet adeò acceſſoria, & annexa actui de præterito, vt non poſſet bene ab eo ſeparari, nam tunc dicendum eſt, prout ſupra diximus in ſecunda Intelligentia ad quintam limitationem de futuris, quæ nullo modo ſunt ſeparata, ſed omninò connexa cum præteritis,quæ ideò non comprehendentur a ſtatuto ratione connexitatis cum præteritis, ſecus ſi executio eſſet omninò ſeparata ab ipſo actu de pręterito, & poſſet ſeparatum ſtare vnum ſine alio, quia tunc ſi eſſet fienda poſt ſtatutum iam æditum de executionibus loquens, non implicat, quominus debeat ab eo comprehendi

tanquam

tanquam res futura,& fienda poſt ſtatutum,ad quam regulariter lex, & conſtitutio reſpicit, nec impedietur ratione prouenientię ab actu præterito, ex quo cum illo non habet indiuiduam connexitatem, ſed poteſt ſeparari, & ſeparata manet de futuro, ex quo ſtatuit de executione, & aliud eſt non poſſe diſponere de actu ipſo iam facto ante ſtatutum, aliud de executione ipſius fienda poſt ſtatutum, & iſtud eſt, quod voluit Bart. in d.l.omnes populi 5.q. princip. numero 44. verſic. primo caſu, vbi ait,aut actus eſt perfectus ratione formæ, ſed pendet ratione effectus, & ad illum lex noua non porrigitur, & ſic loquuntur iura, quæ in contrarium allegantur, ideſt quod non porrigitur ſtatutum ad actum iam perfectum ante ipſum ſtatutum, licèt pendeat quoad effectum, ſed non negant,quin porrigatur quoad executionem illius actus fiendam poſt ſtatutum ab ipſo actu ſeparabilem, & ſeparatam, & ideò inquit Abb. in dicto capit. fin. nu. 11. de conſtit. quod ſi conſtitutio reſpicit factum de præterito, ſed executionem de futuro, ad ipſam executionem extenditur.

FINIS.

Digitized by Google

FERRARIAE, M.DC.VII.

Apud Victorium Baldinum, Typographum Cameralem.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

C 78.

Digitized by Google